

BABITS MIHÁLY
PRÓZAI ÉS DRÁMAI MŰVEI,
TANULMÁNYAI, ESSZÉI,
KRITIKÁI, LEVELEZÉSE
Kritikai kiadás

Szerkeszti: SIPOS LAJOS

REGÉNYEI

1. *Babits Mihály: A gólyakalifa.* Szerk. Éder Zoltán. Kártyavár. Szerk. Babits Kutatócsoport. Budapest. Historia Litteraria Alapítvány – Korona Kiadó, 1997.
2. *Babits Mihály: Timár Virgil fia.* Szerk. Sipos Lajos, Budapest, Magyar Könyvklub, 2001.
3. *Babits Mihály: Elza pilóta vagy a tökéletes társadalom.* Szerk. Buda Attila Budapest, Magyar Könyvklub, 2002.
- 4–5. *Babits Mihály: Halálfiái.* Szerk. Szántó Gábor, Némédiné Kiss Adrienne, T. Somogyi Magda. Budapest, Argumentum Kiadó, 2006.

DRÁMÁI

1. *Babits Mihály: Drámái.* Szerk. Vilcsek Béla. Budapest, Magyar Könyvklub, 2003.

TANULMÁNYAI, ESSZÉI, KRITIKÁI

1. *Babits Mihály: Tanulmányai, esszéi, kritikái, 1900–1911.* Szerk. Pienták Attila, Hibsches Sándor. Budapest, Argumentum Kiadó, 2010.
2. *Babits Mihály: Tanulmányai, esszéi, kritikái, 1911–1920.* Szerk. Hibsches Sándor. Előkészületben

BABITS KÖNYVTÁR
Szerkeszti: SIPOS LAJOS

1. *Babits Mihály: „Itt a halk és komoly beszéd ideje...”* Interjúk, nyilatkozatok, vallomások. Szerk. Téglás János. Második, bővített kiadás. Celldömölk, Pauz – Westermann Könyvkiadó Kft., 1997
2. *A Babits család levelezése.* Szerk. Buda Attila. Budapest, Universitas Kiadó, 1996
3. *A vádlott: Babits Mihály. Dokumentumok, 1915–1920.* Szerk. Téglás János. Budapest, Universitas Kiadó, 1996
- 4–5. *”Engem nem látott senki még.” Babits-Olvatókönyv, I–II.* Szerk. Sipos Lajos. Budapest, Historia Litteraria Alapítvány – Korona Kiadó, 1999.
6. *Babits Mihály Arany Jánosról.* Szerk. Pienták Attila. Budapest, ELTE Eötvös Kiadó, 2003.
7. *„...kínok és álmok közt...” Czeizel Endre, Gyenes György, Harmati Lidia, Németh Attila, Rihmer Zoltán, Sipos Lajos, Szállási Árpád Babitsról.* Szerk. Sipos Lajos. Budapest, Akadémiai Kiadó, 2004.
- 8–10. *A Baumgarten Alapítvány. Dokumentumok 1917–1941., I–III.* Szerk. Téglás János. Budapest, Argumentum Kiadó, 2004.
- 11–12. *A Baumgarten Alapítvány. Dokumentumok 1941–1950., I–II.* Szerk. Téglás János. Budapest, Argumentum Kiadó, 2007.
13. *„...áll az idő és máll a tér...” Babits István levelei a keleti frontról és a hadifogságból – 1915–1920* Szerk. Buda Attila. Budapest, Akadémiai Kiadó, 2005.
- 14–15. *Török Sophie naptárai I–II.* Szerk. Papp Zoltán János. Budapest, Argumentum Kiadó, 2010.

BABITS MIHÁLY

LEVELEZÉSE

1919–1921

BABITS MIHÁLY LEVELEZÉSE 1919–1921

Budapest, 1920. február 22.

Babits Mihályt, a költőt, mi felmántatta a
művészet! – Termiféle „katasztrófát” nem ígát
meg engem, és velem együtt (ért most költsétsen
érsem) hiszlek, fiatal lelkek hatalmas táborát,
hogy az ön költészete adja nekünk remény
és isköle megújult klasszikusainak regenerációját
három egy birtató remény a jövőbe is.

...

Hiem, bizonyon meg, hogy ismeretlenül,
eme országgal önt felkerestem. –

Szebenkai
N. Kaffman u. 60

BABITS MIHÁLY
LEVELEZÉSE

1919–1921

BABITS MIHÁLY MŰVEINEK KRITIKAI KIADÁSA
LEVELEZÉS

Szerkeszti: SIPOS LAJOS

Babits Mihály levelezése 1890–1906. Sajtó alá rendezte Zsoldos Sándor. Bp., Historia Litteraria Alapítvány – Korona Kiadó, 1998.

Babits Mihály levelezése 1907–1909. Sajtó alá rendezte Szőke Mária. Bp., Akadémiai Kiadó, 2005.

Babits Mihály levelezése 1909–1911. Sajtó alá rendezte Sáli Erika, Tóth Máté. Bp., Akadémiai Kiadó, 2005.

Babits Mihály levelezése 1911–1912. Sajtó alá rendezte Sáli Erika. Bp., Magyar Könyvklub, 2003.

Babits Mihály levelezése 1912–1914. Sajtó alá rendezte Pethes Nóra, Vilcsek Andrea. Bp., Akadémiai Kiadó, 2007.

Babits Mihály levelezése 1914–1916. Sajtó alá rendezte Fodor Tünde, Topolay Ágnes. Bp., Argumentum Kiadó, 2008.

Babits Mihály levelezése 1916–1918. Sajtó alá rendezte Majoros Györgyi, Tompa Zsófia, Tóth Máté. Bp., Argumentum Kiadó, 2011.

Babits Mihály levelezése 1918–1919. Sajtó alá rendezte Sipos Lajos. Bp., Argumentum Kiadó, 2011.

Babits Mihály levelezése 1919–1921. Sajtó alá rendezte Majoros Györgyi, Tompa Zsófia. Bp., Argumentum Kiadó, 2012.

Babits Mihály levelezése 1921–1923. Sajtó alá rendezte Szőke Mária. Bp., Argumentum Kiadó, megj. előtt.

**BABITS MIHÁLY
LEVELEZÉSE**

1919–1921

Sajtó alá rendezte

MAJOROS GYÖRGYI, TOMPA ZSÓFIA

Argumentum

Készült a PPKE BTK Magyar Irodalomtudományi Intézetében

Lektorálta
SIPOS LAJOS

Borító- és kötésterv
BANGA FERENC

A védőborítón
Szeben Károly Babitshoz írt levelének (2671. sz.) egy részlete látható.

A könyv elkészítését támogatta
az Országos Tudományos Kutatási Alap (témaszám: OTKA K 61947)
és a Nemzeti Kulturális Alap.

A kötet megjelenését a Nemzeti Kulturális Alap biztosította.

ISBN 978-963-446-666-6

© Majoros Györgyi, Tompa Zsófia, 2012

Minden jog fenntartva

A kiadásért felel Láng József, az Argumentum Kiadó igazgatója

Felelős szerkesztő: Tóth Magdaléna

Tördelte: Türr Tamás

Nyomta az Argumentum Kiadó nyomdaüzeme

LEVELEK
1919–1921

2607. SZABÓ Lőrinc – BABITSNAK

[Budapest, 1919. szept. 15.]

Kedves Mihály!

Nagyon kérlek, Kosztolányi Dezsővel szemben légy óvatos és semmi erős kijelentést ne tégy, amit fel lehetne használni ellened. Vigyázz! Kosztolányi most nagyon fel van paprikázva. D. u. 3-kor bemegyek hozzád.

Üdvözöl
GSzabó

1919. IX. 15

2608. BABITS – ÍRÓ- ÉS KÖLTŐTÁRSAINAK

[Budapest, 1919. szept. 15. vagy szept. 15. után]

Babits Mihály a Magyar Írók Szövetségének megalakulását nyomban követő napok egyikén levelet intézett Szabó Dezsőhöz melyben megmagyarázta azt hogy habár a Szövetség előleges megbeszéléseiben személyesen résztvett, ahhoz a megalakulás alkalmával mégsem csatlakozott. Az indokolás lényege a következő volt: Az a világnézeti változás mely Babits Mihálynak egy tulnyomóan konzervatív írokból álló szövetséghez való csatlakozását indokoltta tenné, a proletárdiktatura alatt következett be: azaz a sajtó elnyomatásának idején. Ennélfogva az író írásaiban nem állithatott a közönség elé oly dokumentumokat, melyek e csatlakozást előkészítették és a világnézeti változás megértésével természetesnek és indokoltnak mutathatták volna. Mindaddig míg ily dokumentumok a közönség előtt nincsenek, a csatlakozás tisztán politikai jellegű, konjunkturális cselekedetnek látszanék...

Szabó Dezső e levélre alulírott Szabó Lőrinc útján hozzájutott többszörös szóbeli üzenettel felelt melyben a csatlakozást rövid határidőkre követelte, s annak be nem következése esetén különböző fenyegetéseket helyezett kilátásba <...> A fenyegetések egyike az volt hogy Babits Mihály régi állítólagos „nemzetellenes” magatartását leleplezi, a másik hogy az ismertetett levelet nyilvánosságra hozza.

Babits Mihálynak nincs oka titkolni vagy szégyellni állítólagos „nemzetellenes” nyilatkozatait, melyeket különben is a nyilvánosság előtt tett. Ezek nem a nemzet ellen hanem csupán a militarisztikus jelszavak és fogalmazások ellen irányultak, a legtisztább emberszeretet sugallta őket, és egy nincs közöttük, amihez hasonlót az emberiség legnagyobb szellemei is ne mondtak volna. Babits Mihálynak nincs oka félni levélének közzétételétől sem, melyet ugyanis az írók nyilvánossága számára fogalmazott s melynek elvi része mai hitvallását is teljesen fedi. Minthogy azonban az előzmények után nem volt kedve oly szövetséghez csatlakozni melyet Szabó Dezső vezet – annál kevésbbé mert meggyőződése szerint <...> azt Szabó Dezső az első programban körvonalazott helyes elvektől eltérőleg, helytelen irányba vezette, – megirta Szabó Dezső címére a következő levelet:

Kedves Barátom! Üzenetedet megkaptam. Minthogy előző levelemben magam kértelek hogy annak tartalmát a Szövetség tudomására hozd, semmi kifogásom sem lehet az ellen hogy ezt meg is teszed. De közöld egyuttal azt is hogy ebben az előbbi levelemben tett feltételes ígéretemet ma már nem tartom magamra nézve kötelezőnek. Mikor azt a levelet megirtam, szövetségeitek célját csak a te szavaidból és a kinyomtatott program alapján ismertem; s mindebben akkor semmi olyan nem volt amit kész szívvvel ne vállalhattam volna. Azóta azonban működésedben oly tendenciákat látok hogy addig amig ezek

a tendenciáid érvényesülnek az általad vezetett szövetségben, én ahhoz nem csatlakozhatom.

Ismétlem előbbi levelemből: Az én világnézetem a proletárdiktatura alatt teljesen konzervatív irányban tolódott el. De úgy látszik, a konzervativizmust nem egyformán értettük. A forradalmat az eszközök utáltatták meg velem: s ha a visszahatás ugyanoly eszközökkel dolgozik, akkor ez csak folytatása a forradalomnak. S az én konzervativizmusom nem jelentheti régi ideáljaim megtagadását. A főcél a béke és boldogság; erre kétségtelenül rossz ut a forradalom melyben a nemzet önmagát öli meg; de nem kevésbé rossz ut az ha nemzetek és fajok egymást ölik. Az igazi hazafiság az mely a maga nemzetét, fáját belül erősíti: de nem az, mely idegen nemzeteket fajokat ki <...> támad. Az igazi hazafiság a kulturális, nem a politikai. Ebben ma sem tagadhatom régibb álláspontomat – bár ma a magyarság e szomorú napjaiban kétségtelenül más oldalát hangsúlyoznám mondanivalómnak.

Mindezek úgy nyilvánosan mint magánkörben tett többszörös kijelentéseiddel annyira ellentétben állnak hogy a magam részéről nem csatlakozhatom oly politikai jellegű szövetséghez melyet a te véleményeddel bíró ember irányít. Azt hirdettek: ma muszáj politizálni, s mindenkinek állást kell foglalnia valamelyik véglet mellett. Én pedig azt mondom: nem szabad melléállni egyik végletnek sem hol mindkét véglet rossz. Nem a gyávaság: az erkölcs diktálja ezt nekem.

„Maradok egyébként személyileg mindnyájatoknak régi tisztelőtök és barátotok Babits Mihály.”

E levelet Babits Mihály egy névjegyen még a következő sorokkal kísérte:

„Kedves Szabó Dezső! A mellékelt levelet már akkor megírtam, mikor jónak láttál egy furcsa üzenetet küldeni címemre. Azon-

ban Kosztolányi sürgető kérésére a levél elküldését elhalasztottam. Ma mégis elküldöm.

Loyalitásodtól elvárom hogy a levelet ne csak egyes kikapott részletekben hanem egész terjedelmében ismertesd meg a szövetséggel. Babits Mihály.”

A levél átadására Babits Mihály alulirott Szabó Lőrincet a Magyar Irók Szövetségének alkalmazottját kérte föl aki azt személyesen nyújtotta át. Szabó Dezső a levelet azonnal elolvastván rögtön összetépte és kijelentette hogy annak tartalmából egy szót sem fog a Szövetség tudomására hozni. Ezek után Babits Mihály jogositva és kényszerítve érzi magát a levelet és a valódi tényállást olyan uton hozni a Szövetség tagjainak tudomására amilyen uton tudja – annál inkább mert ez újabb levél az előbbi tárgytalanná teszi – holott Szabó Dezső, saját – alulirott Szabó Lőrinc előtt tett – kijelentése szerint, ezt az előbbi levelet szándékozik a Szövetség közgyűlése elé terjeszteni, egy-magában és olyan kommentárok kíséretében melyek annak tartalmát helytelen megvilágításba helyeznék.

Ezen írásban vázolt tényekről alulirottaknak megtörténésük idejében tudomásuk volt, azoknak igazságáról, valamint az idézett levelek tartalmának azonosságáról és elküldésük megtörténéséről meggyőződünk és a jelen írás igazmondását aláírásunkkal bizonyítjuk.

Horvát Henrik tanár, író
G. Szabó Lőrinc a Magyar Irók
Szövetségének alkalmazottja

2609. BABITS Angyal – BABITSNAK

[Szekszárd, 1919. szept. 17.]

[Kedves] Misi! Már 2 hónapja semmit [sem tud]unk rólad, írj kérlek azonnal! [Mi van] veled!? Jó lenne ha haza jönnél és kék pénzt hoznál magaddal, mert nem tudunk egzisztálni ennek hiányában s én nem tudok szerezni sehol. Vajjon neked van-e? Írj kérlek, mert aggódunk érted. Csókolunk

Angyal.

Szekszárd, 1919. szept. 17.

[Címzés:]

Ngs.

Babits Mihály

tanár Urnak.

Budapest.

VIII. Reviczky u. 7. sz. III. e

2610. BABITS Sándor – BABITSNAK

[Budapest, 1919. szept. 17.]

Átvételi elismervény:

- +1.) Pallas szerződés, pótszerződéssel
- 2.) Atheneum Műveltség könyvtára XIX. sz. lyrája. –
- 3.) Klio –
- 4.) Mithologia Szell. Termékek Tanácsától értesítés a megrendelésről.
- 5.) Atheneum: Poe Edgar fordításról 1 pótszerződéssel.
- 6.) Nyugat leszámolás 917. nov. 24. ről.

- 7.) Corvin: Gólya Kalifa Kísérő levél a szerződés másolatával.
- 8.) Nyugat: Recitativ 1. kiadása (nem aktuális)
- 9.) Iris II. kiadására „Nyugat” (nem aktuális)
- 10.) Atheneum: „Gólya Kalifa” <egyelőre kapni> |:megváltoztatni:|!
- 11.) ” : Vihar fordításról. Zigány.
- 11.) Révai Testv.: Dante
- 12.) ” ” ” Értésítés az új kiadásról.
- 13.) Élet: elismerése a szerződéstől visszalepő levelnek |:és 916. IV/5. levél:|.
- 14.) Új Magyarország: Lantos könyvkiadó <Muzeum-körút.> Mehmed Zs.-út 3.
- 15.) Revai 3 drb. leszámolás 913,-917-918. – 2 csekkszelvény.

Bpest, 919. szeptember 17.

Dr Babits

2611. ZSOLT Béla – BABITSNAK

[Nagyvárad, 1919. szept. 19.]

Nagyvárad, 1919 szeptember 19.

Kedves jó Uram, tele aggodalommal írom ezt a levelet, mert a Pesttel való kontaktus létrejötte óta semmi féle hirt nem haltottunk Önről. Most, hogy alkalmam van dr. Tarnovszkyné öngyászásával leveletem Önhöz eljuttatni, mindenekelőtt is azt a reményemet fejezem ki, hogy <...> minden komolyabb baj nélkül élte át a rettenetes négy hónapot. Még nem volt alkalmam megköszönni akkori közbenjárását, s ezért most teszem azt, bár szerencsémre közvetlenül elutazásom előtt a tudómyágyba fektetett és így itt ragadtam. Remélem, hogy Aladárval szintén nem történt komolyabb |:baj.:|

Mi itt Váradon szépirodalmi lapot indítottunk mely ma egész Erdélyben és a Bánátban az egyetlen komoly és becsületes szándéku organum. Riválisunk, a Magyar Szó, ügyesebb volt nálunknál s hamarabb fel tudott jutni Pestre, de a mi nivónknak messze alatta marad. Nem kell külön magyaráznom, hogy mit jelent ma magyar irodalmi lapot szerkeszteni Nagyváradon. Tisztába |:n:| vagyunk azzal, hogy <ami> a mi munkánk tulnő a helyi kereteken és az itteni elképzelhetetlen viszonyok között talán történelmi jelentőségü is. Nagyon kérem, Kedves jó Uram, hogy e sorok kedves átadójá<nak> |:révén:| juttasson a Tavasz számára kéziratot és amennyiben lehetséges, Schöppflin<e>től, Laczkó Gézától, Horváth Henrichtől vagy bárkitől, aki rendelkezésünkre bocsájtja írásait. Mellékesen jegyzem meg, hogy versért száz és novelláért 150–200 koronát fizetünk. A honoráriumokat megbizottunk, egy vasuti alkalmazott a kézíraton feltüntetett címre továbbítja postautalványon Pestről.

Mi itt várunk, várunk. Ami engem illet, az elzártság ideje alatt sokat dolgoztam. Egy darabomat előadták Nagyváradon és most megy Kolozsvárt. Verset, novellát sokat irtam, sajnos azonban nem áll módomban valamennyit eljuttatni Önhöz. Mégis, mellékelten beküldöm „Régi Spanyol históriás ének” című versemet, amely ha |:talán:| nem <...> |:is:| művészi, de más... szempontból itt nagy feltűnést és lelkesedést keltett. Nagyon kérem, hogy a Nyugat megindulása esetén megjelenését szíveskedjék lehetővé tenni.

<...> |:A kéziratokra vonatkozó:| kérésemnek szíves teljesítését kérem a régi tanítványi szeretettel és hálával, egyuttal a Tiszántul reménykedő magyarjai nevében is:

Zsolt Béla

2612. BABITS
– BABITS Mihályné KELEMEN Aurórának

[Bp. 1919. szept. 17–23. között]

[Hiányzik]

2613. BABITS Mihályné KELEMEN Auróra
és BABITS Angyal – BABITSNAK

[Szekszárd, 1919. szept. 23.]

Leveledet vettem sokat aggodtam, aggodom most is, miért nem jössz hisz oly sokan jöhetnek és jönnek is a fővárosból minden baj nélkül, – Pistitől van néhány sorunk a dán vörös körösz utján junius hórol, már alig hanem hogy ő írta szegény, ugy látszik még ez évvel sem érkezhetsz haza.

Ha jössz a két lisztes zacskót és a babos vászon zacskót a zsiros vendővel együtt elhozd, szeretném ha a régibb öltözeteidből a mit már nem hordhatsz hozz magaddal, ezekben igen jól elpakkolhatod az üvegeket is, a melyikben a szilva lekvár volt két izben és a boros literes üvegeket, meg a mire neked szükséged van itthon mindent haza hozz, azt hiszem azért is siethetnél haza mert a mit küldtem azt már elfogyaszthattad azért csak siess vár szeretettel anyád.

Bizony már nagyon jó lenne ha haza jönnél, már közel a szüret. Mi van Valival, egy neki írt levelem visszajött avval hogy: „elköltözött”? Csókolunk és várunk

Angyal.

1919. szept. 23.

[Címzés:]

Ngs.

Babits Mihály

Budapest

VIII Revicky utca 7 sz.

III emelet

2614. EGYEDI László – BABITSNAK

[Tuzsér, 1919. szept. 25.]

Kedves Uram!

Mióta elváltunk, alig-alig kaptam személyemet is érdeklő hírt Pestről, azonban a t. Szerkesztő Úrról egyáltalában nem. Most véletlenül egy megbízható ember útján küldhetek pár sebtében írott sort. Roppant kíváncsi volnék tudni, hogy k. Uram, hogy élte át az elmúlt nehéz hónapokat, hogy él most? stb. – szóval valamit, bármily rövid hírt is.

Igen kérném, ha érdekesít rá, értesítsen pár szóval sorsáról.

Tuzsér, 1919. szept. 25.

Igaz tisztelője
Egyedi László

Szeretném, ha válaszát az emberem személyesen vehetné át, ha azonban ez nem történhetné meg, akkor kérnék pár sorban sürgösen választ Szabó Károly Városligeti Fasor 45 sz. alá.

A címzett Szabó ugyanis néhány napot Pesten tölt.

2615. BABITS Angyal – BABITSNAK

[Szekszárd, 1919. szept. 26.]

Szeksz. 1919. szept. 26.

Kedves Misi!

Most hallom hogy Rácz Bandi Pestre megy, irok tehát mert így biztosabb hogy megkapod hireinket.

Már igazán nagyon szeretnénk ha itthon lennél. Talán valahogyan protekcióval mégis csak sikerülne az az utlevél szerzés, hiszen azért minduntalan jönnek Pestről emberek.

Pár hete Anyi ismét betegeskedik úgy mint ősszel szokott. Én e hét elején kezdem el az iskolába járást, végre most bejutottunk az igazi iskolánkba, amit a háboru eleje óta egészen eddig a katonaság használt. Itt persze kellemesebb a tanítás mint eddig volt.

Mi van Valival, ezt azért kérdem mert legutóbbi levelem, melyet neki póstán küldtem visszajött avval, hogy elköltözött.

Érted is sokat aggódott Anyi, s most, mikor ő már megnyugodott, a Nenne kezd újból aggodalmaskodni. Szüretre csak haza tudsz jönni. Ugy hiszem csak úgy október közepe fele lesz, mert nagyon nehezen érik a szőlő.

Leopold Lajos olyan szives volt s utasította a belga vöröskörösztöt hogy a mennyire lehet intézkedjen Pisti sorsa megjavításáért. Pesten sem hallani még semmit a foglyok hazaszállításáról? Tudod-e hogy már egy éve nem voltál itthon sőt nem is láttunk azóta. Pedig így nekünk nagyon egyhangú az életünk ha egyötök sincs itthon.

Anyi izeni, hogy azt a 3 zacskót, üveget s olyan ruhákat amit már nem viselsz hozd magaddal haza. Régi viselt ruháért t. i. még lehet kapni valamit, de fehér pénzért, sőt az új kék postatakaréki pénzért is már alig kapunk valamit, a régi:

kék pénzünk pedig már végleg elfogy. A zsiros vendöt is hozd haza mert Nennée.

Csókolunk sokszor és most már gyere igazán.

2616. FODOR Dezső – BABITSNAK

[Purkersdorf, 1919. szept. 26.]

Purkersdorf Sanatorium, am szeptember 26 1919

Kedves nagy Barátom!

Itt fekszem, szanatóriumban, nagyon, nagyon beteg voltam. Most már könnyebb. Már ismét élek és ismét meg vagyok és most már aztán igazán haza. Semmiről nem írhatok, mert feküdtem egy hónapot. Élnek-e már odahaza? És Ön? Mit érez, mit gondol, mint él? Lehet már? Szépen? Egymást megbecsülve?... Én október 7 én otthon leszek. Az orvosok csak akkor engednek. Vajon ismer-e még engem és számít-e velem, holnap, holnapután munkáiban. Ha így lenne!... 8-án, vagy 9-én fölkeresem. A viszontlátásig szeretettel Fodor Dezső

2617. BABITS – AMBRUS Zoltánnak

[Budapest, 1919. szept. 30.]

Mélyen tisztelt Igazgató Ur!

Felhívására közlöm, hogy hajlandó vagyok a *Vihar*-fordításom előadási jogát 2000-Korona azaz Kettőezer-Korona összegért a Nemzeti Színháznak rendelkezésre bocsátani.

Babits Mihály

2618. KLEIN, Stefan I. – BABITSNAK

[1919. okt. 4. előtt]

[Hiányzik]

2619. KLEIN, Stefan I. – BABITSNAK

[Todtmoos, 1919. okt. 4.]

Todtmoos, (Badischer Schwarzwald)

Hotel Löwen – den 4. Oktober 1919

Herrn Babits.

Igen tisztelt Uram,

az utóbbi hónapokban és hetekben ismételten irtam Önnek, de nem tudom, meg kapta-e leveleimet? – Ma arról akarom értesíteni, hogy a „Golyakalifa” végre a napokban megjelenik. – A „Mythologie” Kurt Wolff „Genius” c. bibliophil folyóiratában jelenik meg (honorárium 600 márka). – A kiadó nagyon szeretné mielőbb egy nagyobb novellás könyvét és egy további regényét, valamint más műveit kiadni. – Kérem, küldjön mielőbb minél több fordítani való anyagot – rövidebb novellákat is, hogy ezeket most napilapokban és folyóiratokban leadjam és <...> így a konyvnek reklámot csináljak! –

Azt hiszem, a konyvnek nagy sikere lesz. –

Sokszor üdvözli

igaz tiszteloje

St Klein

2620. BECK Gyula – BABITSNAK

[Vác, 1919. okt. 13.]

919. okt. 13.

Kedves Tanár Úr!

Mindenekelőtt bocsánatot kell kérnem kedves tanár úrtól, hogy ismételen háborgatom, de már oly hosszú ideje nem hallottam tanár úrról semmi hirt, hogy nem bírom tovább megállni a hallgatást. Egy idő óta az a hír járja Tanár Úrról, hogy itt akarja hagyni Magyarországot. Ez a hír engem nagyon megvágott. Ideálom, eszményképemet vesztem el, ha ez a hír beteljesedik. Ó hányszor gyönyörködtem Laodameija bús történetén, vagy Dante csattogó, zengő terzináin, vagy lelkesed<ésem>ve szavaltam a Husvét előtt s a Fortissimo lángoló sorait. S hogy lestem a Nyugatot, hogy csak egy kis könyvkritikát is olvassassak Tanár Úrtól. S most nemcsak hogy a Nyugatot, de még Tanár Urat sem lássam többé viszont. Nem, ez lehetetlen. Aki oly szeretetteljes, gyönyörű essay-eket irt Vörösmartyról, Petőfiről s Aranyról, az nem hagyna itt azt a földet, mely mindnyájunknak édes anyánk már csak az irodalmáért sem. Nagyon kérem nyugtasson meg, oszlassa el aggodalmait, s írja meg, hogy köztünk marad, <és> a <s>mienk lesz egészen, örökre.

Ha tudná Tanár Úr, hogy a mi kis körünk mennyire rajong érte, egész biztosan nem menne el sehová.

Bocsánatot kérek, hogy ily' egyetlen vagyok s ily' kérdésekről merek írni, de csak az aggodalom s a szeretet ösztönöztek s azt hiszem, ezek lesznek a mentségeim is.

S még egyet nagyon szépen kérek.

Mikor jelenik már meg a magyar irodalom egyik legnagyobb <m> várva várt műfordításának II - és III-ik része; a Purgatórium s a Paradicsom s a – Recitativ?

Esetleges soraiért előre is leghálásabb köszönettel vagyok
Tanár Úrnak

leghűbb tisztelője és olvasója

Beck Gyula

Bp. VII. o. t.

Vác: Budapesti fő út 21.

U: i.: Bocsánatot kérek kúszált soraimért. De a vérhasból, melyben 2 hétig feküdtem csak most kezdek felocsúdni s ez a legelső levél, mellyet két hete <irom> |:irtam:| s végre: mert ezt a levelet is az ágyban irom.

B. Gy.

2621. SZÚDY Elemér – BABITSNAK

[Budapest, 1919. okt. 15. előtt]

Kedves Barátom!

A dolgot én említettem Aladárnak s mindentől függetlenül, amúgy is értesítettelek volna. Várnunk kell azonban október 15-ig, mert a Virradat anyagi ügyei még rendezetlenek s az érdekeltség nincs együtt. Szakács bizonyos eszméket óhajt tisztázni veled jövőendő írói munkásságod tekintetében s megnyugtató kijelentéseket vár tőled abban az irányban, hogy feltétlenül a nemzeti gondolat szolgálatába állítod részéről is igen nagyra becsült tehetségedet.

A találkozás helyéről és idejéről pár nap múlva értesíteni foglak.

Szeretettel ölel

Elemér

2622. SZÚDY Elemér – BABITSNAK

[Budapest, 1919. okt. 16.]

Kedves Barátom!

Légy szíves fáradj fel ma d. e. 11 óra felé a miniszterelnökségre – Szakács Andor vár.

Budapest, 1919. X. 16.

Ölel Szúdy

[Címzés:]

Nagyságos

Babits Mihály úrnak

Budapest

Reviczky-u. 4. III. e.

2623. BABITS Angyal – BABITSNAK

[Szekszárd, 1919. okt. 20.]

Kedves Misi! Ez már borzasztó! hónapok óta folyton várjuk érkezésed. Hát mi van veled mért nem jössz? Ahogy Imréék haza tudtak jönni úgy neked is sikerülhet. Bimbis átadta küldeményedet, de mi Téged is várunk. Kérlek írd meg világosan jössz-e? mostanában-e vagy még magad sem tudod hogy mikor? Egész nyáron baromfiakat tartottunk azért hogy ha megjössz legyen valami, s így ősszel már bajos a tartásuk. Hát ha mostanában nem jöhetsz írd meg kérlek, akkor nem várunk velük. Aztán írd meg azt is nem akarod-e a telet itthon tölteni, mert akkor úgy gondoskodnék tüzelő anyagról, mert mint irtad Pesten nehezen tudsz hozzájutni, s lehet hogy később én sem kapok s most talán még tudnék szerezni. Kérlek tájékozz tehát

bennünket mi a szándékod! Nagyon óhajtanánk hogy megjön-
nél, de ird meg kérlek mindjárt: jöss-e és körülbelül mikor?

Csókolunk Angyus.
1919. okt. 20.

[Címzés:]
Nagys.
Babits Mihály
Urnak.
Budapest.
VIII. Reviczky utca 7. sz. III. e.

**2624. A RÉVAI TESTVÉREK
IRODALMI INTÉZET RT. – BABITSNAK**

[Budapest, 1919. okt. 21.]

[Hiányzik]

2625. BABITS Sándor – BABITSNAK

[Budapest, 1919. okt. 23.]

Honorarium részbeni kielégítése fejében átvettem Hétszáz Ko-
ronát.

Bpest, 919 okt. 23.

Dr. Babits Sándor

2626. A PETŐFI TÁRSASÁG – BABITSNAK

[Budapest, 1919. okt. 30.]

Igen tisztelt Tagtárs Úr!

Legyen szíves hétfőn november 3-án délután <6> 5 órakor Ferencz József rakpart 27 szám Pap Zoltán ur lakásán (Földszint) megjelenni a Petőfi társaság igazoló bizottsága előtt.

Tisztelettel
ifj. Hegedüs Sándor
az igazoló bizottság titkára

2627. BABITS – ADY Endréné BONCZA Bertának

[Budapest, 1919. nov. 2.]

Kedves Csinszka!

Sajnos, ma délután nem találkozhatunk. 1/2 3-kor Fenyőhöz kell mennem ahol a Nyugat újra megindítása ügyében a Nyugat emberei tanácskoznak.

Kb. 6 és 7 óra közt hazajövök. Ha este volna kedved egy mogorva embert látni: akkor – talán nem is lenne olyan mogorva, –

Holnap, hétfőn lesz a Petőfi-társaság-beli vésztörvényszék. (Délután.) De oda még nem tudom, elmegyek-e?

Lassan, kis adagokban dolgozom. Egyébiránt semmi nevezetes.

Szabó Dezső megizente, hogy ha még 2-3 napig nem csatlakozom hozzájuk: kénytelen lenne teljes erejéből ellenem fordulni. Másképp amnesztiáról biztosít.–

Bántott utólag, hogy mult kirándulásunkon oly roszkedvű voltam. Sajnos, nem tudom kedvemet kormányozni, s a legcsekélyeb[b] dolog egész nap<...>a lehangol. Poéta vagyok, fájdalom – masiv<...>a. Megérdemlem ha megunsz, komor

szótalansággal. De, ahogy az Istennek szokták mondani: ne tégy velem érdemem, hanem jóságod szerint!

Egy szó választ kérek, és öllelek, és mentül előbb látniki-vánlak

Mis.

Ha ma nem látlak már ird meg mikor jössz? Jöhetsz holnap reggel?

2628. BABITS – KOMJÁTHY Aladárnak

[Szekszárd, 1919. nov. 3. és dec. 5. között]

Kedves Aladárom!

- 1.) Stefan I. Kleinnak egyelőre csak a Veszedelmes Világnézetet Küldd el; majd ha visszajövök akkor küldünk egyebet. – A cikket okvetlen ajánlott levélben add fel!! A «legkés»legutóbbi levelét itt mellékelem, hogy felelhess neki.
- 2.) A Pávatollak c. műfodításkötetet elkészítettem és itt van az is, a teljes kézirat, [:sorbarakva,] piros papírspárgával átkötve, az íróasztalomon. Kérlek, okvetlen lépj érintkezésbe Babits Sanyival, («...»Fillér utca 11 sz.) – Fekete kimehet, vagy Szabó Lőrinc is megteszi, akinek gyakran van útja arra felé. – Sanyinak a következőket kell megmondani: Kérdezze meg a Táltostól, sürgős-e a Karácsonykor megjelenendő könyv kézirata, s nem várhat-e míg hazajövök? Ha sürgős, átadhatja nek«e»i a Herceg hátha megjön a Tél is? III. kiadását; vagy a Pávatollakat: amelyiket ő jó-nak látja vagy a Táltos kívánja. – Azonkívül Sanyi ne feledje el, mentül hamarább megsürgetni Pallasnál az ott levő 3 könyvem, főleg a novelláskönyv megjelenését!

3.) Ne feledd el Polgár Gézát!

Utóírás: most jut eszembe, hogy Stefan I. Klein levelében kérdi mi legyen német novelláskönyvem címe, s milyen novellák legyenek benne? A novellák kiválogatását bízod rá, a nála levők-ből; «[(a fontosabbak már mind nála vannak, kivéve a Szerel-em és Mese a Dekameronból; ezeket a Gólyakalifa-kötetből kell kiíratnunk és elküldenünk még.) A novelláskönyv címéül indítványozd ezt: ezt: [!] Mythologi«a»e: ha ez neki nem tetszik, írja meg és keressünk másikat.

Megjegyzem még: Feketééknek meghagytam hogy senki sem vihet ki lakásomból semmit, egy könyvet sem, csak te. Tehát te vagy itt az őr, és ne adj köl«...»csön könyveimből senkinek, még Dienes Palinak se!!*)

Most kedves Alikám, mulass jól: szívességeidet előre is köszönöm. Mihelyt megjövök, tudatni fogom veled.

Csinszkat látogasd meg!

Ölel igaz szeretettel
Mihály

*) Az írógép itt maradt. Szabó Lőrincnek (ha tud vele bánni) megengedheted hogy itt írjon rajta; de semmiesetre sem hogy a lakásból kivigye.

Szabó Lőrincet (aki ott közel lakik, kérd meg hogy menjen fel a Nyugathoz, lehetőleg «...» hamar és kérdezze meg Földitől: «...»nem felede-e el odatenni cikkemhez <...> a jegyzetet, mely szerint még aug-szeptemberben írtam?

(Te magad egyszer ha arra jársz szintén felmehetnél és megkérdezhethéd, mi van a Nyugat-Könyvtár felújításának tervével? (ezt nem bizhatom Szabó Lőrincre, mert megígértem Földinek hogy nem szólok róla.) Ebben az ügyben |:ha:| tőlem akarnak valamit, ügyvédem engedélye nélkül nem lehet. A «...»kiválogatott ötven vers |:cím:|sora ott van az íróasztalomon, az itató

alatt; kék |és piros:| ceruzával megjel«...»ölve |:bekerítve:| az okvetlen felveendő.

<...> Ez azonban számomra nem oly fontos és sürgős ügy mint a többi.)

2629. CSORBA Géza – BABITSNAK

[Budapest, 1919. nov. 3.]

Mélyen tisztelt Mester!

Arra kérném ezuttal, hogy kézírataimat ne küldje el (mint megbeszéltük), mivel a mai posta bizonytalansága miatt nem jutnának el hozzám.

Azt szeretném tehát, ha magánál tartaná azokat, míg személyesen feljövök Önhöz.

Öszinte tisztelettel
Csorba Géza

Bpest, 1919. nov. 3.

2630. LAZICZIUS Gyula – BABITSNAK

[Újpest, 1919. nov. 17. előtt]

Mélyentisztelt Tanár Úr!

Bizonyosan százával kapja az enyémhez hasonló tartalmú leveleket, tele legújabb, ismeretlen szárnypróbálgatásokkal, „elkövetményekkel”. Kis biztatóért, vállveregetésért jönnek Önhöz.

Nem harangszik ugy-e, hogy egy régi tanítványa keresi most így fel, aki nem tudta sehogysem elfelejteni, hogy egyik dolgozatának minősítése: „közönséges, túl közönséges” volt és jelentkezik „javítani”.

Méltassa válaszára!
Laziczus Gyula

Címem: Laziczus Gyula
Újpest, Tél u. 9.

2631. BABITS – LAZICZIUS Gyulának

[Budapest, 1919. nov. 17. előtt]

[Hiányzik]

2632. LAZICZIUS Gyula – BABITSNAK

[Újpest, 1919. nov. 17.]
XI – 17.

Az első leveletem oly elhibázottnak gondoltam. Naivnak, azután, hogy elküldtem. Nem enyémnek, mint a verseket, amelyek messze, messze és már régen íródtak. Azóta féltem és féltettem őket, hogy már csak multjuk lehet. Nem irtam és dolgoztam másfelé, százirányba indultam és kerestem magam. Megtaláltam de százfelé szóródva, egy ötletben, amelyért más megállna egy életre, egy érzésben, amelyért érdemes megállni, de tovább mentem. És megtudom érteni a Wildeket, akik nem tudtak úgy alkotni, ahogy tudtak volna. Egy aforizma, – mintha utánuk száz szolga járna koldus kosarakkal... Hagy éljenek.

Magammal hoztam az orosz irodalom szeretetét, annál kevésbbé azonban könyveket. Itt állok egyetlenegy Balmont-kötetemmel. Két versét küldöm szeretettel, cserébe azon jóindulatért, amelyet válasza igazolt. Ötször elolvastam és köszönöm, köszönöm.

Csak egyet kérek. Egyedül élek – Ujpesten! – és szeretnék bebocsájtást önhöz leveleimnek. Ne legyen ez konvencionális levéltájtás, levélre – levél, válaszra – válasz, udvarias muszájból. Szeretném, ha mondanivalót érzek, |:hogyz| elmondhassam a válasz – én örülni fogok nagyon a válasznak.

Szeretettel
Laziczius Gyula

2633. FENYŐ Miksa – BABITSNAK

[Párizs, 1919. nov. 19.]

Szives tiszteletét küldi igaz barátsággal

Fenyő M[iksa]

1919. november. 19

[Címzés:]
Babits Mihály
tanár urnak
Budapest
X tisztviselőtelepi
gymnasium
Hongrie

2634. FORST Károly Frigyes – BABITSNAK

[Budapest, 1919. nov. 21.]

Budapest. 1919. XI/21.

Igen tisztelt Uram!

Az ifjúságot eddig mellőzték és az ifjúság lelkesedését nem

vették komolyan. «...» Most az a nemzedék, mely a szenvedés subtilis gyönyöreiért feláldozta rózsáit és liliomjait, ez az új nemzedék akar harcolni Önért. Mert a jogtalanok és zsarnokok politikája ki akarja Önt zárni körünkéből, Önt, a Mesterünket, akihez az igaz szeretet és tanítványi ragaszkodás fűz.

A tudatlanok és illiteratusok előtt rejtett világ volt és tiltott kert marad a Művészet kertje: de volt e valaki, akit a Szeretet nem avatott szentté?

Mi, akik megmaradtunk magányosan magányos kertünkben, mind Ön mellé állunk Uram: hűséggel, mely nem kíván bizonyítékot; lelkesedéssel, melynek gyűrűje a miénk: mi nem engedjük leszállani az éjszakát a Világosság hegyeiről, hogy megraboljon bennünket a harmattól és bálványunktól, mi küzdeni fogunk Ön mellett.

Mert gyenge a vád és erőtlen a kéz, mely a szellemmel száll szembe s a Művészet csókját nem viseli homlokán. Legyen a szenvedés: egyetlen, nagyon hosszú pillanat, mint Wordsworth mondta, mi mégis inkább a szenvedést választjuk, ha Ön eltávozik közülünk.

De az ifjúság, amelynek Wilde az életét szentelte s rajongása Mestereért oly nagy és oly tiszta, hogy e csapat Önt kivanja továbbra is vezérnek: vezérnek a «...» lelkek élén; mert ha az Ön szemeit nem látjuk Uram, bizony eltévedünk a pusztában.

Maradok tisztelettel

alázatos szolgája

Forst Károly

orvosszigorló

VIII. Röck Szilárd u 23/a

II. 2.

2635. CSOMA Mária – BABITSNAK

[Budapest, 1919. nov. 22]

1919 XI/22.

„Nem ismerte senki és nem fog
fájni senkinek.”

Ha a meggyilkolt Nemzet most így szólt volna „nem birom tovább” a Költő érezve a magyar Erőt, képviselte |:ezt:| és megcáfolta volna azt. Ha Babits így szól „«...»nem birom tovább”, a nemzet megcáfolja ezt, mert benne él a Költőben, mert „Te és Én egyek vagyunk”; a nemzet pedig nem csüggedt el. Igen, eleget sírt és szenvedett mindkettő; most pedig „az ember élet útjának másik, biztosabb, viharban már megedzett felén, dolgoznia kell újból, mert szükségem van rá nekem önző magyar ifjúságnak, akinek a nehéz útra nagy Megszenvedettre van szüksége, aki még most kezdi értve szenvedni Ady Golgotáját; aki könyörög és hitet kér a Költőtől, mert nem biztos erejében; aki alázattal köszöni, hogy sírhatott igazán, «...» hosszú beláthatatlan útvesztők<et>öni bolyongás után, most kibogozva megtér lelke a biztos útra és követi Költőjét az alázatosat. Igen, mert kétségbeejtően szükségem volt a „Magyar költő 1919 ben” kiömlött könnyekre. Köszönöm.

Egyetemi hallgató, alföldi középiskolai tudással, homokos akácos tájról a fővárosba fűjt magyar lélek a legnagyobb félelmek között küldi ezt a nemzeti életjelt. Miért? Valahogyan, valamitől kényszerítve erre. Elégtételül, büntetésül önmagának. Mert Adyt nem ismertem, még élt, mert Babitsot a katedráról ismertem legelőször... Nevetséges együgyű sorok, ugy-e Professor Úr! Tudom sürgősen; de mikor annyit foglalkoztatott ez, amikor annyit kísértett az a Katedrán ülő vörös zászló előtt meghajló magyar agy (mert azt az első percben... megéreztem!) kísértett

a nyári hónapok román világában otthon a csendes semmire nem váró vidéki hazámban.

Úgy dobom el magamtól e levelet, hogy hátha elrepül a semmibe, hátha késői hang már, mire odaér. Talán egy hónappal ezelőtt még érthetőbbek lettek volna e kúszáltan összetákolt sorok a Költő szenvedő lelkének. De nem mertem. Most pedig már mosolyogni való úgy-e!

Igaz tisztelettel
Csoma Mária.

2636. BABITS Sándor – BABITSNAK

[Budapest, 1919. nov. 24.]
Bpest, 1919. nov. 24.

[...] [L]égy szíves azonnal felhívni, –
[...] felkeresni, mert az Athe[naeummal]
[...] [köt]ött szerződésének anyagi
[...] igényvel.
[...] a korrektúra végett bemenni.

Szívélyesen üdvözöllek:
Sánd[or]

2637. ADY Endréné BONCZA Berta – BABITSNAK

[Budapest, 1919. nov. 26. körül]

Drága.

Nem tudom november-26-án vagy 28-án van-e a születés napod, de tudom, hogy november végén. Mindegy. Ezer hibám mellett az emlékezőtehetségem is rossz.

Mit üzenjek neked? Mit kívánjak? Nem tudom. Megírni sem tudom, elmondani sem. Nagyon szeretlek és ha kedvem és érdemed szerint volna berendezve ez a tehetségtelen és szomorú világ – mindenkinek – úgy kellene érteni, szeretni félteni (bántani is) Tégedet mint nekem.

És most nagyon kérlek ne szidj össze – ezért a kicsit ügyetlen de nagyon őszinte Csinszkaságért <...> szokásod szerint.

Szerencsétlenné teszel vele.

Nekem sok és sulyos orámba, sőt napomba került amíg végre formát öltött (és lehet ügyetlen formát öltött a rád gondolásom.

Más, férfi-dolgot nem mertem kitalálni – mert sem nem cigarettazo[!] sem semmi más rendes dolgot nem csinálsz. Olvasót nem mertem küldeni neked – mert Tőlem félek nem vennéd komolyan, – egy – ravasz – pyjamáért pedig ugye örökre megtagadtál volna?

Könyvet megint nem is tudom mit tudnék ujat – neked illőt küldeni (aztán meg vannak úgy is gyöngéd női kezek – akik – megelőztek.

Kezedet minden Neked kijáró hódolatával csókolja – Kis – lázadó rabszolgád

Csinszka.

2638. BABITS Sándor – BABITSNAK

[Budapest, 1919. nov. 29.]

Elismerem, hogy a szerződések kötéséért felajánlott 2000 (kettőezer) kr. honorárium második része fejében 1300 (Egyezerháromszáz) koronát a mai napon felvettem.

Bpest, 919. nov. 29.

Dr. Babits Sándor

**2639. A KÖZÉPISKOLAI TANÁRI
FEGYELMI BIZOTTSÁG – BABITSNAK**

Tek.

B a b i c s M i h á l y U r n a k
B u d a p e s t

Felkérem, hogy december hó 5-én pénteken d. e. féltíz órakor, a III. kerületi áll. főgimnáziumban tartandó fegyelmi vizsgálaton saját érdekében, feltétlenül megjelenni sziveskedjék.

Budapest, 1919. évi november hó 29.

Greszler Jenő
miniszteri o. tanácsos
a középiskolai tanári fe-
gyelmi bizottság elnöke.

2640. BABITS – ADY Endréné BONCZA Bertának

[Budapest, 1919. dec. eleje]

Tegnap akartalak keresni, de egész nap nem jutottam hozzá, este pedig oly fáradtnak és betegnek éreztem magam, hogy azt hittem, ma egész nap nem megyek ki, ágyban maradok.

Ma hacsak lehet fölmegek Hozzád, de biztosan nem ígérhetem; az történt, hogy Aladár apja haldoklik, ebben a pillanatban kapjuk az értesítést, izgalmak vannak és közben itt nálam is vannak olyan ügyek amik bonyolulttá teszik a mai estémet.– Ha ma nem, holnap fölszaladok.

Ölel Mihály

2641. KLEIN, Stefan I. – BABITSNAK

[Todtmoos, 1919. dec. 9.]

[Hiányzik]

2642. BABITS Sándor – BABITSNAK

[Budapest, 1919. dec. 10.]

Bpest, 919. dec. 10.

Kedves Misikém!

A Gólyakalifa és a Vihar c. műveidre vonatkozó új megállapodásokat csatoltan küldöm azzal, hogy átnézés után légy szives megőrzés végett hozzám juttatni őket.

A Gólyakalifa 4. § – a mű teljes feloldásának lehetőségét is magában foglalja.

Előnyösebbet és érélyesebbet elérni nem lehetett. Azt hiszem, mindkét megállapodás reményeidet teljesen kielégíti.

Táltosnál megbeszélésünk szerint rendeztem a dolgot. Telefonice értesültem, hogy minden megbeszélésünk szerint megy.

Telefonom egy hét óta szabad, kár, hogy Tiédet nem kapcsolták be.

Mostanában csak 2 órától, 1/2 3 tól kezdve vagyok itthon s így ha beszélni óhajtasz, ezen idő után próbálkozz telefonon felhívni.

Szeretettel üdvözöllek!

Sándor

2643. KLEIN, Stefan I. – BABITSNAK

[Todtmoos, 1919. dec. 10.]

Todtmoos, Hotel Löwen, den <2>10. Dezember 1919

Igen tisztelt Uram,

tegnapi levelemben egy nagyon fontos és sürgős dolgot elfelejtettem megkérdezni: hogy mi legyen a novellák sorrendje? – Feleljen kérem erre a kérdésre posta fordultával, és küldje el így a többi novellát is. –

Itt küldöm a „Mytologia” – íveit. – Irja meg, meg kapta-e, hogy tudjam, postára adhatom-e a támpéldányt. – Mivel bibliofil folyóirat, nem i<g>gen merem betenni. – Értesítsen arról is, hogy milyen munkák jönnek az essay kötetbe? Szeretném ezeket is mielőbb megkapni, hogy a kötet még a jövő év folyamán kijöhessen! –

Sok köszönet előre is. A legszívélyesebben üdvözli és minden jot kíván

igaz tisztelője

Stefan Klein

**2644. BABITS Mihályné KELEMEN Auróra
– BABITSNAK**

[Szekszárd, 1919. dec. 12.]

Édes Misim el nem képzelhetem miért nem irsz hisz még azt sem tudjuk Bpestre értél e «...» és hogy? Imre írta hogy Sanyi mondta nekik hogy veled már találkozott azért nem küldtük el a Sanyitól érkezett ajánlott levelet részedre, most már vá-

runk haza és addigra szeretnénk disznót öletni ha ugyan hozzá juhatnánk Angyus szorgozza, mert én most sem járhatok utána. Tegnap küldötte hozzám Leopold az utalványt mely szerint Pistink részére a magyar vörös kereszt egyesület a berni missiojukhoz tette át |:a kétezzer koronát:| azzal a kérelemmel hogy azt megfelelő neutralis valutára átváltva küldje el szégyenynek mindjárt ki is fizettem, Josipovich van aláírva.

Már féltelek is miért nem jössz haza, ott a fűtetlen szobában majd megint megbetegszel, gondold össze mi mindenre lesz szükséged a télen és hozd haza itthon «...» majd helyre hozhatunk a mit lehet, ott pedig kösd a lelkükre hogy gondolják a holmidat és vedd számon a mid van

csokol vár szerető anyád
írj!

[Címzés:]

Ngs.

Babits Mihály

tanár Urnak

Budapest

VIII Revicky utca 7 sz.

III emelet

2645. VEÉR Imre – BABITSNAK

[Budapest, 1919. dec. első fele]

Igen tisztelt Szerkesztő úr,

a Nyugat legutóbbi számában mélységes szimpathiával olvastam írását, a ma kétségtelenül legnagyobb magyar költő Jeremiádáját a magyar Helicon romjai felett.

Úgy fordulok lapjához, a Nyugathoz, mint a progresszív

írók egyetlen menedékéhez, ha méltónak talál, hogy befogadjon.

Igaz tisztelője

Budapest 1919 december

Veér Imre

2646. ADY Endréné BONCZA Berta – BABITSNAK

[Budapest, 1919. dec. 15. után]

Drága Mis.

Olyan zavarba hoztál és – úgy megvagyok hatva, hogy megtudnám és megszeretném csókolni a drága, mégiscsak kölyök kezdet. Nekünk egymást még véletlenül sem szabad elveszíteni többet Mis. Itt nem egy asszonynak és egy Költőnek, – egy nagyon nagy Költőnek van a többé kevésbé mindig zavaros és izléstelen találkozásáról szó, – de két drága, – bolond, hajszolt és meggyötört gyerekek a természetes összetartozása. Mindakettőnkre rossz és nehéz idők járnak, sőt mindahármunkra Aladáral, – talán 920-ba jobban lessz. Mit gondolsz.

Mikor jössz el hozzám?

Ha tudom hogy jössz – mondjuk pénteken – vagy szombaton (mert holnap és ma úgy hiszem Károly bátyám anyját jön látogatni.) csak magunk leszünk. «...»Zsukát kidobtam. Jó és szomorú kis lány vagyok, néha lázas és sokszor borzasztóan ideges.

Verseid a legszebbek. Az utolsó versednél nem nagyon irtak még sokal különbet.

Drága, olyan nagyon biztos voltam, hogy nekünk egymást nem lehet elveszíteni.

Szeretettel, csókolom a kezdet.

Kis lányod
Csinszka

2647. BABITS Angyal – BABITSNAK

[Szekszárd, 1919. dec. 17.]

Kedves Misi! Már igazán nagyon várunk, hát mi az hogy még mindig nem vagy itthon? Szombaton alighanem disznót ölünk hát siess, hogy kaphass még frissiben is belőle s ne csak füstölve!

Most pedig nagyon kérlek küldj el Landerer Elzához a fo-gamért. Ma kaptam tőle ezt a levelező lapot melyen írja hogy elkészült, de nem 60 K. hanem 120 K.-ba került. Mivel én csak 60 K.-át küldtem előre neki, kérlek szépen küldj neki mindjárt avval aki érte megy még 60 K.-át. Itthon meg fogom téríteni.

Azért küldöm el Elza lapját is, mert ezen megírja hogy mikor található otthon: este 8 óra felé. Elza címe: Városmajor utca 19. sz. Ha Elza nem lenne otthon a szomszédban Abaffiék is oda tudják adni, azok címük: Városmajor utca 17. sz.

Kérlek Misi küldj el érte és ha jössz haza hozd magaddal. Vigyázzatok hogy el ne törjön! El ne feledd, mert nagyon nélkülözöm.

Csókolunk és várunk!

Szekszárd, 1919. decz. 17.

Angyal.

Feketéék porolják ki jól a ruháidat a molyok ellen!

2648. SZABÓ Lőrinc – BABITSNAK

[Budapest, 1919. karácsony előtt]

Kedves Mihály!

A Centrálban, majd lakásodon egész 10 óráig vártalak. A Clartét végigolvastam; ma éjjel otthon <...> írok annyit, amennyit le-

het és <k>holnap d. e. kijavítom. Ezért nagyon kérlek, engedd meg, hogy <7>11 órakor felkeresselek.

A Táltos mondta, hogy egy Rait Tivadar nevű alak fordítja és felajánlotta neki [:az:] Omar Khajjam<...>ot. Ezt a Raithot én ismerem, nagyon sekély vizű ember, nem hiszem, hogy szépen fordítana.

Jó éccakát. A viszontlátásig üdvözl

Lőrinc

2649. ADY Endréné BONCZA Berta – BABITSNAK

[Budapest, 1919. karácsony]

1919. Karácsony

Kedves Mis.

Toutes comprendre c'est toutes pardonné.

Látni szeretne már egyszer –
Csinszka.

Veres Pálné u – 4 – I em. 1 ajtó – méltóztatom lakni.

2650. BARABÁS Atala – BABITSNAK

[Budapest, 1919. dec. 27.]

919 XII 27

Kedves Babits!

Kaposynál találkoztam önnel pár pillanatra.

Miután Dedek Crescens, Prohászka, Szabó Dezsővel fognak

irni jövőendő lapunkba, reméljük Ön is ehhez a külföldet hódítani akaró társaságunkhoz fog csatlakozni.

Mi egyenlőre társaságbeli hölgy és férfi bizottságokat gyűjtünk, megyék szerint szervezzük a <...> magyar kulturát terjesztő, ébresztő társaságot, amelyre legnagyobb szükség van most.

A tiszteletjegyeket legyen szíves barátainak a „Nyugatban” átadni. Remélem önt látni fogjuk. Hive

Barabás Atala

Örölnék, ha Latzkó, Kertész urak is jönnének.

2651. LAZICZIUS Gyula – BABITSNAK

[Újpest, 1919. dec. 27.]

919 XII/27.

Babits Mihálynak

Budapesten

Mellékelten küldök négy verset a Nyugatnak. Amennyiben lehetséges, kérem őket közölni.

Tisztelője

Laziczius Gyula

Ujpest Tél u 9.

2652. LAZICZIUS Gyula – BABITSNAK

[Újpest, 1919. dec. 27. után]

A gyerekisten megúnta fényes játékját, melyet mindennap meghurcol az ég kék porában, sugárpárgán és otthagytá heverni az ég kék porában.

Pedig a megtelt hegyek már felszakadásig kiduzzadtak és a fájdalmas földek elaléltek. Kóbor borzongás jár a táblákon és csendes váró parasztok idegen szemekkel simogatják a mezők sárga husát és a fakadó fakadást.

Hallga! Hogy' ráng, jajong, sikong a megsárgult hús, a tábla, a mező!

Megtelt hegyek még jobban kiduzzadnak és mérges pipacscsöppeket vérzik a föld.

A megvert gyerekisten visszabotlik megúnt, fényes játékjához, melyet mindennap meghurcol az ég kék porában, sugárspárgán.

Lazicius Gy

II.

Ahol erős hegyek nem ingadoznak égnyi súly alatt,
folyó tükörbe nem lapúlnak szűzi városok,
alléba állott fák se futnak össze:
hűvös hazából érkezém
dalolni dajka dallal
szekérbe pattanó napot,
amint arany vederrel inni ad a Földnek,
a tágas holdat
és mind a kis nyilást ezüst világba,
 eget: selyemkék pillangófogót,
alá mezőket épített az Isten,
szalag folyókat,
melyben hazug hegyek mosakszanak,
s alléba állott fák is összefutnak
bucsúzni.

Lazicius Gy

Ezen két verset küldöm a megelőző négyhez. Szives elnézését kérem, ha netán zavarnám. Sorait várva

tisztelője
Laziczius Gyula

**2653. BABITS – BABITS Angyalnak
és BABITS Mihályné KELEMEN Aurórának**

[Budapest, 1919. dec. 28. előtt]

[Hiányzik]

**2654. BABITS Angyal
és BABITS Mihályné KELEMEN Auróra – BABITSNAK**

[Szekszárd, 1919. dec. 28.]
Sz. 1919. dec. 28.

Kedves Misi!

Ma kaptuk meg a sürgönyválaszod, bizony nagyon vártunk karácsonyra, meg előbb is. De most már remélem ujév után nem késel soká.

Úgy gyere hogy ne kelljen mindjárt vissza menned, ezért hozz ruhát is mag«g»addal, jó cipőt is, s fehérneműt is, leg-
alább itthon kijavítjuk.

Feketéék jó szellőztessék és keféljék át a ruháidat!

Főleg azért irok, amiért egyszer már irtam is, hogy a fogamat okvetlen hozd magaddal. Elza már tudósított róla hogy készen van és küldjek valakit érte. Ő csak este 8 óra felé van otthon, címe: Városmajor utca 19. sz. Ha más időpontban küld

érte akkor a szomszédban 17. sz. alatt Abafi Gyusziék is oda tudják adni.

Azért irok emiatt már másodszor ajánlva, hogy semmiesetre sem felejtsd el, már nagyon nélkülözöm, tehát hozd biz|:t|:o-
san haza.

Arra is kérlek hogy aki érte megy, avval küldj Elzának 60 K.-át, mert ennyivel többbe került mint a mit én előre küldtem neki.

Nagyon kérlek ne feledd ezt el és okvetlen hozd magaddal haza.

Tegnap Bodor Aladár keresett itt téged.

Buday Klárikától kaptunk levelet (Partos Adus hozta Pécsről). Ebben kétségbe esve kér hogy tudakozódjunk mindenütt Dezső sorsa iránt, mert ők a legrosszabbat hallották, t. i. hogy a kecskeméti tömeggyilkosságnak ő is áldozata lett.

Tőlünk kérdi hogy igaz-e ez, mert ők Pécsen még pesti lapokat sem olvashatnak s a pestiekkel sem levelezhetnek. Tehát ha lehet tudakozódj Dezsőről.

Pistitől szept. 22-iki lapunk van, nagyon panaszkodik a drágaságért. „igen lesoványodott de még egészséges.”

Csókol
Angyal.

Kérlek édes Misim úgy jöjj hogy itt Leopoldot megkeresd Pista miatt hogy még egyszer juttathassunk neki pénzt mielőbb. Szeretnénk ha mielőbb haza jöhetnél, disznót öltünk hogy még frissében is élvezhesd.

Félek hogy nagyon meghűtöd magad a fűtetlen szobádban, és szeretném ha itthon maradnál a télen, Imrééket nézd meg mert Gizi igen panaszos leveleket ír Ilonának.

2655. VEÉR Imre – BABITSNAK

[Budapest, 1919. dec. 31.]

Igen tisztelt Szerkesztő úr,

azt hiszem, hogy ez a két vers: jó. Ha úgy találja, igen kérem: közölje le, mivel nagy szegénységben sýnylódóm és szükségem volna néhány koronára.

Az ön tisztelője

Budapest 1919 XII 31.

Veér Imre

2656. HEVESI Gyuláné STERN Jolán – BABITSNAK

[Bécs, 1919. dec.]

Babits Mihály: Magyar Költő Kilenszáz tizenkilencben' című mosakodása«...»hoz <melta> küldöm a törülközőt.

„A költőnek”, aki sohasem alkotott. A költősege pedig ringyó finomkodásban csucsosodik, miközben tehén módjára kérödzik. És Megint mint „költő”, cifra szavak almával hinti be pállott ágyát, hol az alkotni nem tudás |:<...>:| <...> de |:neki:| vakarodzni <akarás>_muszáj dühében vajudónak hiszi magát, mint hyszteriás asszony aki – férjének gyereket <akar> |:tartozik:| szülni, de a kint elviselni nem tudván már rég kiheréltette magát – ezen betegsége «...»kilencedik hónapjában felpuffadt hasából várja a világmegváv«...»ltóját, |:vagy legalább is „örző-jét”::| pedig az csak gennyes daganat lehet.

Felvilágosításul: Minden ember születése vér, kín, esetleg halál is. s mindig születnek új emberek. – <...> S ha valaki nem tudja váll|:al:|ni, hogy híd legyen, mert az Új ember, Új társadalmi rend alapsejtjei nem csak szavak, hanem minden kínra, vérre, halálra elszánt emberek Magukat általadása <és> elvevése.

A l'art<...> pour l'art<...> írás, festés, mintázás, muzsiká<lás>
a valóságban elő-érző társadalmi kitevőiséget jelentő embernek
igazolatlan, csak tanagrabábok cifra, hamisfényű játéka.

Visszanyávogása „hazánkban”, hol most e herék uralkod-
nak meleg ölekre talál, mint szőrét hulla«...»jtó beteg macs-
kák is kedves kulturreminesentiák <kik> nagymamájukért.
Kulturaemlő tenyésztelep Hajmáskér is, igazán «...»felfedező-
iknek való, kik most <ugyanca> megint méltóak akarnak len-
ni őseikhez, és «...»szenybe, fertőző betegségbe véres földbe
pofozzák, ölik a dolgozókat, akik új világot szülön <...> hittel
és szerellemmel elvéreznek.

Széljegyzet: Ha volna egy mákszem és ép rohadt magvai-
ból akkor a „nem birom tovább” konkluzió«...»ja gyanánt el-
kérné az ötven asszony egyikétől, bizonyos edényét hamvve-
dernek. Cadavere elégetés nélkül is belefér olyan kis piszkossá
<zsugorodott> |:nyomorkodott:| a «...»tizenkilenc olddalon való
csuszkálása alatt. Ha csak az a vágya, hogy a „vörös iszonyt” Rá-
kosi Jenő <...>agyult szíven pihenhesse ki, ugy ez valószínűleg
megtörténik vele. Amit nem irigyelek tőle. <...>

Stern Jolán

2657. SZAMUELY Tiborné SZILÁGYI Jolán
– **BABITSNAK**

[Bécs, 1919. dec.]

Te felkínálkozó „senki által meg nem értett” szegény költő
mimóza”! magyarul írva mindenféle mázzal magad szépíteni
akaró jellemtelen

kutyadisznó!

Azt gondolod, hogy „Költő” neved ok arra, hogy ez után
a kínálkozás |:szépítgetés:| után enyhébbek legyenek veled

szemben? – Tévedsz – egy költővel szigorubban kell bánni
érkölcsei tekintetben mint mindenki mással!

De légy nyugodt: „befogadnak” azok, mint megtért keresztény báránykát. Nem hiába kérődztlél oldalakon keresztül a Nyugatban hogy „mily hasznos háziállat vagyok fordítok, sepiért, dantét nem vagyok forradalmár mit akartok velem?” S a finom mimóza boldogan azonosítja magát a „nemzeti dunán túli és kecskeméti gyilkosokkal. Hisz ennek van „auktoritása” szerinte<...> „történelmi patinája”! Csak befogadjanak téged!

Ah te kulturesszencia!

De fejétől bűzlik a hal!

Finomnak akarsz látszani, pedig gyöng[e] trottyos gyáva vagy! Nem birtad ki gyáva lelkeddel a forradalom felelősségét és célját magadra vállalni – visszabujtál a borzjukadba és a költői gyönyörűségekkel kéjjelegve elfordulsz az emberi nyomorúságtól.

És ezt a gyávaságod leplezed azzal, hogy nem akarsz erőszakot?

Te csak strucc akarsz lenni és most az esztétika homokjába dugod fejed, hogy ne lássad az egymást marcangoló farkasokat!!

De mégis bűntárs vagy: az övékké.

Nem a mi munkatársunk!!!

Nem «...» is vagy «...» te vörös mester ehhez erő kell: igazi harag, igazi akarat a világrombolásra és újraépítésre s nem l’art pur l’art klasszikus vázák agyon öblögetése kell, hanem életből szenvedésből kirobbanó alkotás.

De te

csak kérődz tovább rothadt tájaiddal és [:görög:] reminiscenciáiddal! Hiszen erre van szüksége az „előkelő szalónoknak”, «...»az „entellektüelleknek” kik elfintorítják orrukat a szégyenszagra.

Tényleg, mégis jobb „egy ünnepezt költőnek” s jóállásu ta-

nárnak lenni mint Hajmáskéren szenvedni rühtől tetütől«...»l, hidegtől.

Ugye jobb mégis mondani: „Stopp nem is voltam forradalmár – nem akarok erőszakot, magyar vagyok, vétkeztem: mert Költő vagyok! Bocsássatok meg a nagy Költőnek nemzetünk kincsének! Fogok én még írni sok szép dolgot!!!!

Csak úgy bele ültem a vörös katedrába. Mit akartok?? Jó kis fiu vagyok!!!

Kell látnod még a te lötytös szemeiddel is, hogy ki vagy!

De Te nem látod, mert agyd egy romlott konzerv.

Jajgass! óbégass „pengess lantot” bütykös ujjaiddal!

Messze van ez az emberiség küzdelemétől, örö[métől] akarástól!!!

A te híres „elefántcsont tornyod” börtönöd lesz s soha ki nem kerülsz belőle gyávasággal magad ítéled magadat

Örök fogságra!!!!!!!!!!!!!!

Szilágyi Jolán

2658. KOSZTOLÁNYI Dezső – BABITSNAK

[1919 vége – 1920 eleje]

Kedves barátom –

hosszabb tanulmányt írok Goethe egyik verséről: Über allen Gipfeln...

Én is, Karinthy is úgy emlékezünk, hogy te ezt a verset lefordítottad a Nyugatban, de a nálam lévő példányokban nem találom. Nagyon kérek írd meg, mikor jelent meg, vagy ami még egyszerűbb, tekintve, hogy a vers csak pár sor, másold le és küldd el címemre. Igen nagy kedvességet teszel vele, mint-

hogy tanulmányomban az eddigi magyar fordításokat is sorra veszem.

Előre is hálás köszönettel vagyok igaz hived:

Kosztolányi Dezső.

I. Tábor utca 12.

2659. ISMERETLEN – BABITSNAK

[[?], 1920. jan. 1. után]

Kedves Szerkesztő Úr!

Tegnap egy társaságban voltam, ahol így beszéltek Önről; – Babics elnyom minden kezdőt aki hozzá fordul segítségért, ha csak nem zsidó. Nem engedi érvényesülni a keresztény és úri ifjakat, hogy valahogy meg ne bontsák a zsidó jar[g]ónt, amelynek a Nyugat a fő fő harsonája. Bojkotálni kell a Nyugatot, bojkotálni kell Babicsot és az új keresztény úri generáció kell, hogy a kisebb nivójú keresztény lapokhoz meneküljön, amit ez által fellendítenek és a Nyugat megbukik. Volt aki Önnek pártját fogta, mondván, – hiszen Babics is azért utasítja el a Nyugattól az úri keresztényeket, hogy ezek ezáltal kényszerítve legyenek a keresztény táborba menni. Nem tudom így van-e? De tény, hogy nagy az elkeseredés és el-lenszenv Ön ellen, hogy annyira üldözi a keresztény kezdőket. Miért? Hiszen Ön is keresztény, Ön is úriember, hát a saját fajtáját nyomja el, hogy helyet adjon holmi Déri Tiboroknak, hazaáruló Gellért Oszkárnak, akik az ország egészségét alá-ásták? Hát Önnek még nem elég a pusztulás? Nem buktunk még eleget? Nem ábrándult még most se ki a zsidáiból? Nem bántja, hogy senki sem szereti Önt? Hogy Önt csak per „zsidó lépcsőnek” hívják, mivel Ön olyan nagyon segíti a zsidókat az előrejutásban, a saját becsülete és presztizse árán emeli felfe-

lé – „zsidó-lépcső” – akire mikor elindult, azt mondták, hogy majd egy második Arany János fejlődik belőle – és mivé lett, – zsidó-lépcső.

Kedves jó Uram, térjen az eszére! Ne haragudjon, a hangért amit használok, öregasszony vagyok, m<é>eg <és> a kedves jó szüleit ismertem régen, ez jogosít fel erre a hangra, s a fájdalom, hogy azoknak a drága, becsületes embereknek a fia ilyen lett. Hiszen lehet még segíteni, nem hangos megtéréssel, kínos pálfordulással, de csendben, észrevétlenül, hozzá igazítaná a szívét hozzánk, hiszen nem vesztetett még ki Önből minden keresztény, magyar és úri érzés! – Rövid idő alatt átformálhatná a Nyugatot is keresztény úri folyóirattá és ezzel a Nyugat megmaradna továbbra is a legjobb magyar szépirodalmi lapnak. De így feltétlenül megbukik, plane, hogy holmi Gellért Oszkárnak, aki még nincs egy éve, hogy fényes tanújelét adta a magyarságának, most ettől a hazaárulótól közölnek hazafias verseket, hát micsoda ordító izléstelenség ez? hisz azt az embert pellengére kellene állítani. Vagy ez is csak olyan pofoncsapása az úri olvasóközönségnek, leköpése, hogy fütyülünk rátok buta keresztények, mi bizony csak tovább rontjuk az országot, had bukjon meg egészen.

Nem uram! míg a mi szalmalángunk tart, addig <Önnö> Önök nem maradhatnak meg komunistáknak. Agitálni, beszélni fogunk a Nyugat ellen és előre megmondom Önnek, hogy rövid idő alatt, minden nivós olvasó és előfizető ott fogja hagyni a Nyugatot, mert ez így nem mehet tovább, a<m> mai kurzust nem lehet büntetlenül mellőzni, elég szomorú, hogy a komunistáknak teleszájjal ordítottak, a keresztény kurzusnak meg Gellért Oszkártól hoznak hazafias verseket. Látja, a franciák mégis csak izléseesebbek voltak, Dantón és Robespierre nem irtak dicshimnust Mária Antoniettehez, miután lefejezték, hogy még bukásukban is bosszantsák és sértsék a királyasszony párthiveit. A Nyugat a bűneiből tisztuló Magyarország

első napjaiban egy szentes hazaáruló „hazafias” verseit közli. Hát nincs Önökben becsület? szemérem? tisztesség? Még jó, hogy <...> Kún Bélának nem nyitnak rovatot, amiben tovább mételyezné az országot „hazafias” frázisok leple alatt. Mert azt csak nem merik állítani, hogy Gellért, őt veszem példának, de vehetnék mást is, hogy <...> Gellért 1-jén még kommunista volt, aki lábbal taposta az ország szívét, 2-án pedig már hazafiú bánattal kesergett, hogy „most megy meghalni egy ország!” hozzáírhatta volna, hogy ő mennyiben segített elpusztítani ezt a szegény országot? <...> Nem uraim Önökben nincs se izlés se becsület. A többi nem bánám, de Önt sajnálom, hogy ott vesz köztük. Olyan szeretettel és örömmel <...> figyelttem az Ön fejlődését, olyan nagy jövőt hittem Önnek, olyan büszke voltam a „földimre” – és ime! azon az úton van, hogy semmivé váljon, nem irodalmilag fog lezúlni, dehogy, egy jövő generáció már talán nem lesz elfogult Ön iránt, mint író iránt, de mint történelmi embert nem fogja Önt senki sem becsülni. Nagyon mélyen beszívódik az a köztudatba, hogy Ön egy szentes gárdának volt a főkolomposa, akik olyan lelkiismeretlenek voltak, hogy tönkre tettek egy országot, s mikor az az ország mégis talpra próbált állni, tovább furják, faragják, hogy csak összeomoljon. Mert ha nem ez a céljuk, akkor miért üldözik el a Nyugattól minden keresztény kezdőt, aki elég naiv, hogy oda fordul pártfogásért? Mért szeparálják ott még most is a zsidókat, valahogy be ne jusson közéjük egy keresztény, csak zsidó! zsidó! zsidó! Azt talán csak nem hiszik, hogy Kosztolányi Dezsőt akárki is komolyan veszi mint Nyugatistát, dehogy, a kiváló és nagyszerű Kosztolányi csak lepel, aminek a védelme alatt becsempésznek a lapba holmi Király Györgyöt egy kommunistaságáért elcsapott tanárt, és más törölmetszett bűnösöket, akik még most is kihívóan nyelvelnek, a hazafias Nyugatba, mint hazafiak, – hiszen a Nyugat

szolid lap Kosztolányi is ír benne! – mondják Önök. De kár hogy Kosztolányi odaadja a nevét Önöknek!

Ne haragudjon kedves barátom, tudom én is túl mentem a határon, de én olyan nagyon szerettem Önt, hogy nem nézhetem szó nélkül a pusztulását. Kérem térjen magához, legyen magyar, legyen úriember, szerettesse meg magát Újra az emberekkel, lássa hiszen már kerülnek. Legyen újra a mienk kedves fiam és ne vegye tőlem r^óssznéven, hogy mindezt megírtam.

2660. DUNAND, Raymonde – BABITSNAK

[Budapest, 1920. jan. 2.]

Budapest le 2 janvier 1920

Monsieur!

A mon retour de Balaton Boglár en octobre, je suis montée chez vous une après-midi, comme nous en avions convenu!

Par malchance je n'ai personne trouvé à la maison; j'aurais voulu alors vous téléphoner, chose impossible en ce temps-là.

Sachant que aviez mon adresse, j'ai pris mon parti de ne pas agir pensant que dans le cas où vous auriez envie de continuer vos leçons, vous me le feriez savoir par quelques lignes.

En classant certaines notes, j'ai trouvé la nôtre, et je vous serai obligée de me faire parvenir cette bagatelle, quand vous en aurez l'occasion.

le 19 juillet 2 heures

le 24 " 2 "

le 31 " 2 "

6 heures à 15 K. = 90 –

Veulliez agréer Monsieur mes salutations les plus distinguées

Raymonde Dunand

VI Gyár utca 38 III 4.

2661. BABITS – DUNAND, Raymonde-nak

[Budapest, 1920. jan. 2. után]

[Hiányzik]

2662. DUNAND, Raymonde – BABITSNAK

[Budapest, 1920. jan. 2. után]

Comme vous m'en priez Monsieur je vous accuse reception de la somme de 90 K.

Bons saluts /
Raymonde Dunand

2663. Ifj. GAÁL Mózes – BABITSNAK

[Budapest, 1920. jan. 9–14. között]

Kedves Mihály bátyám!

Az Aristophanes premierre itt küldök jegyet. Csüt. este 7 óra.
Úgyis, mint Mihály bátyám, úgyis mint a Nyugat szerkesztője
– kérem jöjjön el.

Öleli öccse
Mózsi

2664. ADY Endréné BONCZA Berta – BABITSNAK

[Budapest, 1920. jan. 20. után]

Drága rossz Mihály.

Mi van Veled? Szeretnélek nagyon látni mielőtt elmész – mint mondják – Szekszárdra és szerettem volna ha ez neked jut eszedbe előbb. Mindegy. Nekem erősen eszembe jutott és jól esik megüzennem ha még itten talál. Jól mehet nagyon neked mostanába, mert nagyon elfelejtettél, nekem nem megy jól és lehet ezért is nagyon sokat gondolok Rád.

Hallom Aladárt keveset látni Veled, Centralba sokat jársz – és egy – csunya, szemüveges és kellemtelen fiú állandóan a nyakadon ül. Te pedig szereted és érted a szépet Mihály. Vagy megváltoztál az időkkel? Én nem hiszek benne. Én megint, hogy rég nem láttalak úgy őrizlek magamba mint egy kincset és talán ha vissza jössz Szekszárdra – szép, pihent és kívánt találkozás lehet a mienk. Akarod? Én ma jobban, melegebben és tisztábban szeretlek mint valaha és mert így van és sokszor – fáj már ez a szeretet nem szabad abba a tévedésbe essél hogy elvégeztetett.

Felakartam menni Hozzád egy dél előtt, hogy mindezt elmondjam neked – vagy ne is mondjak semmit csak nagyon megszorítsam a kezedet de utoljára mikor a nagy idők után (miért?) fölszaladtam fáj. A hajó, a drága bolond nagy hajó – szoba lett, idegen, furcsa legénylakás és nem nevettek rám a párnák, könyvek és minden ami meleg volt és úgy szeretett ahogy gyereket illik szeretni. Talán rossz gyereket, de gyereket, akinek mégis csak – minden játékon és rosszaságon túl úgy megbékül a lelke – ahogy felnőtteké soha se tud többé.

De jó volna ha most mindjárt eljőnnél hozzám, vagy üzenél és én mennék föl.

Nekem rosszul megy. Változó és elég komoly lázak, állandó fáradtság és sok ezer mindenféle gond. – Multhéten Nagyma-

ma volt rosszul most kedden Vonyicának született kis lánya, utolsó pillanatban vittük a Szent Istvánba szerencse –, hogy nem az ölembe történt a véletlen. Most két hétig ketten dolgozunk nagymamával. Gyönyörűen takarítok stb. Rajzolni persze – nem lehet. Az időm krumpli, liszt és fűtési mizeriákkal, rettenetes emlékezősekkel, anyagi manőverekkel, és a pontos napi lázzal telik el.

Különben? Még mindég elég ember jár a nyakamra, kényeztet és törődik velem és bár nincs sok értelme ennek a bolond Karneválnak jól esik és hálás vagyok az érzések, hazugságok, hiúságok és hízelgések szomorú tékozlásáért mert kifárasztanak.

Különben? Ha itthon vagyok – többnyire fekszem ha lehet, mert nem bírom a lázt és fáj az oldalam. Társaságba – mondják – kedves vagyok és mulatságos, – sokat és kíméletlenül pusztítom magam szesszel, cigarettával.

Zsuka barátnőm különben le lett kapcsolva. Látod Drága ha a régi volnál ezért a jóságomért magam és embertársaim iránt Te is tehetnél egy hasonlóan – kedveset és bölcsét.

Kapcsold le azt a kellemetlen és csunya – fekete fiut – aki úgy jár melletted mint egy felnőtt holott pelenkába való.

Szeretettel, – sajnos nagyon nagy szeretettel – ölel – csak azért is

kis lányod
Csinszka

Hallom, Vedreséknél voltál.

Én nagyon szeretem őket.

Illene a Madách színházba is néha megjelenni, ott komoly irodalmat csinálnak és komoly becsületes munka folyik.

2665. A PETŐFI TÁRSASÁG – BABITSNAK

[Budapest, 1920. jan. 27. előtt]

Mélyen tisztelt Barátom,

A P. T. igazoló bizottságának ülése kedden, e hó 27-én délután 5 órakor lesz a Muzeum kistermében, amiről ezennel értesítelek, igaz tisztelettel maradván

készséges hived:

Sas Ede

hétfő

2666. BABITS Angyal – BABITSNAK

[Szekszárd, 1920. jan. 28.]

Kedves Misi! Elza már többször irt hogy mért nem küldök <küldök> el hozzá azért amire téged már két express levélben kértelek. Aladárnak is irtam már s kértem az ő feleletét, de ő is hallgat. Hát kérlek szépen ha egyáltalán nem teheted, vagy nem akarod megtenni, akkor ird meg ezt nekem, hisz az csak nem olyan nagy valami egy lev. lapra annyit írni hogy nem tehetem, s akkor legalább én tudom hogy mit tegyek, de így egyre arra várok hogy majd te elintézed, avagy talán már el is intézted. Hát kérlek ird meg nekem, de rögtön, hogy hogyan áll a dolog. Igen resteltem ezt már Elza előtt is, és azt hogy talán még most is tartozásban vagyok vele szemben.

Különben mi van veled hogy még mindig nem jössz haza?

Csókol
Angyal.

Szekszárd, 1920. jan. 28.

[Címzés:]

Ngs.

Babits Mihály

Urnak.

Budapest.

VIII. Reviczky u. 7. sz. III. e.

2667. CZAKÓ Ambró – BABITSNAK

[Budapest, 1920. febr. 11.]

Budapest, 1920. febr. 11.

Kedves Kolléga Ur,

hoztak hozzám egy könyvet megvételre, mely azonban engem nem érdekel már csak azért sem, mert nem tudok olaszul. A könyvet mégis visszatartottam, mert gondolom, hogy Önt talán érdekli. Címe:

Vita di Dante Alighieri
dettata da Melchior Missiomi
Ediz. 4.

Milano 1844, 8-° 670 p. egykorú félbörkötés

Dante 1 szép acélmetszetű képével.

Ára 60 korona.

Ha reflektálni tetszik rá, tessék még a napokban felnézni hozzám, d. u. 2–3 közt mindig itthon vagyok, vagy a házfelügyelőnél valami írást hagyni.

Igaz tisztelettel:

Czakó Ambró, Baross u. 3. III. em. 21.

2668. BABITS – ADY Endréné BONCZA Bertának

[Budapest, 1920. febr. 14.]

Kedves jó Csinszkám!

Kérlek, üzenj nekem valamit.

Máig szaladgáltam és ácsorogtam az utlevélért (a multkori reményeim csaltak és csak ma sikerült az utolsó szükséges aláírást megszereznem.) – Igazán mintha megátkoztál volna. - - -

Mióta elváltunk, folyton rád gondoltam, és kinzó szemrehányásokat tettem magamnak az utolsó félóráért, amit az utcán, a hideg utcán töltöttünk el együtt. Látod, milyen lehetetlen, ostoba ember vagyok! mondtam én azt neked előre! Büntetésül el akartam utazni anélkül hogy meg egyszer lássalak: most mégis úgy érzem, hogy nagyon nehéz lesz azt megtenni.

Holnap hajnalban utazom. Egészen félve kérdezem: nem találkozhatnánk még ma este? Tudom hogy nem nagyon érdemlem ezt és az a gondolat gyötör, hogy nagyon súlyosan meg fogsz büntetni...

De nem: hiszen Te oly jó vagy! Mégis te vagy aki engem legjobban szeretsz a világon – és mindent összevéve, mindig jobban érzem: én is téged szeretlek legjobban.

Kérlek, kedves Csinszkám: ha nem találkozhatnánk ma este: írj nekem, nyugtass meg! Nem akarok elmenni avval a gondolattal, hogy téged végkép elkedvetlenítettelek magamtól! Bolond vagyok, nem tudlak eléggé érdemelni: de mégis szeretlek, higgy nekem!

Látod, milyen könnyen leesik az én gög-álarcom! Írj nekem, vagy (mondom, kérni és félek ezt) üzend meg, hogyan találkozunk este. 6-tól kezdve itthon vagyok és szabad. Kedves Csinszkám, bocsáss meg a Te öreg bolondodnak

ölel Mihály

2669. A PETŐFI TÁRSASÁG – BABITSNAK

[Budapest, 1920. febr. 17.]

Igen tisztelt Tagtárs!

A Petőfi Társaság e hónap 21-én szombaton délután 5 órakor a Nemzeti Múzeum igazgatósági szobájában rendkívüli közgyűlést tart, amelynek tárgya az igazoló bizottság jelentése.

Kérjük feltétlen megjelenését.

Budapest, 1920. február 17.

Kollegális tisztelettel

Pakots

titkár

2670. SZABÓ Lőrinc – BABITSNAK

[Budapest, 1920. febr. 22.]

Vasárnap, 1920. febr. 22.

Kedves Mihály!

Tegnap d. u. 5 órakor kizárt – a Petőfi-társaság téged és Móricz Zsigmondot tagjai sorából. (20 szavazattal 5 ellenébe)

Két könyvedről írt a Virradatban (Szúdi Elemér) egy másfélhasábos nagyon elismerő cikket. Ugyanerről írt az Új Nemzedékbe egy névtelen alak ker. nemzeti kritikát. Ellenszenves és rossz beállítás, amely téged megfoszt minden „érzelem”-től és mint ridegszívű és agyú tudóst állít be; „akinek ez, csak ez, elég: az a legnagyobb gyönyörűséget találhatja meg benne”. A pimaszhangú cikk mögött én Lendvait vélem lappangani. Annál is inkább, mert 2 nappal ezelőtt jelent meg a Nyugat és

így Lendvai már olvashatta a te Ady-cikkedet és most visszaadta távollétedben a kölcsönt.

A Múzsában „- f -“ álnév alatt Császár Elemér irt <rólad> a Pávatollakról a tőle megszokott hangon: először leszid, aztán megdicsér.

A kedélyeket nagyon foglalkoztatja Somogyi Béla és Bacsó meggyilkolása, amiről biztosan tudsz. Még az Auróra is írt rólad, nem a könyveidről, csak az állásfoglalásodról Szabó Dezsővel szemben; nagyon tisztességes lap ez az Auróra.

A Nyugatban engem utolsónak tett be Osváth. Ezt nem mint kifogást említem. Ellenben kifogásolnám, ha jogom volna hozzá, azt, hogy Osváth Kovács Mária úrhölgy hallatlan hülye versei közül egyszerre 7-et leköszöl. Borzalmasan rossz próza-versek, a Ma söpredékéből valók, értelmetlen zagyvalékok. Sárközy is mélyen megbotráncozott rajta.

Aladárrel kedden találkoztam, a te lakásodon; jókedvű volt. Most kedden újra találkozunk, de most együtt leszünk előreláthatólag <...> egész nap.

Ruhám kész van, nagyon szép; nekem összesen 2500 K-ba került, de a bélést Gráféktól kaptam ingyen, azért ilyen olcsó. Tegnap este megkaptam Farkastól az Omár felének korrektúráját, – szóval ez is megy a maga útján.

Azt a Verlaine-verset, amelyiket legutóbb fordítottam és amit láttál is, átszűrtem és most igen jól használható a maga helyén. Lőrinc úr (a Révai-Lőrinc) ajánlatot tett a Femmes lefordítására, amelybe először belementem, de később lemondtam, mert nem akart eleget fizetni. Tiltott gyümölcsnek pedig nagyobb az ára. Azóta biztosan fogott egy olcsóbb pasast. 3000 Kt ígért és én legalább a duplájáért számítottam. De nem sajnálom, mert, ugye, itt elég sok meggondolni-való van.

Voltam egyszer Király Gyurinál is; szegény ember oly rosszul néz ki, mint egy kísértet, sovány, fekete, szomorú – Isten tud-

ja, mikor kelhet fel! Remélik, hogy egy hónap múlva újra kijárhat.

Heinrich Gusztáv nagyon melegen érdeklődött irántad. Az öreg nagyszakállas doktor úrnak (a nevét újra elfelejtettem) szintén kilopták a villamoson az ezüstóráját.

Debrecennel nincs semmi összeköttetésem, persze hogy nincs, Tóth Árpádnál is voltam a Szemle miatt; ők is szeretnének véglegesen hazamenni. A felesége tavaszra várandós.

Új lakásom is van: egy lyuk, földszinten, ablak nélkül, egy a lichthofra nyíló ajtóval. Olyan kicsi, hogy könyveim csak egymásra rakva férnek el. <Uj> Címem tehát: Visegrádi út 48, fsz. 1. Bei Frau Kohler – Rettenetes lakás, egészségtelen és sötét, hideg, nappal is villanyt kell benne égetni. Természetes, hogy folyton keresek egy jobbat, de egyelőre hiába.

Schöpflin Aladár rendesen bejár a Centrálba, de se vele, se többi ismerőseinkkel nem esett semmi újság. Főthy helye még mindig nincs betöltve; nagyon fontos dolgok vannak napirenden – mondja Schöpflin – és egy ilyen mellékes állással most nem törődnek a szerkesztők. Pedig látszik, hogy ő maga igen szeretné.

Az „Az Est”, „8 órai újság”, „Pester Lloyd” időnként megtámadják Szabó Dezsőt, mint kommunistát, ál-keresztényt stb., de különösebb siker nélkül. Különben a Protestáns Szemle is alaposan elintézte az Elsodort Falut a miatt, hogy olyan hazug és visszataszító képet ad a protestáns lelkészeikről Farcády-ban.

Ezek a hírek és a pletykák; amint látod, elég részletes voltam. – A mi életünk itt állandóan és egyformán unalmas és nehéz; te is nagyon hiányzol, de az isten szerelmére, vissza ne kívánozz ebbe a gyalázatos városba! Magam ellen beszélek, de azt ajánlom, ne jöjj meg márc. 3-án. Nem érdemes. Pihend ki magad jól és egyél sokat. És légy szíves mamádnak ismeretlenül üdvözlétemet és kézcsókomat átadni. A hét végén újra írok.

A viszontlátásig sokszor üdvözöl

Lőrinc

2671. SZE BEN Károly – BABITSNAK

[Budapest, 1920. febr. 22.]
Budapest, 1920. február 22.

Babits Mihályt, a Költőt, már felmentette a művészet! – Semmiféle „határozat” nem ingat meg engem, és velem együtt (ezt most holtbiztosan érzem) bizakodó, fiatal lelkek hatalmas táborát, hogy az Ön költészete adja ma nekünk nemcsak az iskola megutált klasszikusainak regenerációját, hanem egy biztató reményt a jövőbe is.

A művészen nem foghat kicsinyes gombostűszurkálás, páncél fedí őt, mely nem enged át semmi rosszat, –: a mi szerete-tünk és megbecsülésünk.

Csak ennyit, hogy olvasom, miszerint a Petőfi társaság önt „tagjai sorából kizárta...”

Magyarországon történnek ilyesmik Anno Domini 1920.

Kérem, bocsásson meg, hogy ismeretlenül, eme soraimmal önt felkerestem. –

Szeben Károly

2672. BABITS – ADY Endréné BONCZA Bertának

[Szeke szárd, 1920. febr. 22. után]
Szeke szárd

Kedves Csinszkám

Egyéb idegességeim mellett – amelyeket elég jól ismersz – előkelő helyet foglal el a levélírá sra való képtelenség. Mióta itt vagyok, sokszor és nagyon gondoltam rád, s ezer és ezer mondanivalóm van számodra: de most hogy itt a fehér papír

előttem, úgy érzem: semmi mondanivalóm sincs, amit ezen a papíron el lehetne mondani.

Igazában: a mondanivalóim egészen hangulatiak, amiket bajos lenne józan prózába önteni. Mert valami szóval elmondható, történetileg elbeszélhető érdekes dolog nem esett itt velem. Itt korai, de nagyon szép tavasz van (ami nem akadályozta meg, hogy néha egészen rossz hangulataim legyenek) – délelőttöként gyakran az udvaron sétálok, a napon már rügyező orgonafák között – délután a szőlőbe megyek ki (ami csak egy negyedóra séta) a gyengéd, párás, kék dombok közé. Majdnem változatlanul magam vagyok. Kerülöm az embereket, pedig magamnak sem vagyok valami jó társaság. Azelőtt az emberek nem hagytak dolgozni: most én magam nem hagyom dolgozni magamat. (Az egész idő alatt csak gépies és ostoba munkát végeztem, mesterembermunkát. Különben mostanában veszedelmesen úgy kezdem érezni magamat mint egy irodalmi mesterember...)

Ujságot nem olvasok, s a pesti élettől egészen elmaradtam. Barátaim ugyan voltak oly kedvesek, s értesítettek a Petőfi társaságból való kidobatásomról. Ennek én még inkább örülnék, ha itt Szekszárdon eleven példákön nem látnám: mit jelent ez a mai „intelligencia” többségének szemében. De nem érdemes erről beszélni sem. Az emberek most alaposan bosszut állnak rajtam azért mert egy pillanatra kénytelenek voltak különbnek elismerni. Képzelem, Pesten is azóta mennyit mocsokoltak, gunyoltak, lesajnáltak, „megbocsátottak”... lassankint annyi mocsok tapad rám, hogy nem szégyellek semmit, sőt magam keresem a piszkot, és mikor végére érek a vesszőfutásnak, akkor visszafordulok és újra átmegyek a vesszők között... Én vagyok az az ember, aki csupa seb, és épen azért már érzéketlen. Harcolni nem tudok evvel a csőcselékkel, és védtelenül vagyok kiszolgáltatva barátaimnak akik nem tudják, ki vagyok, és el-lenségeimnek akik nagyon is tudják... Bánom is én!

Kedves Csinszka, bocsáss meg, hogy magamról beszéltem – de hát – magam vagyok! Nemsokára, alig várom, te is fogsz nekem magadról beszélni: előszóval! Addig is minden szeretettel köszönt ölelő

Mihályod

2673. BABITS Sándor – BABITSNAK

[Budapest, 1920. febr. 23.]

Bpest, 920. febr. 23.

Kedves Misi!

Légy szíves a már megjelent verseket pótló fordításokat, az előszót most, – és a szóbanforgó mű másik felét, amint az készen lesz, azonnal Somló bpesti címére (Andrássy út 21. III. emelet) elküldeni.

Megegyezés a következő: a már megjelent versek is helyet foglalnak a műben, azonban neked ezek helyett új verseket kell adnod. Az általad írandó előszó azt is tartalmazza, hogy a már máshol megjelent verseket csak azért tartalmazza ezen mű, mert ugyanezen tárgykörbe tartoznak.

Azt hiszem, hogy ezen javaslatom – amelyet Somló nem könnyen fogadott el – mindkettőtök igényét kielégíti.

Helytelenül említettem az előbb: a mű másik részét ne Somlónak, hanem nekem légy szíves elküldeni, hogy ennek átadása ellenében a szerződési biztosítékot átvehessem.

Légy szíves pesti telefonszámodat is tudatni.

Kézcsókunkat és csókunkat küldjük:

Sándor.

2674. BABITS – KOMJÁTHY Aladárnak

[Szekszárd, 1920. febr. 25. előtt]

[Hiányzik]

2675. KOMJÁTHY Aladár – BABITSNAK

[Újpest, 1920. febr. 25.]

Kedves Mihályom!

Éppen azon a napon készültem neked írni, mikor a sürgönyödet megkaptam. Már egészen kényelmetlenül éreztem magamat, mert ez az ígért levél úgy feküdt a lelkemen mint valami adósság, de a sok ide-oda szaladgálásban, a háztartás dolgairól való kényyszerű gondoskodásban meg arról az egy-két téma felől való gondolkodásban, amihez vissza-vissza térek, hogy egészen közönséges emberré ne süllyedjek, úgy elszállt az idő, hogy sürgetésed előbb érkezett ide, mint leveletem elküldhettem volna. Minden dologban úgy jártam el, amint elutazásod előtt megbeszéltük. Táltossal beszéltem a Recitativ dolgában, Földivel az Eratonak való versek dolgában, de azt mondta, még nem talált |:alkalmasat:|; ha akad valami [ér]tesíteni fog. Meghagyásod szerint Feketéékkel elintéztem az anyagiakat. Kifizettem: kosztra 240 K-t szénre, fára 360 K-t. Lörincnek meghagyásod szerint adtam 200 K-t, és én magam is kénytelen voltam felhatalmazásoddal élni és elsejéig 600 K-t vettem kölcsön, mert egyéb[ként] a szemet nem tudtam volna kifizetni. Kérlek Mihályom, ne haragudj |: [...] |:|. Az én ügyem a Szózatnál semmit sem haladt előre. Eléggé sajnálom a dolgot, de nem tudok segíteni rajta. Külömben, ettől eltekintve sem mondhatnám, hogy jól vagyok. A gyomor bajom kínoz és vannak napok mikor olyan erősen, hogy morfiumhoz va-

gyok kénytelen folyamodni. Folyton készülök fürdőbe menni, de a dolog mindég elmarad, mert az erre szánt pénzt, közben kénytelen vagyok a háztartás céljaira adni. Mondhatom hogy makacs és vitéz küzdelmet folytatok a bajokkal, körülményekkel, betegséggel szemben [csak:] azért az egy-két kiváltságos pillanatért, hogy belenézhessek az ideák szent, merev és változhata[tl]an világába. Már sokszor gondoltam arra, hogy leszek közönséges, jó ember, de rögtön éreztem a lelkem legmélyén, hogy nem lehetek az. Nem lehetek, mert mélyen, nagyon mélyen éget valami tűz, sokszor olyan távolinak, idegennek látom, mint valami halvány emléket, de aztán föllobog, ennek a mostani rettenetes élet kavargásainak örvénylő, piszkos mélyéből, makacsan, sokszor betegesen, de mindenek ellenére.

Mi most mind csak azt látjuk, amit a háború és az emberek végtelen őrjöngése, a materiáliákban rombolt le, de azt a névtelen rombolást, ami a lelkekben ment végbe, nincs aki számon tartaná. Sokszor visszatér hozzám az a gondolat, kinosan és gyötrően, hogy miért szabad és lehet a leggyönyörűbb koncepciókat, a legmagasabb harmóniákat elgondolni és megélni, és mért végzetszerűen kötelező időnként ezeket a dolgokat keserűen pofoncsapni. Igen, én elhiszem, hogy az élet, mint egész, mindent kibír, mammut lába keresztül gázol földrengéseken, háborúkon, járványokon, de keserű és borzalmas az egyénnek ez a forgatag, nem éppen az örökös, fenyegető veszedelmek miatt, de a lehetséges elgondolások fenségéből és a valóságos események undok alacsonyosságából származó kibékíthetetlen ellentmondás miatt, [a]mely rosszabb a halálnál. Az ember nem tudja az életet értelem nélkülinek elgondolni, viszont úgy tapasztalja, hogy értelem nélkül való. Leírom ide ezeket a gondolatokat, mert ugyan már annyira kénytelenek voltunk ezt az életet megszokni, hogy legtöbbnyire elfelejtjük kritizálni, de néha felrémlik az emberben a „Mit tettete[k]”? megdöbbenése és hozzám most sok dolog emléke tér vissza keserű[ségg]el, leggyakrabban szegény

Apám menthetetlen, szörnyű els[ül]lyedése a semmiségbe. De az ember mindent megszokik, és oly hitvány, hogy a pusztá létért a legrettenetesebb bajokat hajlandó elszenvedni.

Örülök kedves Mihályom, hogy amint leveledből kiérzem, te legalább jól érzed magad és dolgozol. Én sem töltöm azért napjai«m»at (nehogy az előbbi sorokból erre következtes) hiábavaló kesergésekben; |:mert:| ez[t a]z ember 25 éves korában már nem tudja megtenni. Vagy él úgy ahogy lehet, vagy agyonlövi magát. Ha magamra gondolok és me[g]vizsgálom a lelkeket mindég a Krisztus mondása jut eszembe amit a főembernek a házában mondott: „Bizony mondom néktek, a leányzó nem halt meg csak aluszik.”

Ujpest, 1920. II. 25.

A viszontlátásig sokszor üdvözl
szerető: Aladárod.

Pisti ügyéről külön írok.

2676. MOHÁCSI Jenő – BABITSNAK

[Bécs, 1920. febr. 25.]

Wien, 1920 febr. 25.

III. Baumannstrasse 3, I. 12.

Kedves Babits Mihály,

a Gólyakalifa német fordításáról és kettejük kizáratásáról bécsi napilapomba cikket írtam – de most nem erről van szó.

Aljas üzleti ügyben keresem föl. A Gólyakalifa annak idején filmben is ment – láttam – ebből azt kell következtetnem, hogy nincsen ellenére a nagyszerű kis regény további üzleti értékesítésének.

Darabot akarok írni a regény eszméjéből: darabot, mely 7 képben egyetlenegy éjszakán játszódik le. Mivel az álombeli jeleket egészen más miliőben – valami elszürkült tengerparti <társ> világban, csapszékben, matrózzal stb. képzelem – és a reális élet figurái is egészen mást beszélnek, mint a könyvben, – még azt is, hogy „Babits Mihály A gólyakalifa című regényéből írta M. J.” csak arra az esetre írnám ki, ha maga így kívánná, egyébként azonban azt szeretném „Nach eine Idee, vagy nach einem Roman <vo> Michael Babits’ von J. M.”.

Sok pénzt látok t. i. ebben az ügyben: amerikai és semleges pénzt. Akármennyire nem támaszkodom az Ön művére – de mivel az irodalmi eltulajdonításnak természetesen a látszatát is el akarom kerülni – szíves sürgős engedélyét kérem és felajánlom Önnek ezért mindennemű ebből a darabból eredő jövedelemnek 20 (húsz) százalékát. Vagyis: az ügynöki költségek leszámítása után maradó, tiszta jövedelemnek egyötödét.

Az sincs kizárva, hogy párhuzamosan a darabbal német operaszöveget is írok a tárgyból. Erre ugyanilyen feltételek mellett kérek engedélyt.

Az írásért maga természetesen csupán az ötlet erejéig viselne a felelősséget.

Igen örülnék, ha magának is, magamnak is valami járadék-félét biztosíthatnék.

Kezelje ezt az egészet jó üzletnek és értesítsen sürgősen, expressz (Dr Jenő Mohácsi, III. Baumannstrasse 3, I. 12.) a beleegyezéséről!

Most pedig engedje meg, hogy régi baráti tisztelettel és ragaszkodással, emberi szolidaritással kezet szorítsak Magával.

Igaz híve
Mohácsi Jenő

2677. A VASÁRNAP – BABITSNAK

[Bécs, 1920. febr. 26.]

Babits Mihály urnak

Budapest

Március közepén jelentetjük meg Bécsben „Vasárnap” című irodalmi hetilapunkat. A lap, amely minden politikától mentes, mindenüvé eljut, ahol magyarul olvasnak; Csehszlovakiába, Jugoszlaviába és Erdélybe is. Célja, hogy a megszakadt érintkezést a magyar író és olvasója között ujrakezdje és fentartsa. Nagyon kérjük, ha van verse, elbeszélése, kis regénye vagy masfajta írása készen, munka alatt vagy elgondolásban, gondoljon ránk. Ha novella, lehetőleg ne legyen több mint félív, ha hosszabb volna, kénytelenek lennénk folytatásokban közölni. Ha netán olyan munkája van, amely most Pesten nem jelenhet meg, mi kész örömmel adunk helyet neki, mert minket semilyen tekintetben nem fészélyez.

A kéziratot közvetlenül hozzánk is juttathat«j»ja, de budapesti szerkesztőnknek is atadhatja, kinek nevét rövid«e»esen közölhetjük önnel. A tiszteletdíjat kivansagához képest budapesti szerkesztőnk útján vagy postán utaljuk at. Nagyon lekötelezne, ha lehetőleg már most küld kéziratot, hogy az indulásnál ezzel kezdhessük.

Igaz tisztelettel

Bécs 1920 február 26.

Kaczér Illés
a „Vasárnap” szerkesztője
Wien, XIX, Billrotstrasse 15.2

2678. SZABÓ Lőrinc – BABITSNAK

[Budapest 1920. febr. 28.]

Bp. 1920. febr. 28.-án

Kedves Barátom!

Nagyon szeretnék valami hírt kapni felőled; Schöpflintől hallottam, hogy Aladár kapott tőled valami sürgönyt, de vele nem találkoztam már jó ideje |és így a sürgönyt se láttam:|. Persze semmi se köti őt most Pesthez és nem is jár be. A lakásodon <...> minden fel van forgatva, mert az öreg asszony alaposan takarítgat.

Nagyon magamban vagyok; olyan útálatos a világ. És időnként még mindig visszatér a hideg. Szerencse, hogy itt lesz már a «...»március. Egyforma szomorúan telnek a napok; sokat olvasok és fordítgatok is. Nem szeretek otthon lenni, mert az én lakásom Pest legcsúnyább, legszegényesebb, legsötétebb lakása; de legalább nem drága, 150 K.-t kell fizetnem egy hónapra.

Dehmelről akartam írni megbeszélésünkhöz híven egy cikket, de Osváth azt mondta, hogy neki csak egy figyelőre van helye és írjak a«...»nyit, hogy kicsi legyen. De a dolog <oly> |:annyira:| bosszant<...>, hogy az egészből semmi se lesz. Fordítottam Dehmel-verseket. És Omárhoz is még egynehányat, hogy a könyv pontosan 8 ív legyen.

Meg akarom írni, hogy Heinrich Gusztávnak Móricz megküldte a Nyugatot és az öreg rendkívül meglegeggel nyilatkozott fordításomról. Hevesi is, ami nem sokat számít; Zolnai is, ami még kevesebbet számít. Hanem <volt> egy nagyon hasznos reklámra tettem szert: a Világban ma megjelent egy tárca: Szabó Lőrinc Omar Khajján-fordítója címen <...>; <...> a Nyugatban megjelent fordításokról szól és előre beharangozza a kötetet. Nekem egész váratlan volt, mert íróját (Bálint O.)

nem ismerem. Igen dícsér. – Főként azért örülök neki, mert a Kiadók jobb szemmel néznek rám és mert reklám, épen jókor jött reklám.

Lőrinc is visszajött a Verlaine-ével; most már 4000 K-t ígér. Féligmeddig meg is egyeztünk, de én még valamit szeretnék «...» belőle kipróbálni.

Írtam már, hogy kész a ruhám? Olyan jól érzem magamat benne! Csak nagyon izgatott vagyok, alig várom, hogy már egészen kiürítsék a románok Debrecent.

Te most az hiszed, hogy mégis csak történik itt sok minden, pedig ezek olyan semmiségek ahhoz képest, amikor te otthon élvezhetsz. Olyan vacak a világ: most is a Centrálban alig ég a villany. Délben is elkéstek a déli lapok, mert a villanytelepben baj van. És hideg is van és éhes is vagyok; persze a februárt aránylag jóval jobban húztam ki, mint a decembert és a januárt. Nem érdemes visszajönnöd. Maradj ott, ameddig csak lehet.

A Karácsonyi Madonna lassan, de biztosan fogy; a Tál-tos nagyon meg van elégedve vele. A Pávatollak pedig igen nagy sikert aratott; a Martos-bolt pl. egy maga eddig több mint 70 amatőr példányt adott el.

Nagyon szeretnék hazamenni; most hogy a remény aktuálissá vált, alig várom a beteljesülést. Még egyszer kérlek, hogy ne nézz feléje se Pestnek, hanem maradj még ott Két-három hétig.

Szeretettel üdvözl
Lőrinc

2679. FÓTHY János – BABITSNAK

[Kaposvár, 1920. febr. második fele]

Kedves Mihály, –

addig is, míg egy nagyon régóta akart és százszor meg nem írt hosszabb levéllel jönnék, ezen a lapon gondolok Rád szeretettel és végtelen bánattal, a Centrálbeli délutánok után, melyeket most nagyon sokáig nélkülözni kell majd. Lőrincet is köszöntöm, Téged pedig igaz tisztelettel és őszinte szeretettel üdvözöllek

Fóthy

[Címzés:]

ts.

Babits Mihály

úrnak

Budapest

Reviczky utca 7.

2680. TAMÁS Ernő – BABITSNAK

[Budapest.(?), 1920. febr. második fele és márc. 4. között]

[Hiányzik]

2681. ADY Endréné BONCZA Berta – BABITSNAK

[Budapest, 1920. febr. vége]
február végén – 1920.

Drága jó Mihály.

Finomabb vagy semhogy ne érezd milyen nagyon hiányzol nekem. Minden változatán keresztül az életnek és magunknak, olyan vállasztott hódolattal gondolok Reád mint a szentekre illik, hívő és egyszerű lelkeknek. Nekem rossz, de azt hiszem és ez a fontos – neked jó, hogy elmentél. Pihenned kell. Sokat aludni, rendesen élni, enni és nem gondolni semmire ami izgat. Nagyon kérlek, vedd ki magadból egy kicsit «p»est és az egész szomorú és meggyalázott világ baját, keservét. Olyan oázis és drága öröm amit Te ma nekem, nekünk akik értünk Hozzád – emberbe, kvalitásba jelentessz –, hogy erkölcsi kötelességed vigyázni magadra. Így is – és úgy is. Azt ütök, akinek ereje van Hozzá neked pedig – akarom, hogy legyen.

Külön hálával szorítom meg a kezedet a Ny. Ady írásodért. Bátor és szép. Első vagy Ady sok és sokféle barátai között aki helyt álltál érte.

Különben ott tartunk, hogy a Virradatba Figyelő-nevű körünet megállapítja miszerint csunya és igazságtalan dolog volt a zsidó barát Ady Endrét temetni Jókay mellé mikor ott a nemzeti irányt oly hiven és maradandón képviselő Pósa bácsinak lett volna a helye. Remélem elég egészséges derűt szedtél össze a derék dunántúl, hogy úgy átérezd a humorát ennek a [buta]ságnak, ahogy illik.

Itt megint bolondítóan szép lessz a tavasz és nekem megint sok a bajom, gondom. A Nagymama olyan rohamosan összesett, olyan zavart és olyan tehetetlen hogy minden rosszal számolnom kell. Érelmeszesedés, agg kori gyöngeség, rossz tüdő és gyöngye szív. Elromlott a gépezet és nem lehet semmi áron

és semmi módon megjavítani. Borzasztó éjszakáim vannak szégyenkével. Aludni nem tud, enni nem akar, s az utolsó ruha darabot is rá kell adni mint egy gyerekre. Ha így fokozódik pénzé teszek dolgokat és talán valami szanatoriumba helyezem ahol – állandó orvosi kezelés alatt áll. Nehéz és szomorú küzdelem ez – nagyon. Ha a javulásnak legkisebb muló jelét látom már lehetetlennek érzem kiadni idegen kézre szegényt.

Aztán irtózom az egyedülléttől is. Talán valami jobb fajta kis vidéki – uri – diáklányt vennék ide magamhoz addig amíg valamire el igazodik az életem sorja. Ha erősnek és gögösnek hitte a drága, muló fiatalságom magát – az élet elég gondot és nehézséget rak rám hogy – alázatra és megalkuvásra szoktasson.

Talán birom, talán összetör. Nem fontos. Eddig hittel és erővel adtam mindent magamból, ezután se lessz máskép. Sok a bajom és egyedül vagyok megint – mint annyiszor.

Károlyt most idehívtam az édes anyja betegágyához – de egész nap – csavarog, és semmibe se lehet számítani a szavára. Öt év alatt a negyedik vérszerint is legdrágább – embereimet veszitem el.

Lázam nem érdekel most, mert nem érek rá, de az éjszakáim borzasztóak. Ha van egy kis időm rajzolok, olvasok és egyetlen játékom most a kis Panni aki kedves és nagyon jól fejlődik. Már 2 és 1/2 kiló. Kevés embert látok mostanság. Leveleken keresztül a kis Tihanyival, – néha napján Vedresékkal és néha szép napos – délbe Márffyval vagyok együtt. Márffy ma – rajta«d» kívül akit nem tudok mértékkel mérni – a legjobb barátom. Okos, csöndes, jó izlésű – kinek a hideg tartozkodasan túl meleg, egyszerű és mély a jósága. Neked üzeni és kérlek küld el azt az ígért előszót amit németre átfordítanak mert az illusztráci[ók] már készek az első könyvhöz.

Financiális részéről az ügynek legközelebb részletesen írok.

Romain Rolland – Michel Angelóját olvastam el. Nagy ember életéhez csak ezzel a szent és megszállt alázattal szabad

hozzányulni. Tökéletes. Még fogok beszélni veled egynémely különös benyomásról amit ennek az időközön tu[n]n[ott], szerencsétlen szentnek a sorsa reám tett. –

Aladárt verd meg. Felém se néz, pedig ha ösztönös és jóérzésű a gyerek, tudnia kell, hogy nemcsak időben, de nehézségekben is hasonló életünk összetartozik.

Tihanyi – Nagy Lacira panaszol. Nem haladt tavaly óta semmit a fiu és elviselhetetlenül önhitt. Váradról, mult héten bezuhant Fehérné. Azt hiszem, nekik egészen jól jött a román világ – itt azonban nem mert mutatkozni mert fél a mostani hangulatoktól.

Drága jó – Mis írjal nekem ha szívesen teszed – magadról és mindenről ami érint – most amikor megint olyan sötét körülöttem ez a bomló bolond tavasz – kell a meleg – jószágos – kezded. Azt a hálás, alázatos – és ragaszkodó fiatal meleget, amit változatlanul érzek irántad nem tudom minek nevezzem, mert több és tiszt[á]bb mindannál amit az emberek véges fantáziája eddig kitalált.

Kezedet csókolja – írást vár kis lányod

Csinszka

Veres Pálné u. 4. H 11

Nagymama jobban van.

Aladár nem volt itt.

Írj és küld el azt az előszót Márkusnak.

2682. BABITS – OSVÁT Ernőnek

[Budapest, 1920. febr. után]

Kedves Barátom,

Látod, hetek óta nem tudok annyi recueuillement-t találni hogy a készen heverő írásaimat átnézzem és az „utolsó kezét” rájuk tegyem!

Elküldöm azonban ezt a két fordítást, (amely már egyszer hevert a Nyugatnál), <hogy> nem hogy most kia«...»dd

2683. ADY Endréné BONCZA Berta – BABITSNAK

[Budapest, 1920. márc. eleje]

Kedves Mis.

Rég nem tudok Rólad semmit és mert utoljára idegesnek láttalak – megkérdem hogy vagy?

Én elég jól. Tele egészséges – tervekkel, akarásokkal, hittel magam és a sorsom jobbra valósága iránt.

Szeretném, ha Te is olyan egyszerűnek látnád a dolgokat mint amilyenek. De Drága én már ezt – és mindig ezt – ezertizenkettőször mondom irom és üzenem neked.

Bocsáss meg, hogy zavarlak – de Reiter – általam kérdez – mit – intéztél el ügyvédeddel az előszó financiális részére vonatkozólag.

Másodszor pedig légy szíves üzend meg – helyese ha az átfordítást Horváth Henrik csinálná meg – ha vállalja és hol lehet megkapni ezt az urat.

Mikor jössztek föl hozzám?

Jövő héten tervbe van Vedreséssel egy közös vacsora valahol. – Eljöhethnél.

Változatlan barátsággal és szeretettel ölel
Csinszka

2684. BABITS – ADY Endréné BONCZA Bertának

[Budapest, 1920. márc. eleje]

Kedves jó Csinszka!

Már – szokásom szerint – napokig tünődve és halasztva, terveztem neked egy levelet, hogy bocsánatot kérjek tőled multkori lehetetlen viselkedésemért. Leveledből örömmel látom, hogy nem maradt benned neheztelés irántam. Akárhogy rágalmazlak is néha önmagam előtt: te nem változol, te még mindig az a melegség és jószág maradtál, akivel szemben én oly háladatlan voltam. –

De nem akarlak érzelmeimmel fárasztani. Engedd meg hogy röviden s üzletileg feleljek kérdéseidre.

Az illető ur (nevét nem tudom leveledből elolvasni) talán telefonon felhívhatná Babits Sándor ügyvédet: 94–51 szám alatt, bármely délután. Én őszintén bevallva elfeledtem az ügyet s így semmit sem tudok most proponálni. /De az egész oly kevés fontosságú ügy hogy talán legjobb volna rábizni; mondd neki hogy honoráljon úgy ahogy ő azt méltányosnak gondolja./

Természetesen nagyon örülök ha Horvát Henrik lesz a forditó. (Lakása Losonczi u. 15.)

Aladárral legközelebb meglátogatunk.

Vedresnek telefonálok.

A régi barátsággal és szeretettel ölel
Mihály

2685. BABITS – SZABÓ Lőrincnek

[Szekszárd, 1920. márc. 2. előtt]

[Hiányzik]

2686. Özv. BRANDEISZ Ferencné FREY Melanie
– BABITSNAK

[Bonyhád, 1920. márc. 4.]

Nagyságos Uram!

Szerényen, csendesen kopogtatok, remegve állítok be, – félek.
Hogy is lehetek ily vakmerő, – hogy is merhetek?
Megkísérlem mégis, – tán nem lesz mégsem túlságosan lesujtó
a kritika, – tán mégsem nevetik ki balga álmomat: bejutni oda,
ahova csak kevés hivatott számára áll nyitva az út.

Kérni jöttem, – kis készletemet kegyeskedjék megbírálni
és ha túlszerénytelen nem volnék, s ha lehetséges, véleményt
könyörögnék.

És még egy kérésem volna, ha nem terhelném vele túlsá-
gosan Nagyságodat. Ugyanis múlt év júl. 19. én a „Nyugat”ra
félévi előfizetésül 24 koronát küldtem, aminek fejében a fo-
lyóiratot nem kaptam meg. Kérdezősködésemmre azt válaszol-
ták, hogy nem érkezett meg az előfizetés.

A póstán megreklamáltam, mire mellékelt értesítést kap-
tam, hogy az összeg címzettnek kifizettetett.

Kérem tehát Nagyságodat kegyeskedjék ez összeg fejében
nehány multévi számot küldetni; – nekem hiányzik 14 és 15,
és 4, 5, 6. sz. esetleg régebbi is lehet.

Midőn alkalmatlankodásomért szíves bocsánatát kérem
Nagyságodnak,

vagyok a legmélyebb
tisztelettel:

Bonyhád, 1920 III/4. én

Brandeiszné Frey Melanie

2687. ANDERSEN György – BABITSNAK

[Budapest, 1920. márc. 10.]

Budapest 920. március 10.

Mély hódolattal, igaz szeretettel s hálával köszöntöm
Kedves, jó Szerkesztő Uramat!

Nagy és alázatos kéréssel járulok a Színe elé. Legyen kegyes mellékelten küldött második verskötetemről a Nyugatban megemlékezni.

Bátor kérés, mégis Szerkesztő uram jószívűségét és irántam tanúsított szíves jóindulatát ismervén, ime felkerekedtem véle.

Azért tészem így levélben, azért nem viszem s kérem meg személyesen, épen azért, mert jóságát és kedvességét tudom s nem akarnám megnehezíteni a megtagadó szó kimondását, amit így levélben könnyebben meg tud tenni kedves jó Szerkesztő Uram. Aztán meg magam is bátrabb vagyok így – papíron s nehezebben jövök zavarba.

Nagyságos Asszonyomnak kézcsókom, Szerkesztő Uramnak különös háládatos tiszteletem jelentem, igaz, megrögzött kész híve

Andersen György

(Bpest Arany János utca 27. III. 3.)

2688. BABITS – TAMÁS Ernőnek

[Budapest, 1920. március 18.]

Igen tisztelt Uram!

Kötetét, az „Elmúlt csodákat” közel egyhónapi távollétem folytán csak most kaptam meg, illetőleg csak most olvashattam át.

Rokonszenves, friss hangok szólnak meg benne, mindenestre olyanok, melyek további működése iránt reményeket keltenek.

Figyelmét köszönöm és kérem, hogy a késedelemért ne nehezteljen.

Bpest. 1920. III. 18.

Üdvözl:
Babits Mihály

2689. BABITS – BECK Gyulának

[Budapest, 1920. márc. 26. előtt]

[Hiányzik]

2690. BECK Gyula – BABITSNAK

[Vác, 1920. márc. 26.]

Vác: 1920 III/26.

Nagyságos Uram!

Mindenekelőtt mély köszönetem fejezem ki Nagyságodnak, hogy válaszra méltatott. A váczi gimnáziumnak most én vagyok a legbüszkébb diákja. Eggyúttal értesitem Nagyságodat,

hogy itt az intelligencia körében nagy örömet keltett az a hír, hogy Dante II. része nemsokára megjelenik. Eddig mint egy 25-30an kértek fel, hogy szerezzem meg nekik. Nagyon kérem; mielőtt a mű megjelenne sziveskedjék egy gyűjtőívet küldeni, hogy összeszedhessek én is egy két embert. Boldog leszek, ha ez a kérésem teljesül. Különösen osztálytársaim és tanáraink várják mindkét művet. A Petőfi Társaság megtehet olyan ostobaságot, hogy egy Babits Mihályt tagjai sorából ki-
zár, de az ifjuság szeretetéből nem zárhatja ki – soha.

Hazafias üdvözléssel maradok

hódoló hive
Beck Gyula
fg. VII. o. t.

Vác: Budapesti fő út. 21.

P: sc: Még egy kéréssel fordulok Nagyságodhoz. Engedje meg, hogy szabad óráiban egyszer személyesen is tiszteletemet tehessem.

B. Gy.

2691. A VASÁRNAP – BABITSNAK

[Bécs, 1920. márc. 26.]

Bécs, 1920 március 26.

IX. Canisiusgasse 8–10

Mélyen tisztelt Szerkesztő Ur!

E levelünkhöz mellékeljük új szépirodalmi hetilapunk, a „Vasárnap” legelső számát. Ha átlapozza, meggyőződhet róla, hogy vállalkozásunkat kizárólag a tiszta művészi irodalom szempontjai irányítják. Módot kívánunk nyújtani a szűk országhatárok közé szorított magyar íróknak, hogy írásaikkal az elérhető leg-

tágabb nyilvánosság elé jussanak és lehetővé akarjuk tenni a különböző országokban élő magyar nyelvű olvasóközönségnek, hogy eredetiben és elsőnek kapja legújabb munkáit.

Bizalommal fordulunk Önhöz, amikor arra kérjük, szíveskedjék a Vasárnap megjelenéséről lapjában megemlékezni s bennünket továbbra is támogatni.

Teljes tisztelettel:
Erdély Jenő[d] Kaczér Illés
A Vasárnap szerkesztői

U. i. A Vasárnap Budapesten és vidéken a legtöbb ujságárusító-kioszkban és lapárusítóhelyen kapható.

**2692. BABITS Mihályné KELEMEN Auróra –
BABITSNAK**

[Szekszárd, 1920. márc. 27.]

menj be március 29 vagy 30 án délelőtt a honvédelmi minisztérium hadifogoly csoportjába Szallag utca 15 beszélj ott a kelet pénzt missiovezetőjével ha pisti megkaphatja küldj neki pénzt, dollárban belátásod szerint segítségül. Imre segítsen intézkedni aztán értesíts hogy megtéríthessem neked –

anyád

[Címzés:]
Babits Mihály
Reviczky utca 7

2693. BABITS
– Özv. BRANDEISZ Ferencné FREY Melanie-nak

[Budapest, 1920. márc. 31. előtt]

[Hiányzik]

2694. BABITS – MOHÁCSI Jenőnek

[Budapest, 1920. márc. 31. előtt]

[Hiányzik]

2695. Özv. BRANDEISZ Ferencné FREY Melanie
– BABITSNAK

[Bonyhád, 1920. márc. 31.]

Nagyságos Uram!

Hálás köszönet a meleghangú, enyhe kritikáért, – szabad még egy kísérletet tennem? Ne tessék szerénytelenségnek venni ez ufolagi alkatlanlankodásomat, de úgy vágyom a biztató szót, – érdemes-e egyáltalában nekem. /

Mély tisztelettel:
Özv. Brandeisz Ferencné
Frey Melanie
Bonyhád 1920 III/31.

**2696. A MAGYAR KIRÁLYI VALLÁS- ÉS
KÖZOKTATÁSÜGYI MINISZTERIUM
– BABITSNAK**

[Budapest, 1920. márc. 31.]

FEGYELMI HATÁROZAT

Magyar Kir. Vallás és Közokt. Minisztérium

102 752/1920. szám.

V.

Másolat

Tanár úrnak a proletárdiktatúra alatt tanúsított magatartásának megvizsgálására megejtett fegyelmi vizsgálat során beigazolást nyert, hogy a proletárdiktatúra idején egyetemi tanár állást vállalt, s úgy ezen állásában, mint a proletárdiktatúra kitörése előtt az „Uj Világ” című ifjúsági folyóiratban különös nézőszögből vitatta a haza és nemzet fogalmát és mint pacifista, a haza és nemzet fogalmának nem tulajdonítja a közfelfogás által megkívánt fontosságot. Egyik ilyen cikkével mételeyezően hatott az ifjúságra.

Ezek alapján a fegyelmi bizottság javaslata és a kebelbeli fegyelmi tanács meghallgatása után Tanár urat

nyugdíjának elvesztésére

ítélem.

Magatartásának elbírálásánál súlyosbító körülménynek kell vennem azt, hogy jóllehet betegség címén kérte nyugdíjazását, a proletárdiktatúra szerveitől az egyetemi tanári állást elvállalta, s így a proletárdiktatúra önkéntes támogatásának minden tényálladáka volt megállapítható; továbbá, hogy mint író, olyan cikket írt, amely a tapasztalatlan ifjúság lelkiületében végzetes kárt okozott; végül azt a körülményt, hogy saját maga kijelen-

tette a fegyelmi bizottság előtt, hogy az állammal semmiféle viszonyban lenni nem óhajt, s ezért nyugdíjat sem kíván és ezt eddig ezért nem is vette fel.

Nyugdíjának beszüntetése iránt egyidejűleg intézkedtem.

Budapesten, 1920. évi március hó 31-én.

Haller s. k.

[Címzés:]

Tekintetes Babits Mihály

nyugdíjazott áll. főgimnáziumi tanár úrnak

Budapest.

A hivatalos másolat hitelül:

[Olvashatatlan aláírás]

2697. MOHÁCSI Jenő – BABITSNAK

[Bécs, 1920. márc. 31.]

Wien, 1920 március 31.

Kedves Babits Mihály,

hálásan köszönöm kedves válaszát. Tegnap ügyvéd unokaöcsésétől is kaptam levelet. Ezzel egyidejűleg neki is válaszolok. Kérem, vegyen tudomást az ügyvéd úrnak irottakról és adja meg most már végleges beleegyezését.

A darabon, amelytől nagy sikert és sok pénzt remélek, rengeteget dolgoztam. Struktúrája kész. Címe: Das zweite Leben. Jövő hét végén falura megyek, hogy megírjam.

Igen-igen örülnék, ha póstafordultával a boldogító igenről értesítene.

Sokszor, melegen köszönti
igaz tisztelője
Mohácsi Jenő

Új címem:
Dr Jenő Mohácsi
bei Frau Regine Mautner
III. Hörneggasse 18.

2698. ADY Endréné BONCZA Berta – BABITSNAK

[Budapest, 1920. márc.]

Drága Mis.

Naponta – kinlódom a telefonnal eredménytelenül, mert akartam Rolad valami jót hallani. Mit csinálsz mióta (ezer éve) rolam nem akarsz tudni? Jobb így?

Én sok helytelen dolgot mivelek, de most talán egy új – és kedves pajtásom nyélbe üti, hogy <...> Rétitől külön rajz órákat kapjak.

Nagyon izgat. Szerettelek volna ma este látni – s bár nem volt időm sok – fölrohantam Hozzád.

Mikor és hol találkozunk?

Felém se jössz ugye?

Igazad van. Azóta együtt voltam <...> Nyugattal és jól esett a találkozás.

Szeretettel kis lányod
Cs

2699. JASCHIK Álmos – BABITSNAK

[Budapest, 1920. ápr. eleje]

Igen tisztelt Uram, ma csak este állhatok rendelkezésére, mert egész nap kint leszek Pestszentlőrincen. Ha tehát nem alkalmat-

lan, akkor én este 1/2 9 órától kezdve bent lehetek a Centrálba. Esetleg késni fogok egy félórát, de ennek a villamos lesz az oka. 1/2 10ig feltétlenül ott leszek.

A viszontlátásig szíves üdvözlettel

Jaschik Álmos

**2700. BABITS és KOMJÁTHY Aladár
– BABITS Angyalnak**

[Budapest, 1920. ápr. 4. előtt]

Kedves Angyalka!

Mihály Pisti részére 1440 K-t azaz 6 dollárt a mai nap folyamán póstára adott. Többet nem tudott küldeni, mert Pesten most olyan rika az idegen valuta, hogy csak nagy nehézséggel lehet kapni. Egyébként az őrnagy, aki ezeket a dolgokat intézi azt mondta, hogy rövidesen ismét lehet pénzt küldeni és ezt az alkalmat majd megint fel lehet használni. Misi kéri, hogy ezt a pénzt ne térítsék meg neki, mert ezt ő küldte Pisti részére.

Remélem, hogy a multkor küldött hosszú (ceruzával írt) levelemet, – amelyben minden kérdésre ami magukat csak nyugtalaníthatta, részletesen igyekeztem felelni –, megkapták. Meg egyszer kérem most, hogy az ujságokat <kíséreljék> kísérlék figyelemmel, mert Gajdusek megint hirdetni fogja majd, hogy a japán foglytáborokról mikor ad felvilágosítást. Egyébként Oroszországban úgy látszik most egész nyugodt a helyzet, úgy hogy a multkorihoz hasonló zavarok a foglyok ellátása körül nem fognak ismétlődni. Különben is rövidesen mégis csak rá kell térni a foglyok hazaszállításának az ügyére és én remélem, hogy a békeszerződés erre nézve is rendszeres utasításokat fog tartalmazni.

Misi itt Pesten egészen jól van. Jó színben, sokkal kevésbé idegesen mint már én is sokszor láttam. Mi mindketten kedves

mindannyioknak olyan Kellemes husvétii ünnepeket kívánunk
amilyen kellemeset eltölteni csak a hangulatoktól és kedvüktől
telik és sok kézcsókot küldünk:

Aladár

A Hitelesség Megerősítéséül
Misi

A mellékelt bírálatokat Misi azért küldi mert bizonyára érdek-
li magukat. Az egyik az Akadémia folyóiratából a Budapesti
Szemléből való (Négyesy László egyetemi tanár írta), a másik
a Területvédő Liga folyóiratának a Magyar Múzsának a kriti-
kája, melyet Császár Elemér egyetemi tanár írt.

2701. TÖRÖK Károly – BABITSNAK

[Budapest, 1920. ápr. 4.]

Fájdalommal tudatjuk, hogy a legjobb anya és nagyanya

özv. törökfalvi TÖRÖK KÁROLYNÉ
szül. deésfalvi Boncza Berta

folyó hó 4-én reggeli $\frac{1}{2}$ 7 órakor, életének 78-ik évében, rövid
szenvedés után elhunyt.

Temetése folyó hó 6-án délelőtt $\frac{1}{2}$ 11 órakor fog a kerepesi
ut melletti temető halottasházában a róm. kath. egyház szertar-
tása szerint beszenteltetni és ugyanezen temetőben örök nyu-
galomra helyezettetni.

Az engesztelő szent miseáldozat az elhunyt lelki üdvéért
folyó hó 8-án reggeli $\frac{1}{2}$ 9 órakor fog a belvárosi plébánia-
templomban az egek Urának bemutatatni.

Budapest, 1920. április hó 4-én.

Emlékét szeretettel és hálával őrizzük!

Török Károly
fia

özv. Ady Endréné szül. Boncza Bertuka
unokája

Szombatfalvy Alberték
rokonok.

[Címzés:]
Nagyságos
Babits Mihály urnak.
Reviczky ucca 7.

2702. BABITS – ADY Endréné BONCZA Bertának

[Budapest, 1920. ápr. 4. után]

Kedves Csinszka,

engedd meg, hogy így, e sorokkal is kifejezzem a meleg, őszinte részvétet, mellyel szegény Nagymama elhunytá alkalmából fájdalomban osztozom.

Aladárral együtt nagyon sajnáltuk hogy nem tehattuk meg ezt élőszóval. Ha megengeded, a napokban fel foglak keresni; nagyon óhajtanálak már látni és beszélni Veled; sok mondani-valóm is volna.

Az Ady verseket mellékelve küldöm.

Mielőtt felmennék, irok s megkérdem, mely időpontban nem leszek alkalmatlan.

A viszontlátásig ölel
Mihály

2703. ADY Endréné BONCZA Berta – BABITSNAK

[Budapest, 1920. ápr. 4. után]

Kedves jó Mis.

Nagyon köszönöm hogy fönt jártál nálam és fáj hogy nem voltam itthon.

Nagyon kérek ha nem kerül nagyobb nehézségedbe – a H. Laci által kikorrigált Ady kötetet küld el ettől a hordártól vagy Feketétől ha nem találna otthon még ma 5 – oraig. Nagyon szükséges.

Mindég változatlan meleg szeretettel ölel

Csinszka

2704. FÖLDESSY Gyula – BABITSNAK

[Budapest, 1920. ápr. 7.]

Budapest, 1920. ápr. 7.

Igen tisztelt Uram!

Osvát barátomnak átadtam az imént egy kéziratot, mely válasz az Ön Ady-tanulmányára. Bár vén fejemhez egypárszor érzékenyen hozzákólintott, egy kukkal se gondoltam volna rá, hogy feleljek az Ön írására. De azt hiszem, hogy a mi disputánk jelentékenyen hozzájárulhat az Ady-probléma tisztázásához, ezért engedje remélnem, hogy nem lesz kifogása ennek az én vita-iratomnak a Nyugatban való megjelenése ellen.

Ne tartsa ízléstelennek, ha közlendő értekezésem egyes – talán támadásszerű – részletei miatt az Ön iránti nagyrabecsülésemről biztosítom.

Kiváló tisztelettel
Földessy Gyula

2705. HENDEL Ödön – BABITSNAK

[Újpest, 1920. ápr. 7.]

Ujpest, Vasút utca 61, 1920 IV. 7.

Kedves Mihályom!

Vallomással kell, hogy kezdjem. Szánom és bánom, nagy az én vétkem, barátom, mert valamikor én is verseltem. Hm! valahogy félre ne érts ám. Ez az „én is” korántsem azt akarja harsogni, hogy „anch io sono pittore”. Ellenkezőleg. Hiszen midőn Ti úgy tizenhárom évvel ezelőtt feltüntetek irodalmunkban, volt annyi önkritikám, hogy letettem fűzfasípomat Apollo oltárának lépcsőjére. Lehet különben, hogy nem egyedül az önbírálat tette a csudát, hanem tudatom alatt ott rémitett a jámbor fríg szatírnak sorsa. Megjegyzem akkor roppant tetszett nekem ez a cselekedetem. Ahogy ma visszanézek rá, ostobaságnak tartom. Ki tudja, hátha irtam volna azóta egy-két jó verset. No hanem ez már csak eső után – esernyő. – Persze fordítgattam is, szorgalmasan. S ahogy ma a márciusi Nyugatban elolvastam az „Über allen Gipfeln...” néhány magyarítását, előkotortam az én egykori szerény kísérletemet is. Aztán elolvastam újra tizennégy esztendővel öregebben. És a fordítások olvasása közben olyan fölséges perceket éltem át, hogy áldom a Végzetet, amiért megteremtett. Pedig rendszerint szidalmazni szoktam tragikomikus sorsomnak miatta. Átéltam ma ugyanazt, amit az öreg János Farkas, midőn ifjúkori versét újra elolvasta a halál küszöbén. Mikor ezt a csudálatos verset fordítottam – messze délen, szép Tiber folyónál, a Villa Borghesében, Goethe szobra előtt – akkor az élet még Lalagé édes kacajával nevetett reám. Ép voltam és fiatal, tele életkedvvel, alkotási vágygal, munkabírással. És mindenek felette római polgárnak nevezhettem magam, s halvány sejtelmem sem volt arról, hogy <Magyarország> (Ujpest) valaha Tomi lesz számomra, honnan nem leszen visszatérés lel-

kemnek városába. Ma tökéletes ellenlábas vagyok annak, aki voltam tizennégy évvel ezelőtt. Munkaerő, ambíció, életkedv darabokra törve hevernek bennem. Túlléptem életem delét, lefelé haladok a lejtőn és beteg vagyok. Fekvőszékhez láncolva heverek naphosszat. Hiába pingálja ujjá a világot a nagy művész, a tavasz, engem az ősz, az elmúlás hangulata fojtogat. Hanem csakis ebben a lelkiállapotban élhettem át és érthettem meg igazán minden idegszálammal Goethe versét. És ez olyan élmény volt, amiért érdemes volt élni. Hogy pedig átéltem a Nyugatnak köszönhetem. Hála legyen Neked érte.

De tudod-e, hogy veszedelmes könnyelműség hálára kötelezni az embereket? Mert a jótett fejében hálátlanság szokott kijárni a jótévőnek. Ez a sors zúdul most Reád is, szegény barátom. Hiába én is gyöngé ember vagyok és íme most itt küldöm Neked fordításomat, ama kéréssel, hogy ha nem találsz gyengének, közöljed folyóiratod „Figyelő” rovatában. Ha rossznak találod, tarts olyan jó barátodnak, hogy ne habozz a szemembe mondani Siamo intesi?

Nem tudom ismered-e Goethenek az „Über allen Gipfeln”-hez készített sajátkezü illusztrációját, melyet odafenn rajzolt a Gickelhahn ormán, ahol a verset írta? Hát Friedrich képét, mely azt a jelenetet örökíti meg, amikor az agg költő a halál révé felé járva a Gickelhahn deszkabódéja előtt egész lelkével átéli ifjonti intuicióját? Elküldöm neked íme e képeket, de juttasd majd vissza kérlek. Azaz hogy, nini, hiszen most, hogy e vers a közönség érdeklődésének középpontjába került, talán érdemes volna reprodukálni őket. Nézzed kedves Mihályom, ha a Nyugatban esetleg unalmas volna még egyszer <szólni> szólni erről a témáról, add át légy szíves fordításomat (– föltéve persze, ha jónak találod –) a képekkel együtt Schöpflin Aladárnak a Vasárnapi Ujság számára. Talán ő közölni fogja. Ne neheztelj eme kérésemért, hiszen Te sűrűn találkozol Schöpflinnel, én viszont, mint mondtam bilincsekben vagyok.

Nagyon megörvendeztetnél, ha hírt adnál a Purgatorióról. Aladár felvillanyozott, közölvén, hogy már a kommentárok-
kal is elkészültél. Így hát maholnap könyv lesz belőle. Mikorra
várhatjuk? Eileithyia legyen kegyes hozzánk. Irj, ha csak pár
sort is. Irgalmasságot cselekszel vele élményektől ritkán élén-
kített elhagyatottságomban, melyben szenzáció egy-egy levél,
és tetejébe elhessegeti ideig óráig rossz gondolataimat.

Mióta rovársra kerültem, irtam Kaposinak is. De nem felelt.
Talán csak nem beteg? Mi van az egyetemi könyvtári állásá-
val, amit annyira áhít, amit a magyar kulturának kellene áhítva
áhítania.

Talán hosszasan is untattalak kedves barátom. De az írás az
egyetlen módja számomra a beszélgetésnek, mert a szóbeszéd
igen nehezemre esik. És jól esett ez a kis egyoldalú társalko-
dás Veled. Isten áldjon. A régi szeretettel öllelek

Ödön

2706. FÖLDESSY Gyula – BABITSNAK

[Budapest, 1920. ápr. 7. után]

Igen tisztelt Uram,

Osvát fölkért, keressem fel Önt és beszéljek meg Önnel egyet-
mást megjelenendő kéziratom ügyében.

Ma, szombat este, $\frac{1}{4}$ 8-kor felszaladok Önhöz egy percre, ha
azonban nem lehetne otthon, ne csináljon Magának gondo«t»
belőle, mert ez esetben hétfőn d. e. 11 és 12 között látogatnám
meg. Ha lehet, kérem, legyen ez utóbbi időben itthon.

Szíves üdvözléssel

igaz híve
Földessy Gy.

2707. BÉKÁSSY Istvánné BEZERÉDJ Emma
– BABITSNAK

[Budapest, 1920. ápr. 10.]
Budapest 1920 április 10 én

Kedves Babits

Gondol még Ferire... s nem feledkezett meg róla... s a könyvről? Ez az izgalmas esztendő az én írásomat is megakasztotta, de inkább sok gyengélkedésem mint a külső dolgok által. Most vettem újra elő az életrajzot. S az az érzésem hogy jó volt pihentetni, hogy több kritikával fogom folytatni mint eddig.

Elküldöm egy fejezetét, azt amelyet, ugy hiszem legkevésbé fogok megváltoztatni. Kérem olvassa el. Az a tervem hogy a könyv filozófiája – vagyis az amit én akarok megmondani Feriről, két fejezetben legyen együtt, ebben s egy másikban mely érzésvilága – a költészetéről szól.

De azonkívül kérem látogasson meg. Erről is szeretnék beszélni, a könyvről is, de még másról is.

Emlékszik a tervre melyről tavaly a kommunizmus kitörésekor sürgősnek gondolva megvalósítását, irtam? Az azóta nagyon megérett s talán tudunk belőle valamit csinálni. Erről is szeretnék valamit elmondani.

Azután irtam valamit, amit talán a Nyugat közölne?

Nem jöhetne el holnap, vasárnap délelőtt? De máskor is lehet, itt vagyok Véghéknél az Iparm. muzeumban kedd estig. Ha levelem nem találná otthon, kérem telefonáljon mikor jön. Ha holnap délelőtt jöhetne, nem várom izenetét, mert akkor okvetlen itthon leszek s ½ 11 től fogva jöhetne. Mindenképen a viszontlátásig üdvözli sokszor

Békássy Bezerédj Emma

**2708. BABITS Mihályné KELEMEN Auróra
és BABITS Angyal – BABITSNAK**

[Szekszárd, 1920. ápr. 11.]

Édes Misim! Ismét nem jöttél haza pedig hogy vártalak az ünnepekre! de egy szóval sem irod miért maradtál az éhező Bpsten, hisz megígérted hogy megjössz csak hamar, milyen jól esett volna ha együtt lehattunk volna husvétkor, mit csináltál? szép volt tőled hogy szegény szerencsétlen kis öcsédnek küldtél dollárokat, én is jártam itt utána egy Amerikából megjött paraszttól dollárt venni, de nem sikerült, adná a jó Isten hogy szegény Pistinkről valamit hallhatnánk bizon már kétségbeejtő az érette valo aggodalmam, azóta már tudj' Isten merre lehet szegény kis fiam!

Köszönjük Aladárnak szives sorait hogy a te lustaságod|ér:| igyekszik nekünk kárpotlást adni.

De hát mikor jössz haza? nagyon szeretnék veled beszélni édes fiam, most talán lehetne Angyus érdekeit az iskolánál valahogy egyengetni, azután sokat gondolok arra hogy mint vagy a Feketével, azt hiszem ez mindig több és több kár lesz számodra, mentül tovább tűröd őket, beszélhetnél erről Sanyival és olyan valakit szeretnék a ki <nincs> csak egy inas lenne hisz lakásért Bpsten csak kapni illet talán Sanyiék tudnának most hallom hogy Sanyi napa halt meg kellene nekik kondolálni, irtak is nekem husvétra, látogasd meg őket!

Mi van a purgatoriummal? mit dolgozol? gyere haza most már fütteni sem kell azután olyan szép a szőlőben virágoznak a gyümölcsfák, lehet nagy sétákat csinálni és az neked jót tenne Angyusnak is jó volna ha sokat sétálhatnátok a jó levegőn, egyszer az erdőbe is ki mehetnénk a tavasszal. Hozd haza a ruháid majd össze igazítatom Andréval most jobban megtehetem mint ősszel a mikor beteg voltam. Látogasd meg egy-

szer Kálmánékat, Sterneréket, azt mondják Czender nagy beteg, kaptak e hirt mostanában Jozsótól?

Írj kérlek vagy jöjj haza mielőbb hisz jobb itthon, csokolunk, csokol szerető Anyád és Angyal.

Szekszárd apr. 11. 1920.

Köszönöm a két nyelvű könyveket. Angyal.

2709. BABITS – MOHÁCSI Jenőnek

[Budapest, 1920. ápr. 14. előtt]

[Hiányzik]

2710. KAPOSY József – BABITSNAK

[Budapest, 1920. ápr. 14.]

A küldött korrektúra-íveket átvettem. /

1920. ápr. 14.

Kaposy József

2711. MOHÁCSI Jenő – BABITSNAK

[Bécs, 1920. ápr. 14.]

Wien, ápr. 14.

III. Hörnesgasse 18.

Kedves Uram!

Vettem unokaöccse levelét és ma az Önét is, tehát a dolog
rendben van! Holnapután utazom: dolgozom! Legyen kegyes
az ügyvéd urat értesíteni. Neki visszajövetelem után írok.

Melegen üdvözli
igaz, tisztelő híve
Mohácsi Jenő

2712. GYÖRGY Oszkár – BABITSNAK

[Budapest, 1920. ápr. 15. vagy ápr. 15. után]

Kedves barátom!

Nem szeretlek az utcán elfogni, ezért így köszönöm meg szí-
ves készségedet, amellyel a könyveidet dedikáltad.

Hadd írjam meg azt is, milyen elragadtatással olvastam a Nyu-
gatban a „Könnytelenek könnyei”t. Nagyon szeretem a versei-
det, de ez különösen tetszett.

Szívelyes<en> üdvözlettel
György. Oszkár.

2713. BABITS – HENDEL Ödönnek

[Budapest, 1920. ápr. 20. előtt]

[Hiányzik]

2714. HENDEL Ödön – BABITSNAK

[Újpest, 1920. ápr. 20.]

Kedves Barátom! Nagy örömet szerezte nekem látogatásod hírével és tárt karokkal várlak. Közben Józsi barátunk is felvillanyozott ama jó hírrel, hogy Purgatoriodat javában szedik. Szeretettel ölellek és várlak

Ö.

1920 április 20

[Címzés:]

Ngs. Babits Mihály Úrnak

Író

VIII. Budapest VIII.

Reviczky utca 7 sz.

II. emelet.

2715. FEKETE József – BABITSNAK

[Budapest, 1920. ápr. 28.]

Mélyen tisztelt Tanár Úr!

Mint volt hallgatója (a nyáron) és írásainak kedvelője és buz-

gó olvasója egy kéréssel bátorkodom alkalmatlankodni. Azt hiszem, kérésem költői becsvágyát ingerelni fogja.

Mellékelem Csobanoglu Babér Gidki fiatal tatár költő néhány magyar tárgyú versét – a költőtől való betűszerinti nyers fordításban. Az volna a kérésem: szíveskednék gyönyörű műfordításainak gyöngysorát megszerezni a tatár irodalomnak e néhány darabjával.

Csobanoglu Babér Gidki itt élt közöttünk az Eötvös-kollégiumban; most Lausanneban van, a tatár komitéban. Nemsokára visszamegy Krimbe, mert a krimi tatár országgyűlésbe képviselőül választották meg. Van sok szép tatár verse. Magyarból is fordítgat, pl. nagyon szépen lefordította törökre Arany János: Ágnes asszonyát.

Ha szíveskedik a fordításra vállalkozni, akkor még több tatár versének nyers fordítását is átadom választás végett.

A Zempléni Árpád-asztaltársaság nevében tisztelettel kérem, hogy a fordítást nekem legkésőbb május 7-ig elküldeni szíveskedjék, hogy azokat Babér Gidkinek még Krimbe utazása előtt elküldhessük.

Kérésemet megismételve, szíves válaszát mielőbb kérve vagyok a m. tisztelt Tanár Úrnak

Bpsten, 1920. IV./28.

tisztelő híve
Fekete József
tanár

Címem: Bpest, I. ker. Győri-út 13

2716. BABITS –LESZNAI Annának

[Budapest, 1920. ápr.]

[Hiányzik]

2717. LESZNAI Anna – BABITSNAK

[Budapest, 1920. ápr. után]

Kedves Babits

levélírási iszonyom vitt arra, hogy bevárjam míg két köszönet egyszerre mondhatok el.

Köszönöm könyvét, mely már régóta kedvencem és köszönöm kedves sorait melyekben Édenkertemet említi. – Ezen békés kertet ugyanis csunyán elnyelte a forradalom – jólesett a maga meleg írása.

Szívélyesen üdvöзли
Jászi Oszkárné.

2718. BABITS – SZABÓ Lőrincnek

[Budapest, 1920. máj. eleje]

Kedves Lőrinc

Aladár nagyon éhesen jött meg. Gyere, szólj be a Potzman-féle vendéglőbe, Üllői ut 10 vagy 12, ahol multkor egyszer együtt ebédeltünk

Mihály

2719. FÖLDESSY Gyula – BABITSNAK

[Budapest, 1920. máj. 3.]

Kedves jó Poétám,

szíves engedelmével, írásomnak arra a lapjára, amelyen az

„özvegy legények táncáról” szólok, utólag szeretném behúzni a következő sorokat:

V. ö. : „daloknak szent hegye a lelkem ... fent, fent a csúson: nagy-nagy szüzi csönd, gondolatmanók <...>tánca... lelkem tetőj<é>n szent táncaikat fürge manók riadva járák... egy pillanat és megindul a hegy: a büszke tető táncos népe bevágódik a semmiségbe.”

Ezek a sorok ledisputálhatatlanul eldöntik az Özvegy legények táncá<nak> én-értelmeztem jelentésének egyedül-helyességét és szeretném, ha utólag belekerülhetnének a tanulmányom megfelelő lapjára. Ha majd visszakapom a kéziratot, az imént idézőjelbe tett sorokat még szeretném becsusztatni, amint kezdtem: az Ön engedelmével. Azért közlöm Önnel ezt már most, mert nem tartom kizártnak, hogy a nevezett vers értelmezését nem találván helyesnek, esetleg reflektált volna rá egy pár szóval s a beszúrandó vers (Búgnak a tárnák <...> 104), azt hiszem, végkép tisztázza a kérdést.

Szíves üdvözlettel

máj. 3.

igaz híve
Földessy Gyula

2720. BABITS Angyal
és BABITS Mihályné KELEMEN Auróra – BABITSNAK

[Szekszárd, 1920. máj. 4.]

Kedves Misi!

Már oly rég nem adtál hirt magadról, hogy most igazán csak azért írok. Mi van veled, elfeledted hogy ugy mentél el hogy nem sokára vissza jössz. Hát mikor lesz ez már igaz? És különben hogy vagy? mi van a „Purgatóriummal”? Hát Aladár hogy van?

Pistitől ma és pár nappal ezelőtt kaptunk egy-egy lapot <j.> 1919. decz. 31.-ről és 1920. január 13.-ról szólót. Irja hogy nagyon rossz az ellátásuk, rossz lakásban pricsen fekszenek, rongyos ruhában járnak, hust sohasem kapnak. 50 dollárt kér, hogy jobban táplálkozhasson s úgy írja hogy Svájból induló Vöröskeresztes komissióval küldjük. Irja, hogy végre kapott tőlünk 3 lapot s egy levelet szept. 14.-ről. Egészsége úgy látszik most jobb, csak ideges és a fog[ai]val vesződik.

A napokban Leopold Lajos volt nálunk, nővérével Leichtnével, kinek Amerikában élő fia [:levelében azt írta:], hogy Pistit amennyire lehet onnan segítse»ni fogja.

Nagyon jó lenne ha haza jönnél azért is, mert most megint szigorú lakás rekvirálásokról beszélnek, ha pedig most nem jöhetsz is, azért jó lenne ha megírnád egy lapon hogy legközelebb haza jössz s egy darabig itthon is maradsz; hogy mi ezt ha szükségessé válik megmutathassuk a rekvirálóknak. Aztán írhatnál már egyébről is.

Aztán arra kérek Te vagy Aladár vegyetek egy csomó vöröskeresztes hadifogoly lapot és küldjétek el nekem, a Nagykörösi utca 13. sz. alatti Vöröskörösztbe kapni.

Csókol
Angyal.

Szekszárd, 1920. május 4.

Ugy illene hogy inkább neked kellene ma Angyusnak írnod mikor ma van a születése napja, azután meg jöjj meg minden bizonnyal e hó végéig mert akkor meg lesz Angyus névnapja hadd legyünk már egyszer együtt, tehát jöjj meg mielőbb. szeretettel ölel anyád, hozd meg ruháidat a mit csak tudsz mindet!

**2721. A MAGYAR KIRÁLYI ÁLLAMRENDŐRSÉG
FŐKAPITÁNYSÁGA IDEGENEK
ELLENŐRZÉSI OSZTÁLYA – BABITSNAK**

[Budapest, 1920. máj. 4.]

M. Kir. Államrendőrség Főkapitánysága
Idegenek Ellenőrzési Osztálya

Babits Mihály felhívom, hogy saját érdekében engem folyó hó
5-én d. e. 8 órakor a Zrínyi utca 2., II. em. 192. sz. alatti hivatalos helyiségben felkeressen.

Budapest, 1920. május hó 4-én

Lampert Ferenc
detectiv

2722. BABITS – KORNFELD Móricznének

[Budapest, 1920. máj. 5. előtt]

[Hiányzik]

2723. GRAF Ferenc és PETZL, A. – BABITSNAK

[Budapest, 1920. máj. 5.]
5./V. 1920.

Igen tisztelt Babits úr!

Nagyon örülnénk pénteken este Önt nálunk köszönteni és kérjük, ha valami különösebb eseménye nincs, tiszteljen meg szerény vacsoránknál.

Kedves elfogadását remélve szívesen üdvözlük Önt

F. Graf és A. Petzl

2724. KORNFELD Móricné – BABITSNAK

[Budapest, 1920. máj. 5.]

5. V. 920.

Kedves Babits,

nagyon köszönöm szíves megemlékezését s az örömet, melyet könyvének elküldésével szerzett.

Sok szíves üdvözlettel
Kornfeld Móricné

**2725. A RÉVAI TESTVÉREK
IRODALMI INTÉZET RT. – BABITSNAK**

[Budapest, 1920. máj. 7.]

Mélyen tisztelt Babits Ur!

Mellékelten küldöm a rajzokat szíves jóváhagyás végett és kérem, hogy esetleges észrevételeit velem mielőbb közölni szíveskedjék.

Kiváló tisztelettel

1920. V. 7.

RÉVAI TESTVÉREK IRODALMI INTÉZETE
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

[Lőrincz?]

2726. BABITS Mihályné KELEMEN Auróra
– BABITSNAK

[Szekszárd, 1920. máj. 9.]

Édes Misim!

Se nem jössz se nem irsz, tehát nekem kell ismét írnom pedig alig egy hete hogy levelem ment számodra talán elolvastad de tudod e még mi volt benne? most azért írok mivel nem jössz hogy veled beszélhetnénk, beszélhetnél Gaál Mózsai barátoddal, ha tudnám címét vennék magamnak bátorságot írni neki; tehát mivel a legvalószínűbb hogy itt Angyus iskolájánál nagy változások lesznek, Kovácsné és Halászné nyugalomba vonulnak hisz mind-egyik már 35 éven felül szolgálnak, arra gondoltam hogy utána kellene járni Angyusnak igazgatóságért, ugye Gáll Mózsinak van befolyása? neked talán eme gondolatom alkalmatlanságot okoz de hát azért gondolkodj felette kihez kellene protekcióért menni? de hát ez is úgy van hogy már most kell utána járni, vártalak hogy majd haza jössz és élő szóval beszélhetek veled erről a mint már említém is, kérlek édes Misim igazítsd utba hogy mit tehetnénk?

Imréék azt hiszik itthon vagy, úgy látszik oly rég nem lát-tak, miért nem jössz? hisz oly szükséges volna itthonn léted hogy szobádat el ne rekvirálhassák.

Napokban Leicht takaréktári igazgatónak Amerikában élő fiától olvasott fel nekem Leopold Lajos Ur egy levelet mely már felelet volt arra a melyben atyja kérésemre felhívta segítségét szegény Pistikánkért, igéri is hogy felkeresi levélben ha megtalálja szegényt, minden gondolatom szegény szerencsétlen kis fiammal foglalkozik.

Ha haza jössz ne feledd elhozni azt a két dunsztos üveget egy nagyobb és egy kisebb de el ne törd, jól elpakkold ruhával betekerve és literes boros üvegek is vannak nálad, azt is el-hozd meg ruhát hogy ismét kitisztogathassuk.

Angyus is kér«j»i hogy felelj és tégy valamit és j«j»öjj haza
most már kellemesebb az utazás.

Csokolunk csokol szerető Anyád.

Szekszárd máj 9. 1920.

2727. SEBESTYÉN Károly – BABITSNAK

[Budapest, 1920. máj. 10.]

Kedves Miskám, kérlek, tedd meg jeles tanítványom, Etter
Géza ur kérését s add át neki 1-2 hétre Rohde Gr Roman-ját.
Mit csinál a Világirodalom?

Ölel hived/

Bpest 920 V. 10.

Prof. Dr. Karl Sebestyén
Pester Lloyd
VIII., Népszínházutca 19
József 10–17

2728. BABITS Angyal és BABITS Mihályné KELEMEN Auróra – BABITSNAK

[Szekszárd, 1920. máj. 17.]

Kedves Misi! Most már harmadszor irunk dacára, hogy Te
nem felelsz, de Anyi is azt mondja hogy most már tartozol
megjönni, mert már eleget bolondítottál bennünket. Én meg
nagyon szeretném ha a névnapomra, értsd május 31.-re itthon len-
nél. Tehát gondolj egyet és jöjj meg. Pistitől 1920. márc. 9.-ről
szóló lapot kaptunk, jobb hírekkel: kaptak Amerikából segít-

séget, jobb lett a kosztjuk és van kilátás a hazajövetelre, s megkapta a november végén küldött pénzt, a mi 2000 K. volt s ő 30 jent kapott. – Most már igazán várunk, gyere meg már pünkösdre, s csináld úgy hogy kicsit itthon maradhass!

Tehát jöjj és írj mielőbb.

Csókolunk és várunk

Angyal.

Jó dios kalács lesz pünkösdre csak gyere haza, egy tyukot is hí<...>zalok jó levesnek a mit te olyan nagyon szeretsz!

szerető Anyád.

hozd magaddal Aladárt! várjuk!

Szekszárd, 1920. máj. 17.

[Címzés:]

Nagys.

Babits Mihály

Urnak.

Budapesten.

VIII. Reviczky utca 7.

2729. SZABÓ Lőrinc – BABITSNAK

[Debrecen, 1920. máj. 22.]

1920 majus 22.

Kedves Mihály!

Iszonyatosan unatkozom; olyan lassan járnak az órák ebben a poros városban, hogy az már igazán sok. Tóth Árpádnak is megnőtt már tőle az epéje. Még jó, hogy megjöttek ma a te-

rületvezető emberek és valami mozgalmasságot hoztak magukkal. Sok magyar ruhás, nemzeti szín pántlikás lány van itt, csupa lelkesedés az élet! Csütörtök d. u. felkereslek és addig is sokszor ölel

Lőrinc

[Címzés:]

Ngs. Babits Mihály

úrnak

Budapest, IX.

Reviczky u. 7. III.

2730. GÁSPÁR Macza – BABITSNAK

[Debrecen, 1920. máj. 26.]

Életmélységek poéta-búvárja!

Így is kezdhethetném – „Ó te rég ismert ismeretlen!” – mert hiszen ez elűt a banális levél kezdetektől és semmi nem hízeleg jobban a léleknek mint hogyha újat alkot.

Rég ismert – igen – mert mi, ha ez a viszony egyoldalú is, szellemi érintkezésben állunk. Mivel pedig könyveinek nemcsak tanulmányozója és hivatatlan bírálója; de a megérteni nem tudók és nem akarókkal szemben azoknak magyarázója is vagyok merem állítani, hogy ismerem (bár sose láttam és beszéltem vele) azt a nagy embert, aki „Babits köre” címen említett követőinek társaságában jelenik meg a Centrál-kávéházban az irodalmi asztalnál.

Most pedig „Mint gyermek, hogyha idegenbe’ szidják édes atyjához panaszkodni tér meg” – Különben Debreczen Kazinczy idejében is a neológusok ősi fészke volt, itt még nem olvadt el a szalonna mely vastag rétegben földi a kérges debreczeni föl-

det. Nos hát Debreczen városának Dóci leánygymnáziumának vagyok diákja. Itt dühöngő irodalom tanárunkról így érettségi előtt rossz szó ne essék csak röviden szólok azon köztünk levő ékről, melyet a modern irodalom képviselőiről szóló vitáink vertek közénk. A multkor egy „Mikes” című magyar dolgozat adott ismét okot az összetűzésre. Én ugyanis így fejeztem azt be:

.... És Mikes teljesen megtörik az élet sulya alatt. Lelkében ősz van. Sápadtan búsan, süt a sárga őszi nap és ő hulló falevelek [között] bolyong céltalanul „Barangoló, borongó, ki bamba bűn borong, borzongó, bús bolyongó, baráttalan bolond”.

Mikor a tanár erre az idézetre egy áthúzással és tiszteletlen megjegyzéssel válaszolt, vita fejlődött ki melynek eredménye magaviselet intő és irodalom 2-es lett.

Sajnos még mindig ott állunk a skolasztika legelején. „A növendéknek véleménye nincs!

„Kérem ne törekedjék egyéni dolgozatokat írni mert akkor ahány ház annyi szokás. És itt ebben az osztályban 26 dolgozatot kell nekem javítani.”

Igy van ez itt nálunk.

Nagyon kérem ne haragudjék a zaklatásért, mely talán Shakespeare-szonettek fordításakor éri sőt ha nehezére nem esnék írjon is valamit csodálójának.

Őszinte tisztelője
Gáspár Macza.

Debreczen. fűvészkert u. 12.

Hajh! Istennek 1920ik évében V. 26 („a sorsod is kemény pecsét; ne hidd, hogy feltöröd.)

2731. BABITS – SZABÓ Lőrincnek

[Budapest, 1920. máj. 27. előtt vagy máj. 27.]

[Hiányzik]

2732. SZABÓ Lőrinc – BABITSNAK

[Budapest, 1920. máj. 27.]

Kedves Mihály,

ép ma érkeztem meg Debrecenből. Egyedül jöttem, mert Tóth Árpádhoz az utolsó nap, szerdán este 8 óra 20 perckor beköszöntött a gólya, egész váratlanul, úgyhogy neki még maradnia kellett. (Igen: ma csütörtök van, május 27.) Szombaton azonban már ő is itt lesz, azt ígérte.

Otthon kimondhatatlanul örültek és szívesek voltak, tényleg be kell látnom hogy sokkal jobban szeretnek, mint hittem. De azért Debrecen a világ legundokabb városa marad. És olyan buták ott az emberek, hogy az már sok! Sokkal nagyobb a hőség, mint «p»Pesten, a por iszonyú, és nem is lehet sehová se menni. Nem nyaralni való hely. – Nagy Zoltán|:nal:|, Pádival és Annussal igen sokat voltunk együtt, a Bikában, meg sétán is. Nagy Zoltánnak van egy hosszú verse: „Ars poetica, levél Tóth Árpádhoz” címen. A rím ellen szól, meg a szigorú forma ellen, meg a modern zagyvaságok ellen, amelyek csupa díszítés és semmi tartalom stb. Nagyon szép és jó vers. Hát mit szólsz ehhez? Megbolondult az egész világ? De igazán mondom hogy szép vers! Jambusos!

Kedves Miskó, olyan jó volt utazni! Tudod, én már kerek egy éve nem ültem vonaton, azért hát ez a kis vacak alföldi

utazás is szenzáció volt. De mégse jöttem volna vissza, ha tudom hogy te elszöktél előlem. Nem baj.

Azonnal leszaladtam hozzád, megtaláltam a nekem szóló levelet is. Értesítésednek rendkívül örülök, bárcsak meg is valósúlna! Hisz oly végtelen megnyugvás lenne az, de hagyjuk, hiszen ismered «1»mai lakásomat. Anyukától kérdeztem hogy kaphatok-e ágyneműt, ami kell? Hogyne! M«...»ajd ösz-szegyülne lassan minden.

Hogy el ne felejtsem megírni: Petzlné levele az asztalomon hever. A panzióban napon- és fejen-ként 300 K.-ért adtak volna ellátást. De már le van foglalva egész nyárra minden szoba. A hotel még ennél is drágább. Ilyen körülmények között Földvárt bojkottálni fogjuk. Azt hiszem, ezt megírhatom a ti nevetekben is.

Elolvastam Zrínyi–Laczkó cikkedet. Szép. Még egy sereg Zrínyi-dolog lesz a Nyugatban. Egész biztosra veszem, hogy szép irodalomtörténeti szám, de rémesen unalmas lesz, ép ezek miatt.

Ma Schöpflin, Móricz és Király György |:Rozványi is. Nagy Lajos is.:| voltak a Centrálban. Szabó Dezső a szomszéd asztalnál írt, hallottam, hogy Rozványinak mondta: „a kommunista forradalom tanulságai”-ról. Olyan pocsék volt; mivel csak velem van köszönő-viszonyban, mikor ment 6-kor egy előadást tartani, úgy köszönt hogy „bonjour, monsieur!” Legközelebbre megtanulom valakitől a jónapot-ot zsidóul és én is így fogok vele bánni.

– Még egyszer «d»Debrecen! Ott még rózsásabb viszonyok vannak, mint Pesten, mivelhogy mindenki ismer mindenkít. A napokban várják Prónayékat. Be kellett látnom, hogy ez a Pest aránylag egy áldott jó hely. Nincs olyan meleg, por, lehet kirándulni, ha akarja az ember 20 helyre, nem vexálják az embert lépen-nyomon stb. Rémesek a debreceni fürdők. És hozzá drágábbak a Gellértnél, pedig az hozzájuk képest igazán tündéerkert.

Kedves barátom, idáig gyorsan és gondolkozás nélkül firkáltam, de már nagyon késő van és a múlt éjjel alig aludtam valamit, mert 4-kor hajnalban fel kellett kelni, aztán az utazás is terhes, szóval ne haragudj ha még ezt az utolsó oldalt se írom tele. Remélem, megkapod még idejében.

Egyél sokat és légy a napon! Én egész lesültem egy hét alatt.
Isten veled, a viszontlátásig sokszor ölel

Lőrinc

Még van egy ujság: Kató gyereke is megszületett. Lány. 3 hónappal korábbi, mint kellett (illett) volna.

2733. BABITS – ADY Endréné BONCZA Bertának

[Budapest, 1920. máj.]

Kedves Csinszka!

Itt van az asztalomon ez az illatos-üveg, és ez a régi, de most valami könyvesboltban ujjonnan fölfödözött verseskönyv, amiket rég neked szántam, régóta itt várnak. Hadd küldjem el mostan, jeléül régi és fogyhatatlan szeretetemnek, amivel mindig gondoltam rád.

Igazán nagy bűnös vagyok, hogy ily sokáig semmi életjelt sem adtam magamról; se mentegetni, se magyarázni nem tudom és nem merem; sokkal bonyolultabb az én pszichológiám, hogysem magam is megérthessem mindig magamat. Bocsáss meg nekem! hiszen azt írod hogy barátom vagy ma is.

Reám nagy idők járnak, de iparkodom katonásan tulgázolni rajtuk.

A viszontlátásig a régi melegséggel üdvözöl
Mihály

2734. FÖLDESSY Gyula – BABITSNAK

[Budapest, 1920. jún. 6.]

Igen tisztelt Uram,

a napokban kerestem Önt, de nem volt otthon. Szerettem volna Önnel egy pár szót váltani az ajánlott levelemben érintett beszúrásról. Ha itthon van, legyen szíves, értesítsen róla, hogy ebben az ügyben felkereshessem.

A Nyugat legutolsó száma nagyon szép. Különösen a „Tass József”-versek. Már a Szózat első versszakainak elolvasása után rájöttem: kit takar a „Tass József”-név, s azt hiszem, nem én voltam az egyedüli. A versek pompás átlábolásai, dantei erejű dikciója, divinacommediás szavai és fordulatai és páto-sza nagy gyönyörűséggel töltöttek el s ha lehetett, a Babits-lírárt még közelebb hozták hozzám. Nagy élmény ez nekem, mert nincs nagy magyar poéta, akit egész mivoltommal anynyira divergensnek éreznék mint Önt. Ha a prózáját olvasom, – a napokban figyelmesen, szinte tanulmányozásszerűen vettem át az Irodalmi problémák első darabját, – alig van Önnek (kifogyott a tintám) olyan általánosabb természetű szentenciája, amellyel egyet tudnék érteni. Hogy mégis becsületes akaratú olvasója vagyok, onnan láthatja, hogy verseivel meg tudott hódítani.

A közös ügyünkbe való megbeszélés végett szíves értesítését várva, maradtam

Bp. 1920. jún. 6.

igaz híve
Földessy Gyula

II. Szalag u. 8–10. II. 8.

2735. BABITS Mihályné KELEMEN Auróra
– BABITSNAK

[Szekszárd, 1920. jún. 22.]

Edes Misim! a legnagyobb örömhirt írom édes fiam, Pistikánk utban, a legelső transportba jutott, Wladiwostokból kelt levele május 5 éről, tizedikén indultak egy japán hajóval „Kunko Marn” nevűvel, és június végén Triestben kikötnek, képzelheted örömrünk, bár a jó Isten megőrizné a hosszú uton is, Csemez Jóskáról azt írja hogy nem jön velük, de erős egészséges teli életkedvvel.

Nem tudom igaz e hogy sokáig tartják őket vesztég zár alatt, nézz utána édes Misim, talán Pesten ezt megtudhatod akkor írj nekem, valószínű hogy nem Bpestnek tér haza, de úgy intézd dolgaidd hogy akkorra te is itthon légy. Licit is várjuk talán együtt is jöhettek, Bimbisnek elmondhatnád hogy nagy szorongások közt permetezettünk már negyedszer, nagy veszély fenyegeti a szőlőket, Ilonka már is egész nap kinn van, a sok eső, a meleg gözös levegő mind meghozta a perenozporát.

Írj édes fiam hogy tudhassak valamit rolad is, Angyus ma kezdte vizsgálait és csakhamar végeznek, sajnos Kovácsné nélkül a ki nagyon megbetegedett.

Szeretném ha utána tudnál nézni a miniszteriumban mi terv van az itteni polg. leány iskolában a jövőre? Hát a Buday Laci bátyád meg kereshetnéd e, ő irt nekem hogy ha Pisti jön tudassam ő számít reá, én pedig szeretnék valamit tehetni hogy szegény Pistánkat ne soroznák be katonának, tehát gondoskodnunk kell róla.

Csokollak édes Misim és várom leveled szerető Anyád.

Szekszárd jun. 22. 1920.

2736. BABITS Angyal
és BABITS Mihályné KELEMEN Auróra – BABITSNAK

[Szekszárd, 1920. jún. 25.]
Kedves Misi!

Eddig már biztosan megkaptad Anyi levelét amiben írja, hogy Pistitől olyan értesítést kaptunk, mely szerint előre láthatólag most június végén Triesztbe érkezik a Kunko Maru nevű japán hajón.

Tegnap pedig a Magyar Vöröskeresztgyelet hadifoglyokat gyámolító és tudósító hivatalától (Nagykorona utca 13. sz.) kaptunk értesítést, hogy az a négy csomag amit januárban Pisti címére a Vöröskereszt Egylet közvetítésével feladtunk, hozzájuk visszaérkezett s a feladó vevény ellenében 10 napon belül átvehető.

Ennek is nagyon megörültünk, mert ha Pisti megjön nagyon is szükséges lesz a csomagok tartalma, lévén mindegyikben 2 pár harisnya, ing, gaty, zsebkendő, szalonna, kolbász, csokoládé, egyikben egy üveg méz, másikban egy üveg konyak és sütemény mindegyikben; egyben pedig egy öltözet extra katona ruha és cipő sapka, vikl gamasni; egyben 1 drb. kézmosó szappan, valamelyikben füge is volt. A sütemények: báb-puszedli a tetején mondolával, keksz, füredi percc, pörccs pogácsa, egyikben szép teasütemények külön kis skatulyában, birsajt darabkák, cukorka.

Mindezeket azért írtam le mert a csomagról a feladó vevényt mi bizony elvesztettük, azaz hogy nem őriztük meg, mert nem gondoltuk hogy szükség lesz rá, úgy szintén nem őriztük meg azokat a cédulákat sem amin a Vöröskereszt elismeri a csomagok átvételét; csupán egy ilyet találtunk meg pedig mind a négy csomagról kaptunk.

Hiszem azonban hogy ennek dacára is megkaphatjuk a cso-

magokat, még pedig a követ-[kező] bizonyítékok ellenében, melyeket itt küldök:

- 1.) ez az egy meglévő nyugta az egyik csomagról.
- 2.) az a 4 drb. értesítés a csomagok visszaérkezéséről, melyeket tegnap kaptunk melyek egyuttal felszólítást tartalmaznak a csomagok átvételére. Ezek közül kettőnek hátlapján az itteni póstafőnök volt szíves (igazolni,) hogy a csomagok innen tényleg elküldettek a postán.
- 3.) Küldök azután itt egy névjegyet is, t.i. a másik két csomagot Szekszárdról Pestre Huszár Andorin alapítványi hölgy vitte föl Pestre s ő maga adta át a Nagykorona u. 13. sz. alatt. Hozott is róluk nyugtát, de azt Anyi akkor mindjárt úgy dugta a zsebébe hogy mire hazajött nem volt meg.

Ez a Huszár Andorin volt kin missióban Szibériában s így a Vöröskereszt ismeri őt s talán figyelembe veszi az ő igazolását.

Megemlítem még hogy az egyik csomagon feladóul Nenne <volt> szerepelt. A csomagok címzése ha jól emlékszem 3-on az én írással, egyen Anyiéval történt. 3 csomag deszkából készült kisztli vászonba bevarrva, a negyedik laposabb papindekli skatulya a tetőt úgy varrtam rá, aztán az egészet dróttal többször körülvettem s aztán az egészet <egy> viaszos vászonba varrtuk be, melynek azonban kívülről csak a piszkos fehér viszája látszik, belülről kopott barna viaszos vászon. Ebben a csomagban van a katona ruha és cipő.

Mindezt azért írtam meg, hogy ha az itt küldött cédulák nem lennének elegek az igazolásra, akkor vizsgáltsd meg a csomagokat s majd rájönnek hogy nincs szélhámosokkal dolguk. Azonban mivel a csomagok kinyitása igen körülményes és mivel Neked még Szekszárdra is el kell azokat továbbítatni, jobb lenne nem felnyitvatni, hanem elmenni az Andrássy ut 8. sz. alá Szabó Györgyhez, aki a hadifogoly gyámolító hivatal szel-

lemi ügyeit intézi, s akivel én már kétízben levelet váltottam, s kitől mindig igen szíves választ kaptam, minek oka az hogy Leopold Lajosra hivatkoztam hozzáintézett levelemben. Tehát azt tanácsoltam neked, hogy Te is hivatkozz nála Leopoldra s kérd meg őt hogy adassa ki a csomagokat.

Kérlek azonban mindjárt utána járni a dolognak, mert a fel-
szólításban úgy van hogy 10-napon belül kell átvenni őket és
pedig a Nagykorona utca 13. sz. alatt délelőtt 10 órától 1-ig.
(mára 10 naptól egypár elmullott.)

A csomagok 5 kilósak, mindenesetre Fekete lesz szükséges
az elhozatalához.

Szabó György Urnak megmond hogy Babits Angela polg.
isk. tanárnő fivére vagy a ki őt már felkereste soraival Leopold
Ur szíves felbátorítására.

Szerettem volna magam e miatt Pestre menni hogy szemé-
lyesen intézhethném, de ép most vannak Angyus vizsgái és nem
hagyhatom, ezért kérek édes Misim légy jó és szerezd meg
csomagjainkat a mire a mi kis hadifogoly fiunk nagyon rászor-
ul a fehérneműre főképp és a többi is nekünk sok pénzünkbe
van azért kérek olvasd figyelemel e levelet és akkor könnyen
megszerezheted ezen a kijelölt időn.

Írj mielőbb csokol szerető

Anyád

Szekszárd jun. 25. 1920.

Ne mulaszd el ezt azonnal megtenni és ha kell Szabó György
Urral beszélni.

2737. BABITS Mihály és KOMJÁTHY Aladár
– BABITS Angyalnak

[Budapest, 1920. jún. 25. után]

Kedves Angyal!

Hogy a legfontosabbon kezdjem, képzelheti, mennyire örülünk mi is a hirnek a mely Pista érkezéséről értesített. Valószínűleg már Triésztben is van, amint a mai lap egy híreस्कéjéből kiderül amelyet kivágva, mellékelten elküldök. Nem hinném, hogy akár a vesztegzár, akár más ceremóniák huzamosabban késleltethetnék Pistának a megérkezését. Igaz ugyan, hogy mennél közelebb van, annál nehezebben várja az ember. Elég ideig szenvedett szegény. Nno, de majd elhalmozhatják ezernyi szerető gondoskodással. Képzelem hogy felfordul a csendes, öreg ház ha megérkezik Pista. Micsoda látogatások lesznek és kérdezősködések.

A csomagok ügye teljesen rendben van. Amint Mihálytól megtudtam a dolgot, rögtön elmentünk a hivatalba és ott némi fontoskodás után azonnal kiadták a csomagokat. Éppen ideje hogy visszajöttek, mert Pistának ugyis szüksége lesz ruhára. Mindannyi sértetlen. Három közülük felbontatlanul áll itthon de egyet kénytelenek voltunk megnyitni, mert Mihály a Feketéékkel az utóbbi időben nem éppen a legbarátságosabb viszonyban lévén ezek mindenféle módon kellemetlenkednek neki; így pld rendetlenül adnak fehérneműt stb... és ő ebből annyira kifogyott, hogy kénytelen volt úgy segíteni magán, ami mégis csak jobb, mintha drága pénzen rossz dolgokat vásárolt volna.

Buday Laciékhoz majd el fog menni; azt hiszem az ügy nem oly sürgős hogy pár napi halasztást ne tűrnie. Egyébként itt nem tudunk semmit újabb sorozásokról és a hadifoglyokkal meg plane – legalább úgy hiszem – barátságosan fognak bán-

ni ebben a tekintetben, úgy hogy rövidebb időn belül semmi-nemű ilyen veszély nincs.

Ami a Minisztériumban való közbenjárást illeti, ott most Mihálynak semmiféle olyan ismerőse nincs akivel ilyen ügyet érdemlegesen el tudna intézni. Talán a rokonság közül valaki más jelenleg többet érhetne el.

Dacára a nagy melegnek és a házi kellemetlenségeknek (Feketéék kilakoltatása a szobából) Mihály egészen a végére járt a Purgatóriumnak, úgy hogy az már meg is jelent és egy-pár példányt amint hazautazik fog is vinni belőle.

Miután így minden dologról referáltam, azzal a reménnyel zárom leveletem, hogy odahaza mindannyian jól vannak és Auróra néni szokásos nyári levertségét most teljesen ellensúlyozza a Pista megérkezése fölötti öröm.

Mihály nem tudni még pontosan mikor megy haza. Ha megengedik én is lemegyek pár napra, mert már rég nem voltam kedves körükben és Pistát is szeretném mennél hamarabb látni.

A viszontlátásig tehát kezeiket sokszor csókolja: Aladár

Bpest, 1920. VI. 2.

Viszontlátásig kézcsókkal és sok üdvözlettel

Mihály

2738. TANNER Ilona – BABITSNAK

[Budapest, 1920. jún. 30.]

Bpest. 1920. jún. 30.

Igen tisztelt Szerkesztő Ur!

Kérem bocsássa meg nekem, hogy ismeretlenül háborgatom bagatell ügyeimmel, noha ez ügyben talán éppen másokat kel-

lene zavarnom, – de tudom, ebből a zsákutcából, ahova kerültem, csak az Ön jóindulatú tanácsa segíthetne ki.

Van ugyanis egy kisebb kötetre való versem, amik ha bár még nem is tökéletesen kiforrottak, de a kiadásra már feltétlenül érettek, – természetesen szeretnék már belőlük valamit leközzölve is látni. – De sohasem hittem volna, miféle nehézségekkel kell majd megküzdenem, – mert dacára annak, hogy verseimet mindenhol elfogadták és szinte hizelgő dicsérettel honoráltak, – a közlést már egy év óta hiába várom. Nem beszélek a saját erős hitemről, amit tehetségembe vetettem, ez lehet képzelődés is, de Lyka, Földi, Dutka, Kázmér stb. szerkesztő urak annyira biztattak, hogy szinte fájdalmas most a csalódás. Az Új Idők nyomdájában félév óta fekszik egy versem kiszedve, de a közlés papirhiány, vagy más állítólagos technikai akadály miatt késik. A Hét szintén megígérte néhány versem kiadását, mégis inkább csak az előfizetők gyűjtése ügyében tárgyal velem. Földi szerkesztő úr pedig még újév előtt megígérte, hogy a legközelebbi Nyugat-ban egy ciklust fog verseimből leközzöltetni, előbb azonban a többi munkatársak bírálatát is kikéri, – mint hallottam, Ön is elismerőleg nyilatkozott tehetségemről – később azonban a közlésre szánt versek elsikkadtak Osváth szerkesztő úrnál.

Úgy látom, most két módon tudnék döntést provokálni, vagy úgy, hogy valamennyi versemet visszakérem és tűzbe hányom őket, de ehhez még nem vagyok eléggé elkeseredett, vagy pedig megkezdem a kilincselést, ezt a hasznos utat azonban a jóízlésem tiltja.

Szóval nem találok kiutat, s most Önt kérem meg, adjon nekem néhány sorban tanácsot, mihez kezdjek, Önnek ebben abszolút tapasztalata lehet. Bizonyára nem akarok rossz verseket protekció útján publikáltatni, de vajjon nem kár-e értem, hogy kicsinyes akadályokon kell bennem elpusztulnia a legértékesebbnek. Ujabbán már nem is irok, hiszen a saját gyönyörűségemre teljesen elegendő a dolgokat elgondolni. –

Nagyon kérem Szerkesztő urat, segítsen rajtam valahogyan
– szíves válaszáért előre is hálás köszönetet mondok.

Tisztelő hive:
Tanner Ilonka.

2739. GIESSWEIN Sándor – BABITSNAK

[Budapest, 1920. júl. 1.]

Igen tisztelt Tanár Ur!

Nagy köszönettel vettem és lelki örömmel üdvözlöm a nagy keresztény költő isteni műve II. részének gyönyörű fordítását. Csak tanulna belőle a mi 'Keresztény Kurzusunk' igazi Keresztény szellemet és gondolkozást.

Öszinte tisztelettel
igaz hive
Giesswein Sándor

Budapest 1920. júl. 1.

**2740. A PANTHEON IRODALMI INTÉZET RT.
– BABITSNAK**

[Budapest, 1920. júl. 1.]
Budapest, 1920. júl. 1.

Kedves Miskám, –

Örömmel értesítlek, hogy máris módomban van foglalkoztatásodra nézve javaslatot tennem. Folyamatban van tárgyalásunk A. Daudet özvegyével a „La petite paroisse” fordítói jogának átengedése tárgyában. Remélem, néhány nap alatt végleges

választ is kapunk. Én már el is küldöm a könyvet, hogy meg-
nézegesd és egy kissé belemelegedjél. Nagyon kérlek, kegyes-
kedjél mennél hamarabb fölfáradni hozzánk, hogy a szerző-
dést megköthessük és a szokásos előleget fölvehesd.

Szerető tisztelettel köszönt hived
Sebestyén Károly

2741. GÁRDONYI Géza – BABITSNAK

[Eger, 1920. júl. 3.]

Tisztelt Kollegám!

Köszönöm, hogy remek és nemes munkáját nekem is meg-
küldötte.

Ha még nem fogott bele a Paradicsomba, ajánlanám: olvas-
sa el előbb a Bhagavad-Gitát, – a minden idők és minden népek
e legfenségesebb poémáját. Minden művelt nemzet nyelvére
le van már fordítva, – [:latinra is, :] angolra, németre ötszörösen
– tízszeresen is, – csak a miénkre nincs még. A Paradicsom
oly gyenge és unalmas része Dante trilogiájának, hogy félrete-
hetné a Gita kedvéért. Kégl, a mi egyetlen, de száz külföldivel
felérő szanszkrit tudósunk bizonyára örömmel segítgetne Ön-
nek ebben a munkájában.

Hálás tisztelője:

Eger 1920. VII. 3.

Gárdonyi Géza

2742. BABITS és KOMJÁTHY Aladár
– BABITS Angyalnak

[Budapest, 1920. júl. 3. előtt]

[Hiányzik]

2743. BABITS Angyal – BABITSNAK

[Szekszárd, 1920. júl. 3. után]

Kedves Misi! Aladár levelét megkaptuk, a csomagokat expedíáljátok haza; már nagyon aggódunk, hogy Pisti hajója most sem ért be, t. i. a multkori hírt visszavonták az ujságok. Örömmel várunk Aladárral együtt csak a jó Isten adja, hogy Pisti is megérkezessen, <...> Ezt a levelet egy nagyon kedves kollegám Orbán Emmus viszi, <...> tegnap érkezett, t. i. a levél. Ha Pisti esetleg Pestre ér előbb, okvetlen vele jöjjetek, s amire esetleg mindjárt szüksége van lásd el vele; addig is míg haza értek, hogy ruhát se nélkülözzön. A csomagokat küldjétek haza mert a bent levők most talán még használhatók lennének, Csókolunk s várunk.

Irj Angyal.

[Címzés:]

Nagyságos

dr. Babits Mihály

író és professzor urnak

Budapest <Szekszárd>

VIII. Réciczky u. 7. sz. III. e. <Tolna megye>

2744. BECZÁSSY Judit – BABITSNAK

[1920. júl. 8. körül]

Kedves Mihály,

nagyon köszönöm jóságukat, szivemből hálás vagyok érte,
sose felejttem el. Igaz barátsággal gondol magukra

Beczássy Judit

**2745. MARCONNAY (RUPPRECHT) Tibor
– BABITSNAK**

[Budapest, 1920. júl. 11.]

Budapest 1920 VII. 11.

II Medve u 15 I 15 vagy Jul. 15 után Sajtoskál,
Sopron megye.

Igen Tisztelt Babits Úr!

Minthogy nem kívánom személyes beszélgetéssel fárasztani,
engedje meg hogy párt sor írást intézzek Önhöz.

A multkori beszélgetésünk egyáltalán nem győzött meg engem; sőt minél többet gondolkoztam a szavain annál inkább átláttam az ön nagy diszharmóniaját és céltalan utját. Nem győzött meg sem akkor amikor magát nyugatinak vallotta és azt tartotta egyedül helyes iránynak amelyet ön képvisel, sem akkor amikor azt állította hogy a „Diadal” azért nem sikeres mert rossz, holott én tudom hogy azért nem tetszik mert déli. Önről pedig nem hihetem hogy igazán nyugati.

Ezzel kapcsolatban ki kell jelentenem hogy az én művem valóban hangos és az is lesz egész a halálomig. Én azt szeretném mondani, hogy aki belsőleg erősen küzd az csakis han-

gos lehet, de nem mondom tekintve hogy Önnel együtt ismernek olyanokat akiknek halk a hangjuk és mégis mélyek és küzdenek. Kisért az hogy azt mondjam – az igazi költő mégis csak a kiáltó költő, a robbanó szilaj és erőteljes hangú költő, de visszatartom magam mert egyrészt igyekszem megérteni a másik költői válfajt is, másrészt mert tudom magamról hogy én egyesíteni fogom magamban a kontemplatív és az előretörő költő tulajdonságait és ezeket harmonikusan fogom hatalmassá tenni mint ahogy D’Annunzio harmonikusan akarja hatalmassá tenni minden költői alkotásban az Igazságot és a Szépséget. Ám, azt hiszem – ha én mint ifju és forrongó egyén ezt teszem, akkor ön mint idősebb kiforrott egyén és kiváló kritikus százszor inkább tehetné. De azt látom hogy ön a költői érték mértékéül a saját speciális tulajdonságait alkalmazza. Lehet hogy igaza van hogy a reflexiv költő az igazi bár én nem hiszem és semmiesetre sem fogok megváltozni és büszke vagyok hogy ilyen vagyok, mert ilyennek lenni, ez fájdalmasabb, jobban megfelel a költői tradícióknak és a saját őseim hősi tradícióinak is.

Akár mennyire jól van is Ön informálva költői értékem <felol> dolgában, biztosíthatom, hogy ön is el fog ismerni legkésőbb 3 év múlva vagy pedig a sírban leszek. Hanem annyit még mondani kell: A hangos költészet igenis magyarabb, mint a halk és az enyém is magyarabb mint az Öné. Ami a Nyugatot illeti ennyit kell megjegyezni: A céltalanság egész bizonyosan minden gondolkozó egyén tragédiája de még a céltalanságban is kell bizonyos céltudatosságnak lennie. Ezzel szemben a „Nyugat” kultuszt csinál a céltalanságból. Ez – tessék elhinni – a zsidó szellem jele. Csak a zsidó hirdetheti ezt annyira mint a Nyugat, azért hogy aztán a zavarosban halászhasson. Csak a konfuziót akarják – a konfuzióért – nem pedig a felül kerekedő világosság kedvéért. – A zsidó ősidőktől kezdve nem csinálta a történelmet hanem a konjunkturához alkalmazkodott,

simult. Emmiatt a jellegzetesen zsidós céltalanság miatt, mert nem tudnak eszméért élni és ha kell meghalni is – azaz mert nincs bennük semmi olyan ami nemes – hirdetik ők az Életet az Életet, az Életet mindenütt, akár hogy. Rongyosan, sebesen, undorítóan, szennyben és sárban, alázkodva: csak az Életet, akár-hogyan! Ez az alkuszok és börzespekulánsok teremtmése ez az Estben és a Nyugatban is gyakran hirdetett szellem. Beteg és durva emberek, egy beteg és durva emberiség szelleme, egy kapitalista emberiség szelleme.

Én azonban még tudok lelkesülni a nationális ideálokért és másért is, ismerve ugyan a céltalanságot – de lelkesülni a lelkeségért. – Önt pedig aki értékes és finom sajnálom mivelhogy épp úgy mint Ady Endre a zsidó kapitalisztikus gondolkozás hálójába került és azok képviselnek minden sajjást, minden hitet minden szeretetet és finomságot hogy fölhasználják hogy csináljanak belőle maguknak moslékot – hogy föltálalják – a disznóknak, hogy csináljanak maguknak programot! Életet...

Én pedig hirdetem nekik a Halált!

Jaures gyilkosait ünneplő gaz puha nyugatiaknak hirdetem az érces halált!

Fogadja kérem nagyrabecsülésem őszinte kifejezését és azt a reményemet, hogy nem irtam hiába egész szívemmel, búsuló lelkemmel

Rupprecht Tibor

2746. KOMJÁTHY Aladár – BABITSNAK

[Budapest, 1920. júl. 11. után]

Kedves Mihályom!

Holnap korán nálad leszek és <...> akkor mindent szóban megbeszélhetünk. A kéziratokat is beviszem mind. A Rupprechtét

itt küldöm; rettentő kezdetleges dolgok. Stefan I. Kleinnek irtam, holnap délelőtt sürgönyzők.

Ölel a visz. látásig:
Ali

2747. BABITS – TANNER Ilonának

[Budapest, 1920. júl. 12.]

Igen tisztelt Kisasszony!

Bár a napokban elutazom, versei sorsa iránt érdeklődni fogok a Nyugatnál és meghagyom, hogy Önt értesítsék. A hosszas huzavonának valószínűleg a nagy papírhiány az oka. Verseire momentán, – a rengeteg más vers között, amelyekkel dolgom volt nem emlékszem, de lehetőleg még elutazásom előtt meg fogom őket <ujból> tekinteni.

Bpest, 1920. júl. 12

üdvözlettel:
Babits Mihály

2748. BECK Gyula – BABITSNAK

[Vác, 1920. júl. 12.]
Vác: 1920. VII. 12.

Kedves Tanár Úr!

Örömmel értesitem, hogy a Purgatóriumnak Váczon nem várt sikere volt. Egy könyvkereskedő útján huszat rendeltem meg s 8 napon belül mind elfogyott; a kereslet pedig még mindig oly' nagy, hogy pótlásra van szükség. Rendkívül boldognak érzem

magamat, hogy egy csekély szolgálatot én is tehettem Tanár Úrnak s Danténak Magyarországon való kultuszához egy kövecscsel hozzájárulhattam. Csak az a baj, hogy a Pokolból már nem kapni egy példányt sem, pedig most újból aktuálissá lett. Reméljük, hogy nemsokára megjelenik a Paradicsom is s vele együtt átdolgozott s egyöntetű kiadásban az egész Divina Commédia. Ünnepnapja lesz az a magyar irodalomnak.

A Táltos értesített, hogy Tanár Úr, G. Szabó Lőrincz s Tóth Árpád fordításában 1921 tavaszára megjelenik Baudelaire mesetermüve, a „de fleurs du mal.” Hála Istennek, hogy Peterdi tákolmányát, végre felváltja egy értékes munka. Csak a külalakja ne legyen olyan, mint a Rubáyáé és a Karácsonyi Madonnáé? Még csak a Recitativ egy szép kiadását s Tóth Árpád fordítás kötetét várom. –

A Virradatban olvastam, hogy Tanár Úr egy regényt ír németül. Reméljük magyarra is lefordítja. Azután nagyon szeretném tudni, hogy a legújabb verses könyve, filozófiai és idegen írókróli tanulmányai hol, mikor és mily kiadásban jelennek meg és hogy mikor lesz befejezve a Kártyaasztal?

Bocsánatot kérek, hogy levelemmel háborgattam, de már nem birtam megállni a hallgatást.

A munkához kedvet, erőt és kitartást kívánva maradok <t> a Tanár Úrnak őszinte, igaz hive

Beck Gyula
fg. VII. o. t.

2749. BÓNIS József – BABITSNAK

[Miskolc, 1920. júl. 13.]

Miskolcz, 1920. július 13-án.

Tisztelt Uram!

Baráti körbe tévedt idegennel szemben kellett a napokban az Ady ellen már oly sokszor felmerült s oly sokat megcáfolt érthetlenség vádját visszautasítanom. –

Egy néhány ugynevezett érthetetlen vers tartalmának iskolás elmondásával próbálkoztam, mikor szóba került „A fekete zongora” kérdése. –

Be kell vallanom, hogy e versnél nem mertem magyarázatot adni és Ignotust idéztem: „Akasszanak fel, ha értem, de...”

De úgy látszik magam sem tudtam ebbe a magyarázatba belenyugodni, mert egy pár nap múlva elalvás előtti félálomban újra felcsengett bennem a vers és egy ötlettől megvilágítva annyira érthetőnek tetszett előttem, hogy nem tudom megállani, hogy a vers „megfejtését” ne közöljem Önnel s így ha már Adyt megkérdezni nem lehet, az Ön útján szerezzek magamnak bizonyítékot sejtelmem helyes voltáról.

Szerintem a vers Ady költészetének szimbóluma és a versnek minden mondata, szava és gondolata közérthetővé lesz, ha ezt a sort „Ez a fekete zongora” behelyettesítem ezzel a gondolattal „ez az én költészetem.”

Bővebb magyarázatot így legfeljebb a második sor kíván „Fusson akinek nincs bora”, ezt a sort Ady két másik sorával egyértelműnek, illetve ahhoz hasonló gondolatnak tartom: „Árpád hazájában jaj annak, Aki nem úr, és nem bitang.”

Szives megjegyzéseit türelmetlenül várja

tisztelő hive
Bónis József

Miskolcz, Tetemvár 5.

2750. PINTÉR Jenő – BABITSNAK

[Budapest, 1920. júl. 18.]

Kedves Barátom!

Dante-fordításod megküldéséért fogadd igaz köszönetemet.
Azt mondhatom róla, amit annak idején írtam az Irodalomtörténetben, mikor a Pokol megjelent.

Sokszor üdvözlő:
Pintér Jenő

Budapest, 1920. júl. 18.

2751. MÁRAI Sándor – BABITSNAK

[Heidelberg, 1920. júl. 21.]

Schloss. 20 VII 21

Igen tisztelt Uram – engedje meg, hogy átutazóban itt a „drága heidelbergi dombok”-ról sok rokonszenvvel és tisztelettel üdvözlje híve

Márai Sándor

<...>

[Címzés:]

Herrn

Babits Mihály

Budapest

Reviczky 7.

<Vilmos császár út 59>

<„Nyugat”> szerkesztősége.

**2752. A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM ORSZÁGOS
SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁRA – BABITSNAK**

[Budapest, 1920. júl. 23.]

Nagyságos
dr. Babits Mihály író Urnak,

Budapest.

Értesültem arról, hogy Nagyságodnak a Reiter-féle amatőr Petőfi kiadás elé irt előszavából különnyomat is készült huszonöt példányban. Kérem Nagyságodat, szíveskedjék a különnyomatok egy példányával Könyvtárunkat megajándékozni.

Kiváló tisztelettel
Budapest, 1920. július hó 23.-án

Sulica Szilárd
könyvtárigazgató h.

2753. SZABÓ Lőrinc – BABITSNAK

[Leányfalu, 1920. júl. 26.]

Lányfalu, 1920. VII. 26.

Kedves Mihály!

Még ugyan nem kaptam egy sorodat se, mindazonáltal nem mulasztom el hogy nektek is ne írjak. Tulajdonkép azt csinálom, amit ti Szekszárdon; jól élek és a diófalugasban néha dolgozom is valamit, vagy az itteni szerény strandon fürdök. Holnap Visegrádra megyünk, ami nagyon kellemes volna, de lesz ott egy katonatiszt is, és – bushido. Ez megmérgezi az egész napot. Szerdán kijönnek ide Fenyőék, este velük együtt megyek be. Nem maradhatok szombatig mert ügyeim vannak.

Fényes itt az élet! De nagy baj, hogy a mai nappal kifogyott a dohányom és nincs mivel elűzni a szúnyogokat. Irjatok, kedves barátaim, mert nekem egy levél kapása a legperverzebb gyönyört szerzi meg. Aladárt ölelem, téged csak üdvözöllek, hogy meg ne ijedj.

Pá! Lőrinc

[Címzés:]

Nemes és nemzetes

Babits Mihály

professzor uramnak

saját kezeihez

Szekszárdon

László út 1272.

2754. ERDŐS Renée – BABITSNAK

[Budapest, 1920. júl.]

Mélyen tisztelt Uram!

Megkaptam a Purgatoriumot és érte s a beleírt megtisztelő sorokért fogadja legmelegebb hálámat. Valóban ajándék ez a könyv és pedig olyan nagy ajándék amit hogy meghálálni lehessen, ahhoz békésebb és harmonikusabb korszak kellene mint ez a mostani. A lelkek békéje s nem ez a fásult elkeseredettség mely a legjobbakra is rásúlyosodik.

De nekem nagy öröm olvasnom ezt a könyvet. A második ének, a Casellával való találkozás – amit én mindég végtelenül szerettem – oly tökéletes mestermű az Ön fordításában, hogy előtte csak bámulni lehet. De a többi is. Ön ebben a könyvben túlszárnyalta a Pokol fordításában kifejtett művészetét is.

Nem tudom örül-e az én dicséretemnek, akiről azt hiszem

tudja: nem vagyok kritikai tehetség, de akit megragad minden igazi művészet.

A nemzet, melynek ezt a nagy munkát ajándékozta meghálálhatni aligha fogja Önnek, de Dante szelleme átöleli Önt mint Casella őt „oly forrón s nem kimérten” hogy ez bizonyára kárpótolja mindenért.

Üdvözli Önt régi, régi, régi híve

Erdős Renée

Buda. 1920. Julius hava

2755. BABITS – SZABÓ Lőrincnek

[Szekszárd, 1920. aug. 3. előtt]

[Hiányzik]

2756. SZABÓ Lőrinc – BABITSNAK

[Budapest, 1920. aug. 3.]

1920. VIII. 3.

Kedves Mihály és Aladár!

Ma kaptam meg a nyugtát, a pénzt felveszem és a lakbért d.u. kifizetem. Mért nem írsz arról, hogy mikor jössz meg?

Itt volt, az az hogy a Centrálban keresett Földessy Gyula. Móricz Zs. számára, aki mindenféle Adyra vonatkozó dolgozatra most nagyon érdeklődik (életrajzot akar írni), akarja továbbítani a maga írását. Odaadtam neki, persze egy szót se szólva a véleményedről.

Csak maradj olyan soká, ameddig csak lehet. Látnod, a vidéken én is megcsináltam a Vén Tengerésztől szóló verset, mióta

[pedig:] visszajöttem, egy sort se tudtam összehozni. Szóval csak maradj ott és pihend ki magadat és egyél sokat és ha iszol, gondolj rám.

Tóth Á. újra D.ben van, ma utazott el, egy hétre. Én is elutazom 5.-én, Schöpflin tata szívességéből Balatonkenesére. Ő már 1.-én kiment. De csak 4 napig lehet ott, úgyhogy e miatt el ne mulaszd a levélírást, ha egyébként akartál írni. A Recitativ megjelent. A mai viszonyok közt, egész csinos (30 K.)

Legjobb lesz, ha ott maradtok, amíg a vasúti tarifát nem emelik, szóval 14–15.-ig. Most jut eszembe, hogy neked szabadjegyed van! Semmi ujság különben. Az ég áldása kísérje minden lépéseteket.

Ölel szeretettel Lőrinc

[Címzés:]

Nagys.

Babits Mihály

tanár úrnak

Szekszárd

László út 1272.

2757. SCHÖPFLIN Aladárné, SCHÖPFLIN Aladár és mások – BABITSNAK

[Balatonfüred, 1920. aug. 1. és 4. között]

Drága Mihály, mikor váltja be ígéretét, s mikor jön Kenesére. Mindég örömmel látjuk és várjuk. Most is van egy kedves kis vendégünk. Viszontlátásig üdvözljük

Schöpflinné

<...>

A fentiekre én is kérem s üdvözlöm

Györgyike

Kár, hogy Nélküled mulatunk itt Mihály. Szeretettel köszönt
Aladárral együtt

Fóthy
Poppovitsné
Poppovits
Erdős László

Jösz-e Mihály Kenesére?

Schöpflin

[Címzés:]
Nagyságos
Babits Mihály
író úrnak
Szekszárd
Tolna megye.

2758. BABITS – BABITS Sándornak

[Szekszárd, 1920. aug. 6. előtt]

[Hiányzik]

2759. BABITS Sándor – BABITSNAK

[Budapest, 1920. aug. 6.]
Budapest, 1920. augusztus hó 6.

Kedves Misikém!

Még soraid vétele előtt jóval érintkezésbe léptem Sebestyén-
nel az iránt, hogy amennyiben a tervbevett regény fordítása
iránti szerződés megkötése továbbra is akadályokba ütkö-

zik, egy más nekik is alkalmas regény fordítására kössük meg a tervbevett szerződést.

Ezen propozíciót el is fogadta elvben, kijelentvén, hogy előzőleg az igazgatóval meg kell beszélnie, melyik regény legyen az és telefonon közölni fogja velem.

Igy vártam 6-7 napot. Én hívtam fel őt, de már azt a választ kaptam, hogy szabadságra ment. Lakásán is kerestem azóta kétésetben is telefonon, de nem találtam otthon s ő maga pedig, – amint látszik, – szabadsága miatt nem keresett fel engem telefonice. Holnap is próbálok szerencsét.

Tekintettel a bojkott megszűntére, talán napok múlva már az eredeti tervre meg lehet kötni a szerződést.

A Recitativ f. hó 3.-án már megjelent és szét is küldték a könyvkereskedőknek.

A Laodomeia kötetel baj van, mert anyaghiány miatt a már elkészített metszeteket – állítólag – nem lehet reprodukálni. Erről véglegesen nem írok, mert Farkas elutazott és hétfőn lesz csak ismét itthon s így akkor vele ezen ügyben tárgyalni fogok. Az eredményt azonnal tudatom.

Jól vagyunk. Aladárnak őszinte üdvözetünket s Nektek csókunkat, Auróra Néninek kézcsókunkat küldjük.

Szerető öcséd: Sán.

Egyébb ujság nincs. Szerződéskötési szándékkal senki sem keresett fel. Sán.

2760. JOCHS József – BABITSNAK

[Budapest, 1920. aug. 7.]

Mélyentisztelt Uram!

A magam, valamint most a csehek által megszállva tartott felvidéken tartózkodó autogrammgyűjtő társam, Folkmer Margit kisasszony nevében nagyon kérem, legyen szíves, lássa el a mellékelt lapokat nagyrabecsült kézírásával.

Kérésünk támogatására bátor vagyok megemlíteni, hogy már száznál több híres embertől van autogramunk, így Ch. Dickens, Tristan Bernard, Rabindranath Tagore, Em. Bontroux, S. Lagerlöf, Marconi, Sven Hedin, Bleriot, Enrico Caruso, Bracco uraktól.

Kérésünket megismételve maradok

tisztelője
Jochs József

Budapest, 1920. augusztus hó 7.-én.

Cimem: Bp. III. Remete-hegy 2084.

2761. BABITS Sándor – BABITSNAK

[Budapest, 1920. aug. 12.]

Budapest, 1920. augusztus hó 12.

Kedves Misikém!

Tényleg a klissé akasztja meg munkád gyors kiadását. A klissé már régebben készen van, Farkas ki is fizette érte a honoráriumot, de amikor a fényképezésére került a sor, akkor tűnt ki, hogy egy szakember sem tudja a fényképfelvételeket eszközölni, mert a klissé színezése oly sötét. Így nincs más hátra, mint meg kell várni, míg készítője hazaérkezik, mert jelenleg

ez is szabafsaágát élvezi s hogy hol, azt nem sikerült még eddig Farkasnak megtudnia.

Tekintettel arra, hogy a munka kiadása csak egy hetet igényel, amint ezt nekem Farkas helyettese kijelentette, a legcélszerűbb ezt a rövid időt megvárni, mert ezért Farkas új honoráriumot nem fizetne, a fába vésett klissé pedig össze sem hasonlítható ezzel. E szerint a siettetés csak a munka szépségének ártana. Ezt pedig el kell kerülni.

Sebestyént még mindig nem tudtam megfogni. Remélem azonban, hogy most már nem lesz szükség új regényben meg egyezni, mert a válasz lehetősége már fennáll. Sebestyén iránt állandóan érdeklődöm, s amikor lehet, elintézem vele a dolgot. Kézcsók. Szívélyesen üdvözöllek benneteket!. Szerető öcséd:

Sándor

2762. ADY Endréné BONCZA Berta – BABITSNAK

[1919. febr.–1920. aug. vége között]

Kedves Mis.

Nem akarom hogy hiába várjál. Nem vagyok jól s így nem tudlak ma megbeszélésünk szerint fölkeresni. Nekem ügyeim már úgy ahogy rendbe jöttek. Majd szóval többet erről is. Már nagyon vágylak látni. Ha holnap d. u. otthon vagy talán föltudlak keresni.

Szeretettel ölel
Csinszka

2763. ADY Endréné BONCZA Berta – BABITSNAK

[1919. febr.–1920. aug. vége között]

Drága Mis

Tegnap rémesen átfáztam, némi lázam van és fekszem ezért – nem tudtam fölszaladni Hozzád. Ha nincs jobb dolgod nézz föl dél után hozzám. Nagyon örülnék

ölel Csinszka

2764. ADY Endréné BONCZA Berta – BABITSNAK

[1919. febr.–1920. aug. vége között]

Drága jó Mis.

Nem vagyok jól, ezért nem tudtam jelentkezni. Ha nincs jobb dolgod légy nálam délután.

Gyere most.

Vendég nem lesz senki. Szeretettel

ölel
Csinszka

2765. ADY Endréné BONCZA Berta – BABITSNAK

[1919. febr.–1920. aug. vége között]

Drága jó Barátom.

Rossz éjszakám volt és most még nyugtalanabb vagyok és nyomorult. Ugye – megérted és megbocsájtod – ha a megbeszélt találkozást máskorra halasztjuk.

Mikor akarod? Irj pár sort. Változatlan szeretettel

Cs.

2766. ADY Endréné BONCZA Berta – BABITSNAK

[1919. febr.–1920. aug. vége között]

Szervusz Mis.

Itt jártam, de nem nálad.
A héten egészen szombatig nem hiszem hogy láthatlak
Komolyan tanulni készülök.

ölel –
Csinszka

2767. ADY Endréné BONCZA Berta – BABITSNAK

[1919. febr. – 1920. aug. vége között]

Kedves Mis

Elakartalak hívni valahová.
Kutyaházi – megszökött.

Ölel
Csinszka

2768. ADY Endréné BONCZA Berta – BABITSNAK

[1919. febr.–1920. aug. vége között]

Látni akartalak – nem sikerült.

Mi van veled?

Mindég barátod
Csinszka

Sietnem kell – Különben megvártalak volna. Tollad rémes.

2769. MÁRFFY Ödönné BONCZA Berta
– BABITSNAK

[Budapest, 1920. aug. vége]

Dráva ucca 12. Vasárnap. Augusztus vége.

Drága Mis.

A régi, változatlan barátsággal jelentem, hogy a napokban meg-
esküdtem Márffy Ödönnel. Új gazdámmal nagyon megvagyok
elégedve. Nagyon jó kis lány vagyok és igyekszem lenni, rád
pedig – nem szüntem meg – nagy szeretettel gondolni – bár egy
kicsit haragszom rád hogy így hátat fordítottál nem a nőnek,
de a barátnak aki mégis csak értékes és jó barát volt és marad.

Csinszka – a barát – sok mindent hall és lát ami gondolko-
dóba ejti és elszomorítja –, bár Csinszkának az asszonynak
semmi köze nincs hozzá – és valószínűleg – nem is érdeklik
a dolgok.

Szeretném ha nem vadulnál el egészen tőlünk, kevés – a jó –
és értékes ember össze kell tartani.

A régi szeretettel –
Köszönt
Csinszka.

2770. BABITS
– MÁRFFY Ödönné BONCZA Bertának

[Budapest, 1920. aug. vége]

Kedves Csinszka!

Nagyon köszönöm kedves, baráti leveledet, köszönöm hogy megtartottál emlékezetedben.

Kivánok neked minden örömet és derüt.

Hogyan mondhatasz olyant, hogy én „hátat fordítottam bened a barátnak”? Hidd el – és nincs okod hogy ne higgyed – én mindig a legjobb barátaid közé fogok tartozni.

Nagyon jól esik hogy még érdeklődsz a sorsom iránt – azonban nem tudom mi lehet ami „gondolkodóba ejt és elszomorít”. Az én életemben nem történt semmi változás; legfeljebb hogy egy fokkal még magányosabb élet lett. Sok időt töltök vidéken; sokat olvasok, s most már kissé dolgozni is kezdek.

Jól tudom hogy mindez Csinszkrét, (az asszonyt) nem érdekli – de hisz ez a levél Csinszának, a barátnak szól.

Ezt a barátot változatlan szeretettel kísérem minden után és örülök minden örömének. Kérlek, emlékezz te is rám szívesen.

Nagy melegséggel köszönt a
régi
Mihály

2771. KECSKÉS Lajos – BABITSNAK

[Mohács, 1920. aug.]

Ignotusnál és Babits Mihálynál
jelenkezem.

Küldöm Önöknek a verseimet, melyeket – egy kivételével – nem látta még senki s melyekről talán senki nem tudja hogy ilyenek és hogy vannak. Magam hittem róluk, hogy érnek más számára is valamit és most fölnyujtom Ady Endre társaihoz, hogy ítéljenek róluk, az eljövendőkről és rólam. Van bennük számos Ady által is kimondott elgondolások, de ezek: tudatosak vagy már akkor zsongtak bennem amikor Adytól még nem olvastam őket. Ne ítéljenek meg, hogy az elsősülöttjeimet kiénekeltem.

Hiszem hogy mondanak mindezekre valamit.

Mohács, 1920. aug.

Kecskés Lajos

U. i. Jelenleg Mohácson töltöm a vakációt – szeptember 15.-e utáni napokban megyek föl a fővárosba tanulmányaimat folytatni. Válaszukat Bp. I. Győri ut 13 alá kérem.

2772. FÓTHY János – BABITSNAK

[Kaposvár, 1920. szept. 4.]

Meddőségben elunni nyaramnak ezt a késői termését Neked küldöm szeretettel, kedves Mihály! Szeretném ha nem látnád szerénytelenségnek, esetleg fiatalos tolakodásnak, de annak vennéd e verset, ami: egy verseiddel töltött és velük megtermékenyült nagyon szerény utóhangjának.

Ha rossz a vers, – ezért tán megbocsátod; – sokat vesződtem vele, de nem érleltem sokáig, írtam, ami jött, csak éppen formába szorítottam.

Kérlek, fogadd szívesen.

A hóközépi viszontlátásig igaz szeretettel és tisztelettel köszönt

híved

Fóthy

Kaposvár 1920. szept. 4.

**2773. KISS Ernőné KELEMEN Brigitta
– BABITSNAK**

[Szekszárd, 1920. szept. 7.]

Dr. Kiss Ernőné szül. szerepi Kelemen Brigitta mély fájdalommal tudatja forrón szeretett édesanyja:

özv. szerepi KELEMEN LÁSZLÓNÉ
szül. TILL ERZSÉBET

ma délután fél 3 órakor, 82 éves korában, Istenbe vetett mély-séges hittel viselt hosszas szenvedés után bekövetkezett elhunytát és drága holttestének f. évi szeptember hó 9-én délután 3 órakor az újvárosi temetőben örök nyugalomra helyezését.

Szekszárd, 1920. évi szeptember hó 7-én.

özv. szerepi Kelemen Gyuláné
szül. szillsárkányi Kuczor Julia
menye.

Kiss Ernő,
Kiss István,
Kiss Magda,
szerepi Kelemen Endre
unokái.

Éri Mária,
Holub Bozsenna
<unoka>menyei.

[Címzés:]
Nagys.
Babits Mihály
Urnak
Budapest
Revitzky utca 7 sz.

2774. ALSZEGHY Zsolt – BABITSNAK

[Budapest, 1920. szept. 8.]

Igen tisztelt Kolléga Úr!

Symonsnak Browning-könyvét keresvén, az Egyetemi Könyvtárban azt hallottam, hogy Kolléga Úrnál van. Mint dolgozó ember magam is tudom, milyen bosszantó az, ha valamelyik könyvünk tanulmányozásában megzavarnak: nagyon röstellém, ha engem ilyen alkalmatlankodónak tartana. Semmi esetre sem akarom zavarni Kolléga Úr munkáját, – ne méltóztassék neheztelni reám! De az Egyetemi Könyvtárban a bennlévő könyveket is oly nehéz megkapni, hogy az ember örül, ha valamit kinn tud kézben; hiszen vajmi gyakori, hogy visszavitelkor nem teszik a helyére. Azért engedje meg, hogy arra kérjem, ha majd nem lesz szüksége már erre a kötetre, én vehessem és irathassam a saját nevemre át. Mindössze egy-két hétre venném igénybe, azután újra szívesen adnám át Kolléga Úrnak. Nagyon sajnálnám, ha ezért az alkalmatlankodásért megneheztelne!

Őszinte tisztelettel
Dr. Alszeghy Zsolt.

Budapest, 1920. szept. 8.

**2775. BABITS Angyal és BABITS István
– BABITSNAK**

[Szekszárd, 1920. szept. 8.]

Szekszárd, 1920. IX./8.

Kedves Misi!

Azt hiszem van tudomásod róla hogy Imréék nem sokára vagyis e hó 17-én haza jönnek. Hogy Te mikor jössz azt mélységes hallgatásod miatt nem is sejthetjük. De Imréék megjövetele biztos, ezért a következőre kérlek. Az a kis valami amit tavaly is Landerer Elza csináltatott meg nekem ismét Elzánál van, mert megint eltörött. Rác Bandi vitte fel magával és Elza már jelentette nekem hogy már készen is van csak küldjek érte.

Most nagyon jó alkalom volna az hogy Imréék magukkal hozzák, de ő tőlük nem kívánhatom azt hogy kimenjenek érte Elzához. Arra kérlek tehát hozasd el Te tőle, vagy menj ki magad hozzájuk ha éppen ráérsz, ők nagyon megöregülnek neked. A fontos csak az, hogy Te Elzától megszerezd és Imrééknek átadd hazaszállítás miatt, még pedig idejében mielőtt Imréék haza indulnak. Kérlek szépen tedd meg <é> ezt, nefeledd el, mert nagyon rossz, ha sokáig nélkülözni kell s igen nehéz újra hozzá szoknom.

Bizony már írhattál volna Te is haza. Itthon most nem jól vagyunk Anyi beteg alig bír fönt lenni, Csupán este felé s ezt sem minden nap, cseléd meg nincs; Anna úgy látszik csak egy hónapi változást ohajtott s újból visszatért Kakasdra.

Ne felejtsetek el megnézni annak a szibériai csomagnak a romjait, nem penészedik-e ott egy pár kolbász még most is, mert az nem jött haza annyi, mint amennyit becsomagoltunk. Egy szép skatulya teasüteménynek is kellett benne lenni. Pisti még most sem kapta meg katonáéktól az iratait ami elég borzasztó számúra, s igen bántja hogy most e miatt kell késni vizsgaival.

Mi van Feketéékkal remélem már működtek a kitevésükön.<szeg> Szegény Kiss nagymama halt meg tegnap, holnap temetik.

Aladár hogy van. Irjatok! Még egyszer kérlek ne feledd el amire kértelek! Csókolunk

Angyal.

Ali megkapta-e könyvmegrendelési kérelmemet? A két kompendiumot kértem és a perrendtartást – de talán ez utóbbi nem is kell?! Tudakozódjék milyen vizsgabizottságok alakulnak az idén és szigorúak úgy, mint hallottam? Légy szíves küldj egy-két könnyű angol novelláskönyvet is olvasni. Ölel, Alit üdvözl

Pista

2776. BABITS Angyal – BABITSNAK

[Szekszárd, 1920. szept. 10.]

Kedves Misi! Mivel Pisti nem ajánlva adta fel levelem, még egyszer írok. Kérlek ne feledd el amire most kérlek: Landerer Elzánál megint ott van az a kis tárgyacská amit tavaly is ő csináltatott meg nekem. Már irta is hogy újból készen van és csak azt várja hogy érte küldjek. Kérlek tehát küldj el érte minél előbb és vidd el Imrééknek, akik most 17.-én azaz pénteken haza jönnek, |s:| küld haza velük. Kérlek ezt igazán minél előbb tedd meg, nehogy ha esetleg Imréék egy nappal előbb indulnának, megkésél vele.

Hogy vagy? már egyszer írhatnál Te is. Anyi nem jól van, most is fekszik. Pisti még mindig nem kapta meg katonai iratait. A kedvezményes vasuti igazolványt azonban sikerült megszerezni részére, neveltetési pótlékát azonban nem fo-

lyósítják, legalább is nincs kilátás rá, pedig nagyon rá vagyunk szorulva s ezért most még is megfolyamodjuk, bár nincs kilátás rá. Csókolunk, kérlek ne feledd el kérésem.

1920. szept. 10.

Angyal.

Pistát holnapra beidézték sorozásra.

[Címzés:]

Nagys.

Babits Mihály

tanár Urnak.

Budapest.

VIII. Reviczky u. 7. sz. III. e.

2777. BABITS – ALSZEGHY Zsoltnak

[Budapest, 1920. szept. 8. után, 18. előtt]

[Hiányzik]

2778. ALSZEGHY Zsolt – BABITSNAK

[Budapest, 1920. szept. 18.]

Igen tisztelt Kolléga Ur!

Szíves levelét és ennek nyomán az Egyetemi Könyvtárban a Symons-könyvet is megkaptam. Fogadja hálás köszönetemet érte.

Viszontszolgálatra mindig kész híve:

Dr. Alszeghy Zsolt.

Bpst. 1920. szept. 18.

2779. BRÓDY Pál – BABITSNAK

[Balatonfüred, 1920. szept. 30.]

Bfüred 1920 IX 30.

Tisztelettel üdvözli az Urakat:

Bródy Pál

Az irodalmat itt ifj. Gaál Mózes képviseli.

Ez a Regen!

<...>

Ide a lemenő napot rajzoltam, de nem sikerült. <...> Vicces volt pedig!

Ez nem egy poloska, hanem a művész önarcképe. Uszik.

[Címzés:]

„Babics dr. Úr asztalára”

Budapest IV

Központi kávéház (Central)

Egyetem-utca 1.

2780. ANDERSEN György – BABITSNAK

[Budapest, 1920. okt. 3.]

Budapest, 1920 október 3.

Legtöbbrebecsült, mélyen tisztelt Szerkesztő Uram!

Bocsásson meg, hogy háborgatni merem, de sajnos az idő múlik és idestova fél éve lesz, hogy összegyűjtött verseimet elvittem Szerkesztő Uramnak, hogy legyen kegyes elő szót írni

hozzájuk. Legszívesebben meghagynám Szerkesztő Uramat most is mint eleddig zavartalan szüreti boldog-nyugalmában – véteknek tartanám a zaklatását, amint eddig is látni méltóztatott – de íme kezdene a versek kiadása aktuális lenni és ezért merészkedem magam és verseimet Szerkesztő Uram jóakaratú figyelmébe ajánlani.

Nagyon esedeznék érte, hogy, ha lehetséges, méltóztassék a kért előszót – ha konvenial – ott a szekszárdi szüretes szépségek színterén megírni s a fenti lap szerkesztőségébe (Rökk Szilárd u. 12) nevemre elküldeni. A verseket magukat Szabó Lőrinc úr lesz szíves majd Szerkesztő Uram jóváhagyására számomra kiszolgáltatni. Fáradtságkimélés céljából mellékelem a borítékot is. Bocsánatot kérek, hogy Szerkesztő Uramat zavartam, és miután még egyszer kérem, legyen kegyes kérésem meghallgatni

maradok mélységes tisztelettel, régi rajongó híve
Andersen György.

2781. BABITS – KLEIN, Stefan I.-nek

[Budapest, 1920. okt 5. előtt]

[Hiányzik]

2782. KLEIN, Stefan I. – BABITSNAK

[Frankfurt am Main, 1920. okt. 5.]

Frankfurt a. M. Pension Germania, Viktoria –
allee 30 – Den 5. Oktober 1920

Igen tisztelt Uram,

Komjáthy Úr levele vétele után rögtön írtam a Kurt Wolff cégnek, hogy az esetleg esedékes tantiemek felét egyenesen az Ön címére küldje. – Erre különben Kurt Wolff-ot már néhány hónappal ezelőtt kértem. Tekintettel arra, hogy a kiadók most mind itt vannak a nagy német könyvkiállításnál a leszámolás alig fog október közepe előtt megtörténni, – akkor majd a közünk levő elszámolást is el fogom intézni. – Nagyon sajnálom, hogy Önnek is pénzügyi bajai vannak, és így most kettőzött erővel neki fogok látni, könyvei gyors elhelyezésének. – Mindenekelőtt meg fogom sürgettetni a döntést Amerikában. – A novelláskönyvet még mindig nem sikerült elhelyeznem. – Az <...> Ernst Rowohlt-cég, akinél nemrég fordításomban Révész Béla „Vonagló falvak” című regénye jelent meg, hajlandó lenne a novelláskönyvét kiadni, ha Öntől regényt is kapna. – Persze, ezzel baj van, mert a regényt odaigértük Kurt Wolffnak. – Azonban azt hiszem, hogy hivatkozással a Rowohlt-nál levő elhelyezési lehetőségekre Kurt Wolffnál a novelláskönyvet és a regényt együtt lehetne elhelyezni. Erre minden reményem meg van, mert sikerült már ily módon K. W.-nál Révész Béla novelláskönyvét elhelyezni, mely egyébként nem rég jelent meg. – A regényre most legalább 2000,- de lehet 3000 márka előleget lehetne kapni. – Most azonban csak az a kérdés, kész-e a regénye? Vagy elkészül-e belátható időn belül? – Nagyon kérem, feleljen erre nézve postafordultával! – Ha a novelláskönyvet és a regényt együtt lehetne kihozni, ennek a két könyvnek okvetlenül nagy sikere lenne. – Fordított Horvát Henrik verseiből már

egy kötetre valót? – Azt hiszem, a kötet elhelyezésénél nagy segítségükre lehetnék. –

Végül még egyszer nagyon kérem, írja meg postafordultával számíthatok-e regényre, – amit már azért is szeretnék tudni, hogy ennek megfelelően beosszam munkámat. A <regényt azonnal a> regény fordítását azonnal megkezdeném, mihelyt megkapnám. – A legjobb lenne, ha még megjelenés előtt küldene egy gépelt példányt. –

Sok köszönet előre is!

Kivaló tisztelettel és minden jókívánsaggal

igaz tisztelője
Stefan I. Klein

Uj cimem:

Frankfurt a. M.

Pension Germania,

Viktoria-allee 30

2783. GELLÉRT Oszkár – BABITSNAK

[Budapest, 1920. okt. 11.]

Budapest, 1920 okt. 11.

Kedves jó uram, –

nagyon szeretnék Önnel Osvátról beszélni, – szombaton szállítottuk le Miskolcra, nagyon betegem. Kérem, ha teheti, fáradjon ide a szerkesztőségbe holnap (kedden) délben.

Szeretettel üdvözli
igaz jó hive
Gellért Oszkár

2784. BABITS – KLEIN, Stefan I.-nek

[Budapest, 1920. okt. 5. után, 21. előtt]

[Hiányzik]

2785. KLEIN, Stefan I. – BABITSNAK

[Frankfurt am Main, 1920. okt. 21.]

Frankfurt a. M. Pension Germania

Viktoria-allee 30

den 21. Oktober 1920

Igen tisztelt Uram,

köszönöm levelét. Itt küldöm a Kurt Wolff cég ma jött levelét. – Hogy regényét most hamarosan megkaphatom, annak végtelenül örülök. – Nagyon kérem, írja meg, hogy a regényt körülbelül mikor kapom, hogy eszerint beosszam munkámat. A regény fordítását azonnal akarom megkezdeni, hogy ez a husvéti könyvpiacra kijöhessen. – Az „Insel-Verlag” egyik lektora, három legendáját a legmelegebben ajánlotta elfogadásra az „Insel-Bücherei” számára. Ez a három munka esetleg terjedelemre nézve nem felel meg egészen. Van talán még egy legendája, amit fel lehetne venni a kötetbe. – Oly szerződést próbálnék kötni, mely megengedi, hogy a kötet tartalmát később egy nagyobb kötetbe felvehessem. – Kurt Wolffnál egy terjedelmesebb essaykötetnek is lennének jó kilátásai. – Kérem, feleljen ezen levelem kérdéseire mielőbb. – Révész Bélának mostanában két kötete jelent meg németül; ha ezek a könyvek érdeklik (a „Vonagló falvak” és egy novellaskönyv), elküldetem őket. – Más könyvekből <amik> is tudnék tiszteletpéldányt elküldeni önnek, ha a kiadókkal ösz-

szeköttetésben vagyok. Külömben is a legkészségesebben allok rendelkezésére mindenben, amit innen el tudok intézni. –

Kiváló tisztelettel es sok jókívánsággal

kézszéges szolgája

Stefan I. Klein

2786. FÖLDESSY Gyula – BABITSNAK

[Budapest, 1920. okt. 22.]

Igen tisztelt Uram,

értesítem, hogy Ön tanulmányára válaszul írt értekezésemet az Ethika részvénytársaságnak adtam át kiadás végett s így lemondtam arról, hogy a Nyugat tegye közzé. Remélem, még ez évben meg fog jelenni, s ha nem, akkor, amikor. Mint vitairat most már úgyse aktuális, ha meg egyéb értéke is van, úgy később is meg lesz az érdeke.

Bocsásson meg, hogy ebben az ügyben annyit alkalmatlankodtam Önnek és engedje meg még egyszer elmondanom, hogy ez a mi perünk a legkevésbé se ingatta meg az Ön iránti nagyrabecsülésemet. Ellenkezőleg: ez is (és a Tass-affér is) közelebb vitte az Ön megértéséhez.

Szívesen üdvözli

Bp. 1920 okt. 22.

Földessy Gy[ula]

2787. BABITS István – BABITSNAK

[Szekszárd, 1920. okt. 25. előtt]

[Hiányzik]

2788. BABITS Angyal – BABITSNAK

[Szekszárd, 1920. okt. 25.]

Kedves Misi!

Pisti még a te itthon léted alatt ajánlva küldte el Aladárnak a katonaságát igazoló iratot amit Kaposvárról hozott magával s kérte Aladárt hogy ennek alapján szerezzen az egyetemen egy olyan írást melyben igazolják hogy ő katonasága előtt egyetemi hallgató volt s most folytatni akarja tanulmányait. Nem tudom Aladár mért késik vele, ennyit már igazán meg kellene tennetek Pistának, hisz' szegény ugyanis már eleget késett s ti tudjátok mennyire gyötri magát e miatt. Hát kérlek Misi akár Te, akár Aladár szerezzétek meg ezt az írást, de ne késsetek már vele egy napot se. Pistinek nagyon keservesen esik a katonaság is, s már felment volna ő Pestre mivel Aladár úgy látszik nagyon késik a dolog elintézésével, azonban katonáék csak 2 napot adnak s fél hogy ennyi idő alatt nem tudná elintézni. Pisti egész nap el van foglalva csak ebédelni s vacsorázni fut haza s még éjjeli szolgálata is van. Sajnálja minden napját s azt izeni: gondoljátok meg mit veszít ő minden nappal s kérdi hogy megkaptad-e express levelét?

[Címzés:]

Nagys.

Babits Mihály

író Urnak

Budapest.

VIII. Reviczky u. 7. sz. III. e.

2789. BABITS István – BABITSNAK

[Budapest, 1920. okt. 30.]

Kedves Bátyám! Nagyon kérlek légy szíves, jöjj be hozzám azonnal, mert igen sürgős és fontos dologban kell Veled beszélnem. Látogatási idő d. u. van, de a dolog annyira sürgős, hogy feltétlenül jöjj rögtön, amint lapomat veszed mert azért minden időben be lehet jönni, amint nagyon sokan jönnek is. Én most a II. pavillon 30. betegszobájában vagyok, ha jössz hívass ki magadhoz. A 16.-os kórház Hungária ut 107 sz. a Nyugati pályaudvartól <a> Bur kocsi-val kell jönni. Bocsáss meg hogy így zaklatlak, de a dolog annyira kényes és teljesen magántermészetű. Ölel

szerető öcséd Pista

1920. okt. 30. Péntek dél.

[Címzés:]

Ngs Babits Mihály

író urnak

Budapest

VIII. Reviczky u. 7. III.

2790. BABITS István – BABITSNAK

[Budapest, 1920. okt. 30.]

Kedves Bátyám! Nagyon kérlek, légy szíves azonnal egy nagyon fontos és sürgős privátügyben bejönni hozzám. Lakom 16. Kat. kórház, II. pavillon 30. szoba. Jöhetsz bármikor, hívass ki Hozzád. Jöjj azonnal!

Ölel sokszor

Pista

[Címzés:]

Ngs

Babits Mihály

író urnak

Budapest

VIII. Reviczky ut 7 sz. III.

2791. BABITS István – BABITSNAK

[Budapest, 1920. okt. 31.]

Vasárnap délben.

Kedves Bátyám!

Tegnap két levelezőlapot is küldtem Neked, annyira ideges és izgatott voltam, ma már azonban az ok többé nem forog fenn és meglehetősen jól érzem magam. Kérlek bocsáss meg a zaklatásért; nem szükséges befáradnod. Előreláthatólag 5.-én megyek ki a kórházból. Ölel szerető öcséd

Pista

[Címzés:]

Babits Mihály író

Bp. VIII. Reviczky utca 7 sz. III. e.

2792. BABITS Angyal – BABITSNAK

[Szekszárd, 1920. okt. 30.–nov. 1. között]

Kedves Misi!

Pisti mult kedden felment Pestre és azóta nem adott hirt magáról. Azt mondta hogy hozzád megy be először s azután át-megy Budára a katona kórházba. (ugy mondta hogy valami

helyőrségi kórházba kell mennie az Alkotás utca környékén.) Pontos címét azonban nem tudjuk s így neki nem írhatunk, pedig aggódunk érte mert nagyon ideges állapotban és elkeseredetten ment el.

Kérünk tehát Misi nézz utána Pistának. Aggódunk azért is mert kevés pénzzel indult, abban volt ugyanis hogy ott a kórházban kap ellátást. Nem tudom csakugyan így van-e ez. Ezért kérek kérdezd meg tőle nincs-e pénzre szüksége s ha igen, adj neki.

Aztán irjatok nekünk hogy ne kelljen már annyit aggódunk. Imréék holnap mennek Pestre, Anyi küldött velük a diványvánkossodra egy huzatot, meg egy pár harisnyát majd menj el érte.

Azért is aggódunk, hogy Pistának nem elég meleg a ruhája (hiába mondtuk neki nem vitte el a szvettert.) s megfázik ebben a fagyban. Kérlek a hazautazására adj neki tőled valami ruhadarabot, ha mást nem még egy mellényt a katonabluzá alá, vagy trikót. Nagyon féltjük, hogy megfázik, ugy is állandóan meg van hülve.

Nem tudnál valamit tenni arra nézve hogy Pistát [:a:] katonaságból kiszuperálják. Ezt szeretné elérni ott a kórházban s bizony nagyon rá is férne az idegessége miatt.

2793. MOHÁCSI Jenő – BABITSNAK

[Bécs, 1920. nov. 1.]

Wien, 1920 nov. 1.

III. Hörnesgasse 18.

Kedves Babits Mihály,

örömmel értesítem, hogy Das zweite Lebenre Dr Marton Sándortól (Bpest IV. Bécsi utca 1, Telefon 10–31) tízezer (10.000) korona előleget kaptam. Ebből 1000 koronát Otto Eisenditznek,

a darab átsimítójának fizettem, Dr Martont pedig arra kértem, hogy a fennmaradó 9000 korona 20 %-át, vagyis ezernyolcszáz koronát juttasson el közvetlenül Magához vagy Dr Babits Sándor úrhoz.

Meg kell jegyeznem, hogy ez az előleg tulajdonképen kölcsön, melyet két esztendő múlva, ha a darab addig színre nem került, 5 %-os kamatos kamatokkal vissza kell fizetnünk. Ha tehát nincsen ráutalva a pénzre és nem akarja <mot> most igénybe venni, akkor Marton doktor nekem fogja kifizetni. Martonnak tetszik a darab, azt hiszi, hogy színre fog kerülni.

A Marton dr-al kötött szerződéselem eredetije Marton dr-nál megtekinthető.

Remélem, hogy nemsokára tényleg megkeresett pénzről számolhatok be.

Melegen üdvözli
igaz híve és tisztelője
Mohácsi Jenő

2794. RIPPL-RÓNAI József – BABITSNAK

[Budapest, 1920. nov. 6. után]
Péntek este.

Kedves Mihály!

Itt hagyom Neked ezt a pécsi levelet. Ma kaptam. Tudván, Te érdeklődöl az ilyen írásu levelek iránt. Szeretném, ha időd engedné és elolvasnád, hogy megmondhassad milyen benyomást tett Rád.

Később, add egyszer vissza, mert el akarom tenni emlékebe.

Ölel
Jóskád

2795. TANNER Ilona – BABITSNAK

[Budapest, 1920. nov. 8.]

Igen tisztelt Szerkesztő Ur!

Kérem bocsássa meg, hogy lakásán háborgatom, de minthogy a Nyugatnál már egy éve fekvő verseim sorsáról sehogy sem tudok pozitív hírt kapni, ismételten fordulok Önhöz, kérem, olvassa el a mellékelt verseket. Bizonyára áldozat az, ha nagy elfoglaltságára gondolok, de az Ön bírálatától függ a jövőm, s én nagyon hálás leszek, ha ebben a küzdelemben segítségemre lesz.

Az Új Idők és a Hét közölte már néhány versemet, a mellékelteket azonban kizárólag a Nyugatnak szántam szabad formájuknál fogva.

Szives válaszát vagy telefonice kérem (külügy, 40–56.) vagy a lakcímemre Kálvária tér 18. III. 2.

Jóindulatát előre is hálásan köszöni

tisztelő hive
Tanner Ilonka

920. nov. 8.

2796. BABITS István – BABITSNAK

[Szekszárd?, 1920. nov. 1. után, 10. előtt]

Kedves Misi! A sajnálatos pech megesett: a Lőrinc kulcsát tényleg magammal hoztam. Mellékelve küldöm. Talán nem hiányzott nagyon. Hogy van szegény Lőrinc? Ne engedd ám kijárni! Fütött szobában tartózkodjék! – Légy szíves kérd meg Alit, intézze el az egyetemi igazolást. Ha az alapvizsgáért most kell folyamodni, úgy írjon egy kérvényt. A tandíjat légy

jó térítsd meg neki. – Nem baj, hogy az üvegeket nem szállítottam haza most nincs rájuk szükség. Üdvözl Mindnyájatokat szerető öcséd.

Tizedikén leszerелеk.

A kulcsot nyugtázd!

2797. KOMJÁTHY Aladár – BABITSNAK

[Budapest, 1920. nov. 10.]

Meghatalmazás

Meghatalmazom Babits Mihály urat, hogy a számomra érkező ajánlott levelet átvegye.

Bpest, 1920. nov. 10

Komjáthy Aladár

**2798. BABITS Mihályné KELEMEN Auróra –
BABITSNAK**

[Szekszárd, 1920. nov. 12.]

Sz. nov. 12. 1920.

Édes Misim!

Szegény Pistinknek nagyon sok az aggodalma az ő egyetemi dolgai miatt, kérlek édes fiam működj azon hogy Aladár utána nézzon, én hiszem hogy ő azt mielőbb megteszi annál is inkább mert hisz nekem is megígérte ezért nem is érthetem hogy eddig is miért nem tette meg. Pista szeretne vizsgázni minél előbb de míg az egyetemen nincs igazolva addig nem bocsájtják vizsgá-

ra Azért Aladár az alap vizsga miatt most még ne adjon be kérvényt, hogy ne fizesse hiába a vizsga díjat, de azonnal adja be az igazolásért való folyamodványt, és legyen jó megírni rögtön sikerült-e? és ha nem, hogy miért nem, de kérjük hogy írjon Aladár azonnal, mert Pista idegességét nagyon fokozza ez a késedelem.

Valószínű hogy Pistit a katonaságnál leszerelik, így is bajba jön mert nincs téli kabátja, van szép katona köpönyegje de az<t> civil öltözethez nem alkalmas és talán nincs is megengedve a viselése, szegény kis fiunk mindenből bajt csinál és mindenben elkeseredik, olyan fájdalmas nekem látni a tépelődéseit.

Angyal már több mint egy hete egy nagy kelléssel vesződik az arca közepén van, rendkívül megdagadt ma Kovácsné is meglátogatta és így eszünkbe jutott szegény Laci regénye kérlek írd meg mit tudsz róla?

Pista volt a héten Leopoldnál a ki igen szívesen sokáig magánál tartotta és előhozta neki hogy egy megbízható fiatal emberre volna szüksége, és nagyon szeretné ha Pista vállalkozna rá csekély elfoglaltsággal, úgy hogy e mellett tanulhatna is.

Még egyszer kérlek Misi tedd meg azonnal hogy Aladár mindjárt beadja azt a kérvényt mert ez Pistit nagyon keseríti és írjatok e miatt hogy a gyerek megnyughasson, azt is írd meg hogy a Szabó Lőrinc megkapta e kulcsát a mit Pisti azonnal elküldött neki, írd levelet az Isten áldjon meg már hogy hogy vagy? szerető anyád, Aladárt kerém még [arra]

2799. KLEIN, Stefan I. – BABITSNAK

[Frankfurt am Main, 1920. nov. 15.]

Frankfurt a. M. Pension Germania

Viktoria-Allee 30

den 15. November 1920

Igen tisztelt Uram,

mai póstával feladtam címére pénzeslevélben négyszáz márkát; 300. márka a „Genius”-ban megjelent Mythológiáért – 100 márka a „Frankfurter Zeitung”-ban megjelent „Karácsonyi Madonna” – és a „Wieland” ban megjelent „Kezdődik Elias testvér hites története” – c. legendáért, melyet annak idején szintén visszaküldtem önnek. – Mellékelve küldöm a Kurt Wolff cég leszámolását; – innen egyenlőre nem jár új honorárium, mert hiszen előlegül 1000 márkát kaptunk, amiből annak idején küldtem 500-at. – Nagyon kérem, tegye el jól az elszámolást. – Több novella eddig nem jelent meg, de remelem, hogy most hamarosan sikerül ismét valamit elhelyeznem. – Lehetséges lenne, hogy nekem a regényt részletekben küldje? – Ha december végéig be tudom nyújtani a fordítást, a regény husvétra megjelenhetne. Ha Kurt Wolffnál két v. három könyve megjelent, akkor műveiről külön proszpektust csináltat? – Lehetséges lenne, hogy nekem néhány életrajzi adatot küldene; – nem jelent meg a „Magyar Dekameron”ban – életrajza? – Nagyon kérem, írja meg postafordultával, megkapta-e a pénzt? – Kiváló tisztelettel kézséges szolgálja

Stefan I. Klein

2800. GELLÉRT Oszkár – BABITSNAK

[Budapest, 1920. nov. 16.]

Budapest, 1920 nov. 16.

Kedves jó Uram, –

az alakulást, sajnos, el kell halasztani. Hartenstein úr kéri Önt és Schöpflint, hogy csütörtökön d.u. 6 órakor fáradjanak el hozzá. Tehát csütörtökön d.u. $\frac{1}{2}$ 6-kor, találkozhatnánk a Seemann-kávéházban. Osváttal ott fogjuk várni Önöket. Nagyon kérem, értesitse erről Schöpflint. –

Melegen üdvözlí

igaz jó hive
Gellért Oszkár

U.i. A nyomda kéziratért sürget. Nem kaphatnánk meg a verseket?

2801. BABITS – KISS Ernőné KELEMEN Brigittának

[Budapest, 1920. nov. 22. előtt]

[Hiányzik]

2802. KISS Ernőné KELEMEN Brigitta – BABITSNAK

[Szekszárd, 1920. nov. 22.]

Kedves Mihály!

Fogadd mindannyiunk részéről hálás köszönetünket meleg, részt-

vevő soraidért. Szegény drága anyám Ő is itt hagyott minket.
Valamennyien szívből üdvözlünk.

Szerető nénéd
Kissné Brigitta

Szek 1920 XI/22

**2803. BABITS Angyal, BABITS István
és BABITS Mihályné KELEMEN Auróra – BABITSNAK**

[Szekszárd, 1920. nov. 29.]

Kedves Misi! Születésnapodra minden jót kívánunk, a magunk
részére pedig egy levelet óhajtunk tőled minél előbb!

Angyal.

Kedves Bátyám! Velel úgy vagyunk, hogy már nem is tudunk
mit írni Neked, jóltudván, hogy az élet köznapi dolgai nem
érdekelnek. De vajjon észrevétlenül mulott-e el feletted egy
ujabb esztendő? Talán nem tartod feleslegesnek, ha ez alkal-
lommal mégis kifejezést akarunk adni jókívánatainknak. A ka-
rácsonyi viszontlátásig ölel szerető öcséd.

Hogy miként éled a világot? egyszer már én is eszedbe juthat-
nék mint a hogy én is szeretettel gondolok reád a születésed
napján csókol anyád.

[Címzés:]

Nagyságos

Babits Mihály

író urnak

Budapest

VIII. Reviczky u. 7. III.

2804. BABITS Sándor – BABITSNAK

[Budapest, 1920. dec. 2.]

Bpest, 920 XII/2.

Kedves Misikém!

Az Atheneummal szemben kötöttük csak ki a feltételek nem teljesítése esetére az elállási jogot. Da ha szükség lesz rá, majd elintézzük Farkassal az ügyet.

Szeretettel öllelek
Sr

2805. A GENIUS KÖNYVKIADÓ RT. – BABITSNAK

[Budapest, 1920. dec. 8.]

Budapest, 1920 december 8

Mélyen tisztelt Babits Ur!

Csatoltan van szerencsénk megküldeni a Goethe: Napló korrekturáját. –

Nagyon lekötelezne bennünket igen tisztelt Szerkesztő ur ha esetleg lehetséges volna az átnézett korrekturát ma este Káldor igazgató urunknak a Centrálban átadni.

<M> Mély tisztelettel
[Barcza]

2806. BABITS István – BABITSNAK

[Szekszárd, 1920. dec. 10.]

Kedves Misi! A télikabát miatt ne aggódj, mert már készül egy részemre az „elnök ur” műhelyében. Most már csak viseld el egész nyugodtan a nagykabátot.

Karácsonyra Téged egész biztosra elvárunk. De jó lenne ha megírnád mikor jönne pontosan, nehogy mi itt efelől bizonytalanságban legyünk. Érdeemes is lesz hazajönnöd, mert még az ünnepek előtt disznóölést akarunk rendezni. Még ugyan nincs meg sem a disznó, sem a pénz hozzá, de miután a bort eddig nem bírtuk eladni, kénytelenítettünk kölcsönre venni pénzt, mert úgyis gazdaságosabb.

Aladárt sokszor üdvözlöm. Köszönöm szíves fáradozásait, készülök neki írni egy hosszú levelet.

Mindannyian sokszor csókolunk

Pista

Dec. 10.

Figyelmeztetlek ügyelj a vonatok járására; itt az a hír járja t.i. hogy dec. 18. után jan 8-ig szénhiány miatt nem fognak járni a vonatok. Várunk. Irj!

[Címzés:]

Ngs.

Babits Mihály

író urnak

Budapest

VIII. Reviczky u. 7./III.

2807. A KELETMAGYARORSZÁG SZERKESZTŐSÉGE – BABITSNAK

[Budapest, 1920. dec. 10.]

Budapest, 1920. dec. 10.

Tisztelt Barátunk!

Erdély, a szabadságok hajdani klasszikus hazája elbukott. Elgáncsolták és ebben az elgáncsolásban taposott rá az oláh bockor. Mi, Erdély számüzöttjei, akik az Erdéllyel egységes hajdani Magyarország élők és a Nagyalföldön kóborló, lázadó lelkiismeretnek valljuk magunkat, minden eszközt megragadunk arra, hogy a rónák magyarságának is életre keltsük ma még szunnyadó lelkiismeretét. Az alföld magyarságának a lelke ma olyan, mint maga az alföld: csendes és lapos; annyi változó felületet sem árul el, mint egy alvó temető; hantokat, amelyek fájnak s keresztek, melyek emlékeztetnek. Fáradtság, fásultság, közöny, nemtörődömség, vagy a remény kilátástalansága-e az, amely ennyire elváltoztatta ennek a népnek a lelkét, – nem tudjuk. Valóság volt-e, hogy itt született Petőfi, vagy csak álom? Az alföld délibábja játszott-e csupán, vagy Petőfi lelkében az alföldi magyarság igaz lelkeinek megfordított képét mutatta be?...

Nyugtalanítani jöttünk ide. Énekünk a XX. század gályarabjainak az éneke. S mikor a „Keletmagyarország” hasábjain felemeltük tiltakozó szavunkat a trianoni gyászos írás ellen, egyuttal hangot adtunk és adunk Erdély agyonzaklatott s a szenvedések minden kálváriáján átment, de némaságra kárhoztatott magyarságának és székelységének is. –

Lapunk megindításakor kettős cél vezetett: egyfelől a szeizmográf érzékenységeivel és pontosságával lejegyezni Erdély népének minden rezzenését s a magyarsághoz való törhetetlen ragaszkodásának minden egyes dokumentumát, másrészt e csonka-ország figyelmét hangsúlyozottan felhívni arra a mér-

hetetlen szenvedésre, amelyen Erdély magyarsága és székelysége nap-nap után átesik, s azokra a mérhetetlen károokra, amelyek ebből az erőszakos elszakításból magára az alföldi magyarságra is, mint súlyos gazdasági terhek hárulnak.

Azt akarjuk, hogy írásaink tuhnőjenek egy „hivatalos”, szoc<...> propaganda keretén. Legjobb íróinkat, költőinket akarjuk sorompóba állítani, hogy sebet égessenek ebbe a dermedni készülő magyar testbe.

Tisztelt Barátunk! nemes hazafiságotat ismerve, abban a reményben kérünk fel ebben a nemes ügyben való közreműködésre, hogy ezt készséggel és szívesen vállald is.

Hálára kötelezel, hacsak pár sor írást – valami kedves apróságot – beküldenél december hó 20-ig, hogy azt karácsonyi számunkban közreadhassuk.-

Szíves válaszodat mindenestre elvárva, köszönetünk nyilvánítása mellett maradtunk

hazafias üdvözlettel:

Gál Sándor
elnök.

Dr. Király Aladár
főispán, ügyv. igazgató.

2808. KLEIN, Stefan I. – BABITSNAK

[Frankfurt am Main, 1920. dec. 16.]
Frankfurt a M. december 16-án

Igen tisztelt Uram,

ma ismét arra kérem, legyen kegyes megírni, megkapta-e a négyszáz márkát, és hogy mikor kapom meg új regénye kéziratát! –

Sok köszönet előre is!

Sok üdvözlettel és jókivansággal

igaz tisztelője
St. I. Klein

[Címzés:]
Nagyságos
Babits Mihály író Urnak
Budapest I.
Reviczky utca 7 I
(Ungarn)

[Feladó:]
Stefan I. Klein
Frankfurt a. M.
Pension Germania
Viktoria-Allee 30.

2809. DÓCZY Jenő – BABITSNAK

[Budapest, 1920. dec. 18.]
Bp. 920. XII/18.

Igen tisztelt Uram!

Ön ma este a kávéházban hangos szóval vallott szint a liberalizmus mellett, minden vélemény számára legalább is anynyi szabadságot követelvén<y>, hogy nyíltan kimondható legyen, s ugyanakkor – indokolatlan hevességgel támadt reám, csak azért, mert az ön hite szerint más véleményen voltam, mint Ön. Tudom, hogy szenvedélyes természetű, de én is az vagyok. Biztosíthatom, hogy ha nem Babits M. lett volna az, aki nekemtámadt, nem lettem volna adós a válasszal. De sokkal inkább tisztellem önt, mintsemhogy szabad utat engedve indulatomnak erőlyes hangú replikámmal kávéházi botrányt csináljak. Most, hogy ennek lehetősége kizárt dolog, ki kell jelentenem Ön előtt Uram, hogy én nem vagyok hozzászokva az

ilyen tónushoz, nem is akarok hozzászokni s jövőre még Ötől se lennék hajlandó zsebre venni az ilyen letorkolást.

Ezzel a rövid nyilatkozattal be is zárhatnám leveletem, ha nem volna meg az a gyanúm, hogy az Ön velem szemben megnyilvánult heveskedésének esetleg más oka lehet. Az ön agresszivitásából, de még inkább Szabó Lőrinc csipkelődő megjegyzéseiből, célzatos mosolyaiból, asztalfölötti sugdósásaiból és winkjeiből olyasmit sejtek, hogy önök engem holmi álarcos, befelé fordított jelvényű keresztes vitéznek, sunyi kétszínűsködőnek opportunus conjunctura-embernek tartanak, akivel szemben némelyikőjük rezervált bizalmatlansággal, Ön pedig – impulzív természetének megfelelőleg – agresszív modorral viselkedik. Ezen felvetésemet megerősíti az a körülmény is, hogy mikor egyszer a multkoriban Milotayék társaságában voltam, illetőleg onnan azzal távoztam, hogy a Centralba megyek, a társaságnak egy tagja nem átvette azzal búcsúzni tőlem: „de aztán ne intrikálj ellenünk.” – Ha ilyen obskurus nézet felszínre vergődhetett azoknál, <még> mért hagyjam épen Önöket immunitásban.

Az ilyen lappangó gyanúsításoknak csak akkor lehet útját vágni, ha férfiasan szemükbe nézünk. Lehetséges, hogy ostoba látszatok talán ellenem szólnak, ép azért engedje meg, hogy magam tegyem szavá.

Azzal az önérzetes kijelentéssel, hogy őszintébb, nyiltabb homlokú, egyenesebb járatú emberrel önöknek még nem volt dolguk az életben, semmire se megyek. Többet kell mondanom.

Röviden jelezni kell elméleti és gyakorlati politikai álláspontomat.

Elméletileg a liberalizmus föltétlen híve vagyok. A szabadság eszméjét egyetemes emberi principiumnak érzem. Ez teszi főleg az embert emberré. <A legteljesebb> Az igazi férfi a legteljesebb gondolati és cselekvési szabadságot követeli magának és azt biztosítja másoknak. Ez a kanti álláspont is. Az ő híres kategorikus imperativusa. De az én szabadságom bizonyos

fokig korlátozza a másokét, s a másoké az enyémet. Minthogy társadalom van, sőt <...> hogy az ilyenek engem kétkulacsossággal, kétszínűséggel gyanúsítanak. Mert el se bírják képzelni, hogy <...> akadjon valaki a mai időben, aki ilyen immunis álláspontot is vallhasson magáénak. Megtörténhetik, hogy ha egy konzervatív embert sokra becsülnök, a liberálisok konzervatívnak, kurzuslovagnak, s vice versa: ha pl. Ignotusról nagy méltánylással beszélek, zsidóbarát radikálisnak minősítenek. Mindez annál inkább megeshetik, mert a látszatra nem sokat adok. Azzal, hogy obskurus emberek<,> hogyan vélekednek rólam, nem sokat törődök. De igenis törődök azzal, hogy a kiknek véleményére súlyt helyezek, tisztán lássanak. Ezért tartottam szükségesnek ennek a hosszú levelnek megírását is. Higyje el kérem: őszintébb, egyenesebb lelkű ember nem akad az ön társaságában. És kérem: bármi ostoba pletykát hall rólam, ne feledje el, amit most elmondottam.

Lehetséges, hogy a körülmények engem is lesodornak mostani nyugodt bázisomról. De ha <bármiféle> így is lesz, nem röstellem azt nyíltan bevallani, mint ahogy azt hiszem: ön se restelli, hogy valamikor belesodródott a politikába. Most azonban az az álláspontom, amit kifejtettem. Ennek köszönhetem irodalomkritikusi elfogulatlanságomat is. Én a politikától, faji, felekezeti szempontoktól mentes kritikát nem csak elvileg hirdettem, de tényleg gyakoroltam is. Legutóbbi eklatáns bizonyítékom e mellett az Új Magyar Szemle júliusi és augusztusi számában megjelent cikksorozatom, melyben a legteljesebb méltánylással tudtam szólni nemcsak Önről és Móricz Zsigárról, de Szabó Dezsőről is, akit én értékes egyéniségnek tartok minden nagy fogyatkozása dacára, sőt Ignotusról, Szomoryról és Szép Ernőről is. Azt hiszem: a kurzus delén ép ezekről olyan hangon írni ahogyan én írtam, nem csekély <elfog> erkölcsi bátorságot jelentett.

Lehetséges, hogy ma a szenvedélyes elfogultságok ko-

rában az ilyen pártatlanul tárgyias hang a kutyának sem kell, s könnyen megeshetik, hogy egyszerűen elfogok hallgatni, visszavonúlva csigaházamba, ahol békében élhetek önmagammal. De ha szólok és ameddig szólok, csak azt fogom mondani, amit lelkiösmeretem helyesnek diktál.

Engedelmet kérek, hogy ilyen sokáig terhelkedtem, de a történetek után kötelességemnek tartottam mindezt elmondani.

Fogadja őszinte nagyrabecsülésemet.

Kiváló tisztelettel
Dr. Dóczy Jenő

2810. OLÁH Gábor – BABITSNAK

[Debrecen, 1920. dec. 21.]
1920. dec. 21.

Igen tisztelt Uram,

méltóztassék megüzenni pár sorban: volna-e a Nyugat-ban hely egy hosszabb regényem folytatólagos leközlésére? A két forradalom regénye. Körülbelül olyan terjedelmű, mint a Szegény magyarok.

Nagyon szeretném tudni: mit csinál, mit tervel, hogy él most Ön? Oly régen hallottam Önről, s oly messze vagyunk, hogy szinte új emberként áll előttem. Szabó Lőrinc mondott egyetmást el a nyáron; de az csak sejtet inkább, mint fölvilágosít.

Ha neheze érné az én ügyemmel törődni, tessék talán Szabó Lőrincet megbízni az üzenet megírásával.

Igaz tisztelője
Oláh Gábor

Debrecen,
Kar-utca 29.

**2811. Az ATHENAEUM IRODALMI ÉS NYOMDAI RT.
– BABITSNAK**

[Budapest, 1920. dec. 22.]

Budapest, 1920. december 22.

Nagyságos

BABITS MIHÁY

író urnak,

BUDAPEST

Bátrak vagyunk közölni Nagyságoddal, hogy a „Gólyakalifára” nézve Angliából olyan értesítést kaptunk, mely szerint ott a háboru előtt megrendelt 20.000 példány még eddig nem készült el, miután annak nyomását annak idején a háboru kitörése következtében felfüggesztették. Ennek folytán mi most nem készítettjük el az Angliában levő matricák alapján Nelsonéknak a kötetet, mert a valutadifferenciák következtében ez tulságosan sokba kerülne, ellenben a mult évi december hó 3.-án kötött szerződésünk értelmében magunk fogtunk hozzá a második kiadás előállításához és a legrövidebb idő alatt, valószínűleg január elején fog megjelenni. Ugyancsak a szerződés értelmében jár még Nagyságodnak ezért a kiadásért további 300 korona, melyet egyidejűleg b. címére feladtunk és megjegyezzük, hogy most egyelőre – a nagy papírdrágaság folytán – csak 8000 példányt nyomatunk és így jogunk lesz még további 12.000 példányt nyomatni.

Kiváló tisztelettel:

[Lasswitz]

[Köves]

2812. BÉKÁSSY Istvánné BEZERÉDJ Emma
– BABITSNAK

[Sennye, 1920. dec. 22.]
Sennye 1920 dec. 22 én.

Kedves Babits

Most olvasok az új verseskötetéről, mihamarább meg fogom szerezni, benne lesz az én szeretett „Carmen Novum”-om is ugy e? Egyszer megpróbáltam németül írni, egypár sorát itt ott:

... oder wie Töne in Großen Grotten, oder wie Licht im
Spiegelsaal

maßgerecht Gewebe webet aus dem strahlgeborenen Strahl...

dehát persze nem ment, épen a legszebb sorok nem. A világ egyik legszebb verse.

Nem tudom nem e várta hogy küldöm az írást melyről márciusban beszéltem, a Nyugat számára? De amint azt átnéztem a nyilvánosság számára, sokat szerettem volna rajta változtatni, ennek révén azután igen belemerültem a filozófiába, s most azt hiszem hogy ez a dolog egyáltalán nem folyóiratba való. De azért majd egyszer elküldöm vagy megmutatom.

Jani nagyon sajnálta hogy a nyáron nem találta otthon mikor Angliába utaztában Pesten volt. Feri angol írásait vitte magával, azok esetleges kiadása végett, s erről szeretett volna Magával beszélni. Különben, mint írja, egyelőre nem tehetett semmit, mert Dickinson ki a dolgot kézbe vette volna nincs Angliában, mindenfelé utazik, állítólag Sennyére is eljön a télen – örülnék látogatásának. Magát már nem merem hívni, pedig ha dolga engedné milyen jól eltölthetne egyszer néhány hetet itt, ilyen csendes enyhe télen – s úgy sem lesz semmi a Feri új verseskönyvéből, sem az életleírásból, míg erre egyszer rá nem szánja magát!

Az életleírást egyelőre egészen félretettem. Valahogyan nőni kell a távolságnak köztem s az eddig irt dolgok között.

Elküldöm inkább egypár versemet, de csak úgy üdvözlétképen: hogy olvassa, nem akarok velük semmit a világon, s a világért sem.

Sokszor üdvözli – s szeretné írni: a közeli viszontlátásig

Békássy Bezerédj Emma

2813. BABITS
– BABITS Mihályné KELEMEN Aurórának

[Budapest, 1920. dec. 24. előtti napokban]

Kedves anyám!

a karácsonyra, sajnos, megint nem tudtam hazajönni. A főoka ennek egy kura, amelyet már hetek óta elkezdtem, s amely úgy látszik még hetekig fog tartani. A szakállam, mint talán emlékeztek rá, már a nyáron komolyan hullani kezdett; apró foltok képződtek, melyek lassanként tovább terjedtek. Evvel nem sokat törődtem volna – hisz nem akarok szakállt növesztetni – de attól féltem hogy a dolog áttérjed a bajuszomra is; az pedig már nagyon kellemetlen lett volna, mert le kellett volna borotváltatni a bajszomat, s ez nekem igazán nagyon rosszul áll. Ezért el kellett szánnom magamat az egyetlen kurára ami használhat: a kvarclámpa-kurára. A szőrhullás oka t. i. vérszegénység volt; a szőr nem kapott elég táplálékot a vérből s ezért kiveszett. Azon a helyen tehát mesterséges vérbőséget <...> kellett előidézni. Ezt teszi a napkura is: a nap t. i. felsüti a bőrt. A napot pótolja a kvarclámpa; nagyon erős hősugarakat vetítenek a bőrre melyek néhány <nap> |;perc:| alatt úgy felsütik, minthogyha napokig hevertem volna a legnagyobb napban. Az arcom egészen kisebesedett és nem vagyok valami szép

most, fáj is az arcom, és valóságos égési sebek vannak rajta. Ez másodszor történt; az első két hét alatt teljesen begyógyult, és most már a második is gyógyulóban van, pár nap múlva megint kvarcolják. A kúra eredménye máris kezd mutatkozni. A kurát félbeszakítani nem lehetett, mert akkor <...> az egész meghiusult volna és kezdhettem volna újra.

Egyébként megint sok strapás dolgom van. Sokáig nem volt fűtőanyagom sem s lehetőleg házon kívül töltöttem az egész napot. Most már van némi szenem, s így remélem, megint nyugodtabb napjaim lesznek.

Egy új könyvem most jelent meg, a napokban küldöm haza más küldeni valókkal együtt.

Az ünnepeket jól töltöm. Karácsony estéjén Imrééknél vagyok, másodnapján Komjáthyéknál; hétfőn pedig Sanyiéknál.

Pisti hogy van? Mit csinál? Dolgozik már a vizsgájára?

Remélem, a disznóságokból jut még nekem is mire megjöhetek.

Sietve befejezem a levelet hogy feladhassam. Kézcsókkal és mindenkit üdvözölve. Nennének is kezeit csókolva

maradok szerető fiad

Misi

2814. BABITS István – BABITSNAK

[Szekszárd, 1920. dec. 23.]

[...]asi 8 13 3 11 =

[Lél]ekben mi is veled uennepluenk = szeretoe oecsed +

[Címzés:]

babits mihaly

revicky utca 7 budapest =

2815. BABITS – KLEIN, Stefan I.-nek

[Budapest, 1920. dec. 27. előtt]

[Hiányzik]

2816. KLEIN, Stefan I. – BABITSNAK

[Frankfurt am Main, 1920. dec. 27.]

Frankfurt a. M. Pension Germania

Viktoria-Allee 30,

den 27. Dezember 1920

Igen tisztelt Uram,

köszönöm levelét és örülök, hogy a 400 márkát megkapta. Kimerítő levelét nagy érdeklődéssel várom, és ma csak arra szeretném kérni, értesítsen postafordultával, hogy mikor küldi az új regényt? A regény iránt egy új nagy svajci kiadóvállalat, melynek élén egy barátom áll, aki nagyon becsüli a „Golyakalifat” is érdeklődik. Kérem, írjon lehetőleg postafordultával.

Sokszor üdvözlí és boldog új évet kíván igaz tisztelője

Stefan I. Klein

2817. DÓCZY Jenő – BABITSNAK

[Budapest, 1920. dec. 28.]

Bp. 920. XII/28.

Tisztelt Uram!

Az ünnepek alatt elolvastam új verseskönyvét és elolvastam

a Nyugat legutóbbi számában közzétett „Élettörédek”-et. Nagyon meghatott. Ismét írnom kell Önnek.

A multkori levelemből nem hiányzott semmi, minden megvolt benne, ami akkor kifejezésre kíváncszott bennem. De ha ma írnám meg e levelet: sok-sok gyöngédséget is tennék belé, vagy épen gyöngédségből el se küldeném, szóval mondanám el talán egyszer, vagy máshoz adresszálnám, nem Önhöz.

Önérzetes, a maga igazságát nyíltan kimondó ember ugyan nem lehet ellenszenves Ön előtt, – különösen ha oly fokú tisztelettel van az Ön költői ingeniumával szemben, mint én. De – – de, úgy érzem, ma, Nyugat-beli cikke olvasása után úgy érzem: akik Önt becsülik, azoknak fokozott mértékű gyöngédséggel is kell lenniök Ön iránt. Ez kimaradt multkori levelemből; s hogy bennem ez is megvan s hogy ebből még önérzetem látszólagos csorbulása árán is tudok juttatni Önnek, ezért írtam e pár sort.

Éljen derülten és megelégedéssel az új esztendőben.

Őszinte tisztelője

Dr. Dóczy Jenő.

2818. GELLÉRT Oszkár – BABITSNAK

[Budapest, 1920. dec. 30.]

Budapest, 1920 dec. 30.

Kedves jó Babits, –

nagyon köszönöm a meleg kézszorítást, mellyel a Nyugtalan-ság Völgyét nekem átnyújtotta. Ezt, remélem, nemsokára viszonzozhatom a magam új könyvével. De viszonzozhatom-e vele majd a tiszta örömet is, melyet a Nyugtalan-ság Völgye – az egész könyv – idézett föl bennem? Boldog volnék, ha új

verseim közül csak egyre-egyre is oly szívesen emlékeznék vissza Ön, mint amily gyönyörűséggel olvasom én újra meg újra az Előszót, a Szálló nap után-t, a Strófák-at egy templomhoz, és a többieket, ahogy itt következnek: Egy filozófus halálára, A Jóság dala, Új esztendő, Fortissimo, Az óriások költögetése, A régi kert (II.), Reggel, Szittál-e lassú mérgeket?, A könnytelenek könnyei, Csak a dalra... úgy érzem, nem volt még könyve<,> ilyen gazdag és |:ily:| egységes hatású. Még egyszer: nagyon köszönöm.

Meleg kézzel
igaz jó hive
Gellért Oszkár

2819. PINTÉR Ferenc – BABITSNAK

[Rákospalota, 1920. dec. 30.]

Igen tisztelt Szerkesztő Úr!

Mellékelten küldöm hosszú bolyongásaim közben vezetett naplómnak jelen viszonyok között közölhetőbb pár töredékét.

Fogadja úgy, mint ahogy írva van: komolyan. Többet én Öntől nem kérek. Szíves véleményéről kérem Aladár barátom útján engem értesíteni.

Rákospalota, 1920. XII/30.

Kiváló tisztelettel
Pintér Ferenc

2820. TANNER Ilona – BABITSNAK

[1921. újév]
B.ú.é.k.

2821. TANNER Ilona – BABITSNAK

[Budapest, 1921. jan. első fele]

Kedves Mihály

! ugye szemtelenség
hogy
már megint
itt vagyok.

—

2822. VÉSZI Margit – BABITSNAK

[Róma, 1921. jan. 5.]
jan|:u:|ár 5. 1921.

Nagys. Babits Mihály úrnak
Budapest.
Reviczky-u. 7.

Kedves tanár úr, – a kiadó uton volt és így csak a mai napon fizethette ki a „Gólyakalifa” honoráriumát, melyet az ügynökségnek járó százalék levonása után ma a Banca Commerciale Italiana, Agenzia di Città 4.-nál az Ön számára befizettem. Tíz napon belül meg fogja kapni.

Kafka Margit ügyében még mindig nem kaptam választ

anyjának küldött ajánlott levelemre, sem pedig a Pallastól nem jött értesítés.

Szives üdvözzel
Vészi Margit.

Nagyon kérem, küldesse el urammal a „Gólyakalifát”, a „Hangyaboly”-t és a „Kis emberek, barátocskáim”-at.

**2823. BABITS Angyal, BABITS István, BABITS
Mihályné KELEMEN Auróra
és KELEMEN Ilona – BABITSNAK**

[Szekszárd, 1921. jan. 7.]

Kedves Misi!

Még be sem teltem a te Dantéd gyönyörűségeivel, már is egy újabb értékes könyvvel lepsz meg, köszönet érte! Nagy élvezettel olvastam remek verseidet, le sem tettem hogy egy-folytában kiélvezhessem, ezt az érdekes igazgyöngysort és „a pókhálóra harmat esett” csöndes kis szobámba.

Hiányoztál az ünnepekbe édes Misikénk aggódtunk is miattad hogy ennek a drasztikus gyógy módnak veted alá magad, megbízható e orvosod? nem volna jó egy másikat megkérdezni? De most csak siess haza mert a hídeg szoba hurka s kolbászokkal ékesítve téged vár. Még egyszer köszönöm figyelmedet, szeretettel üdvözl a viszontlátásra, és boldog ujévet kíván,

a Nenne

1920 I/7 Szekszárd

Kedves Misi! A Nenne levelébe mi is írunk, hogy a családi levél teljes legyen.

Nagyon sajnáltuk, hogy nem jöttél meg az ünnepekre; jólehet a disznóölés csak később történt meg még mindig nincs későn, e hónap még a disznótor jegyében folyik le. Különben a hó végén valószínűleg betoppanok Hozzád, mert a vizsgám február elejére halasztották, ami rám nézve elég kellemetlen, mert eltekintve attól, hogy most két héttel tovább kell a III. alapvizsgára tanulnom, még megrövidítették vele a szigorlatokra való készülésem idejét is. Igaz a felülvizsgálatom rengeteg utánjárásra végre megtörtént; elég kedvezőtlenül, amennyiben 12 óra szabadságoltak s akkor előről kezdődik megint az egész komédia. Katonai és egyetemi igazolásom véget ért; csak az a tanulás ne volna olyan száraz multság.

Könyvednek igen megörültünk s köszönjük! Alit üdvözlöm. Téged Ölel szerető öcséd

Pista

Kedves Misi! Én is nagyon örülök a szép kis könyvednek, kívül, belül és legbelül is nagyon szép. A disznóölés csak most szerdán 5.én történt meg; jó lenne ha megjönnél, hogy Te is élvezhesd. Gyere most már Anyi is jobban van, s nekem is szén-szünetem.

Ölel
Angyal.

Édes Misim! Zokon vettem hogy az ünnepekben nem jöttél haza, és most miután ennek okát tudom aggodom érted, Dr<á>gits most is azt állítja hogy csak is fertőzés a bajod és nem vérszegénység és mondja hogy az bizon igen erős kura a minek alá vetted magad és fájdalmas is, bizonyára sokba is kerül, sajnálom hogy szenvedsz vele, írj mielőbb hogy hogy vagy azóta? Sokat gondolok reád hogy jössz ki a fehér nemű-iddel, azokat a lepedőket a mit legutobb magaddal vittél ugy

mondtam hogy haza hozd mosatni és ezekbe bele pakkolhatod a dunsztos és a literes üvegeket

Szép kis könyvecskét küldöttél de én a másokra is számítottam, de most már várunk haza siess hogy mindenből kaphass a míg friss, írd meg mikor jössz szeretettel vár és sokszor csokollak.

2824. BABITS – GYÖRGY Oszkárnak

[Budapest, 1921. jan. 11. előtt]

[Hiányzik]

2825. GYÖRGY Oszkár – BABITSNAK

[Székesfehérvár, 1921. jan. 11.]

Kedves Barátom!

Nagyon köszönöm kedves leveledet. Dicséreted visszaadta önbizalmamat; hiszem, hogy nem barátság vagy kímélet mondata veled.

Remélem, jönni fog a Nyugatban is. Itt küldöm az ígért Verlaine-fordításokat. Sajnos, nem tudtam megszerezni a teljes Sagesse szövegét; csak a Choix-ból fordítottam, de egy-két hét múlva talán megkapom Párizsból. Még egyre fordítgatok hozzá, szeretném, ha legalább a Sagesse teljes lenne.

Kérlek, ha van időd, olvasd át és vedd össze az eredetivel. Néhol ceruzával <...> új szöveget találsz: ott nem <tudt> éreztem biztosan, melyik a jobbik. A kérdőjeles helyeken nem <bi> voltam biztos a szöveg értelmezésében, a theologiai vonatkozásokban. Írj hozzá véleményt.

Egyébként is kérlek, íteld meg a fordításokat egyenként,

melyik maradhat, melyiket hagyjam el, vagy dolgozzam át; egyáltalán érdemes-e az egészet kiadnom, még 5-10-et hozzáadva. Eltaláltam-e a Sagesse igazi hangját?

Ha gondolod, hogy érdemes, adj át néhányat a Nyugatnak, vedd ki a kéziratból, és értesíts, mikor jöhetne.

Ha megírod, hogy átolvastad, érte küldök. Pesten, hogy ne kelljen a csomagolással vesződnöd.

Kiadóm sajnos még nincsen; Rózsavölgyi még mindig gondolkodik felőle, másnak még nem kínáltam.

Az effélére nehezen akad vállalkozó. De majd csak megjelenhet.

Szívélyesen üdvözlök igaz hived
György Oszkár.

Székesfehérvár,
1921. jan. 11-én.

2826. BABITS – TANNER Ilonának

[Budapest, 1921. jan. 12.]

Kedves Ilonkám! Itt küldök a holmikért. Várom őket, és várom, minél előbb, a te „tavaszi iramlásodat”. Telefonon hívj föl ha nem fáraszt.

viszontlátásig Mihály

(a hordárnak ne adj semmit!)

a hordár meg van bízva hogy a csomagolásban kezedre járjon.

[Címzés:]

Tanner Ilonkának

Budapest

Külügyminisztérium gazdasági osztálya

Dísz tér 2.

2827. A BIBLIOFIL TÁRSASÁG – BABITSNAK

[Budapest, 1921. jan. 12.]
telefon 150-60
mellékállomás
d-u. 2-kor.

Mélyen Tisztelt Tanár Úr!

Elek Artur volt szives Önt a Bibliofil Társaság tagjául ajánlani, sajnos 1920 nov 18-án kelt bejelentését, miután nem hozám címezte, csak most kaptam meg. Van szerencsém tehát a nyomtatványokat elküldeni.

Egyúttal tisztelettel kérem telefonon megüzenni, hogy a jövő hét valamelyik napján a kora délutáni órákban lakásán fölke-reshetem-e, nagyon szeretnék Önnel beszélni.

Kiváló Tisztelettel
őszinte híve
Reiter László.

Bp. 1921. jan 12-én

2828. BABITS – ISMERETLENNEK

[Budapest, 1921. jan. 15. előtt]

Kérem e sorok felmutatójának a házassági <dispenzá> kihirdetés alóli dispenzációt kiadni

Babits Mihály

2829. BRÓDY Pál – BABITSNAK

[Bécs, 1921. jan. 16.]

Szerkesztő Úreknek sok-sok boldogságot és szerencsét kíván,
szívből és mélységes tisztelettel:

Bródy Pál.

Wien 1921 jan. 16.

2830. BRÓDY Sándorné – BABITSNAK

[Budapest, 1921. jan. 17.]

Igen tisztelt Szerkesztő Úr. –

Egész családnak nevében melegen üdvözlöm házassága alkalmából, kívánva, hogy nagyon, nagyon boldogok legyenek. –

Ki hitte volna, mikor pár hét előtt itt nálunk tréfásan elbeszélték Lőrincz gyors kihurcolkodását, hogy annak ilyen „komoly következményei” lesznek? – Banálisan hangzik bár, de úgy látszik igaz, hogy sorsát senki sem kerülheti el. – Én csak azt kívánom, hogy az Önök sorsa mindig szép és jó és mint költőkhöz illik virággal hintett legyen. –

Nagyon örülnék ha alkalmam lenne kedves feleségét is megismerni és kérem adja át mindnyájunk üdvözlését neki is. –

Igaz híve és tisztelője
Brody Sándorné

Budapest 920. január 17. –

2831. BOROSNYAI Károly – BABITSNAK

[Miskolc, 1921. jan. 17.]

Kedves Barátom,

most olvasom az ujságban, hogy megházasodtál. Őszintén kívánom, hogy házasedet boldogsága feledtesse Veled a mult igazságtalanságait és most már ne csak fordítsad, de éld is át Dante Paradicsomát.

Helyettem csókold meg kis feleséged kezét, én meg szeretettel öllelek.

Miskolcz, 1921. I. 17.

Borosnyai Károly

2832. ROZSNYAY Kálmán – BABITSNAK

[Szeghalom, 1921. jan. 19.]

Szeghalom
Békés megye.
1921. I. 19.

Nagyon tisztelt barátom uram,

ebben a percben olvassuk házasságod, boldogságod hírét. Ugy-e érzi a szived, hogyha megkésve is, de első sorában állunk azoknak a kik ezernyi jókívánságukkal egész lélekből köszöntenek Titeket?

Rozsnyay Kálmánék

2833. GYÖRGY Oszkár – BABITSNAK

[Székesfehérvár, 1921. jan. 20.]

Kedves barátom!

Házasságod alkalmából, amelynek híre nagyon-nagyon meglepett, sok-sok boldogságot kívánok.

Most már igazán röstelllem, hogy én még mindig ilyen „egyke” vagyok; pedig úgy érzem, rajtam a sor.

Baráti üdvözléssel
György Oszkár

Székesfehérvár,
1921 jan. 20.

2834. DIENES Barna – BABITSNAK

[Budapest, 1921. jan. 24.]

Budapest 1921 jan 24

Kedves Mihály!

Elkészve jövőnk bár, de a szerencse kívánság sose késő. Jó ha jut belőle minden napra újra.

Hadd mondjuk meg mi is, hogy örülünk az örömödnök, s boldoggá tesz a boldogságod. A többi úgyis frázis és konvenió. Mit is mondhatna a harmadik, az idegen – a kettőnek?

Csitt. Gyurka szolt közbe. Ő is boldogságot akar kívánni?

Dehogy. Csak kacag és rikoltozik, két pirinkó kezével kalimpál fölfelé. Kiabál és nevet a szeme.

Gyurka él – boldog mert él, örül annak, hogy él.

Ő ezt repesi. Vagy csak mi értjük így? Mindegy. Azért vannak percek az életben, amelyekért érdemes élni.

S kívánjuk nektek is mindezeket a furcsán egyszerű emberi perceket.

Barnus és Ilus.

2835. KOVÁCS Dávidné – BABITSNAK

[Szekszárd, 1921. jan. 25.]

Szekszárd, 1921 I/25.

Kedves Misi!

Örömmel hallottam, hogy megházasodott.

Engedje meg, hogy igaz szívből a legmelegebben üdvözöljem úgy a magam, mint az én drága megboldogult Lacikám nevében is az ő annyira szeretett barátját és kívánjam hogy nagyon-nagyon boldogok legyenek egész életükben.

Kedves feleségével együtt a legszívélyesebben üdvözli és mégegyszer minden jót kíván

őszinte híve
Kovács néni

2836. KAPOSY József – BABITSNAK

[Budapest, 1921. jan. 28.]

Kedves Barátom!

Végtelenül örvendek, hogy a nyugalanság völgyéből megtaláltad a helyes utat a nyugalom völgyébe, hol a béke Madonnája trónol s osztogatja boldogító áldásait.

Egész családommal szívből köszöntünk úgy téged, mint drága feleségedet, kinek jelentsd kérlek mély tiszteletemet.

Szeretettel ölel hived
Kaposy József

Budapest, 1921.
jan. 28.

2837. FRANYÓ Zoltán – BABITSNAK

[Bécs, 1920. jan. második fele, 15. után]

Kedves jó Uram,

a „Nyugat”-ban olvastam, hogy új verseskönyve jelent meg. Azzal a föltétlen ragaszkodással és szeretettel, melyet az utóbbi évek alatt Önnek okvetlenül meg kellett éreznie, kérem: írja be egy példányba a nevét és küldesse el nekem. Ezekben a zavaros és fájdalmas napokban éppen az Ön versei állnak legközelebb hozzám.

Persze: szeretnék híreket kapni Önről, hogyan él megváltozott – és bizonyára előnyére megváltozott – életviszonyai között? Tud-e most már koncentráltan, nyugodtan dolgozni? Mindez és minden, ami Önre vonatkozik, nagyon-nagyon érdekel; de persze, nem terhelhetem meg azzal, hogy <Ö> önmagáról egy levélnyi értesítést kérjek.

Kivánom azonban, hogy minden jól menjen, hogy nyugodtan és egészségesen élhessen. Ezt az utóbbit magunknak kívánom.

Húséggel, szeretettel, ragaszkodással üdvözli Önt most is, mint mindig

az Ön régi
Franyó Zoltánja

Cimem:

Zoltán v. Franyó
Wien, XIII. Rosenhügel
Rothschild-Sanatorium

JEGYZETEK

BABITS MIHÁLY LEVELEZÉSE 1919–1921

A kötet minden olyan ismert levelet, levélfogalmazványt, levéltörödéket, levél formában írt állásfoglalást tartalmaz, amelyet 1919. szeptember 1-jétől 1921. január második feléig Babits Mihály írt, vagy amelynek ő volt a címzettje.

Ez az időszak is különleges periódus az ország és a költő életében.

1919. augusztus 1-jén Magyarországon megbukott a Tanácsköztársaság, lemondott a Forradalmi Kormányzótanács, átadta a hatalmat a Peidl Gyula vezetésével alakult szociáldemokrata kormánynak. Augusztus 7-én, Habsburg József főherceg mint „ideiglenes kormányzó” Friedrich Istvánt nevezte ki miniszterelnökké. November 24-én Huszár Károly vezetésével koalíciós kormány alakult. Ezt megelőzően, november 16-án Horthy Miklós a „nemzeti hadsereg” élén bevonult Budapestre.

Horthy 1919. június 6-án Szegeden csatlakozott a Károlyi Gyula által alakított „ellenkormány”-hoz, melynek hadügyminisztere lett. A miniszterség mellett feladata volt az új „nemzeti hadsereg” felállítása és megszerzése. A július 12-én alakult, Pattantyús-Ábrahám Dezső vezette újabb ellenkormányban „nem óhajtott [...] részt venni”, a „fővezértséget azonban megtartotta”, mert – *Emlékiratai* szerint – „ennek a magyar seregnek segítségével” akarta megszabadítani „Magyarországot a kommunista rémuralomtól”. (Horthy 1990: 125–126.) Augusztus 7-e után Habsburg József főherceg is megerősítette fővezéri tisztségében. Horthy eddigre már számottevő reguláris hadsereggel rendelkezett, melynek meghatározó többségét az ország minden részéből Szegedre érkezett tisztek és hadviseltek alkották. Egységeit a szerb és román csapatok közötti keskeny folyosón elindította a Dunántúlra. Dél- és Nyugat-Dunántúlon, melyet nem szállt meg az időközben Budapestre érkezett román hadsereg, a tényleges hatalom a darutollas fehér katonaság kezébe került. Horthy katonái ezenközben karhatalmi funkciót is betöltöttek. Kiépítették az „állambiztonsági megbízottak” besúgó-rendszerét, foglyokat ejtettek, egyes források szerint Szegedről Siófokra, Siófokról Budapestre vonulva ötezer embert kivégeztek, hetvenezret pedig börtönökbe és internálótáborokba zártak. November 1-jén a Gondolat című lap, melynek főszerkesztője a Szabó Dezső által szervezett Magyar

Írók szövetségének (l. **2608.**) titkára, Lendvai István volt, vezércikkben tettekre tüzelte a kormányt is. Határozott, gyors és erélyes fellépést sürgetett mindenkivel szemben, aki valamilyen szerepet vállalt a forradalmak alatt. A Budapest felé tartó fehérhadsereg is hallatott magáról. November 15-én Horthy Miklós az újságokban is meghirdette a statáriumot, 16-án fehér lovon, katonái élén bevonult Budapestre. A főváros polgármestere a Gellért Szálló előtt üdvözölte a „nemzeti hadsereg”-et. A fővezér válaszbeszédében kilátásba helyezte a forradalmakban „bűnös” Budapest megbüntetését, amiért a főváros „megtagadta ezeréves történelmét, [...] porba rántotta a szent koronát meg a nemzet színeit, és vörös rongyokba öltöztött”. (Horthy 1990: 129–130., Gergely–Izsák 2000: 44–49.)

Megjelentek azonban más híradások is. Az 1919. szeptember 28-ától az újságos standokra került politikai napilap, a Magyar Nemzeti Szövetség újságja, a Szózat december 10-én, 12-én és 13-án arról számolt be, hogy Kecskeméten és környékén „banditák” tűntek fel, akik „visszaéltek a nemzeti hadsereg nevével”. Összegyűjtötték az utóbbi hónapokban politizáló embereket, megkínózták, majd meggyilkolták valamennyit. A riporterek „rettenetes bűntény”-t, „rendkívül messze elágazó bűntett”-et emlegettek, és arról is tudósítottak, hogy a végrehajtó „Héjjas különítmény több tagját letartóztatták”. Horthy – a Szózat szerint – felháborodott azon, hogy embereit „hírbe hozták”, és megígérte, hogy segíti a nyomozást. Ezek a hírek egészen közletről érintették Babitsot is. Az orgoványi erdőben kivégzett polgárok között a cikkek név szerint is megemlítették Buday Dezső jogakadémiai tanárt, író, a városi direktórium volt tagját, a közoktatásügyi népbiztosság egykori munkatársát, a költő unokabátyját, akivel diákkorában egy szobában lakott Pécsen.

1919 őszén bíróság elé állították a Cserny József által vezetett „Leninfiúk”-at, akik a Tanácsköztársaság alatt Budapesten és vidéken fosztogattak és gyilkoltak. (Konok 2010: 76–77.) Zár alá vették Károlyi Mihály birtokait. A bíróság elé állított népbiztosok közül részben halálra, részben életfogytig tartó fegyházra ítélték tíz személyt. Halálra ítélték és kivégezték a Cserny-különítmény minden tagját. Az újságok bő részletességgel tárgyalták az ügyeket. A hatalmát védő autoriter rendszer a háborúra és a Tanácsköztársaságra visszautalva szította az antiszemitizmust.

A Tanácsköztársaság felső- és középvezetői között túlsúlyban lévő, valásukat gyakorló vagy nem gyakorló, esetleg nyíltan ateista zsidó emberekre vonatkozó distinkció nélküli visszautalás azonban elfedett két lényeges szempontot. Az egyik, amelyikről Kornfeld Móric írta a *Trianontól Trianorig* című tanulmánykötetében, s melyet a kötetet összeállító Széchenyi Ág-

nes bevezető tanulmányában nyomatékosan szavakba is foglalt, az a tény, hogy a bármilyen szintű zsidó politikai vezetők „nem voltak sem megértőbbek, sem kegyetlenebbek a velük politikailag vagy osztályalapon szembenálló zsidók, mint a nem zsidók iránt”. (Széchenyi 2006: 40–41.) A másik, ezzel összefüggő tény az antiszemitizmus-fogalom történelmietlen használata. A zsidókérdéssel kapcsolatba hozott antiszemitizmust ugyanis meg kell különböztetni az antijudaizmustól. A faji antiszemitizmuson – az 1931-ben kiadott *Katolikus Lexikon* szerint – olyan ideológiát kell érteni, „amely a zsidóságot, mint fajt, tehát mindenestül s minden vonatkozásában elítéli s elutasítja, sőt vele együtt még az ószövetségi *Szentírást* is elveti.” Az „elvi vagy erkölcsi” antiszemitizmus valójában keresztény antijudaizmus, amely – az idézett lexikon szerint – „a társadalom és a kultúra keresztény jellegét [hivatott] megvédeni a zsidóság *nagy része* [kiemelés az idézett könyvben] által képviselt életfelfogás és morál ellenében”. Az „antijudaizmus szemben az antiszemitizmussal nem általánosít [...], illetve nem is elsősorban »faji« alapon közelít a zsidókérdéshez, hanem sokkal inkább nemzeti és hitvédelmi oldalról. [...] A morális zsidóellenesség fókuszában helyet foglaló »judaizmus« [tehát] ideológiát jelent, nem pedig vallást, kultúrát vagy faji determinációt”. (Orvos 2006: 137–138.)

Az 1919 őszi, az 1920-as évekbeli és a későbbi bulvárpubicisztika nem vette figyelembe ezt a distinkciót, s ennek megfelelően összemosta a „faji” antiszemitizmust és az „elvi vagy erkölcsi” antijudaizmust, melyet egyesek a kortársak közül hungarizmusnak is neveztek, és a magyar anyanyelvűekkel szemben foganatosított intézkedésekre válaszul megfogalmazott jelszavakat, amelyeket akarva-akaratlanul összekevertek a Kárpát-medencében korábban hangoztatott „magyar kultúrfölény” és az 1920 utáni „fajvédelem” fogalmaival. Az 1919. szeptember 1-je és az 1921. január vége közötti levelekben megjelenik a zsidóság általánosító, gyalázkodó emlegetése, az 1919-es forradalom és a területvesztés miatti felelősség tétele (l. 2659.), a „zsidó kapitalista gondolkodás”-ra való utalás (l. 2745.), a zsidóság sommás elítélése is (l. 2681., 2745.). Olvashatunk a két szociáldemokrata újságíró, Somogyi Béla és Bacsó meggyilkolásáról (l. 2670.), „a lelkekben” végbe ment „rombolás”-ról (l. 2675.). Felbukkan az iratokban Prohászka Ottokár székesfehérvári püspök neve is. Nem az 1919. augusztus 17-én kiadott, *A kommunizmus bukása után* című körlevele okán, azaz nem idézik a munkásoknak nyújtandó „baráti és testvéri” kézfogásra felszólító mondatát, nem emlegetik az „erőszaktól, durvaságtól, s elnyomástól” való tartózkodás parancsát, nem hivatkoznak a körlevélből sem „a kereszténynemzeti érdekképviselet megszervezésé”-re, sem „a keresztény vallásér-

kölcsi alap biztosításá"-nak fontosságára. De nem is azért tűnik fel a neve, mert elutasította az új rend által felkínált miniszterséget, majd miniszterelnökséget vagy azért, mert kiállt az ellenforradalom mellett, vagy azért, mert 1920. január 21-én a Nemzeti Újságban nyílt levélben kérte Huszár Károly miniszterelnököt, hogy az ország indítson ruha-, cipő- és élelmszergyűjtést a szegény gyerekek számára. (Markó 2006: 118–123.) Egyszer emlegetik Prohászka Ottokár nevét: egy külföldiek számára készítenő lapba szeretnék bevonni (munkatársnak? alkalmi cikkírónak?) Dedek Crescens, Babits és Szabó Dezső társaságában (l. 2650.).

Ebben a külpolitikai légkörben 1920. március 1-jén Horthy Miklóst, a „nemzeti hadsereg” fővezérét az ország kormányzójává választották, aki e közjogi funkciójában, a január végén volt nemzetgyűlési választások után, március 15-én felkérte Simonyi–Semadam Sándort, hogy alakítson „koncentrációs kormány”-t, június 19-én pedig Teleki Pált bízta meg kormányalakítással.

Teleki miniszterelnöki kinevezése előtt, június 4-én, a Párizsban lévő Nagy Trianon palotában a magyar kormány képviselői aláírták az első világháborút hivatalosan lezáró békediktátumot. Ezzel Magyarország elveszítette korábbi területének kétharmadát, nagy, tiszta etnikumú tömbökben mintegy 3,5 millió magyar került a Kárpát-medencében megalakult új államok: Csehszlovákia, Románia, a Szerb-Horvát-Szlovén Királyság és Ausztria határai közé. (Romsics 2005: 153–156.) Végleg elveszett annak a reménye, hogy a már korábban az Ötök Tanácsa: az Egyesült Királyság, Franciaország, Olaszország, az Egyesült Államok és Japán által kijelölt határokat korrigálják, s a mai dél-szlovákiai, nyugat-romániai, észak-szerbiai, nyugat-ukrajnai és burgenlandi területek magyarulakta részét, továbbá a tiszta magyar etnikumú Erdélyi-medencét valamilyen formában Magyarországhoz csatolják. Pedig 1920 februárjától az angol parlament alsóházában és a Lordok Házában is felmerült a háború utáni Magyarország előre kijelölt határai felülvizsgálatának a szükségessége. David Lloyd-George brit miniszterelnök, aki korábban az Osztrák–Magyar Monarchia feldarabolása mellett érvelt, a következőket mondta: „A szövetségesek nem szeretnék, hogy a magyarok örökre ellenségek maradjanak, de ez fog történni, ha a szövetségesek minden megfontolás nélkül elutasítják Magyarország [területrendezési] kérelmét”. Március 3-án egy tanácsulésen mindehhez hozzátette: nem lesz béke Közép-Európában „[...] ha utólag jövünk rá, hogy a magyar követelések megalapozottak voltak, és hogy egész magyar közösségeket adtunk át mint a barmokat Csehszlovákiának s Erdélynek [pontosabban: Romániának], csak azért, mert a [béke] konferencia nem

volt hajlandó megvizsgálni a magyar ügyet”. Viscount Bryce a Lordok Házában 1920. március 20-án így érvelt a körütekintő mérlegelés nélkül hozott béke ellen: „Az olyan elrendezés, amelyet az igazságosság elveivel ellentmondásban valósítanak meg, nem lesz tartós elrendezés.” (Cartledge 2009: 115–117.)

Az 1919 szeptemberétől 1920. június 4-éig tartó időszakot (meg az utána következő heteket, hónapokat, éveket) a Kárpát-medencében élő magyarok „az igazság elveivel ellentmondásban” született békediktátum miatt erős érzelmi hullámzások közepette élték meg. Az újságok folyamatosan tudósítottak arról, hogy soha és sehol nem vették figyelembe Magyarország javára a „békekötés” ideológiai és jogi szempontjait. Nem voltak tekintettel a nagyhatalmak a népesség etnikai összetételére. Nem fogadták el a történelmi elvet a területek korábbi államjogi hovatartozásáról. Nem érvényesítették a gazdasági, közlekedési és stratégiai szempontokat.

A korabeli újságok természetesen bő részletességgel beszámoltak a csehszlovák és román miniszterelnökök: Eduard Beneš és Ion Brătianu „diplomáciai ügyességéről”, az általuk szolgáltatott hamis történelmi és etnikai adatok tényként való elfogadtatásáról a trianoni konferencián, a Teleki Pál és munkatársai által készített etnikai térképek és Apponyi Albert küldöttségvezető népszavazást követelő érveinek negligálásáról is. Brătianu például Erdélyt, Bánságot és a magyar Alföldet kívánta bekebelezni, Debrecen városát és szűkebb környékét hagyva csak meg Magyarországnak, annak ellenére – tette hozzá –, hogy „ezen a területen néhány román falu is található”. Beneš a Felvidék jogállásának megváltoztatását követelte. „Szlovákia – mondta – hajdanán a Cseh-Szlovák állam részét képezte, míg a magyarok a 10. század folyamán – azaz ezer évvel korábban – le nem rohanták. A hódítók sikertelenül próbálták elmagyarosítani az országot. [...] A szlovák nemzeti lelkesedést mindig is a magyarokkal szembeni ellentét táplálta.” A román kormányfő igényt tartott Orosházára, Békéscsabára, Hódmezővásárhelyre. A csehszlovák miniszterelnök államához kívánta csatolni Salgótarjánt, Miskolcot és a tokaji borvidéket, a Szerb–Horvát–Szlovén Királyság magáénak akarta Pécsét és a környező területeket, Beneš mindezekon felül a Dunántúl nyugati részén egy csehszlovák koridont kívánt volna létesíteni a jugoszláv határig a két szláv állam összeköttetésének megvalósítására. (Pomogáts 2010: 9–13.)

A hírek és rémhírek, a nagyhatalmak vezetőinek és képviselőinek legalábbis felemás viselkedése, az új államalakulatok területéről Magyarországra özönlő mintegy 300 ezer menekült, főleg a korábbi magyar adminisztráció munkatársainak sorsa foglalkoztatta ekkor a közvéleményt.

Agyagfalvi Hegyi István, Babay Géza, Bobula Ida, Dutka Ákos, Erdélyi József, Farkas Ferenc, Juhász Gyula, Kiss Dezső, Kiss Gábor, Kosztolányi Dezső, Palágyi Lajos, Papp-Váry Elemérné, Sajó Sándor, Sik Sándor, Somogyváry Gyula, Szabó Lőrinc, Szathmáry István, Tóth Árpád és mások versei mellett mindenekelőtt Reményik Sándor alkotásai jártak plakátról-plakátra, kézzől-kézre, „az igazság elveivel ellentmondásban” született békediktátuma miatt. Reményik ilyen témájú műveit „Végvári” néven 1919 novemberében, külön füzetben ki is adták Budapesten *Segítsetek! Hangok a végekről 1918–1919* címmel. Az első világháborút lezáró igazságtalan és méltánytalan döntés oly mértékben a közbeszéd tárgya volt, hogy (antikváriumban véletlenül fellelt példány szerint) egy (feltehetően) fiatal férj a következő bejegyzéssel adta „Végvári” verseit születésnapjára (valószínűsíthetően) a feleségének 1920-ban: „Ilonkámnak születésnapjára! Erdély fájdalomáról! Sopron, 1920. április 8-án. Viktor”.

1919. augusztus 1-je után a Tanácsköztársaság legfőbb vezetőinek, a front mögötti területeken a rögtönítélő bíróságok működését személyesen irányító Samuely Tibor kivételével, az osztrák kormány menedékjogot ajánlott fel, amit az érintettek el is fogadtak. Már korábban Bécsbe távozott Jászi Oszkár. (BML 1918–1919: 414–415.) A kormánytagok egy részével egy időben vagy valamivel később külföldre ment több író, költő, lapszerkesztő, a tudományos élet szervezésében részt vett szakember, köztük Kassák Lajos, Moholy-Nagy László, a MA szerkesztőgárdájának több tagja, Hatvany Lajos, Kármán Tódor, Babits Mihály személyes barátai közül Dienes László, Dienes Pál és Szilasi Vilmos. Az ellenforradalmi rendszer megerősödése, a két forradalom híveinek üldözése, az igazságtalan területfoglalásokat követő békediktátummal szembeni érzelmi és politikai ellenállás, a faji antiszemitizmus és az „elvi és erkölcsi” anti-judaizmus, a kétségbeesés és reménytelenség együttesen határozták meg a politikai közhangulatot. (I. 2675., 2808.) A már emlegetett 1920. januári nemzetgyűlési választásokon, melyen választójoggal rendelkezett minden 24 éven felüli magyar állampolgár, ezért kaphatott legtöbb szavazatot a közelmúltat legradikálisabban tagadó kisgazdapárt és a keresztény párt. A politikai baloldal, mivel a szociáldemokraták nem állítottak jelölteket, képviselő nélkül maradt.

Az új nemzetgyűlés egyetértett a királyság mint államforma fenntartásával. A királypártiak tudomásul vették, hogy a győztes hatalmak nem támogatják a restaurációt. Elfogadták a provizóriumot, azaz törvénybe iktatták a kormányzóság ideiglenes intézményét, és az államfői jogok gyakorlását Horthy Miklós kormányzóra bízta. (Gergely-Izsák 2000: 46–54.)

Ez a nemzetgyűlési választás előfeltétele volt a magyar delegáció részvételének a trianoni konferencián, az I. világháború formális befejezésén. Az 1920. december 24-én közzétett amnesztia-rendelet, mely – a politikai elítéltek kivételével – rendelkezett az internálótáborokban és börtönökben lévőkről szabadon bocsátásáról, lezárta az ellenforradalmi korszak első szakaszának politikai konszolidációját. A társadalmi–gazdasági konszolidációra az 1921. április 14-én kormányt alakító Bethlen István tíz éves miniszterelnöksége idején került sor.

1919 szeptemberétől új szakasz kezdődött Babits személyes sorsában is.

Szeptember 17-én hatálytalanították professzori kinevezését. November 29-én értesítette a Középiskolai Tanári Fegyelmi Bizottság, hogy ügyében a tárgyalást december 5-re tűzte ki. (l. **2639.**) Az 1920. március 31-én kelt fegyelmi határozat szerint a Bizottság Babitsot „nyugdíja elvesztésére” ítélte „a proletárdiktatúra idején” elvállalt egyetemi tanárság, az Új Világ című lapban megjelent írása, *Az igazi haza...* című cikke miatt. Súlyosbíto körülménynek tekintette a Bizottság a költő előttük tett nyilatkozatát, amely szerint „az állammal semmiféle viszonyban lenni nem óhajt, s ezért nyugdíjt sem kíván és ezt eddig nem is vette fel”. (l. **2696.**) A Diákkultúra című lapban október 20-án megjelent interjújában Babits a bekövetkezett és a várható retorziók ellenére határozottan fogalmazott. „A militarisztikus, gyűlölködő nemzeti érzésnek mindig ellensége voltam – mondta – és ma is az vagyok. Ha ki mertem ezt mondani a háború alatt, ki merem mondani ma is. Annál lelkesebb híve vagyok a nemzeti törekvéseknek a kultúra terén, hogy el ne engedjük halványodni a gyönyörű színfoltot, amit a magyarság jelenthet a kultúr-emberiség nagy tablóján. [...] A politikában minden túlzó iránynak, jobbról úgy, mint balról, ellensége vagyok. Egyéb-iránt, amint nem politizáltam a háború előtt, úgy nem akarok politizálni a háború után sem.” (Téglás 1996: 387–390.)

Hangja a Nyugat novemberi számában megjelent zaklatott, de egyértelmű „vallomása”, a *Magyar költő kilencszáztizenkilencben* után határozottabb és biztosabb lett. Ezt mutatta egy másik interjú is, amelyben 1919. december végén a Gondolat szerkesztőjének a kulturális újjászületésre vonatkozó kérdésére válaszolt. Erre a kérdésre nyolcan feleltek. Móricz Zsigmond azt ajánlotta, az írók menjenek a nép közé, Lendvai István közhelyeket ismétel, Kosztolányi Dezső a faji kérdést helyezte előtérbe, Rákosi Jenő, Szabó Dezső és Tormay Cécile egy keresztény lap kiadását sürgette, Herczeg Ferenc a Héjjas Ivánokból álló „nemzeti hadsereg” mellett az „országának legnagyobb fegyveré”-t az ilyen szellemű „nemzeti irodalom”-ban vélte megtalálni. Babits a következőket mondta: „A keresztény iroda-

lomnak nem kell megszületnie: a magyar irodalom mindig keresztény volt [...]. Hogy a közönség nem értette meg a keresztény irodalmat? A jó irodalom előbb-utóbb megtalálja az útját a legjobb közönséghez [...]. Irodalmi renaissance? Az minduntalan van, az irodalom nem folytonos fejlődés, a forradalmi lökések viszik időnként előre. Petőfi, Ady nemzedéke adott egy-egy lökést; mindegyik után kimerültség állt be; s ma várnunk kell megint, mikor jön az ifjú tehetségeknek új raja, mint csoportos madarak [...]. Bizony ma sokat várhatunk erős kultúrájú nemzedéket. Pedig csak a kultúra tehet nagygyá, sőt magyarrá, sőt kereszténnyé is csak a kultúra [...] tehet bennünket, politikai jelszavak sohasem tesznek azzá.” (Sipos 1976: 103.)

A költő meghurcolása 1920-ban folytatódott. Május 4-én beidézték a Magyar Királyi Államrendőrségi Főkapitányság Idegenek Ellenőrzési Osztályára, ahol szabályszerűen kihallgatta Lampert Ferenc detektív a Tanácsköztársaság alatti tevékenységéről, egyetemi tanárságáról, az Új Világ című lapban írt cikkéről. (l. 2721.) Szeptember 18-án a Magyar Királyi Vallás és Közoktatási Minisztérium megküldte a költő ügyében hozott elmarasztaló határozatát a Budapesti Királyi Ügyészségnek, az ügyirathoz csatolva az Új Világ című újság inkriminált példányát. Ez utóbbi az Ügyészségen elveszett (vagy az ügyintéző hivatalnok egyszerűen kiemelte a „corpus delicti”-t), a Magyar Királyi Vallás és Közoktatási Minisztérium mindenestre 1921. január 14-én kelt levele szerint nem tudta pótolni az Ügyészség megkeresésére megjelölt folyóiratszámot. (Téglás 1996: 448., 448–449., 456–457.)

A professzori kinevezés visszavonása, a tanári nyugdíj megvonása után – a költő és az irodalmi társaságok viszonyának elmergesedése közben – nyilvánvalóvá vált, hogy Babits Mihály ezután csak írásainak jövedelmére számíthat.

1920 végén, 1921 legelején pedig magánemberi helyzete is megváltozott. Megismerkedett Tanner Ilonával, akit 1921. január 15-én feleségül is vett. Ezzel a Reviczky utcai lakásban is új korszak kezdődött.

Babits lakása, életkörülményei, egészségi állapota

Babits 1916 júniusában költözött a Kálvin térről a Reviczky utcába, pontosan a 7. számú házba.

A ház Bánffy Miklós grófé volt. Lift nem volt az épületben, „széles, rózsaszínű kőlépcsőkön kellett felmenni” a harmadik emeletre, ahol a költő lakása volt. „Az előszoba sötét és hosszú volt – írta Sárközi György az 1941-es *Babits emlékkönyv*ben –, végéből nyílt a nagy szoba, olyan szalon

és ebédlő együtt; jobbra a hálósoba, balra a könyvtárszoba. [...] A nagy szobában régimódi bútordarabok álltak [...]. Itt lógtak a falon a kályha mellett, meg az íróasztal felett a régi képek a korai biedermeier divatja szerint öltözött alakokkal: sárgaruhás fiúcska lovagolt vesszőparipán, főkötős hölgy nézett a messzeségbe fehér múmiaarccal, magas gallérú komoly úr álldogált szigorú, keskeny szájjal... Itt lógott az anyai kanonok-nagybátyja képe is [...]. Néhány barát dedikált fényképe függött még a falon, köztük Ady és Babits közös arcképe.” A nagyszobában egy sezlon volt párnákkal.

A konyhában és a Tanácsköztársaság alatt hozott lakás-rendelet következtében az egyik szobában lakott Feketéné, a lakás mindenese, férjével, egy múzeumi szolgálóval. Az asszony takarított, úgy-ahogy rendben tartotta a lakást, férje, főként 1919 szeptembere előtt, apróbb szolgálatot tett a költőnek. (BML 1918–1919: 430–431.) Feltehetőleg egyre terhesebbé vált a jelenlétük a lakásban, talán az asszony a munkáját sem végezte egyforma alapossággal (l. **2654.**, **2675.**, **2678.**), időnként elmérgesedett a viszonyuk, s ilyenkor a házaspár „mindenféle módon kellemetlenkedett” a költőnek (l. **2708.**). Végül sikerült őket kilakoltatni a szobából (l. **2737.**). A konyhában egy ideig még ottmaradhattak.

Az 1919. szeptember 1-je és 1921. január 15-e, Babits Mihály és Taner Ilona házasságkötése közti időszakban kevés vendég fordult meg a lakásban. Ady Endréné Boncza Berta, akinek 1919 márciusától szabad bejárása volt a Reviczky utca 7.-be (BML 1918–1919: 464–467.), ebben az időszakban kevesebbszer látogatott ide. Nincs nyoma annak, hogy Rédey Tivadar, Babits egykori egyetemista társa, élete végéig jó barátja, vagy akár Schöpflin Aladár látogatta volna a költőt. Komjáthy Aladár és később Szabó Lőrinc segédkezett Babitsnak ügyei intézésében, Komjáthynak feltehetően kulcsa is volt a lakáshoz, s külön felhatalmazásra a költő távollétében intézte a szükségessé váló kifizetéseket is (róluk a *Babits barátai* című részben külön is lesz szó).

E periódusban megváltozott a költő életritmusa. Nem volt hivatalos állása sem az egyetemen, sem egykori középiskolájában, ezért nem kellett rendszeresen elmennie otthonról, esetleges szekszárdi látogatásait nem kellett az iskolai szünetekhez igazítania.

Megváltozott anyagi helyzete is. Nem volt fix fizetése, könyveinek, verseinek, műfordításainak, tanulmányainak honoráriumából élt. Mivel szerződéskötéseit, elszámolásait, a művekkel kapcsolatos levelezését ügyvéd unokatestvére, Babits (IV) Sándor végezte helyette, ezért feltételezhető, hogy a tiszteletdíjak regisztrációja pontosan történt. (l. **2610.**, **2636.**)

A költő anyagi helyzetéről azonban mindezek ellenére még hozzáve-

tölegetes képünk sem lehet. Csak részinformációk állnak rendelkezésre. Azt tudjuk például, hogy Babits Sándor a költő megbízottjaként december 10-én megállapodást kötött *A gólyakalifa* és a *Vihar* kiadásáról, tárgyalta a Táltos Kiadóval (feltehetőleg a *Pávatollak*, a *Karácsonyi Madonna*, a *Nyugtalan-ság völgye* megjelentetése és a *Recitativ* újrakiadása ügyében – l. **2642.**). Egyezséget készített elő egy másik könyvről is (l. **2673.**) Tárgyalta a *Laoda-meirához* készített klisék ügyében. A levelekből annyi tudható, hogy 1919. október 23-án 700, november 29-én 1300 koronát vett fel az ügyvéd a költő számára (l. **2625.**, **2638.**). Stefan I. Klein 400 márkát utaltatott át neki a *Mythológia*, a *Karácsonyi Madonna* és a *Kezdődik Éliás testvér hiteles története* című munkákért, egy másik írásért pedig már korábban elküldetett Babitsnak 500 márkát (l. **2799.**). Mohácsi Jenő a *Das zweite Leben* (feltehetően *A gólyakalifa*) színpadra állításáért 1800 koronát küldött (l. **2793.**). Hogy ezek az összegek a fokozatos devalválódás korában mit értek, mennyi honorárium társult még ezekhez, arról nincs pontos fogalmunk. Annnyit lehet tudni, hogy Szabó Lőrinc „Pest legcsúnyább, legszegényebb lakása”-ért havonta 150 koronát fizetett (l. **2678.**). Komjáthy Aladár Feketééknek „koszt-ra 240”, „szénre, fára 360” koronát adott (csupán az nem derült ki az idézett levélből, hogy mindezt mennyi időre – l. **2675.**). A Nyugat egy száma 1920 elején 10 korona volt, „a február 15-ig belépő előfizetőknek” az éves előfizetési díj 160 koronába került. A Babits Istvánnak otthonról küldött korona 30 jent ért (l. **2728.**). A *Vita di Dante Alighieri* negyedik kiadása 60 koronába került (l. **2667.**). A levelekben vannak időleges pénzhiányra utaló megjegyzések. Az egyikről, egy korábban neki küldött levél alapján Stefan I. Klein emlékezett meg (l. **2782.**). A másiktól maga Babits írt. Eszerint sokáig „nem volt fűtőanyaga”, ezért „házon kívül töltötte [...] az egész napot [...]” (l. **2813.**) Ugyanakkor Tanner Ilonának 1921. január 11-én arról beszélt, hogy „anyagi viszonyai jók”, a házasságban „nem kell” nélkülözniük. (Téglás 2000: 45–46.)

A levelekben az 1918–1919-es időszakhoz képest alig van betegségre való utalás. Mindössze arról tudunk, hogy a szakálla 1920 nyarán „komolyan hullani kezdett”, s attól félt, „hogy a dolog átterjed a bajusz”-ára is. Feltehetően októberben vagy november elején orvoshoz fordult, aki kvarclámpa-kúrát rendelt. A kúra eredményeként arca „egészen kisebesedett”, „valóságos égési sebek” lettek „rajta” (l. **2813.**). Ebben a helyzetben 1920 karácsonyára nem utazott haza Szekszárdra.

Babits és az irodalmi társaságok

Babits Mihály nem csatlakozott 1919. augusztus elején ahhoz az írócsoporthoz, amelyik megjelent Friedrich István miniszterelnöknél, biztosítva őt arról, hogy „a magyar írók a nemzet újjáébredésének munkájában minden erejüket készek a kormány rendelkezésére bocsátani”, nem vett részt Ambrus Zoltán, Ábrányi Emil, Gárdonyi Géza, Herczeg Ferenc, Hoitsy Pál, Kozma Andor, Prohászka Ottokár, Rákosi Jenő és Szabolcska Mihály díszelnökletével és Szabó Dezső ügyvezető elnöksége alatt megalakult Magyar Írók Szövetségének munkájában, a kizárólag „faji alapon” szerveződő, magát a „keresztény nemzeti kurzus” reprezentációjának tekintő testület tevékenységében. (BML 1918–1919: 873–874.) Szabó Lőrincről tudta, hogy a Szövetséghez csatlakozó Kosztolányi Dezső haragudott rá valamiért, feltehetően azért a levélért, melyet Babits Kosztolányi kérése ellenére is elküldött Szabó Dezsőhöz, megokolva, miért nem csatlakozott az új szervezethez (l. **2607.**). Még inkább magára vonta az újonnan létrejött írói csoport szervezőinek és vezetőinek a haragját azzal a levéllel, melyet – Horvát Henrik és Szabó Lőrinc tanúsító aláírásával – eljuttatott a Szövetség közgyűlésére, tájékoztatásul kívülmaradásának indoklására (l. **2608.**). A Diákkultúra című lapban 1919. október 20-án, a Gondolatban december végén megjelent interjúja és nyilatkozata még élesebben mutatta meg a különbséget az új politikához csatlakozók és az azzal szembenálló Babits Mihály között.

Az a Petőfi Társaság, amelyik 1915-ben elutasította, 1917-ben (előzetesen egyeztetett összefogással) beválasztotta a tagok közé a költőt (BML 1918–1919: 449–450.), egy 1919. október 30-án kelt levélben (l. **2626.**) igazoló bizottsága elé citálta. Babits „véstörvénytörő”-nek érezte a november 3-ára kitűzött ülést (l. **2627.**), amely vagy nem hozott határozatot, vagy amilyen a költő nem jelent meg, ezért a Társaság 1920. január 27-ére újabb tárgyalási napot jelölt ki, majd február 21-ére egy harmadikat (l. **2665.**). Ezen, a felvett jegyzőkönyv szerint, a következőket rögzítették: „A fegyelmi bizottság egyhangúan megállapította, hogy Babits Mihály egyetemi tanszékén s az említett [Új Világ] folyóiratban különös nézőszögből vitatta a haza és a nemzet fogalmát, s mivel pacifista, e fogalmaknak nem tulajdonítja a közfelfogás által megkívánt fontosságot. Bizonyos vonatkozásban internacionalista s ezért munkájának mételyző hatása van az ifjúságra, s ezért középiskolai tanszékre nem való, sőt kívánatos, hogy irodalmi munkásságát a vallás- és oktatásügyi minisztérium különös gondnal figyelje. A bizottság nyugdíját is beszüntetni javasolta, amit Babits Mihály nem is vett föl [...]” Herczeg Ferenc indítványára „az egyes

tagokról előterjesztett jelentés után [a bizottság] külön név szerinti titkos szavazással döntött afölött, hogy [az érintettek] maradhatnak-e a Társaságban vagy kizáratnak”. (Téglás 2007: 104–105.) A titkos szavazás eredményeként azok, akik közül 1917. december 16-án Babits Mihályt huszonheten a Petőfi Társaság tagjának megválasztották, most huszonegyen a kizárás mellett voksoltak, négyen a tagság fönntartását kívánták, egy valaki pedig üres szavazólapot adott be. (Téglás 2007: 118.) A kizárásról február 22-én a Szózat, a Világ, Az Újság, a Nemzeti Újság, február 25-én a Bécsi Magyar Újság, 26-án a 8 Órai Újság adott hírt. Március 14-én és 16-án a Szózat, május 16–23-án az Erdélyi Szemle foglalkozott a Petőfi Társaságban kialakult helyzettel. Csak az utóbbi kommentálta a történeteket. „Babits Mihály, Móríc Zsigmond [akit húsz szavazattal zártak ki a Társaságból] – írták –, megírván a magyarok minden vétkét és gyöngeségét, nem magyarabb-e még mindig, mint Jakab Ödön [...], aki sujtásos versekben, igen epigonszerű versekben zeng dicshimnuszokat a magyarokról?” (Téglás 1997: 126–126.) Seben Károly még a kizárás napján írt a költőnek. „Semmiféle »határozat« nem ingat meg engem, és velem együtt (ezt most holtbiztosan érzem) bizakodó, fiatal lelkek hatalmas táborát – írta ismeretlenül Babitsnak –, hogy az Ön költészete adja ma nekünk nemcsak az iskola megutált klasszikusainak regenerációját, hanem egy biztató reményt a jövőbe is.” (l. 2671.) Babits is kommentálta a kizárást. Ady Endréne Boncza Bertának 1920 február utolsó napjaiban Szekszárdról ezeket írta: „Barátaim ugyan voltak oly kedvesek, s értesítettek a Petőfi társaságból való kidobatasomról. Ennek én még inkább örülnék, ha itt Szekszárdon eleven példákon nem látnám: mit jelent ez a mai »intelligencia« többségének szemében. [...] Képzelem, Pesten is azóta mennyit mocskoltak, gunyoltak, lesajnáltak, »megbocsátottak« [...]. Harcolni nem tudok evvel a csöcseléssel, és védtelenül vagyok kiszolgáltatva barátaimnak akik nem tudják, ki vagyok, és ellenségeimnek akik nagyon is tudják...” (l. 2672.)

1920 márciusára–áprilisára a professzúrától megfosztott Babits Mihály már nem tartozott egyetlen szakmai körhöz sem. Továbbra sem vállalt közösséget a Magyar Írók Szövetségével, a Kisfaludy Társaságnak nem volt tagja, a Petőfi Társaság kirekesztette, az 1918. december 1-jén alakult Vörösmarty Társaság, melynek alelnöke volt, nem deklarálta ugyan megszűnését, de tevékenysége ellehetetlenült.

Nem számíthatott korábbi újságjaira: a Pesti Naplóra, a Vasárnapi Újságra, az Esztendőre, az Életre. Verset, prózát, tanulmányt a kolozsvári Napkelet, a nagyváradi Tavasz, a temesvári Szemle, a Pozsonyban megie-

lent Tavasz kért tőle. 1919 szeptembere és 1921 januárja között a felsorolt lapokban megjelent egy-egy írása mellett a Délmagyarország, az Egyenlőség és a Hetilap hozta egy-egy munkáját. Talán felmerült, hogy munkatársa vagy szerzője lesz a szerveződő Virradatnak (l. 2621.). Kaczér Illés, A Toll című lap későbbi szerkesztője, kéziratot kért tőle a Bécsben megjelentetendő „irodalmi hetilap”, a Vasárnap számára (l. 2677.), melyet „Csehszlovákiába, Jugoszláviába és Erdélybe” is el akartak juttatni. A kérést egy hónappal később, március 26-án megismételte (l. 2691.). Hasonló levéllel kereste fel 1920. december 10-én a Keletmagyarország címen Erdélyben kiadandó újság nevében dr. Király Aladár is (l. 2807.). Babits munkáit 1919 ősze és 1921 januárja között azonban majdnem kizárólag a Nyugat közölte csak.

Babits és a Nyugat

A vizsgált korszakban Babits Mihálytól a Nyugat 1919. novemberi összevont 14–15. száma hozta a *Magyar költő kilencszáztizenkilencben. (Vita és vallomás)* című írást, az augusztusban és szeptemberben elkészült három betétverssel, a *[Szittál-e lassú mérgeket...]*, a *Hazám! Ma mikor...* és a *[Gunynyasztva műzsám, szárnya tollpíhéi...]* kezdetű alkotásokkal, egy könyvismertetést *Az egyetlen verseskönyv* című recenzióval Juhász Gyula kötetéről. A decemberi összevont számban négy verse és a *Purgatórium* hatodik éneke jelent meg. 1920 februárjában közölte a folyóirat a *Tanulmány Adyról* című írását. Az április 15-i és május 15-i összevont szám a készülő békediktátum kiváltotta értelmi–érzelmi sokk tematizációját, *A könnytelenek könnyeit* és a politikai jelszavakra reflektáló versét, a *Csak a dalra!* címűt. A májusi 9–10. összevont számban jelent meg *A torony árnyéka* című elbeszélés, a *Reggel* című vers és a közelmúlt áttételes és vizualizált szöveg-lenyomata, a *Szaladva fájó talpakon...* című alkotás. A 11–12. összevont számban volt olvasható Laczkó Géza *Német maszlag, török áfium* című regényéről készített bírálata. Júliusban jelent meg a Nyugatban *Az óriások költögetése*, a *Nagy Sándor öregkora* és a *Dante hat soráról* című írása. A novemberi összevont számban négy Baudelaire-fordítása volt olvasható. A decemberi kettős szám öt versét hozta. Az 1921. január 1-jei számban szerepelt a már idézett *Költészet és valóság. Élettöredékek* című prózája.

Babits Mihály 1919 januárjától már nemcsak arra készült, hogy írásait hozza majd a Nyugat. Főszerkesztőként Ignótus, szerkesztőként az 1–3. szám esetében Ady és Babits neve szerepelt ugyan a lapon, a Nyugatot igazában ebben az évben Babits Mihály már egyedül szerkesztette. Ignótus 1919.

március legelejétől Bernben volt, Károlyi Mihály köztársasági elnök kérésére Svájcból irányította Magyarország külföldi propagandáját, s bár ígérte, hogy részt vesz továbbra is a folyóirat munkájában, konkrét ötletei is voltak, arra bízta Babitsot, formálja a maga képére és hasonlatosságára a folyóiratot. (BML 1919–1919: 281–282.) Osvát Ernő 1918 végén formálisan is kivált a lapból. Ady a szerkesztésben valójában sohasem vett részt.

A már elfogadott kéziratok és korábban tett ígéretnek 1919 januárjában még meghatározták a folyóirat arculatát. Az Ady Endre halála után összeállított február végi, március eleji összevont számban azonban már érvényesült Babits szerkesztői koncepciója. Még látványosabban volt ez meg tapasztalható az 1919. novemberi és decemberi lapszámok esetében.

1919 májusában Fülep Lajos jelezte, Szabó Dezső *Az elsodort falu* című regényéről szeretne „behatóbban” írni. Az ígért „egy-két nap alatt” bizonyára elkészült a tanulmányával, mely nem jelenhetett meg a lapkiadás kényszerű szüneteltetése miatt. Augusztusban, amikor Szabó Dezső a Magyar Írók Szövetségét szervezte, s úgy tűnt, ő lesz az új hatalom egyik fontos kulturális exponense, Fülep kilátásba helyezte, ha tanulmánya nem jelenik meg az első őszi számban, „soha többé nem ír egy sort se a Nyugat] ba [...]”. (BML 1918–1919: 374., 424. – l. **2555.**, **2606.**) Babits szerkesztői koncepcióját jelzi, hogy sem kollegiális presszióra, sem fenyegetésre nem teljesítette Fülep kérését. Ha ugyanis a Nyugat első őszi számában *Az elsodort falu* értelmezése kerül első helyre („egy rendkívül tehetséges ember rendkívüli eltévelyedése”, ahogyan Fülep nevezte sommásan a regényt), akkor az lehet a látszat, mintha Szabó Dezső lenne a centrális személy a világháborús regényében megfogalmazott nemzetértelmezésével, történelemfilozófiájával, az 1919. március végén írt, *Az egész emberért* című cikkében kifejtett társadalomfilozófiájával és a Magyar Írók Szövetségének programjában megjelölt politikai választásával. Babits pontosan tudta, s ezt 1915 és 1918 között írt több esszéjében és tanulmányában szavakba is foglalta, hogy a történelemben és a politikában az irracionális emberi, társadalmi, politikai ösztön és a racionalitás, az intellektuálisan értelmezhető és az antiintellektualizmus áll szemben egymással. Másként fogalmazva: a politikai relativum és az erkölcsi abszolútum.

Személyes sorsában és a felcsapó társadalmi indulatokban érezte, hogy az 1919 augusztusában kezdődő új korszakban is ez a „hagyomány” folytatódik. S ezért tette az első 1919 őszi Nyugat szám élére a *Magyar költő kilencszáztizenkilencben* című tanulmányát, amelyik nem a politikai esetlegességekről mond véleményt, mint a gondolatmenetét sűrűn változtató Szabó Dezső, hanem nagyobb távlatban értelmezi a világot. Középpontba

helyezi a „nemzet” fogalmát és a „kultúra” kérdését, miközben a politikai döntés már megszületett Magyarország új határaitól. Elutasítja az akkori indulatot, amelyik a nemzetet mint sorsközösséget tekinti, a kiválasztottság- és küldetésudatát erősíti, s a maga irracionalizmusával a magyarokat kirekesztőket maga is kirekeszti. Ehelyett megismétli az Új Nemzedékben 1919. március 8-án megjelent *Az igazi haza. Cikk a Szózatról* című írásában foglaltakat a kultúrában élő nemzetről, amelyik a vállaláson alapul, s a különböző nyelveket, nyelvjárásokat beszélők politikai közösségét jelenti, ahol a nemzet (a haza) és a szabadság fogalmai egyformán fontosak. És megismétli a Magyar Írók Szövetségének küldött levelében foglaltakat (l. **2608.**) az amorális eszközökről és politikai célokról, a lelkekben létező nemzetről, a nacionalizmus ostobaságáról és a nemzetellenes érzületről. Gondolatainak folytonosságára utal a tanulmány szerkezete: az irodalmi társaságokkal való látszólagos személyes *Vita* a szöveg negyedét, az általános politikaelméleti, történelemfilozófiai, etikai kérdések tisztázása tölti ki a tanulmány háromnegyed részét; ez utóbbinak ezt a címet adta: *Vallomás*.

Babits Mihály azonban csak a Nyugat 1919. évi őszi-téli két kettős számot szerkeszt(he)tte meg egyedül. Gellért Oszkár feljegyzése szerint „késő ősszel”, feltehetően novemberben, felkereste Osvát Ernő, s közölte vele, hogy „1920. január elsejével újra átvinné [...] a Nyugat szerkesztését” vele, „és ha nagyon kell, Babitscsal is”. Januárban pedig Fenyő Miksa, aki az 1920. évi első januári lapszám végén már egyedül szerepelt „kiadótulajdonos”-ként, és Osvát Ernő hivatalos szerződésben alkalmazták Gellért Oszkárt „a Nyugat folyóirat szerkesztőjeként. Mint ilyen – folytatódik az okirat – köteles Osvát Ernő szerkesztőtársával egyetértőleg és együttesen ellátni és egyben irodalmi munkásságát és tevékenységét a folyóiratnak szentelni. Külön megállapítatik, hogy a folyóirat neve mint szerkesztője nem szerepelhet. A kiadóhivatal igazgatása, illetve a kiadóhivatal teendőinek ellátása ugyancsak az [ő] feladatát képezi. Évi fizetése 60 000 koronában állapítatik meg, mely havonként és minden hó 1. napján 5000 koronával fizetendő”. (Osvát... 1985: 299–301.)

Osvát Ernő aspirációja, Gellért Oszkár szerződtetése (akinek neve 1922 közepéig már Osvát és Babits neve mellett mint szerkesztője szerepel a folyóiraton), a szerződés megkötéséről folyó tárgyalásokból Babits kihagyása és Fenyő Miksa szerepe bizonyos pontokon homályos. Miért kellett a Tanácsköztársaságban magát Babitsnál sokkal jobban exponáló, az írói kataszter tervezetén még július utolsó hetében is szorgalmasan dolgozó Osvát Ernőt a folyóirat szerkesztésébe bevonni? Miért kellett „elővenni” Gellért Oszkárt, a Berinkey-kormány, majd a Tanácsköztársaság sajtó-

főnökét, akit 1919 őszén internáltak, s aki ellen folytatott eljárást csak 1921-ben szüntették meg (s akivel szemben Babits különösen nobilis volt, hiszen az 1919 decemberi Nyugatban közölte a *Naplómból*, – *onnan* című írását)? Miért kellett az amúgy is politikai keresztútjába került Nyugatot két „gyanús”-nak számító szerkesztővel még tovább „terhelni”? (Kosztolányi 2008: 369–382.) És milyen szerepet vállalt ebben a kontraktusban a Babitsot tisztelő és becsülő Fenyő Miksa? A „laptulajdonos” előtt bizonyára világos volt, hogy Osvát változatlanul a 19. század klasszicizmusát tekintette normának, az igazat, a meggyőző ábrázolást kereste, néha meglepő elfogultságokkal és kvalitás-tévedésekkel tartott sokra szerzőket, sokszor feleslegesen kicsinyeskedő stiluspedantériáját pedig az alkotók nehezen viselték. Babits, amint az általa összeállított 1919-es lapszámok is jelezték, teoretikus igénnyel értelmezte a 19. századi és a kortárs alkotókat, egyaránt figyelt a hagyományokra és a világköltészetre, Ferdinand Brunetière *L'évolution des genres dans l'histoire* gondolatmenetéből kiindulva elkülönítette a „kifejezés”-t és a „formulá”-t. És azt is kellett tudnia Fenyő Miksának, hogy Babits és Osvát között meghitt baráti viszony nem alakult ki. (Sipos 1998: 164–166.) S mivel a közlések ügyében Osvát mindig magának tartotta fenn a döntés jogát, az 1920. január 1-jével induló Nyugatban valóban új korszak kezdődött. Babits Mihály alkotásai – részletezett sűrűséggel – helyet kaptak a folyóiratban 1920-ban és 1921 januárjában. A Nyugat vezető poétája azonban Gellért Oszkár lett. 1923 végéig 30 költeménye jelent meg a Nyugatban, miközben Tóth Árpádtól 1, Juhász Gyulától 6, Füst Milántól 9, Kosztolányi Dezsőtől 16. Vezető szerzőnek számított a statisztika szerint Kovács Mária a maga 21 alkotásával, a „Babits-tanítványok”: Komjáthy Aladár, Sárközi György, Szabó Lőrinc verseit pedig Osvát rendre elutasította vagy ha közölte, akkor megalázóan kis honoráriumot utalt ki a számukra. (Osvát... 1985: 302–303.)

Ez az értékkonfliktus Babits Mihály és Osvát Ernő között 1921 januárjától újabb fejleményekkel bővült.

Babits művei magyarul és idegen nyelven

1919. szeptember 1-je és 1921. január második fele között Babits Mihálynak nyolc könyve jelent meg magyarul, egy németül, egy svédül.

1920. január 23-án adták ki első műfordításkötetét, a *Pávátollakat*, február 6-án első novelláskönyvét, a *Karácsonyi Madonnát*, mindegyiket a Pallas Kiadó gondozásában. A Pallas jelentette meg július 23-án a *Purga-*

tórium fordítását, a Révai adta ki vagy július végén, vagy augusztus elején, Zádor István könyvdíszítései, a kötet exkluzív editióját. Augusztusban jelent meg a Táltosnál a *Recitativ* második kiadása, novemberben *A pokol* fordításának új kiadása Babits Mihály 1920-ban írt előszavával, november 19-én *A pokol* és a *Purgatórium* összekötött változata. Decemberben a Táltos kiadta a *Nyugtalanság völgye* című verseskötetet (l. **2813.**, **2818.**, **2823.**) A *Karácsonyi Madonna*, különösen pedig a *Pávatollak* „nagy sikert aratott”, az utóbbiból a megjelenés hónapjában, 1920 februárjában egyetlen könyvesboltban hetven „amatőr példányt” adtak el (l. **2678.**).

1920-ban jelent meg Stefan I. Klein fordításában *A gólyakalifa* (*Der Storchkalif*) Lipcsében (l. **2619.**). 1921-ben Inga Lindholm átültetésében, *Stoirk-kalifen* címmel svédül Helsingforsban. 1919 októberében közölte a német Genius „bibliophil folyóirat” a *Mythológiát* (l. **2619.**). Babits, bizonyára Stefan I. Klein erőszakos kérésére újabb regényt is ígért. Ez a mű lehetett a Nyugatban 1915-ben és 1916 elején folytatásokban közölt (befejezetlen) *Kártyavár* is, melynek befejezésére a szerző folyamatosan készült, de lehetett esetleg a *Timár Virgil fia* is, melynek egy részlete, a második fejezet eleje, Vitányi Vilmos felbukkanása a regénytérben és regényidőben, 1921. január 15-én *Arckép egy regényből* címmel a Budapesten megjelenő Hetilap című újságban, *Arckép. Egy regényből* címváltozattal pedig Kolozsvárt a Napkeletben jelent meg. Klein „egy terjedelmesebb essaykötet” kiadásának lehetőségét is felvillantotta (l. **2785.**).

Babits 1921-ben dolgozott Goethe *Napló* című munkájának fordításán és korrektúráján (ami aztán 1921 márciusában jelent meg – l. **2805.**).

Ezt a feszített munkatempót feltételezhetően nem kizárólag a megélhetés szüksége diktálta. Egy új verseskötettel, egy novelláskönyvvel, egy műfordítás-gyűjteménnyel, egy korábbi kötet második kiadásával és a periodikumokban megjelent munkáival Babits Mihály bizonyára azt is jelezni kívánta, hogy igazi területe az irodalom, a nemzet nem politika, hanem „a kultúra”, „az irodalom a nemzet lelkének része”, amint a *Magyar költő kilencszáztizenkilencben* című írásában szavakba foglalta.

Babits és Ady Endréne Boncza Berta

Babits 1916. március 16-án egy Nyugat-matinén ismerkedett meg Ady Endre ifjú feleségével, az akkor huszonkét éves Boncza Bertával.

Az 1916-os személyes megismerkedésük után néhányszor megfordult Adyék Veres Pálné utcai lakásában.

Ady halála után, 1919. január utolsó napjaiban, a temetési előkészületek közben: a sírhely kiválasztása, a Nemzeti Múzeumban felállított ravatal és a szertartás ügyében Babits feltehetően többször találkozott a fiatal özvegygel.

1919. február végén a „halálfáradt” Ady Endréne Boncza Berta, akinek „árva, megkínzott huszonnégy éve” fázott az őt körülvenni akaró tiszteletben (ezek Boncza Berta szavai) levelében kereste fel Babitsot. A költő ugyancsak zaklatott állapotban volt ekkor. Megélte az egyetemi tanársága körüli jogi csúrést-csavarást, egyedül szerkesztette a Nyugatot, részt vett különböző szervezetek és testületek munkájában. Az özvegy levelében nemcsak a korszak szokásrendjével és illetményével szembeni gesztust érezte, hanem azt is, hogy valaki be akar törni magányába.

Mindezek ellenére 1919. február vége és augusztus közepe közti időben kialakult köztük egy személyes találkozásokkal, s mintegy negyven levél váltásával jellemezhető kapcsolat, amit tetézett Ady Endréne Boncza Berta többszöri megjelenése Babits egyetemi Ady-szemináriumain. A fiatal özvegy, aki először védelmet, támogatást, együttérzést várt Babitstól, aki azonban láthatóan számolt azzal is, hogy a férfi sorstársa, életének része, férje is lehetne (BML 1918–1919: 464–167.), 1919. október legvégén, levélben vagy telefonon újból jelentkezett. Az első itt közölt levél (l. **2628.**) nem zárja ki annak lehetőségét sem, hogy voltak szeptember-októberben elküldött–kapott kártyák is. Az azonban tény, hogy 1919. szeptember 1-je és 1920. augusztus közepe között húsz levelet váltottak egymással. Ezekben születésnapi ajándék-magyarázat (l. **2637.**), Babits részéről megfogalmazott szerelem-vallás volt („[...] mindig jobban érzem: én is téged szeretlek legjobban” – l. **2668.**), volt egyszerű érdeklődés (l. **2698.**), volt féltékenység egy „csunya, szemüveges és kellemetlen fiu” miatt, aki úgy jár mellette „mint egy felnőt holott pelenkába való” (l. **2664.**). A „fekete fiú”, azaz Szabó Lőrinc „lekapcsolására” szóló felhívás mellett van a leveleknek egy újabb „hőse” is: Márffy Ödön. Márffy, a Nyolcak festőcsoport tagja, 1918-ban kezdte rajzolni tanítani az ambiciózus fiatal lányt (BML 1918–1919: 864.). 1919-ben, Ady halála után a fiatal özvegy rajz- és anatómiaórákat vett többek között Kernstok Károlytól, Pátzay Páltól és tőle. 1920. február végén már egy Márffy Ödön által rajzolt albumhoz kéri Babitstól a megbeszélte előszót, amúgy mellékesen odabiggyesztve a levél végére: „Márffy ma – rajta»d« kívül akit nem tudok mértékkel mérni – a legjobb barátom. Okos, csöndes, jó izlésű – kinek a hideg tartózkodáson túl meleg, egyszerű és mély a jósága.” (l. **2681.**) Pár nappal később megsürgeti az előszót (l. **2683.**). 1920. augusztus végén pedig a következő leve-

let küldi Babits Mihálynak: „[...] A régi változatlan barátsággal jelentem, hogy a napokban megesküdtem Márffy Ödönnel. Új gazdámmal nagyon megvagyok elégedve. Nagyon jó kis lány vagyok és igyekszem lenni, rád pedig – nem szüntem meg – nagy szeretettel gondolni [...]” (l. 2769.)

Babits és Tanner Ilona találkozása

Ady Endre özvegye és Márffy Ödön házassága előtt nem sokkal, 1920. június 30-án Babits Mihály levelet kapott Tanner Ilonától, aki egy pár verset küldött a Nyugat szerkesztőségébe, kérve a közlésüket (l. 2738.). A sürgetésre Babits július 12-én válaszolt, megígérve, hogy újból meg fogja „tekinteni” a beküldött műveket (l. 2747.). Tanner Ilona november 8-án lakásán kereste fel a költőt, személyesen próbálva beszélni a Nyugat szerkesztőjével versei sorsáról (l. 2795.) Újév napján a Reviczky utcában hagyta jókívánságait tartalmazó kártyáját (l. 2820.). 1921. január első napjaiban ismét jelentkezett (l. 2821.). Január 12-én pedig Tanner Ilona Babits Mihályhoz költözött (l. 2824.). A költő a VIII. kerületi előljáráson „kihirdetés alóli diszpenzáció” kiadását kérte (l. 2826.), január 15-én pedig Komjáthy Aladár és Szabó Lőrinc jelenlétében összeházasodtak. (Téglás 2000: 53.)

Ismerve Babits Mihály házasság elleni érveit, melyeket részint ő maga foglalt szavakba a Nyugat 1921. január 1-jei számában a *Költészet és valóság. Élettöredékek* című prózájában, részint Dienes Valéria őrzött meg az 1966-ban megjelent *Ilyennek láttam...* című emlékezéseiben, váratlan volt ez a döntés. Akaratlanul felmerül a kérdés: ki volt Tanner Ilona?

Meglehetősen sok, néha egymásnak ellentmondó adat vall róla. 1891. december 10-én született Budapesten. Anyjának, Kögler Antóniának ősei Sziléziából, apjának, Tanner Bélának nagyapja Svájcból kerültek Magyarországra. A német nyelvű szülők gyermeke csak iskolásként kezdett el magyarul beszélni. A tanulással végig problémái voltak. A helyesírással még asszonykorában is bajlódott. A négy polgári után, 1915–1916-ban a gimnázium ötödik osztályában, magántanulóként nem tudott megbirkózni a latin nyelvvel. Pedig ekkor már nagyratörő tervei voltak. Egyetemre akart menni, doktorálni szeretett volna. A föltűnően szép lánynak azonban mindenről le kellett mondania. Apja meghalt, három testvére maradt, neki kellett segíteni eltartásukban. 1917 szeptemberében újból munkába állt, akárcsak első munkahelyén, 1912-ben, ismét gépirónóként alkalmazták. Ekkor már verseket is írt az asztalfióknak.

A Babits Archívumban található levelekből a hagyományos századeleji

női sorsból bármi áron kitörni vágyó ember képe bontakozik ki. Miután a tanulás, a kiemelkedés polgári útja bezárult előtte, 1918 őszén beiratkozott Rózsahegyi Kálmán színiiskolájába, akárcsak József Jolán tette 1917-ben, keresve a maga élet-szerep-lehetőségeit (Valachi 2006: 82–84.). A színi-szetben sem találta meg azonban a maga útját. S miután női mivoltában, magánéletében is számos kudarc érte, úgy gondolta, egyetlen lehetősége maradt: a költészet. Erősítette ebbeli hitében az első Nobel-díjas nő, Selma Lagerlöf nemzetközi sikere, Magyarországon Erdős Renée, Kaffka Margit, Lesznai Anna, Tormay Cécile hirtelen támadt népszerűsége. 1913-ban Szép Ernőtől egy enyhén frivol novella közlését kérte. Nem sokkal ezután hozta egy-egy versét A Hét és a Vasárnapi Újság. 1918-ban Herczeg Ferenc Új Idők és Kiss József A Hét című lapjának küldte el verseit. Az Új Idők közölte egyik művét, az *Ilyen az, ha a csúcsra értünk* címűt. A Hét nem is válaszolt. Ebben a lélektani pillanatban küldte el a Nyugatnak, sőt személyesen Babitsnak idézett első levelében néhány versét. A közlésre azonban várni kellett. B. Tanner Ilonka néven 1921 első felében jelent csak meg a Nyugatban hat verse. (Sipos 1978: 34–38.)

Feltehető természetesen egy másik kérdés is. Mi a magyarázata annak, hogy az agglegény-életre végképp berendezkedett költő az ötödik személyes találkozás után megkérte Török Sophie kezét?

Erre kétféle magyarázat is van.

Az egyiket maga Tanner Ilona foglalta szavakba (aki – férjének a Kazinczy Ferencéhez hasonló küldetését kívánva hangsúlyozni – 1922-től Török Sophie-ként írta alá műveit). Eszerint 1920 őszén, miután a már idézett korábbi levélváltásuk nem hozott áttörést, azaz a Nyugat nem közölte Tanner Ilona verseit, személyesen akart találkozni a költővel. A Baross Kávéházban kereste, miután azonban Babits nem érkezett meg a szokott időben, névjegykártyát hagyott a számára. S amikor ez is válasz nélkül maradt, november 12-én felment a költő lakására, ahol, némi várakozás után, végre személyesen is találkozott a „szerkesztő úr”-ral, aki – miközben Komjáthy Aladár és Szabó Lőrinc „a hálószoza kulcslyukán leskelődtek” – elmondta: versei „nagyon tehetséges írásoknak látszanak”. November 29-én volt a második találkozásuk a Reviczky utcában. Tanner Ilona ekkor ismerkedett meg az ott lakó Szabó Lőrincel is. Szabó Lőrinc nem volt rokonszenves Tanner Ilonának. „Darabos, formátlan, hajlott, nagy alak, pápaszem mögül hunyorgós szemek, széles paraszti vonások, rosszul szabott ruha [...] volt rajta”, a fiatal lány – emlékezete szerint – „szemeit is bamba kifejezésűeknek találta”. Szabó Lőrinc, míg Babits Mihály ugyanabban a szobában, néhány méternyire tőlük telefonált, lerohanta a vendé-

get. Már „nagyon várta” „a személyes találkozást”, mondta neki, verseit „nagyon tehetséges”-nek tartja, s hozzátette: ők bizonyára „jó barátok” lesznek majd. Babits Mihály azt hihette, Tanner Ilona emlékezete szerint, hogy a „kedélyes”-en beszélgető két fiatal „hamar meg[ett] egymásnak”. Tanner Ilonát azonban férfi mivoltában is Babits érdekelte, s azonnal elhatározta, felhasználja Szabó Lőrincet arra, hogy közelebb kerülhessen a „szerkesztő úr”-hoz. Ennek érdekében gyakran találkozott Babits famulusával, hol a Baross Kávéházban, hol a Duna-parti Modern kávéházban. December 8-án a Baross Kávéházban elhatározták, hogy össze fognak házasodni. Tanner Ilona ezt látszat-házasságként gondolta el, melynek segítségével megszabadulhat az otthoni zsarnokságtól és kiszolgáltatottságtól, aztán gyorsan elválnának, elvált asszonyként ugyanis nem kellene otthon laknia, új életet kezdené, s a gyors válásig is „önállóan, saját jövedelméből” élnének mindketten. Tanner Ilona, Szabó Lőrinc és Babits Mihály legközelebb december 26-án találkoztak a Reviczky utcában. Tanner Ilona – feltehetőleg 1923-ban készült – írása szerint ekkor párnákat és szőnyegeket terítettek a földre, mindnyájan letelepedtek, s – a kornak divatos játékát játszva –, csókolgatták „egymást bolond összevisszaságban”. Este együtt vacsoráztak, majd énekelve-összekapaszkodva a három férfi hazakísérte a Kálvária tér 8. számú házához Tanner Ilonát. Január 8-án Szabó Lőrinc telefonon felhívta a fiatal lányt a munkahelyén, a Külügyminisztériumban, s „hebegve-dadogva” közölte, „Mihály hajlandó lenne [...] szeretni” őt. 10-én hármasan moziba mentek. 11-én a Centrál Kávéházban találkoztak, ahol „Lőrinc boldog izgalommal terjesztette”, hogy Tanner Ilona Babits menyasszonya. A reménybeli jegyesek ezalatt külön asztalhoz ültek, ahol a fiatal lány szemrehányást tett a költőnek, „miért rontotta el” a Szabó Lőrincel elgondolt házasságát, „hiszen csak formaság lett volna az egész”. „[...] van egy más megoldás is!” – tette hozzá Babits Mihály Tanner Ilona emlékezése szerint –, „hogya hozzám jönnél feleségül!” Ezután megállapodtak abban, hogy a következő napon, tehát január 13-án Tanner Ilona otthagyja a hivatalt, elköltözik otthonról a Reviczky utcába, s a lehető leghamarabb megtartják az esküvőt. (Téglás 2000: 7–52.)

Babits Mihály és Tanner Ilona gyors házasságkötésének másik változatát Szabó Lőrinc írta meg. Eszerint Tanner Ilona „egy késő őszi vagy kora téli délután” kereste föl a költőt a Reviczky utcai lakásban. Babits borotvátlan volt, a könyvtárszobából átment a hálószobába, azt kérve az akkor nála lakó Szabó Lőrinctől, vegye át a verseket. A fiatal férfi azonnal udvarolni kezdett a „nagyon fehér bőrű, nem sovány és nem kővér, természetesen világosszőke hajú szép lány”-nak, beszélgettek saját magukról

is. Egy hét múlva a költő-jelölt eljött megint. „Komoly biztatást kapott a mestertől, de éntőlem is. Én rögtön kapcsolódtam hozzá – folytatódik az emlékleírás –, igyekeztem kávéházban, kocsmában, moziban minél többet vele lenni. Ő nagyon barátságosan fogadta a közeledésemet.” Néhány nappal ezután felmentek a Reviczky utcába, ahol „egész közel” kerültek egymáshoz. Tanner Ilona ettől kezdve naponta feljárt Szabó Lőrinchez, aki „csak azért, hogy szívességet” tegyen a fiatal lánynak, elhatározta, „feleségül veszi”. Mivel húszéves volt, ezért szülői és nagyszülői hozzájárulást is meg kellett szerezni, melyet a szülőktől Debrecenből, Gáborjáni Szabó Lőrincné Baráth Terézia nevű „félelmes” nagymamától Tiszaszőlősről meg is kapott. Karácsony első napján – Tanner Ilona idézett emlékezete szerint a másodikikon – Szabó Lőrinc vendégeként a fiatal lány megjelent a Reviczky utcában, megteáztak, cukrászsüteményt ettek, ittak „némi szeszt”, majd a földön ülve „felváltva csókolgatt”-ák a vendéget. Egy idő múlva Babits és Komjáthy Aladár elment a Centrál Kávéházba, s ők ott maradtak a lakásban. Pár nappal később, lefekvéshez készülődve, Babits gyakorlatilag megkérte Szabó Lőrincet, engedje át neki menyasszonyát. „Egy óras szinte önkívületi megbeszélés során” tisztázták egymás között a lehetőségeket. Tanner Ilonát Babits Mihály veszi feleségül, Szabó Lőrinc pedig kimagyarázkodik családjá előtt. Másnap a fiatal költő felhívta a Külügyminisztériumban menyasszonyát, akit Babits Mihály jelenlétében megkért barátja „számára feleségül”. Tanner Ilona először azt hitte, ugratják. Majd, amikor Babits is megismételte a kérést, megállapodtak, hármasan találkozhatnak a Centrálban. Babits itt „saját szavaival legkomolyabban feltárta” Tanner Ilona előtt „az egész hihetetlen helyzetet”. Miután a fiatal lány „tökéletesen elképedt [s] elvben hozzájárult az egész dologhoz”, Szabó Lőrinc – közös megegyezés szerint – a Centrálban jelen lévő barátoknak: Király Györgynek, Schöpflin Aladárnak és a többieknek, aztán pedig a Gresham-palotában egy szokásossá lett szombat esti vacsorán Tóth Árpádnak, Nagy Zoltánnak, a Bródy családnak és Bródy Pálnak, a Vígszínház későbbi igazgatójának elmondta a hivatalossá lett változatot. Eszerint Tanner Ilona és ő moziba és kocsmaiba „csak a valóság elfedezéseül” jártak együtt, mert Babitsnak „kényelmetlen lett volna az idegenek túl korai és hosszadalmas kíváncsiszkodása”. A házasság hírért aztán Schöpflin Aladár közölte a Szózat című lapban. A következőképpen: „Babits Mihály megnősült. Babits Mihály, a költő csütörtökön házasságot kötött a VIII. kerületi anyakönyvvezető előtt Tanner Ilonával. A költő olvasói, tisztelői között öröndetes meglepetést fog kelteni ez a hír, mert most a költő lírája előreláthatólag új hanggal fog szaporodni: a boldog sze-

relem hangjával. A menyasszony bájos, egészen fiatal, szép szőke lány, azt mondják róla, akik ismerik, hogy maga is tehetséges poéta s a házasságot is a poézis hozta össze [...]” (Szabó 2001: 296–301., 470–471.)

Babits Mihály és Tanner Ilona házasságkötésének két változata közül bármelyiket ki lehet egészíteni lélektani és irodalmi indítékokkal is. A fiatal lány vonzó külseje mellett talán imponáló volt határozottsága, céltudatossága, a tradíciókhoz ragaszkodó költő számára a konvenciókat gondolkodás nélkül áthágó viselkedése. Bizonyára számított az is – erről írt Tanner Ilona idézett emlékezésében –, hogy ez a házasság nem terhelte Babitsot kötelező látogatásokkal, az ifjú felesége és családtagjai között volt feszült viszony miatt nem kellett rokoni kapcsolatokat ápolni. Nem lehetetlen, hogy a házasságtól – Kosztolányi Dezsőék, Schöpfung Aladárék, Tóth Árpádék másként és másként kiegyensúlyozott életét látva – a maga nyugalmasabb sorsának elrendezését is remélte. Lehet, hogy számított Tanner Ilona gyakorlatiasabb lényre is. Nem kizárt, hogy felrémlt Babitsban Kazinczy Ferenc és felesége, Musset és George Sand vagy a Browning házaspár (messziről) varázsos viszonya. (Sipos 2008: 57–61.)

1921. január 15-én a VIII. kerületi elöljáróságon Komjáthy Aladár és Szabó Lőrinc tanúskodása mellett Tanner Ilona és Babits Mihály házasságot kötöttek. (Az egyházi esküvőre másfél évvel később került sor.) Az ifjú házasságok január 16-án feladott levélben köszöntötte Bródy Pál (l. 2829.), 17-én Bródy Sándorné (l. 2830.), egykori szegedi tanártársa, az időközben Miskolcra költözött Borosnyai Károly (l. 2831.), 19-én Rozsnyay Kálmán író, műfordító és felesége, az ugyancsak költő Dapsy Gizella (l. 2832.), 20-án egykori egyetemi hallgató barátja, a székesfehérvári költő, György Oszkár (l. 2833.), 24-én Dienes Barna és felesége Révész Ilus (l. 2832.), Kovács Dávidné szekszárdi polgári iskolai igazgatónő, egykori barátjának, Kovács Lászlónak az édesanyja (l. 2833.) és a Tanácsköztársaság bukása után Bécsbe emigrált költő és műfordító Franyó Zoltán (l. 2837.).

Babits barátai, ismerősei, tisztelői

Babits személyes barátainak, levelezőpartnereinek a köre 1919 szeptemberétől 1921 januárjáig átrendeződött.

Az előző periódusban, 1918–1919-ben volt barátai közül meghalt a Városi Nyilvános Könyvtár igazgatója, a Huszadik Század rovatvezetője, a sokféle szakmai és emberi kapcsolatot jelentő Szabó Ervin. A Tanácsköztársaság alatti tevékenysége miatt elhagyta az országot egykori tisztviselőtelepi

kollégája, másod-unokatestvérének, Geiger Valériának a férje, a budapesti egyetem élére kinevezett bizottság valamikori elnöke, a Marx–Engels Munkásegyletem megszervezésében is tevékeny részt vállaló Dienes Pál, akivel sokszor szerveztek közös programot, s akivel a legkülönbözőbb dolgokról cseréltek eszmét. Emigrációba kényszerült Dienes László, a Galilei Kör tagja, a Huszadik Század munkatársa, 1919 márciusa után a magyar könyvtárpolitika egyik vezetője. 1919. május 1-jén hagyta el az országot barátja, az 1918-as Nemzeti Tanács tagja, Károlyi Mihály kormányának nemzetiségügyi minisztere, az egyetemi tanár Jászi Oszkár. A Tanácsköztársaság bukása után távozott Szilasi Vilmos filozófus, az Eötvös Collegium tanára, az 1914–1918 közötti időszak meghitt barátja (aki majd 1922 után német- és olaszországi házukban többször vendégül látja Babitsékát).

Aránytalanul kevesebb levelet váltott valamikori egyetemi társaival. Nem szerepel a levélírók és a címzettek között Tóth Árpád és Juhász Gyula. Kosztolányi egyetlen levelet küldött, melyben az *Über allen Gipfeln...* fordításáról kérdezte (l. **2658.**). Oláh Gábor egy regényét szeretne volna elhelyezni a Nyugatban (l. **2810.**). Schöpflin Aladárék, akikkel 1918–1919-ben sűrűn levelezett, egy balatoni kirándulásra invitálták (l. **2757.**). Mohácsi Jenő, akivel még a Négyesy-féle stílusgyakorlatokon találkozott, *A golyakalifából* akart színdarabot írni, s ebben az ügyben fordult Babitshoz (l. **2676., 2711., 2793.**). György Oszkárral, legelső egyetemi évének barátjával váltott leveleket. A **2712.** levélben a székesfehérvári tanár–költő megköszönte a kapott dedikált könyvet, a **2825.**-ben regisztrálta a Verlaine-fordításokra vonatkozó dicséreteket, a **2833.**-ban gratulált a házasságkötéshez.

A potenciális levélpартnerek sorából hiányoznak a Bécsbe emigrált szerzők: Kassák és köre, Hatvany Lajos, Lukács György és mások.

Feltűnően kevés minden korábbi időszakhoz képest a Nyugat szerkesztésével kapcsolatos értesítés. Az 1919 szeptemberétől decemberéig terjedő időszak esetében, amíg egyedül szerkesztette a lapot Földi Mihály segéd-szerkesztővel és (valószínűleg) Havas Irén titkárnővel, ez talán magyarázható. Valószínűleg biztonságosabb volt ekkor a Centrál Kávéházban, a Barossban vagy máshol átadni-átvenni a kéziratokat, mint a postára bízni. 1920-ban, amikor Osvát és Gellért Oszkár „átvette” a hatalmat, meglepő, hogy sem kéziratot kísérő, sem az esedékes lapszám szerkesztésével kapcsolatos levél nem érkezett Babitshoz. Az első Osvát Ernőnek küldött pár sor 1920. február után kelt, amolyan megerősítésféle Babits részéről, hogy a készülő művek végleges formájával nem lett kész (l. **2682.**). Osvátnak egyetlen sora sem maradt fenn. Gellért Oszkár kezdeményezte egy levélben az Osvátról való beszélgetést (l. **2783.**), aztán jelezte, hogy Osváttal

együtt várják Babitsot egy kávéházi találkozásra (l. **2800.**). 1920 végén pedig a régi Nyugaton szokásos módon, a különösen tetsző versek felemlegetésével köszönte meg a *Nyugtalanság* völgyét (l. **2818.**).

A tiszteletpéldányok sorsa külön is elgondolkoztató. Babits, aki minden levelet, értesítést elrakott, láthatóan különös gonddal őrizte meg a gratuláló sorokat. Az 1920 áprilisáig megjelent könyveket regisztráló levél csak Jászi Oszkárné Lesznai Annától és Kornfeld Móricnéól található a Hagyatékban. A *Purgatórium* példányát Giesswein Sándor prelátus, Gárdonyi Géza, Pintér Jenő tankerületi főigazgató, Erdős Renée és Szekszárdról a Nenne köszönte meg (l. **2717., 2724., 2739., 2741., 2750., 2754., 2823.**)

Valamikori tanártársai közül Hendel Ödönnek írt Újpestre, tőle és egykori szegedi kollégájától, az időközben Miskolcra költözött Borosnyai Károlytól kapott levelet (l. **2705., 2714.**).

A vele nagyjából egy korosztályba tartozók közül Kaposy Józseftől, a Dante kutatótól (l. **2710.**) jött egy híradás. Dóczy Jenőtől, a Földművelődésügyi Minisztériumban dolgozó írótól, kritikustól kapott egy fulmináns és egy békülékeny hangú levelet (l. **2809., 2817.**). És levelezett Földessy Gyulával, Ady „poéta adminisztrátor”-ával. Földessy *Ady tanulmányok* című könyvét bírálta meg a Nyugat februári összevont számában *Tanulmány Adyról* című cikkében. Földessy előbb reflektált erre az írásra (l. **2706., 2719., 2734.**), majd jelezte, hogy a Babits tanulmányára válaszul írt „értekezését” átadta az Ethika könyvtár részére.

Ady Endréné Boncza Berta és Tanner Ilona már idézett levelei mellett fontosak az 1919 szeptembere és 1921 januárja közti időben Stefan I. Klein értesítései, kérdései, fordításokat sürgető kártyái (l. **2619., 2643., 2782., 2785., 2808.**), Jaschik Álmos tudósítása (az ő címlapjával jelenik meg a *Laodameia* 1921. december 30-án). A Babitsot versekkel bombázó Fóthy János, Andersen György, Brandreis Ferencné Frey Melanie (l. **2772., 2687., 2780., 2686., 2695.**) mellett későbbi pályája miatt érdemel figyelmet az ugyancsak verseket küldő Laziczius Gyula négy küldeménye. Laziczius az újpesti gimnáziumban Babits Mihály diákja volt, 1932-ben a budapesti egyetem magántanára, 1935-ben a Magyar Tudományos Akadémia tagja, 1938-tól az általános nyelvészet és a fonetika professzora lett (l. **2630., 2632., 2651., 2652.**).

Három levélcsoport érdemel ebből a korszakból különös figyelmet.

Az egyik a költőt ért támadásokhoz kapcsolódik. Babitsot, amint erről volt szó, a Petőfi Társaság kizárta tagjai közül a Tanácsköztársaság idején vállalt egyetemi tanársága és a *Szózat*ról írt cikke miatt (l. **2626., 2665., 2669.**). A Középiskolai Tanári Fegyelmi Bizottság ugyanezért meg-

fosztotta nyugdíjától (l. **2639.**), a Magyar Királyi Állami Rendőrségen kihallgatták (l. **2721.**). És kapott gyalázkodó levelet egy „Ismeretlen”-től (l. **2659.**). Ebben a levélben – az írat közepe táján – majdnem betű szerint megismétlődik az ugyancsak aláírás nélkül feladott 1919. augusztus 1-jei levél (l. BML 1918–1919: 413., **2592.**). Eszerint Babits „Nem ábrándult még most se ki a zsidáiból [...]”, míg mindig „nagyon segíti a zsidókat”, mellőzi „a mai kurzust”, „egy szennyos hazaáruló »hazafias« verseit közli”, „a bűneiből tisztuló Magyarország első napjaiban”. Ezzel a minősítéssel szemben, ami más hangszerelésében ugyan, de többször volt olvasható a kurzuslapokban, Hevesi Gyuláné Stern Jolán és Szamuely Tiborné Szilágyi Jolán 1919 decemberében aláírt levelet küldött Babitsnak a *Magyar költő kilencszáztizenkilencben* című írására „válaszul”. Az elsőben „ringyó finomkodásban” kicsúcsosodó [?] költőnek nevezi a szerző Babitsot, „aki tehén módjára kérődzik”. A másodikban „[...] felkínálkozó »senki által meg nem értett« szegény költő [...] magyarul írva mindenféle mázzal” magát „szépíteni akaró jellemtelen kutyaadiszón!”-nak (l. **2653.**, **2657.**). 1919 novemberének–decemberének napjaiban, a Tanácsköztársaság vezetőinek és a Lenin-fiúknak a büntető pere idején ehhez hasonló kitételek megjelentek Babitsról politikai röpiratokban is. Ebben a felfokozott hangulatban különösen fontosak voltak azok a levelek, amelyek szolidaritásukról biztosították Babits Mihályt. Ilyent küldött Forst Károly (l. **2634.**), Szeben Károly (l. **2671.**) és Beck Gyula váci gimnazista diák, aki a kizárásokra válaszul ezt írta a költőnek: „A Petőfi Társaság megtehet olyan ostobaságot, hogy egy Babits Mihályt tagjai sorából kizár, de az ifjúság szeretetéből nem zárhatja ki – soha.” (l. **2690.**)

A másik fontos levélcsoportot Békássy Istvánné Bezerédj Emma és a Nyugat második nemzedékét alkotó vagy velük körülbelül azonos korú szerzők jelentik. Békássyné, Békássy Ferenc hősi halott huszáronkéntes édesanyja, akivel Babits a *B. F. huszáronkéntes: elesett az északi harctéren 1915 junius* című esszéje megjelenése után került közeli munka- és személyes kapcsolatba, 1919. április 2-án felajánlotta a család sennyei (zsenyneyi) kastélyát, a hozzá tartozó ösparkot „szellemi munkások” számára „üdülő-pihenő telep”-nek, a parkot „Nature-Park”-nak, az épület földszinti részét a környékbeliek „kölcsonkönyvtár”-nak. Mindezt akkor a Vörösmarty Társaság „aegisze alá” kívánta helyezni (l. BML 1918–1919: 307–308. **2480.**). A nagy kultúrájú asszony, miközben fia hátrahagyott műveinek sajtó alá rendezésén dolgozott, maga is író lett. És ami váratlan: úgy gondolta, hogy a korábbi terv 1920-ra „nagyon megérett s talán tudnak belőle valamit csinálni” (l. **2812.**) Marconnay (Rupprecht) Tibor, Márai Sándor,

Komjáthy Aladár és Szabó Lőrinc az 1920-as évek elején-közepén léptek be az irodalomba. Marconnay Tibor harcias költészetelméleti fejtegetésbe bocsátkozott (l. **2745.**). Márai Sándor, aki 1919-ben készített interjút az egyetemi tanár költővel, „a heidelbergi dombokról” küldött üdvözletet (l. **2751.**). Komjáthy Aladár és Szabó Lőrinc, akikkel Babits legintenzívebb szellemi szimbiózisban élt, az utóbbit angolra tanította, Rilket, Georgét olvastak együtt, Tóth Árpáddal hármásban Baudelaire-t fordítottak, nem költészettani kérdésekről leveleztek. Mivel ők ketten hosszabb-rövidebb ideig Babitsnál is laktak, a levelekben főleg hétköznapi feladatok elvégzéséről, ügyintézési „kötelmek” teljesítéséről számoltak be (l. **2628., 2648., 2675., 2678., 2729., 2756., 2797.**).

A fontos levelek számbelileg is nagy csoportját a családi iratok adják.

Családi levelek

1919 szeptemberétől 1921 januárjáig

A családi levelezést a Szekszárdon élő Babits Mihályné Kelemen Auróra, a nagynéni, Kelemen Ilona, vagy ahogyan a családban nevezték: a Nenne, a polgári iskolai tanítónő, Babits Angyal, a Budapesten ügyvéd unokatestvér, Babits (IV) Sándor jelentette, aki a szibériai hadifogolytáborban együtt volt a költő testvérével, Babits Istvánnal. 1920 nyaráig a levelekben vissza-visszatérő téma volt a Szibériában lévő, majd onnan Vladivosztkóból elinduló, az óceánjáró hajón Európába, végül hazakerülő Babits Istvánért való aggodalom, segíteni akarás, az ügyintézéshez támogató-keresés. A Szekszárdra visszajutott testvérnek ezután a háború miatt abbamaradt jogi tanulmányok befejezésében kellett segíteni.

A tágabb családba tartozott Kelemen Lászlóné, akinek halálhíréről tudósító particédula és kondoleáló levél olvasható a kötetben (l. **2773., 2801.**), az orgoványi erdőben meggyilkolt jogakadémiai tanár Buday Dezső, akinek sorsáról a család a költőtől várt felvilágosítást (l. **2654.**), Buday László, a Statisztikai Hivatal igazgatója, akitől azt remélték, hogy Babits Istvánt alkalmazza majd az intézményében (l. **2735.**). A legkülső körbe tartozott Szűdy Elemérné, Komjáthy Aladár féltestvére, akivel Babits bensőséges viszonyban volt, s akit még Fogarásról ismert (s aki majd állami főhivatalnokként segítségére lesz az 1920-as évek végén nyugdíja visszaszerzésében) és Török Károlyné, Ady Endréné Boncza Berta nagyanyja, akinek a haláláról szóló gyászjelentést az unoka megküldte a költőnek (l. **2621., 2622., 2701.**).

A levelek ismételten dokumentálják a családon belüli szerepvállalást és szereposztást. Az igazán fontos dolgokról most is a Nenne írt csak, ő volt az, aki elolvasta az *Isteni színjáték* második részének fordítását, véleményyt mondott róla, mérlegelte-értékelte a *Nyugtalanság völgye* verseit (l. 2823.). Babits Mihályné Kelemen Auróra korábban is megtapasztalható aggodalmakkal töltötte lapjait a hidegről, a fűtésről, felnőtt fia öltözködéséről, panaszkolta, hogy nem ír, szemére hányta, hogy nem volt otthon. Kérte fiát, járjon közbe, hogy Angyalt nevezzék ki igazgatónak korábbi munkahelyén (l. 2726.). Babits Angyal irataiban keveredtek a praktikus „életvezetési tanácsok” (Feketéék szellőztessenek – l. 2654.), a Babits István sorsáról való meditációk, mindazoknak számbavétele, akik segíthetnének pénzküldésben, a hazautazás elősegítésében, aztán a jogi tanulmányokhoz szükséges igazolványok beszerzésében (l. 2609., 2615., 2623., 2726., 2728., 2743.). Babits Angyal ugyanakkor megbízatásokkal is terhelte bátyját. Kéri, intézze el a fogtechnikusnál lévő fogainak hazakerülését (l. 2647., 2775.), szerezz vissza a Babits Istvánnak nem kézbesített négy csomagot a hadifoglyok ügyeit intéző hivatalokban (l. 2734.). Az anya és lánya közben figyelmeztetik Babits Mihályt a másik soron következő nevenapjára, születésnapjára, lelkére kötve, ne feledje el az üdvözlőlap küldését.

Babits István levelei is kérésekkel, felszólításokkal, szemrehányásokkal vannak tele (l. 2775., 2789., 2796., 2806.).

A családból Babits Sándor segít igazában a költőnek. Átvállalta a szerződéskötéseket, a honoráriumok intézését, új szerződések megkötését, láthatóan részt vállal a készülő kötetek olyan technikai problémáinak intézésében, amelyeket a kiadó és a szerző szokott közösen végezni (l. 2610., 2625., 2636., 2642., 2673., 2759., 2761., 2804.).

„Kívánom azonban, hogy minden jól menjen...”

1921 januárjára véglegesre formálódott Babits Mihály új státusa. Az előző évben megjelent kötetei, az új költőnemzedékből jelentkező Komjáthy Aladár, Szabó Lőrinc, a levéllel itt és most nem szereplő, de már a költő körül alakuló írócsoportban lévő Sárközi György, az erdélyi Reményik Sándor, az egy-egy levelet író kezdők és az amatőr irodalmárok hozzá forduló csoportja és a mellette kiálló fiatalok jelzik, hogy a közfelfogás egyre inkább úgy tekint rá, mint a magyar irodalom meghatározó személyére, esetleg vezérére.

Nem változtat ezen az sem, hogy a Nyugatban szerkesztői szerepe igazában névleges. Osvát a körülötte csoportosulóktól – amint volt róla szó – nem vagy kéretlen-kelletlen fogad el csak közlésre alkotásokat.

A Tanner Ilonával kötött házasság segített rendezettebbé tenni külső életüket. Az asszony végül eltávolítja a lakásból a mindenes-házaspárt, Feketéeket, a neki mindenképpen a közös múltjukat idéző Szabó Lőrincet, megszervezi a heti fogadónapokat, ahová a belső körhöz tartozó mindig hozhat magával még egy vendéget. Ezeken a fogadónapokon kialakul a rituális rend: a társaság a szalonban foglal helyet, teáznak, irodalmi játékokat játszanak, ha valaki verset vagy novellát hozott, Babitscsal a szomszéd szobában telepedtek le, ahol is az idősebb költő sohasem javította ki senki kéziratát, de megjegyzéseket fűzött a kézírathoz. Az asszony révén bővült a társasági körük is. Ebben szerepet játszott Tanner Ilona irodalmi érdeklődése, gyakran lényegre tapintó kritikája, prózája, mindenekelőtt a *Hintz tanársegéd úr* című könyve.

Tanner Ilona egyre inkább átveszi a hétköznapi ügyek intézését. És megkezdí a lakásba új bútor-kiegészítők beszerzését, az egész lakályosabbá tételét. A fiatalasszony még nem tudja, hogy férje 1922. január 30-án rosszul lesz, február elejétől kezdődik tizenkilenc éven át tartó betegség-korszaka (Török Sophie 2010: I, 96–97.), mely időszakban a biológiai státus romlása közben rengeteg vers, több novella, három regény, műfordítás, esszé, tanulmány, kritika is készül majd.

Most még abban reménykednek, hogy „előnyére” megváltoznak „élet-viszonyaik”, „minden jól” megy majd a következőkben, „nyugodtan és egészségesen” élhetnek. Ahogyan azt Franyó Zoltán kívánta házasságukat köszöntő, 1920. január második felében feladott levelében (l. 2837.).

*

Az előző levelezéskötethez hasonlóan a levélközlésben az alábbi jelöléseket alkalmaztuk:

- <> A kéziratban áthúzott, de olvasható szöveg kerül e két jel közé.
- <...> A kéziratban áthúzott vagy törölt, olvashatatlan szöveg jelölése.
- « » A kézirat olyan betűtívesztései állnak e jelek között, amelyeket a levél írója nem áthúzással javított, hanem másik betűt írt helyette.
- «...» Betűtívesztés olvashatatlan javítása.
- [] A szöveg – általában a papír megrongálódása miatt – sérült részeinek rekonstrukciós kísérlete.

[...] A kézirat sérülése miatt olvashatatlan, helyreállíthatatlan rész.
[: :] A levélíró betoldásainak, beékeléseinek jelölése.

*

A levélközlések és a jegyzetek készítésekor két ízben tértünk el a korábbi kötetek gyakorlatától. Egyrészt itt is közlünk olyan gyászjelentéseket (l. **2701.**, **2773.**), melyekről úgy gondoljuk, fontosak a BM-t körülvevő környezet szempontjából. Másrészt a jegyzetekben olyan szerzőket is szerepeltettünk, akik – a sorozat szabályzata szerint – nem tartoznak a jegyzetelendők körébe, itt azonban olyan információkat foglalunk össze, melyek az előző levelezéskötetek és e gyűjtemény alapján most jelennek meg először (Kosztolányi Dezső (l. **2607.**), Szabó Lőrinc (l. **2607.**). Egységesítettük BM írásgyakorlatát az Isteni színjáték három részére vonatkozóan: a címeket egységesen névelő nélkül írtuk.

Itt is megtartottuk a közlés betűhív alapelvét. Döntésünket itt és most ugyanaz indokolja, amit a Babits kritikai kiadás belső szabályzatában rögzítettünk: a 250–300 példányban elkészült kötetek elsősorban a kutatóknak és a korszakot valóban megismerni szándékozóknak szólnak, a betűhív közlés így híradás az írásmódról, a leveleket írók következetlenségeiről. A levelek 90 %-a kézírás, az egy-egy szövegen, sőt mondaton belüli következetlenségnek is van jelentése, jelzésértéke.

*

A kötet elkészítéséhez nyújtott közvetlen és közvetett segítségért köszönetet tartozunk az OSZK, a PIM, az MTA Könyvtára Kézírtár, a MOL és a székszárdi Wosinsky Mór Megyei Múzeum munkatársainak, a *Babits Mihály kéziratai és levelezése* katalógus, valamint a *Babits Mihály Bibliográfiája* összeállítóinak: Cséve Annának, Kelevéz Ágnesnek, Melczer Tibornak, Nemeskéri Erikának, Papp Máriának, továbbá Stauder Máriának és Varga Katalinnak. Hálásak vagyunk Babits (V) Istvánnak, aki közlésre átengedte édesapja, Babits (IV) István és nagybátyja, Babits Mihály birtokában lévő leveleit.

Megkülönböztetett hálával tartozunk Téglás Jánosnak, Buda Attilának és Papp Zoltán Jánosnak a könyvekben összefoglalt adatokért és következtetésekért, Sipos Lajosnak lektori tanácsaiért, javaslataiért.

Hálával tartozunk Pienták Attilának a kötet anyagának összeállításában nyújtott segítségével.

Köszönettel tartozunk a korábbi levelezéskötetek sajtó alá rendezőinek: Zsoldos Sándornak, Szőke Máriának, Sáli Erikának, Pethes Nórának, Vilcsék Andreának, Fodor Tündének, Topolay Ágnesnek, Tóth Máténak és Sipos Lajosnak, akiknek adatait (a hetedik kötetben megjelenő saját forrásainkkal együtt) felhasználtuk. Köszönjük Nagy Zoltán és Poós Katalin segítségét: a szakdolgozataikban volt eredményeket szintén megjelenítettük ebben a kötetben. Köszönettel tartozunk a francia szövegek fordításáért Turai Laurának, a német nyelvű szövegrészletek fordításáért pedig Matyikó Alinkának és Ollé Szabolcsnak.

Külön köszönjük családtagjaink áldozatos türelmét, figyelmét, a munkát lehetővé tevő támogatását.

Köszönjük Nagy Csabánének a szöveg gondos, pontos, figyelmes rögzítését, a könyv szerkesztőjének, Tóth Magdalénának korrekcióit, javaslatait, Horányi Károlynak a mutatók gondos elkészítését, Türr Tamásnak a szöveg ellenőrző tördelését.

Személyes hálával tartozunk az Argumentum Kiadó vezetőjének, Láng Józsefnek.

A kötet munkálatait 2012. március 31-én zártuk le.

JEGYZETEK A LEVELEKRŐL

2607. Szabó Lőrinc – Babitsnak, Budapest, 1919. szept. 15.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1164. – BMKL 9763.

Megjelenés

Tompa 2011:111

Megjegyzés

Tintaírás. – Aláírás: G. Szabó [L]. A verzón továbbá BM ceruzaírású rájegyzése: „Szabó György | Magyar Vöröskereszt | Andrássy ut. 8. | 9 – ½ 2”. A levelet a BMKL a verzón található rájegyzésre alapozva – tévesen – Szabó [György] leveleként tartja számon: valójában azonban Szabó Lőrinc Babitsnak írt [első fennmaradt] levele ez. (Tompa 2011)

Magyarázatok

Szabó Lőrinc – (1900–1957) költő, műfordító. 1918 novemberében, a budapesti műszaki egyetem hallgatójaként vitte fel a NY szerkesztőségébe a verseit BM-hoz. A költő a következő heti találkozón közölte, hogy „hamarosan sokkal jobb verseket fog [...] írni”, „a formaérzéke máris teljes, és ez a fő”, a verseit azonban még nem közölte. A következő heti szerdára azonban már saját lakására hívta találkozóra az ígéretes, fiatal tehetséget. Szabó Lőrinc 1919 januárjában átiratkozott a bölcsészettudományi karra, ahol az Ady-szeminárium szervezésében BM mellett „szinte tanársegédi szerepet” töltött be (l. BML 1918–1919: **2509.**). Ez időben, 1919 első félévében egyre szorosabbá vált a kapcsolatuk, s BM „hamarosan egyszer s mindenkorra, minden napra meghív”-ta Szabó Lőrincet magához. 1919 augusztusában a költő állást szerez az ifjúnak a Magyar Írók Szövetségében. (l. BML 1918–1919: **2599.** és **2608.**) A Tanácsköztársaság bukása után, amikor BM-t eltávolították az egyetemről, Szabó Lőrinc még beiratkozott

magyar–német–latin szakra 1919 szeptemberében, az órákra azonban már nem járt be: lassan szabadfoglalkozású költő és műfordító lett, lefordította többek között Omár Khájám négysorosait, Shakespeare szonettjeit, s BML-lyal és Tóth Árpáddal együtt Baudelaire híres kötetét, A romlás virágait. Végül 1920 nyara elhossa számára a régi álom, a saját versek NY-ban való megjelenését: a NY 1920/11–12. száma négy versét, a Novus nascitur ordo, a Záporban, az Augusztus és a Karambol című költeményeit hozza. 1920. július 2-án BM meghívására, a Reviczky utca 7.-be költözött.

Kosztolányi Dezsővel – Kosztolányi Dezső (1885–1936) költő, író, műfordító, újságíró. 1917. dec. 15-én egy napon választja őket tagjai sorába a Petőfi Társaság (l. **2626.**), 1918. okt. 28-án együtt választják őket a Társaság állandó bizottságának tagjai közé (l. BML 1918–1919: **2322.**), s 1918. dec. 1-jén Kosztolányi is tagja lesz a BM és Móricz Zsigmond alelnökségével megalakuló Vörösmarty Akadémiának (l. BML 1918–1919: **2339.**). Kosztolányi 1918–1919-ben az Esztendő munkatársa. Rendszeresen publikál az 1918 novembere óta BM szerkesztésében működő, s 1919-ben mintegy féléves hallgatásra ítelt NY-ban. 1919-ben írása jelenik meg a lapban Adyról (A huszonhét éves költő, NY, 1919/4–5.), Horvát Henrik (l. **2608.**) Münchenben megjelent magyar lírai antológiájáról (Neue ungarische Lyrik in Nachdichtungen von Heinrich Horvát, München, Georg Müller, 1918.; Kosztolányi Dezső, Horvát Henrik antológiája, NY, 1919/8.), s ugyancsak e folyóiratban jelenik meg ebben az évben három német versfordítása (Három német vers. Rainer Maria Rilke: A szerető, Richard Dehmel (l. **2678.**): Tikkadt levegő és Ének a fiamhoz, NY, 1919/9–10.) és négy verse is (Jajveszékelő magyar romokon, Régi, boldog idill, Egyre közelebb, Együgyű dal, NY, 1919/16–17.). 1919 szeptemberében Kosztolányi az Új Nemzedék Pardon-rovatának szerkesztője lett.

Kosztolányi Dezsővel szemben légy óvatos és semmi erős kijelentést ne tégy, amit fel lehetne használni ellened. Vigyázz! Kosztolányi most nagyon fel van paprikázva – Szabó Lőrinc a Szabó Dezső (l. **2608.**) vezette Magyar Írók Szövetségének (l. **2608.**) titkáráként ebben az időben napi érintkezésben állt a szövetség tagjával, Kosztolányi Dezsővel. A Szövetséghez BM – korábbi szándékával ellentétben – nem kívánt csatlakozni, mivel úgy látta, hogy a Szabó Dezső vezette Szövetség politikailag a szélsőségségessé irányába mozdult el. Miután BM elállt a Szövetségbe való belépés szándékától, Szabó Dezső „majd naponta sürgette” csatlakozását a szervezethez, s nemcsak a mindenkinek szóló meghívót küldette el neki (l. BML 1918–1919: **2598.**), hanem folyamatosan üzengetett az általa a Magyar Írók Szövetsége titkárnak beajánlott Szabó Lőrinnel is (l. BML 1918–1919: **2600.**). BM ekkor

levelet küldött Szabó Dezsőnek arról, hogy bár kezdetben belépését tervezte, miért nem kíván mégsem a Magyar Írók Szövetségéhez csatlakozni – ezt a levelet azonban az azt személyesen kézbesítő Szabó Lőrinc szeme láttára a címzett „elolvastván rögtön összetépte és kijelentette hogy annak tartalmából egy szót sem fog a Szövetség tudomására hozni” (l. **2608.**). Számítani lehetett tehát arra, hogy Szabó Dezső a Szövetségben támadást indít majd BM ellen, erre utalhat Szabó Lőrinc rejtélyes félmondata: „amit fel lehetne használni ellened”, ezért BM az összetéptett levél tartalmát megismételve és azt a zaklatások történetének elmondásával kiegészítve levelet küldött író- és költőtársainak. Ebben a levélben történik utalás Kosztolányi BM és Szabó Dezső konfliktusában betöltött szerepére is: „Kedves Szabó Dezső! A mellékelt levelet már akkor megírtam, mikor jónak láttál egy furcsa üzenetet küldeni címemre. Azonban Kosztolányi sürgető kérésére a levél elküldését elhalasztottam. Ma mégis elküldöm.” (l. **2608.**) Ezek alapján lehetséges, bár nem bizonyítható, hogy Kosztolányit éppen az a tény „paprikázta fel”, hogy BM nem az ő tanácsa szerint járt el a Szabó Dezsővel való konfliktusa ügyében. (Tópa 2011: 101–113.)

2608. Babits – Író- és költőtársainak, Budapest, 1919. szept. 15. vagy szept. 15. után

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1563/40. – A BMKL nem jelöli.

Megjelenés

Ungvári 1959: 247–248. (részlet), Sipos 1976: 88–89. (részlet), Téglás 1996: 378–81.

Megjegyzés

Gépirat. – Keltezési kísérlet a **2607.** levél alapján. Mivel tudjuk azt, hogy az irodalmi életben ekkor még szinte ismeretlen Szabó Lőrinc 1919 őszén leginkább a Magyar Írók Szövetségének titkáráként lehetett napi kapcsolatban Kosztolányi Dezsővel, s így értesülhetett Kosztolányi aktuális érzelmi állapotáról („fel van paprikázva” – l. **2607.**), így bizonyosnak tűnik, hogy Szabó Lőrinc 1919. szept. 15-én kelt levelét (l. **2607.**) még a Magyar Írók Szövetségének titkáráként írta (BML 1918–1919: **2600.**). Mivel pedig a szövetséget vezető Szabó Dezső Szabó Lőrincet a BM Író- és Költőtársainak írt levelének szétosztását követő napon állásából elbocsátotta (Szabó

2001: 319), így ez a levél csak 1919. szept. 15-én vagy az után keletkezhetett, hiszen 1919. szept. 15-e délelőttjén Szabó Lőrinc még a Szövetség titkára volt (l. **2607.**). A szakirodalom (Tompai 2011: 101–113.) a levelet pontosabb feltételezett időintervallummal adja meg: 1919. szept. 15-a és szept. 23-a között. Ezt a keltezőt azonban némileg elbizonytalanítja BM Ady Endrének Boncza Bertának 1919. nov. 2-án írt levele, melyben a költő így fogalmaz: „Szabó Dezső megizente, hogy ha még 2-3 napig nem csatlakozom hozzájuk: kénytelen lenne teljes erejéből ellenem fordulni.” (l. **2627.**) E szintén keltezetlenül ránk maradt levél keltezését annak egy másik tartalmi pontja alapján Nemeskéri Erika határozta meg (l. a **2627.** levél jegyzeteit). Amennyiben ez utóbbi levél keltezési meghatározása igaz, s Szabó Dezső valóban még 1919. nov. 2-án is fenyegető üzeneteket küld BM-nak, úgy az Író- és Költőtársaknak kelt nyílt levél keltezésében csak az időintervallum kezdő dátuma, 1919. szept. 15. lehet bizonyos, hiszen e nyílt levél kiosztása után Szabó Dezső feltételezhetően már nem zaklatta BM-t, bár biztosan ezt sem állíthatjuk.

Magyarázatok

Magyar Írók Szövetsége – Magyar Írók Szövetsége. A Budapesti Közlöny aug. 11-én tudósított arról, hogy „írók, publicisták és tanárok küldöttsége [...] tiszteleggett Friedrich István miniszterelnöknél”, biztosítva őt, hogy „a magyar írók a nemzet újjáébredésének munkájában minden erejüket készenek a kormány rendelkezésére bocsátani”. Néhány nap múlva a Budapesti Közlöny arról adott hírt, hogy Ambrus Zoltán (l. **2617.**), Ábrányi Emil, Gárdonyi Géza, Herczeg Ferenc, Hoitsy Pál, Kozma Andor, Prohászka Ottokár, Rákosi Jenő és Szabolcska Mihály díszelnökletével és Szabó Dezső ügyvezető elnöksége alatt megalakult a Magyar Írók Szövetsége. Ennek a csoportnak aug. közepére már kétszáz tagja volt. Az újonnan szerveződő Szövetséget a hivatalosság a „keresztény nemzeti kurzus” reprezentációjának tekintette.

Szabó Dezső – (1879–1945) magyar–francia szakos tanár, Eötvös-collegista, író, publicista. 1906-tól 1919-ig Budapesten, Székesfehérváron, Nagyváradon, Székelyudvarhelyen, Sümegen, Ungváron, Budapesten tanított. A NY-ban és a Huszadik Században publikált. Legfontosabb könyvét, Az elsodort falu című regényét 1918 őszén és 1919 legelején írta. Az egész emberért című írásával köszöntötte a Tanácsköztársaság kikiáltását (ez a NY 1919. ápr. 1-jei számában jelent meg), kinevezték az írói derektórium tagjának. A vörösterrorral sújtó új politikai rendből azonban végképp kiábrándult, 1919. aug. elején már a Magyar Írók Szövetségét szervezte.

Az a világnézeti változás mely Babits Mihálynak egy tulnyomóan konzervatív írókból álló szövetséghez való csatlakozását indokoltta tenné, a proletárdiktatura alatt következett be – BM az 1912-ben a Huszadik Században megjelent Irodalom és Társadalom című írásától és számtalan későbbi nyilatkozatától számítva Az írástudók árulásáig és a legutolsó időszakában tett nyilatkozataíig kétféle magatartást különböztetett meg: a relativumokban gondolkodó politikusét és az etikai abszolútumot követő művészekét. Ezért utasította el egész életében a napi politikában való még csak jelképes részvételt is, ahogy ez egy 1919 júniusában Ady Endrének Boncza Bertának írt leveléből is kiderül (l. BML 1918–1919: 386., **2568.**). 1918 őszétől 1919 májusáig még úgy tűnhetett, mintha BM aktív híve lett volna a politikai fordulatnak, ez azonban a vörösteror ideje alatt teljes mértékben megváltozott: abban az esetben, ha ekkor magyar írótársaival sikerült volna tiltakozásukat aláírtni másokkal is, és ezt a tiltakozást egy bécsi újságban megjelentetni, nyilvánvalóvá válik, hogy jún. közepétől már aktívan kívántak fellépni a politikai terror ellen. (Jankovics 2001: 196–198.)

Szabó Lőrinc – l. **2607.**

Szabó Lőrinc útján hozzájuttatott többszörös szóbeli üzenettel felelt – a fiatal Szabó Lőrinc ekkor a Magyar Írók Szövetségének titkáráként közvetítő szerepet töltött be Szabó Dezső és BM között (l. **2607.**).

Babits Mihálynak nincs oka titkolni vagy szégyellni állítólagos „nemzetellenes” nyilatkozatait [...] Az igazi hazafiság a kulturális, nem a politikai – a korszak publicisztikájában és politikai jelszavaiban nemzetellenesnek tekintettek minden háború-, majd területrevízió-ellenes állásfoglalást. A költő esetében különösen ilyennek számított Az igazi haza. Cikk a Szózatról című írása az Új Világban 1919 februárjában. Erről az írásáról BM 1927 februárjában, nyugdíj-kérelmének felülvizsgálati tárgyalásán a következőt mondta: „Az Új Világban megjelent cikkem [...] megírásában semmiféle haza- vagy nemzetellenes tendencia nem vezetett, s hiszem, hogy a cikk objektív olvasója szemében nyilvánvaló az áhitat, mellyel az író a haza és nemzet fogalmára tekint. [...] Legyen szabad itt csak arra hivatkoznom, hogy pl. Herczeg Ferenc Híd című darabjában Széchenyi – a legnagyobb magyar – szájába adja ugyanannak a gondolatnak kifejtését, mely cikkem inkriminált alapgondolata: [...] »Ki a haza? Mi a haza? A föld, a hegy, a víz? Hát nem az ember?«” (Jankovics 2001: 198.) A területi revízió gondolatát ugyanezen a módon hátrította el az első bécsi döntéssel Magyarországhoz visszakérült, 85%-ban magyar etnikumúak által lakott Felvidék esetében is az Áldás a magyarra című versben 1938. nov. 2–6-a között: „Ne mondjátok, hogy a haza nagyobbodik. | A haza, a haza egyenlő volt mindig | ezer év óta már, és mindig az marad, | mert nem darabokból összetakolt darab”.

Azt hirdetik: ma muszáj politizálni, s mindenkinek állást kell foglalnia – BM a „vörösterror”-t és a „fehérterror”-t két egyformán rossz végletnek tekintette. *Kosztolányi* – Kosztolányi Dezső (l. **2607.**)

Horvát Henrik – Horváth Henrik (1877–1947) kolozsvári születésű műfordító, magyar–német szakos középiskolai tanár, a Petőfi Társaság (l. **2626.**) külső tagja, a többek között BM, Kosztolányi (l. **2607.**) és Ady megzenésített verseit is éneklő Medgyaszay Vilma (l. BML 1916–1918: 233., **1832.**) férje és zongorakísérője. 1908-tól Nagyváradon tanított, 1912-től Budapesten, a Fővárosi Pedagógiai Könyvtárban szolgált. Az 1930-as években a Brassói Lapok munkatársaként az irodalmi rovat vezetője volt. Kiváló és termékeny műfordítóként Ady, BM, Bródy Sándor, Gárdonyi Géza, Hatvany Lajos, Molnár Ferenc, Móricz Zsigmond és Petőfi Sándor egyes műveit német nyelvre, a német irodalom néhány művét pedig magyarra ültette át. Jelentősek zeneesztétikai írásai, tanulmányai is. BM 1914-ben született Miatyánk című verse az első megjelenés után először Horváth Henrik fordításában láthatott újra napvilágot 1918-ban, az Aktion című német folyóirat egyik antológiájában (l. BML 1918–1919: **2112.**).

2609. Babits Angyal – Babitsnak, Szekszárd, 1919. szept. 17.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/35/107. – Levelezőlap. – BMKL 4213.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintaírás. – Sárgult lapon. A levélszöveg a verzón van. A levelezőlap jobb felső csücskét a bélyeggel együtt letépték, emiatt hiányzik a levélszöveg egy része (a bal felső csücsökben).

Magyarázatok

Babits Angyal – Babits Angyal Irén Sarolta (1886–1935), BM testvére, akinek a születési anyakönyvi kivonatában „Angelika” név szerepel ugyan, Angelikának vagy Angélának azonban – egy-két esetet nem számítva – sem az ismerősei nem nevezték, sem ő maga nem aposztrofálta így magát. Általában Angyalnak, Angyusnak hívták. Tanulmányait Pécsen kezdte meg, majd a szabadkai tanítóképzőben folytatta, s a budapesti Erzsébet Nőisko-

lában szerzett testnevelés–biológia szakos polgári iskolai tanítónői diplomát. 1908-tól a szekszárdi polgári leányiskolában állt alkalmazásban rendes tanárként. Igazgatója Kovács Dávidné volt, kinek fiát, Kovács Lászlót barátság fűzte a költőhöz. Babits Angyal 41 éves korában ment férjhez Kiss Istvánhoz. (BCSL 1996: 19, 36.)

Már két hónapja semmit [sem tud]unk rólad – Babits Angyal és Babits Mihályné Kelemen Auróra (l. **2613.**) utoljára 1919. júl. végén kaptak hírt BM-ről, aki akkor egy egyetemi szolgálattal küldött üzenetet családjának egy a maga számára összeállítandó otthoni élelemcsomag kapcsán (l. BML 1916–1918: 411–413., **2591.**). Levelet utoljára 1919. júl. 22-én küldött haza a költő (l. BML 1916–1918: 405., **2585.**).

irj kérlek azonnal – BM két hónapi hallgatás után, valószínűleg húga e kérésére 1919. szept. 17. és 1919. szept. 23. között küldött levelet Szekszárdra (l. **2612.** és **2613.**).

kék pénz – az Osztrák–Magyar Bank háború előtt bevezetett, Bécsben nyomtatott bankjegyeinek neve. Az Osztrák–Magyar Monarchia közös központi bankja, az Osztrák–Magyar Bank számára kizárólagos szabadalom biztosította a papírpénz nyomtatását a Monarchia teljes területén. A bankjegygyártás Bécsben folyt, s Magyarországot is onnan látták el fizetőeszközzel. Az első világháború során azonban a bécsi kormányzat szándékosan csökkentette Magyarország bankjegyllátását, így az öszirózsás forradalom után hatalomra kerülő Károlyi-kormány arra kérte a közös bankot, hogy juttasson nyomólemezeket és papírt a bankjegygyártás elindításához Budapestre. Itthon azonban csak igénytelen kivitelű pénzek gyártására nyílt lehetőség, a korábbi, ún. „kékpénz”-ek nyomtatásának lehetőségét az osztrákok megtartották maguknak. A „kékpénz”-zel szemben az itthon nyomott „fehérpénz”-nek csak az egyik oldalán volt képnymat, a másikat üresen, azaz féhéren hagyták, vagy hullámvonallal díszítették. Nyomtatásukat a Károlyi-kormány készítette elő, majd a Tanácsköztársaság idején is folytatódott forgalomba hozataluk. Sokan azonban, különösen a vidéki emberek, a „fehérpénz”-t nem tekintették igazi pénznek, méltó fizetőeszköznek, így a bomló Monarchia területén sok helyen csak a „kékpénz”-t fogadták el. A Tanácsköztársaság bukása után a „fehérpénz”-t Bécsben hamisítványnak minősítették – ezért kéri bátyjától Babits Angyal, hogy mikor hazalátogat, hozzon magával „kékpénz”-t, hiszen e nélkül nem tudtak „egzisztálni”.

2610. Babits Sándor – Babitsnak, Budapest, 1919. szept. 17.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/183/8. – Átvételi elismervény. – A BMKL nem jelöli.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Ceruzaírás. – Aláírás: Dr Babits. Autográf ceruzaírású felsorolás keltezés-sel és aláírással. A BML 1918–1919-ben BM nem folytat Babits Sándorral olyan témában levelezést, mely segítségünkre volna az átvételi elismervé-nyen szereplő tételek egyértelmű azonosítására.

Magyarázatok

Babits Sándor – Babits (IV) Sándor (1886–1949) ügyvéd, Babits Angyal (I. **2609.**), Babits István (I. **2613.**) és BM unokatestvére, Babits (III) Sán-dor József és Groszbauer Erzsébet fia (BCSL 1996: 12). A világháború első évében bevonult, s hamarosan fogságba esett a keleti fronton. A berezovkai hadifogolytáborban találkozott Babits Istvánnal, és segítette őt abban, hogy a tiszti barakkba kerüljön (Buda 2005: 82). 1918 elején, a hadirokkantsere-egyezmény keretében, szinte körbehajózva a Földet, Svédországon és Dáni-án át jutott haza. Itthon folytatta ügyvédi gyakorlatát.

Pallas szerződés – feltehetően a budapesti Pallas Irodalmi és Nyomdai Rt.-vel (I. **2628.**) való valamilyen szerződésről lehet szó. Legutoljára BM-től a Herceg, hátha megjön a tél is! című kötet második kiadása jelent meg a NY gondozásában a Pallas Nyomdánál 1918-ban. Valószínűbb azonban, hogy itt az 1920-ban a Révainál megjelenő művéről, Dante Isteni színjátékának má-sodik részéről, a Purgatóriumról van szó, mely szintén a Pallas Nyomdában készült, s a Corvina 1920. júl. 23-án jelzi majd a megjelenését.

Athenaeum Műveltség könyvtára XIX. századi lírája – BM 1919. aug. 25-én kelt levelében szóbeli megállapodás után elvállalja az Athenaeum gondo-zásában megjelenő Műveltség Könyvtára című sorozatban napvilágot látó Világirodalom című könyvből A XIX. század lírája című fejezet megírását: „a kéziratot nyomdakész állapotban legkésőbb folyó évi október hó végéig tartozom Önöknek átadni”. (BML 1918–1919: **2603.**)

Klio – Clio (gör) a történetírás múzsája a görög mitológiában. Nincs adatunk arról, hogy Babits Sándor feljegyzése mire vonatkozik.

Mithologia – BM Mythológia című írása a NY 1918/24. számában jelent meg. Gyűjteményes munkába először a Karácsonyi Madonna című elbeszéléskötetbe került (Táltos, 1920). Stefan I. Klein 1919 áprilisában engedélyt kér a novella fordítására (l. BML 1918–1919: 318., **2494.**), majd 1919. okt. 4-én kelt levelében tájékoztatja a költőt az írás német fordításának megjelenéséről (l. **2619.**). Egy 1919 őszén Komjáthy Aladárnak (l. **2611.**) írt levelében BM utal arra, hogy Stefan I. Kleinnal egy német nyelvű novelláskötete megjelentetését tervezi, s arra kéri Komjáthyt, hogy ennek címeként Kleinnek a Mythologie-t javasolja (l. **2628.**). Magának az elbeszélésnek a német fordítása Kentaurenschlacht címmel jelenik majd meg az ezzel azonos című kötetben, 1926-ban.

Szell. Termékek Tanácsától – a Szellemi Termékek Országos Tanácsa a kom-mün alatt, 1919. ápr. 27-én életre hívott szerv volt, amely a szellemi termelés központosítását és a szellemi termékek szétosztását tűzte ki céljául. A kom-mün bukása után működése zavarossá vált, végül a szervezet 1921. márc. 16-án végleg felszámolódott.

Atheneum: Poe Edgar fordításról – Edgar Allan Poe elbeszélései, versei, fantáziái Groteszk és arabeszk címmel 1928-ban jelentek meg önálló kötetben az Athenaeumnál. Elképzelhető, hogy BM már ekkor elkezdte tárgyalni a kötet megjelentetésének ügyét a kiadóval, a levelezésben azonban nem található ezt bizonyító dokumentum. Annyi bizonyos, hogy BM folyamatosan fordított Poe-műveket, első Poe-fordításai a Pávatollak című (l. **2628.**), műfordításokat tartalmazó kötetében jelentek meg (Táltos, 1920-ban).

Corvin: Gólya Kalifa – BM A gólyakalifa című regénye 1916-ban jelent meg az Athenaeumnál. A mű a költő életében még négy alkalommal, 1921-ben, 1932-ben, 1933-ban és 1939-ben látott napvilágot, szintén ennél a kiadónál. A gólyakalifa ügyében történik levélváltás Babits Sándor és BM között 1919 decemberében (l. **2642.**). 1919 őszén a regény német nyelvre való fordítása aktuális, Stefan I. Klein munkája ugyanis 1920-ban jelenik meg majd Lipcsében a Wolff Kiadónál (l. BML 1918–1919: 283., 371., **2453.** és **2552.**), erre utal Mohácsi Jenő levele 1920 februárjában (l. **2676.**). Az átvételi elismervényben szereplő Corvin és A gólyakalifa kapcsolatára vonatkozóan azonban nem található adat.

Nyugat: Recitativ I. kiadása – BM Recitativ című verseskötetének első kiadása 1916-ban jelent meg a Nyugat Szépirodalmi Szemle gondozásában, a NY nyomdájában.

Iris II. kiadására „Nyugat” – BM Levelek Iris koszorújából című kötetének második kiadása 1914-ben jelent meg a Nyugatnál a Nyugat nyomdában.

Athenum: „Gólya Kalifa” – Az 1916-ban az Athenaeumnál megjelent A gólyakalifa című regény második kiadása ugyancsak az Athenaeumnál jelenik meg 1921-ben: Babits Sándor feljegyzése e két megjelenés közül valamelyikre vonatkozhat.

Vihar fordításról – William Shakespeare A vihar című darabja BM fordításában jelent meg 1916-ban az Athenaeumnál. A Nemzeti Színház ez időben a darab fordítása feletti rendelkezés jogát kívánta megvásárolni a költőtől (l. BML 1918–1919: **2602.**, l. még **2617.**).

Zigány – Zigány Árpád (1865–1936) újságíró, író, műfordító. A Vasárnapi Újság (l. **2705.**) és a Pallas Nagy Lexikona (l. **2628.**) belső munkatársa, a Renaissance című folyóirat alapítója és szerkesztője. 1919-től a Képes Krónika című katolikus hetilap szerkesztője, 1926-tól pedig a Palladis Könyvkiadó igazgatója. Több regénye és néhány népszerű történelmi munkája jelent meg, valamint színműveit is játszották. Magyar irodalomtörténetet írt olasz nyelven (Litteratura ungherese, Milano, 1892), életművében azonban a legnagyobb jelentőséggel hatalmas műfordítói munkássága bír.

Révai Testv.: Dante [...] új kiadásról – Dante Isteni színjátékának első része, a Pokol 1913-ban jelent meg a Révai Testvérek gondozásában, s 1918-ban már napvilágot látott a mű második kiadása, ugyancsak a Révainál. 1919 őszén már a végéhez közelednek a mű második részének, a Purgatóriumnak a fordítási munkálatai is – erre utalnak többek között a váci gimnazista, Beck Gyula lelkes levelei (l. **2620.**, **2690.**). A kötet végül 1920-ban jelent meg, szintén a Révai testvéreknél. 1920-ban azonban nemcsak önállóan látott napvilágot a Purgatórium, hanem feltételezhetően egy a Pokollal egybefűzött változatban is.

Élet – az Élet című folyóirat mellé szerveződött könyvkiadó vállalat. Az Élet folyóirat (1909–1944) katolikus és kritikai képes hetilap volt, mely kezdetben a NY íróinak is teret adott.

elismerése a szerződéstől visszalepő levélnek – az Élet könyvkiadója még 1913. május–júniusa folyamán megállapodott a költővel egy Vörösmartyanulmányokat tartalmazó kötet ügyében. (BML 1912–1914: 87–106.) A kiadó azonban elállt a kötet megjelentetésétől, mert az 1916-ban a NY-ban folytatásokban közölt Kártyavár című regény a benne található „erotikus jelenetek” miatt „bizonyos katolikus körökben igen nagy visszatetszést keltett”, amint ezt az Élet könyvkiadással foglalkozó részlege nevében megírták a költőnek (l. BML 1914–1916: 132–134., **1704.**).

Új Magyarország – az Új Magyarország Részvénytársaság felkérte BM-t

„Kant könyvecskéjének: az Örök Békének lefordítására” (Kant, Immanuel Az örök béke. Ford., bev. és jegyz: Babits Mihály. Bp., 1918. Új Magyarországnak, Világosság ny. 103, [1]1. /Természet és társadalom 1./). BM könyv elé írt előszava külön is megjelent a NY 1918. aug. 16-i számában.

Lantos könyvkiadó – Lantos Adolf (1875–1942) könyvkereskedő, antikvárius, könyvkiadó 1910-ben alapította üzletét, amely 1921-ben részvénytársasággá alakult. Lantos Adolf szépirodalmi műveket, sorozatokat és irodalomtudományi műveket adott ki. 1917-ben átvette a Révai Testvérek Irodalmi Intézet Részvénytársaságától a Nyugat-kiadványok árusítását.

Révai – Révai Testvérek Irodalmi Intézet Részvénytársaság 1895-ben alakult cég, könyvkiadással és könyvkereskedéssel foglalkozott. Elődje a Révai Testvérek könyvkereskedő vállalat volt, melyet 1869-ben alapított Révai Sámuel. 1913-tól dr. Keéri-Szántó Andor (1881–1948) volt a részvénytársaság ügyvezető igazgatója, vezérigazgatója, majd elnöke.

2611. Zsolt Béla – Babitsnak, Nagyvárad, 1919. szept. 19.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1408/14. – BMKL 10675.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Gépirat tintairású javításokkal és névalírással. – A Tavasz szerkesztőségének nyomtatott fejléces levélpapírján: „Tavasz | Művészeti és szépirodalmi hetilap | Nagyvárad | * | Felelős szerkesztő: | dr Fried János | Főszerkesztő: | Zsolt Béla | Szerkesztőség: | Rákóczi-ut | 2. szám | Kiadóhivatal: Rákóczi-út 6.”

Magyarázatok

Zsolt Béla – (1895–1949) költő, író, újságíró. A komáromi születésű fiatalember a budapesti egyetemen végezte tanulmányait magyar–latin szakon. Költőként BM-t tekintette egyik példaképének. Az első világháborúban megsebesült, emiatt véglegesen leszerelték. 1918-ban Nagyváradra került újságíróként, ahol munkatársa volt többek között a Nagyvárad Naplónak, majd Nadányi Zoltán (1892–1955) mellett szerkesztője lett az 1919–1920-ban működő Tavasz című irodalmi lapnak. 1920-ban Budapestre költözött,

ahol 1921-től a Világ, 1926-tól A Magyar Hírlap és Az Ujság munkatársaként, 1929 és 1938 között pedig A Toll című irodalmi lap szerkesztőjeként, főmunkatársaként dolgozott.

a Pesttel való kontaktus létrejötte óta – Zsolt Béla itt valószínűleg arra a politikai kontaktusra utal, mikor a román csapatok Budapestre történő, 1919. aug. 4-i bevonulásával Nagyvárad Pesttel újra kapcsolatba léphetett. Ezt támasztják alá az ugyancsak Nagyváradon élő Tabéry Géza 1919. aug. 14-én kelt levelének kezdő szavai is: „A megnyílt uton kissé bátortalanul küldöm e postát Címére”, valamint ugyanennek a levélnek két bekezdéssel későbbi sorai: „Ma, amikor első ízben van módunkban üzenetet küldeni Budapestre” (l. BML 1918–1919: 416., **2595.**). Zsolt Béla köszönetet mond BM-nak egy a „rettenetes négy hónap” beköszönte előtt tett közbenjárásáért, s ezek alapján négy hónappal korábban, tehát 1919 májusa körül BM valamely ügyben szívességet tehetett Zsolt Bélának. Zsolt Béla e levele kelte előtt utoljára 1918. dec. 13-án írt BM-nak, a nagyvárad Fáklya című politikai és irodalmi hetilap ügyében (l. BML 1918–1919: 217–218., **2370.**), nem tudni azonban, hogy BM válaszolt-e erre a levélre. BM Nagyváraddal való kapcsolatára utalnak még Tabéry Géza levelei is, melyeket Tabéry a nagyvárad Ady Endre Társaság (l. BML 1918–1919: 285–286., **2456.**) és az ugyancsak Nagyváradon működő Magyar Szó című irodalmi folyóirat ügyében írt BM-nak (l. BML 1918–1919: 416–417., **2595.**).

dr. Tarnovszkyné őnagyságával – dr. Tarnovszkynéről nem található kilétét kétséget kizáróan bizonyító adat. A hölgy feltehetően a nagyvárad gyökerekkel rendelkező Tarnovszky családból származó dr. Tarnovszky Géza császári és királyi ezredorvos hitvese volt. Egy 1899-ben készült, a Magyar Iparművészeti Társulat tagjait tartalmazó névsor szerint egy bizonyos dr. Tarnovszky Géza 1899-ben a 23. gyalogezrednél szolgált a bécsi Radetzky laktanyában, s feltehetően ő az is, aki a Magyar Iparművészeti Társulat rendes tagjaként 1915-ben támogatta a háború miatt inségbe jutott iparművészeket.

a rettenetes négy hónapot – Zsolt Béla az elmúlt hónapok zaklatott és tragikus politikai és katonai eseményeire gondol. 1919 áprilisának második felében, a románok előrenyomulása után a csehek elfoglalták Észak-Magyarországot Miskolcig, aztán Egerig nyomultak előre, a négy nagyhatalom tanácsa pedig még a hivatalos politikai döntés előtt Jugoszláviának „ítélte” Horvátországot, Szlavóniát, a Bánát nyugati felét és Bácska nagyobbik részét, valamint az ugyancsak vesztes Ausztriának ítélte az Örvídekét. (Cartledge 2009: 77–90.) Jászi Oszkár naplójában erről az időszakról ilyen bejegyzések olvashatók: „[...] a vég kezdete. [...] Az entente seregei előrenyomultak. A gyűrü egyre szorosabb. [...] Felbomló ország [...] És ez a szörnyű Pest.” (Jászi

2001: 29–31.). A román, a cseh-szlovák és a délszláv támadás idején kezdték el szervezni a magyar „Vörös Hadsereg”-et önvédelmi harcként a románok és a csehek által elfoglalt területek fölszabadításáért. A Vörös Ujság már ápr. 22-én hírt adott a tömeges jelentkezésről, a lapban jún. 11-éig folyamatosan *Be a Vörös Hadseregbe!* címmel szóló közleményeket lehetett olvasni. Böhm Vilmos hadügyi népbiztos „Stromfeld Aurél ezredesét [...] nevezte ki vezérkari főnökké, és gyakorlatilag a Vörös Hadsereg parancsnokává. [...] Május 20-án a Vörös Hadsereg [...] megsemmisítette a román vonal jobbszárnyát, majd [...] kikergette a cseheket Észak-Magyarországról. Május végére a magyarok visszafoglalták Kassát, elfoglalták Szlovákia jó részét és Pozsonyt fenyegették.” (Cartledge 2009: 91–92.) Ezalatt azonban megrázóan sok hatalommal való visszaélés, önkényeskedés, törvénytelenység történt, melyben meghatározó szerepe volt Szamuely Tibornak, aki a közel 600 halálos áldozatot követelő vörösterroir irányította, és aki a keleti hadsereg rögtönítélő törvényszékének elnökeként úgy nyilatkozott, hogy „aki a Forradalmi Kormányzótanács és a Hadsereg Főparancsnokság minden rendelkezését végre nem hajtja, az a saját halálos ítéletét írja alá”. A vörösterroir kegyetlenségeivel egy időben másrészt nyilvánvalóvá lett, hogy a Magyarországra bevonult külföldi csapatok területfoglalásával az ország feldarabolása megtörtént. „A magyar katonai sikerek, amelyeket ráadásul egy »Vörös Hadsereg« ért el, alaposan megrémítették a párizsi békekonferenciát. [...] Két táviratot küldtek a magyar Forradalmi Tanácshoz [...]” Ezekben egyrészt a katonai cselekmények leállítását követelték, másrészt kilátásba helyezték, hogy bemutadják „azokat a határokat, amelyek örökre el fogják választani Magyarországot Csehszlovákiától.” (Cartledge 2009: 92.) Mindezenközben Vas-, Sopron-, Moson- és Tolna-megyében fegyveres ellenállás bontakozott ki a Tanácsköztársaság helyi vezetői és a kivezényelt belső „terrorelhárító csoport”, a „Lenin-fiúk” kegyetlenkedése ellen (Salamon 2001: 153–162.). A Tanácsköztársaság katonai helyzete katasztrofálissá vált. A Stromfeld Aurél vezette Vörös Hadsereg a szövetségesek követelésére jún. 30-a és júl. 4-e között kivonult az általa visszafoglalt Felvidékről, a románok azonban nem teljesítették a megállapodás rájuk vonatkozó részét, nem vonultak vissza, hanem beásták magukat a Tisza vonalánál. Stromfeld Aurél tiltakozása jeléül lemondott tisztségéről. Kun Béla Csongrád–Szolnok–Tokaj vonalán katonai offenzívát indított a románok ellen, ez az offenzíva azonban júl. 24-ére összeomlott, s megnyílt az út a román csapatok előtt Budapest felé. Júl. 26-án külpolitikai karanténba került az ország. A Bécsbe kijutott hírek alapján, igaz, csak aug. 2-án, Jászi Oszkár ezt írta a naplójába: „Kunék rendszere végleg megbukottnak látszik.” (Jászi 2001: 50.) És valóban: a romá-

nok júl. 24-én támadást indítanak, a magyar védők júl. 26-án felrobbantják a szolnoki Tisza-hidat, hogy a román hadsereg ne nyomulhasson előrébb: júl. 29-én éjszaka azonban a románoknak mégis sikerül átlépniük a folyót. Aug. 2-án Kun Béla elhagyja az országot, s a román főhadtest aug. 4-én bevonul Budapestre, később pedig elérnek egészen Győrig. A román haderő Budapestről majd csak 1920 elején vonul ki végleg.

még nem volt alkalmam megköszönni akkori közbenjárását – BM Zsolt Bélával és az 1919-es év Nagyváradával kapcsolatban álló levelei (l. BML 1918–1919: 217–218., 285–286., 416–417., **2370., 2456., 2595.**) alapján nem tudni, milyen „közbenjárását” köszöni meg a levélíró BM-nak.

Aladárral – Komjáthy Aladár (1894–1963) matematikus, könyvtáros, költő, író. Az újpesti gimnáziumban BM volt az osztályfőnöke. A költő „lélek szerint”-i gyermekének tekintette az ifjút, neki ajánlotta az 1913-ban írt és a NY 1915. nov. 16-i számban megjelent A „Fiamhoz” című versét, valamint 1913 júniusában együtt jártak Itáliában is. A fiatalember éveken át bizalmas társasága volt BM-nak, gyakran segített elintézni a költő számára megterhelő gyakorlati ügyeket (l. **2628., 2675., 2701., 2736. 2742., 2796.**), s többször ő írta BM helyett a Babits Mihályné Kelemen Aurórának (l. **2613.**) és a Babits Angyalnak (l. **2609.**) szóló leveleket is (l. **2701., 2736., 2742.**). BM 1918-ban és 1919-ben megpróbált állást szerezni fiatal barátjának. Komjáthy 1921-től minisztériumi tisztviselő lett, 1923-ban matematikából doktorált. Írásait 1918-tól közölte a NY.

Váradon – Nagyvárad (rom. Oradea), város Partiumban, a Sebes-Körös partján. Bihar megye székhelye, ma Románia területén található. A 11. században alapított város megye- és püspöki székhely, a 15. században a magyarországi reneszánsz egyik fontos városa volt Vitéz János és Janus Pannonius munkálkodása révén. A 19. század utolsó harmadában ipari és kereskedelmi központ lett, kulturális egyesületek, jogakadémia és gimnáziumok működtek itt. A 20. század első éveiben itt újságíróskodott Ady Endre, s a városban több kiállítást is rendeztek a Nyolcak csoportjába tartozó festőknek. 1908-ban itt jelent meg A Holnap antológia. A modernizálódó és kulturálisan virágzó várost ekkoriban a „Körös-parti Párizs”-ként emlegették.

Erdélyben – Erdély (lat. Transsylvania) székelyek, magyarok, szászok és románok lakta különleges földrajzi, kulturális és történelmi terület a Kárpát-medence keleti részén. Az első dokumentum, mely a területet megemlíti, egy I. Géza által 1075-ben kibocsátott adománylevélből származik, mely e vidéket „terra ultra silvam”-ként, azaz „az erdön túl” formában nevezi meg. Ugyanebben a században kezdtek e területre „Partes Transsylvania”, vagyis „erdőn túli részek”-ként hivatkozni. A latin mellett a köznyelvben

azonban a magyar „Erdőelve” kifejezést is használták, ahogy ez Anonymus *Gesta Hungarorum*-ában olvasható. A már korábban is magyar fennhatóság alatt álló Erdély 1003-ban vált a Magyar Királyság részévé, az 1526-os mohácsi csatavesztés után pedig Erdélyi Fejedelemségként létezett. Az 1699-es karlócai béke után visszacsatolták a Habsburg-uralom alatt álló Magyarországhoz, majd az 1867-es osztrák–magyar kiegyezést követően az Osztrák–Magyar Monarchiában a Magyar Királyság szerves része lett. 1920-ban az antant hatalmak a trianoni békeszerződéssel jóváhagyták Erdély Romániával való egyesítését. A második bécsi döntés 1940-ben visszaadta Magyarországnak Erdély északi és keleti részét (benne a 90%-ban magyarok lakta Székelyfölddel), a bécsi döntéseket azonban érvénytelenítette a második világháborút lezáró 1947-es párizsi békeszerződés. Erdély fogalmának egy szűkebb és egy tágabb használata is ismert. Az eredeti, azaz a szűkebb, „történelmi Erdély” vagy „Belső-Erdély” elnevezés az Erdélyi-medencét jelöli a körülötte lévő hegyvonulatokkal együtt: Erdély déli részét tehát a Déli-Kárpátok, keleti részét a Keleti-Kárpátok, északi részét az Északkeleti-Kárpátok alkotják, nyugatról pedig fő bejáratán, a Király-hágón át léphetünk Erdély területére. A „történelmi Erdély” vagy „Belső-Erdély” fogalmába tehát nem tartozik bele a Partium vagy magyar nevén a „Részek” területe. Partium ugyanis azokat a „részeket” jelenti, melyek a középkori Magyar Királyság három részre szakadása után nem a Török Hódoltság, hanem az Erdélyi Fejedelemség részeivé lettek (azaz a mai Máramaros megye, Szilágys megye, Szatmár megye, Arad megye és Nagyvárad megyeszékhellyel Bihar megye területét). A tágabb értelemben vett „Erdély” fogalmába azonban a „történelmi Erdély” területei mellett beletartozik a Partium, valamint a Bánát vagy Bánság keleti része is. Érdekes, hogy Zsolt Béla e levelében ezt a tágabb értelmű Erdély-fogalmat használja „Erdély”-ként.

a Bánátban – Bánság vagy Bánát (németül, románul, szerbhorvátul 'Banat', szerbül 'Банат') földrajzi és történelmi régió a Kárpát-medence délkeleti részén, délről a Duna, nyugatról a Tisza, északról a Maros, keletről pedig a Ruzska-havas határolja. Legnagyobb része a Temesköz, mely az Alföldhöz tartozó sík vidék, délkeleti részén pedig a Bánsági-hegyvidék fekszik. Földrajzi és kulturális egységet képez Bácska és a „történelmi Erdély” között. A Bánság területét megosztó országhatárok 1920-ban, a trianoni békeszerződés következtében jöttek létre, így e régió ma három államhoz tartozik: a Kelet-Bánság Románia, a Nyugat-Bánság a szerbiai Vajdaság, egy kicsiny területe pedig a magyarországi Csongrád megye része. A romániai Bánság központja Temesvár.

Magyar Szó – nagyváradi szépirodalmi folyóirat, melynek első száma 1919.

jún. 15-én, utolsó száma 1920. ápr. 11-én jelent meg. Szerkesztője Tabéry Géza volt, 1920 januárjától pedig Bíró László, Sipos Iván és Páter Ervin kapcsolódtak be a szerkesztői munkába. A tizenhat oldalas, gondosan szerkesztett hetilap a nagyváradi „holnaposok” szellemi-irodalmi örökségét kívánta folytatni, nemes versenyben a vele egy időben működő, Zsolt Béla és Nadányi Zoltán szerkesztésében megjelenő Tavasz című folyóirattal. Neves írókat, költőket is sikerült a lapnak maga köré toboroznia: rendszeresen küldött írásokat többek között a kolozsvári Reményik Sándor, és küldött alkotást Juhász Gyula is.

hamarabb fel tudott jutni Pestre – a Magyar Szó szerkesztője, Tabéry Géza már 1919 augusztusában levélben kereste meg BM-t, hogy „tisztelje meg bárminemű írásával” a folyóiratot (l. BML 1918–1919: **2595**).

mit jelent ma magyar irodalmi lapot szerkeszteni Nagyváradon [...] az itteni elképzelhetetlen viszonyok között talán történelmi jelentőségű is – 1918. dec. 1-jén a gyulafehérvári román nemzetgyűlés a Gyulafehérvári Nyilatkozatban ki mondta Erdély Romániával való egyesülését, amit később, 1920-ban, a trianoni békeszerződésben az antant hatalmak is jóváhagytak. Ilyen területi, politikai és kulturális átrendeződések árnyékában, a román megszállás idején méltán érezte Zsolt Béla „történelmi jelentőségű”-nek Nagyváradon egy magyar irodalmi folyóirat indítását.

a Tavasz – nagyváradi irodalmi folyóirat, mely Zsolt Béla és Nadányi Zoltán szerkesztésében jelent meg a Magyar Szó című lappal egy időben, 1919 és 1920 között.

juttasson a Tavasz számára kéziratot – BM Zsolt Béla vagy a Tavasz számára küldött válaszelevélről nincs adat.

Schöpfungstől – Schöpfung Aladár (1872–1950) író, szerkesztő, kritikus, irodalomtörténész. Evangélikus teológiai tanulmányait Pozsonyban végezte, a budapesti egyetemen pedig filozófiát hallgatott. 1898-tól a Vasárnapi Újság (l. **2705**.) segédszerkesztője, 1902-től irodalmi rovatának szerkesztője volt. 1909-től a Franklin Társulat lektora és irodalmi titkára. A NY főmunkatársa és jelentős kritikus, BM barátja és Ady Endre monográfusa volt, az első közt ismerte fel Ady irodalomtörténeti jelentőségét. Az 1918. dec. 1-jén Ady elnökségével, valamint BM és Móricz Zsigmond (l. **2670**.) alelnökségével megalakuló Vörösmarty Akadémia főtítkára (l. BML 1918–1919: **2339**.), 1919 és 1923 között a Szózat című napilap irodalmi rovatának vezetője. 1929-ben Baumgarten-díjat, 1932-ben Greguss-jutalmat kapott. BM halála után, 1941-től az ő irányításával működött a Baumgarten Alapítvány kuratóriuma, s ugyanekkortól kezdve Illyés Gyulával együtt a Magyar Csillag társszerkesztője. 1948-tól az MTA tiszteletbeli tagja, 1949-ben Kossuth-díjat kapott.

Laczkó Gézától – Laczkó Géza (1884–1953) francia–magyar szakos tanár, Eötvös-collegista, író, műfordító, színikritikus, 1908-tól a NY munkatársa, 1914-től főmunkatársa, a Vörösmarty Akadémia tagja, a Kultúra Könyvkiadó Részvénytársaság munkatársa (l. BML 1918–1919: 2147.). A NY-ban rendszeresen szerepelt verseivel, novelláival, irodalomról szóló írásaival. 1919-ig az Országos Nőképző Egyesület gimnáziumában tanított, 1919-ben gimnáziumi igazgató lett, a Tanácsköztársaság ideje alatt az egyetemen adott elő francia irodalmat. Felesége ugyanekkor az Írói Direktórium titkára volt (l. BML 1918–1919: 2545.). 1920-ban elbocsátották állásából. Az 1920-as években a Pesti Napló és Az Est egyik szerkesztője és színházi kritikusa lett. 1940-ben a Dante Könyvkiadó vezetője.

Horváth Henrichről – Horvát Henrik (l. 2608.)

az elzárttság ideje alatt – a román királyi hadsereg 1919. ápr. 20-án vonult be Nagyváradra, és hivatalosan is átvették a város kormányzását: a Román Nemzeti Tanács 1919. ápr. 21-én jegyzőkönyvbe foglalta Nagyváradnak a Romániához való csatlakozását követő új jogi és politikai helyzetét. Míg a román királyi hadsereg 1919. aug. 4-én el nem érte Budapestet, addig a nagyváradiak nem érintkeztek a fővárossal.

egy darabomat – a levéltár itt Forgószél című színművére gondol.

Kolozsvárt – Kolozsvár (rom. Cluj-Napoca, német. Klausenburg, lat. Claudiopolis), város a történelmi Erdély szívében, a Kis-Szamos és a Nádas-patak völgyében. Egyike volt annak a hét erősített városnak, melyekről Erdély német nevét (Siebenbürgen) kapta – a középkori vár egyik bástyája, a Szabók bástyája még ma is áll. Kolozsvár Mátyás király és Bocskai István fejedelem szülővárosa, az unitárius vallás bölcsője. Kolozsvár történelmében fontos szerepet játszik, hogy Szent István a kolozsi várispánság székhelyévé tette, Szent László pedig megalapította a kolozsmonostori apátságot. 1241-ben a tatárok feldúlták, ezért V. István 1272-ben szászokat telepített a városba. 1405-ben, Zsigmond király idején vált szabad királyi várossá, a 15. században lakossága felerészben magyar, felerészben szász volt. Az önálló Erdélyi Fejedelemség idején a város virágzott, ebből az időszakból származik a „Kincses Kolozsvár” elnevezés. Itt alapította 1585-ben Báthori István magyar egyetemet, és itt választották erdélyi fejedelemmé Bethlen Gábert és I. Rákóczi Györgyöt. 1918-ban a román királyi hadsereg elfoglalja a várost, 1920-ban pedig a trianoni békeszerződés jóváhagyja, hogy a település Romániához tartozik. 1940-ben a második bécsi döntés által egy időre ismét Magyarország része lesz.

„Régi spanyol históriás ének” című versemet – Régi spanyol históriás ének című Zsolt Béla-versről nem áll rendelkezésre más irodalomtörténeti adat. A NY 1921. okt. 1-jén megjelent számának Figyelő rovata azonban közöl

egy Szabó Lőrinc (l. 2607.) által írt kritikát Zsolt Béla Minden hiába című verseskötetéről, melyben Szabó „üditően friss, rögtön lélekbekapó” jelzőkkel illeti Zsolt Béla Spanyol história című versének egyik bekezdését. Elképzelhető, hogy Szabó Lőrinc cikkében a BM-nak küldött Régi spanyol história ének egy későbbi, végül önálló kötetben megjelent változatáról van szó. *a Nyugat megindulása esetén* – közvetlenül az első világháborút követő időkben a NY-nak állandó bizonytalanságban kellett élnie. A Tanácsköztársaság idején beszüntetett NY mintegy fél év után, 1919 novemberében indult újra a román cenzúrahivatal engedélyezésével, az első számon a román katonai parancsnokság cenzúrájának jelzésével. *megjelenését szíveskedjék lehetővé tenni* – a NY-ban Zsolt Bélától nem jelent meg költemény.

2612. Babits – Babits Mihályné Kelemen Auróranak, Budapest, 1919. szept. 17–23. között

Forrás

Babits Angyal 1919. szept. 17-én kelt levelében így ír BM-nak: „Misi! Már két hónapja semmit [sem tud]unk rólad, írj kérlek azonnal!” (l. 2609.). Babits Mihályné Kelemen Auróra pedig így kezdi 1919. szept. 23-án kelt levelét: „Leveledet vettem” (l. 2614.). E két levél együttesen bizonyítja, hogy létezett egy 1919. szept. 17. és szept. 23. között keletkezett BM-levél is.

2613. Babits Mihályné Kelemen Auróra és Babits Angyal – Babitsnak, Szekszárd, 1919. szept. 23.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/179/113. – Levelezőlap – BMKL 4550.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintairás. – A levélszöveg a lap verzőján kezdődik és a rektóján folytatódik Babits Mihályné Kelemen Auróra kézírásával, aláírása: „anyád”. Babits Mihályné írását Babits Angyal sorai, aláírása („Angyal”) és datálása követik a rektón.

Magyarázatok

Babits Mihályné Kelemen Auróra – Babits Mihályné Kelemen Auróra Paulina Eufrozina, BM édesanyja. Babits (III) Mihály István (1844–1898) 1882-ben vette feleségül Kelemen (III) József és Raácz Cenci lányát, Kelemen Auróra Paulina Eufrozinát (1855–1945). Házasságukból négy gyermekük született: BM, Babits Angyal (l. 2609.), Babits Olga (1893–1894) és Babits István. A gyermekei leveleikben „Anyi”-ként emlegetik.

Babits Angyal – l. 2609.

Leveledet vettem – BM 1919. szept. 17. és 1919. szept. 23. között írt haza családjának (l. 2612.)

miért nem jössz [...] már nagyon jó lenne ha haza jönnél – BM végül az 1919. nov. 3. és dec. 5. közötti időszakban látogatott haza (l. 2628.).

Pistitől – Babits István József Imre (1895–1983), BM és Babits Angyal testvére. Apja nem sokkal a születése után meghalt, s ő anyjával és nővérével Pécsről visszaköltözött Szekszárdra. Itt érettségizett 1913-ban. Érettségi után Budapesten beiratkozott az egyetem jogi karára. Tanulmányait az első világháború miatt abba kellett hagynia. 1915-ben Kaposvárra vonult be a közös hadsereg katonájaként. Állomáshelyüket hamarosan áthelyezték a csehországi Reichenbergbe, ahonnan a kiképzés után azonnal a keleti hadszíntérre került. 1916-ban hadifogságba esett. Végző állomása a berezovkai hadifogolytábor lett, akkor találkozott unokatestvérével, Babits (IV) Sándorral. (l. 2610.). 1920-ig volt hadifogoly, majd Szibériából tengeri úton tért haza. Hazaérkezése után hátralévő jogtudományi vizsgáit abszolválta, s 1922 nyaratól tiszteletbeli aljegyző, majd aljegyző, 1944-ben pedig árvaszéki ülnök lett. (BCSL 1996: 37–38.)

van néhány sorunk [...] június hóráról – 1919 júniusában Babits István két levelet írt szekszárdi családjának: az egyiket Babits Mihályné Kelemen Aurórának, a másikat Babits Angyalnak. Mivel az édesanya BM-nak írt levelében a „sorunk” szót használja, nem tudni, a kettő közül melyik Babits István-levele gondolhat. Babits István 1919. jún. 10-én írt levele édesanyjának Nikolszk Usszurijszkból a következő: „Kedves Anyám! Ez a harmadik lapom, amióta a levelezést engedélyezték. Az élet elég izgalomnélküli, csak nagyon szenvedünk a hontalanságtól. Az éghajlat itt egészen különös, nagyon sok a csapadék, a tél mérsékeltlen hideg volt. Most az Usszurijszka megyünk fürödni, ha nem esik. Nagyon sok félelmem van Miattatok. Kérlek, írjatok az otthoni életről és az ismerősökről. Sem pénzt, sem csomagot nem kaptam; küldtetek valamit? A drágaság miatt az élet itt is nyomorúságos. Írjatok, csak jó postákon! Csók, üdvözlét Pista”. (Buda 2005: 541–542., 310. levél.) Babits Angyalnak pedig így ír 1919. jún. 17-én: „Kedves

Növőrem! A levelezést május végétől ismét megengedték: minden héten egy lapot. Egészséges vagyok, ahogy, remélem, Ti is. Csak a sorsotok miatt van bennem félelem: Magyarországról nagyon rossz hírek érkeznek ide. Kérlek, írjatok részletesen minden ismerősömről. Misiről és Sanyiról már hosszú ideje egyáltalán semmit sem tudok. Hosszú szünet után nemrégén megkaptam egy lapot 1919. jan. 9-ről, de már ismét hosszán semmit. Az utolsó pénzem egy 1917. novemberi küldemény. Csomag ugyancsak nem érkezett. A havi díjunk nagyon kevés, és így a drágaság miatt sok gondunk van. Sok csók Pista”. (Buda 2005: 542–543., 343. levél.)

a dán vörös körösz útján – Dán Vöröskereszt, az anyaországi, a Belga és a Svéd Vöröskereszt mellett az osztrák-magyar hadifoglyok életét segítő szervezet az első világháború idején.

még ez évvel sem érkezhetsz haza – Babits István 1920. júl. 13-án érkezett Triesztbe, s onnan júl. 18-án tért haza Szekszárdra. (Buda 2005: 32.)

babos vászonzacskót – a „babos” kifejezés jelentése a népnyelvben: „bab alakú foltos”, „kerek foltos” vagy „pöttyös”.

véndővel – a „véndő” a zsír tárolására használt edény.

Valival – Geiger Valéria (1879–1978), házasságkötése után Dienes Valéria, Geiger Gyula és Benczelits Erzsébet leánya, Geiger Edit testvére, BM másod-unokatestvére. Filozófus, táncteoretikus, műfordító. Később Párizsban Bergson tanítványa volt, a francia filozófus néhány művét lefordította magyarra. 1906-ban férjhez ment egyetemista társához, Dienes Pálhoz (l. 2628.), s ekkor vette fel a férfi vezetéknévét.

2614. Egyedi László – Babitsnak, Tuzsér, 1919. szept. 25.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1880/16. – BMKL 5570.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Ceruzaírás. – A levél zárómondata hely hiányában a bal oldali margón folytatódik függőlegesen, közvetlenül a levélszöveg datálását követő szövegegység mellett. A verzón ismeretlen ceruzaírású rájegyzése: „Ujfalusi (Egyedi) László”.

Magyarázatok

Egyedi László – a Szabolcs vármegye tiszai járásában, Tuzséron élő alkotó. 1919-ben két novellája jelent meg a NY-ban, A vén kopó és az Április, 1921-ben és 1922-ben pedig egy-egy írással jelentkezett (Ősz, Tavaszi séta egy lánnyal). Ujfalusi László álnéven publikált (l. BML 1918–1919: **2355.**), erre utal a levél verzóján található ceruzairású rájegyzés is.

Tuzsér – alföldi község, mely a Nyírségben, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye északkeleti részén található a Tisza partján. A településről először 1212-ből származik feljegyzés. A községben látható a Tiszántúl egyetlen barokk műemlék kastélya, a volt Lónyay-kastély. A román hadsereg előrenyomulása-kor 1919. máj. 1-jén érte el a Mándok–Tuzsér-vonalat, s ezt követően tíz hónapig, tehát e levél születésekor is, megszállás alatt tartották a falut.

egy megbízható ember útján – nem tudni, kinek a közvetítésével jutott el Egyedi László levele BM-hoz.

az elmúlt nehéz hónapokat – l. „a rettenetes négy hónapot” magyarázata a **2611.** levélben

értesítsen pár szóval sorsáról [...] ha válaszát az emberem személyesen vehetné át – a BMKL nem tart számon sem Egyedi, sem Ujfalusi/Ujfalusi László névre írt BM-levelet. Arról, hogy a levélíró „emberén” keresztül személyes választ küldött-e a költő, nem tudhatunk. Bizonyos azonban, hogy BM korábban írt levelet Egyedinek, ez Egyedi egy 1918. dec. 11-én kelt leveléből derül ki (l. BML 1918–1919: **2367.**).

Mióta elváltunk – a mondat egy BM-lyal történt személyes találkozóra utal, ám arra vonatkozóan nincs adat, hogy ez a találkozás mikor esett meg.

Szabó Károly – feltételezhetően Egyedi László tuzséri barátja, ismerőse.

2615. Babits Angyal – Babitsnak, Szekszárd, 1919. szept. 26.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/35/108. – BMKL 4214.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintairás. – Aláírás nélkül.

Magyarázatok

Babits Angyal – l. **2609.**

Rácz Bandi – feltehetően a Rácz-rokonok közé tartozik. Mindössze annyi tudható róla, hogy 1942 májusában Kassán élt (l. BCSL 1996: 23–25., 486–487.)

Pistitől – Babits Istvántól (l. **2613.**)

a napokban kaptunk egy juniusi lapot – Babits Angyal szavaiból („annyit ir rajt hogy egészséges”) egyértelműen kiderül, hogy itt BM húga Babits István 1919. jún. 17-én írt lapjára gondol (l. a **2613.**).

csak januári lapunk volt tőle – Babits István 1919. jan. 26-án írta húgának a következő rövid üzenetet: „Egészséges vagyok, 1918. november 15. óta / a NIKOLSK-USSURISK táborban vagyok / Ne aggódjatok. Az utolsó híradás 1918. január 11-i keltezésű. Sok csók, üdvözlét Pista” (Buda 2005: 535.)

Anyi – Babits Mihályné Kelemen Auróra (l. **2613.**)

ismét betegeskedik úgy mint ősszel szokott – BM édesanyja 1918 őszén is betegséggel küszködött: „Misim lásd beteg vagyok és téged is féltetek” – írja közel egy évvel ezelőtti levelében (l. BML 1918–1919: 200–201., **2345.**).

kezdem el az iskolába járást [...] az igazi iskolánkba – Babits Angyal 1908-tól a szekszárdi polgári leányiskolában állt alkalmazásban rendes tanárként *Valival* – Dienes Valéria (l. **2613.**)

a Nenne – Kelemen Ilona Klára Inocencia (1860–1943), Babits Mihályné Kelemen Auróra (l. **2613.**) és Kelemen Imre (l. **2623.**) testvére. Nem ment férjhez. Babits (III) Mihály családjával élt a Szent László utcai házban. A szülő gondozása és a család lett életének célja. A BM-nak írt leveleiből lánytestvérénél határozottabb, tájékozottabb, nyitottabb, érdeklődőbb személyiség képe bontakozik ki. A családban és a szűkebb rokonságban Nennének hívták. BM ezt a nevet adta A gólyakalifa és a Halálffiai című regényei egy-egy szereplőjének. Az utóbbi regényben nagynénje életéből is átvett motívumokat.

Szüretre csak haza tudsz jönni [...] október közepe felé lesz – BM végül valamikor a nov. 3. és dec. 5. közötti időszakban tartózkodott otthon.

Leopold Lajos – Leopold Lajos (1879–1948) szekszárdi születésű jogász, szociológus, gazdálkodó. Mintegy 2500 holdnyi birtoka volt. A Tolna Megyei Takaré- és Hitelbank igazgatóságának tagja, családja is, ő is fontos szerepet játszott Szekszárd életében. Szociológusként a Huszadik Század munkatársa, a Társadalomtudományi Társaság tagja, egyik kezdeményezője volt a századelőn a szekszárdi Kaszinó keretei között egy szociológiai könyvtár megszervezésének. Kapcsolatban állt Jászi Oskárral és Szabó Ervinnel. 1918 nyarán és kora őszén testvérének, Leopold Gusztávnak a sár-

szentágotai kúriájában pihent Szabó Ervin. A világháború alatt a Vöröskereszt Egyesületben (l. **2613.**) tevékenykedett, melynek, Károlyi Mihályné mellett, 1918. dec. 6-ától kormánybiztos-helyettese, majd kormánybiztosa lett. A funkcióról 1919. márc. 21-e előtt néhány nappal lemondott. 1919 őszétől, korábbi Vöröskeresztes kapcsolatait mozgósítva, karitatív tevékenységet végzett. (Csekő 2006: 29–43.) A '20-as, '30-as években mezőgazdasági kereskedelmet tanított a műegyetemen. Szekszárdi születésű lévén BM jó ismerőse. Leopold A presztízis című könyve kapcsán folytatott baráti hangvételű disputát a recensens BM-lyal. BM írt róla a NY-ban: A presztízis. Írta ifj. Leopold Lajos, NY, 1912/9. (Török Sophie 2010: 153.)

a belga vörösköröszöt – Belga Vöröskereszt (l. **2613.**)

Pisti sorsa megjavításáért – az 1915. márc. 15-e és az 1920. jún. 29-e között született családi levelekben szinte minden alkalommal érintik BM öccsének, a világháborúban harcoló, majd hadifogságba esett Babits Istvánnak (l. **2613.**) a sorsát, a hölgyek (Babits Mihályné Kelemen Auróra és Babits Angyal) végig az ő sorsa javítását próbálják kieszközölni.

már egy éve nem voltál itthon – BM legutóbb hosszabb lázas betegsége idején, mely Török Sophie feljegyzései szerint – nem igazolható, de nem is cáfolható módon – spanyol influenza volt (l. BML 1918–1919: 510., **2280.**), 1918. szept. közepétől tartózkodott Szekszárdon, ahonnan 1919. okt. 3-án tért vissza Budapestre, ahogy ezt akkor Kosztolányinak és Komjáthy Aladárnak is megírta egy-egy levelében (l. BML 1918–1919: 149., 171–172., **2277.**, **2304.**).

fehér pénzért, [...] a régi kék pénzünk – l. **2609.**
vendőt – vendő (l. **2613.**)

2616. Fodor Dezső – Babitsnak, Purkersdorf, 1919. szept. 26.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/454/5. – BMKL 5909.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintairás. – A Purkersdorf Sanatorium képes, nyomtatott fejléces levélpapírján. A kép láblécének a felirata: „PURKERSDORF-SANATORIUM”, valamint füg-

gőlelesen: „Tichy, Wien, III., Hauptstraße 123. | Nachdruck verboten.” A fennmaradt kéziratok között Fodor Dezsőnek ez az utolsó, BM számára írt levele.

Magyarázatok

Fodor Dezső – újságíró, költő. Első, s feltehetően egyetlen kötete az *Élet előtt* címmel jelent meg 1919 márciusában az Anonymus Nyomdai Müintézet kiadásában. A könyvhöz BM írt rövid előszót.

Purkersdorf Sanatorium – Josef Hoffmann (1870–1956) osztrák építész által tervezett, 1904–1905-ben bécsi szecessziós stílusban épült híres szanatórium Alsó-Ausztriában, mely szanatórium volta mellett hamarosan a bécsi társadalom társasági és művészi találkozóhelyévé is vált.

Itt fekszem [...], nagyon, nagyon beteg voltam – 1919 júliusában és augusztusában Fodor Dezső több levélben is felkereste BM-t (l. BML 1918–1919: **2573., 2583., 2593., 2605.**), melyekből kiderül, hogy a férfi 1919. júl. 19-én már Bécsben tartózkodott, arra azonban nincs utalás leveleiben, hogy ez idő alatt beteg lett volna. Annyit viszont tudhatunk, hogy bár július végén már tervezte hazatérését, mégsem jöhetett Budapestre, mert ekkor három és fél hétre börtönbe csukták: „Mióta kítűzttem Bécsben a zászlót, mert magyar vagyok – nagyon az vagyok – s, mert néhány ideszökött kommunista emberfélét részint megvertem, részint lehetetlenné tettem, lecsuktak. A bécsi rendőrség.” (l. BML 1918–1919: 423–424., **2605.**)

mint él? Lehet már? – utalás az elmúlt hónapok politikai és hadtörténeti eseményeire.

számít-e velem [...] *munkáiban* – BM levélhagyatékában ez Fodor Dezső utolsó, BM-nak írt levele, és nem maradt fenn több BM által Fodornak írt levél sem. A NY sem közölt Fodor Dezsőtől verset vagy bármilyen más jellegű írást.

8-án, vagy 9-én fölkeresem – nem maradt fenn adat arról, hogy végül Fodor Dezső felkereste-e a költőt.

2617. Babits – Ambrus Zoltánnak, Budapest, 1919. szept. 30.

Kézirat

Az eredeti kézirat lelőhelye ismeretlen. – BMKL 2699.

Megjelenés

Ambrus 1963: 307.

Megjegyzés

Tintairás. – A BMKL szerint az egy rektó fölió terjedelmű kézírásos levél verzója Fallenbüchl Tivadarné Ambrus Gizella ceruzairású rájegyzéseit tartalmazza. Mivel az eredeti kézirat hosszas és alapos kézirtattári kutatások (PIM, OSZK) során sem került elő, és megsemmisüléséről sincs információ, leelőhelyét ismeretlennek kell nyilvánítanunk kötetünk munkálatainak a lezárásakor (2012. március). Emiatt kötetünkben forrásszövegként a levél egyetlen publikált változatát közöljük, amelyet az Ambrus Zoltán-hagyaték jogörököse, Fallenbüchl Zoltán rendezett sajtó alá. A BMKL megjelenésekor (1993) az eredeti levél a Fallenbüchl Zoltán tulajdonában lévő „Ambrus Zoltán Archivum (Budapest)” kézirtatos gyűjteményében volt fellelhető. A jogörökös 2006-ban bekövetkezett halála után örökösei a kézirtatos hagyatékot az OSZK Kézirtattárában helyezték el. A jelenleg (2012-ben) feldolgozatlan – emiatt a kutatók számára hozzáférhetetlen, zárolt – Ambrus Zoltán-hagyaték (OSZK Fond 471., 63 doboz) átnézése során azonban nem került elő a levél. Eredménytelenül zárult az OSZK Kt. további gyűjteményeinek az áttekintése is: sem a Babits-hagyatékban (Fond III és Fond 172), sem a nyilvántartásokban (katalógusokban és növedéknaplókban 2011-es beszerzésekkel bezárólag) nincs nyoma a levélnek. A levél a PIM Kt.-ban sem került elő. Nincs információ arról, hogy az Ambrus kézirtatos hagyaték egyes részei más közgyűjteménybe kerültek volna. Mivel a kézirtatos hagyatékok intézményközi szállítása (ajándékozás, vásárlás, gyűjtemények átcsoportosítása) óhatatlanul is a kézirtatok egy részének a megsemmisülésével vagy eltűnésével jár, több feltételezéssel is élhetünk e levél kapcsán (megsemmisült, lappang valahol, más közgyűjteménybe vagy magántulajdonba került).

Magyarázatok

Ambrus Zoltán – (1861–1932) író, kritikus, újságíró, műfordító. A Hét alapító tagja, 1917-től 1922-ig a Nemzeti Színház igazgatója.

Felhívására [...] Vihar-fordításom – BM itt William Shakespeare A vihar című darabjának általa készített fordítására utal, mely 1916-ban jelent meg az Athenaeumnál. A Nemzeti Színház 1919 augusztusában a darab fordítása feletti rendelkezés jogát kívánta megvásárolni a költőtől, s a hónap végén valószínűleg személyes találkozóra is sor került BM és Ambrus Zoltán között (l. BML 1918–1919: 876., **2602.**).

Nemzeti Színháznak – a budapesti Nemzeti Színház felépítését Széchenyi István kezdeményezte, a megnyitására az akkor még önálló városban, Pesten került sor 1837-ben a Grassalkovich Antal által adományozott Kerepesi úti telken (ma Rákóczi út 1., a Hotel Astoriával szemben). 1840-ig Pesti Magyar Színház néven

működött. 1908 nyarán a színházat tűz- és életveszélyesnek nyilvánítva bezárták, 1913-ban lebontották. Társulatának a bezárás után ötvenhat évig a Blaha Lujza téri Népszínház adott helyet, ezután a színház átmenetileg a Nagymező utcába, a mai Thália Színház épületébe költözött, két évvel később a Hevesi Sándor téren, az átépített, s akkoriban Petőfi Színház néven működő Magyar Színház épületében kapott helyet. Alapításától kezdve 1917-ig a Színház igazgatói voltak többek között Bajza József, Erkel Ferenc (főzeneigazgató), Szigligeti Ede, Paulay Ede (drámaigazgatók). Az 1917-től igazgatói poszton lévő Ambrus Zoltán direktori munkáját 1923-ban Hevesi Sándor veszi majd át.

2618. Klein, Stefan I. – Babitsnak, 1919. okt. 4. előtt

Forrás

Klein a **2619.** levélben így ír BM-nak: „az utóbbi hónapokban és hetekben ismételten irtam Önnek, de nem tudom, meg kapta-e leveleimet?”. Stefan I. Klein BM-nak utoljára 1919. júl. 2-án, azelőtt pedig csak 1919 áprilisában írt (l. BML 1918–1919: **2572.** és **2500.**) Mivel „az utóbbi hónapokban és hetekben” kifejezés feltételezhetően az 1919. júl. 2-a utáni időszakra utal – hiszen ez bő három hónapnyi idő –, így hiányzó levele(ke)t kell feltételeznünk: ezek számára azonban nem történik pontos utalás.

2619. Klein, Stefan I. – Babitsnak, Todtmoos, 1919. okt. 4.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/735/5. – BMKL 7635.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintaírás. – A „Herrn Babits.” megszólítás az első fólió rektójának bal felső sarkában, az autográf datálás mellett, függőlegesen szedve olvasható.

Magyarázatok

Klein, Stefan I. – Stefan Isidor Klein (1889–1960) műfordító. A magyar iro-

dalom német nyelvű népszerűsítését misszionának tekintette, s a legnagyobb alkotásokat, legremekebb műveket szerette volna megismertetni a külföldi olvasóközönséggel. BM prózáját szinte teljes egészében az ő fordításában olvashatták a német, az osztrák és a svájci érdeklődők. BM-nak kölcsönös tiszteleten alapuló emberi kapcsolata alakult ki műveinek kiváló német nyelvű tolmácsolójával. Stefan Isidor Klein alakja Márai Sándor révén bevonult az irodalomba is, hiszen a magyar író „K., a fordító” néven szerepelteti őt az Egy polgár vallomásai című regényében. A NY hasábjain Mohácsi Jenő (l. **2676.**) tiszteltette előtte Stefan I. Klein fordításai című írásával (NY, 1927. 21. sz.).

Todtmoos – város a Fekete-erdőben. Tengerszint feletti magassága 700–1300 méter, tehát igen nagy a szintkülönbség az egyes városrészek között. Hegyi fekvése és kiváló klímája miatt kedvelt gyógyüdülőhely. 1901-ben épült híres szanatóriuma, melyet eredetileg tuberkulózisban szenvedő betegek számára hoztak létre.

Badischer Schwarzwald – a Fekete-erdő egy része.

Hotel Löwen – Todtmoos és így a Fekete-erdő egyik mai napig híres szállodája. *az utóbbi hónapokban és hetekben ismételtén írtam Önnek* – l. **2618.**

megkaptam-e a leveleimet – BM levélhagyatékában az utolsó Kleintől érkezett levél keltezése 1919. júl. 2. (l. BML 1918–1919: **2572.**). BM e mostani levél után Kleinnak írt választlevelei szövegét nem ismerjük (a válaszokat BM nevében Komjáthy Aladár írta – l. **2628., 2745., 2781.**), így nem tudjuk azt sem, hogy Komjáthy Aladár BM nevében felelt-e erre a kérdésre.

a „Golyakalifa” végre a napokban megjelenik – BM A golyakalifa (l. **2610.**) (*Der Storchkalif*) című regényének német fordítása végül 1920-ban jelent meg Lipszében a Kurt Wolff kiadónál (l. **2782.**).

a „Mythológia” – l. **2610.**

Kurt Wolf „Genius” című bibliophil folyóiratában jelenik meg – BM Mythológia című elbeszélésének német nyelvű fordítása Stefan I. Klein munkájában később a Kentaurenschlacht című kötetben látott napvilágot 1926-ban, mely kötetben az elbeszélés címe megegyezik a kötet címével. Bár a BBIBL 1998 erre vonatkozó adatot nem tartalmaz, Stefan I. Klein 1920. nov. 15-én kelt levelének tanúsága szerint a művet a Genius folyóirat is közölte (l. **2797.**).

bibliophil – bibliofil (gör) szó szerinti jelentése „könyvszeretet”. A szót emberre alkalmazva a szép könyvek kedvelőjét, különleges és ritka könyvek gyűjtőjét jelenti. Melléknévként a „bibliofil kiadás” szószerkezetben használatos, ilyenkor főleg könyvedvelőknek, könyvgyűjtőknek szánt, különleges kiállítású, épp ezért értékes, drágább kiadást jelöl. Stefan I. Klein levelében e szót akár mindkét jelentésében érthette: érthetett rajta tartalmában köny-

vek iránti nyitottságáról, „szeretetéről” ismert folyóiratot, de (és ez a valószínűbb) e jelzővel utalhatott a Genius folyóirat igényes megjelenésére.

egy nagyobb novellás könyvét – feltehetően ez a novelláskötet lesz a majd 1926-ban megjelenő Kentaurenschlacht, mely BM Az angyal, Aranygaras, Az erdő megváltása, János és Péter, A Jézust kereső kisfiú, Karácsonyi Madonna, Kassandra, Kezdődik Éliás testvér hiteles története, Munkások, Mythológia, Odysseus és a szirének, Tenyérsziget és Űzd ki vasvillával... című elbeszéléseit tartalmazta Stefan I. Klein fordításában.

egy további regényét – BM-nak A gólyakalifán kívül még két regénye, a Kártyavár (Das Kartenhaus. Der Roman einer Stadt. Berlin, Spaeth, 1926.) és a Timár Virgil fia (Der Sohn des Virgilius Timár. Novelle. München, Musarion, 1923.) jelent meg németül.

küldjön mielőbb minél több fordítani való anyagot – BM Komjáthy Aladár közvetítésével 1919 novemberében küldi el A veszedelmes világnézet című tanulmányát Stefan I. Klein részére (l. 2628.). A tanulmány magyarul BM Gondolat és írás című kötetében jelenik meg majd először 1922-ben az Athenaeumnál. A mű német fordítása nem ismert.

rövidebb novellákat is – BM egy néhány héttel később kelt levelében arra kéri Komjáthy Aladárt, hogy írja meg Stefan I. Klein részére, hogy a novellák kiválogatását rábízza a műfordítóra a már nála lévő szövegekből. E levélben BM utal továbbá arra, hogy a már Kleinnál lévő novellákon kívül a Szerelem és a Mese a Dekameronból című munkáit küldi majd a műfordítónak egy későbbi alkalommal (l. 2628.) – e művek német fordítása azonban nem ismert.

napilapokban és folyóiratokban leadjam – BM Mythológia című írása a Geniusban, Karácsonyi Madonna című novellája a Frankfurter Zeitungban, a Kezdődik Éliás testvér hites története című műve pedig a Wielandban jelent meg Stefan I. Klein fordításával és közreműködésével (l. 2797.).

2620. Beck Gyula – Babitsnak, Vác, 1919. okt. 13.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1895/30. – BMKL 5025.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintairás.

Magyarázatok

Beck Gyula – váci gimnazista diák, Tóth Bélának, BM egykori tisztviselő-telepi vagy VI. kerületi főgimnáziumi tanítványának jó barátja. Leveleiből kiderül, hogy naprakész volt az aktuálisan megjelenő irodalmi művekben, járatta a NY-ot és az Esztendőt, s magyar–latin–görög szakos tanárnak készült. Az irodalmi élet aktuális történéseiben nagy tájékozottságot mutató fiatalember pontosabb kilétét azonban nem tartja számon az irodalmi emlékezet. Első levelét 1919. márc. 15-én írta BM-nak (l. BML 1918–1919: 287–288., **2458.**), s innentől kezdve egészen 1938-ig viszonylagos rendszerességgel kereste meg írásban mesterét.

ismételten háborgatom [...] oly hosszú ideje nem hallottam tanár úrról – a fennmaradt levelek alapján Beck Gyula utoljára 1919. ápr. 14-én írt a költőnek. Az „ismételten háborgatom” és az „oly hosszú ideje nem hallottam tanár úrról” azonban azt sejteti, hogy Beck Gyula ápr. 14-én kelt levelére BM-től nem érkezett válasz.

az a hír járja Tanár Úrról, hogy itt akarja hagyni Magyarországot – hivatalos hír vagy közlemény nem maradt fenn arról, hogy BM hazájának elhagyását konkrétan tervezte volna.

Laodameija bús történetén – a levélíró BM Laodameia című drámájára utal. A történet a Trójában elesett Próteszilaosz után vágycsozó hűségese felelőse, Laodameia halálos tragédiáját dolgozza fel. BM drámája először a Herceg, hátha megjön a tél is! című verseskötetében látott napvilágot 1911-ben, majd a kötet második kiadásában is megjelent 1918-ban, mindkét esetben a NY-nál. Beck Gyula e két kiadás valamelyikéből ismerhette BM munkáját. A dráma önállóan 1921-ben [1920-ban] a Táltos gondozásában látott napvilágot, Jaschik Álmós (l. **2699.**) címlaptervével.

Dante csattogó, zengő terzináin – utalás Dante Pokol című művére az Isteni színjátékból, melyet BM fordított le.

terzináin – terzina (ol) versforma, mely a középkori itáliai irodalomban alakult ki. Háromsoros egységekből, üres sorral elválasztva háromsoros szakaszokból áll. Rímképlete aba-bcb-cdc... stb. Eredetileg 11 szótagú sorokból (hendecasyllabus) épül fel, sorritmusa hatodfeles jambus. Dante Isteni színjáték című trilógiájának is ez a versformája.

Húsvét előtt – a Húsvét előtt címében egyrészt a valóságos húsvéti feltámadásra utal, másrészt a világháború borzalmaiból való feltámadás, a béke végét szövegezte meg. Először 1916-ban, a Recitativ című kötetben jelent

meg, első megjelenésénél is fontosabb irodalomtörténeti esemény és kimagaslóan bátor tett volt azonban a visszahúzódo, a nyilvános szerepléstől szorongó BM részéről az azokban a napokban született mű felolvasása a NY zeneakadémiai matinén, 1916. márc. 26-án. A vers híres csúcspontjával („hogyan elég! Hogy elég! Elég volt / hogyan béke! béke! / béke! béke már! / Legegyen vége már!”) a szöveg felolvasásának gesztusa a javában dúló világháború közepén mutatott erkölcsi és költői helytállás emblematikus tette lett.

Fortissimo – a Játszottam a kezével című költeménye mellett BM másik híres „botrányverse”, melyért annak idején a NY 1917. márc. 1-jei számát lefoglalták, és a költőt istenkáromlás vádjával méltatlanul perbe fogták. BM védőbeszédében versének lényegi mondanivalóját, a fájdalom hevében Isten hiányát, „süketségét” őszintén megélő ember versbeli megszólalásának erkölcsi tisztaságát éppen a vád inverzével: a hitből és a bibliai hagyományból közelítette meg, és igazolta. (l. BML 1916–1918: 279–280., **1889.** és Téglás 1995: 40–45.)

csak egy kis könyvkritikát is olvashassak Tanár Úrtól – BM rendszeresen közölt kritikákat a NY Figyelő című rovatában. 1919-ben Rostand, Tariel, a párdúcboros lovag, Karinty: Holnap reggel és Az egyetlen verseskönyv című kritikái jelentek meg a folyóiratban.

gyönyörű essay-eket írt Vörösmartyról, Petőfiről s Aranyról – a levélíró minden bizonnyal BM 1917-ben megjelent Irodalmi problémák című kötetének híres esszéire gondol: Az ifjú Vörösmarty és A férfi Vörösmarty című írása-ira, valamint a Petőfi és Arany című tanulmányra (Irodalmi problémák, Bp., Nyugat, 1917, 96–118, 119–154, 155–178.).

Mikor jelenik már meg [...] a Purgatorium – Dante Isteni színjátékának második része, a Purgatórium 1920. júl. 23-án jelent meg a Révainál BM előszavával.

a Paradicsom – Dante Isteni színjátékának harmadik része, a Paradicsom 1922-ben jelent meg a Révainál BM előszavával.

Recitativ – BM Recitativ című verseskötete először 1916. ápr. 30-án látott napvilágot a Nyugat Szépirodalmi Szemle kiadásában, Falus Elek tervezte címlappal. Második kiadása 1919 őszén már előkészületben volt, s 1920. aug. 20-án jelent meg a Táltos Kiadónál. Hogy Beck Gyula tudott e kötet újabb, második kiadásának előkészületeiről, ez is az irodalmi élet eseményeiben való naprakészségét mutatja.

Esetleges soraiért – bár BM válasza nem ismert, az bizonyos, hogy a költő válaszolt a fiúnak. Beck Gyula ugyanis így kezdi következő, 1920. márc. 26-án írt levelét: „Mindenekelőtt mely köszönetemet fejezem ki Nagyságodnak, hogy válasza méltatott.” (l. **2690.**)

a vérhasból – dysenteria, a vastagbélre és a vékonybél alsó részére lokalizált fertőzés, mely gyakori véres-nyákos hasmenéssel, gyakran görcsös hasi fájdalommal és lázzal jár.

2621. Szúdy Elemér – Babitsnak, Budapest, 1919. okt. 15. előtt

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1969/22. – BMKL 10095.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintairás. – Az aláírás nehezen olvasható: „Elemér”. Keltezés a BMKL, a **2623.** levél és a tartalom alapján: „Várnunk kell azonban október 15-ig [...] A találkozás helyéről és idejéről pár nap múlva értesíteni foglak.” Ez alapján kétségtelen, hogy e levél [1919. okt. 15. előtt] keletkezett. Címjelzéssel ellátott fejleces levélpapíron: „BUDAPEST | VII. ILKA-UTCA 47.” A verzón a Magyar költő kilencszáztizenkilencben című mű fogalmazványtöredéke (l. BMKL 2181.), valamint BM ceruzairású feljegyzése: „Szombat 3-4. Sanyi Táltoshoz.”

Magyarázatok

Szúdy Elemér – (1880–1944?) Erdőkürtön született író, újságíró, Komjáthy Aladár (l. **2611.**) féltestvére. Jogi tanulmányai végeztével Budapesten, majd Aradon volt lapszerkesztő, az I. világháborúban évekig frontkatona volt, a háború után pedig a miniszterelnökség sajtóosztályán dolgozott. Hírlapi cikkein kívül főbb munkái: *Tavaszi ébredése* (novellák); *Amit az élet gondol* (tanulmányok); *Jártamban véres földeken* (tanulmányok). Megírta a magyar országgyűlés történetét 1919–1927-ig. (BML 1918–1919: 714.)

a dolgot – Szúdy Elemér neve először 1915 karácsonyán bukkan fel BM levelezésében, mikor a költőnek írt rövid karácsonyi üzenete BM-lyal való meghitt, bensőséges kapcsolatról árulkodik (BML 1914–1916: 107., **1669.**). Ezt követően esetleges levelezésükről évekig nincs fennmaradt dokumentum. BM egy 1919 januárjában írt levelében (l. BML 1918–1919: 245–246., **2404.**) Gellért Oszkárnak, a sajtóiroda vezetőjének, az aradi fiatalembert „barátjaként” és „derék, érdemes újságíróként” mutatja be, s ajánlja figyelmébe.

Feltehetőleg a Virradat ügyében írt a költőnek, esetleg egy reménybeli állásra gondolva BM számára.

Aladárnak – Komjáthy Aladár, l. **2611.**

a Virradat – a Virradat 1917/1918 fordulóján indult politikai lap volt, mely az őszirozsás forradalom idején vált napilappá. Krúdy Gyulát is ott találjuk munkatársai között. Főszerkesztője Szakács Andor volt. A Tanácsköztársaság kikiáltását követően a nemzeti hangvételű Virradatot betiltották, így az csak 1919 augusztusának első napjaiban jelenhetett meg újra, ekkor is a nemzeti irány szolgálatában. A húszas évek egyetlen politikai napilapja volt, amely hétfőn is megjelent. 1920 és 1921 között Szabó Dezső (l. **2608.**) volt a lap vezércikkírója.

Szakács – Szakács Andor (1877–1944) újságíró, a Virradat főszerkesztője. A Tanácsköztársaság bukása után az 1919. aug. 15-e és nov. 24-e között működő Friedrich-kormány sajtóosztályának vezetője, a Teleki-kormányban államtitkár, majd 1922-től kisgazdapárti képviselő volt.

bizonyos eszméket óhajt tisztázni veled [...] a nemzeti gondolat szolgálatába állítod [...] tehetségedet – Szúdy megfogalmazásából is kiderül, hogy a Virradat 1919 augusztusa után a nemzeti irány sajtóorgánuma volt. Bár BM-t szívből megrázta a vörösteror kegyetlensége, ő maga – ahogy ezt író- és költőtársainak írt nyílt levelében is kifejtette a Magyar Írók Szövetségébe való be nem lépése kapcsán („nem szabad melléállni egyik végletnek sem hol mindkét véglet rossz. Nem a gyávaság: az erkölcs diktálja ezt nekem.” – l. **2608.**) – nem kívánt egyetlen politikai oldal mellett sem elköteleződni. Ezek ismeretében feltételezhető, hogy BM a Virradat ügyében sem képviselt más álláspontot – ezt bizonyítja, hogy ezután nem bukkan fel levelezésében a Virradat ügye.

a találkozás helyéről és idejéről [...] pár nap múlva értesíteni foglak – Szúdy Elemér 1919. okt. 16-án értesíti BM-t, hogy aznap fáradjon a miniszterelnökségre (l. **2622.**). Szakács Andor mint a Friedrich-kormány sajtóosztály-vezetője feltehetően ott tudta fogadni a költőt.

2622. Szúdy Elemér – Babitsnak, Budapest, 1919. okt. 16.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/2493/8. – BMKL 10096.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Ceruzairás. – Az aláírás nehezen olvasható: „Szúdy”. A levél szövege a Budapesti Hírlap nyomtatott fejléces levélpapírjának a verzőján, a címzés a fejléccel ellátott rektóján található.

Magyarázatok

Szúdy Elemér – l. **2621**.

ma – 1919. okt. 16-a csütörtökre esett.

miniszterelnökségre – 1919. aug. 15. és 1919. nov. 24. között Friedrich István volt Magyarország miniszterelnöke. Mind Szúdy Elemér, mind pedig Szakács Andor a miniszterelnökségen dolgozott (l. **2621.**).

Szakács Andor – l. **2621**.

2623. Babits Angyal – Babitsnak, Szekszárd, 1919. okt. 20.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/35/109. – Levelezőlap. – BMKL 4215.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintairás. – Aláírás: Angyus. Sárgás lapon. A bélyegző átüt a papíron.

Magyarázatok

Babits Angyal – l. **2609**.

hónapok óta folyton várjuk érkezésed – BM utoljára egy évvel ezelőtt, 1918. okt. elején volt otthon a szülői házban. Nem töltötte otthon a karácsonyt, nem látogatott haza húsvétkor és nyáron sem, így természetes, hogy édesanyja és húga várták érkezését. A költő 1919. szept. 17. és 1919. szept. 23. között írt haza utoljára családjának (l. **2612.**), levelének tartalma azonban ismeretlen. Húga szept. 17-én, szept. 23-án és szept. 26-án, édesanyja pedig szept. 23-án kéri, sürgeti BM szekszárdi látogatását (l. **2609.**, **2613.**, **2615.**). A költő végül valamikor az 1919. nov. 3. és dec. 5. közötti időszakban látogat haza (l. **2628.**).

Imréék – Kelemen Imre (1870–1935 után), BM anyai nagybátyja. A család gyakran becenevén, Bimbisnek hívta. Budapesten jogot végzett, abban az

időben BM szülei viselték gondját: ennek viszonzásaként lakott egyetemi éve alatt a költő Kelemen Imrécék Aréna (ma: Dózsa György) utcai lakásának cselédszobájában. Pécsi gyakornoki ideje után 1893-ban a szekszárdi törvényszékhez nevezték ki díjas joggyakornoknak. 1895-ben aljegyző, a következő évben a budapesti királyi törvényszéken jegyző, 1904-től a budapesti ítélőtáblán tanácsjegyzőül berendelt albíró, aztán bíró lett. 1922-ben kinevezték a szekszárdi törvényszék elnökévé. 1897-ben feleségül vette Weininger Gizellát, Weininger Sándor volt szekszárdi pénzügyi biztos lányát. (BCSL 1996: 27–28.)

Imrécék haza tudtak jönni – ekkor Kelemen Imre is Budapesten élt a családjával. *küldeményedet* – BM a fővárosból hazalátogató nagybátyja útján küldhetett valamit húgának és édesanyjának.

ird meg világosan jösz-e [...] ird meg kérlek mindjárt – BM valamikor az 1919. nov. 3. és dec. 5. közötti időszakban látogatott haza, hazautazása tervezéséről, Angyal sürgető kérésére írt válaszáról azonban nem tudunk. Valószínű, hogy a költő jelezte családjának hazaérkezését, ezt azonban más, fennmaradt levelek szövegéből nem lehet bizonyítani. BM levelezése dec. 12-én folytatódik családjával, mikor édesanyja fia Budapestre való hazaérkezéséről érdeklődik (l. 2644.), BM pedig dec. 28. előtt ír sürgönyválaszt húgának és édesanyjának (l. 2653.).

nem akarod-e a telet itthon tölteni – a családi levelek tanúsága szerint BM nem töltötte otthon 1919 karácsonyát, és újévre sem tért haza. Az Ady Endré né Boncza Bertával (l. 2627.) folytatott levelezés (l. 2672., 2681.), valamint a Komjáthy Aladárral (l. 2611.) és Szabó Lőrincsel (l. 2607.) váltott levelek alapján a költő legközelebb 1920. febr. végén látogatott haza a szülői házba (l. 2674., 2675., 2678.).

tüzelő anyagról [...] mint irtad, Pesten nehezen tudsz hozzájutni – valószínűleg BM 1919. szept. 17. és szept. 23. között írt, ismeretlen szövegű levelében utalt a tüzelőanyaggal kapcsolatos problémáira (l. 2612.).

2624. A Révai Testvérek Irodalmi Intézet Rt. – Babitsnak, Budapest, 1919. okt. 21.

Kézirat

Az eredeti kézirat lelőhelye ismeretlen. – BMKL 9344.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Gépirásos másolat aláírás nélkül. – A BMKL szerint a gépiratmásolatban fennmaradt egy rektó fölió terjedelmű levél egy fölió terjedelmű mellékletet is tartalmaz. A melléklet elszámolás BM Dante: Pokol című fordításának 2. és 3. kiadásáról (l. **2610.**; BBIBL 1998: 14., 20. tétel). Az eredeti kézirat több közgyűjteményben (PIM, MOL, OSZK) végzett kutatás során sem került elő, ezért lelőhelyét ismeretlennek tekintjük kőtetünk munkálatainak a lezárásakor (2012. márc. 31.). A levél történetéről annyit lehet tudni, hogy a gépiratmásolat a BMKL megjelenésekor (1993) a PIM Kt.-ban volt fellelhető a feldolgozatlan dokumentumok között. A Révai Kiadó Szépirodalmi Könyvkiadóhoz került irataiból (1992) adományozták a PIM-nek, ahol azonban csak rövid ideig őrizték, ugyanis a Szépirodalmi Könyvkiadó teljes iratanyagát átszállították a MOL-ba még az 1990-es évek folyamán. A MOL munkatársai sem a Révai Testvérek Irodalmi Intézet Rt. Z 718-720, Z 1344-1346 jelzetű iratanyagában, sem a jegyzékükben nem találták meg a levelet. Gyűjteményük az 1919-es évből egyáltalán nem tartalmaz iratanyagot. Az OSZK Kt. több fondban is őriz iratokat a Révai Testvérektől, a Kt. munkatársai átnézték az összes nyilvántartásukat, beleértve az utóbbi évek növedéknaplóit, a feldolgozatlan kéziratok nyilvántartásait (a 2011-es beszerzésekkel bezárólag), de egyik sem tartalmazza a keresett levelet. Nem található sem a Babits-hagyatékban (Fond III és Fond 172), sem a „Révai Testvérek Irodalmi Intézet Rt. irattára” elnevezésű fondban (Fond 5). A PIM Kt. felvilágosítása szerint kizárólag a MOL-ba szállítottak tőlük iratanyagot a Révai Testvérek Irodalmi Intézet Rt. hagyatékából (a Szépirodalmi Könyvkiadó iratanyagának a részeként), és az OSZK Kt. növedéknaplói szerint sem történt a Révai Testvérek iratanyagát érintő vétel vagy ajándékozás a PIM és az OSZK között 1993 után. A levél 1993-as katalogizálása utáni sorsát illetően azt feltételezzük, hogy a PIM-ből a MOL-ba való átszállítás során a levél (minden bizonnyal több kézirattal és irattal együtt) megsemmisült vagy nyoma veszett. A három nagy közgyűjteménytől kapott információk alapján kevés a valószínűsége annak, hogy más közgyűjteménybe vagy magángyűjteménybe került volna, emiatt a levél lelőhelyét ismeretlennek kell nyilvánítanunk.

Magyarázatok

Révai Testvérek Irodalmi Intézet Rt. – l. **2610.**

**2625. Babits Sándor – Babitsnak,
Budapest, 1919. okt. 23.**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/183/9. – A BMKL nem jelöli.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintaírás.

Magyarázatok

Babits Sándor – l. **2610.**

Honorarium – honorárium (lat) tiszteletdíj. Kezdetben az orvosnak, ügyvédnek járó díjat, fizetséget jelentette, később írói vagy más művészi munka díjazását is értik rajta.

részbeni kielégítése fejében – a BM hivatalos szerződéseivel kapcsolatos ügyeket Babits Sándor ügyvéd intézte. A „részbeni” kielégítés arra utal, hogy Babits Sándor okt. 23-án csupán honoráriumának egy részét vette fel – a teljes összeget kitevő 2000 koronás honorárium második, nagyobbik részletének felvételéről (1300 koronáról) egy hónappal később, nov. 29-én számol majd be (l. **2638.**).

**2626. A Petőfi Társaság – Babitsnak,
Budapest, 1919. okt. 30.**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/565/1.– BMKL 9112.

Megjelenés

Kardos 1972: 421., Téglás 1996: 414., Téglás 1997: 61.

Megjegyzés

Tintaírás.

Magyarázatok

Petőfi Társaság – A 1876-ban az akkora már 1836 óta működő Kisfaludy

Társasággal elégedetlen fiatal költők és írók által alapított Petőfi Társaság (1876–1944) legfőbb célja a nemzeti szellemű irodalom művelése és a Petőfi-kultusz ápolása volt. A társaság rendes tagjai és vendégei az üléseken szépirodalmi műveket, széptani és irodalomtörténeti eredeti dolgozatokat olvastak fel, létrehozták a Petőfi Múzeumot, kiadták a Petőfi Könyvtár sorozatot. A Társaság Jókai Mór, Herczeg Ferenc, Pekár Gyula, Császár Elemér (l. 2670.) és Kornis Gyula elnökletével működött. 1915. november közepén merült fel először BM beválasztása a Társaságba. Ekkor azonban a Játsszot-tam a kezével című vers utolsó két sora miatt kezdett országos hajsza, az ún. Dunántúli-ügy után néhány hónappal a decemberi tagválasztó gyűlésen huszonnyolc rendes tag közül csupán ketten szavaztak BM tagságára. (Éder 2002: 129–136) Végül BM-t 1917. dec. 15-én taggá választották. (Sipos 2008: 44–48.) Bár betegsége miatt a költő 1918 márciusában nem tudta megtartani székfoglalóját, a hivatalos beiktatás elmaradása ellenére is bekapcsolódott a Társaság munkájába. BM végül az 1918. okt. 13-i ülésen olvasta fel „székfoglaló költeményei”-t. 1918 októberében a Petőfi Társaság a társadalmi változásokhoz igazodott: szándékuk az volt, hogy „Petőfi szelleméhez méltóan” vegyenek részt valamennyien „a mostani nagy napok világtörténeti eseményei irányításában” (Pesti Napló, 1918. október 26.). Az ügyben BM is kifejtette véleményét, amiről a Pesti Napló október 28-án így tudósított: „Babits Mihály figyelmeztet arra, hogy ha Petőfi élne, elhatározó cselekedetre ösztönözné mindenkit, mert ő sohasem tudta elválasztani a szabadság érzését, az emberies ösztöneit a költészettől.” Valószínűleg ennek volt köszönhető, hogy Babitsot felvették a Társaság „állandó bizottságának tagjai közé” (l. BML 1918–1919: 184., 656. 2322.), s 1918 novemberében többek között Móricz Zsigmonddal együtt az „új magyar írógeneráció” beválasztását kezdeményezték a Társaságba (Déli Hírlap, 1918. november 12.). Ám „Mire a névsor összeállítódott, kiderült, hogy ez a társaság sokkal különb, mint az egész Petőfi-sereglet – foglalta össze a történetet Tóth Árpád Nagy Zoltának –, s [...] kimondták, hogy egy új, igazabb irodalmi társaságot alakítanak, mely a magyarság mellett az európaiságot is döntő fontosságúnak tartja [...]” (Tóth 1973: 200.). Az új társaságot „Babits ajánlatára nyomban Vörösmarty Akadémiának nevezték el”, s döntöttek arról is, hogy „az új eszmék szavával a sok darabra tépett, pártpolitikai szempontokkal mesterségesen elkülönözött magyarsághoz” kívánnak szólni, „tiszteleti tagokul Henri Barbusse-t, Romain Rollandot, H. G. Wellset, Bernard Shaw-t” választották, „kik a háború alatt is az emberiség és a béke elvét hirdették” (Pesti Napló, 1918. november 21.). Bár BM továbbra is tagja maradt a Petőfi Társaságnak, irodalomszervezői tevékenységét ezután a Vörösmarty Akadémiában kívánta érvényesíteni.

Ferencz József rakpart – az egykori Ferenc József rakpart, mai nevén Belgrád rakpart a Duna pesti oldalán húzódik a Lánchíd és a Szabadság híd között.

Pap Zoltán ur – Pap Zoltán (1862–1919) költő, ügyvéd, több cikluson át függetlenségi párti országgyűlési képviselő. 1904 és 1912 között az Egyetértés című napilap főszerkesztője volt. Több verskötetet adott ki, népies műdalai közül pedig, melyeknek zenéjét is maga szerezte, több országos népszerűsége jutott. Összes költeményeit a Petőfi Társaság adta ki díszes, illusztrált kiadásban.

a Petőfi társaság igazoló bizottsága előtt – A Petőfi Társaság Igazoló Bizottsága tagjainak a proletárdiktatúra ideje alatt tanúsított viselkedését volt hivatott tisztázni, és a Társaság közgyűlése elé terjeszteni annak megtárgyalását, hogy a kritikus személyek a proletárdiktatúra alatt vállalt szerepeik után is tagjai maradhatnak-e a szervezetnek. (Téglás 1996: 432.)

A Társaság 1918. dec. 2-án küldött utoljára levelet BM-nak (BML 1918–1919: 208–209., **2357.**) egy tervezett tagválasztó ülésről. E mostani „idézés” azonban már egészen más hangvételű, s egyben az első közvetlen írásos dokumentuma BM Petőfi társaságbeli meghurcoltatásának, s végül kizáratásának. BM nov. 2-án Ady Endréné Boncza Bertának írt levelében „vésetörvényszéknek” nevezi a nov. 3-ra kitűzött ülést, s megjegyzi: „még nem tudom, elmegyek-e” (l. **2627.**). Nem tudni, végül a költő megjelent-e ezen az ülésen. Később a Társaság 1920. jan. 27-ére újabb tárgyalási napot jelölt ki, majd február 21-ére egy harmadikat (l. **2665.**, **2669.**).

iff. Hegedüs Sándor – iff. Hegedüs Sándor (1875–1953) író, kritikus, 1911-től a Petőfi Társaság, 1921-től pedig a Kisfaludy Társaság tagja. (Török Sophie 2010: 569.)

2627. Babits – Ady Endréné Boncza Bertának, Budapest, 1919. nov. 2.

Kézirat

Gépiratmásolat. – Az eredeti kézirat ismeretlen.

Megjelenés

Téglás 1996: 414–415., Téglás 1997: 88., Babits és Csinszka 2004: 83–84. (40. levél)

Megjegyzés

Gépiratmásolat. – Keltezés a Petőfi Társaság (l. **2626.**) ülése alapján, amely 1919. november 3-án volt.

Magyarázatok

Ady Endréné Boncza Berta – (1894–1934) Boncza Miklós erdélyi földbirtokos, jogász, országgyűlési képviselő, a Magyar Közigazgatás című lap szerkesztőjének a lánya. Írt verseket, megírta emlékiratait, festett. 1911-től levelezett Ady Endrével, 1914-ben ismerkedtek meg személyesen, 1915-ben házasodtak össze. Egy ideig Csucsán, a Boncza birtokon, majd 1917 őszétől Budapesten, egy Veres Pálné utcai lakásban éltek. Adytól kapta a becéző Csinszka nevet (Ady saját magát játékosan Csacsinszkynek, hitvesét Csacsinszknának becézte), mely név ezután írói neve lett. Ady halálát követően barátságba került BM-lyal, s 1918 és 1920 között sűrű levelezés bontakozott ki köztük. A nő végül 1920-ban házasságot kötött Márfy Ödön festőművésszel (l. **2681.**), Ady Endre barátjával, a Nyolcak csoport tagjával.

ma délután – 1919. nov. 2-a vasárnapra esett.

Fenyőhöz – Fenyő Miksa (1877–1972) regényíró, esszéíró, kritikus, politikai és közgazdasági író. 1904-től a Gyáriparosok Országos Szövetségének titkára, 1917-től ügyvezető igazgatója. 1918 októberében a Hadikormányban egy napig kereskedelmi miniszter, 1931–1935-ben párton kívüli országgyűlési képviselő. Kritikaíval, esszéivel a Magyar Génuszban és a Figyelőben jelentkezett. A NY egyik alapítója, 1908–1917 között egyik szerkesztője, 1921-től 1929-ig főmunkatársa, 1914–1925 között társkiadója volt. Pénzügyi kapcsolatai révén sokat tett a folyóirat érdekében. (Török Sophie 2010: 111.) *a Nyugat újra megindítása ügyében* – A Tanácsköztársaság idején beszüntetett NY 1919 novemberében indult újra a román cenzúrahivatal engedélyezésével (l. **2611.**).

a Nyugat emberei – a NY 1919. novemberi összevont számának (14–15. szám) címlapján főszerkesztőként az ekkor már emigrációban élő Ignotus, szerkesztőként pedig BM szerepel. A főmunkatársak Ambrus Zoltán (l. **2617.**), Elek Artúr, Gellért Oszkár, Laczkó Géza (l. **2611.**), Móricz Zsigmond és Schöppflin Aladár (l. **2611.**) voltak, így feltehetően ők találkoztak BM-lyal Fenyő Miksánál az újraindítandó folyóirat ügyében. Gellért Oszkár egy feljegyzése szerint „késő ősszel”, feltehetően novemberben, felkereste őt a NY szerkesztéséből 1918 végén formálisan is kilépett Osvát Ernő, s közölte vele, hogy „1920. január elsejével újra átvinné [...] a Nyugat szerkesztését” vele, „és ha nagyon kell, Babitscal is”. Januárban Fenyő Miksa és Osvát Ernő hivatalos szerződésben alkalmazták Gellért Oszkárt „a Nyugat folyóirat szerkesztőjeként”. (Osvát... 1985: 299–301.) Nem tudni azonban, hogy ezen a november eleji találkozón már Osvát is jelen volt-e.

a Petőfi-társaság-beli vésztörvényszék – a Petőfi Társaság igazolóbizottsága (l. **2626.**)

még nem tudom, elmegyek-e – l. **2626.**, **2665.**, **2669.**

Szabó Dezső – l. **2608.**

megizente, hogy ha még 2-3 napig nem csatlakozom hozzájuk, kénytelen lenne teljes erejéből ellenem fordulni – az 1919. augusztusban megalakult Magyar Írók Szövetségének elnöke, Szabó Dezső 1919 őszén a Szövetség titkára, Szabó Lőrinc útján rendszeres szóbeli fenyegetésekkel zaklatta BM-t, követelvé a költő Szövetségbe való belépését. E levél tanúsága szerint a szóbeli fenyegetések időszaka még 1919 novemberének elején is tartott (erről bővebben l. a **2607.** és a **2608.** leveleket és jegyzeteiket).

mult kirándulásunkon – nem tudni pontosan, milyen kirándulásra utal BM. Egy 1919. aug. 4-én írt levelében Ady Endréné Boncza Berta a következőket írja: „Ha ellépek valahová a nyáron az olyan böcsületes falu lesz hová nyugodtan letudlak csálni pár napra a hol hallani se szabad fővárosunk kiválóságairól.” (l. BML 1918–1919: 414–415., **2594.**) Nem tudni, végül ez az együtt töltött pár nap megvalósult-e, minthogy azonban ezt követően nov. 2-a előtt BM és Ady Endréné Boncza Berta levelezéséből csak egy levélváltás ismert aug. 16-ról (l. BML 1918–1919: **2596.** és **2597.**), az, hogy a felvetett kirándulás – akár szóbeli megbeszélés alapján – valamilyen formában létrejött, könnyen elképzelhető.

ird meg mikor jössz? Jöhetsz holnap reggel? – Ady Endréné Boncza Berta legközelebbi ismert levelét 1919. nov. 26. körül írja BM születésnapjára. Azonban a BM és a fiatal hölgy közötti érintkezés gyakorisága miatt, és mivel Ady Endréné Boncza Berta születésnapjának levelében nincs utalás BM korábbi kérdésére, feltételezhető – bár más levél szövegéből nem bizonyítható –, hogy a hölgy rögvest válaszolt a költő kérdésére, vagy egyszerűen csak elment hozzá.

2628. Babits – Komjáthy Aladárnak, Szekszárd, 1919. nov. 3. és dec. 5. között

Kézirat

Eredeti. – MTA Ms 10.506/18. – BMKL 3398.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Ceruzaírás. – A levélpapír sárgult, egy helyütt szakadt. Keltezés a tartalom és BM családjával folytatott levelezése alapján. BM Komjáthy Aladárnak írt

leveléből egyértelműen kiderül, hogy a levelet a költő nem Budapesten írja, hiszen a levél egésze arról szól, hogy hosszabb távolléte miatt különböző intézkedéseket kér barátjától. A család 1919 kora ősztől kezdve folyamatosan várta BM hazalátogatását (l. **2613.**, **2615.**) A családi levélváltás következő darabjában, 1919. dec. 12-én Babits Mihályné Kelemen Auróra már fia Pestre érkezése után érdeklődik (l. **2644.**). BM legkorábban tehát 1919. nov. 3-án utazhatott haza Szekszárdra, s valószínűsíthető, hogy legkésőbb dec. 5-én már ismét Budapesten volt, mivel a Középiskolai Tanári Fegyelmi Bizottság dec. 5-re idézte be őt fegyelmi vizsgálatra (l. **2639.**). BM Komjáthy Aladárnak írt szekszárdi levele feltételezhetően tehát az 1919. nov. 3. és 1919. dec. 5. közötti időszakban született.

Magyarázatok

Komjáthy Aladár – l. **2611.**

Stefan I. Klein – l. **2619.**

Stefan I. Kleinnak egyelőre – Stefan I. Klein 1919. okt. 4-én BM-nak írt levelében arra kérte a költőt, hogy „küldjön mielőbb minél több fordítani való anyagot”, hogy ezeket különböző német folyóiratokba leadhassa (l. **2619.**).

Veszedelmes Világnézetet – BM A veszedelmes világnézet című tanulmánya 1918. jan. 9-én jelent meg a Pesti Naplóban.

majd ha visszajövök, akkor küldünk egyebet – BM feltehetően 1919. dec. elején jött vissza Szekszárdról a fővárosba. Nem tudni, hogy ezután BM és Komjáthy Aladár pontosan mikor s mit küldtek a műfordítónak: Stefan I. Klein legközelebb dec. 9-én (l. **2641.**), majd dec. 10-én (l. **2643.**) ír a költőnek, dec. 9-i levelének szövege azonban ismeretlen, a dec. 10-i levelében pedig nincs utalás arra, hogy milyen műveket kapott közvetlenül vagy Komjáthy Aladár közvetítésével BM-től.

A legutóbbi levelét itt mellékelem – BM minden bizonnyal Stefan I. Klein 1919. okt. 4-én írt levelét (l. **2619.**) mellékelte a Komjáthy Aladárnak írt levélhez.

Pávatollak – BM Pávatollak című műfordításkötete 1920. jan. 23-án jelent meg a Táltos Kiadónál. A kötet többek között Walter von der Vogelweide, Edgar Allan Poe, Baudelaire, Tennyson, Heine, Catullus, Wordsworth, Keats, Verlaine, Theokritos, Shakespeare, Goethe, Swinburne és Oscar Wilde műveit tartalmazta.

Babits Sanyival – Babits (IV) Sándor (l. **2610.**)

Fillér utca – feltehetően a Szilágyi Erzsébet fasor közelében található II. kerületi budapesti utcáról van szó.

Fekete – múzeumi szolga, feleségével együtt BM mindenese, BM Reviczky utcai

lakásának konyhájában laktak. Az asszony takarított, úgy-ahogy rendben tartotta a lakást, 1919 áprilisától, amikor nem lehetett étteremben étkezni, főzött is, a férj apróbb szolgáltatokat tett a költőnek: üzeneteket továbbított, átvette a költőnek írt leveleket, BM-nak érkező csomagokat, hordárfeladatokat teljesített.

Táltostól – Inárcsi Farkas László, a Táltos Kiadó tulajdonosa. 1915-ben hozta létre könyvkiadói vállalatát, melynek elsődleges célja kortárs magyar irodalmi alkotások megjelentetése volt. Irodalmi körökben nem tulajdonnéven, hanem kiadója nevére emlegették őt, egyszerűen csak így: „a Táltos”.

a Karácsonykor megjelenendő könyv – BM feltehetően a Pávatóllak kéziratáról beszél.

Herceg hátha megjön a Tél is? III. kiadását – BM Herceg, hátha megjön a tél is! című, először 1911-ben megjelent verseskötetének harmadik kiadása végül 1924-ben jelenik meg az Athenaeumnál.

Pallasnál – a Pallas Irodalmi és Nyomdai Részvénytársaság kiadói és nyomdaipari vállalkozásként működött 1884-től 1945-ig. Elsősorban az 1893-ban indított A Pallas Nagy Lexikona révén vált ismertté.

az ott lévő 3 könyvem, főleg a novelláskönyv megjelenését! – BM-nak 1919-ben semmilyen műve nem jelent meg a Pallasnál. 1920. febr. 6-án lát napvilágot egy novelláskötete, a Karácsonyi Madonna című, a Táltos Kiadó gondozásában. A Pallas Nyomda utoljára 1918-ban hozta BM-től a Nyugat gondozásában a Herceg, hátha megjön a tél is! című verseskötet második kiadását, 1920-ban pedig Dante Isteni színjátékának a Révai Kiadónál megjelent második részét, a Purgatóriumot nyomtatták a Pallasnál.

Polgár Gézát – Polgár Burger Géza (1874?–?), BM egyetemi társa, a Thália Társaság jegyzője és színműfordítója, a Színházi Élet, Az Est-lapok munkatársa, az Athenaeum Rt. Irodalmi titkára. (Török Sophie 2010: 221–222.)

német novelláskönyvem címe [...] Mythologia»e [...] Jha ez neki nem tetszik, írja meg és keressünk másikat – Stefan I. Klein fordításában végül 1926-ban Kentaurenschlacht címmel jelenik meg BM-elbeszéléseket tartalmazó kötet (l. **2610.** és **2619.**).

kivéve a Szerelem és Mese a Dekameronból; ezeket a Gólyakalifa-kötetből kell kiíratnunk – BM Szerelem és Mese a Dekameronból című elbeszélései A gólyakalifa című kötetben jelentek meg 1916-ban az Athenaeumnál. A kötet ugyanis a regényen kívül BM néhány novelláját is tartalmazta.

Dienes Palinak – Dienes Pál (1882–1952) matematika–fizika szakos középiskolai diplomával 1905-ben doktorált, előbb Budapesten, majd Párizsban. 1908-ban egyetemi magántanári címet kapott, 1912-ben meghívták a kolozsvári, 1916-ban a budapesti tudományegyetemre. 1906-ban feleségül vette

egyetemista társát, BM másod-unokatestvérét, Geiger Valériát, aki a házasságkötés után férje vezetéknevét felvéve Dienes Valéria lett (l. **2613.**). 1907-től a Tisztviselőtelepi Gimnáziumban tanított. 1912 elején felesége révén ismerkedett meg BM-lyal, akivel szoros barátságot kötött, főleg azután, hogy a költő is ugyanennek a gimnáziumnak a tanára lett. Ettől az időtől kezdve rendszeresen találkoztak, megbeszélték készülő munkáikat, és Dienes Pál részt vett a BM által vezetett iskolai önképzőkör munkájában is. Kapcsolatot tartott a Galilei-körrel, a polgári radikálisokkal, részt vett a Társadalomtudományi Társaság munkájában (l. BML 1918–1919: 506., **2122.**). 1918. okt. 31-én a köztársaság mellett agitált a körúti kávéházakban (Sipos 1999: 329–331.), majd néhány héttel később belépett a Kommunisták Magyarországi Pártjába. A Tanácsköztársaság megalakulása után a budapesti egyetem élére kinevezett bizottság vezetője lett, részt vállalt a Marx–Engels Munkásegyletem megszervezésében is. A Tanácsköztársaság bukása után egy ideig felesége és ismerősei rejtgették, majd kalandos úton sikerült Bécsbe menekülnie. (Téglás 1982: 165–169.)

Csinszkat – Ady Endréné Boncza Bertát (l. **2627.**)

a lakásomból – BM 1916 júniusában költözött a Kálvin térről a Reviczky utca 7. szám alá, a harmadik emeletre.

Szabó Lőrincet, aki ott közel lakik – Szabó Lőrinc (l. **2607.**) egy 1919. okt. 14-én kelt, Juhász Géának írt levelén a feladó címeként a következőt tünteti fel: „Budapest, V., Visegrádi u. 39. III. 25. sz.”. (Szabó Lőrinc 1979: 167.)

Földitől – Földi Mihály (1894–1943) novella- és regényíró, szerkesztő. 1919-ben, amikor BM szerkesztette a NY-ot, „segédszerkesztő”-ként jegyezte a folyóirat. A NY rendszeresen közölte írásait. 1924-től a Pesti Napló munkatársa, 1930-tól 1939-ig pedig annak szerkesztője volt.

cikkemhez <...> jegyzetet, mely szerint még aug–szeptemberben írtam – BM itt a Magyar költő kilencszáztizenkilencben (Vita és vallomás) című írására gondol, ami a NY összevont lapszámában jelent meg 1919 novemberében (14–15. sz. 911–929.). A címet az alábbi lábjegyzet egészítette ki: „E cikket még augusztus és szeptember hónapokban írtam. – B. M.”

Nyugat–Könyvtár – a NY indulása után egy évvel, 1909-ben megalakult a Nyugat Könyvkiadó, mely nemcsak a modern magyar irodalom történetében, hanem a hazai könyvművészet megújulásában is mérföldkőnek számított.

A <...> kiválogatott 50 vers cimsora – BM új verseskötete, a Nyugtalan-ság völgye 1920-ban jelenik meg a Táltos Kiadó gondozásában, az Apostol Nyomda nyomtatásában. Elképzelhető, de nem bizonyított, hogy BM ekkor még arra gondolt, hogy új verseskönyvét majd az újra induló Nyugat-könyvtár

darabjaként jelenteti meg, hasonlóan a Levelek Iris koszorújából (1909, 1914) és a Herceg, hátha megjön a tél is! (1911, 1918) című köteteihez.

**2629. Csorba Géza – Babitsnak,
Budapest, 1919. nov. 3.**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/351/1. – BMKL 5434.

Megjelenés

Téglás 1981: 14.

Megjegyzés

Tintaírás.

Magyarázatok

Csorba Géza – (1892–1974) szobrászművész. Ady baráti köréhez tartozott. Ő készítette el a költő halotti maszkját. A NY 1919-es összevont decemberi számában közölte Tanulmány Ady Endre monumentumához című rajzát. 1930-ban a Kerepesi temetőben felállították az általa készített Ady-síreléket, 1952-ben a költő mellszobrát, 1960-ban Budapesten a Liszt Ferenc téren pedig az Ady-emlékművet.

mig személyesen feljövök Önhöz – a személyes találkozásra vonatkozóan nincsenek adatok.

**2630. Laziczius Gyula – Babitsnak,
Budapest, 1919. nov. 17. előtt**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/824/4. – BMKL 8346.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintaírás. – Keltezés a **2651.** levél alapján. A **2632.** levél alapján levelével együtt valószínűleg verseket is küldött a feladó: „Bizonyosan százával kapja

az enyémhez hasonló tartalmú leveleket, tele legújabb, ismeretlen szárnypróbálgatásokkal, »elkövetményekkel«.”

Magyarázatok

Laziczius Gyula – (1896–1957), az Eötvös Collegium tagja, nyelvész, az MTA tagja, 1938 és 1950 között a budapesti egyetemen az általános nyelvészeti és fonetikai intézet igazgatója. Az újpesti főgimnáziumban Babits Mihály is tanította. 1919-ben a Tanácsköztársaság idején több, nagy visszhangot keltő előadást tartott a bölcsészettudományi karon.

egyik dolgozatának minősítése: „közönséges, túl közönséges” – BM ezt írta Laziczius Gyula egyik dolgozatára (Éder 2002: 74.).

2631. Babits – Laziczius Gyulának, Budapest, 1919. nov. 17. előtt

Forrás

A **2632.** számú levél alapján BM válaszolt Laziczius Gyula korábbi levelére (l. **2630.**), hiszen a levélíró e levélben így fogalmaz: „cserébe azon jóindulataért, amelyet válasza igazolt.” (l. **2632.**)

2632. Laziczius Gyula – Babitsnak, Budapest, 1919. nov. 17.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/824/3. – BMKL 8347.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintairás. – Keltezés a **2630.** levél tartalma és a **2651.** levél 1919-es datálása és tartalma alapján. A verzón BM ceruzairásával a levélíró címe: „Tél u. 9.” A levél megszólítás nélkül kezdődik, de a jobb felső sarokban elhelyezett autográf kézírású keltezés igazolja, hogy teljes – tehát nem töredékes – kéziratról van szó.

Magyarázatok

Laziczius Gyula – l. **2630.**

első levelemet – a **2630.** levélről van szó.

Wildekét – Oscar Wilde (1854–1900) ír-angol költő és író.

aforizma – aforizma (gör) velős mondás, szellemes megállapítás.

az orosz irodalom szeretetét – Laziczius Gyula 1915–1916-ban harcolt az orosz fronton, 1916–1918 között hadifogoly volt Nyizsnyij Novgorodban. Itt tanult meg oroszul, s bizonyára ekkor ismerkedett meg az orosz irodalommal.

Balmont – Konsztantyin Dimitrijevis Balmont (1867–1942) orosz szimbolista költő.

két versét küldöm szeretettel – a levél mellett nem voltak versek.

2633. Fenyő Miksa – Babitsnak, Párizs, 1919. nov. 19.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/438/29. – Képeslap. – BMKL 5838.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintaírás. – Aláírás: „Fenyő M[iksa]”. Keltezés a fpb. és a levélíró datálása alapján. A Trocadero teret ábrázoló párizsi képeslapon, a képeslap felirata: „243 PARIS (XVIe). – Le Trocadéro. – LL.”

Magyarázatok

Fenyő Miksa – l. **2627.**

X. tisztviselőtelepi gymnasium – BM 1912. nov. 16. és 1916. jan. 29. között dolgozott a Budapest X. kerületi tisztviselőtelepi gimnáziumban, ahol kollégája volt Dienes Pál (l. **2628.**). Fenyő Miksa feltehetően tévedésből címezte ide levelét, hiszen tudta, hogy a költőnek innen a *Játszottam a kezével* című verse miatt ellene indított hajsza következtében távoznia kellett. (BML 1914–1916: 240–247.)

2634. Forst Károly Frigyes – Babitsnak, Budapest, nov. 21.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1880/17. – BMKL 5934.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintairás.

Magyarázatok

Forst Károly Frigyes – (1898–1984) orvos, tanulmányait a Budapesti Orvostudományi Egyetemen végezte. Dolgozott Miskolcon és Egerben.

subtilis – szubtilis (lat) finom, egyszerű, keresetlen.

az a nemzedék, mely a szenvedés subtilis gyönyöreieért feláldozta rózsáit és liliumjait – A rózsá, szépsége és illata miatt, a görög mitológiában a szerelem és szépség istennőjének attribútuma volt. A kereszténység átvette a rózsá földöntúli jellegéről való elképzelést. A középkori misztika a rózsát a mennyek királynőjére vonatkoztatta. A lilom ősidőktől fogva a fényt és az életet jelentette. Mint paradicsomi virág és Krisztusnak, a világ világosságának jelképe, már az ókeresztény művészetben is szerepel. A rózsá és a lilium előfordul az Énekek énekében, Máté és Lukács evangéliumában. Az idézett mondatban a rózsára és a liliumra való hivatkozás valószínűleg azt kívánta jelölni: a fiatal nemzedéktől a háború elvette a szépséget és az életet.

ez az új nemzedék akar harcolni Önért – a Tanácsköztársaság alatti szerepvállalásáért üldözött költővel (l. 2627.) való szolidaritást kívánja kifejezni.

Mert a jogtalanok és zsarnokok politikája ki akarja Önt zárni körünkből, Önt, a Mesterünket, akihez igaz szeretet és tanítványi ragaszkodás fűz – nem kizárt, hogy a levél írója az 1919. tavaszi félévben hallgatta BM előadásait, melyekre az egyetem más karairól is jártak.

illiteratusok – illiterátus (lat) műveletlen, tanulatlan, művészetekben járatlan.

Wordsworth – William Wordsworth (1770–1850) angol költő.

Wilde – Oscar Wilde (l. 2632.)

mert ha az Ön szemeit nem látjuk Uram, bizony eltévedünk a pusztában – utalás a Teremtés könyvére, Mózes és a zsidó nép pusztában való vándorlására.

2635. Csoma Mária – Babitsnak, Budapest, 1919. nov. 22.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1562/11. – BMKL 5431.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintairás. – A 2. fólió verzóján BM ceruzairású rájegyzése: „Bpest Illés u. 5.”

Magyarázatok

Csoma Mária – (1891?–?) egyetemi hallgató, rendszeresen járt a költő szombaton és hétfőn tartott előadásaira. 1919. máj. 7-étől folyamatosan (rendszerint közvetlenül az órák után, tehát szombaton, vasárnap, hétfőn vagy kedden) írt BM-nak. A leveleket „A thankful disciple” (ang: „Egy hálás tanítvány”) formulával fejezte be. Ebben a levelében nevezi meg magát.

„*Nem ismerte senki és nem fog fájni senkinek*” – a levél mottója BM Magyar költő kilencszáztizenkilencben című esszéjéből való.

Ha Babits így szól „...» nem bírom tovább”, a nemzet megcáfolja ezt – BM a Magyar költő kilencszáztizenkilencben című esszéjét ezzel a mondattal fejezte be: „(nem bírom tovább!)”.

„*az ember élet útjának másik, biztosabb, viharban már megedzett felén* – a mondatba a levélíró belefoglalja Dante Pokol című művének kezdő sorait: „Az emberélet útjának felén / egy nagy sötétlő erdőbe jutottam [...]”

Ady Golgotáját – a Golgota (héber) hegy Jeruzsálem közelében, ahol Jézust keresztre feszítették; átvitt értelemben a szenvedések sorozata.

„*Magyar költő 1919ben*” – BM esszéje, a Magyar költő kilencszáztizenkilencben, mely a NY 1919. novemberi összevont számában jelent meg.

Adyt nem ismertem, míg élt – Ady Endre 1919. jan. 27-én halt meg.

a Kathedrán ülő vörös zászló előtt meghajló magyar agy – utalás a Magyar költő kilencszáztizenkilencben című esszében is leírt mondatra, mellyel BM az egyetemi előadásait kezdte. Ezt írta: „[...] egy szép megnyitó frázisban meghajtottam a »Tudomány komoly zászlóját a Forradalom vörös lobogója előtt«”.

a nyári hónapok román világában – a négy nagyhatalom képviselői 1919. máj. 12-i ülésén Romániának ítélte Erdélyt a határtól nyugatra eső sávval. Nem sokkal ezután a román csapatok megindultak, s elfoglalták a Tiszáig

terjedő területet, majd július 29-én átlépték a folyót, s augusztus 4-én bevonultak Budapestre (l. 2611.).

2636. Babits Sándor – Babitsnak, Budapest, 1919. nov. 24.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1490/2 – BMKL 5757.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintairás. – A levelet eltépték, így annak első fele nem olvasható. Feltéhetően a fólió nagyjából egynegyede maradt fenn töredékes formában. A levél hátoldalán BM kézírásával Dante-fordításának egy részlete olvasható. A levélmaradvány a „Babits Mihály Dante-fordításának töredékei” című palliumban található, amely jelenleg két kéziratot tartalmaz. A feladó személyét a BMKL összeállítói tévesen azonosították [Fejes] Sándorral, aki az Athenaeum Kiadó munkatársa volt ugyan, de ebben az időszakban még egyetlen BM-nak írott hivatalos levélen sem szerepel az aláírása. Fejes Sándor kézjegyével ellátott levelet 1922-étől jegyez a BMKL. Az Athenaeum nevében szignált levelei mind hivatalos levelek – amelyeket az Athenaeum az üzleti etikett szabályai szerint magázó formában fogalmazott meg –, ezek végén az aláírása következetesen Fejes vagy Fejes Sándor, a magánemberként írott leveleit pedig minden esetben Fejes Sándor aláírással látta el. A töredék kikövetkeztethető tartalma alapján kizárt, hogy az Athenaeum Kiadó küldte a levelet. A tegező stílus, az írásképp, a jellegzetes aláírás és a tartalom alapján a levélíró bizonyíthatóan Babits Sándor (l. az ekkoriban írott leveleit: 2610., 2625., 2638., 2642.)

Magyarázatok

Babits Sándor – l. 2610.

Athe[naeummal] – az Athenaeum Irodalmi és Nyomdai Részvénytársulat 1868 és 1948 között működő hazai kiadói és nyomdai részvénytársaság. A részvények többségét 1917-ben Miklós Andor vette meg, ettől kezdve a vállalatot az Est-lapokkal egyesítve vezette. Ambrus Zoltán, Ady, BM, Bródy Sándor, Kaffka Margit, Kosztolányi, Karinthy, Krúdy és Móricz mű-

veit adta ki többek között. BM életművét is a cég jelentette meg tíz kötetben az 1930-as évek második felében.

szerződésének – l. **2627.**

korrektura – feltehetően a Pávatollak korrektúrájáról lehet szó (l. **2628.**)

2637. Ady Endréné Boncza Berta – Babitsnak, Budapest, 1919. nov. 26. előtt

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/2337/17 – BMKL 5249.

Megjelenés

Babits és Csinszka 2004: 85. (46. levél)

Megjegyzés

Tintaírás. – A levél keltezése a tartalom („Nem tudom november-26-án vagy 28-án van-e a születés napod, de tudom, hogy november végén. Mindegy.”) alapján közvetlenül a BM születésnapja (november 26.) előtti napokra tehető.

Magyarázatok

Ady Endréné Boncza Berta – l. **2627.**

Nem tudom november-26-án vagy 28-án van-e a születés napod – BM születésnapja nov. 26-án volt.

És most nagyon kérlek ne szídj össze – ezért a kicsit ügyetlen de nagyon őszinte Csinszkaságért <...> szokásod szerint. – Ady Endréné Boncza Berta valamilyen ajándékot küldhetett BM-nak a levéllel együtt, s bizonyára ezért mentetetőzik. *meg vannak úgy is gyöngéd női kezek – akik – megelőztek* – nem tudható ki(k)re céloz a levél írója.

2638. Babits Sándor – Babitsnak, Budapest, 1919. nov. 29.

Kézirat

Eredeti. – OSZK KT/183/10. – A levelet a BMKL nem jelöli.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintairás.

Magyarázatok

Dr. Babits Sándor – Babits (IV) Sándor (l. **2610.**)

a szerződések kötéséért – talán a **2627.** levélben felsorolt művekre vonatkozó szerződésekről van szó.

2639. A Középiskolai Tanári Fegyelmi Bizottság – Babitsnak, Budapest, 1919. nov. 29.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1976/106.

Megjelenés

Téglás 1996: 415

Megjegyzés

Gépirat.

Magyarázatok

Középiskolai Tanári Fegyelmi Bizottság – a magyar királyi vallás- és közoktatásügyi miniszter rendelkezett a bizottság felállításáról, feltételezhetően Huszár Károly miniszterelnök 1919. nov. 24-ei hivatalba lépése után. A bizottság a „kommunizmussal vádolt tanárok ügyében” intézkedett. A bizottság tagjai voltak Sajó Sándor és Kerékgyártó Árpád igazgatók, Barthos Indár és Romsauer Lajos tanárok, Hajdinger Gyula miniszteri osztálytanácsos, Pintér Jenő budapesti tankerületi főigazgató, Cseh Lajos tanár és Schaza Béla tanácsjegyző. (Téglás 1996: 539.)

fegyelmi vizsgálaton – a fegyelmi vizsgálat tárgya egyrészt Az igazi haza. Cikk a Szózatról című cikk nemzetellenes tendenciája (l. **2635.**), másrészt az egyetemi tanári állás elfoglalása volt, melyet BM hivatalos nyugdíjazása után fogadott el (nyugdíjazását egészségi állapotának romlására hivatkozva kérte).

Greszler Jenő miniszteri o. tanácsos – ismeretlen.

**2640. Babits – Ady Endréné Boncza Bertának,
Budapest, 1919. dec. eleje**

Kézirat

Eredeti. – MTA K 10/106. – A BMKL nem jelöli.

Megjelenés

Babits és Csinszka 2004: 87. (42. levél)

Megjegyzés

Tintaírás. – Keltezés a tartalom („Aladár apja haldoklik”) és a Babits és Csinszka 2004 alapján.

Magyarázatok

Ady Endréné Boncza Berta – l. **2627.**

Aladár apja haldoklik – Komjáthy Aladár (l. **2611.**) apjáról van szó.

Táltosnál – l. **2628.**

Telefonice – telefon útján

Telefonom egy hét óta szabad – Budapesten regionális telefonközpontok voltak, ezért a nem egy alközpontozhoz tartozó állomásokat nem egyszerre kapcsolták be.

**2641. Klein, Stefan I. – Babitsnak,
Todtmoos, 1919. dec. 9.**

Forrás

Stefan I. Klein (l. **2619.**) az 1919. dec. 10-én írt levelében említi tegnapi levelét: „tegnapi levelemben egy nagyon fontos és sürgős dolgot elfelejtettem megkérdezni” (l. **2643.**)

**2642. Babits Sándor – Babitsnak,
Budapest, 1919. dec. 10.**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/183/11. – BMKL 4662.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintairás. – Babits Sándor bélyegzett fejléccel elátott név- és címjelzéses ügyvédi levélpapírján: „Dr. BABITS SÁNDOR ügyvéd BUDAPEST II. Filér-utca 11. a. II. 2. Telefon: 94-51.”

Magyarázatok

Babits Sándor – Babits (IV) Sándor (l. **2610.**)

A Gólyakalifa – l. **2610.**

a Vihar – l. **2610.**

Táltosnál – l. **2628.**

Telefonice – telefon útján

Telefonom egy hét óta szabad – Budapesten regionális telefonközpontok voltak, ezért a nem egy alközpontozhoz tartozó állomásokat nem egyszerre kapcsolták be.

2643. Klein, Stefan I. – Babitsnak, Todtmoos, 1919. dec. 10.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/735/6. – BMKL 7636.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintairás.

Magyarázatok

Klein, Stefan I. – Stefan I. Klein (l. **2619.**)

Todtmoos – l. **2619.**

tegnapi levelemben – l. **2641.**

és küldje el így a többi novellát is – nem tudható, milyen novellákat várt még Stefan I. Klein, az azonban nyomon követhető, hogy mely novellák jelentek meg különböző német nyelvű folyóiratokban 1919. dec. 10-e és a Kentaurenschlacht című novelláskönyv 1926-os megjelenése között. A novellák ügyeiről l. még **2627.**

„Mytologia” – BM Mythológia című írásáról l. a **2610.** levél jegyzetanyagát. *bibliofil* – l. **2619.**

Értesítsen arról is, hogy milyen munkák jönnek az essay kötetbe – a tervezett német nyelvű esszékötet valószínűleg nem jelent meg, egy-egy esszéje azonban olvasható volt különböző német nyelvű folyóiratokban és lapokban (BBIBL 1998: 274–277.).

**2644. Babits Mihályné Kelemen Auróra – Babitsnak,
Szekszárd, 1919. dec. 12.**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/179/114. – Levelezőlap. – BMKL 4551.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintairás.

Magyarázatok

Babits Mihályné Kelemen Auróra – l. **2613.**

azt sem tudjuk Bpestre értél e – BM nov. 3-a és dec. eleje között látogatott haza Szekszárdra (l. **2628.**). Szekszárdi tartózkodása nem lehetett hosszú, hiszen nov. 2-án, 24-én, 29-én és dec. 14-én Budapesten volt intéznivalója (l. **2627., 2636., 2639., 2640.**).

Imre irta – Kelemen Imre (l. **2623.**)

Sanyi – Babits (IV) Sándor (l. **2610.**)

Angyus – Babits Angyal (l. **2609.**)

Leopold – Leopold Lajos (l. **2615.**)

Pistink – Babits István (l. **2613.**)

neutrális – neutrális (lat) semleges, közömbös.

Josipovich – ismeretlen.

ott a fűtetlen szobában majd megint megbetegszel – l. **2612., 2623.**

kösd a lelkükre hogy gondozzák a holmidat – feltehetően Feketéékről, első sorban Feketénéről van szó (l. **2628.**), aki – a család szerint – nem kellő gondossággal végzi a munkáját, nem keféli ki BM ruháit rendszeresen, s nem elég alaposan takarít (l. BML 1918–1919: 261–262., **2424.**).

**2645. Veér Imre – Babitsnak,
Budapest, 1919. dec. első fele**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1352/2. – BMKL 10456.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintairás. – Keltezés pontosítása a tartalom alapján. A levélíró minden kétséget kizáróan a „Magyar költő kilencszáztizenkilencben. (Vita és vallomás)” című Babits-esszét méltatja (vö. **2656., 2657.**), amely a NY 1919. novemberi összevont lapszámában (14–15. sz. 911–929.) jelent meg. A novemberi és decemberi összevont lapszám az adott hónap közepén jelent meg. A levélíró keltezése („Budapest 1919 december”) és utalása („a Nyugat legutóbbi számában mélységes szimpathiával olvastam írását”) alapján valószínűsíthető, hogy a levelet a decemberi lapszám megjelenése előtt írta.

Magyarázatok

Veér Imre – (1889–1959) jogász, 1918-tól a Magyar Köztársasági Párt titkára, 1923–1926-ban elnöke. 1921-ben egy beszéde miatt másfél évi börtönre ítélték.

a Nyugat legutóbbi számában – az 1919. novemberi szám.

Jeremiádáját – jeremiáda: panaszsír, siránkozás, jajgatás a bibliai Jeremiás próféta nevéből.

a magyar Helicon romjai felett – Helikon (gör) hegy Görögországban, az ókori görög mitológia szerint a múzsák és Apollón isten lakhelye.

**2646. Ady Endréné Boncza Berta – Babitsnak,
Budapest, 1919. dec. 15. után**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/2337/19. – BMKL 5251.

Megjelenés

Babits és Csinszka 2004: 88. (43. levél.)

Megjegyzés

Tintairás. – Keltezés a Babits és Csinszka 2004 alapján, amely a NY 1919. dec. 15-i számában megjelent BM-versekre vonatkoztatja Boncza Berta leveleinek utalását („Verseid a legszebbek.”) A 2. főlíó verzóján a költő ceruzarajza és ceruzairása.

Magyarázatok

Ady Endréné Boncza Berta – l. **2627**.

Mis. – Ady Endréné Boncza Berta néhány levelében így szólította meg a költőt. *Olyan zavarba hoztál és – úgy megvagyok hatva* – nem tudható, mi történt kettőjük között, s mire vonatkozik ez az utalás.

Nekünk egymást még véletlenül sem szabad elveszíteni többet – Ady Endréné Boncza Berta és BM kapcsolata levelezésük tanúsága szerint hullámzóan alakult (l. BML 1918–1919: 464–467.). Volt, hogy hetek teltek el úgy, hogy nem találkoztak és nem váltottak leveleket. Ady özvegye a nov. 26-i születésnapja alkalmából köszöntötte a költőt (l. **2637.**), amit BM látogatással kívánt viszonzni (l. **2640.**). Valószínű, hogy BM valamilyen meglepetéssel, esetleg egy csokor virággal vagy valamilyen könyvvel kívánt kedveskedni, amit ott hagyott Ady Endréné Boncza Berta lakásán, s a köszönő szavak erre vonatkoznak.

Mindakettőnkre rossz és nehéz idők járnak – az özvegy részéről ez a sor talán utalás az Ady-összkiadás (l. BML 1918–1919: 414–415. **2594.**) valószínű elmaradására és a BM-t ért hivatali és publicisztikus támadásokra.

Aladár – Komjáthy Aladár (l. **2611.**) számíthatott arra, hogy a Kassák lapjában megjelent verséért és a Vörös Hadseregbe való önkéntes jelentkezéséért esetleg valamilyen bizottság elé idézik majd.

Károly bátyám – Török Károly Ady Endréné Boncza Berta nagybátyja, édesanyjának testvére. Festőnek készült. Züllött élete miatt az anyja, Török Károlyné kitiltotta a csucsai várból. (Király 1982. II: 435–436.)

anyját jön látogatni – feltehetőleg beteg édesanyját, Ady Endréné Boncza Berta nagymamáját (l. **2680.**) szerette volna még látni.

Zsukát – Dénes Zsófia (1885–1987) József Attila-díjas író, újságíró, 1912–1918 között a Pesti Napló tudósítója. Balázs Béla révén, 1913 őszén ismerkedett meg Ady Endrével, akinek ezután egy ideig menyasszonya volt, házasságuk azonban a fiatal lány szüleinek ellenkezése miatt nem jött létre. Bár Adyval való házassági tervük felbomlott, az asszony az Ady házaspárnak is barátja maradt, többször megfordult Adyék Veres Pálné utcai lakásában, és Ady életének krónikása lett, többek között az Élet helyett órák és Akkor a hársak épp szerettek... című munkáiban.

Az utolsó versednél nem nagyon irtak még sokal különbbet – Ady Endrének Boncza Berta a Bilincs ez a bánat című versre gondol, amelynek néhány sora mögött talán kettejük közös történetének egy-egy mozaikjára vélt ráismerni.

**2647. Babits Angyal – Babitsnak,
Szekszárd, 1919. dec. 17.**

Kézirat

Eredeti – OSZK Fond III/35/110. – BMKL 4216.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – A levélpapír két helyen is szakadt.

Magyarázatok

Babits Angyal – l. **2609.**

hát mi az hogy még mindig nem vagy itthon? – bár BM nov. vége és dec. eleje körül rövid ideig Szekszárdon tartózkodott (l. **2628.** és **2644.**), a család azonban mindenképpen hosszabb, karácsony ideji otthonlétet várt tőle.

kérlek küldj el Landerer Elzához – Landerer Elza Margit (1886–1952), Babits Angyal fiataalkori barátnője, szintén tanítóképzőt végzett. 1921. febr. 15-én hozzáment Tóth Istvánhoz (BCSL 1996: 36.). Nem kizárt, hogy férje vagy valamely ismerőse fogtechnikus lehetett, hiszen Babits Angyal több levelében utal arra, hogy BM hozza haza elkészült műfogsorát.

Abaffiék – esetleg Abaffy Gyula egykori szekszárdi ügyvéd és hozzátartozói vagy leszármazottai. (BCSL 1996: 220.)

Feketéék – l. **2628.**

**2648. Szabó Lőrinc – Babitsnak,
Budapest, 1919. karácsony előtt**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1169/22. – BMKL 9793.

Megjelenés

Szabó 1979: 253.

Megjegyzés

Tintáírás. – Szabó Lőrinc Kisnaplója alapján ezt az üzenetet hagyta Babits lakásán az íróasztalon, majd visszament a Centrál Kávéházba, ahol ösztetälälkôzött vele és Táltossal (l. 2628.). Végül Babits közremüködésével pár nappal késôbb megállapodás született a kiadó és Szabó Lőrinc között a fordítás megjelentetésérôl, mely szerint a könyv elôször 5000 példányban jelent meg 1920 tavaszán..

Magyarázatok

Szabó Lőrinc – l. 2607.

a Centrálban – Az 1887-ben megnyílt Centrál Központi Kávéház 1949-ig müködött Budapesten, a mai Károlyi Mihály és Irányi utca sarkán. A kor szellemi elitjének központja volt, itt szerkesztette A Hét címû lapját Kiss József, és itt volt törzsasztaluk a NY szerzôinek is. A rendszerváltozás után a kávéházat és az éttermet felújították, 1999-tôl ismét üzemel.

Clartét – Clarté, 1919 és 1927 között megjelent folyóirat, melynek alapítója és szerkesztôje Henri Barbusse volt. A lap szerzôinek együttes fellépését Clarté-mozgalomnak nevezték.

11 órákor felkeresselek – Szabó Lőrinc Kisnaplója alapján még aznap este találkôzött BM-lyal a Centrálban.

Táltos – l. 2628.

Rait Tivadar nevü alak fordítja – Raith Tivadar (1893–1858) költô, író, üzemgazdasági szakíró. 1921 és 1927 között a Magyar Írás címû lap szerkesztôje, a folyóirat azonban finánciális okokból megszûnt, és ezt követôen Raith nem foglalkozott már irodalommal, hanem az üzem- és irodaszervezési, vállalati ügyviteli és könyvvizsgálati kérdések szakértôjeként müködött tovább, többek között a Magyar Könyvvitel fôszerkesztôjeként.

az Omar Khájjamot – Omár Khajjám (1025/1050–1122) perzsa költô, filozófus, természettudós. Négysoros költeményeiben (rubái) a bort és a szerelmet ünnepli mint a mulandóság elleni orvosságot. Fitzgerald angol nyelven alkotta újra a verseket, Szabó Lőrinc pedig az angol nyelvû verseket magyarra ültette át, a kötet Rubáiját címmel jelent meg.

**2649. Ady Endréné Boncza Berta – Babitsnak,
Budapest, 1919. karácsony**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/2337/1. – BMKL 5275.

Megjelenés

Babits és Csinszka 2004: 90. (44. levél.)

Megjegyzés

Tintairás.

Magyarázatok

Ady Endréné Boncza Berta – l. 2627.

Mis. – l. 2646.

Toutes comprendre c'est toutes pardonner. – francia mondás, fordítása: „Mind den nőt megérteni annyi, mint mindnek megbocsátani.” Létezik azonban a mondásnak egy ilyen formája is: „Tout comprendre, c'est tout pardonner.”, azaz „Mindent megérteni annyi, mint mindent megbocsátani.”

Veres Pálné u – 4 – I. em. 1 ajtó méltóztatom lakni – ironizáló jelzése annak, hogy BM régen nem járt nála.

**2650. Barabás Atala – Babitsnak,
Budapest, 1919. dec. 27.**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/211. – BMKL 4848.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintairás. – Rongált papíron.

Magyarázatok

Barabás Atala – (1884–?) festőművész, Firenzében és Münchenben tanult. 1920-ban megalapította a Magyar Nemzeti Reneszánsz Társaságot. A levélben említett folyóiratterv valószínűleg nem vált valóra.

Kaposynál – Kaposy József (1863–1922) római katolikus áldozópap, irodalomtörténész, műfordító, szerkesztő. 1898 és 1906 között a Szent István Társulat igazgatója volt. 1904-ben pápai titkos kamarássá nevezik ki, de két évvel később minden tisztségéről lemond, és kilép az egyházból, hogy megnősülhessen. (Török Sophie 2010: 99.) Dante-kutatásai, Dante-magyarázatai és tanulmányai fontosak voltak az Isteni Színjátékot fordító BM számára. A Pokol nyomdai levonatát is átolvasta, javításait rögzítette (BML 1911–1912: 197–199., **1156.**, **1157.**, **1158.**). Hasonlóképpen járt el a Purgatórium esetében is (l. **2710.**). A NY-ban BM búcsúztatta (Kaposy Józsefről, NY 1922/22.).

Dedek Crescens – Dedek Crescens Lajos (1862–1933) teológiai tanár, történetíró, prépost-kanonok. Az MTA és a Szent István Akadémia tagja, a Katolikus Egyházi Közlöny szerkesztője.

Prohászka – Prohászka Ottokár (1858–1927) filozófus és teológiai doktor, egyházi író, 1905-től haláláig székesfehérvári püspök, az MTA, a Szent István Akadémia tagja, nagy hatású gondolkodó és egyházi szónok. 1919 nyaráról foglalkozott politikai és társadalmi kérdésekkel, 1919 után szerepe volt a „keresztény nemzeti” gondolat megfogalmazásában. A magyar keresztényszocialista mozgalom vezetője és ideológusa.

Szabó Dezsővel – Szabó Dezső (l. **2608.**).

jövendő lapunkba – nem tudható, milyen lapról van szó.

megyék szerint szervezzük a <...> magyar kultúrát terjesztő, ébresztő társaságot – elképzelhető, hogy a majdani Magyar Nemzeti Reneszánsz Társaság első változatáról van szó.

Latzkó – feltehetően Laczkó Géza (l. **2611.**).

Kertész – Kertész Manó (1881–1942), nyelvész, nyelvművelő, szakíró, a NY szerzője. 1932-ben Baumgarten-díjat kapott.

2651. Laziczius Gyula – Babitsnak, Budapest, 1919. dec. 27.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/824/1. – BMKL 8348.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintairás. – A versek nem voltak a levél mellett.

Magyarázatok

Laziczius Gyula – l. 2630.

Mellékelten küldök négy verset a Nyugatnak, kérem őket közölni – Laziczius Gyula verseit a NY nem közölte.

**2652. Laziczius Gyula – Babitsnak,
Budapest, 1919. dec. 27. után**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/183/11. – BMKL 8349.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintairás. – A levél datálása a 2651. levél alapján, ahol Laziczius Gyula megemlíti, hogy mellékelve küld négy verset BM-nak. A 2. fólió verzóján ismeretlen és [Török Sophie] ceruzairású rájegyzései.

Magyarázatok

Laziczius Gyula – l. 2630.

megelőző négyhez – l. 2651.

**2653. Babits – Babits Angyalnak
és Babits Mihályné Kelemen Aurórának,
Budapest, 1919. dec. 28. előtt**

Forrás

A 2654. levél, amelyben Babits Angyal megemlíti BM sürgönyét.

**2654. Babits Angyal
és Babits Mihályné Kelemen Auróra – Babitsnak,
Szekszárd, 1919. dec. 28.**

Kézirat

Redeti. – OSZK Fond III/35/111. – BMKL 4217.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintairás.

Magyarázatok

Babits Angyal – l. **2609.**

Babits Mihályné Kelemen Auróra – l. **2613.**

Feketék – l. **2628.**

jó szellőztessék s keféljék át ruháidat – l. **2644.**

amiért egyszer már irtam is, hogy a fogamat okvetlen hozd magaddal – l. **2647.**

Elza – Landerer Elza (l. **2647.**)

Abafi Gyusziék – Abaffy Gyula és hozzátartozói (l. **2647.**)

Bodor Aladár – (1880–1952) író, újságíró, költő, magyar–latin–görög szakos tanár. Tanított Pápán, Losoncon, Szekszárdon, itt ő vezette azt a „szocialista” továbbképző tanfolyamot, melyre Babits Angyal járt (l. BML 1918–1919: 858.). 1919-től a Nemzeti Újság, 1921-től a Magyarság, 1938-tól a Magyar Nemzet belső munkatársa.

Buday Klárikától – Buday Klára (1868–?) francia szakos tanár. 1909-től a pécsi leányiskolában tanított, cikkeket, tárcákat írt, francia fordításait több lap közölte. (BCSL 1996: 17.)

(Partos Adus hozta Pécsről) – Partos Adél a bécsi községi leányiskolában Buday Klára kolléganője volt.

Dezső – Buday Dezső (1879–1919) jogász, jogakadémiai tanár, a Tanácsköztársaság idején a kecskeméti direktórium tagja. A Héjjas Iván vezette különítmény 1919. nov. 20-án az orgoványi erdőben őt is kivégezte.

Pistitől – Babits István (l. **2613.**)

szept. 22-iki lapunk van – Babits István így írt 1919. szept 22-én Nikolszku-Usszurijszkból: „Kedves Nővérem! Tíz nappal ezelőtt kaptam meg egy régi pénzküldeményt (1918. június, 42 rubel), amit Misi adott fel. A drágaság miatt éppen időben érkezett; a havidíjból az ember nem nagyon jöhet ki;

kapok Maczkó Györgytől és Eperjessy Istvántól, akik a japán fogolytáborban vannak, havi támogatást. Kérlek Benneteket, hacsak lehet, az Ázsián át ideutazó küldöttséggel pénzt (feltétlenül jó, szabad valutában!) küldjete. Nagyon sovány vagyok, de még egészséges; bár tudhatnám ezt Rólatok is! Sok gondom van miattatok, mivel már régóta nem kapok postát. Sok csók, üdvözlét Mindeneknek! Pista” (l. Buda 2005: 553.)

Leopoldot – Leopold Lajos (l. **2644.**)

nagyon meghűtöd magad a fűtetlen szobádban – l. **2644.**

Imréeket nézd meg – Kelemen Imre (l. **2623.**)

Gizi – Kelemen Imre felesége, Weininger Gizella.

Ilonának – Kelemen Ilona (l. **2615.**)

2655. Veér Imre – Babitsnak, Budapest, 1919. dec. 31.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1352/1. – BMKL 10457.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintairás.

Magyarázatok

Veér Imre – l. **2645.**

Ez a két vers: jó. Ha úgy találja igen kérem: közölje le – sem 1920-ban, sem 1921-ben nem jelent meg a NY-ban Veér Imre verse.

2656. Hevesi Gyuláné Stern Jolán – Babitsnak, Bécs, 1919. dec.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1827/164. – BMKL 9830.

Megjelenés

Téglás 1996: 420–421.

Megjegyzés

Tintairás. – Aláírás: Stern Jolán. Keltezés a tartalom alapján. A BMKL tévesen azonosítja a levélíróat Szamuely Tiborné Szilágyi Jolánnal (feltehetően a keresztnevük egyezése miatt), s a levél keltét Budapest, 1919. október utánra helyezi. A levélíró azonban egyértelműen BM Magyar költő kilencszáztizenkilencben című esszéjére reflektál, amely a NY 1919. novemberi számában jelent meg (l. a **2645.** levél jegyzetében írottakat; vö. **2657.**) A levél a bécsi emigrációba szorultak szélsőséges hangnemű reakcióját tükrözi (vö. **2657.**; l. Sipos 2008: 54.) Rongált.

Magyarázatok

Hevesi Gyuláné Stern Jolán – Hevesi Gyula népbiztos felesége.

Babits Mihály: Magyar költő Kilencszáz tizenkilencben' című mosakodása«... »hoz <melta> küldöm a törülközőt – A Tanácsköztársaság emigrációba szorult vezetői és hozzátartozóik politikai rendszerük bukását nem a külpolitikai nyomással, a Kárpát-medencében élő népek államalkotó ambíciójával, hibás gazdasági, politikai döntéseikkel és diktatorikus hatalomgyakorlásukkal, hanem a magyar lakosság nem elégséges „forradalmi elszántsával” és belső árulókkal magyarázták. Ez utóbbi körbe sorolták BM-t is, ez magyarázza a levél hangnemét.

cifra szavak almával hinti be pállott ágyát – ezek a szavak emlékeztetnek Lukács György véleményére a Huszadik Század 1909. május 1-jei számából: „szavainak – írta a Levelek Iris koszorújából című kötetről – csodálatosan simulékony ereje nem érez határokat sehol sem [...]”

hyszeriás asszony – hisztéria (gör) átvitt értelemben indokolatlanul túlzó és nem egészen őszinte érzelmi kitörés.

mert az Új ember, Új társadalmirend alapsejtjei nem csak szavak, hanem minden kinra, vérre, halálra elszánt emberek Magukat általadása <és> elvevése – az „új” („Új”) a 20. század kulcsszava a társadalomban, a gazdasági és politikai életben és a költészetben. A Tanácsköztársaság vezetői ebben az értelemben „küldetéses ember”-nek gondolták magukat.

l'art<...> pour l'art – l'art pour l'art (fr) művészet a művészetért. A francia költészetben megfogalmazott új költészetelméleti gondolat, mely szakított a romantika politikai, társadalomjavító küldetéses költészet eszméjével.

tanagrabábok – Tanagra görög város nevéből, melynek közelében finoman festett, égetett, kecses agyagszobrokat találtak.

kulturreminesentiák – reminiscencia (lat) visszaemlékezés; valamely műnek más műre emlékeztető része.

a „nem birom tovább” konkluzió«...»ja gyanánt – BM a Magyar költő ki-

lencszáztizenkilencben című esszéjét ezzel a mondattal fejezte be, ez a végkövetkeztetése.

elkérné az ötven asszony egyikétől, bizonyos edényét hamvvedernek – utalás A Danaidák című Babits-műben megénekelt ötven asszonyra.

Cadavere elégetés nélkül is belefér – cadaver (lat) állati vagy emberi tetem, holttest.

a «...»tizenkilenc olddalon való csuszkalása – BM esszéje 19 oldal terjedelmű a NY-ban.

Rákosi Jenő – (1896–1929) író, újságíró. 1891–1925 között a Budapesti Hírlap főszerkesztője. A Tanácsköztársaság idején túszként fogva tartották. Dunántúli álnéven 1915-ben cikket írt BM Játszottam a kezével című verséről, mely cikk elindítójává lett a költő elleni hírlapi hajszának.

2657. Szamuely Tiborné Szilágyi Jolán – Babitsnak, Bécs, 1919. dec.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1827/174. – BMKL 9829.

Megjelenés

Sipos 1976: 99. (részlet), Téglás 1996: 421–423., Sipos 1999 I: 357–359.

Megjegyzés

Tintairás. – Aláírás: Szilágyi Jolán. Keltezés a tartalom alapján. A BMKL tévesen keltezi a levelet Budapest, 1919. október utánra. A levélíró az utalások alapján egyértelműen BM Magyar költő kilencszáztizenkilencben című esszéjére reflektál, amely a NY 1919. novemberi számában jelent meg. Az aláírás alatt rajz: Egy templomtoronyszerűség, amelynek tetején egy ember ülve lengeti a magyar zászlót. A férfi lábánál egy pohár, felirat rajta: „szék tartó”. A torony mellett egy szék rajza, amin a következő írás olvasható: „Itt ült Babics! vörös katedra”.

Magyarázatok

Szamuely Tiborné Szilágyi Jolán – (1895–1971) grafikus. 1914–1916-ban a budapesti iparrajz-iskolában, 1916–1917-ben nyaranta a nagybányai művésztelepen, 1917–1919-ben Kernstok Károly és Rippl-Rónai József képzőművészeti szabadiskolájában tanult, ahol feltehetően együtt rajzolt Ady Endrének Boncza Bertával (l. BML 1918–1919: 771., **2474.**). A Tanácsköz-

társaság idején a Közoktatásügyi Népbizottságon titkár. A proletárdiktatúra után Bécsbe emigrált. 1920-tól Olaszországban, 1921-től Moszkvában élt. 1948-ban visszatért Magyarországra.

*Azt gondolod, hogy „Költő” neved ok arra, hogy ez után a kínálkozás |:szé-
pítgetés:| után enyhébbek legyenek veled szemben?* – Szamuely Tiborné Szilágyi Jolán számára érthetetlen volt, hogy valaki a politikai szélsőségeket egyformán elutasítja, s az is, hogy a férje által irányított politikai diktatúrát (l. **2611.**) éppúgy elítéli, mint az újonnan berendezkedő rendszert, melyek irányítóit az esszében „ostobák”-nak, „ordítók”-nak, „törtetők”-nek, „nemzetfoglalók”-nak nevezte. (NY 1919. nov., 927.)

„mily hasznos háziállat vagyok fordítok, sexpiert, dantét nem vagyok forradalmár mit akartok velem?” – BM 1916-ban fordította le Shakespeare A vihar című színművét, 1912-ben Dante Isteni színjátékának első részét, a Pokolt, és a folyóirat decemberi számában tette közzé a második rész, a Purgatórium hatodik énekének fordítását.

azonosítja magát a „nemzeti dunán túli és kecskeméti gyilkosokkal – Szamuely Tiborné Szilágyi Jolán nem tudta, hogy a fehérkülönítményesek áldozatai között ott volt BM egyik legkedvesebb rokona, Buday Dezső is (l. **2564.**).

„auktoritása” – auctoritas (lat) általánosan elismert tekintély.

kulturesszencia – esszencia (lat) lényegi, fontos, jelentős

Nem «...» is vagy «...» te vörös mester – BM esszéjéből a következő részletre utal a levél írója: „Én pedig ott ültem a Katedrán, mely a Vörös Ország ifjúságának mesterévé avatott.”

l’art pur l’art – l’art pour l’art (fr) művészet a művészetért (l. **2656.**)

reminiscenciáiddal – reiminiscentia (lat) visszaemlékezés, valamely műnek más műre emlékeztető része.

Ugye jobb mégis mondani: „Stopp nem is voltam forradalmár – nem akarok erőszakot, magyar vagyok, vétkeztem: mert Költő vagyok! Bocsássatok meg a nagy Költőnek nemzetünk kincsének! Fogok én még írni sok szép dolgot!!!! – l. **2656.**

bele ültem a vörös katedrába – BM egyetemi tanári kinevezéséről már 1917-től cikkeztek, bár 1919. jan. 22-e után Kunfi Zsigmond közoktatásügyi miniszter megnevezte a kijelölendő egyetemi tanárokat, köztük a költőt is, aki végül 1919. máj. 17-én kapta kézhez a kinevezését (l. BML 1918–1919: 444–449.).

„pengess lantot” – az ókori költők általában, a középkoriak részben lantkísérettel mondták verseiket.

A te hires „elefántcsont tornyod” – az „elefántcsont torony” hozzátapadt tévképzetével a költői elzárkózást jelentette.

2658. Kosztolányi Dezső – Babitsnak, Budapest, 1919 vége–1920 eleje

Kézirat

Eredeti. – MTA Ms 4621/111. – BMKL 8126.

Megjelenés

BJKL 1959: 186., Kosztolányi 1996: 432. (725. levél)

Megjegyzés

Tintairás. – Az első fölió rektóján Török Sophie tintairású datálása és a 2. fölió verzóján BM ceruzairása: „128–85”. A datálást illetően: Kosztolányi (l. 2607.) cikke 1920. február 1-jei NYszámban jelent meg. Kosztolányi Dezső egy éppen készülő új tanulmányához, a Tanulmány egy versről címűhöz gyűjtött magyar fordításokat. Ebben az írásában az interpretációra és versfordításra vonatkozóan a forma elsőbbsége, a nyelvi motiváltság mellett tette le a voksát, szemben a tematikus színttel. Eszerint az értelmezést a szöveg nyelvi tulajdonságaiból kiinduló folyamatként képzelte el, az érzések és gondolatok elsődleges értelmezése helyett. BM mellett Tóth Árpádtól is elkérte ugyanennek a versnek fordítását egy szinte szóról szóra megegyező levélben 1920. január 6-án. Kosztolányi azonban feltehetően rosszul emlékezett, mivel a NY-ban nem jelent meg, és ez időig máshonnan sem került elő a vers Babits fordításában, ezt erősíti az is, hogy cikkében sem említette meg végül a szerző.

Magyarázatok

Kosztolányi Dezső – l. 2607.

hosszabb tanulmányt írok – az írás a NY 1920. 3–4. számában Tanulmány egy versről címmel jelent meg.

Goethe – Johann Wolfgang Goethe (1749–1832) német költő, író, gondolkodó, államférfi.

Über allen Gipfeln... – Goethe 1780-ban írt Ein gleiches (Wandrer's Nachtlied II.) c. versének magyar fordításait használta fel Kosztolányi a tanulmányában. A mű első sora olvasható az aláhúzott szövegrészben: „Über allen

Gipfeln/ Ist Ruh” – „Völgyön, hegytetőkön/ Csend.” (Dóczi Lajos fordítása); „A szikla-tetőn/ Tompa csönd.” (Kosztolányi fordítása).
tanulmányomban az eddigi magyar fordításokat is sorra veszem – Kosztolányi Szász Károly, Dóczi Lajos és Spóner Andor fordításait használta fel írásában.

2659. Ismeretlen – Babitsnak, [Szekszárd], 1920. jan. 1. után

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/121/2. – A BMKL nem jelöli.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintairás. – Keltezés a tartalom alapján: a Nyugat 1920. januári számában jelent meg Gellért Oszkár Neuilly című verse (NY, 1920. 1–2. sz. 3.). A levél második bekezdése általánosságban (néhol sorokon át szóról szóra) meg-egyezik egy 1919. aug. 1-jén feladott levéllel (l. BML 1918–1919: 413., **2592.**). Ennek a Szekszárdon feladott levélnek az alapján valószínűsíthető, hogy a mostani levél is BM szülővárosából érkezett.

Magyarázatok

Babics elnyom minden kezdőt, aki hozzá fordul segítségért, hacsak nem zsidó – a „zsidókérdés” középpontba állítására történtek kísérletek az I. világháború előtt is, igazában azonban a háború alatt és az ellenforradalom időszakának antiszemita propagandájában lett ez a törekvés „sikeres”, amikor a közbeszéd és a hivatalossá váló politika összekapcsolta ezt a sajtókérdéssel, a „kommunista” és a „vörös propagandá”-val. (Sipos Balázs: 2011: 86–97.)

Bojkottálni kell a Nyugatot – a folyóirat ellehetetlenítésére kétféle terv is megfogalmazódott. Az egyik ebben a levélben jelenik meg: bojkottálni kell a lapot, hogy az olvasóközönség, az „új keresztény úri generáció [...] a kisebb nívójú keresztény lapokhoz meneküljön [...]”. A másik a kormányzat elképzelése volt: eszerint állami támogatással létre kell hozni egy magas igényű lapot Tormay Cécile főszerkesztésével, Horváth János, Szekfű Gyula, BM és mások bekapcsolásával. Ezt a tervet a Magyar Asszonyok Nemzeti Szö-

vetsége, legitimista arisztokrata körök és a kormányzat is kezdeményez(het) te. A lap végül Klebelsberg Kunó kultuszminiszter segítségével jelent meg. (Sipos 2010: 3–10.)

holmi Déri Tiboroknak – Déry Tibor (1894–1977) író. 1917-ben Lia című erotikus regénye miatt perbe fogták. 1918-ban belépett a Kommunisták Magyarországi Pártjába. A Tanácsköztársaság idején az írói direktórium tagja lett. A proletárdiktatúra bukása után rövid időre letartóztatták. 1920-ban Bécsbe emigrált, 1920–1924 között a Bécsi Magyar Újság, továbbá a MA és a Berlinben megjelenő Sturm munkatársaként dolgozott. Rokona volt BM barátjának, Szilasi Vilmosnak. (BML 1918–1919: 490., **2085.**)

hazaáruló Gellért Oszkárnak – Gellért Oszkár (1882–1967) költő, író, újságíró, 1908-tól a Ny munkatársa, 1919 januárjától a Berinkey-kormány sajtófőnöke. A Tanácsköztársaság idején a forradalmi kormányzótanács sajtóirodájának vezetője és a sajtódirektórium tagja. 1919 szeptemberében letartóztatták, egy hónap múlva szabadon engedték. 1920 és 1941 között, különböző feladatokat teljesítve, a Nyugat szerkesztőségének egyik vezető tagja volt.

öregasszony vagyok – a levél ezután következő része feltűnő egyezést mutat a BML 1918–1919: 413., **2599.** levéllel.

Danton – Georges Jacques Danton (1759–1794) a francia forradalom egyik vezére, akit a forradalmi törvényszék mint korrupt és mérsékelt politikust lefejeztetett.

Robespierre – Maximilien de Robespierre (1758–1794) ügyvéd, a francia forradalom egyik vezetője. A forradalmi törvényszéket együtt szervezte Dantonnal, akit nem sokkal később vérpadra juttatott. Dantonhoz hasonlóan őt is kivégezték mint a forradalom „áruló”-ját.

Mária Antoinettehez – Marie Antoinette (1755–1793), Mária Terézia lánya, XVI. Lajos francia király felesége. A forradalom időszakában lefejezték.

Kún Béla – Kun Béla (1886–1938) újságíró, tisztviselő, politikus. 1914-ben az orosz frontra került, 1916-ban hadifogságba esett, 1917-ben a tomszki hadifogolytáborban csatlakozott a bolsevikokhoz. 1917 decemberétől 1918 márciusáig Szentpéterváron a Nemzetközi Szocialista című lap szerkesztője, ekkor ismerkedett meg Leninnel és Buharinnal. 1918. márc. 24-étől Moszkvában a bolsevik párt magyar csoportjának vezetője, augusztustól októberig fegyverrel is részt vesz az orosz polgárháborúban. November 4-én a magyar „öszirózsás” forradalom hírére kinyilvánították a Kommunisták Magyarországi Pártjának megalakulását, s döntöttek a hazatérésről. November 24-én Budapesten megalapították a Pártot, melynek Kun Béla lett az elnöke. 1919 márciusában a KMP magához ragadta a hatalmat. Március 21-től Kun Béla

a Tanácsköztársaság első számú vezetője lett. A bukás után, 1919. aug. 1-jén Ausztriába menekült, ahol internálták, majd 1920 nyarán Szovjet-Oroszországba utazhatott. 1921-től Moszkvában a Komintern Végrehajtó Bizottságának munkatársa volt.

Őn egy szennyes gárdának volt a főkolomposa – a névtelen levél írója itt elragadtatta magát: láthatóan nem volt tájékozott BM szerepvállalásának természetéről és mértékéről.

miért üldöznek el a Nyugattól minden keresztény kezdőt – a NY mércéje az eredetiség, az újszerűség és a megalkotottság színvonala volt. A szerző valószínű, politikai hovatartozása nem volt szempont a közlésnél. Ellenkezőleg. A folyóirat 1920-tól folyamatosan közölte az emigrációba szorult szerzőket: Lányi Saroltát, Déry Tibort, Nádasz Józsefet, a Bécsben és Berlinben élő Ignotust, aki hivatalosan ekkor is a folyóirat főszerkesztője volt, 1922-ben közölték Király György recenzióját Szabó Ervin posztumusz művéről, a Társadalmi és pártarcok a 48/49-es magyar forradalomban című alkotásról, 1923-ban pedig közreadták az emigrációban élő, Bécsben lapot szerkesztő, lapjában a NY-t és BM-t élesen támadó Hatvany Lajos írását.

a kiváló és nagyszerű Kosztolányi csak lepel – Kosztolányi Dezső (I. 2607.) 1919 szeptemberétől az Új Nemzedék Pardon rovatának szerkesztője lett. A rovatban, melyben általa írt cikkek is megjelentek, a Tanácsköztársaság különböző tisztségviselőit pellengérezte ki.

Király Györgyöt egy kommunistaságáért elcsapott tanárt – Király György (1887–1922) műfordító, irodalomtörténész, tanár. 1919-ig különböző budapesti iskolákban tanított, 1919-ben a budapesti egyetemen a régi magyar irodalom professzora volt. Állásából 1919 októberében elbocsátották. 1920–1922-ben a NY főmunkatársa volt.

2660. Dunand, Raymonde – Babitsnak, Budapest, 1920. jan. 2.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/386/1. – BMKL 5561.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintairás. – A 2. fölió rektóján Török Sophie tintairású rájegyzése, valamint

BM ceruzairású feljegyzései: „(182. a maga oktalansága / (ugyanaz 2) / 187. felül 2. sor könyveket / u. o. (Szentgyörgyi 2) korholásait / 191. utolsó sor reá / 177. 5. fejezet vége)”

Magyarázatok

A levél fordítása:

„Budapest, 1920., január 2.

Uram!

Balaton Bogláráról [sic!] visszatérve, októberben felmentem önhöz egy délután, ahogyan szó volt róla.

Sajnos senkit nem találtam otthon; ekkor szerettem volna önnek telefonálni, de azokban az időkben ez lehetetlen volt.

Tudván, hogy megvan önnek a címem, nem tettem további lépéseket, azt gondolván, hogy amint kedve lesz folytatni leckéit, néhány sorban értesít róla.

Bizonyos feljegyzések osztályzása közben ráakadtam a miénkre és lekötelezne, ha eljuttatná hozzám ezt a csekélységet, amint alkalma nyílik rá.

július 19. 2 óra

” 24. 2 ”

” 31. 2 ”

6 óra 15 K.-ért = 90 –

Fogadja, Uram, szívélyes üdvözetemet,

Raymonde Dunand

VI. Gyár utca 38. III/4.”

(ford. Turai Laura)

Dunand, Raymonde – ismeretlen. BM feltehetően francia nyelvórákat vett a hölgytől. A BM-levelezésben mindössze két Raymonde Dunand által írt levelet találunk (l. **2660.** és **2662.**) – a második levélben pedig a költő ismeretlen válaszlevelére (l. **2661.**) olvasható utalás: további levélváltásuk nem ismert.

2661. Babits – Dunand, Raymonde-nak, Budapest, 1920. jan. 2. után

Forrás

Raymonde Dunand 1920. jan. 2-án kelt levelében (l. **2660.**) arra kéri BM-t, hogy juttasson el hozzá 90 koronát, mellyel tartozott neki. Raymonde Dunand

következő levele már arról számol be, hogy megkapta BM üzenetét és a kért összeget. (l. **2662.**)

**2662. Dunand, Raymonde – Babitsnak,
Budapest, 1920. jan. 2. után**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/386/2. – Névjegykártya. – BMKL 5562.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintaírás. – Aláírás helyett nyomtatott név.

Magyarázatok

A levél fordítása:

„Kérésének eleget téve, Uram, értesítem, hogy megkaptam a 90 Kr-ról szóló összeget.

Szívélyes üdvözléssel /
Raymonde Dunand”
(ford. Turai Laura)

Dunand, Raymonde – l. 2660.

**2663. Ifj. Gaál Mózes – Babitsnak,
Budapest, 1920. jan. 9–14. között**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/476/35. – BMKL 6092.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Ceruzaírás. – Keltezés a tartalom alapján. Szabó Lőrinc (l. **2607.**) így ír 1920. jan. 15-én: „Babits a Dunaparti Színházban Arisztophanész előadását nézte meg, Gaál Mózsika feldolgozásában.” (Szabó Lőrinc 1979: 24.)

1920. jan. 15-e csütörtöki napra esett, mely dátum megfelel a Gaál Mózes levelében írt csütörtöki bemutató napjának: „Csüt. este 7 óra.”. Ezek alapján nyilvánvalónak tűnik, hogy e levél legkésőbb szerdán, azaz 1920. jan. 14-én, legkorábban pedig az ez előtti pénteken, azaz 1920. jan. 9-én keletkezhetett, hiszen Gaál Mózes megfogalmazása („Csüt. este 7 óra.”) BM számára csak így lehetett egyértelmű.

Magyarázatok

Ifj. Gaál Mózes – (1894–1929) író, műfordító, rendező, dramaturg, a szecesszió és a szimbolizmus meseirodalmának képviselője, az Operaismertető című könyvsorozat szerkesztője. 1919-ben kulturális szervezetek munkájában vett részt. Ismerősei, barátai Mózsinnak becézték. Édesapja id. Gaál Mózes (1863–1936), a tisztviselőtelepi gimnázium igazgatója, mely gimnáziumnak 1912 és 1915 között BM is a tanára volt.

Aristophanes – Arisztophanész (Kr. e. 450–385) athéni komédiaköltő, az attikai ókomédia legkiemelkedőbb alkotója. Fennmaradt művei: A lovagok, A felhők, A darazsak, A béke, Az Akharnaibeliek, A madarak, A békák, Lüszisztraté, A nők ünnepe, A nőuralom, Plutosz. Műveit magyarra Arany János fordította.

2664. Ady Endréné Boncza Berta – Babitsnak, Budapest, 1920. jan. 20. után

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/2337/15. – BMKL 5247.

Megjelenés

Babits és Csinszka 2004: 103–105. (53. levél).

Megjegyzés

Tintairás. – Keltezés a tartalom és Szabó Lőrinc Kisnaplója (Szabó Lőrinc 1979: 203–248.) alapján.

Magyarázatok

Ady Endréné Boncza Berta – l. **2627.**

mielőtt elmész [...] *Szekszárdra* – Szabó Lőrinc (l. **2607.**) naplójában följegyezte, hogy BM 1920. febr. 15-én látogatott haza Szekszárdra, és onnan 1920. márc. 4-én érkezett vissza Budapestre. (Szabó 1979: 235, 240.)

Aladárt – Komjáthy Aladárt (l. **2611.**)

Centralba – a Centrál Kávéházba (l. **2648.**)

csunya, szemüveges és kellemetlen fiú – Szabó Lőrinc (l. **2607.**)

Nagymama – özv. Török Károlyné, szül. Boncza Berta. Ő nevelte Boncza Bertát, akinek édesanyja a kislánya születése után néhány nappal meghalt. A nagymamát és az unokát erős szálak kapcsolták össze. (Király 1982 II: 436–438.)

Vonyicának – cseléd lány, akit Ady Endrének Boncza Berta még Csucsáról hozott magával, s akivel kapcsolata személyessé is vált. A fiatal lány később Muth Mihály felesége lett. Vonyica Húsz év Csinszkával címmel elmondta emlékeit Kovalovszky Miklósnak (Magyar Nemzet, 1974. okt. 24.).

Szent Istvánba – Szent István Kórház. A Buda, Pest és Óbuda egyesítésével 1873-ban létrejött Budapest első modern kórháza, mely 1885-ben nyílt meg Üllői úti Új Kórház néven, s 1894-ben vette fel Szent István nevét.

Zsuka – Dénes Zsófia (l. **2646.**)

Vedreséknél – Vedres Márk (1870–1961) ungvári születésű szobrászművész, Münchenben Hollóssy Simon, Párizsban Auguste Rodin növendéke. Meghívott művészként vett részt a Nyolcak művészcsoport kiállításán 1911-ben.

Madách színházba [...] – 1919 márciusa és 1920 májusa között a Madách Színház a Zeneakadémia kistermében működött. A Thália Társaság (1904–1908) hagyományait követte, mely színházi egyesület célja a hivatásos színházak műsorán nem szereplő, irodalmi értékű kortárs vagy klasszikus drámák bemutatása és új játéktípus kialakítása volt. A Thália Társaság alapítói és első vezetői Bánóczy László, Lukács György és Benedek Marcell voltak, művészeti vezetője Hevesi Sándor volt. Az egyesület tagjai közé tartozott például Márkus László, Balázs Béla, Kodály Zoltán, Jaschik Álmos (l. **2699.**) és Szini Gyula.

ott komoly irodalmat csinálnak – 1920 januárjában a Madách Színházban Strindberg- és Hofmannstahl-darabokat játszottak. (Babits és Csinszka 2004: 106.)

2665. A Petőfi Társaság – Babitsnak, Budapest, 1920. jan. 27. előtt

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1105. – BMKL 9113.

Megjelenés

Téglás 1996: 426–427., Téglás 1997: 94.

Megjegyzés

Tintairás. – Keltezés a tartalom alapján. BM-t 1920. február 21-én zárták ki a Petőfi Társaságból, így a levélben jelzett „e hó 27-én” egyedül január 27-ét jelentheti. 1920-ban jan. 27-e keddre esett – Sas Ede pedig egy hétfői napon írt BM-nak levelet. Ezek alapján a levél január valamelyik hétfőjén íródhatott – ez lehetett jan. 26-a is, azonban ilyen komoly ügyben az előző napi értesítés nem túl valószínű, így legbiztosabbnak az egy héttel korábbi hétfő, jan. 19-e tűnik. Teljes mértékben azonban egyik hétfőt sem lehet ki-zárni, ezért filológiai szempontból a legbiztosabb keltezés: 1919. jan. 27. előtt.

Magyarázatok

Sas Ede – (1969–1928) író, újságíró, színpadi szerző, dramaturg, filmforgatókönyv-író. A Nagyváradi Nyomda és Újságvállalat alapítója, a Nagyváradi című napilap szerkesztője, majd főszerkesztője, a Fővárosi Lapok és a Pesti Napló munkatársa. 1907-től tagja, 1920-tól pedig titkára a Petőfi Társaságnak (l. 2626.), 1916-tól elnöke a nagyváradi Szigligeti Ede Társaságnak. Ötvenkét kötetet fűződik nevéhez. Kiemelkedő kutyahistóriája a Rin-Tin-Tin, mely számos filmfeldolgozást ért meg. Kilenc színdarabot írt. A magyar némafilmgyártás úttörője. Legnevezetesebb adaptációja az Eötvös József egyik művéből készült, A megfagyott gyermek (1921) című némafilm, mely az 1920-as évek egyik meghatározó magyar alkotása. Két Petőfivel kapcsolatos film is nevéhez fűződik: a Bolond Istók (1921) megfilmesítése, valamint a költő életútját felidéző némafilm, a Petőfi (1921), melyet Hevesi Sándorral együtt készített.

P. T. igazoló bizottságának – a Petőfi Társaság Igazoló Bizottsága (l. 2626.). *a Múzeum kistermében* – a Múzeum feltehetően a Nemzeti Múzeumot jelenti: a Petőfi Társaság 1920. febr. 17-én kelt levelében ugyanis Pakots titkár konkrétan is megnevezi az intézményt: „A Petőfi Társaság [...] a Nemzeti Múzeum igazgatósági szobájában rendkívüli közgyűlést tart.” (l. 2669.) *hétfő* – az 1920-as esztendő január hónapjának hétfői: jan. 5., 12., 19. és 26.

2666. Babits Angyal – Babitsnak, Szekszárd, 1920. jan. 28.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/35/112. – Levelezőlap. – BMKL 4218.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintairás. – Sárgult, piszkos levelezőlap, a bélyeg letépve.

Magyarázatok

Babits Angyal – l. **2609.**

Elza – Landerer Elza (l. **2647.**)

téged már két express levélben kértelek – Babits Angyal már két korábbi levelében is nyomatékosan kérte bátyját, hogy menjen el Landerer Elzához a Városmajor u. 19. sz. alá új műfogsoráért és a költségek rendezéséért (l. **2647.** és **2654.**).

Aladárnak – Komjáthy Aladárnak (l. **2611.**)

írd meg ezt nekem – BM Angyalnak ez ügyben írt válasza nem ismert.

még mindig nem jössz haza – BM végül febr. 15. és márc. 4. között volt otthon Szekszárdon (l. **2664.**, **2668.**, **2670.**, **2672.**, **2675.**, **2678.**, **2681.**).

2667. Czakó Ambró – Babitsnak, Budapest, 1920. febr. 11.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/354/2. – BMKL 5390.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintairás. – A verzón ismeretlen ceruzairásos rájegyzése.

Magyarázatok

Czakó Ambró – Czakó Ambró Lajos (1887–1974) vallás- és művészetfilozófus, publicista, egyetemi tanár. 1902-ben belépett a ciszterci rendbe, majd a budapesti egyetemen matematikát, fizikát és filozófiát tanult. 1909-ben középiskolai tanári és teológiai diplomát szerzett. A zirci ciszterci gimnáziumban kezdte tanári pályáját. A vallás pszichológiája című tanulmányát a rend elítélte, ezért 1916-ban kilépett a ciszterciek közül, és letette a debreceni református teológián a lelkészi vizsgát. 1910 óta tagja volt a Társadalomtudományi Társaságnak. 1918-ban a budapesti Polgári Iskolai Tanárképző Főiskolán tanított, az őszirózsás forradalom után államtitkár volt a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumban. A Tanácsköztársaság bukása után BM-

hoz hasonlóan tanári állását elvesztette, és nyugdíjától is megfosztották. 1921-ben megindította a Független Szemle című időszaki folyóiratot, lapját azonban 1923-ban betiltották. Röplapok formájában (Kultúrproblémák, Március, Szabad Sajtó) még háromszor megjelent, de ezeket is betiltották, őt magát pedig perbe fogták, így Angliába ment. 1925-ben még néhány hónapra visszatért Budapestre, ekkor másodszor is perbe fogták Hermann Kutter svájci pap Sie müssen című könyvének lefordításáért, és 18 hónapi börtönrre ítélték. Bécsbe menekült, onnan pedig Kanadába távozott, Kanada legnagyobb egyházának, a United Churchnek a meghívására, és a legszegényebb magyar gyülekezet papja lett Torontóban. 1938-ban megindította a Tárogató című magyar nyelvű lapot. 1950-ben visszatért a katolikus hitre, és a halifaxi Saint Mary's University művészettörténet-professzora lett. Itt tanított 80 éves koráig. Főbb művei A vallás a kommunista társadalomban (Bp., 1919); Philosophy of Religion (London, 1933); Easter Eve (Oxford, 1936); Jegyzetek Az ember tragédiájához (Winnipeg, é. n.); Don Quijote (Winnipeg, 1943).

Vita di Dante Alighieri – Dante Alighieri élete

Ha reflektálni tetszik rá – BM válasza nem ismert.

2668. Babits – Ady Endréné Boncza Bertának, Budapest, 1920. febr. 14.

Kézirat

Gépiratmásolat. – MTA Kézirattár K 10/109. – A BMKL nem jelöli.

Megjelenés

Babits és Csinszka 2004: 107–108. (54. levél)

Megjegyzés

Gépiratmásolat. – Keltezés a Babits és Csinszka 2004 alapján.

Magyarázatok

Ady Endréné Boncza Berta – l. 2627.

multkori reményeim – BM valószínűleg egy személyes találkozás kapcsán beszélt Ady Endréné Boncza Bertának az útlevél dolgáról és az ezzel kapcsolatos reményeiről, a korábbi levelek ugyanis nem tartalmazznak erre való utalást.

Mióta elváltunk – BM és Ady Endréné Boncza Berta az 1920. jan. 20. és

febr. 14. közötti időszakban bizonyosan találkozhattak: a hölgy ugyanis így kezdi [jan. 20.] után írt levelét: „Szeretnélek nagyon látni, mielőtt elmész – mondják – Szekszárdra” (l. **2664.**), BM pedig így ír ebben a levelében: „Mióta elváltunk, folyton rád gondoltam.”
Holnap hajnalban utazom – BM 1920. febr. 15-én utazott haza Szekszárdra. (Babits és Csinszka 2004: 108. és Szabó Lőrinc 1979: 235.)

2669. A Petőfi Társaság – Babitsnak, Budapest, 1920. febr. 17.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1643/16. – BMKL 9114.

Megjelenés

Téglás 1996: 431., Téglás 1997: 99.

Megjegyzés

Gépírási tintairású névaláírással. – A Petőfi Társaság nyomtatott fejléces levelepapírján egy Petőfit ábrázoló portréval és a következő felirattal: „PETŐFI TÁRSASÁG BUDAPEST, VI. BAJZA-UTCA 21.”

Magyarázatok

Petőfi Társaság – l. **2626.**

Tagtárs – BM 1917. dec. 15. óta volt tagja a Petőfi Társaságnak (l. **2626.**)
rendkívüli közgyűlés – a rendkívüli közgyűlésnek két témája volt: „a Petőfi nagydíj-bizottság jelentése az 5000 koronás nagyjutalom odaítélése tárgyában, a másik az igazolóbizottság jelentése arról, hogy a társaság tagjai a proletárdiktatúra alatt a nemzethűség szempontjából minő magatartást tanúsítottak.” A rendkívüli közgyűlés jegyzőkönyve később így folytatódik: „Az igazolóbizottság Babits Mihály, Móricz Zsigmond, Bíró Lajos, Palágyi Lajos és Vértesy Gyula tagtársak ügyében tartotta szükségesnek a tárgyalások és a vizsgálat anyagát előterjeszteni, mint akiknek a magatartása a proletárdiktatúra alatt a nemzethűség elleni vétség kritériumát tünteti fel. [...] A szavazás eredménye a következő volt: Babits Mihály kizárattott 21 szavazattal 1 üres szavazat és 4 mellette szóló szavazattal szemben. Móricz Zsigmond kizárattott 20 szavazattal 2 üres és 3 mellette szóló szavazattal szemben.” (Téglás 1996: 439–441.)

az igazoló bizottság jelentése – BM-t először 1919. nov. 3-ra idézték a Tár-

saság igazolóbizottsága (l. **2626.**) elé, majd 1920. jan. 27-ére is kapott egy idézést (l. **2665.**). Az itt említett jelentés feltételezhetően ez utóbbi alkalommal vagy ez utóbbi alkalom után készült.

Kérjük feltétlen megjelenését – BM nem vett részt a febr. 21-i rendkívüli közgyűlésen, hiszen febr. 15-e óta Szekszárdon tartózkodott (l. **2664.**, **2668.**, **2670.**, **2672.**, **2675.**, **2678.** és **2681.**). Távolmaradásának azonban szellemi, erkölcsi indoka is lehetett, hiszen BM valószínűleg az igazolóbizottság korábbi idézéseinek sem tett eleget. A bizottság jegyzőkönyvének „rá vonatkozó része csak írásos anyagokra támaszkodik, és nem utal a költő személyes védekezésére (mint Krúdy és Palágyi Lajos esetében). Ezt a felvetést látszik igazolni BM Magyar költő kilencszáztizenkilencben című esszéje is (NY 1919. nov., 14–15. sz. 911–929.), melyben azt vallotta, hogy „Nem tartozom nektek felelettel. Nem felelek nektek.” (Téglás 1996: 542.)

Pakots – Pakots József (1877–1933) költő, író, újságíró. 1911–1920 között a Petőfi Társaság titkára, a Petőfi-ház igazgatója. Az 1932-ben alakult Írók Gazdasági Egyesülete első elnöke volt. BM első sikertelen próbálkozása után (l. **2626.**) 1918-ban mindent megtett, hogy a költő méltóképpen kerülhessen a Petőfi Társaság tagjai közé.

2670. Szabó Lőrinc – Babitsnak, Budapest, 1920. febr. 22.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1169/1. – BMKL 9794.

Megjelenés

Szabó Lőrinc 1979: 260–261.

Megjegyzés

Ceruzairás. – Az 1. fólió rektóján ismeretlen ceruzairású rájegyzése.

Magyarázatok

Szabó Lőrinc – l. **2607.**

Petőfi-társaság – Petőfi Társaság (l. **2626.**)

kizárt a Petőfi-társaság téged – BM és a Petőfi Társaság ügyéről l. a **2626.**, a **2665.** és a **2669.** levél vonatkozó jegyzeteit..

a Virradatban – a Virradat című folyóiratban (l. **2621.**)

Szűdi Elemér – Szűdy Elemér (l. **2621.**)

Uj Nemzedék – a korábbi azonos című hetilap 1919 őszétől naponta jelent meg Milotay István szerkesztésében, a Központi Sajtóvállalat kiadásában. A lap a keresztény nemzeti kurzus egyik szócsove volt. 1920 szeptemberében Milotay István lett a lap főszerkesztője, mellette felelős szerkesztőként Krüger Aladár dolgozott. Polemikus, politikai Pardon rovatának vezetője 1919-ben Kosztolányi Dezső (l. **2607.**) volt.

ker. nemzeti kritikát – keresztény nemzeti kritikát.

A pimaszhangú cikk mögött én Lendvait vélem lappangani – Szabó Lőrinc vélelme annál is inkább igaz lehet, mert egy esztendővel ezelőtt már történt hasonló támadás Lendvai részéről. BM 1919 februárjának utolsó napjaiban cikket írt a 14–18 éves korosztály számára szerkesztett *Uj Világ* című lapba *Az igazi haza*. Cikk a Szózatról címmel. Ebben Vörösmarty romantikus nemzet- és hazafogalmával szemben a francia nemzeteszmény szellemében értelmezte a címben megjelenített verset. Eszerint a haza „nem föld [...], és nem szabad abba a tévedésbe esnünk, amibe a régimódi háborús »hazafiak« estek: akik ezrével áldozták föl a szent magyar életeket a területért, az élettelen földért. Nem a föld maga szent, nem a föld a haza: a föld csupán lakhely, üzlet és gazdaság. Ami a földben szent: az az emberek emlékei.” (Babits 1978: II, 551.) Hangos felháborodás fogadta a territoriális hazafogalom helyett a kultúrában és a vállalásban megtestesülő hazafiság szavakba foglalását. Lendvai István 1919. márc. 8-án megtámadta a költőt az *Új Nemzedékben* (l. BML 1918–1919: **2455.**). Ez az írás volt az oka a költő elleni bírósági hajszának 1919 és 1920 fordulóján, s erre hivatkozva vonta meg tőle középiskolai tanári nyugdíját a vallás- és közoktatásügyi miniszter 1920. március 31-én. (Jankovics 2001: 195–196.)

Lendvait – Lendvai István (1888–1945) költő, újságíró. 1918 őszén részt vett az Ébredő Magyarok Egyesületének megalapításában. 1919 őszén a Gondolat című lap szerkesztőjeként hívta főszerkesztőnek vagy főmunkatársnak BM-t, aki elutasította a felkérést. 1923-ban képviselő, az 1930-as években az *Új Nemzedék* és a Magyarság munkatársa, majd szembefordulva korábbi nézeteivel a Mai Nap és a Magyar Nemzet cikkírója lett, s Nomád álnéven bírálta a hitlerizmust. A nyilas hatalomátvétel után elfogták, bebörtönözték, halálának oka és pontos ideje ismeretlen.

a te Ady-cikkedet – BM Tanulmány Adyról című írása, mely a NY 1920/3–4. számában jelent meg.

távollétedben – BM 1920. febr. 15. és márc. 4. között Szekszárdon tartózkodott (l. **2664., 2668., 2672., 2675., 2678. és 2681.**)

A Műsában – a Magyar Műza című irodalmi és művészeti folyóirat. A fo-

lyóirat a Magyarország Területi Épsége Védelmi Ligájának (l. **2700.**) lapja volt, Császár Elemér és Pekár Gyula szerkesztésében jelent meg.

Császár Elemér – (1874–1940) irodalomtörténész, egyetemi tanár, az MTA tagja. Pintér Jenővel együtt a két világháború közötti irodalomtörténeti oktatás és kutatás konzervatív irányvonalának meghatározó egyénisége. 1920-ban fogadta tagjai közé a Petőfi Társaság (l. **2626.**), melynek 1937 és 1940 között elnöke lett. 1905 és 1925 között az Egyetemes Philológiai Közlönyt, 1914 és 1939 között az Irodalomtörténeti Közleményeket szerkesztette, 1920-tól Pekár Gyulával együtt működtette a Magyar Múzsát. 1925-től 1940-ig az Irodalomtörténeti füzetek című könyvsorozat szerkesztője volt.

Pávatollak – BM Pávatollak című műfordításkötete (l. **2628.**).

Somogyi Béla – (1868–1920) tanító, újságíró, a Népszava munkatársa, a tanítók szervezkedésének kezdeményezője. 1918–1919-ben a Károlyi-, majd a Berinkey-kormány közoktatásügyi államtitkára. A Tanácsköztársaság idején elvi okokból nem vállalt szerepet. A Tanácsköztársaság bukása után a Népszava felelős szerkesztője lett. A fehérterrort támadó cikkei miatt Bacsó Bélával együtt meggyilkolták.

Bacsó – Bacsó Béla (1891–1920) író, újságíró, a Kassai Napló, majd a Népszava munkatársa. Írásaiban fellépett a fehérterror ellen.

Somogyi Béla és Bacsó meggyilkolása – Somogyit és Bacsót a fehérterrort nyíltan ellenző cikkei miatt Ostenburg-Moravek Gyula soproni csendőrpáncsnok tisztí különítményének tagjai 1920. febr. 17-én elhurcolták, agyonlőtték, majd Dunakeszi határában holttestüket a Dunába vetették.

Auróra – 1919 és 1923 között működő magyar kritikai folyóirat.

az állásfoglalásodról Szabó Dezsővel szemben – BM Szabó Dezsővel (l. **2607.**) szembeni erkölcsi, világ- és irodalomszemléleti állásfoglalásáról bővebben l. a **2607.** és a **2608.** levél vonatkozó jegyzeteit.

engem utolsónak tett be – a NY 1920/3–4. sz. a folyóiratot záró Figyelő című rovat előtt a szépirói részből utolsóként közli Szabó Lőrinc munkáját, Edward Fitzgerald angol költő The Rubaiyát of Omar Kháyyám című művének fordításrészleteit és Szabó bevezető tanulmányát (l. **2648.**).

Osváth – Osvát Ernő (1876–1929) író, kritikus, lapszerkesztő. Írásai jelentek meg a Budapesti Hírlapban, A Hétben, az Új Magyar Szemlében. Szerkesztője volt a Magyar Génuszsnak, a Figyelőnek, 1908-tól alapító szerkesztője volt a NY-nak, melynek címlapján 1911 után főmunkatársként szerepelt a neve. 1919-ben az Írói Direktórium elnökévé választották. 1928-ban Baumgarten-díjat kapott. Lánya halálos ágánál föbe lőtte magát.

Kovács Mária úrhölgy hallatlan hülye versei közül egyszerre 7-et leközöl – a NY 1920/3–4. sz. hozta Kovács Mária Hová?, A könny, Mindent elveszek

töled, Ha követsz..., Visszanézek..., Néma perc elégiája és Ünnepek című verseit. Az 1920-as években a NY-ban néhányszor publikáló költőnő nevét nem tartja számon az irodalmi emlékezet.

a Ma – Kassák Lajos szerkesztésében 1916 és 1925 között megjelenő irodalmi és művészeti folyóirat, mely a modern művészeti törekvések szellemi műhelye volt. Munkatársai között ott találjuk Bortnyik Sándort, Déry Tibort, Illyés Gyulát, Moholy-Nagy Lászlót, Németh Andort és Tihanyi Lajost is.

Sárközy – Sárközi György (1899–1945) költő, író, műfordító. 1918-tól a NY munkatársa. 1919-től 1938-ig az Athenaeum Irodalmi és Nyomdai Rt. lektora, majd egyik vezetője volt. A kiadó szerkesztőjeként 1924-ben ő szorgalmazta BM Halálfiú című regényének, majd 1938-tól tízkötetes munkáinak kiadását. 1927-ben részt vett a Pandora szerkesztésében, 1935 és 1938 között a Válasz szerkesztője volt. A Márciusi Front egyik szervezője. Munkatáborban halt éhen.

Aladár – Komjáthy Aladár (l. **2611.**)

Graféktól – Graf Ferenc és családja. Graf Ferencnek bornagykereskedése volt Budafokon (Török Sophie 2010: 110.). Szabó Lőrinc Budapestre érkezése után néhány hónappal, feltehetően 1919 márciusától 1919 kora őszeig az ekkor Bécsben tartózkodó Grafék otthonában lakott a Podmaniczky u. 31. sz. alatt. Bár Bécsből való hazatérésük után Szabó Lőrincnek el kellett költöznie, e levél tanúsága szerint Graf Ferenc az elköltözést követően is támogatta anyagilag a fiatalembert. Szabó Lőrinc Grafék balatonföldvári villájában is gyakori vendég volt, a házon ma emléktábla áll. (Szabó 1979: 345.)

Farkastól – Inárcsi Farkas László, a Táltos Kiadó tulajdonosa (l. **2628.**)

a Verlaine-verset, amelyiket legutóbb fordítottam [...] a Femmes lefordítására – nem tudni, Szabó Lőrinc itt konkrétan melyik Verlaine-versre gondol. Verlaine Femmes című kötete az 1920-as években jelent meg Nők címmel, Szabó Lőrinc fordításában.

Lőrinc úr (a Révai-Lőrinc) – Feltehetőleg Lőrincz Ernő könyvkiadó, ő kötött szerződést Szabó Lőrincsel Verlaine Femmes című kötetének magyarítására, mely a fordító megjelölése nélkül látott napvilágot. (SZABÓ Lőrinc: Vallomások. Naplók, levelek, beszélgetések, szerk. HORÁNYI Károly, KABDEBÓ Lóránt, Bp., Osiris, 2008, 63–64., 662–663.)

Király Gyuri – Király György (l. **2659.**)

Heinrich Gusztáv – (1845–1922) irodalomtörténész, egyetemi tanár, az MTA és a Kisfaludy Társaság tagja. 1905 és 1920 között az MTA főtítkára volt. Német irodalomtörténete a szerkesztésében 1905-ben megindult Egyetemes irodalomtörténet lapjain jelent meg: munkája a német irodalomtörténet első jelentős leírása magyar nyelven.

Szemle – Szemle néven több folyóirat is működött párhuzamosan. BM korábbi

levelezésében az alábbi „Szemlék” fordultak elő: Kolozsvári Szemle, Erdélyi Szemle, Történelmi Szemle, Új Magyar Szemle, Budapesti Szemle (l. **2700.**), de Szemlének nevezték a NY Szemle vagy Figyelő rovatát is. A szövegkörnyezetre való tekintettel a levélben a Szemle ez utóbbi jelentése valószínű. Tóth Árpádnak ekkoriban több írása is jelent meg a Figyelő rovatban: Két alkalmi versfüzéréről (NY 1920/3–4.), Magyar humoristák (NY 1920/5–6.), Kosztolányi Goethe-cikkéről (NY 1920/5–6.), Ottlik László: Siró sugarak (NY 1920/7–8.). *A felesége tavaszra várandós* – 1920. máj. 26-án született Tóth Árpád lánya, Tóth Eszter (1920–2001), a későbbi költő, író, műfordító. Rilke-, Blake-, Hofmanstahl-, Lermontov- és Majakovszkij-műveket fordított. Hollós Korvin Lajos költő felesége lett, fiuk Hollós Máté zeneszerző. *lichthofra* – lichthof (ném) világítóudvar, vakudvar, légudvar. Házak szűk belső udvara, ahová a mellékhelyiségek ablaka nyílik.

Bei Frau Kohler – Kohler asszonynál.

Schöpfung Aladár – l. **2611.**

a Centrálba – a Centrál Kávéház (l. **2648.**)

Fóthy – Fóthy János (1893–1979) író, műfordító, költő, újságíró. Kaposváron látta meg a napvilágot, de 1911-ben már Budapesten érettségizett. Az első világháborúban a 19. honvéd gyalogezredben szolgált, a Kárpátokban és Dél-Tirolban harcolt, 1918-ban főhadnagyként szerelt le, majd újságíró lett. Fővárosi lapok munkatársa volt: 1919-től a Szózat (l. **2675.**), majd a Magyar Hírlap (1920–1923), a Pesti Hírlap és a Fővárosi Lapok belső munkatársa, művészeti kritikusa (1923–1940). Az 1940-es évek elején kizárták az Országos Magyar Sajtókamarából. A német megszállás (1944. márc. 19.) után a Horthyligeten felállított munkatáborba internálták, innen 1945-ben tért vissza Budapestre. 1948-ban a Petőfi Társaság (l. **2626.**) rendes tagjává választották. Verseskötetei, regényei és művészeti írásai 1912-től jelentek meg.

„Az Est” – budapesti napilap. A lapot Miklós Andor alapította 1910-ben. A legfrissebb hírek és interjúk mellett az újság komoly szépirodalmat is közölt. Rendszeresen publikáltak itt a NY írói és költői is, köztük BM, Karinthy, Kosztolányi (l. **2607.**), Móricz, Szabó Lőrinc (l. **2607.**) és Tóth Árpád is.

„8 órai újság” – a 8 Órai Újság című budapesti politikai napilap. Az Estilap Hírlapkiadó Rt. jelentette meg 1915 és 1944 között.

„Pester Lloyd” – Magyarország legtekintélyesebb német nyelvű politikai napilapja. 1854-ben a pesti Lloyd Társaság alapította, 1913-tól Vészi József volt a főszerkesztője. A mindenkori kormány félhivatalos lapja. Elsőként vezette be a naponként kétszeri kiadást.

„Szabó Dezsőt” – Szabó Dezső (l. **2608.**)

Protestáns Szemle – a Magyar Protestáns Irodalmi Társaság, 1992-től a Ma-

gyar Protestáns Közművelődési Egyesület ma is működő folyóirata. 1920-ban Madai Gyula szerkesztette.

az Elsodort falu miatt – Szabó Dezső Az elsodort falu című regénye, ami 1919-ben jelent meg a Táltos gondozásában. A mű a regény íróját egy csapásra ismertté és híressé tette.

Farcádý-ban – Farcádý Jenő, a falu lelkésze Szabó Dezső Az elsodort falu című regényében.

mamádnak – Babits Mihályné Kelemen Aurórának (l. **2613.**)

ne jöjj meg márc. 3-án – BM 1920. márc. 4-én érkezett vissza Szekszárdról Budapestre.

2671. Szeben Károly – Babitsnak, Budapest, 1920. febr. 22.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1187. – BMKL 9845.

Megjelenés

Téglás 1996: 443., Téglás 1997: 124.

Megjegyzés

Tintairás. – A rektón BM ceruzairásos följegyzése: „VI. Nagymező u. 60.”

Magyarázatok

Szeben Károly – ismeretlen. A BMKL ezen kívül még egy olyan levelet tart számon, amit Szeben Károly írt BM-nak 1921. nov. 21-én (BMKL 9846.). Elképzelhető, hogy BM válaszolt a fiatalembernek, hiszen a levél hátoldalán ceruzairással egy budapesti cím szerepel a költő kézírásával, s ez a cím lehet Szeben Károly címe is. Az ihletett hangú levél tartalma is indokoltá tenné BM részéről a válaszadást, a költő válasza azonban nem ismert.

Semmiféle „határozat” [...] miszerint a Petőfi Társaság önt „tagjai sorából kizárta...” – BM Petőfi Társaságból való kizáratásának történetéről l. a **2626.**, a **2665.** és a **2669.** levél vonatkozó jegyzeteit.

Anno Domini 1920 – az Úr 1920. esztendejében

**2672. Babits – Ady Endréné Boncza Bertának,
Szekszárd, 1920. febr. 22. után**

Kézirat

Gépiratmásolat. – A BMKL nem jelöli.

Megjelenés

Babits és Csinszka 2004: 114–115. (56. levél), Téglás 1996: 445–446., Téglás 1997: 129–130.

Megjegyzés

Gépiratmásolat. – Keltezés a tartalom alapján. BM így fogalmaz e levelében: „Barátaim ugyan voltak olyan kedvesek, s értesítettek a Petőfi-társaságból való kidobatásomról.” Szabó Lőrinc (l. **2607.**) pedig 1920. február 22-én (l. **2670.**) írta a következő sorokat BM-nak: „Tegnap délután 5 órakor a Petőfi Társaság téged és Móricz Zsigmondot tagjai sorából (20 szavazattal öt ellenében) kizárt.” Mivel feltételezzük, hogy BM Szabó Lőrincet is az öt értesítő barátok között tartotta számon, így valószínű, hogy BM Ady Endréné Boncza Bertának írt levele 1920. febr. 22. után keletkezett.

Magyarázatok

Ady Endréné Boncza Berta – l. **2627.**

a Petőfi társaságból való kidobatásomról – l. **2626., 2665., 2669.**

**2673. Babits Sándor – Babitsnak,
Budapest, 1920. febr. 23.**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/183/12. – BMKL 4663.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintairás. – Dr. Babits Sándor ügyvéd bélyegzett fejléccel ellátott név- és címjelzéses ügyvédi levélpapírján.

Magyarázatok

Babits Sándor – Babits (IV) Sándor (l. 2610.)

a már megjelent verseket pótló fordításokat [...] előszót [...] a szóbanforgó mű másik felét – nyilvánvalóan BM egy készülő kötetéről van szó. 1920-ban, febr. 23. után BM-nak egy verseskötete, a Nyugtalanság völgye jelent meg a Táltos Kiadó gondozásában decemberben. Ez a kötet tartalmazza BM Előszavát is, nem tartalmaz azonban fordításokat, így feltételezhető, hogy Babits Sándor levelében nem erről a kötetről van szó. 1921-ben jelenik meg BM-től az Erato, az erotikus világköltészet remekeit tartalmazó kötet Bécsben, a Helasnál. Ez a kötet tartalmaz korábban már megjelent műfordításokat és újakat is (és Szabó Lőrinc által fordított verseket is), előszó azonban nem szerepel benne. Azt a feltevést, hogy itt az Eratóról van szó, erősítheti az is, hogy két nappal később kelt levelében Komjáthy Aladár cím szerint is utal BM készülő munkájára (l. 2675.). Babits Sándor szavai teljes mértékben illenének BM Pávatollak című, előszót, régebbi és újabb műfordításokat is tartalmazó kötetére (l. 2628.), ez a kötet azonban jan. 23-án már megjelent, tehát a levél szavai mégsem utalhatnak erre. A fenti műveken kívül 1920-ban jelenik meg a Purgatórium (ford. és az előszót írta BM, Bp., Révai, Pallas ny., 1920.), a Recitativ második kiadása (Táltos, 1920.), a Pokol és a Purgatórium összekötött változata (Bp., Révai, 1920.), és 1921-ben jelenik meg Goethe A napló című munkája (ford. BM, Bp., Genius, 1921.), A gólyakalifa második kiadása néhány novellával és verssel együtt (Bp., Athenaeum, 1921.), a Laodameia (Bp., Táltos, Élet ny., 1921.) és a Wilde Oszkár verseiből című kötet második kiadása (ford. BM, Bp., Athenaeum, [1921.], 1922.).

Somló – ismeretlen, feltehetően a BM kötetének megjelenését intéző kiadó munkatársa.

2674. Babits – Komjáthy Aladárnak, Szekszárd, 1920. febr. 25. előtt

Forrás

Komjáthy Aladár (l. 2611.) így kezdi 1920. febr. 25-én BM-nak írt levelét (l. 2675.): „Éppen azon a napon készültem neked írni, mikor a sürgönyödet megkaptam.” BM tehát még Komjáthy Aladár levelének (l. 2675.) kelte előtt sürgönyt küldött barátjának, ez a dokumentum azonban hiányzik.

2675. Komjáthy Aladár – Babitsnak, Újpest, 1920. febr. 25.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/753/22. – BMKL 7937.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintairás. – Gyűrött, szakadozott levélpapíron.

Magyarázatok

Komjáthy Aladár – l. 2611.

elutazásod előtt – BM 1920. febr. 15-én utazott haza Szekszárdra.

Táltossal – Inárcsi Farkas László, a Táltos Kiadó tulajdonosa (l. 2628.)

Recitativ – BM Recitativ című verseskötetének második kiadása 1920 augusztusában jelenik meg (l. 2620.)

Földível – Földi Mihály (l. 2628.)

Eratonak – BM készülő, Erato című műfordításkötete végül 1921-ben jelent meg Bécsben, a Hellas Kiadónál. A kötet az erotikus világköltészet remekeit tartalmazza az ókortól kezdve egészen a kortárs világirodalomig. A munkát François de Bayros grafikái illusztrálták.

Feketéékkel – Fekete múzeumi szolga és felesége (l. 2628.)

Lőrincnek – Szabó Lőrincnek (l. 2607.)

a Szózatnál – napilap, 1919 és 1923 között Schöpflin Aladár vezette az irodalmi rovatát.

szegény Apám menthetetlen, szörnyű elsüllyedése a semmiségbe – BM Ady Endrének Boncza Bertának (l. 2627.) írt leveléből tudjuk, hogy 1919 decemberében már haldoklott Komjáthy Aladár édesapja: „Aladár apja haldoklik.” (l. 2640.)

Pisti – Babits István (l. 2613.)

Pisti ügyéről – a Babits család rendszeresen munkálkodott Babits István hadifogolytábor-béli életének jobbá tételén, ez ügyben gyakran Komjáthy Aladár ügyintézői segítségét is igénybe vették.

külön írok – Komjáthy Aladár ez ügyben külön írt levele nem ismert. Komjáthy a következő említést Babits István ügyéről 1920. ápr. 4-én teszi, mikor BM nevében levelet ír Babits Angyalnak: „Mihály Pisti részére 1440 K-t azaz 6 dollárt a mai nap folyamán póstára adott.”

**2676. Mohácsi Jenő – Babitsnak,
Bécs, 1920. febr. 25.**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/901/1. – BMKL 8676.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintírás. – A levél szövegében a rektókon ismeretlen ceruzairású jelei.

Magyarázatok

Mohácsi Jenő – Mohácsi Jenő (1886–1944) író, drámaíró, újságíró, műfordító, színikritikus. A Tűz című szépirodalmi, kritikai és társadalmi havi szemle szerkesztője, 1908-tól a Pester Lloyd munkatársa volt. Írásai 1926-tól jelentek meg rendszeresen a NY-ban. 1936-tól a Kisfaludy Társaság tagja, 1942-től a Magyar Pen Club alelnöke lett. Német nyelvre való fordításaival jelentős munkát végzett magyar nyelvű színművek nemzetközi megismertetésében (pl. Csongor és Tünde, Az ember tragédiája, Bánk bán). Operalibrettókat is írt. 1944-ben deportálás közben halt meg.
a Gólyakalifa német fordításáról – BM A gólyakalifa (Der Storchkalif) című regényének német fordítása, Stefan I. Klein munkája 1920-ban jelent meg Lipcsében a Kurt Wolff kiadónál (l. **2619.**).

kettejük kizáratásáról – a levélíró BM és Móricz Zsigmond Petőfi Társaságból való kizáratására utal (l. **2626.**, **2665.**, **2669.**).

Darabot akarok írni – Mohácsi Jenő egy hónappal később már a darab tervezetének elkészültéről számol be BM-nak: „A darabon, amelytől nagy sikert és sok pénzt remélek, rengeteget dolgoztam. Struktúrája kész. Címe: Das zweite Leben. Jövő hét végén falura megyek, hogy megírjam.” (l. **2697.**). Novemberre már anyagi támogatót is talál a darab színreviteléhez dr. Marton Sándor személyében (l. **2791.**).

„*Nach eine Idee, vagy nach einem Roman Michael Babits 'von J. M.*” – „Babits Mihály ötlete, vagy regénye alapján írta Mohácsi Jenő”.

szíves sürgős engedélyét kérem – BM az engedélyeket minden bizonnyal megadta, hiszen későbbi levélváltásaik Mohácsi Jenővel már a darab konkrét ügyeiben folynak (l. **2694.**, **2697.**, **2709.**, **2711.**, **2791.**).

német operaszöveget is írok a tárgyból – Mohácsi Jenő rendszeresen írt operalibrettókat, A gólyakalifa alapján készített operalibrettója azonban nem ismert.

értesítsen sürgősen – BM egy hónapon belül válaszol Mohácsi Jenőnek (l. **2694.**)

2677. A Vasárnap – Babitsnak, Bécs, 1920. febr. 26.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1578/25. – BMKL 10450.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Gépirat tintaírású névaláírással.

Magyarázatok

Vasárnap – magyar nyelvű irodalmi hetilap volt Bécsben, első száma 1920 márciusában jelent meg (l. **2691.**).

Csehoszlovakiába – Csehszlovákia (csehül: Československo; szlovákul: Česko-Slovensko). Közép-európai ország 1918–1938 és 1945–1992 között. 1918 és 1920 között hivatalos neve Cseh-Szlovák Köztársaság vagy Csehszlovák Köztársaság volt.

Jugoszlaviába – 1918. dec. 1-je és 1929. okt. 3-a között hivatalosan Szerb–Horvát–Szlovén Királyság, vagy egyszerű formában Jugoszlávia.

Erdélybe – Erdély (l. **2611.**)

Nagyon kérjük [...] gondoljon rank – BM feltételezhetően reagált a Vasárnap felhívására, hiszen a Vasárnap szerkesztőségének a költőhöz írt következő levele így zárul: „Bizalommal fordulunk Önhöz, amikor arra kérjük, sziveskedjék [...] bennünket továbbra is támogatni.” (l. **2691.**). Olyan írás azonban, melyet a Vasárnap BM-től közölt volna, nem ismert.

félív – fél ív, nyomdászati kifejezés: egy ív 16 oldalt jelent.

budapesti szerkesztőnknek [...] nevét rövidesen közölhetjük önnel – nem ismert olyan levél, melyben a szerkesztő nevét közölték volna.

Kaczér Illés – (1887–1980) író, újságíró. Az Új Szatmár, a Pester Lloyd és a NY szerzője. Első regénye Khafrit, az egyiptomi asszony címmel Budapesten jelent meg. A kommün bukása után Bécsbe emigrált, majd az Új Kelet című napilaphoz hívták Kolozsvárra, ahol a Magyar Színházban drámáit is bemutatták (Megjött a Messiás, Tüz, Gólem ember akart lenni).

**2678. Szabó Lőrinc – Babitsnak,
Budapest, 1920. febr. 28.**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1169/2. – BMKL 9795.

Megjelenés

Szabó Lőrinc 1979: 262–263.

Megjegyzés

Ceruzaírás. – Az 1. fólió rektóján ismeretlen ceruzaírású rájegyzése, valamint ceruzajelei, a szövegben a 2. fólió verzóján is.

Magyarázatok

Szabó Lőrinc – l. **2607.**

Schöppflintől – Schöppflin Aladártól (l. **2611.**)

Aladár – Komjáthy Aladár (l. **2611.**)

A lakásodon – l. **2628.**

az öreg asszony – Feketéné (l. **2628.**)

az én lakásom – Szabó Lőrinc ekkor a Visegrádi u. 39. sz. alatt lakott (l. **2628.**).

Dehmelről – Richard Fedor Leopold Dehmel (1863–1920) német költő és író.

Osváth – Osvát Ernő (l. **2670.**)

egy figyelőre – egy cikkre a NY Figyelő című rovatában.

Omárhoz [...] Omar Khájjám – Szabó Lőrinc műfordításkötetéről l. **2670.**

8 ív – egy nyomdászati ív 16 oldalt jelent.

Heinrich Gusztávnak – Heinrich Gusztáv (l. **2670.**)

Hevesi – Hevesy Iván (1893–1966) esztéta, művészettörténész, kritikus. Az 1911–1912-es tanévben BM érettségiző tanítványa volt az Újpesti Magyar Királyi Fiúgimnáziumban (Éder 2002: 69–71.). A budapesti egyetemen művészettörténetet hallgatott. 1917–1918-ban a Jelenkor című kritikai folyóiratot szerkesztette. Képzőművészeti, irodalmi, film- és fotóművészeti kritikáit a NY is közölte.

Zolnai – lehetséges, hogy Szabó Lőrinc itt Zolnai Béla (1890–1969) magyar–német–francia szakos tanárra, irodalomtörténészre gondol. Zolnai 1914 és 1922 között előbb egy polgári iskolában, utóbb egy főreáliskolában tanított. 1923-tól a budapesti egyetem magántanára lett, 1925-től 1940-ig a szegedi egyetemen a francia irodalom professzora volt.

a Világban – az 1910-ben indult Világ című napilap rövid időn belül a publi-

cisztika központi orgánuma lett. 1913-tól Purjesz Lajos volt a felelős szerkesztője. Tárcarovatának vezetője Szabó Ervin, vezércikkírója Jászi Oszkár volt.

Bálint O. – ismeretlen újságíró.

Lőrinc – feltehetőleg a Révai Testvérek Irodalmi Intézet Rt. egyik embere (l. **2670.**)

Verlaine-ével – Verlaine Femmes című kötetének fordításáról van szó (l. **2670.**) egészen kiürítsék a románok Debrecen – Debrecen 1919. ápr. 24-én szállták meg a románok, s majdnem egy évig uralták a várost. A román csapatokat 1920 márciusában vonták ki teljesen Magyarország területéről.

a Centrálban – a Centrál Kávéház (l. **2648.**)

Karácsonyi Madonna – BM Karácsonyi Madonna című elbeszéléskötete 1920. febr. 6-án jelent meg a Táltos Kiadó gondozásában. A kötet BM novelláin kívül a költő Téli képzetek című versét és A literátor című egyfelvonásos érzékenyjátékát is tartalmazta.

Táltos – l. **2628.**

Pávatollak – BM Pávatollak című műfordításkötete (l. **2628.**)

szeretnék hazamenni – Debrecenbe

2679. Fóthy János – Babitsnak, Kaposvár, 1920. febr. második fele

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/458/5. – Képeslap. – BMKL 5942.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Kézírás. – Keltezés a tartalom alapján. A BMKL az 1920–1921 közötti időszakra keltezi a kaposvári Eszterházy utcát ábrázoló képeslapot. A bélyegző letépve. A levél minden valószínűség szerint 1920 folyamán kelt. A levelet a legkorábbi, forrásokkal alátámasztható keletkezési időszak alapján helyeztük 1920. febr. második felére. A lehetséges keletkezési időszakok: (1) Kaposvár, 1920. febr. második fele: Szabó Lőrinc a Kisnaplója (amelyet 1919. dec. és 1920. máj. 29. között vezetett) 1919. dec. és 1920. febr. közepe közti bejegyzéseiben többször említi, hogy Fóthy János a Centrál Kávéház (l. **2648.**) NY asztaltársaságának volt a tagja. Ebben az időszakban mindig délutánonként találkoztak. Fóthyyal 1919. dec.-ben (feltehetőleg dec. közepe táján, de min-

denképpen karácsony előtt) ismerkedtek meg, és hamarosan összetegeződtek. A társaság tagja volt többek közt Szabó Lőrinc, BM, Fóthy János, Sárközi György, Komjáthy Aladár (l. **2611.**), Schöpflin Aladár (l. **2611.**), Földi Mihály (l. **2628.**), Móricz Zsigmond. A Kisnapló bejegyzései alapján Fóthynak BM-lyal, Szabó Lőrinnel, Komjáthyval és Schöpflinnel volt a legközvetlenebb a kapcsolata. A rendszeres Centrál-beli találkozókat azonban – Szabó Lőrinc naplóbejegyzése szerint – Fóthy egy hosszabb, másfél hónaposra tervezett kaposvári tartózkodása miatt szüneteltette (1920. febr. 10. körül utazott haza). (Szabó 1979: 234.) Ez volt az első hosszabb távolléte Pestől, amióta megismerkedett BM-ékkel. Szabó Lőrinc a Kisnaplóban a továbbiakban nem tesz említést Fóthyról, de a két hétig Szekszárdon tartózkodó BM-nak febr. 22-én írott levelében (l. **2670.**) így ír róla: „Schöpflin Aladár rendesen bejár a Centrálba, de se vele, se többi ismerőseinkkel nem esett semmi újság. Fóthy helye még mindig nincs betöltve”, ami bizonyítja, hogy az asztaltársaság állandó tagjának számító fiatal költő hosszabb ideig maradt távol az összejövetelektől. Az is elképzelhető, hogy a BM-lyal tegező viszonyban lévő Fóthy nem sokkal hazautazása után (ahogy fogalmaz: „a Centrálbeli délutánok után, melyeket most nagyon sokáig nélkülöznom kell majd.”) – feltehetőleg február második felében – küldte ezt a képeslapot BM-nak, amelyben egyúttal Szabó Lőrincet is üdvözölte. Szabó a máj. 29-ig vezetett Kisnaplóban a későbbiekben ugyan nem említi Fóthyt, ez a tény viszont nem jelenti azt, hogy visszatérése után ne találkoztak volna gyakran a Centrálban, már csak azért sem, mert Fóthy NY-beli publikációinak magas száma alapján 1920-ban volt a legintenzívebb a kapcsolata a NY-körével. Inkább Szabó Lőrinc megszorodott mennyiségű munkáinak és ennek folyamányaként jobb anyagi helyzetének tudható be, hogy más kerül a figyelem középpontjába. Ezzel indokolja a naplóírás felfüggesztését máj. 29-i bejegyzésében: „Észrevettem már régen, hogy mikor nincs bajom, verseket írok, ha éhes vagyok, naplót. Mivel már 2 hónapja pang az egész, hát ezennel be is szüntetem a naplóírást.” (Szabó 1979: 248.) Egy kicsit későbbi keletkezési időszak is valószínűsíthető: (2) Kaposvár, 1920 nyara: a BM-levelezés fennmaradt darabjai igazítanak el ebben az időszakban, s bizonyítják, hogy Fóthy még 1920 nyarán és őszén is intenzív kapcsolatban volt BM-lyal és a fent említett NY-os asztaltársasággal. Az 1920. szept. 4-én Kaposváron kelt levele (l. **2772.**) tanúsága szerint Fóthy a nyár nagy részét (utolsó harmadát biztosan) otthon, Kaposváron töltötte, de továbbra is intenzív szakmai és baráti kapcsolatot ápolt BM-lyal, amit a levél tartalma és hangneme is alátámaszt („Neked küldöm szeretettel, kedves Mihály!” „[...] annak vennéd e verset, ami: egy verseiddel töltött és velük megtermékenyült nagyon szerény utóhangjának.” „A hókőzépi viszontlátásig igaz szeretettel és tiszte-

lettel köszönt | híved | Fóthy”). A baráti viszonyt azonban nem csak BM-lyal, hanem a Centrál NY asztaltársaságának már említett tagjaival is ápolta 1920 nyarán és őszén, olyannyira, hogy aug. első napjaiban többek közt őt is vendégül látták Schöpfliné a balatonkenesei nyaralójukban. A Schöpflin házaspár és vendégei 1920. aug. 1. és 4. között üdvözlő és invitáló képeslapot (l. **2757.**) küldtek az éppen Szekszárdon tartózkodó BM-nak, amelyet Fóthy és Komjáthy is aláírt. BM feltehetőleg nem látogatott el hozzájuk, de a Budapesten tartózkodó Szabó Lőrinc az aug. 3-án írott levele (l. **2756.**) megírásakor már tervbe vette az utat („Én is elutazom 5.-én, Schöpflin tata szívességéből Balatonkenesére. Ő már 1.-én kiment. De csak 4 napig lehet ott, úgyhogy e miatt el ne mulaszd a levélírást, ha egyébként akartál írni.”). Elképzelhető, hogy az 1920 nyarának nagy részét Kaposváron töltő Fóthy a júliusban és augusztusban hosszabb ideig Szekszárdon nyaraló BM-nak nyár elején vagy a hazautazását követő hetekben készült egy hosszabb levelet írni. Mivel hosszabb levele nem ismert ezekből az évekből, két lehetőség áll fenn: vagy megírta a tervbe vett levelet, de az nem maradt fenn (esetleg lappang valahol); vagy valamiért elmaradt a levélírás, s helyette szept. 4-én egy verset küldött egy rövid üzenet kíséretében az 1920. szept. közepére tervezett visszautazása előtt.

Magyarázatok

Fóthy János – l. **2670.**

hosszabb levéllel – BM-hoz írott hosszabb levele nem ismert.

Centrálbeli délutánok után – Fóthy János 1919 decemberében csatlakozott a NY asztalához a Centrál Kávéházban (l. **2648.**).

Lőrincet – Szabó Lőrinc (l. **2607.**)

2680. Tamás Ernő – Babitsnak, [?], 1920. febr. második fele – márc. 4. között

Forrás

A **2688.** levél. BM így kezdi Tamás Ernőnek írt levelét 1920. márc. 18-án: „Kötetét, az Elmúlt csodákat közel egyhónapi távollétem folytán csak most kaptam meg, illetőleg csak most olvashattam át”. BM 1920. febr. 15. és márc. 4. között tartózkodott Szekszárdon, ezért Tamás Ernő hiányzó levele valamikor febr. második felében és márc. 4. között keletkezhetett.

**2681. Ady Endréné Boncza Berta – Babitsnak,
Budapest, 1920. febr. vége**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/2337/3. – BMKL 5276.

Megjelenés

Babits és Csinszka 2004: 109. (55. levél)

Megjegyzés

Tintaírás.

Magyarázatok

Ady Endréné Boncza Berta – l. **2627**.

a Ny. Ady írásodért – BM Tanulmány Adyról című írása (NY 1920. febr. 1. 128–147.).

Virradatba – l. **2621**.

Figyelő-nevű körtünet – valószínűleg egy Figyelő álnéven publikáló újságíró. *Jókay* – Jókai Mór.

Ady Endrét temetni Jókai mellé – Jókai Mór sirja a Fimuei úti Nemzeti Sírkertben (másik nevén a Kerepesi temetőben) található. A Kismarty-Lechner Jenő és Füredi Richárd által tervezett híres síremléke csak 1928-ra épült fel, első fejfája – az író kívánsága szerint – saját házának kapujából készült. Ady Endre síremléke a Jókai-sírtól balra található.

Pósa bácsinak – Pósa Lajos (1850–1914) költő, ifjúsági író, a Benedek Elekkel 1889-ben együtt alapított Az Én Újságom című gyermeklap szerkesztője.

a Nagymama – l. **2664**.

minden rosszal számolnom kell – Ady Endréné Boncza Berta félelme beigazolódott: nagymamája egy hónappal később, 1920. ápr. 4-én elhunyt (l. **2701**.)

Érelmeszesedés – az érelmeszesedés (arteriosclerosis) az ütőerek (artériák) belső falainak beszűkülésével és megkeményedésével járó betegség.

Károlyt – Török Károly (l. **2646**.)

a kis Panni – Ady Endréné Boncza Berta szobalányának, Vonyicának (l. **2664**.) a kislánya.

a kis Tihanyival – Tihanyi Lajos (1885–1938) festőművész, grafikus. 1909-ben munkáival részt vett a Nyolcak tárlatán és 1911-ben a Nemzeti Szalonban megrendezett kiállításán. Ebben az évben került kapcsolatba a Világ

című lappal, Jászi Oszkárral, Lesznai Annával (l. **2717.**), Bölöni Györggyel, Tersánszky Józsi Jenővel és a társadalmi és művészeti modernizációt kívánó kortárs művészekkel, mindenekelőtt a Nyolcak csoportjának több tagjával: Berény Róberttel, Czigány Dezsővel, Czöbel Bélával, Kernstok Károllyal, Márfffy Ödönnel, Orbán Dezsővel, Pór Bertalannal, valamint Az utak elváltak címmel róluk kritikát író Lukács Györggyel. (A Nyolcak 2010: 392–401.) 1913-ban Berény Róbert, Czöbel Béla, Kernstok Károly, Márfffy Ödön és mások rajzai mellett a NY közölte egy tollrajzát, 1918-ban pedig Móricz Zsigmondról készített portréját. Ady Endréről és BM-ről is készített expresszív erejű portrét.

Vedresékkal – Vedres Márk (l. **2664.**).

Márfffyval – Márfffy Ödön (1878–1959) festőművész, grafikus. Ady barátja, majd özvegyének, Boncza Bertának (l. **2627.**) második férje, akivel 1920 augusztusában köt házasságot. A MIÉNK tagja, 1908-ban a Nyolcak alapító tagja. 1922-ben a Helikon Szalonban mutatta be műveit. A KÚT (Képzőművészek Új Társasága) alapító elnöke 1924-től. 1928-ban nagy sikerű kiállítást rendezett New Yorkban, majd az Ernst Múzeumban (1928, 1930, 1958). 1947-ben állami nagy aranyéremmel tüntették ki. (Török Sophie 2010: 111) *az ígért előszót [...] az illusztrációk [...] az első könyvhöz* – 1920-ban jelent meg Petőfi Sándor Salgó és Szilaj Pista című két elbeszélő költeménye az Amicus Kiadónál Márfffy Ödön új technikájú kőrajzaival és BM bevezető tanulmányával.

legközelebb részletesen írok – Ady Endréné Boncza Berta legközelebb 1920. márc. elején írt BM-nak (l. **2683.**).

Romain Rolland – Romain Rolland (1866–1944), francia író.

Michel-Angelóját – Romain Rolland Híres emberek életrajzai című befejezetlen sorozatának egyik darabja a Vie de Michel-Angelo (magyarul: Michel-angelo élete). (Bp., 1920. A világirodalom könyvtára 7–8. Memoire sorozat)

Aladárt – Komjáthy Aladár (l. **2611.**)

Tihanyi – Tihanyi Lajos.

Nagy Lacira – Moholy-Nagy László (1895–1946), eredetileg Weisz László festőművész, fotográfus, konstruktivista festő, ipari formatervező, művészeti szakíró, utóbb a weimari, majd a dessau Bauhaus tanára. Édesapja elhagyta családját, s így a fiú nagybátyja, dr. Nagy Gusztáv pártfogásában előbb Moholra, majd 1905-ben Szegedre került gimnáziumba, abba a városba, ahol a főreáliskolában 1906. okt. 3-a és 1908. júl. 23-a között BM helyettes tanár volt. Moholy-Nagy László 1913 őszén a Budapesti Magyar Királyi Egyetem jogi karára iratkozott be. 1915 elején vonult be, majd a tiszti iskolát követően az orosz frontra került. A BM-lyal való megismerkedésének há-

rom lehetséges története van. Az egyik szerint Komjáthy Aladár mutatta be őt BM-nak, a második alapján Babits István első éves joghallgató korában mutatta be az évfolyamtársát testvérének, a harmadik történet szerint Hevesy Iván, a későbbi esztéta, a NY majdani szakírója közvetítésével találkozott. A frontról fekete és színes ceruzával készített, a katona-, később a civil életet rögzítő rajzait közeli barátainak küldte. Hevesy Ivánnak 320 kártyát adott fel. BM-nak 1916-ban és 1917-ben három „szabályos” levelet küldött, a harmadikon már rajzzal, a negyedik levelet a hadikórházakat ellenőrző katonatisztként küldte Székesfehérvárról. (Sipos: 2008b: 74–78.) (Vö. BML 1916–1918: **1844.**, **2075.**, **2076.**) Naplójában Szabó Lőrinc (l. **2607.**) följegyzi, hogy sokat beszélgetett a szimpatikus fiatal festővel Ady Endrének Boncza Bertáról, akinek a képzőművész igen jó barátja volt. A beszélgetések tartalmát Szabó Lőrinc sajnos nem jegyezte le (Babits és Csinszka 2004: 113.).

Váradról – Nagyváradról (l. **2611.**)

Fehérné – Fehér Dezsőné (1878–1944), Fehér Dezsőnek, a Nagyváradai Napló tulajdonosának a felesége. Fehérék Ady Endre közeli barátai voltak, lapjuknál dolgozott a költő, s barátságuk Ady Nagyváradról (l. **2611.**) való távozása után is fennmaradt. Adyról és hitveséről, Csinszkaról való emlékeit Fehérné Dénes Zsófiának (l. **2664.**) mesélte el, aki történetüket később meg is írta emlékező könyvében (DÉNES Zsófia, Akkor a hársak épp szerettek... Legendaoszlató emlékezések és dokumentumok Ady váradi életéről, Bp., 1957.)

a román világ – l. **2611.**

Márkusnak – a Globus Nyomda tulajdonosa.

2682. Babits – Osvát Ernőnek, Budapest, 1920. febr. után

Kézirat

Eredeti. – MTA Ms 4699/34. – Levélfogalmazvány. – BMKL 3593.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintairás. – Aláírás nélkül. Keltezés a tartalom alapján. A rektón [*A veranda hűvös már...*] című vers ceruzairású fogalmazványa (BMKL 190.).

Magyarázatok

Osvát Ernő – l. **2670.**

recueillement-t – recueillement (fr) lelki befelé fordulás, magába szállás, önvizsgálat.

„*utolsó kezét*” – az ultima manus (lat) kifejezés magyar fordítása, a szövegkiadásban a költő által utoljára jóváhagyott változatot jelenti.

ezt a két fordítást – a levélfogalmazvány keltezésének bizonytalansága miatt nem tudni, melyik két vers fordításáról van szó.

2683. Ady Endréné Boncza Berta – Babitsnak, 1920. márc. eleje

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/2377/14. – BMKL 5246.

Megjelenés

Babits és Csinszka 2004: 116. (57. levél)

Megjegyzés

Tintairás. – Keltezés a tartalom alapján.

Magyarázatok

Ady Endréné Boncza Berta – l. **2627.**

Rég nem tudok rólad semmit – BM utoljára szekszárdi tartózkodása idején, 1920. febr. 22-én írt levelet Ady Endréné Boncza Bertának (l. **2672.**)

Reiter – Reiter László (1894–1945), az Amicus Könyvkiadó alapítója és működtetője. A kiadót Reiter bibliofil könyvek kiadása céljából hozta létre. E kiadó gondozásában láttak napvilágot 1920-ban magyarul és németül Petőfi Sándor elbeszélő költeményei, a Szilaj Pista és a Salgó, Márfy Ödön (l. **2681.**) rajzaival és BM bevezető tanulmányával (l. **2680.**).

az előszó – BM Petőfi Sándor elbeszélő költeményeihez írt bevezető tanulmánya.

Horváth Henrik – l. **2611.**

Vedresékkal – Vedres Márk (l. **2664.**)

**2684. Babits – Ady Endréné Boncza Bertának,
Budapest, 1920. márc. eleje**

Kézirat

Gépiratmásolat. – MTA Kézirattár K10/110. – A BMKL nem jelöli.

Megjelenés

Babits és Csinszka 2004: 118. (58. levél).

Megjegyzés

Gépiratmásolat.

Magyarázatok

Ady Endréné Boncza Berta – l. **2627.**

Leveledből – Ady Endréné Boncza Berta ezt megelőző levele (l. **2684.**)

Az illető ur – Reiter László (l. **2680.**)

Babits Sándor ügyvédet – Babits (IV) Sándor (l. **2610.**)

Horváth Henrik – Horváth Henrik (l. **2611.**)

Aladár – Komjáthy Aladár (l. **2611.**)

Vedresnek – Vedres Márk (l. **2664.**).

**2685. Babits – Szabó Lőrincnek,
Szekszárd, 1920. márc. 2. előtt**

Forrás

Szabó Lőrinc (l. **2607.**) Kisnaplójának 1920. márc. 2-i bejegyzésben (Szabó 1979: 238.) olvasható: „Ma kaptam Mihálytól egy lapot Szekszárdról: március 4-én Pesten lesz. Szóval, ma kedd van, és legkésőbb pénteken találkozhatunk.” Ez a hiányzó levél valószínűleg Szabó Lőrinc Bp., 1920. febr. 28-án írott levelére válaszolt, melyet Szabó így kezdett: „Nagyon szeretnék hírt kapni felőled [...]” (l. **2678.**).

**2686. Özv. Brandeis Ferencné Frey Melanie – Babitsnak,
Bonyhád, 1920. márc. 4.**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1827/18. – BMKL 5311.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintairás.

Magyarázatok

Brandeisz Ferencné Frey Melanie – feltehetően a bonyhádi takarékpénztár titkárának, Brandeisz Ferencnek (?–1910) az özvegye. Fiuk a publicisztikai írásait és irodalmi műveit Börzsönyi Béla néven publikáló Brandeisz Béla (1899–?) költő, a Szózat című napilap munkatársa.

kis készletemet kegyeskedjék megbírálni – a hölgy levelében saját írásait is elküldte BM-nak véleményezésre, a szövegek azonban nem maradtak fenn. *véleményt könyörögnék* – a hölgy 1920. márc. 31-én kelt leveléből kiderül, hogy BM „meleg hangú, enyhe kritiká”-val válaszolt Brandeisz Ferencné Frey Melanie levelére (l. **2693.**, **2695.**)

mire mellékelt értesítést kaptam – a hölgy szavai arra utalnak, hogy leveléhez mellékelte BM számára a NY-előfizetését igazoló postai értesítést – a levélhez csatolt értesítés azonban nem maradt fenn.

kegyeskedjék [...] néhány multévi számot küldetni – nem tudni, hogy BM küldött-e NY-példányokat a hölgy részére, mivel az özvegy következő levelében sem az esetlegesen küldött példányok megköszönéséről, sem azok ismételt kéréséről nem olvashatunk.

2687. Andersen György – Babitsnak, Budapest, 1920. márc. 10.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/20/2. – BMKL 3920.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintairás.

Magyarázatok

Andersen György – (1896–1975) költő, író. Tudósítóként egy ideig Párizs-

ban élt. Verseskötetei: Ölelés, Tovább!, Csók, Beszélgetés az Úristennel. A NY egy versét, az Önarckép címűt közölte (NY, 1926/18.).

második verseskötetéről – Andersen György Tovább! című kötete 1920-ban jelent meg a Kultura kiadásában.

a Nyugatban megemlékezni – Andersen György verseiről Laczkó Géza írt kritikát a NY Figyelő című rovatába (Laczkó Géza: Önvalomás egy könyvről. Andersen György első versei, NY, 1921/11.). Érdekes azonban, hogy míg Laczkó Andersen György első verseiről beszél, addig a költő BM-nak írt levelében „második verseskötetet” emleget. Fél évvel később, 1920. okt. 3-án kelt levelében Andersen György arra kéri BM-t, hogy írjon előszót a márciusban hozzá eljuttatott verseskötetéhez (l. 2779.). Levelében így fogalmaz: „sajnos az idő múlik és idestova fél éve lesz, hogy összegyűjtött verseimet elvittem Szerkesztő Uramnak”. Ez alapján arra következtethetünk, hogy kötetét 1920 márciusában még csupán kézirat formájában adta oda BM-nak a költő. BM Andersen Györgynek írt válasza nem ismert.

2688. Babits – Tamás Ernőnek, Budapest, 1920. márc. 18.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Levelestár. – BMKL 3778a.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintaírás.

Magyarázatok

Tamás Ernő – (1892–1955) költő, újságíró. 1924-től a Pesti Hírlap munkatársa, 1930 és 1934 között a NY Figyelő rovatának publicistája. Verseskötetei: Elmúlt csodák, Idegen istenek, Nem lehet örülni. Novelláskötete: Szédületben az élet.

közel egyhónapi távollétem folytán – BM 1920. febr. 15. és márc. 4. között Szekszárdon tartózkodott.

**2689. Babits – Beck Gyulának,
Budapest, 1920. márc. 26. előtt**

Forrás

Beck Gyula 1919. okt. 13-án írt egy megható levelet BM-nak (l. **2620.**). 1920. márc. 26-án írt újabb levele kezdő sorából kiderül, hogy BM válaszolt a fiúnak: „Mindenekelőtt mély köszönetemet fejezem ki Nagyságodnak, hogy válaszra méltatott.” (l. **2690.**)

**2690. Beck Gyula – Babitsnak,
Vác, 1920. márc. 26.**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1895/26. – BMKL 5026.

Megjelenés

Sipos 1976: 119. (részlet)

Megjegyzés

Tintairás.

Magyarázatok

Beck Gyula – l. **2620.**

válaszra méltatott – Beck Gyula 1919. okt. 13-án írt levelet BM-nak (l. **2620.**)
váci gimnázium – az 1714-ben gróf Kollonits Zsigmond váci megyés püspök által alapított Váci Kegyes-Tanítórendi Főgimnázium, 1919-től Váci Főgimnázium, majd váci Piarista Gimnázium.

Dante II. része nemsokára megjelenik – Dante Isteni színjátékának második része, a Purgatórium (l. **2610.**)

sziveskedjék egy gyűjtőívet küldeni – Beck Gyula 1920. júl. 12-én kelt levele alapján valószínűsíthető, hogy BM küldött gyűjtőívet a fiúnak. (l. **2747.**)

Petőfi Társaság [...] tagjai sorából kizár – l. **2626., 2665., 2669.**

**2691. A Vasárnap – Babitsnak,
Bécs, 1920. márc. 26.**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1578/26. – BMKL 10451.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Gépirás tinta- és ceruzairású névalírással. – A Vasárnap nyomtatott fejléc-
es levélpapírján: „VASÁRNAP IRODALMI HETILAP”.

Magyarázatok

Vasárnap – l. **2677.**

szíveskedjék a Vasárnap megjelenéséről lapjában megemlékezni – nem ismerünk a Vasárnapról szóló BM-írást a NY-ban.

bennünket továbbra is támogatni – l. **2677.**

Erdély Jenő[d] – Erdély Jenő író, újságíró. Írásait a NY 1911 és 1918 között, elsősorban a világháború idején rendszeresen közölte, mindenekelőtt a Figyelő című rovatában. Ezek mellett kiemelkedik A front lelke című hosszabb írása az első világháború idején megjelenő magyar tábori újságok kapcsán (NY, 1918/1.).

Kaczér Illés – l. **2677.**

**2692. Babits Mihályné Kelemen Auróra – Babitsnak,
Szekszárd, 1920. márc. 27.**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/179/117 – Távirat. – BMKL 4553.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Ceruzairás. – Rongált papíron, nehezen olvasható, elhalványult írásképpel. A szöveg gépiratmásolat alapján rekonstruálva.

Magyarázatok

Babits Mihályné Kelemen Auróra – l. **2613.**

honvédelmi minisztérium hadifogoly csoportja – a Honvédelmi Minisztérium hadifoglyok hazahozatalának intézésére létrehozott csoportja.

pisti – Babits István (l. **2613.**)

Imre – Kelemen Imre (l. **2623.**)

értessits – BM nevében Komjáthy Aladár ír levelet Szekszárdra 1920. ápr. 4. előtt arról, hogy a költő 1440 koronát adott postára hadifogoly öccse részére (l. **2700.**).

2693. Babits – Özv. Brandeisz Ferencné Frey Melanie-nak, Budapest, 1920. márc. 31. előtt

Forrás

A **2695.** levél: „Hálás köszönet a meleg hangú, enyhe kritikáért.”

2694. Babits – Mohácsi Jenőnek, Budapest, 1920. márc. 31. előtt

Forrás

A **2697.** levél: „Hálásan köszönöm kedves válaszát.”

2695. Özv. Brandeisz Ferencné Frey Melanie – Babitsnak, Budapest, 1920. márc. 31.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1827/16. – Névjegykártya. – BMKL 5312.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintairás. – Aláírás helyett nyomtatott név.

Magyarázatok

Brandeisz Ferencné Frey Melanie – l. **2686.**

a meglehangú, enyhe kritikáért – 1920. márc. 4-én kelt levelében a hölgy elküldte BM számára saját írásait véleményezésre (l. **2686.**)

szabad még egy kísérletet tennem? – a levélíró névjegykártyához csatolva valószínűleg újabb írásokat küldött.

úgy vágyom a biztató szót – BM válasza nem ismert.

2696. A Magyar Királyi Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium – Babitsnak, Budapest, 1920. márc. 31.

Kézirat

Eredeti. – Budapest Főváros Levéltára VIII. 18. d. (Budapesti Királyi Ügyészség peres iratai) – A BMKL nem jelöli.

Megjelenés

Téglás 1996: 446–447.

Megjegyzés

Gépirat.

Magyarázatok

Magyar Királyi Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium – 1919. nov. 24. és 1920. dec. 16. között a Keresztény Nemzeti Egyesülés Pártja színeiben Haller István volt a Huszár, a Simonyi-Semadam- és a Teleki-kormány valóság- és közoktatásügyi minisztere.

proletárdiktatúra – Magyarországon 1919. márc. 21-én alakult meg a Forradalmi Kormányzótanács nevet viselő kormány, s az országot Tanácsköztársasággá nyilvánították. A proletárdiktatúra 1919. aug. 1-jéig tartott.

egyetemi tanári állást vállalt – BM-t 1919. márc. 25-én a Tanácsköztársaság kormánya kinevezi egyetemi tanárnak a budapesti egyetemre. A tanítást 1919. ápr. 8-án kezdi meg: Az irodalom elmélete címmel főkéllégiumot tart, és meghirdeti az Ady költészetét értelmező stílusgyakorlat órákat. (Sipos 2008: 117.) *„Új Világ” című ifjúsági folyóiratban* – ifjúsági folyóirat 1919-ben. A lap mindössze négy számot élt meg. Felelős szerkesztője Purjesz Lajos és Supka Géza, főmunkatársa Benedek Marcell volt. Az első szám kiváló szerzőket vonultatott fel. Köztük volt BM, Benedek Marcell, Schöpflin Aladár, Móricz Zsigmond, Barta Lajos és a természettudós Sztrókay Kálmán. Ebben a számban jelent meg Dutka Ákos tollából Ady halálhíre a fényképével

együtt. Az első két számot az Ifjúság Irodalmi Rt. adta ki, a harmadik kettős szám kiadója már a Közoktatásügyi Népbiztosság volt.

különös nézőszögből vitatta a haza és nemzet fogalmát – BM Az igazi haza. Cikk a Szóatról című írásában Vörösmarty romantikus nemzet- és hazafogalmával szemben egy másféle, semmiképpen sem politikai hazafogalomról beszélt. (Babits 1978: II., 551.)

jóllehet betegség címén kérte nyugdíjazását – BM 1918 szept. 3-án „hatósági orvosi bizonyítvánnyal felszerelt” iratban kérte ideiglenes nyugállományba helyezését. Kérését – tekintettel arra, hogy állami gimnáziumokban rendes kinevezett tanárként leszolgált tíz évet – a minisztérium a 201812/18, XII. 3. sz. leiratával teljesítette (Sipos 2008: 47.).

Haller – Haller István (1880–1964) újságíró, keresztényszocialista politikus, miniszter. Négy évig a szatmári papnevelő intézet növendéke volt. 1908 és 1918 között a Katolikus Népszövetség főtitkára. 1920-ban a Keresztény Nemzeti Egyesülés Pártjának elnöke. Ő készítette elő és terjesztette be a nemzetgyűléshez a javaslatot a numerus claususról.

2697. Mohácsi Jenő – Babitsnak, Bécs, 1920. márc. 31.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/901/2. – BMKL 8677.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintairás.

Magyarázatok

Mohácsi Jenő – l. **2676.**

ügyvéd unokaöccsétől – Babits (IV) Sándor (l. **2610.**)

a darabon – Mohácsi Jenő BM A gólyakalifa című regényének ötlete nyomán dolgozott egy színdarabon (l. **2676.**)

Das zweite Leben – A második élet (ném).

a boldogító igenről [...] értesítene – BM minden bizonnyal igennel válaszolt Mohácsi ötletére, hiszen későbbi levélváltásaik már a darab konkrét ügyeiben folynak (l. **2709.**, **2711.**, **2791.**).

**2698. Ady Endréné Boncza Berta – Babitsnak,
Budapest, 1920. márc.**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/2377/39. – BMKL 5269.

Megjelenés

Babits és Csinszka 2004: 120. (59. levél).

Megjegyzés

Tintaírás.

Magyarázatok

Ady Endréné Boncza Berta – l. **2627.**

kedves pajtásom – Ady Endréné Boncza Berta itt talán Márfy Ödönre (l. **2680.**) utal.

Réitől – Réti István (1872–1945) festőművész, esztéta. A nagybányai művésztelep alapítója, a nagybányai mozgalom teoretikusa. A bergsoni intuícióelméletet próbálta a képzőművészetre alkalmazni. Portréfestőként, illusztrátorként is jelentős. A Képzőművészeti Főiskola rektora volt. Baumgarten-díjas (1941), műveiből 1957-ben a Magyar Nemzeti Galéria emlékkiállítást rendezett. (Török Sophie 2010: 552–553.)

**2699. Jaschik Álmos – Babitsnak,
Budapest, 1920. ápr. eleje**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/634. – Névjegykártya. – BMKL 7150.

Megjelenés

Csiszár–Vendel 1991: 48–49.

Megjegyzés

Tintaírás. – Aláírás helyett nyomtatott név.

Magyarázatok

Jaschik Álmos – (1885–1950) festőművész, illusztrátor. Magániskolája volt Budapesten. Illusztrálta az önálló kötetben megjelent Laodameiát (1921

[1920. dec.] Tálto). 1924-től művésztelepet létesített Esztergomban oly módon, hogy iskoláját Esztergomba helyezte ki a nyári szezonra. 1926-ban kiállított az esztergomi Balassa Társasággal. (Török Sophie 2010: 207.)
Centrálba – a Centrál Kávéház (l. **2648**.)

2700. Babits és Komjáthy Aladár – Babits Angyalnak, Budapest, 1920. ápr. 4. előtt

Kézirat

Eredeti. – Babits Mihály Emlékház (Szekszárd) 78. 1. 9 – BMKL 2736.

Megjelenés

Csiszár–Vendel 1991: 11.

Megjegyzés

Tintairás. – Keltezés a tartalom alapján. A következő mondat 1920 tavaszához köti a levelet: „rövidesen mégis csak rá kell térni a foglyok hazaszállításának az ügyére és én remélem, hogy a békeszerződés erre nézve is rendszeres utasításokat fog tartalmazni.” Az elköszönés pedig – „Kellemes húsvéti ünnepeket kívánunk” – nyilvánvalóvá teszi, hogy a levél közvetlenül 1920 húsvétja előtt született. Húsvétvasárnap 1920-ban ápr. 4-re esett. A 2. fólió verzóján [Komjáthy Aladár] ceruzairású költségvetése.

Magyarázatok

Komjáthy Aladár – l. **2611**.

Babits Angyal – l. **2609**.

Mihály [...] *Misi* – BM, a levelet ugyanis Komjáthy Aladár írja.

Pisti – Babits István (l. **2613**.)

Gajdusek – ismeretlen.

békeszerződés – 1920 januárjában Párizsban és környékén zajlottak az első világháborút lezáró béketárgyalások. A magyar küldöttség 1920. jan 7-én érkezett Párizsba, gróf Apponyi Albert vezetésével, soraiiban gróf Bethlen Istvánnal és gróf Teleki Pállal. A delegációt azonnal a Neuilly-ben lévő Château de Madrid nevű szállóba internálták, és ott házi őrizetben tartották, azaz valójában nem vehettek részt a konferencián. Csak 1920. jan. 16-án – a béketervezet végleges lezárása után – nyílt lehetőség arra, hogy a magyar küldöttség is előadhassa az álláspontját. Ekkor tartotta meg gróf Apponyi Albert a francia külügyminisztérium földszinti dísztermében, a békekonferencia Legfelső

Tanácsa előtt, híres „védőbeszédét”. Apponyi beszéde sokakban nagy hatást keltett, mivel azonban a békeszerződést illetően a döntés már megszületett, érveit nem vették figyelembe. A szerződést végül a lényegében erre kinevezett Simonyi-Semadam Sándor kormányának küldöttei, Drasche-Lázár Alfréd rendkívüli követ és Benárd Ágoston, népjóléti miniszter írták alá 1920. június 4-én a Versailles-hoz tartozó Nagy-Trianon kastélyban. A szerződést az 1921. évi XXXIII. törvénycikkkel iktatták be a magyar jogrendszerbe.

Kellemes husvétii ünnepeket – húsvétvasárnap 1920-ban ápr. 4-re esett.

mellékelt bírálatokat – a levélhez mellékelve küldött anyag nem maradt fenn.

Akadémia – Magyar Tudományos Akadémia

Budapesti Szemléből – a Budapesti Szemle az MTA folyóirata 1857 és 1944 között. Történelmi, irodalmi, jogi, geográfiai, természettudományos, politikai, gazdasági, technikai tartalmú cikkeket közölt.

Négyesy László – (1861–1933) irodalomtörténész, esztéta, stíliszta, az MTA tagja. 1901-től 1932-ig a pesti egyetem magántanára, professzora. BM, Juhász Gyula, Kosztolányi Dezső (l. 2607.), Tóth Árpád és mások költői indulását is ösztönözte az általa vezetett stílusgyakorlat-szeminárium.

Területvédő Liga – Magyarország Területi Épsége Védelmi Ligája, mely 1918 novemberétől az 1920-as évek elejéig működött. A békétárgyalások előkészítésének tudományos támogatására alapította Budapesten Karafiáth Jenő jogász, Kelemen Kornél ügyvéd, Lázár Andor ügyvéd, Lázár Ferenc közjegyző, Milotay István újságíró és Pethő Sándor újságíró. Elnökei id. Lóczy Lajos, gr. Teleki Pál és Urmánczy Nándor voltak. A Tanácsköztársaság idején főszerkesztették, 1919 augusztusában szerveződött újra. A trianoni szerződés ratifikálása után országszerte elterjedt jelszava a „Nem, nem, soha!”. Pályázatára született a Magyar hiszekegy és a „Csonka Magyarország nem ország, egész Magyarország mennyország” jelmondat.

Magyar Múzsza – l. 2670.

Császár Elemér – l. 2670.

2701. Török Károly – Babitsnak, Budapest, 1920. ápr. 4.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1592. – A BMKL nem jelöli.

Megjelenés

Kiadatlan

Megjegyzés

Gépirat.

Magyarázatok

Török Károly – l. **2646.**

Özv. törökfalvi Török Károlyné szül. deésfalvi Boncza Berta – l. **2664.**

a kerepesi út melletti temető – a Fiumei úti Nemzeti Sírkert, másik nevén Kerepesi (úti) temető, Magyarország egyik legfontosabb temetője. Része a Magyar Nemzeti Pantheon.

róm. kath. – római katolikus

belvárosi plébániatemplomban – Budapest Belvárosi Nagyboldogasszony Főplébánia az Erzsébet híd pesti oldalán.

Özv. Ady Endréné szül. Boncza Bertuka – Ady Endréné Boncza Berta (l. **2627.**) *Szombatfalvy Alberték* – Szombatfalvy Albert (1848–1922) rendőrtiszt, egy időben Budapest rendőrfőnöke volt. Pályája kezdetén Érmindszenten dolgozott segédjegyzőként. Később közbenjáró volt Boncza Miklósnál, Boncza Berta édesapjánál Ady és Boncza Berta házasságának ügyében.

2702. Babits – Ady Endréné Boncza Bertának, Budapest, 1920. ápr. 4. után

Kézirat

Gépiratmásolat. – MTA Kézirattár K10/103. – A BMKL nem jelöli.

Megjelenés

Babits és Csinszka 2004: 122. (61. levél).

Megjegyzés

Gépiratmásolat. – Keltezés a tartalom alapján Az azonos dátummal keltezett leveleket a BML köteteiben betűrendben szoktuk közölni. E két levél esetében azonban kivételt teszünk: bár keltezésük azonos, 1920. ápr. 4. után, a levélszövegekből egyértelműen kiderül, hogy BM levele előbb született, mint Ady Endréné Boncza Bertáé. „Ha megengeded, a napokban fel foglak keresni” – írja BM. Ady Endréné Boncza Berta pedig feltételezhetően BM ezt követő látogatását köszöni meg levelében: „Nagyon köszönöm, hogy fönt jártál nálam és fáj hogy nem voltam itthon.”

Magyarázatok

Ady Endréné Boncza Berta – l. **2627**.

Nagymama elhunyt a alkalmából – l. **2701**.

Aladár – Komjáthy Aladár (l. **2611**.)

Az Ady verseket – az először 1918-ban megjelent, A halottak élén című Ady-kötet új kiadásának verseiről van szó.

Mielőtt felmennék, irok – nem tudni, BM írt-e végül a látogatása előtt.

2703. Ady Endréné Boncza Berta – Babitsnak, Budapest, 1920. ápr. 4. után

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/2337/24. – BMKL 5256.

Megjelenés

Babits és Csinszka 2004: 121. (60. levél).

Megjegyzés

Tintaírás. – Keltezés a tartalom alapján.

Magyarázatok

Ady Endréné Boncza Berta – l. **2627**.

H. Laci – a levélíró Hatvany Lajosra utal, akit barátai Lászlónak, Lacinak hívtak. Hatvany Lajos (1880–1961) író, kritikus, irodalomtörténész, aki támogatta a NY alapítását, és 1911-ig a folyóirat egyik szerkesztője volt. Havi apanázs ellenében megvásárolta az Ady-versek kiadási jogát, sajtó alá rendezte A halottak élén című kötetet. 1919-ben nem csak arra készült, hogy megjelentesse a 2. kiadást, hanem tervezte egy Ady-válogatás, esetleg az összegyűjtött versek közreadását is (BML 1918–1919: 762.). A Tanácsköztársaság alatt emigrált: Bécsben, Berlinben és Párizsban élt. 1927-ben hazatért, 1928-ban két év fegyházbüntetést kapott, amelyből kilenc hónap után amnesztiával szabadult. 1928-ban ismét elhagyta az országot, 1939-től Angliában élt. 1947-ben települt végleg haza, és a budapesti egyetem tanára lett. 1959-ben Kossuth-díjat kapott.

Feketétől – l. **2628**.

2704. Földessy Gyula – Babitsnak, Budapest, 1920. ápr. 7.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/459/1. – BMKL 5946.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintairás. – A NY nyomtatott fejléces levélpapírján.

Magyarázatok

Földessy Gyula – (1874–1964) irodalomtörténész, Ady „poéta adminisztrátora”. Ő rendezte sajtó alá Az utolsó hajók címmel Ady hátrahagyott verseit. 1951-ben Kossuth-díjban részesült. (Török Sophie 2010: 179.)

Osvát barátomnak – Osvát Ernő (l. **2670.**)

az Ön Ady-tanulmányára – BM Tanulmány Adyról című írása, mely a NY 1920/3–4. számában jelent meg.

az én vita-iratomnak a Nyugatban való megjelenése – Földessy Gyula rendszeresen publikálta a NY-ban Ady Endrével kapcsolatos írásait: Ady Endre édesanyja (NY 1937/12.), Ady Endre édesapja (NY 1929/9.), Ady és a zsidóság (NY 1925/23–24.), Ady: Rövid dalok. Válasz Kardos László bírálata (NY 1923/4.), Ady-élmények (NY 1923/15–16.). E levélben feltűnik a Felelet Babits Mihálynak című tanulmánya (NY 1921/7.) egy gondolata, e tanulmány első bekezdésének egyik mondata ugyanis szinte teljesen azonos a levél egy sorával: „És nem annyira a magam igazságát akarom megvédeni, mint inkább újabb adalékokat szolgáltatni az Ady-probléma tisztázásához.” – olvasható a NY 1921/7. számában, Földessy Gyula NY-ban megjelent legkorábbi Ady-írásában. A Felelet Babits Mihálynak című cikk azonban nem lehet azonos azzal a tanulmánnyal, melyről a levélíró beszél, hiszen a cikk válasz egy a NY 1921. márc. 16-i számában közölt BM-írásra: „Babits e folyóirat márc. 16. számában válaszol második Ady-könyvem polemikus részeire és tanulmányom egyes lapjait újra megbírálja. Személyemet illető kvalifikálásaihoz semmi szavam, de nem hagyhatom szó nélkül tárgyszerű fejtegetéseit.” Az a tanulmány tehát, melyet Földessy mind levélben, mind pedig a Felelet Babits Mihálynak című cikkben megemlít, nem a NY hasábjain jelent meg.

2705. Hendel Ödön – Babitsnak, Újpest, 1920. ápr. 7.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/567/27. – BMKL 6751.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintaírás. – Rongált levélpapíron.

Magyarázatok

Hendel Ödön – (1881–1924) történelem–földrajz szakos tanár, BM kollégája az Újpesti Magyar Királyi Főgimnáziumban, a történelmi szertár őre. A *Dizionario del Risorgimento Italiano* című történelmi szaklexikon számára megírta az olasz szabadságharc magyar hőseinek életrajzát. BM Dante-fordítását megkülönböztetett figyelemmel kísérte. (Éder 2002: 67.)

„*anch io sono pittore*” – magam is festő (ol).

midőn Ti úgy tizenhárom évvel ezelőtt feltüntetek irodalmunkban – Hendel Ödön itt minden bizonnyal az 1908-ban induló NY első költőnemzedékére gondol: BM-ra, Juhász Gyulára, Kosztolányi Dezsőre (l. **2607.**), Tóth Árpádra. *Apollo* – Apollón (a rómaiaknál Apollo) a görög mitológiában Zeusz és Létó gyermeke, a ragyogó Nap, a költészet, a zene, a tánc, a művészetek istene.

füzfásip – a költői mesterség jelképe.

szatír – a görög mitológiában erdők és rétek kecskelábú istensége. A szatírok buja vágyakkal üldözték a nimfákat, és a mulatók közt táncoltak Dionüszosz ünnepségein.

a jámbor fríg szatírnak sorsa – a mitológiai hagyomány szerint Midasz királynak, kinek keze érintésétől minden arannyá változott, egyszer döntenie kellett Apollón és egy fríg szatír között egy zenei versenyben: mivel Midasz Apollón ellen döntött, a zene istene a király füleit számárfüllé változtatta. Az uralkodó titkát csak borbélyja ismerte, ő azonban nem tudván e titkot magában tartani, elment a mezőre, és megsúgta a nádasnak – azóta susog a nádas. Feltehetően erre a történetre utal kissé pontatlanul (nem a fríg szatírnak, hanem Midasz királynak változott meg a sorsa) a levélíró.

a márciusi Nyugatban [...] „Über allen Gipfeln...” néhány magyarázatát – a NY 1920/5–6. száma közölte Goethe Vándor éji dala című versét Gellért Oszkár és MórícZ Zsigmond fordításában, valamint a vers leghíresebb műfordítás-

változatát, Tóth Árpád munkáját. Tóth Árpád a versfordítást mint a maga „szerény kísérletét” Kosztolányi Goethe-cikkéről című írása végén szerepelteti.

tizennégy esztendővel öregebben – ezek szerint Hendel Ödön huszonöt éves korában fordította le kísérletezősképpen Goethe költeményét.

János Farkas – Johann Wolfgang von Goethét (1749–1832) szokás volt keresztneveinek magyar megfelelőivel emlegetni.

Tiber folyó – a Rómát kettészelő folyó (Tiberis, Tevere), a Latium fő folyója, melyet a monda szerint Tiberinus albai királyról neveztek el. Az Appenninekből ered Toscanában, majd 406 km-en keresztül Umbrián és Latión áthaladva a Tirrén-tengerbe torkollik Róma kikötőjénél, Ostiánál.

Villa Borghese – kastély Róma második legnagyobb parkjának területén. Az épületben található a Galeria Borghese, mely többek között Bernini, Tiziano, Raffaello és Veronese alkotásait őrzi.

Goethe szobra – a Villa Borghese parkjában áll Goethe neoklasszicista szobra. Goethe nem messze a parktól, a Via del Corso 18. számú házában élt, és saját bevallása szerint soha, sehol nem volt olyan boldog, mint Rómában.

Lalagé édes kacajával – görög beszélő név, jelentése: „fecsegő, csivitelő”. Horatius egyik versének ihletője, mosolyáról híres, nagyon kedvesen csevegő női alak.

Tomi lesz számomra – Tomi (ma: Konstanca) a Fekete-tenger partján fekvő ókori város, ide száműzték a római aranykori irodalom kiemelkedő költőjét, Publius Ovidius Nasót (Kr. e. 43–Kr. u. 17/18). A város neve a szellemi magány és számkivetettség metaforájává lett.

folyóiratod „Figyelő” rovatában – a NY Figyelő című rovata.

Siamo intesi? – megértettük? (ol)

a Gickelhahn ormán [...] a Gickelhahn deszkabódéja – a Vándor éji dala című versét Goethe egy kirándulás alkalmával írta fel az ilmenauai vadászház falára a Gickelhahn csúcsán 1780. szept. 6-án.

Friedrich – Caspar David Friedrich (1774–1840), a német romantika jelentős festője. Műveinek tárgya a természet volt, festményei azonban metafizikus-transzcendens módon ábrázolják a látottakat. Híres festményei többek között: Vándor a tenger felett, Nő az ablaknál, Az élet lépcsőfokai. Hitvallása szerint „a festőnek nemcsak azt kell festenie, amit maga előtt lát, hanem azt is, amit magában lát”. Jacques-Louis David így írt róla: „Vele vonult be a tragédia a tájképfestészetbe.” Goethehez személyes és alkotói barátság fűzte.

a halál réve felé járva [...] egész lelkével átéli ifjonti intuíción – halála előtt Goethe még egyszer elment megnézni a deszkafalba vésett nyolcsoros költeményét.

juttasd majd vissza, kérlek – nem tudni, BM mikor juttatta vissza Hendel Ödönnek a küldeményeket: annyi bizonyos, hogy 1920. ápr. 20. előtt BM válaszelevet küldött barátjának, s hogy személyes látogatást is tervezett hozzá (l. 2713. és 2714.)

*Schöpflin Aladár*nak – Schöpflin Aladár (l. 2611.)

Vasárnapi Újság – a Vasárnapi Újság című 1854 és 1922 között megjelenő képes, ismeretterjesztő hetilap, melynek célja a nemzeti szellem ápolása, a magyar nyelv művelés és az ismeretterjesztés volt. A lap címadója Brassai Sámuel, a lapot elindító kiadó és tulajdonos Heckenast Gusztáv volt. Az újság fénykorának kiemelkedő szerzői többek között Jókai Mór, Arany János, Tompa Mihály voltak. Schöpflin Aladár (l. 2611.) is itt kezdte pályáját irodalmi szerkesztőként és kritikusként.

a Purgatoriódról [...] maholnap könyv lesz belőle – Dante Isteni színjátékának második része, a Purgatórium 1920. júl. 23-án jelent meg a Révainál BM előszavával.

Aladár – Komjáthy Aladár (l. 2611.)

Eileithyia – az ókori görög mitológiában a várandós és a szülő nők istennője, Homérosznál „a szülés gyámola”. Hendel Ödön itt átvitt értelemben a műalkotás, a könyv megszületésének oltalmazójaként említi.

Irj, ha csak pár sort is – BM még 1920. ápr. 20-a előtt válaszol Hendel Ödönnek (l. 2713.)

Kaposinak – Kaposy József (l. 2650.)

2706. Földessy Gyula – Babitsnak, Budapest, 1920. ápr. 7. után

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/459/4. – BMKL 5947.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintaírás. – Keltezés a tartalom alapján. Földessy Gyula így ír BM-nak 1920. ápr. 7-én kelt levelében: „Osvát barátomnak átadtam az imént egy kéziratot, mely válasz az Ön Ady-tanulmányára.” (l. 2704.) Mivel ezt a levelet Földessy a következőképpen kezdi: „Osvát fölkért, keressem fel Önt és beszéljek meg Önnel egyet-mást megjelenendő kéziratom ügyében”, s hogy

milyen kéziratról van szó, azt nem magyarázza, így egyértelmű, hogy e levél csak az ápr. 7-i levél után keletkezhetett.

Magyarázatok

Földessy Gyula – l. **2704.**

Osvát – Osvát Ernő (l. **2670.**)

megjelenendő kézirat – Földessy Gyula egy Ady Endréről szóló tanulmányáról van szó (l. „az én vita-iratomnak a Nyugatban való megjelenése” magyarázatát a **2704.** levélben).

2707. Békássy Istvánné Bezerédj Emma – Babitsnak, Budapest, 1920. ápr. 10.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/255/11. – BMKL 5056.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintairás.

Magyarázatok

Békássy Istvánné Bezerédj Emma – (1865–1944) a lörenti nemzetségből származó Bezerédj család sarja. Nagyapja, Bezerédj György (1779–1863) vásárolta meg a „Rába berek és a Sorok rétek közt” fekvő sennyei kastélyt. Bezerédj Emma Békássy István főispán felesége lett. Házasságukból született Békássy Ferenc, az 1915. június 25-én a galíciai fronton elesett fiatal költő-tehetség. Békássy Istvánné Bezerédj Emma fia munkáit Elmerült sziget (1915), Fantáziák és gondolatok (1916) és Írókról és irodalomról (1918) címen adta ki. A hölgy BM Békássy Ferencről írott nekrológja (B. F. huszárönkéntes: elesett az északi harctéren 1915. június. NY, 1915, aug. 1., 824–828.) után kezdett levelezni a költővel, első levelét 1916. máj. 26-án küldte BM-nak (l. BML 1914–1916: **1728.**, **1729.**). Békássy Istvánné Bezerédj Emma fia költői s írói munkásságának ápolásán túl maga is író, kritikus és műfordító volt. Elsősorban angol irodalommal foglalkozott, 1929-ben a NY angol-szakértője lett, tanulmányokat közölt Virginia Woolfról, Keynesről, az angol

nyelvterület irodalmáról, T. S. Eliotról, Pristley-ről, a legújabb áramlatokról. Ő maga Rosti Magdolna álnéven publikált. (Sipos 1999a)

Ferire – Békássy Ferenc (1893–1915) költő. 1911-től már Cambridge-ben, a King's College-ban történelmi tanulmányokat folytatott, tagja lett az „Apostolok” társaságának, az egyetem legkiválóbb diákjait tömörítő klubnak, melynek akkor – ahogyan Cs. Szabó László írta – „fő csillaga s mozgató szelleme” John Maynard, a későbbi Lord Keynes, a Világbank majdani alapító elnöke volt. Az Apostolok társaságának tagjai sorába tartozott Virginia és Leonard Woolf, M. Forster, Ford Madox Ford, Bertrand Russell és – éppen Békássy Ferenc szavazatának köszönhetően – Wittgenstein is. Békássy Ferenc 1912-ben a King's College-ban pályadíjat nyert Browning, az íróművész című esszéjével, 1913-ban pedig elkészítette és felolvasta tanulmányát a magyar költészet utolsó hét évről (Ady-, Babits- és Kosztolányi-versrészletek angol fordításával). A tehetséges ifjú mindezek mellett egy magyar költői antológia kiadását is tervezte, ezenközben pedig verseket írt angolul és magyarul. 1914 januárjában elküldte költeményeit Babits Mihálynak (l. BML 1912–1914: **1455.**). A hadüzenet hírére hazatért, önkéntesnek jelentkezett. 1915. június közepén a galíciai frontra vezényelték, ahol a kiérkezést követő harmadik napon Dobronócnál, Csernovic mellett elesett. A halálhír megrendítette BM-t, aki ebben a tragikus eseményben is bizonyítva látta, hogy a háborúban „a legkiválóbb elem pusztul el”, a háborút követően pedig most is „jön a fajnak nagy elkorcsosulása” – az ilyen halál tehát egyben a jövő elvesztése is. (Sipos 1999a) *a könyvről [...] az életrajzot* – Békássy Istvánné Bezerédj Emma meg akarta írni fia életrajzát, ehhez a munkájához már korábban, 1918 nyarán is kérte BM segítségét: „Kérem tetőzve minden szívesességét még avval hogy megírja nekem mik és milyenek azok a részek melyeket kihagyandóknak tart ha az életrajz a »nagy« közönségnek lesz szánva. Ugy tapasztalom mégis nagyon zavar a továbbírásnál hogy ezt nem tudom, s ha megírja jobban is meg fogom érteni mi a különbség amelyet a szűk kör és a nagy közönség közé tesz. Én magam ezt a rajzot valahogy a saját maga számára írom: hogy legyen. Azontúl magamnak is: magamnak magyarázom meg Ferit. S még azontúl valami komplikált módon neki. Valahogy úgy hogy: látod hogy értettelek – hogy ezt is tudom rólad amit nem mondtál – vagy csak sejtettél...” (l. BML 1918–1919: **2236.**)

kérem látogasson meg – a hölgy és BM levelezésében nem maradt fenn arra utaló információ, hogy a látogatás megvalósult-e.

a tervre melyről tavaly a kommunizmus kitörésekor [...] irtam – Békássy Istvánné Bezerédj Emma 1919. ápr. 2-án, Sennyén kelt levelében írt egy régi keltű, nemes tervéről BM-nak. A terv szerint a Rába-berek és a Sorok rétek közt elterülő parkban álló kis-sennyei kastély gazdasági épületeit és a park területét

szellemi-kulturális célokra ajánlaná fel: „Itt tehát szeretnénk létesíteni először egy üdülő-pihenő telepet szellemi munkások számára, evvel kapcsolatban egy könyvtárt melynek elég értékes alapjai megvannak. Ezeket szeretném valahogy, legalább részben a Vörösmarty-akadémia aegisze alá helyezni. Végül egy Nature-Parkot, melynek természetkutatók örülhetnének. Ezen terv mögött van egy más idea is; összeköttetéseink az angol intellektuális világgal.” Ez a terv a Tanácsköztársaság idején nem valósulhatott meg a politikai, gazdasági, pénzügyi és morális viszonyok romlása miatt – és nem valósult meg a két világháború közötti időszakban sem. Békássy Istvánné Bezerédj Emma elgondolása csak évtizedekkel később, 1953-ban ért révbbe: a pusztuló kastély, Majtényi Károly erőfeszítései révén, előbb a szombathelyi képzőművészek, utóbb a Művészeti Alap kezelésébe került, ma a Magyar Alkotóművészeti Közalapítvány működteti. (l. BML 1918–1919: **2480.**)

irtam valamit amit talán a Nyugat közölne? – a NY először 1928-ban közöl írást az asszonytól (Rosty Magdolna: A keresztfa előtt. NY, 1928/8.)

Véghéknél – Verebi Végh Gyula (1870–1951) művészeti író, festő, múzeum-igazgató és családja. Végh Gyula édesanyja Bezerédj Angéla volt (Török Sophie 2010: 662.), Békássy Istvánné Bezerédj Emma unokatestvére.

az Iparm. Muzeumban – az Iparművészeti Múzeumban.

2708. Babits Mihályné Kelemen Auróra és Babits Angyal – Babitsnak, Szekszárd, 1920. ápr. 11.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/179/118. – BMKL 4554.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintairás.

Magyarázatok

Babits Mihályné Kelemen Auróra – l. **2613.**

Babits Angyal – l. **2609.**

Ismét nem jöttél haza – BM utoljára 1920. febr. 15. és márc. 4. között járt otthon Szekszárdon (l. **2664., 2668., 2672., 2675., 2678., 2680.**).

husvétkor – 1920-ban húsvét ünnepe ápr. 4-re esett.

szegény szerencsétlen kis öcsédnek – a hadifogolytáborban lévő Babits Istvánnak (l. **2613.**).

küldtél dollárokat – Komjáthy Aladár BM nevében Szekszárdra írt levelében 1920. ápr. 4. előtt arról számol be, hogy a költő 1400 koronát, azaz 6 dollárt küldött el postán öccse számára (l. **2700.**)

szegény Pistinkről valamit hallhatnánk – Babits Istvánról (l. **2613.**)

Aladárnak – Komjáthy Aladár (l. **2611.**)

a te lustaságodért igyekszik nekünk kárpótlást adni – BM nevében sokszor Komjáthy Aladár írt leveleket Szekszárdra (l. **2628., 2675., 2701., 2736. 2742., 2796.**).

mikor jössz haza? – BM legközelebb 1920 nyarán látogatott haza Szekszárdra. (l. **2752.**)

Angyus érdekeit az iskolánál – Babits Angyal a szekszárdi polgári leányiskolában állt alkalmazásban rendes tanárként (l. **2609.**)

Feketével – l. **2628.**

Sanyival – Babits (IV) Sándor (l. **2610.**)

napa – az anyós régies kifejezése.

kondolálni – kondoleálni (lat) részvétet nyilvánítani.

Mi van a purgatóriummal? – BM édesanyja Dante Isteni színjátéka második részének, a Purgatóriumnak fordítási munkálatai és megjelenése után érdekli (l. **2610.** és **2619.**).

Andréval – André István (1855–1938) szekszárdi úri szabó, a helyi ipartestület elnöke.

mint ősszel a mikor beteg voltam – Babits Angyal 1919. szept. 26-án kelt levelében számol be BM édesanyjának betegségéről (l. **2615.**).

Kálmánékat – feltehetőleg Buday Kálmán (1863–1944) orvostól, patológusról, egyetemi tanárról, az MTA tagjáról van szó, aki részt vett BM édesapjának gyógyításában és a BM betegségével kapcsolatos konzíliumokban. (BCSL 1996: 16; „... kínok és álmok közt...” 2004: 175.)

Szternéréket – ismeretlenek.

Czender – ismeretlen.

Jozsótól – esetleg Holub József (1885–1962) történész, egyetemi tanár, az MTA tagja. 1909-től 1923-ig a Magyar Nemzeti Múzeum kéziratárának őre, 1920 után a budapesti majd a pécsi egyetemen tanított. A család gyakran Jozsónak hívta.

írd kérlek – BM legközelebb 1920. jún. 22. és 25. között ír haza Szekszárdra Babits Angyalnak (l. **2736.**).

a két nyelvű könyveket – nem tudni, hogy Angyal pontosan milyen könyvekre gondolt.

**2709. Babits – Mohácsi Jenőnek,
Budapest, 1920. ápr. 14. előtt**

Forrás

A 2711. levélben 1920. ápr. 14-én Mohácsi Jenő így fogalmaz: „Vettem uno-kaöccse levelét és ma az Önét is.”

**2710. Kaposy József – Babitsnak,
Budapest, 1920. ápr. 14.**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/672/8. – Névjegykártya. – BMKL 7320.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Ceruzairás. – Rongált.

Magyarázatok

Kaposy József – l. 2650.

korrektúra-íveket – mivel a Dante-kutató Kaposy a Pokol megjelenésének idején is átolvasta és segítő szándékú javaslataival segítette a mű nyomdai levonatát (l. BML 1918–1919: 2197.), így elképzelhető, hogy a Purgatórium megjelenés előtt álló változatával is megtette ugyanezt.

**2711. Mohácsi Jenő – Babitsnak,
Bécs, 1920. ápr. 14.**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/901/7. – BMKL 8678.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintairás.

Magyarázatok

Mohácsi Jenő – l. **2676**.

unokaöccse – Babits (IV) Sándor (l. **2610**.)

a dolog – Mohácsi Jenő BM A gólyakalifa című regényének német nyelvű színdarabbá való átültetéséhez kért engedélyt a költőtől (l. **2676**.)

az ügyvéd urat – Babits (IV) Sándort.

2712. György Oszkár – Babitsnak, Budapest, 1920. ápr. 15. vagy ápr. 15. után

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/532/33. – BMKL 6543.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintaírás. – Keltezés a tartalom alapján. A levél keletkezését a BMKL így határozza meg: [1920. április]. Mivel azonban BM Könnytelenek könnyei című verse, melyre György Oszkár hivatkozik, a NY 1920. ápr. 15-én megjelent számában olvasható, így bizonyos, hogy a levél aznap vagy azután keletkezett.

Magyarázatok

György Oszkár – (1882–1945) tanár, költő, műfordító. BM egyetemi társa volt. Székesfehérváron tanított, 1938–39-ben a Vár című folyóiratot szerkesztette. A holokauszt áldozata lett. 1924-ben készített egy pályarajzot BM-ről, mely azonban kéziratban maradt. György Oszkár ekkor őszinte, vádló levelet írt BM-nak, melyben felpanaszolta, hogy a NY-nak küldött írásai nem jelentek meg, egyúttal Osvát személyét is megjelölte mint lehetséges okot: „Vagy miért nem írtad meg, hogy más (talán Osváth) az oka?” (Idézi: Sipos 1999 I: 478–479.) Valószínűleg tényleg ő nem értett egyet az írások közlésével, hiszen Osvát halála után, 1930 és 1936 között György Oszkár több kisebb ismertetése és verse is megjelent a folyóiratban. (Török Sophie 2010: 205.)

a könyveidet – nem tudni, hogy BM pontosan mely könyveit dedikálta György Oszkár számára.

a Nyugatban a „Könnytelenek könnyei”-t – BM Könnytelenek könnyei című verse a NY 1920/7–8. számában jelent meg.

**2713. Babits – Hendel Ödönnek,
Budapest, 1920. ápr. 20. előtt**

Forrás

A 2714. levél, melyben Hendel Ödön így ír BM-nak 1920. ápr. 20-án: „Nagy örömet szerezteél nekem látogatásod hírével”.

**2714. Hendel Ödön – Babitsnak,
Újpest, 1920. ápr. 20.**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/567/28. – Képeslap. – BMKL 6752.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintairás. – Richard Strausst ábrázoló lapon. A bélyeg letépvé.

Magyarázatok

Hendel Ödön – l. 2705.

Józsi barátunk – Kaposy József (l. 2650.)

Purgatoriodat – Dante Isteni színjátékának második része, a Purgatórium, mely 1920. július 23-án jelent meg a Révainál BM előszavával.

szedik – nyomdai eljárás: kiemelő keretbe szerkesztett szövegszedés.

**2715. Fekete József – Babitsnak,
Budapest, 1920. ápr. 28.**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1579/6. – BMKL 5763.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintairás. – Rongált levélpapíron.

Magyarázatok

Fekete József – ismeretlen fiatalember, az Eötvös Collegium diákja. A BMKL alapján Fekete József mindössze ezt az egy levelet küldte BM-nak, BM pedig egyáltalán nem írt levelet neki.

Csobanoglu Babér Gidki – krími tatár költő, neve ebben a formában ismeretlen.

Eötvös Kollégiumban – az Eötvös József Collegiumot báró Eötvös Loránd alapította a párizsi École Normale Supérieure mintájára 1895-ben. 1910-ben építette Alpár Ignác a Collegiumnak máig otthont adó Ménesi úti háromemeletes szép épületet, mely akkoriban a Gellérthegy déli részén az egyetlen ház volt. A kollégium első kurátora Eötvös Loránd, igazgatója a fizikus Bartoniek Géza volt, aki a porosz mintára szervezett magyar oktatási rendszerben egy francia szellemiségű szívet teremtett. A tanárképző kollégium kitűnő tanulóknak, elsősorban vidéki szegényebb rétegekből vagy középosztályból származó tehetséges fiataloknak az otthona volt. Az első kollégista nemzedékbe tartozott Szabó Dezső (l. 2607.), Kodály Zoltán, Szekfű Gyula, Horváth János, Gombocz Zoltán, Pais Dezső, Gyergyai Albert, Balázs Béla, Laczkó Géza (l. 2611.), Zsirai Miklós és Kuncz Aladár.

Lausanne – a Genfi tó partján fekvő város Svájc francia ajkú részén, Vaud kanton fővárosa.

Krim – a Krím-félsziget a Fekete-tenger és az Azovi-tenger között. Más népek mellett a krími tatárok lakják, egy türk etnikai csoporthoz tartozó népcsoport, mely több török és nem török népcsoport keverékeként jött létre az idők folyamán, és akik a krími tatár nyelvet beszélik.

ha szíveskedik a fordításra vállalkozni – BM nem fordított verseket a tatár költőtől.

Zempléni Árpád-asztaltársaság – Zempléni (Imrey) Árpád (1865–1919) költő, műfordító tiszteletére elnevezett társaság az Eötvös Collegiumban. Zempléni Árpád 1906–1907-ben a Petőfi Társaság másodtitkára, 1911-től a Kisfaludy Társaság tagja volt. Vargha Gyula és Ábrányi Emil mellett a századvég egyik jelentős műfordítója, többek között Maupassant és Verlaine műveit ültette át magyar nyelvre. Sokat foglalkozott Vajda János életművével. Életében igen népszerű volt az olvasók körében, halála után azonban kiesett az irodalmi köztudatból. (BML 1918–1919: 636–637., 2293.)

a fordítást nekem [...] elküldeni szíveskedjék – BM válasza nem ismert.

**2716. Babits – Lesznai Annának,
Budapest, 1920. ápr.**

Forrás

A 2717. levélben Lesznai Anna ezt írja: „köszönöm kedves sorait”.

**2717. Lesznai Anna – Babitsnak,
Budapest, 1920. ápr. után**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/638/1. – BMKL 8385.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintairás.

Magyarázatok

Lesznai Anna – Lesznai Moskovicz Anna Amália (1885–1966) költő, író, grafikus, ipar- és festőművész, Hatvany Lajos unokatestvére. 1913–18-ig Jászi Oszkár felesége volt. 1919–30-ig Bécsben élt, emigrációban. 1939-ben ismét külföldre kényszerül: New Yorkban művészeti oktatással foglalkozott. Az Ernst Múzeum gyűjteményes kiállítást rendezett neki 1932-ben. (Török Sophie 2010: 483.)

Köszönöm könyvét – nem tudni, Lesznai Anna BM mely kötetére gondol.

Édenkertemet – Lesznai Anna Édenkert című verseskötete 1918-ban jelent meg a grafikusnő saját tervezésű borítójával.

**2718. Babits – Szabó Lőrincnek,
Budapest, 1920. máj. eleje**

Kézirat

Eredeti. – MTA Ms 4699/102. – BMKL 3710.

Megjelenés

Szabó Lőrinc 1979: 275.

Megjegyzés

Ceruzaírás. – A rektón BM ceruzaírású, áthúzott feljegyzése: „<Gráf 56–83>”. A verzón BM tintaírású szavai, szintén áthúzva: „<május 5, d. e. 8 óra-kor Zrinyi u. 2[...]. I[I]. 192. sz. Lampért Ferenc detektiv>” (l. 2721.) A levél keltezése BM ceruzaírású rájegyzései alapján: a kis papírlapon eredetileg BM feljegyzései álltak, ezeket húzta át a költő, hogy megfogalmazhassa Szabó Lőrincnek (l. 2607.) írt rövid üzenetét. A feljegyzések között található keltezésből („május 5”) kiindulva ez a levél május elején keletkezhetett. Mivel 1920 az az év, amikor BM Komjáthy Aladárral (l. 2611.) még, Szabó Lőrinnel pedig már mindennapos, személyes kapcsolatban állt, így e levél minden bizonnyal 1920. máj. elején íródott.

Magyarázatok

Szabó Lőrinc – l. 2607.

Aladár – Komjáthy Aladár (l. 2611.)

2719. Földessy Gyula – Babitsnak, Budapest, 1920. máj. 3.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/459/5. – BMKL 5948.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintaírás. – Keltezés a tartalom alapján: a levélpapíron olvasható keltezés „máj 3.” nem ad támpontot a levélírás évének tekintetében, azonban a szöveg tartalma egyértelműen Földessy Gyula 1920. ápr. 7-én írt leveléhez (l. 2704.) köti az írást. A 2. fölió rektóján BM ceruzaírású feljegyzése: „II. Szalag u. 8/10.” E feljegyzés Babits Mihályné Kelemen Auróra 1920. márc. 27-én kelt leveléhez (l. 2692.) köthető, melyben BM édesanyja arra kéri fiát, hogy öcs-cse ügyében menjen el a honvédelmi minisztérium hadifogolycsoportjába, a Szalag utcába.

Magyarázatok

Földessy Gyula – l. 2704.

írásonnak – Földessy Gyula egy Ady költészetével foglalkozó írásáról van szó (l. **2704.**).

„özvegy legények táncáról” – Ady Endre *Özvegy legények tánca* című verse. *ledisputálhatatlanul* – disputa (lat) vita, vitatkozás.

ha utólag bekerülhetnének [...] visszakapom a kéziratot [...] szeretném becsusztatni – ezek szerint a levél írása idején Földessy tanulmánya már a szerkesztőségben volt, s az író a szöveg kiegészítését a korrektúrában kívánta megtenni. E levél alapján a **2704.** levélben szereplő adatokhoz kiegészítve még jobban bizonyítható, hogy az a tanulmány, amiről itt és a **2704.** levélben szó van, nem a NY-ban jelent meg, hiszen Földessytől Adyval kapcsolatos írást először a NY 1921/7. száma közölt *Felelet Babits Mihálynak* címmel – az 1920 tavaszán történő korrektúrázás ehhez a tanulmányhoz azonban még túl korai volna.

Búgnak a tárnák – Ady Endre *Búgnak a tárnák* című verse.

2720. Babits Angyal és Babits Mihályné Kelemen Auróra – Babitsnak, Szekszárd, 1920. máj. 4.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/35/113. – BMKL 4219.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintairás.

Magyarázatok

Babits Angyal – l. **2609.**

Babits Mihályné Kelemen Auróra – l. **2613.**

oly rég nem adtál hírt magadról – BM utoljára húsvétkor, 1920. ápr. 4-e előtt adott hírt magáról Komjáthy Aladár közvetítésével (l. **2700.**)

most igazán csak azért írok – Babits Mihályné Kelemen Auróra és Babits Angyal 1920. ápr. 11-én is küldött levelet BM-nak, melyben több különböző témáról is beszél: Babits István ügyéről és más, családot érintő eseményekről is (l. **2708.**).

ügy mentél el – BM 1920. febr. 15. és márc. 4. között Szekszárdon tartózkodott.

a „*Purgatóriummal*” – BM édesanyja Dante Isteni színjátéka második részének, a Purgatóriumnak fordítási munkálatai után érdeklődik: a kötet a Révai-nál jelenik majd meg 1920. júl. 23-án.

Aladár – Komjáthy Aladár (l. **2611.**)

Pistitől – Babits István (l. **2613.**)

kaptunk egy-egy lapot – Babits István így írt édesanyjának és húgának 1919. dec. 31-én Nikolszk-Usszurijszkból: „Kedves Nővérem és Anyám! Megragadok minden alkalmat, hogy íjak Nektek; most egy olasz úrral, aki Európába utazik, expédiálok a lapot. Jó egészségben vagyok, csak az idegeim és a fogaim mentek tönkre. Sok mindent kellett végigcsinálni azóta, hogy Bereзовkáról eljöttünk. Itt is még minden elégtelen: a lakás, az ellátás rossz, duplaágyakon alszunk; nem kapunk húst és elrongyolt ruhákban járunk; szabad mozgás nincs. Nem vádoljuk az oroszokat, de a művelt emberiség szégyene tartózkodik itt a szibériai száműzetésben velünk, akik már senkinek többet nem árthatunk és nem is akarunk. Szerencsém, hogy a barátaim, akiknek a japán táborban jól megy, támogatnak. Kérlek, küldjeteke pénzt (50 dollárt) egy svájci Vöröskereszt küldöttséggel, tőlük a pénzt bizonyosan megkapom. Ezen az úton küldjeteke könyvet is és írtatok sokat Magatokról és az ismerősökről. Miután három lapot június 22-ről és a szeptember 14-i levelet megkaptam, hál’ Istennek, megnyugodtam. Remélem, találkozunk még az életben! Sok csók Pista.” (Buda 2005: 566–567.). Két hét múlva, 1920. jan. 13-án Babits István újabb levelet ír haza: „Kedves Anyám és Nővérem! Decemberben 3 lapot kaptam június 22-ről, és egy levelet szeptember 14-ről keltezve, amelyek engem Veletek kapcsolatban megnyugtattak. Nagyon ideges és sovány vagyok, különben csak segíthet rajtam, ha a hazautazás, amire most ugyancsak semmi kilátás sincs, később következhet be. Nagyon kérlek Benneteket, küldjeteke 50 dollárt egy Vöröskereszt küldöttséggel, hogy jobban fenntarthassam magam. Aztán kérem írtatok minden ismerősről a megfelelő úton. Én sajnos nem írhatok annyit, amennyit szeretnék. Köszöntök Mindenkit és csókolja kezeiteket Nennével együtt Pista.” (Buda 2005: 567–568.)

pricsen – Pritsche (ném) támlátlan deszkaágy.

Vöröskeresztes komissióval – komisszió (lat) megbízás, meghatalmazás, bizottság.

Leopold Lajos – l. **2615.**

Leichtnével – Leopold Róza, Leopold Lajos nővére, Leicht Lajosnak (l. **2726.**), a Szekszárdi Takarékpénztár igazgatósági elnökének a felesége.

rekvirálásokról [...] a rekvirálóknak – rekvirál (lat) kíván, követel; háború idején a katonaság számára hatóságilag lefoglal.

jó lenne ha megírnád – BM nevében 1920 júniusában küld levelet haza Komjáthy Aladár, melyben így fogalmaz: „Mihály nem tudni még pontosan mikor megy haza.” (l. 2736.)

vöröskeresztes hadifogoly lapot – a szibériai hadifoglyokkal kétféleképpen lehetett összeköttetést teremteni, illetve megpróbálni azt. Vagy a Magyar Vöröskereszt külön e célra kibocsátott levelezőlapján, vagy a Hadifoglyokat Gyámolító és Tudósító Hivatalon keresztül lehetett zárt levélcsomagot eljuttatni hozzájuk. *Angyusnak [...] ma van a születése napja* – Angyal ekkor ünnepelte 34. születésnapját.

jöjj meg [...] e hó végéig – BM csak 1920 júliusában látogat ismét Szekszárdra.

2721. A Magyar Királyi Államrendőrség Főkapitánysága Idegenek Ellenőrzési Osztálya – Babitsnak, Budapest, 1920. máj. 4.

Kézirat

Eredeti. – MTA Ms 4699/138. – Nyomtatvány. – A BMKL nem jelöli.

Megjelenés

Téglás 1996: 448.

Megjegyzés

Nyomtatvány ceruzaírású, dőlt betűvel szedett kitöltéssel.

Magyarázatok

Magyar Királyi Államrendőrség Főkapitánysága Idegenek Ellenőrzési Osztálya – 1881-ben hozták azt a törvénycíkket, melynek alapján a fővárosi rendőrségből Székesfővárosi Magyar Királyi Államrendőrség lett, melynek élén a főkapitány áll.

saját érdekében [...] felkeressen – BM-t az Államrendőrség a Tanácsköztársaság alatt betöltött szerepe, egyetemi tanársága, Az igazi haza. Cikk a Szózatról című írásának és tanári nyugdíjának ügyében vizsgálta. Az 1920. máj. 5-én tartott vizsgálatról készült jelentés a következőképpen zárul: „ez ideig oly terhelő adatot, ami nevezett bűnössége mellett szólna, beszerezni nem sikerült.” (Téglás 2006: 448–449.)

**2722. Babits – Kornfeld Mórícénak,
Budapest, 1920. máj. 5. előtt**

Forrás

A **2724.** levél, melyben Kornfeld Mórícéné így fogalmaz: „nagyon köszönöm [...] az örömet, melyet könyvének elküldésével szerzett.”

**2723. Graf Ferenc és Petzl, A. – Babitsnak,
Budapest, 1920. máj. 5.**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1827/72b. – Levélkártya. – BMKL 6411.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintaírás. – A verzón [Török Sophie] tintaírású feljegyzése a levélíróról: „Szabó Lőrinc ismerősei akiknél <...> sokszor küldtek karácsonykor bort sokszor <...> a gazdag borkereskedőről <...> nővérével lakott, <...>.”

Magyarázatok

Graf Ferenc – l. **2670.**

nálunk – feltehetően Grafék Podmaniczky u. 31. sz. alatti lakásában.

A. Petzl – Graf Ferenc testvérenek a férje vagy még inkább maga a leánytestvér, akit Szabó Lőrinc leveleiben Petzlnéként emleget. Nem tudni, hogy az A. mit takar. (l. Szabó 1979: 332)

**2724. Kornfeld Mórícéné – Babitsnak,
Budapest, 1920. máj. 5.**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/767/1. – Levélkártya. – BMKL 8005.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintairás.

Magyarázatok

Kornfeld Mórincé – Weiss Marianne, Weiss Manfréd lánya, Kornfeld Móric (1882–1967) hitvese. Dr. Kornfeld Móric bankár, politikus, jogász, közíró, a GYOSZ (Magyar Gyáriparosok Országos Szövetsége) igazgatósági tagja, a felsőház örökös tagja (1927–44) volt. 1917-től kezdve támogatta a NY-t és szerzőit: még ebben az évben 20 ezer koronát utaltatott át a beteg Adynak. 1927-ben a genfi konferencián ő képviselte Magyarországot, s ugyanebben az évben Bethlen Istvánnal együtt megalapították a Magyar Szemle Társaságát. A Magyar Szemlében számos közgazdasági és politikai cikket publikált. 1929-től BM Kornfeldék rendszeres vacsoravendége volt. A költő 1920-tól könyveit rendszeresen dedikálta és elküldte Kornfeld Mórincnak és feleségének. Kornfeld Mórictól 1944-ben a Gestapo Németországba hurcolta, de a család személyes szabadságát garantáló különmegállapodás értelmében az SS tíz hét után szabadon bocsátotta, s a 32 főből álló „rokoni csoport”-ot (a Kornfeld és a Chorin család tagjait) Lisszabonba (Estorilba) telepítették. (Széchenyi 2006: 37–44, 62–67.)

könyvének – BM rendszeresen küldött a házaspárnak dedikált könyveket: nem tudni, hogy az asszony itt melyik könyvre gondol.

2725. A Révai Testvérek Irodalmi Intézet Rt. – Babitsnak, Budapest, 1920. máj. 7.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1858/10. – BMKL 9345.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Ceruzairás. – „Cégszerű aláírás: Lőrincz.”

Magyarázatok

Révai Testvérek Irodalmi Intézet Rt. – l. **2610**.

a rajzokat – valószínűleg Dante Isteni színjátékának második részét, a Purgatóriumot díszítő rajzokról van szó, melyek Zádor István munkái.

észrevételeit velem [...] közölni szíveskedjék – BM válasza nem ismert.
[*Lőrincz?*] – rekonstrukciós olvasat, feltehetőleg Lőrincz Ernőről van szó
(l. 2670.).

2726. Babits Mihályné Kelemen Auróra – Babitsnak, Szekszárd, 1920. máj. 9.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/179/119. – BMKL 4555.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintaírás.

Magyarázatok

Babits Mihályné Kelemen Auróra – l. 2613.

alig egy hete hogy levelem ment számodra – Babits Mihályné Kelemen Auróra 1920. máj. 4-én írt utoljára fiának (l. 2720.).

Gaál Mózi – ifj. Gaál Mózes (l. 2663.).

Angyus iskolájának – Babits Angyal 1908-tól a szekszárdi polgári leányiskolában állt alkalmazásban rendes tanárként.

Kovácsné – Kovács Dávidné, Babits Angyal igazgatónője. Fiát, Kovács Lászlót barátság fűzte BM-hoz. (BML 1918–1919: 674–675., 713–714., 2347., 2403.)

Halászné – a szekszárdi polgári leányiskola tanára, Babits Angyal kolléganője.

Imréék – Kelemen Imre és hozzátartozói (l. 2623.).

ne rekvirálhassák – l. 2720.

Leicht – Leicht Lajos, a Szekszárdi Takarékpénztár igazgatósági elnöke 1913 és 1929 között. Felesége Leopold Róza, Leopold Lajos testvére (l. 2720.).

Angyus is kéri hogy felelj – BM nevében Komjáthy Aladár ír levelet Szekszárdra 1920 júniusában (l. 2736.).

**2727. Sebestyén Károly – Babitsnak,
Budapest, 1920. máj. 10.**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1129/1. – Névjegykártya. – BMKL 9620.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintáírás. – Aláírás helyett nyomtatott név. A rektón ismeretlen ceruzáírású rájegyzése.

Magyarázatok

Sebestyén Károly – (1872–1945) író, irodalomtörténész, újságíró. 1895-től gimnáziumi tanár Budapesten. 1904-től a Budapesti Hírlap és a Pester Lloyd munkatársa. 1912-től 1933-ig a Színművészeti Akadémia tanára. (Török Sophie 2010: 970.)

Etter Géza ur – Etter Géza (1899–?) színész, Sebestyén Károly tanítványa a Színművészeti Akadémián. Színészi pályáját 1922. márc. 1-jén kezdte.

Rohde – Erwin Rohde (1845–1898) német klasszika-filológus, Nietzsche barátja.

Gr Romanját – Erwin Rohde *Der Griechische Roman und seine Vorläufer* (A görög regény és előfutárai) (1876) című munkája.

**2728. Babits Angyal
és Babits Mihályné Kelemen Auróra – Babitsnak,
Szekszárd, 1920. máj. 17.**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/35/114. – Feladóvevény. – BMKL 4220.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintáírás.

Magyarázatok

Babits Angyal – l. **2609**.

Babits Mihályné Kelemen Auróra – l. **2613**.

Most már harmadszor irunk dacára, hogy Te nem felelsz – BM édesanyja és húga 1920. máj. 4-én és máj. 9-én is írtak levelet a költőnek (l. **2720**. és **2726**.).

Anyi – Babits Mihályné Kelemen Auróra (l. **2613**.)

nagyon szeretném, ha a névnapomra [...] itthon lennél – máj. 31-én van az Angélák névnapja.

Pistitől lapot kaptunk – Babits István (l. **2613**.) 1920. márc. 9-én a következő levelet írja édesanyjának Nikolszk-Usszurijszkból: „Kedves Anyikám! A névnapodon nagyon sokat gondoltam Rád és az emlékezés és a remény, hogy Téged csakhamar megölelhetlek, erőt adott a fogság utolsó nehéz napjainak bátor kitartására. Tegnap vettem egy lapot december 26-ról és nemrégén egy távirati pénzküldeményt 30 jénről, amiért sok köszönet! Talán még egyet lehetne küldeni, ámbár nekünk igazán sok kilátásunk van most a hazautazásra. Most nálunk is minden jobban megy, egy svájci küldöttség segítségével az amerikai magyarság fog gondoskodni rólunk. Egészségügyileg jól vagyok, és remélem csakhamar összeszedem magam a kiosztott ennivaló segítségével. Húsvétra sokszor csókol és üdvözlöl a hálás Pista” (Buda 2005: 577–578.)

gyere meg már pünkösdre – Pünkösöd 1920-ban máj. 23-ra esett, BM azonban csak júliusban látogat majd haza Szekszárdra

hozd magaddal Aladárt! – Komjáthy Aladár (l. **2611**.) élni kívánt ezzel a lehetőséggel, hiszen BM nevében írt júniusi levelében így fogalmaz: „Ha megengedik én is lemegyek pár napra, mert már rég nem voltam kedves körükben és Pistát is szeretném mennél hamarabb látni.” (l. **2736**.) Szabó Lőrinc júl. 26-án kelt levelében pedig, melyet a Szekszárdon tartózkodó BM-nak írt, Aladárt is köszönti, ez pedig bizonyíték arra, hogy nyáron Aladár is element Szekszárdra a költővel: „Aladárt ölelem, téged csak üdvözöllek, hogy meg ne ijedj.” (l. **2752**.)

2729. Szabó Lőrinc – Babitsnak, Debrecen, 1920. máj. 22.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1169/3. – Képeslap. – BMKL 9796.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Ceruzairás. – A debreceni városházát ábrázoló lapon. A bélyeg letépvé.

Magyarázatok

Szabó Lőrinc – l. **2607**.

csütörtök – 1920. máj. 22. szombatra esett, a levélbeli csütörtök tehát máj. 27-ét jelenti.

2730. Gáspár Macza – Babitsnak, Debrecen, 1920. máj. 26.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1827/58. – BMKL 6158.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintairás.

Magyarázatok

Gáspár Macza – ismeretlen, debreceni diáklány.

„*Ó te rég ismert ismeretlen!*” – idézet BM Adyhoz írt verséből. A vers először a NY 1915/22. számában jelent meg Versek, előszavakkal. Ady Endrének 1911. címmel.

banális – banális (fr) közönséges, hétköznapi, megszokott, elcsépelt, lapos. *a Centrál-kávéházban* – Centrál Kávéház (l. **2648**).

„*Mint gyermek, hogya idegenben szidják [...]*” – idézet BM Arany Jánoshoz. (Egy megzavart verselő a XX. században.) című verséből. A vers először a NY 1910/1. számában jelent meg. A pontos szöveg: „s mint gyermek, hogya idegenbe szidják”.

a neológusok ősi fészke volt – a levélíró téved: a debreceniek éppen az ortológusok, a nyelv régi állapotát óvók táborához álltak közel, a nyelvbe való beavatkozást rontásnak értékelték (vö. a Debreceni Grammatika, 1795). Alapelvük szerint a nyelv fejlődésének alapja állapotának változatlanul hagyása. Kazinczy mint a nyelv életébe tudatos újító szándékkal beavatkozó neológusok szellemi vezére leveleiben és dolgozataiban fellépett a debreceniek ellen.

Dóci leánygymnáziumának – a Debreceni Református Dóczy Leánynevelő Intézet Leánygymnáziuma nevét az 1874-től 34 évig az akkor még Felső Leányiskola néven működő intézmény élén álló Dóczy Gedeonról kapta.

„*Mikes*” – Mikes Kelemen (1690–1761) II. Rákóczi Ferenc íródeákja, kamarása. 1720-tól Rodostóban élt örök honvágyban. Itt születtek a Törökországi levelek.

„*Barangoló, borongó [...]*” – idézet BM Egy szomorú vers című költeményéből, mely először a NY 1911/4. számában jelent meg.

a skolasztika [...] „*A növendéknek véleménye nincs!*” – a skolasztikus filozófia vagy skolasztika a középkorban a nyugati civilizáció legmeghatározóbb, a katolikus egyházhoz és ennek iskoláihoz szorosan kötődő filozófiai irányzata, mely a Szentírásen kívül elsősorban Platón, majd később Arisztotelész s még inkább kommentátorainak munkásságára épít. A kifejezés maga a latin schola („iskola”) szóból származik, mivel ebben az időszakban főleg az (egyházi) iskolák és egyetemek foglalkoztak ezzel az erősen teológiai alapokon álló filozófiai rendszerrel. A skolasztikus filozófia ismertetőjelei a közös és jellemző intézményrendszer és az ezzel járó oktatási módszer, azonkívül a tananyag nagyfokú tisztelete.

Shakespeare-szonettek fordításakor – BM 1920. jan. 23-án megjelent Pávatollak című műfordításkötete (l. **2628.**) és majd az 1921-ben megjelenő Erato (l. **2675.**) is tartalmaz Shakespeare-szonetteket.

ha nehezebbre nem esnék írjon is – BM válasza nem ismert.

„*a sorsod is kemény pecsét, ne hidd, hogy feltöröd*” – talán utalás Madách Imre Az ember tragédiája 13. színének egy párbeszédére: „Ádám: Úgyis nem ront-e majd el a halál? / A Föld Szellemének szava: A vén hazugság e hiú szavát / Ne mondd, ne mondd, itt a szellemvilágban. / Egész természet átborzadna tőle. / Szentelt pecsét az, feltartá az Úr / Magának. A tudás almája sem / Törhette azt fel. / Ádám: Majd én feltöröm.”

2731. Babits – Szabó Lőrincnek, Budapest, 1920. máj. 27. előtt

Forrás

A **2732.** levél, melyben Szabó Lőrinc így fogalmaz: „Azonnal leszaladtam hozzád, megtaláltam a nekem szóló levelet is. Értesítéssednek rendkívül örülök [...]” BM ebben az üzenetében veti fel Szabó Lőrinc hozzáköltözésének tervét.

2732. Szabó Lőrinc – Babitsnak, Budapest, 1920. máj. 27.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1169/21. – BMKL 9797.

Megjelenés

Szabó Lőrinc 1979: 276–277.

Megjegyzés

Tintairás.

Magyarázatok

Szabó Lőrinc – l. **2607.**

ma érkeztem meg Debrecenből – Szabó Lőrinc 1920. máj. 22-én írt debreceni képeslapján már előre jelezte BM-nak érkezését: egy tervezett máj. 27-i látogatásról beszélt (l. **2729.**), melyet meg is tett, BM-t azonban nem találta otthon.

Tóth Árpádhoz [...] beköszöntött a gólya – 1920. máj. 26-án született Tóth Árpád lánya, Tóth Eszter (l. **2670.**).

Otthon – Szabó Lőrinc családját látogatta meg Debrecenben.

Nagy Zoltánnal – feltehetőleg Nagy Zoltán (1884–1945) költő, író, kritikus, polgári foglalkozása szerint ügyvéd. 1924-ben sokat segített BM-ék esztergomi házvétele ügyében. (Török Sophie 2010: 100) Írásait a NY rendre közölte.

Pádival – Pádi Tóth Árpád beceneve.

Annussal – Tóth Árpádné Lichtmann Anna (1895?–1967), tisztviselő. Az irodalmi élet Tóth Annusnak hívta.

a Bikában – feltehetően a debreceni Aranybika Szálloda, Magyarország egyik legpatinásabb szállodaépülete. Az 1536 óta Debrecenben élő Bika család kőházát 1699-ben alakították ki fogadónak, 1799-ben emeletet húztak fel rá. Homlokzatára 1810-ben vasból vert, rézzel bevont, öklelő bikát ábrázoló cégér került: így lett Bika János fogadójából Aranybika Szálló. Az 1881-ben Steindl Imre tervei szerint készült szállodaépületet 1913-ban lebontották, helyére 1915-ben eklektikus stílusú épületet tervezett Hajós Alfréd mesterépítész.

„Ars poetica, levél Tóth Árpádhoz” – Nagy Zoltán Levél Tóth Árpádhoz című verse a NY 1920/13–14. számában jelent meg.

Jambusos! – jambikus verselés, mikor egy időmértékes versen belül csak emelkedő verslábak szerepelnek.

megtaláltam a nekem szóló levelet is – l. **2731.**

Értesítésednek rendkívül örülök – BM itt veti fel Szabó Lőrinc számára annak lehetőségét, hogy a fiatalember hozzá költözhet a Reviczky utcai lakásba: ez 1920. júl. 2-án meg is valósul.

hiszen ismered «1» mai lakásomat – Szabó Lőrinc ez idő tájt egy lichthofra néző „sötét lyukban” lakott (l. **2670.**).

Petzné – Graf Ferenc (l. **2670.**) lánytestvére.

Földvart bojkottálni fogjuk – elképzelhető, hogy BM-ék (talán BM és Komjáthy Aladár) Szabó Lőrincel közös balatonföldvári nyaralást terveztek, ahol látogatást tettek volna Graf Ferencéknél is balatonföldvári villájukban. Az 1920 nyarán született levelekben azonban nincs arra utaló jel, hogy a közös nyaralás létrejött volna. Szabó Lőrinc 1920. aug. 5-én Balatonkenesére utazik Schöpflin Aladárék szívésségéből (l. **2756.**), ahová BM-t is invitálják (l. **2757.**).

a ti nevetekben – BM és talán Komjáthy Aladár (l. **2611.**)

Zrínyi-Laczkó cikkedet – BM Laczkó Géza (l. **2611.**) Német maszlag, török áfium című művéről írt a NY-ban Egy Zrínyi-regényről címmel (NY 1920/11–12.)

egy sereg Zrínyi-dolog lesz a Nyugatban [...] szép irodalomtörténeti szám – a NY 1920. júniusi összevont száma kiemelten foglalkozott Zrínyi Miklós életművével: a témában közölte Móricz Zsigmond Zrínyi című epigrammáját, Laczkó Géza Sors bona, nihil aliud! és Király György Zrínyi és a reneszánsz című tanulmányát, valamint BM fent említett írását.

Schöpflin – Schöpflin Aladár (l. **2611.**)

Király György – l. **2670.**

Rozványi – Rozványi Vilmos (1892–1954) író, újságíró. Első verseit még egyetemi hallgató korában közölte a NY, később a Kassák Lajos által szerkesztett A Tett, majd a Ma (l. **2670.**) munkatársa lett. A Tanácsköztársaság bukása után pedig az Új Nemzedék munkatársa, helyettes szerkesztője, majd a Képes Krónika irodalmi, színházi kritikusa lett.

Nagy Lajos – (1883–1954) író, publicista. 1889-ben kerül a tanyai világból Budapestre, érettségi után egyetemre jár, házitanítósodik. 1922 és 1929 között a NY főmunkatársa. 1934-ben Illyés Gyulával együtt részt vesz a szovjet írókongresszuson. (Török Sophie 2010: 193.)

a Centrálban – a Centrál Kávéház (l. **2648.**)

Szabó Dezső – l. **2608.**

„bonjour, monsieur!” – (fr) Jó napot, Uram!

Prónaiékat – ismeretlenek, a Szabó Lőrinc 1979: 276–277. „Prónayék”-ként közli, de kilétüket nem ismerteti.

vexálják – vexál (lat) gyötör

a Gellértnél – Gellért Hotel és Gyógyfürdő. II. András a 13. században egy gyógyító kórházat és fürdőt hozott létre, melyet a törökök is szívesen látogattak. A 17. században Sárosfürdőnek nevezték a medencék fenekén leülepedett, a forrásvízzel feltörő finom forrásiszap miatt. A Gellért Hotel és Gyógyfürdő 1912–1918-ban épült szecessziós stílusban.

Kató – Dienes Kató (1900–1979), Dienes Pál húga, Szabó Lőrinc ifjúkori reménytelen szerelme. 1918-ban beiratkozott a budapesti egyetem latin–görög szakára, de fiútestvéreinek, Pálnak és Lászlónak 1919-es tevékenysége miatt 1919 szeptemberében abba kellett hagynia tanulmányait. Később Debrecenben szerzett tanári diplomát. Közben 1919 őszén férjhez ment Czellar Ferenc gépészmérnökhöz, testvére, Dienes Barna volt debreceni osztálytársához. (Téglás 1982: 180–182.)

2733. Babits – Ady Endréné Boncza Bertának, Budapest, 1920. máj.

Kézirat

Gépiratmásolat. – MTA Kézirattár K10/108. – A BMKL nem jelöli.

Megjelenés

Babits és Csinszka 2004: 123. (62. levél).

Megjegyzés

Gépiratmásolat. – Keltezés a tartalom alapján. „Reám nagy idők járnak, de iparkodom katonásan túlgázolni rajtuk” – írja BM ebben a levelében (l. 2721.). BM és Ady Endréné Boncza Berta 1920 telén és kora tavaszán igen sűrűn váltottak egymással leveleket, 1920. ápr. 4-e után azonban BM hosszabb hallgatásba merült – a fentiekkel együtt ez a tény is valószínűsíti a levél májusi keltezését.

Magyarázatok

Ady Endréné Boncza Berta – l. 2627.

ez a régi [...] verseskönyv, amiket rég neked szántam – az MTA Könyvtárának Kézirattárában Ady Endréné Boncza Berta hagyatékában fennmaradt egy BM-verseskönyv (jelzete: 541.177), a Levelek Írisz koszorújából

a következő, datálatlan ajánlással: „Csinszkanak igaz barátsággal Mihály”. Föltehetően ez az a könyv, amelyre a levélben BM utal. (Babits és Csinszka 2004: 123.)

ily sokáig semmi életjelt sem adtam – BM utoljára 1920. ápr. 4. körül írt Ady Endréné Boncza Bertának (l. 2702.)

Reám nagy idők járnak – feltehetően az ellene indított bírósági eljárásra utal (l. 2721.).

2734. Földessy Gyula – Babitsnak, Budapest, 1920. jún. 6.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/459/2. – BMKL 5949.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tinta- és ceruzairás.

Magyarázatok

Földessy Gyula – l. 2704.

az ajánlott levelemben érintett beszúrásról – Földessy Gyula 1920. máj. 3-án kelt levelében kérte BM-t, hogy a költő számára korábban átadott (l. 2706.) Ady-tanulmányába néhány kiegészítő részt szúrjon bele (l. 2719.). *legyen szíves, értesítsen róla* – BM válasza nem ismert.

a Nyugat legutolsó száma nagyon szép – a NY 1920/11–12. száma, az összevont júniusi szám, mely többek között Zrínyi Miklós költészetével kapcsolatos írásokat (l. 2732.), Sárközi György- és Szabó Lőrinc-verseket, Móricz Zsigmond Légy jó mindhalálig című regényének 6. fejezetét, valamint a Figyelő című rovatban mások mellett Kosztolányi Dezső, Kuncz Aladár, Sárközi György és Szini Gyula cikkeket tartalmazta.

„Tass József” versek – a NY a fenti számában közölte Tass József Szózat, A reményhez és Könyörgés című verseit.

rájöttem: kit takar a Tass József-név – Földessy Gyula feltételezi, hogy a név valójában BM-t takarja. A levélíró azonban téved: Tass József (1894–1958) temesvári születésű költő volt, a NY többször is közölte verseit. Egyetlen

verseskötete Szoríts kezét címmel jelent meg 1928-ban. Hosszú hallgatás után 1958-ban a Kortársban és az Élet és Irodalomban jelentek meg írásai.

átlábolásai – enjambement (fr), ismertebb magyar szóval soráthajlás: a gondolat átvitele a sor vagy strófa határán túl a másik sor vagy strófa elejére
dantei erejű – BM Dante-fordító munkásságát alapul véve Földessy ezzel a kifejezéssel kívánja alátámasztani sejtését, mely szerint a versek BM költeményei

dikciója – dikció (lat) szónoklat; kifejezőmód, beszédmodor, stílus, nyelvezet; a szövegmondás módja.

divinacommediás szavai – Dante Isteni színjátékának eredeti, olasz címéből, a Divina Commediából alkotott jelző

divergensnek – *divergens* (lat) eltérő, elágazó, szétágazó, különböző. A levélíró itt feltehetőleg BM alkotásainak sokrétűségére, sokszínűségére gondolt.

Irodalmi problémák – BM 1917-ben megjelent tanulmánykötete.

(kifogyott a tintám) – a kézirat e mondatról kezdve ceruzáirással folytatódik.

szentenciája – szentencia (lat) általános igazságot kifejező mondás, vélemény.

A közös ügyünkbe való megbeszélés végett – Földessy Gyula itt minden bizonnyal az Ady-tanulmánya ügyére gondol (l. **2704.**, **2706.**)

szíves értesítését várva – BM válasza nem ismert.

2735. Babits Mihályné Kelemen Auróra – Babitsnak, Szekszárd, 1920. jún. 22.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/179/120. – BMKL 4556.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintairás.

Magyarázatok

Babits Mihályné Kelemen Auróra – l. **2613.**

Pistikánk – Babits István (l. **2613.**)

transportba – transzport (lat) szállítás, szállítmány.

Wladiwostokból – Vlagyivosztok, az orosz Távol-Kelet politikai, gazdasági, kereskedelmi és közlekedési központja. A város neve beszédes név, orosz

jelentése: „urald a keletet”. A Moszkvából induló transzszibériai vasútvonal végállomása.

levele május 5 éről – Babits István így ír haza Vlagyivosztokból 1920. máj. 5-én: „Szeretett Angyal nővérem születésnapjára szívem mélyéből a legjobbakat kívánom. Pista. Kedves jó Anyám! Át akarom adni Nektek az örömhírt, mielőtt a valóságban is megölelhetlek Benneteket, hogy jelenleg Vlagyivosztokban tartózkodom, a hazautazás előtt. Az egész olyan hirtelen jött, most nem akarlak teljesen tudósítani, itt a történet egészen pontos kifejtésére, a módra és a szokásra nincs alkalom; ezt mind már személyesen szeretném elmesélni. Tehát csak ideiglenesen közlök annyit, hogy az első otthoni szállítmányba lettem beosztva, és már április 25-én elkerültem Nikolsk-Ussurijskijből, azóta az időt itt a Távol-Kelet legnagyobb és legrendezettebb orosz kikötőjében töltöm, ahol a »Kunko Maru« nevű japán hajóra az áruk felrakását már teljesen befejezték és ezért két hete itt időzünk. Ha a törvényszabta indulást betartják, úgy folyó hónap 10-én behajózunk, és június vége körül Triesztben leszünk, ahol a hajónak ki kell kötnie. Teljesen jól érzem magam és az az erős meggyőződés, hogy ha egyszer a szerettem család körében lehetek, a kedélyem ismét helyre fog állni, mert nem is csoda, hogy a hosszú hadifogság az idegeimet eléggé megviselte. Az idő kitűnően telik, ugyanis két jó barátommal vagyok itt, akiket már jól ismernek, ezért nem hiányzik a pénz, az utolsó időt a fogságban még megédesíthették. Te ismered az egyik barátomat, Sanyi pedig nagyon jól, Rottenberg Vilmos Budapestről, aki velünk Berezovkán nagyon gyakran együtt volt. A másikat Gallé Tibornak hívják, fiatal festő Hartáról, Pest megye. Nemrég látogatóban voltam Pervaja-Rjecskán, ez Vlagyivosztok külvárosa, ahol az én „japán” barátaimat meglátogattam. Ott találkoztam többek között Bolyos Benővel (aktív hadnagy, már hatodik éve van fogságban) kedves öreg játszótársammal; Mayer Ottóval Báticaszéről (iskolátárs), Maczkó Györggyel Szakcsról, Kapu Zoltánnal és Eperjessy Istvánnal, három szép napot töltöttem náluk. Csemez Jóska Nikolszkban maradt; erős és egészséges és tele van életkedvvel. Egyébként semmi újat nem tudok jelenteni, ezért befejezem a leveletem. Legyetek tehát vidámak, sokat gondol Rátok a sietve visszatérő Pista. Kérem minden rokonomnak és jó ismerősömnek legjobb üdvözlétemet továbbítani! Sok csók!!!!” (Buda 2005: 587–589.)

június végén [...] kikötnek – Babits Istvánék hadifogolytranszportja végül 1920. júl. 13-án érkezett meg Triesztbe, ahonnan a 31. számú kórházvonat vitte őket Inotára. Itt háromnapos egészségügyi zárlat után végre megszabadulhattak az elmúlt évekre emlékeztető ruhadaraboktól, s a júl. 18-i vasárnapi ebédet Babits István már édesanyja, húga és nagynénje társaságában költhette el Szekszárdon. (Buda 2005: 32)

Triestben – Trieszt (ol Trieste), kikötőváros Észak-Olaszországban a Trieszti-öböl központjában.

Csemez Jóskáról – Csemez (II) József, Babits Mihályné Kelemen Auróra rokonának, Buday Máriának (1866–1947) és Csemez (I) Józsefnek (1855–1929) fia, aki szintén hadifogságba esett az első világháború idején.

veszteg zár – vesztegzár: járványveszély esetén a betegség továbbterjedésének megakadályozására elrendelt zárlat, tilalom egy terület, egy épület vagy egy hajó elhagyására.

valószínű hogy nem Bpestnek tér haza – Babits István Triesztből Inotán át tért haza.

Licit – Kelemen Gizella (1898–1980), Kelemen Imre (l. **2623.**) és Weininger Gizella lánya, aki tanítónői végzettséget szerzett. A család kis Liccnek, Lici(ké)nek szólította. 1927-ben Szekszárdon házasságot kötött Fördös Dezsó járási orvossal, gyermeküket Fördös Istvánnak hívták.

Bimbis – Kelemen Imre (l. **2623.**)

Ilonka – Kelemen Ilona Klára Inocencia (l. **2615.**)

perenozporát – a peronoszpóra az egyik legveszélyesebb szőlőbetegség, ami akár néhány nap alatt megsemmisítheti a termés jelentős részét. Kórokozója egy moszatgomba, a plasmopala viticola.

Irj édes fiam – BM nevében Komjáthy Aladár válaszol a levélre egy-két napon belül (l. **2736.**)

Angyus – Babits Angyal (l. **2609.**)

Kovácsné – Kovács Dávidné (l. **2726.**)

az itteni polg. leány iskolában a jövőre – a szekszárdi polgári leányiskola, Babits Angyal munkahelye (l. **2609.**).

Buday Laci bátyád – dr. Buday László (1873–1925) jogász, 1896-tól a Statisztikai Hivatalban dolgozott, 1914-ben a Hivatal igazgatója lett, 1920-tól a műegyetem statisztikai tanszékét vezette. (BCSL 1996: 17–18.)

2736. Babits Angyal és Babits Mihályné Kelemen Auróra – Babitsnak, Szekszárd, 1920. jún. 25.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/ 35/170. és III/35/115. – BMKL 4221. és BMKL 4557.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintaírás.

Magyarázatok

Babits Angyal – l. **2609**.

Babits Mihályné Kelemen Auróra – l. **2613**.

Anyi – Babits Mihályné Kelemen Auróra (l. **2613**.)

Anyi levelét – Babits Mihályné Kelemen Auróra 1920. jún. 22-én kelt levele (l. **2735**.)

Triesztbe – Trieszt (l. **2735**.)

a Magyar Vöröskereszt hadifoglyokat gyámoltó és tudósító hivatalától – a Magyar Vöröskereszt a Nemzetközi Vöröskereszt mozgalomhoz tartozó és annak szellemében működő nemzeti humanitárius társadalmi szervezet, mely 1881-ben jött létre a Magyar Szent Korona Országai Vörös-Kereszt Egylete néven. Később hivatalos neve Magyar Vöröskereszt Egylet volt (l. **2613**., **2720**.)

gamasni – kamásli (ném, biz) cipővédő ruházati kiegészítő, cipőhuzat.

mondolával – mandulával.

pörcös – tepertős.

birsajt – birssajt: birsalmasajt.

Huszár Andorin – ismeretlen.

Nenne – Kelemen Ilona Klára Inocencia (l. **2615**.)

kisztli – (ném) gazdasági célokra használt láda.

papindekli – papundekli (ném) kartonpapír, rétegpapír

Szabó György – ismeretlen (BM a **2607**. levél hátuljára feljegyezte az úr nevét és címét: az ebből fakadó filológiai félreértésről l. a **2607**. levél jegyzeteit).

akivel én már kétízben levelet váltottam – a Szabó Györggyel váltott leveleket a BCSL közli (237., 240. és 242. levelek).

Leopold Lajosra – Leopold Lajos (l. **2615**.)

Fekete – l. **2628**.

Angyus – l. **2609**.

édes Misim [...] szerezd meg csomagjainkat – l. **2737**.

a mi kis hadifogoly fiunk – Babits István (l. **2613**.)

2737. Babits Mihály és Komjáthy Aladár
– Babits Angyalnak,
Budapest, 1920. jún. 25. után

Kézirat

Eredeti. – Babits Mihály Emlékház (Szekszárd) 76. 3. 4. – BMKL 2737.

Megjelenés

Csiszár–Vendel 1991: 49–50.

Megjegyzés

Tintairás. – A szövegben ceruzaírásu kiemelések. Az 1. főlíó rektóján Vendel-Mohay Lajosné ceruzaírásu datálása. A Komjáthy Aladár által írt keltezés a levél végén a következő: „Bpest, 1920. VI. 2.” Az azonban, hogy a levél ezen a napon született, a szöveg alapján lehetetlen. Komjáthy és BM levele ugyanis egyértelműen Babits Mihályné Kelemen Auróra 1920. jún. 22-én, valamint Babits Angyal és Babits Mihályné Kelemen Auróra 1920. jún. 25-én BM-nak írt leveleire (l. 2736., 2737.) adott válasz: Komjáthy és BM levele tartalmilag ugyanis pontról pontra e két levélben felvetett problémákra és kérdésekre válaszol. Ezek alapján egészen biztos, hogy e levél csak 1920. jún. 25. után keletkezhett – így Komjáthy a levél keltezésekor minden bizonnyal véletlenül lehalagya a „2”-es után álló második számjegyet.

Magyarázatok

Komjáthy Aladár – l. 2611.

Babits Angyal – l. 2609.

Pista – Babits István (l. 2613.)

menyire örültünk mi is a hirnek a mely Pista érkezéséről értesített – l. 2735.

Triészt – Trieszt (l. 2735.)

vesztegár – l. 2735.

A csomagok ügye – Babits Mihályné Kelemen Auróra 1920. jún. 25-én kelt levelében arra kéri BM-t, hogy járjon közbe a Magyar Vöröskereszt Egyetnél négy olyan csomag ügyében, melyet Babits Istvánnak adtak fel, de visszaérkeztek, s most átvehetők (l. 2736.).

Feketéékkal – l. 2628.

Buday Laciékhoz – Buday László (l. 2735.) és hozzátartozói.

a Minisztériumban való közbenjárást – Babits Mihályné Kelemen Auróra 1920. jún. 22-én kelt levelében arra kéri BM-t, hogy járjon utána az aktuális

minisztériumban annak, hogyan fog alakulni Babits Angyal munkahelyének sorsa (l. 2735.).

Purgatórium – Dante Isteni színjátékának második része, a Purgatórium, melyet BM fordított és a Révainál jelent meg a BBIBL 1998 adatai alapján (a Corvina szerint) júl. 23-án. Érdekes, hogy Komjáthy Aladárnak ez a levele elmentmond ennek az adatnak, hiszen arról beszél, hogy a könyv már megjelent. *referáltam* – referál (lat) beszámol, jelentést tesz.

Mihály nem tudni még pontosan mikor megy haza [...] én is lemegyek pár napra – BM 1920 júliusában látogatott haza Szekszárdra Komjáthy Aladárral.

2738. Tanner Ilona – Babitsnak, Budapest, 1920. jún. 30.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1277. – BMKL 10302.

Megjelenés

Koháry 1978: 1424–1425., Téglás 2000: 54–55.

Megjegyzés

Tintairás. – Aláírás: Tanner Ilonka. A 2. fölió rektóján, közvetlenül a levélszöveg alatt BM ceruzairásos rájegyzésével Tanner Ilona ekkori munkahelyének címe: „Külügymin. Disztér 2 III. 88/a”. A levél első autográf ceruzairásos fogalmazványának jelzete: OSZK Fond 172/75/1 (BMKL 10301). A fogalmazvány keltezetlen és nincs aláírva, azonban a BMKL szerint a feltételezhető kelte megegyezik a végleges, BM-nak ténylegesen elküldött levél keltével. A levélfogalmazvány szövege:

„Igen tisztelt Szerkesztő Úr!

Kérem bocsássa meg nekem, hogy ismeretlenül háborgatom a saját bagatell ügyeimmel, noha talán meg sem tudnám indokolni, miért fordulok éppen Önhöz – de tudom, ebből a zsákutcából, ahová kerültem, csak az Ön jóindulatú tanácsa segíthetne ki.

Van ugyanis vagy százötven darab versem, amik ha bár még nem is tökéletesen kiforrottak, de a kiadásra már feltétlenül érettek – természetesen szeretnék már belőlük valamit leköszölve is látni. De sosem hittem volna, hogy miféle nehézségekkel kell megküzdennem, mert dacára annak, hogy verseimet mindenhol elfogadták és szinte hízelt dícsérettel honoráltak; a közlést már egy év óta hiába várom. Nem beszélek a saját erős hitemről, amit tehetségembe vettem, ez lehet

képzeldés is, de Lyka, Földi, Dutka, |:Kázmér:| urak oly erősen biztattak, hogy szinte fájdalmas most a csalódás. Az Új Idők nyomdájában már félév óta fekszik egy versem kiszedve, de a közlés papírhány vagy más állítólagos technikai akadály miatt késik. A Hét szintén <elf> megigérté néhány versem kiadását, mégis inkább csak az előfizetők gyűjtése ügyében tárgyal velem. Földi szerk. úr pedig kilátásba helyezte, hogy |:a Nyugatnak:| még az elmúlt újévi <...> számában egy ciklust fog leköszöltetni, előbb azonban a többi munkatársak bírálatát is kikéri, – mint hallottam, Ön is elismerőleg nyilatkozott tehetségemről, később azonban <feld> Osváth szerk. úr fiókjában elsikkadtak a közlésre szánt versek.

Ugy látom, most két módon tudnék döntést provokálni, vagy úgy, hogy valamennyi versemet visszakérem és a tűzbe hányom, de ehhez még nem vagyok eléggé elkeseredve, – vagy pedig megkezdem a kilincselést, de ezt <...> |:a hasznos utat:| a jóízlésem tiltja.

Szóval nem találom kiutat, s most Önt kérem meg, adjon nekem néhány sorban tanácsot mihez kezdjek, Önnek ilyesmiben abszolút tapasztalata lehet. Bizonyára nem akarok rossz verseket protekció útján publikáltatni, de arra gondolok, |:vajjon:| nem kár-e <...> értem, hogy kicsinyes akadályok miatt el hagyom pusztulni azt, ami a legértékesebb bennem.

Szives válaszáért előre is hálás köszönetet mondva vagyok

tisztelő hive”

Magyarázatok

Tanner Ilona – (1895–1955) költő, író. 1921. jan. 15-től Babits Mihály felesége, ettől kezdve a civil életben a Babits Mihályné Tanner Ilona nevet használja. Költőként 1920-ban tűnt fel, ekkor még a Tanner Ilonka nevet használta, 1921-ben néhány verse jelent meg B. Tanner Ilonka néven, majd 1922-ben néhány novellája Török Sophie szerzői néven. Ezt követően néhány éves szünet után 1924-től rendszeresen publikál a NY-ban verseket, elbeszéléseket, kritikákat és könyvismertetéseket. A Török Sophie írói nevet – melyet feltehetőleg BM ötlete nyomán Kazinczy Ferenc felesége után vett magára – 1922-től használja. 1946-ban Baumgarten-díjban részesült. Fontosabb kötetei: Asszony a karosszékből (versek; Bp., 1929), Boldog asszonyok (elbeszélések; Debrecen, 1933), Hintz tanársegéd úr (regény; Bp., 1934), Öröme születéssel (versek; Bp., 1934), Nem vagy igazi! (elb.; Bp., 1939), Érttem és helyetted (versek; Bp., 1940), Sirató (versek; Bp., 1948). (L. Török Sophie 2010: I., 7–78.)

egy kisebb kötetre való versem – bár 1920-tól jelentek meg versei különböző lapokban, első verseskötete (Asszony a karosszékből) megjelenésére még közel egy évtizedet kellett várnia.

Lyka – Lyka Károly (1869–1965) művészettörténész, művészeti író és kritikus. 1896-ban a Pesti Napló, majd a Budapesti Napló képzőművészeti rovatát vezette. 1902-től 1918-ig a Művészet című folyóirat alapító szerkesztője. 1914-től a Képzőművészeti Főiskola tanára, majd 1920-tól 1936-ig, nyugdíjazásáig igazgatója. A Pesti Napló (1892–1896) és a Budapesti Napló (1896-tól) mellett az Új Idők (1896 végétől) állandó szerkesztőségi munkatársa volt.

Földi – Földi Mihály, l. **2628.**

Dutka – Dutka Ákos (1881–1972) költő, újságíró. A Nagyvárad (1900–1904) és a Szabadság (1904–1905) című nagyváradi lapok munkatársa, 1908-ban A Holnap című antológia egyik szerzője. 1906–1918 között a Nagyvárad című lap színházi rovatának a szerkesztője. 1918–1940 között külügyminisztériumi sajtóelőadó. 1939–1943 között a Friss Újság szerkesztője, 1944-ben főszerkesztője. 1955-ben regényes korrajzot írt A „Holnap” városa címmel.

Kázmér – Kázmér Ernő (1892–1941) újságíró, kritikus. 1915-től A Hét munkatársa, egyik szerkesztője. A Tanácsköztársaság bukása után Csehszlovákiába emigrált, ahol a pozsonyi szlovák Nemzeti Színház rendezője lett. Írásai az Este és a Magyar Minerva című lapokban jelentek meg. A NY külső munkatársa volt. Sokat tett a délszláv–magyar irodalmi és kulturális kapcsolatok fejlesztéséért.

Új Idők – Új Idők (1894–1949) szépirodalmi hetilap. Herczeg Ferenc szerkesztette és a Singer és Wolfner Kiadóvállalat adta ki. A középosztály és a hivatalnokréteg számára készült, szórakoztató jellegű hetilap népszerűsége felülmúlta az összes többi irodalmi lapokét. A kor számos jelentős írója publikált rendszeresen a lapban, akiktől verseket, novellákat és folytatásos regényeket közöltek. De ismeretterjesztő cikkek, útirajzok, családi és gyermekrovat is helyet kapott a lapban. A két világháború között csökkent a népszerűsége.

fekszik egy versem kisedve – Ilyen az, ha csúcsra értünk című verse egy hónappal e levél megírása után jelent meg az Új Időkben (1920. aug. 1. 20. sz. 393.) Tanner Ilonka szerzői név alatt.

A Hét – (A) Hét (1890–1924) társadalmi, irodalmi és művészeti közlöny, 1894-től politikai és irodalmi szemle. Alapító szerkesztője Kiss József, halála után (1921 végétől) Rózsa Miklós, Kázmér Ernő, Boros János és Fehér Árpád szerkesztette. A NY 1908-as megindulásáig a magyar irodalom legfontosabb fóruma volt. A századfordulón kialakult új szellemű, nagyvárosi polgári irodalom központi lapja kívánt lenni.

megigérte néhány versem kiadását – ebben az évben két verse jelent meg A Hétben Tanner Ilonka szerzői név alatt. Az első versét közvetlenül e levél

megírása után, a másodikat pedig októberben hozta a lap: Lejárt az időnk, kedvesem (1920. júl. 10. 22. sz. 325.); Hadd mentlek meg magamtól (1920. okt. 10. 31. sz. 473.)

a legközelebbi Nyugat-ban egy ciklust fog verseimből leközzöltetni – az állítólagos ígéret ellenére a NY ebben az évben még egyetlen verset sem közölt Tanner Ilonától. Azonban az 1921. évfolyam pünkösdi számában – a BM-lyal kötött házassága után nem sokkal – egyszerre hat költeménye jelent meg a lapban B. Tanner Ilonka név alatt: S az örök perc ver tovább..., Tapossatok bele a csöndbe!, Hivatlan jöjjön az élet, Most hallgatni kell..., Én megálltam az időben, Vészes ez a perc (NY 1921. máj. 16. 10. sz. 749–751.) Az 1920-ban megjelent, 4–5 soros rimes strófákból építkező verseivel szemben ezek a NY-ban közölt költemények már szabadversek voltak. Ezt a megjelenést aztán hosszú szünet követte (1922–1923-ban csupán egy-egy novelláját közzölték), s legközelebb 1924-ben jelentek meg versei a NY-ban, de ekkor már Török Sophie szerzői név alatt publikált. A NY-ban megjelent publikációinak a száma az 1930-as évek legelejétől nevezhető számottevőnek, azonban elsősorban recenziók, könyvismertetések, esszék kerültek ki a tolla alól. Viszonylag kevés lehetősége nyílt megmutatkozni a lapban költőként és novelláíróként.

Osváth – Osvát Ernő, l. **2670.**

szíves válaszáért – BM júl. 12-én válaszolt erre a levélre (l. **2747.**) A költő levelét Komjáthy Aladár (l. **2611.**) szövegezte meg, s BM írta alá. Tanner Ilona legközelebb nov. 8-án (l. **2795.**) írt BM-nak a NY szerkesztőségébe beküldött versei sorsa ügyében.

2739. Giesswein Sándor – Babitsnak, Budapest, 1920. júl. 1.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1827/63. – BMKL 6388.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintáírás. – A rektón még ismeretlen ceruzairású rájegyzése.

Magyarázatok

Giesswein Sándor – (1856–1923) politikus, római katolikus teológus, filozófus, vallástörténész. Az MTA levelező tagja (1914), a Szent István Akadémia rendes tagja (1916), majd elnöke (1916–1920), a Szent István Társulat alelnöke (1903–1921), valamint több keresztény és eszperantista egyesület tagja, elnöke volt. A budapesti papnevelő intézetben tanult teológiát, 1878-ban szentelték pappá, majd 1880-ban a budapesti egyetemen teológiai doktorátust szerzett. Először Győrben szolgált, majd politikai szerepet vállalt: országgyűlési (1910–1918), majd nemzetgyűlési képviselő (1920-tól) volt. 1918 őszén a Nemzeti Tanács tagja volt, majd, mivel 1919–1920-ban elítélte a fehérterroret, az ellenforradalom győzelme után kiszorult a politikai és a katolikus közéletből. Lapszerkesztőként is tevékenykedett: a Dunántúli Hírlap (1898–1903) és a Nemzetközi Élet (1914–1918) szerkesztője, majd az Aurora főszerkesztője (1920–1922) volt.

a nagy keresztény költő isteni műve II. részének gyönyörű fordítását – Dante komédiája 2. részének, a Purgatóriumnak (l. **2620.**, **2737.**) jún. 23-án megjelent BM-fordítását üdvözli (l. még **2741.**, **2748.**, **2750.**, **2754.**)

‘Keresztény Kurzusunk’ – Horthy Miklós 1919. nov. 16-i budapesti bevonulása megengitette a szociáldemokrata párt és a liberális tábor pozícióját. Ennek következtében mégsem jött létre a demokratikus koalíció a jobboldali keresztény pártok és a baloldali szociáldemokrata-liberális pártok között. A nov. 24-én megalakult új kormány élére a keresztényszocialista Huszár Károly került, s a 12 miniszter közül 5 a Keresztény Nemzeti Egyesülés Pártja (KNEP) különböző irányzataihoz tartozott, 3 tárcát a Keresztény Földműves Párt kapott, a fennmaradó 4 minisztériumot liberális, szociáldemokrata és parasztdemokrata miniszterek vezették. Nov. 25-én Sir George Russel Clerk – az antant által Magyarországra delegált brit diplomata, akinek a béketárgyalásokon részt vevő új magyar kormány megalakítása volt a feladata – a békekonferencia nevében elismerte a Huszár-kormányt. Az új kormány megalakulásával keresztény-konzervatív irányt vett a magyar politika. Az 1919. dec. 5-i internálási rendelet a kommunisták internálását mondta ki. Az 1920. jan. 15-i választást a KNEP és a Kiszegzárpart koalíciója nyerte meg. 1920. márc. 1-jén a népgyűlés kormányzóvá választotta Horthy Miklóst. A trianoni békeszerződés aláírását követően, júl. 19-én miniszterelnökké kinevezett Teleki Pál a konszolidációt tűzte ki céljául, kormánya még ősszel kihirdette a numerus clausust és a földreformot. 1920 tavaszán és nyarán a közvélemény úgy gondolta, hogy Horthy kormányzósága nem tarthat tovább néhány hónapnál vagy évnél. (Romsics 2005: 135–141., 153.) (L. még **2611.**)

2740. A Pantheon Irodalmi Intézet Rt. – Babitsnak, Budapest, 1920. júl. 1.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1129/2. – BMKL 9621.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintírás. – Aláírás: Sebestyén Károly. A Pantheon Irodalmi Intézet Részvénytársaság nyomtatott fejléces levélpapírján.

Magyarázatok

Pantheon Irodalmi Intézet Rt. – (1920–1944) tudományos- és szépirodalmi könyvkiadó. A kiadó Budapesten alakult az Angol–Magyar Bank égisze alatt. Vezetőségében a bank képviselői mellett a tudományos élet kiválóságai is helyet kaptak. Alapítója és ügyvezető igazgatója Ranschburg Viktor (l. **2759.**) volt egészen 1930-ban bekövetkezett haláláig. A kiadó több jelentős könyvsorozatot is indított (Pantheon Ismerettára, Jó könyvek, Filléres könyvek, A regény mesterei, Világkönyvtár, Remekírók Pantheonja, H. G. Wells könyvsorozata).

A. Daudet – Alphonse Daudet (1840–1897) francia író, színműíró. Megismerkedett Zolával, Flaubert-rel és a Goncourt fivérekkel, melynek hatására az 1870-es évektől naturalista stílusú műveket kezdett írni.

„La petite paroisse” fordítói jogának átengedése – Daudet 1895-ben adta ki *La petite paroisse* című regényét. A regény BM fordításában nem jelent meg. A szerzői jog átengedésével kapcsolatban merültek fel problémák, amelyek minden bizonnyal megakadályozták a magyar fordítás elkészültét. Babits Sándor még az 1920. aug. 6-án írott levelében (l. **2759.**) is utal a megoldatlan helyzetre: „[...] érintkezésbe léptem Sebestyénnel az iránt, hogy amennyiben a tervbevett regény fordítása iránti szerződés megkötése továbbra is akadályokba ütközik, egy más nekik is alkalmas regény fordítására kössük meg a tervbevett szerződést. Ezen propositiómat el is fogadta elvben, kijelentvén, hogy előzőleg az igazgatóval meg kell beszélnie, melyik regény legyen az és telefonon közölni fogja velem.” Az aug. 12-én kelt levelében (l. **2761.**) arról értesíti BM-t, hogy még nem sikerült tárgyalnia Sebestyénnel a regényfordítás ügyében. A francia regény fordítását végül Benedek Marcell készítette el 1925-ben, magyar címe: *A kis parókia*.

végleges választ – l. **2759., 2761.**
szerződést megköthessük – l. **2759., 2761.**
Sebestyén Károly – l. **2727.**

2741. Gárdonyi Géza – Babitsnak, Eger, 1920. júl. 3.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/491. – BMKL 6157.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintaírás. – A levél borítékjának hátoldalán Babits Angyal 1920. júl. 3. után kelt levele BM-hoz (l. **2743.**). A Gárdonyi által Szekszárdra címzett, majd Babits Angyal által BM budapesti lakcímére javított és postázott levél borítékjának a címzését l. a **2743.** levél szövege alatt.

Magyarázatok

munkáját – minden bizonnyal Dante Isteni színjátéka 2. részének, a Purgatóriumnak a fordítását (l. **2620., 2737.**) kapta meg a költőtől, amely június 23-án jelent meg. A könyv iránti érdeklődésről és a fogadtatásáról l. **2620., 2720., 2737., 2739., 2748., 2750., 2754.**

Paradicsomba – a Paradicsom Dante Isteni színjátékának 3. része, BM fordításában 1922-ben jelenik meg.

Bhagavad-Gitát – Bhagavad-gitá (szanszkrit 'A Magasztos szózata'), szanszkrit filozófiai költemény, a hindu vallás legfontosabb szent könyve. Keletkezésének időpontja ismeretlen, valószínűleg a Kr. u. 1. évezred eleje. Terjedelme 700 párvers. A Mahábhárata című eposzba van beágyazva, melyben Krisna harcra biztatja Ardzsuna hadvezért, és a lélekvándorlás tana alapján 18 énekben fejt ki a tanításait. BM nem készítette el a mű magyar fordítását, azonban néhány évvel később megjelent Gömörnyé Maróthy Margit tolmácsolásában (*Bhagavad-Gitá: az isteni ének*, Bp. Légrády, 1924), aki Annie Besant szanszkrit eredetiből készült angol fordítását ültette át magyarra.

Kégl – Kégl Sándor (1862–1920) iranista. Orientalisztikai tanulmányokat folytatott a budapesti egyetemen, Bécsben, Párizsban, Oxfordban és Cambridge-ben, majd bölcsészdoktori oklevelet szerzett. Tanulmányutat tett Per-

zsiában. A budapesti egyetemen a perzsa nyelv és irodalom tanára (1893) és az MTA lev. tagja (1906).

szanszkrit – szanszkrit (óind [szamszkrta] → ang., ném. [sanskrit]) az ókorban kialakult indiai, vagyis óind irodalmi és szakrális nyelv, ill. az ehhez tartozó, ezzel kapcsolatos irodalom elnevezése.

2742. Babits és Komjáthy Aladár – Babits Angyalnak, Budapest, 1920. júl. 3. előtt

Forrás

A 2743. levél alapján: „Aladár levelét megkaptuk, a csomagokat expedíáljátok haza. [...] Örömmel várunk Aladárral együtt [...]” A szövegkörnyezet alapján ezt a hiányzó levelet Komjáthy Aladár írta BM kérésére, esetleg BM diktálta a levél szövegét.

2743. Babits Angyal – Babitsnak, Szekszárd, 1920. júl. 3. után

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/37. – BMKL 4222.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintairás. – Gárdonyi Géza 1920. júl. 3-án kelt levele (l. 2741.) borítékjának a hátoldalán. A címzést Babits Angyal javította át, s küldte el Gárdonyi levelét BM budapesti címére. Keltezés a tartalom és a BMKL alapján: „Ezt a levelet egy nagyon kedves kollegám Orbán Emmus viszi, <...> tegnap érkezett, t. i. a levél.”

Magyarázatok

Babits Angyal – l. 2609.

Aladár – Komjáthy Aladár, l. 2611.

levelét – l. 2742.

expedíáljátok – expedíál (lat. → ném.) továbbít, szállít, leszállít, eljuttat, kézbesít.

Pisti – Babits István, l. **2613.**

multkori hírt visszavonták – a Magyar Vöröskereszt Egylet a jún. 30-án Babits Angyalnak írt levelében (l. BCSL 1996: 242. levél) arról értesítette a családot, hogy a hadifoglyokat szállító hajó júl. 4-én vagy 5-én érkezik Triesztbe, ezt a hírt vonták vissza: „Nagyon örvendek, hogy k. hozzátartozója rövidesen meg fog érkezni hazájába és megnyugtatóan a következőket közlöm a Shunko Maru hajóról: A hajó kb 4-5-én fut be Triest kikötőjébe, ahol már a 31. számú segélyvonat várja őket, mindennel felszerelve, ami egy fogolynak csak kedves. Ott a fogadtatás csak hivatalos lehet, tekintve, hogy idegen és félig ellenséges területeken van. Onnan Szentgotthárdon keresztül jönnek Magyarország területére, ahonnan a táborig egész sorozata az ünnepélyes fogadtatásnak fog lejártszódni. A foglyokat az inotai (Fejér megye) táborba viszik, ahol 8 napos egészségügyi karanténna lesznek alávetve. Ez jól felfogott érdeke a foglyoknak és hozzátartozóiknak is, méltóztatnék elhinni. Itt leszerelve hazamennek, miután a katonai dolgaikat is teljesen rendbe hozhatták ott. A névsort, kik jönnek a hajón, valószínűleg az olaszok dróttalan táviróval közlik azonnal és a honvédelmi minisztérium azt hiszem a hivatalos lapban közzé fogja tenni.” Kelemen Imre (l. **2623.**) júl. 13-án a következő táviratot küldte Babits Angyalnak: „Pista írt, szerencsésen Magyarországra érkezett: Imre.” (BCSL 1996: 242. levél jegyzetében). Júl. 13-án az inotai leszerelő táborban állították ki Babits István leszerelési igazolványát, s júl. 18-ától már Szekszárdon tartózkodott, ahol júl. 22-én kiállították az igazolványi lapját. (Buda 2005: 600.) Mivel Babits István kénytelen volt félbehagyni jogi tanulmányait a pesti jogi karon, a végleges leszerelése mellett intézkednie kellett az egyetemi tanulmányai, valamint a lehetséges munkavállalása ügyében is. A család jogász tagjai, Babits Sándor (l. **2610.**) és Buday László (l. **2735.**) júl. végén írott levelükben praktikus tanácsokkal látták el a fiatalembert. Babits Sándor júl. 23-i levelében írja (l. BCSL 1996: 243. levél): „Önmagaddal szembeni első kötelezettséged azonban még most, mielőtt teljesen meggyógyulsz, felülvizsgálatot kérni illetékes helyen, hogy minél előbb rokkanttá nyilvánítsanak és nyugállományba helyezzenek, vagy ha ezt nem tudod elérni, legalább egy évre várakozási illetékkel szabadságoljanak, hogy betegséged miatt bebiztosítsd magadat minden eshetőséggel szemben. Kérdd azonnal illetményeidet, amelyekre változás folytán most nem tudok felvilágosítást adni és kérdd előléptetésedet, ha lehet rangátugrással, mert Neked már főhadnagynak kellene lenned. Ha ezen dolgaidat elintézed és ha az igazoláson is tüstél, ne törődj sokáig semmivel és csak kedvteléseidnek élj. Fél év alatt teljesen rendbe fogsz jönni, éppen úgy, mint a többiek és én is.” Buday László a jogi

tanulmányaival kapcsolatban ad tanácsot júl. 24-i levelében (BCSL 1996: 244. levél): „Egyetemi vizsgáidon – ha tudom előre a napot s a bizottságot –, valószínűleg segíthetek, mert sok professzorismerősöm van. A szigorlatok közül én is az államtudományiakat ajánlanám előbb, mert terveidnek ezek felelnek meg leginkább. Ha ezek nem vinnének célra, még mindig ráérsz a többiekkel foglalkozni.” Az elkövetkezendő félév során a család Babits Sándor és Buday László javaslatának megfelelően intézkedik: Babits István orvosi vizsgálatokra jár, hogy „kiszuperálják” a fogolytáborban diagnosztizált ideggyengesége miatt, és véglegesen leszerelhessen; BM-on keresztül Komjáthy Aladár (l. 2611.) segítségét kéri a jogi vizsgák időpontjainak és követelményeinek a kiderítésében, a dokumentáció intézésében, valamint a szükséges szakkönyvek beszerzésében.

Ezt a levelet – Gárdonyi Géza leveléről van szó, l. 2741.

Orbán Emmus – Orbán Emma Babits Angyal kolléganője a szekszárdi Polgári Leányiskolában.

2744. Beczássy Judit – Babitsnak, 1920. júl. 8. körül

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/252. – BMKL 5039.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintairás. – Keltezés a BMKL alapján.

Magyarázatok

Beczássy Judit – (1888–1961) családi neve Szobotka Katalin; író, tanítónő. Balázs Sándor (1883–1982) író felesége. A szabadkai tanítóképző intézetben szerzett tanítói oklevelet, 1908-tól Székelyudvarhelyen, majd 1916-tól Budapesten élt és tanított. Mari néni című első regénye 1920-ban jelent meg az Athenaeum Kiadónál, majd 1921-ben Tóth Eszter élete és halála című regényével elnyerte az Athenaeum pályadíját. Élete végéig regényíró volt, a két világháború között lányregényeivel szerzett népszerűséget.

Jóságukat – nem tudni, miért mond köszönetet. Elképzelhető, hogy BM a Mari néni című regénye idején megjelentetésében segített neki.

2745. Marconnay (Rupprecht) Tibor – Babitsnak, Budapest, 1920. júl. 11.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/871/1. – BMKL 8569.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintaírás. – Aláírás: Rupprecht Tibor.

Magyarázatok

Marconnay (Rupprecht) Tibor – (1896–1970) születési neve Rupprecht Tibor. Költő, műfordító, újságíró. A budapesti egyetemen államtudományi doktorátust szerzett. 1922-ig a Rupprecht nevet használta (a BM-nak írt leveleit még 1922-ben is Rupprecht aláírással látta el), és ezen a néven publikált. Majd 1923-ban felvette a Marconnay (vagy Beaulieu-Marconnay) írói nevet, és ettől kezdve a leveleit is így írta alá. Tehetségét Kosztolányi Dezső ismerte fel 1922-ben. Első kötete, *A diadal és egyéb dolgok* című vers- és elbeszéléskötet 1920-ban jelent meg, majd 1921-től – többek közt – a NY publikálta a verseit és a novelláit. Az 1945 előtt nyíltan hangoztatott jobboldali nézetei miatt a II. világháború után nem szerepelhetett az irodalmi életben. Az 1950-es évek közepétől jelenhettek meg ismételten a versei. Gyakran írt szonettek, költészetének központi témája a szerelem volt. Elsősorban francia parnasszista költőket fordított.

„*Diadal*” – *A diadal és egyéb dolgok* (Bp., 1920) című vers- és elbeszéléskötetéről van szó, amelyet Rupprecht Tibor néven jelentetett meg.

kontemplatív – kontemplatív (lat) elmélkedő, elmélyedő; szemlélődő.

D’Annunzio – Gabriele D’Annunzio (1863–1938) olasz költő, író, esszéista, újságíró, politikus, 1924-től Montenevoso hercege.

reflexív – reflexív (lat) elmélkedő.

konfúziót – konfúzió (lat) zavar, zűrzavar; szórakozottság; tévesztés, összetévesztés.

konjunkturához – konjunktúra (lat) körülmények kedvező találkozása, előnyös helyzet, (gazdasági) fellendülés.

alkuszok és börzespekulánsok – alkusz, tőzsdei ügynök; börzespekuláns, üzleti (tőzsdei) spekulációval foglalkozó, üzérkedő személy.

Estben – Az Est, l. **2670.**

nationális – *nacionális* (lat) nemzeti, országos; hazafias.

Jaures – Jean Jaurès (1859–1914) francia szocialista politikus, történész és filozófus. Az 1890-es években lezajlott Dreyfus-per során barátjával, Émile Zolával kiállt Dreyfus mellett. 1902-ben létrehozta a Francia Szocialista Pártot (SFIO), a pacifista mozgalom élharcosa volt. A szarajevói merénylet (1914. jún. 28.) után nyíltan kiállt a háború elkerülése mellett, Brüsszelben ő szólalt fel a franciák nevében jún. 24-én. Egy fanatikus nacionalista fiatalember, Raoul Villain – a nacionalista sajtó hatására – júl. 31-én a párizsi rue de Montmartre egyik kávéháza előtt lelőtte. A levélíró erre utal a „gyilkosai” minősítéssel.

2746. Komjáthy Aladár – Babitsnak, Budapest, 1920. júl. 11. után

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/753/59. – BMKL 7938.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Ceruzairás. – BM minden bizonnyal a Rupprecht Tibor aláírással ellátott levél (l. **2745.**) elolvasása után – szóban vagy levélben – megkérte Komjáthyt, hogy hozza el számára a NY szerkesztőségéből a beküldött kéziratokat, többek közt Marconnay (Rupprecht) írásait is.

Magyarázatok

Komjáthy Aladár – l. **2611.**

kéziratokat – nem tudni, milyen kéziratokról van szó. Bizonyosan a NY szerkesztőségében felgyülemlett, különféle szerzők által beküldött művek kézirateit hozta magával Komjáthy, hogy BM átnézhesse őket.

Rupprechtét – l. **2745.**

Stefan I. Kleinnek írtam – Komjáthy Aladár BM nevében írott válaszlevele Stefan I. Kleinhez (l. **2619.**) hiányzik. Elképzelhető, hogy arról a levélről van szó (l. **2781.**), amelyet a fordító az okt. 5-én írott levele (l. **2782.**) felütésében köszön meg BM-nak: „Komjáthy Úr levele vétele után rögtön írtam a Kurt Wolff cégnek.”

sürgönyök – a Komjáthy által BM nevében írott levél és sürgöny is hiányzik (l. 2781.), de a fordító mindkettőt kézhez kapta (l. 2782.)

2747. Babits – Tanner Ilonának, Budapest, 1920. júl. 12.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/111. – A BMKL nem jelöli.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintairás. – A levélszöveg [Komjáthy Aladár] írásával és BM aláírásával. A levélszöveg alatt [Tanner Ilona] kézírásával: „Komjáthy Ali írása M. irta alá.” Ez a rájegyzés bizonyítja, hogy a levél címzettje Tanner Ilona. A levélszöveg tartalma alapján minden kétséget kizáróan Tanner Ilona jún. 30-án írott levelére (l. 2738.) adott válasz.

Magyarázatok

Tanner Ilona – l. 2738.

elutazom – BM ez év júliusában és augusztusában hosszabb időt töltött a szekszárdi szülői házban (Sipos 1978: 35.). Minden bizonnyal a levélírást követő napokban utazott haza.

versei sorsa – l. 2738. Minden jel arra mutat, hogy BM nem tett eleget az ígéretének – a szekszárdi utazás, az összegyűlt munkái és a hullámzó kedélyállapota miatt –, vagyis feltehetően nem nézett utána a fiatal költőnő írásainak a NY szerkesztőségében (Sipos 1978: 35.). Tanner Ilona – meguntva a várakozást – nov. 8-án személyesen kereste fel a költőt Reviczky utcai lakásán, akinek a távollétében üzenetet hagyott, s mellékelte néhány verse kéziratát (l. 2795.)

2748. Beck Gyula – Babitsnak, Vác, 1920. júl. 12.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1895/27. – BMKL 5027.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintairás. – A 2. fólió rektóján továbbá BM ceruzairású rájegyzése: „Vác Bpesti főút 21.”

Magyarázatok

Beck Gyula – l. **2620**.

Purgatóriumnak – Dante Isteni színjátékának 2. része, a Purgatórium júniusban jelent meg BM fordításában, l. **2610.**, **2620.**, **2737**.

kultuszához – kultusz (lat) valaki vagy valami iránti nagyfokú, gyakran túlzott tisztelet, hódolat, bálványozás.

Pokolból – Dante Isteni színjátékának első része, a Pokol (l. **2610**.) 1912-ben jelent meg BM fordításában.

Paradicsom – Dante Isteni színjátékának 3. része, a paradicsom (l. **2620.**, **2741**.) 1922 végén jelent meg.

át dolgozott s egyöntetű kiadásban az egész Divina Comédia – Dante Alighieri háromrészes művének eredeti olasz címe La Commedia volt, Boccaccio honosította meg a világirodalomban a La Divina Commedia címet. A Révai Kiadó 1924-től közös tokban is árusítja a három fordításkötetet, azonban egységes kötetben először 1930 végén adja ki Dante komédiája címmel. Az Athenaeum Kiadó 1939-ben egy kötetben jelenteti meg a Dante komédiája című háromrészes alkotást BM életműsorozatának 10. darabjaként, majd 1940-ben ismét a Révai jelenteti meg egy kötetben a mű javított változatát, de ekkor már Dante: Isteni színjáték címmel.

Táltos – Táltos Kiadó, l. **2628**.

megjelenik Baudelaire mesterműve, a „de fleurs du mal.” – Charles Baudelaire (1821–1867) francia költő Les fleurs du mal című verseskötete magyar fordítását BM, Szabó Lőrinc és Tóth Árpád készítette, a könyv 1923-ban jelent meg A romlás virágai címmel a Genius Kiadó (l. **2805**.) Nagy Írók – Nagy Írások című könyvsorozatában. A három fordító 1920. márc. 23-án beszélt meg „a Baudelaire-kötet szerződését”, eredeti tervük az volt, hogy 1921 áprilisára – Baudelaire születésének 100. évfordulójára – adják ki a kötetet. (Szabó 1979: 208., 224., 245.)

Peterdi tákolmányát – a levélíró eltéveszti a Baudelaire-kötet magyar fordítóját. Peterdi Andor (1881–1958) költő, műfordító, újságíró nem fordította le Baudelaire verseskötetét. A levélíró György Oszkár (l. **2712**.) A rossz virágai (Békéscsaba, Tevan Kiadó, 1. kiad. 1917., 2. kiad. 1920.) címmel

kiadott fordítására utal, amely az első magyar fordítása volt a *Les fleurs du mal*-nak.

Rubáyáé – l. **2648.**, **2678.**

Karácsonyi Madonnáé – a Karácsonyi Madonna (l. **2678.**) című novelláskötet 1920. jan. 28-án jelent meg (Szabó 1979: 230.)

Recitativ – a *Recitativ* című verseskötet második kiadása (l. **2756.**) aug. 3-án jött ki a nyomdából.

Tóth Árpád fordítás kötetét – bizonytalan, hogy a levélíró egy konkrét Tóth Árpád-fordításkötet megjelenését várja, vagy a nyugatos költő-műfordító bármely megjelenés előtt álló fordításkötetére kíváncsi, ugyanis Tóth Árpád 1921-ben több jelentős műfordításkötet is megjelentetett (a fordított szerzők: Guy de Maupassant, Oscar Wilde, Gustave Flaubert, John Milton és egy ófrancia széphistória).

A Virradatban olvastam [...]Jegy regényt ír németül – a *Virradat* (l. **2621.**) az 1920. júl. 9.-i sz. 2. lapján közli a *Mi készül az irodalomban?* (A magyarság problémái. – Herczeg Ferenc, Pekár Gyula, Tormay Cécile, Szabó Dezső és Babits Mihály nyilatkoztnak készülő munkáikról.) című cikkét, mely a következő, BM-lyal készült interjúszöveget tartalmazza:

„Babits Mihály.

- A berlini Kurt Wolff-cég főszozlítására egy új regényen dolgozom. Németországban nagyon érdeklődnek iránta – írja nekem a cég. Talán őszre készen lesz a regény.
- Szeretném befejezni a *Paradicsom* fordítását, de ez még sajnos, soká fog tartani. Majdnem készen van már egy verskötetem anyaga. Remélhetően nemsokára megjelenhetik. Annyit mondhatok róla, hogy lényegesen különbözni fog eddigi verseimtől.
- A *Gólyakalifa* című regényemből most készül egy német szindarab.

Kérdésünkre a következőket mondta még Babits a magyar irodalom jövőjéről:

- Minden jó irodalom irredenta-irodalom, mert mutatja, hogy a magyarság van és méltó arra, hogy legyen!
- Emberi kötelességemnek tartom, hogy optimista legyek a nemzetek közötti kulturális érintkezések megindulásában. Minden pesszimizmus csak hátráltatná a világ meggyógyulását.”

A levélíró félreértelmezte a cikk tartalmát, ugyanis nem arról van szó, hogy BM németül írta a regényét, hanem hogy fordítója, Stefan I. Klein (l. **2619.**) az egyik készülő regénye – a Timár Virgil fia vagy a Kártyavár – német fordítására és németországi kiadására készült ekkor (l. **2782.**, **2785.**)

a legújabb verses könyve, filozófiai és idegen írókról tanulmányai – BM

legújabb verseskötete, a Nyugtalanság völgye (l. **2812.**) ez év karácsonya előtt jelenik meg; a következő esszé- és tanulmánykötete, a Gondolat és írás (Bp., Athenaeum Kiadó, Athenaeum ny., 1922.) pedig csak bő két év múlva, 1922 végén hagyja el a nyomdát.

Kártyaasztal – a levélíró tévesen adja meg BM művének a címét. A Kártyavár című regényéről van szó, amelynek első fejezetei folytatásokban jelentek meg a NY-ban 1915–1916-ban. A regény 1923 decemberében jelent meg először könyv alakban: Kártyavár. Egy város regénye, Bp., Athenaeum Kiadó, 1923. (A tervbe vett német fordításról l. **2783.**)

2749. Bónis József – Babitsnak, Miskolc, 1920. júl. 13.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1827/14. – BMKL 5281.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintairás.

Magyarázatok

Bónis József – ismeretlen.

„*A fekete zongora*” – Ady Endre *A fekete zongora* című verse először a Budapesti Napló 1907. júl. 14-i számában jelent meg, majd a Vér és arany. Újabb versek (Bp., Franklin, 1908 [1907]) című verskötetében *A Halál rokona* című első ciklus záródarabja lett. Bónis József levele arról tanúskodik, hogy az 1919 augusztusától tartó, BM és Földessy Gyula (l. **2704.**) közt zajló Ady-polémia milyen nagy érdeklődést váltott ki nemcsak az irodalmárok, hanem az irodalomkedvelők körében is, hiszen az Ady költészetét érintő felfokozott érdeklődés és polemizálás kétségtelenül ennek tudható be (l. **2670.**, **2681.**, **2704.**, **2734.**, **2756.**).

Ignotust – Ignotus (Veigelsberg Hugó, 1869–1949) publicista, költő, kritikus, író. Apja, Veigelsberg Leo a Pester Lloyd főszerkesztője volt. Írásai *A Hétfen*, a Magyar Hírlapban jelentek meg, a Szerda főszerkesztője, 1908-tól 1929-ig a NY alapító főszerkesztője volt. 1918 végétől Svájcban teljesített külügyi szolgálatot, 1919-ben Bécsben és Berlinben, majd 1938-tól New Yorkban élt. 1948-ban települt haza.

„Akasszanak fel, ha értem, de...” – a levélíró Ignótus A fekete zongora című cikkéből (NY, 1908. febr. 1. 3. sz. 139–146.) az alábbi gondolatot idézi: „Akasszanak fel, ha értem. De akasszanak fel, ha hat-hét irodalomban, melyet nyelvtudással megközelíthetni: sok vers akad ilyen egész értelmű, ilyen mellet és elmét betöltően teljes kicsengésű.” (140.) Ignótus ezután A fekete zongora értelmezése körül kirobbant polémia ürügyén az alkotói szabadság, a modern költőszerep és a szöveginterpretáció lehetőségeinek a kérdésein elmélkedik. „Árpád hazájában jaj annak, Aki nem úr, és nem bitang.” – Ady Magyar jakobinus dala című verséből idéz. A vers a Népszava 1908. aug. 23-i számában jelent meg először (eredeti címe: Akarunk és merünk?), majd Az Illés szekerén (Bp., Singer és Wolfner, 1909 [1908]) című verskötetében A téli Magyarország című ciklus nyitódarabja lett.

Szíves megjegyzéseit – BM esetleges válaszelevele nem ismert, feltehetően nem válaszolt Bónisnak, akinek ez az egyetlen általunk ismert levele BM-hoz.

2750. Pintér Jenő – Babitsnak, Budapest, 1920. júl. 18.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1018/7. – BMKL 9133.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintaírás.

Magyarázatok

Pintér Jenő – (1881–1940) irodalomtörténész. A budapesti egyetemen szerzett bölcsészdoktori oklevelet (1903), 1910-től Budapesten tanított. A Magyar Irodalomtörténeti Társaság egyik alapítója (1911), majd elnöke (1933-tól), az Irodalomtörténet című folyóirat alapító szerkesztője (1912–1931). Megírta a magyar irodalom történetét a kezdetektől az 1930-as évekig. Több szakmai szervezet vezetője és tagja: az MTA (lev. 1916, rend. 1928), a Szent István Akadémia (rend. 1916), a Kisfaludy Társaság (rend. 1923) és a Petőfi Társaság (rend. 1923) tagja; a Magyar Pedagógiai Társaság alelnöke (1921). 1935-től a szegedi egyetem rendkívüli tanára.

Dante-fordításod – BM frissen megjelent fordítása, a Dante komédiája 2. ré-

sze, a Purgatórium (l. **2610., 2620., 2737.**) egy példányát küldte el Pintér Jenőnek, ezt köszöni meg a levélíró.

írtam az Irodalomtörténetben, mikor a Pokol megjelent – az Irodalomtörténet című irodalomtörténeti szakfolyóiratot a Magyar Irodalomtörténeti Társaság alapította 1912-ben. A Dante komédiája 1. része, a Pokol (l. **2610., 2748.**) 1912-ben jelent meg BM fordításában. Pintér Jenő rövid ismertetője név nélkül jelent meg az Irodalomtörténet Figyelő rovatában. Pintér így méltatta a fordítót és fordítását: „E nagybecsű mű megjelenése nemcsak könyvkiadói esemény, hanem egyúttal olyan költői tett, mely kiváltságos helyet igényel az újabbkori magyar műfordítás történetében. Babits, az utóbbi években annyiszor emlegetett lírikus és essayíró, mint elsőrangú műfordító mutatkozik be. Dante-fordítása irodalmi szempontból nagyobb érték mindannál, amit eddig – évek buzgó munkásságának termése gyanánt – versben és prózában adott. Mert Dantét költői lélekkel fordítani »mindig a világirodalom legnehezebb feladatai, legsábitóbb problémái közé tartozott. Egy irodalmi körnégyszögösítés, bölcsék köve: oly izgató, olyan népszerű. Nyelvek és nemzedékek vetélkednek benne, egymás vállára hágva törtek a magas pálma felé. Nagy költők, nagy nyelv művészek és nagy tudósok áldozták rá idejük és erejük jó részét.» – Örömmel üdvözljük a költőt, aki nem hiába tört a magas pálma felé. Idejét és erejét nem áldozta céltalanul; vállalkozása sikerrel járt. A nehéz problémát megoldotta; irodalmunkat gazdagabbá tette.” Minden bizonnyal a Dante-fordítás is közrejátszott abban, hogy BM-t 1913 márciusában a Magyar Irodalomtörténeti Társaság választmányi tagjává választotta a közgyűlés (l. BML 1912–1914: **1288., 1304.**).

2751. Márai Sándor – Babitsnak, Heidelberg, 1920. júl. 21.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/868/1. – Képeslap. – BMKL 8559.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintáírás. – Heidelbergi képeslapon. A lap felirata: „HEIDELBERG. Das Schloß und Karl Theodor-Brücke. (Nach einem Bilde von Chapuy, Paris.)” A bélyegző leszakítva. Keltezés a levélíró kézírásos datálása alapján. A levél

keltezése kétféleképpen is értelmezhető: (1) 1920. július 21., ha a magyar keltezési formát követi; (2) 1921. július 20., amennyiben a német keltezési formát követi. Mivel az autográf keltezés közvetlenül a magyar nyelvű levekszöveg felett szerepel, a magyar keltezési formát tekintjük irányadónak, vagyis 1920. júl. 21-re tesszük a levél keltét.

Magyarázatok

a „drága heidelbergi dombok”-ról – Márai Sándor BM Carmen Novum (l. 2812.) című, 1917-ben megjelent verse egy részletét idézi: „Mért nem inkább vitted a drága heidelbergai / dombokat?” A verset a Nyugtalan-ság völgye (l. 2812.) című kötetében (mely 1920 karácsonya előtt jelenik meg) Egy filozófus halálára címmel közli. Márai az első emigrációja idején küldte a képeslapot BM-nak. Az 1919. októberben Magyarországot politikai okokból (a Tanácsköztársaság alatt a Vörös Lobogó tudósítója volt), valamint továbbtanulási céllal elhagyó Márai rövid lipcei tartózkodás után, 1920 tavaszán pár hónapos németországi utazásba kezd. Essen, Dortmund, Stuttgart, Hamburg, Königsberg, München és Weimar után végül Frankfurtban telepszik le. A fennmaradt levelezése alapján 1920. jún. közepétől már itt tartózkodik, ahol a Frankfurter Zeitung munkatársa lesz, s itt kerül közvetlen kapcsolatba a BM-t és több más „nyugatos” fordító Stefan I. Klein-nal. A képeslapot minden bizonnyal a pár hónapos körútja közben írta (erre utal levelében az „átutazóban” kitétel). 1921 és 1923 között Berlinben élt és tanult. Ha a német keltezési formát fogadjuk el – vagyis hogy 1921. júl. 20-án írta a lapot –, akkor a Frankfurtból Berlinbe tartó út során is küldhette a kártyát, s ekkor akár már az 1920 karácsonya előtt megjelent verseskötetből is idézhette az Egy filozófus halálára című BM-vers sorát. Azért írhatta ezt az udvarias hangvételű képeslapot BM-nak, mert 1917 és 1919 között – miután Budapestre költözött az érettségi vizsgálja után – kapcsolatba került a NY-tal (elsősorban Osvát Ernővel és Kosztolányival), s néhány írása meg is jelent az ekkor már BM által szerkesztett lapban. Emellett 1919. tavaszi félévében a pesti bölcsészkar hallgatójaként részt vett BM irodalomelméleti előadás-sorozatán, melyről röviden tudósított is. (MÁRAI Sándor, Babits Mihály az egyetemen. „Az író a nagy Magányos...” = M. S., Írók, költők, irodalom, szerk. URBÁN László, Helikon Kiadó, 2002, 50–52. KAKUSZI B. Péter, Márai Sándor és Németország, Pro Pannonia Kiadó, Pécs, 2001, 8–17., 94–95. RÓNAY László, Márai Sándor, Magvető Könyvkiadó, Bp., 1990, 9–19. RÓNAY László, Márai Sándor, Korona Kiadó, Bp., 1998, 5–6., 216–217. TOMAJI Attila, Márai Sándor. Élet-kép sorozat, Elektra Kiadóház, 2008, 29–35.)

**2752. A Magyar Nemzeti Múzeum
Országos Széchényi Könyvtára – Babitsnak,
Budapest, 1920. júl. 23.**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/2476. – BMKL 8440.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Gépirás tintaírású aláírással: Sulica Szilárd. – Az Országos Széchényi Könyvtár nyomtatott fejléces levélpapírján. A BMKL helytelenül Subica Szilárdként adja meg a levélíró nevét.

Magyarázatok

Reiter-féle amatőr Petőfi kiadás – Petőfi Sándor: Szilaj Pista. Salgó, bev. BM, illusztr. Márffy Ödön, Bp., Amicus, 1920. Petőfi elbeszélő költeményeit Reiter László (l. **2683.**) kiadója adta ki kétszáz számozott példányban, amatőr bibliofil kiadásban. Az előszót BM írta, a kötetet Márffy Ödön (l. **2681.**) festőművész eredeti körrajzaival illusztrálták. A kötet előkészületeiről l. **2681., 2683., 2684.**

előszavából – az Előszó a Petőfi-kötet 5–7. lapján olvasható.

Könyvtárunkat megajándékozni – BM feltehetőleg nem küldött példányt a különlenyomatból a nemzeti könyvtár számára, de a kötet egy példánya megtalálható a könyvtárban.

Sulica Szilárd – (1884–1948) magyar-történelem szakos tanár, irodalomtörténész, romanista. A Magyar Genealógiai és Heraldikai Társaság, valamint a Magyar Könyvtárosok és Levéltárosok Egyesületének választmányi tagja. 1907-től 1934-ig a Magyar Nemzeti Múzeum munkatársa, a könyvtár igazgatóhelyettese, a levéltári osztály igazgatója. A budapesti, a szegedi és a kolozsvári egyetemen tanított román filológiát, nyelvet és irodalmat. A szegedi egyetemi könyvtár igazgatója is volt. Elsősorban a magyar–román irodalmi kapcsolatok történetével és múzeumi kérdésekkel foglalkozott.

**2753. Szabó Lőrinc – Babitsnak,
Leányfalu, 1920. júl. 26.**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1169/4. – BMKL 9798.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Ceruzaírás.

Magyarázatok

Szabó Lőrinc – l. **2607**.

jól élek – Szabó Lőrinc ekkor Móricz Zsigmondéknál nyaral Leányfalun, innen aug. legelején utazik vissza Pestre. Ezt követően aug. 5-től Schöpflí-nék látják vendégül néhány napig balatonkenesei nyaralójukban (l. **2757**.) (Kabdebó 1970: 40., 663–664.)

bushido – busidó (jap) a japán harcos kisnemesek, a szamurájok erkölcsi normáinak összessége, íratlan etikai kódexe.

Fenyőék – Fenyő Miksa, l. **2627**. Minden bizonnyal a NY néhány szerkesztőjét, íróját látták vendégül Móriczék.

Irjatok – BM és Komjáthy Aladár feltehetően augusztus 3-a előtt válaszolt erre a levélre, a levél azonban nem maradt fenn, l. **2755**.

**2754. Erdős Renée – Babitsnak,
Budapest, 1920. júl.**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/405/1. – BMKL 5691.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintaírás. – A 2. fólió rektóján, közvetlenül a levélíró keltezése mellett BM ceruzaírással rájegyzése: „Kékgyólyó u. 20. b.”

Magyarázatok

Erdős Renée – (Ehrenthal Regina, 1879–1956) író, költő. 1897-ben vette fel az Erdős Renée nevet. Színművészeti Akadémiát végzett. 1904-től Az Újság bécsi, római, firenzei tudósítója volt. 1905–1914 között Rómában élt. Hazatérése után Az Újság (1914–1932) és több más lap (Alkotmány, Pesti Napló, Politikai Heti Szemle) munkatársa volt. 1913–1918 között Fülep Lajos művészettörténész felesége, majd Bródy Sándor szerelme volt. Az 1920-as évek egyik legnépszerűbb írója lett. A Réz Bálint álnevet is használta.

Purgatoriumot – Dante komédiája 2. része, a Purgatórium (l. **2610.**, **2620.**, **2737.**) júniusban megjelent fordításának egy tiszteletpéldányát küldte el Erdős Renée-nek, ezt köszöni meg a levélíró.

A második ének, a Casellával való találkozás – a Purgatórium második énekének a címe BM fordításában A mennyei révész. Az ének bevezetésében BM így mutatja be Casellát: „Casella, firenzei zenész, Dante barátja. – »A szerelem, mely szólogat szívemben« Dante egy canzonéjának kezdete, melyet ő zenésített meg. – (Késedelmes volt a megtérésben, azért kellett a Tiberisnél vesztegelnie.)» A megtisztulásra szánt lelkek a Tiberis partján várták, hogy ladikján átszállítsa őket az angyal a Purgatórium szigetére. A „Szent Révész” megérkezett hozzájuk, ladikjában több mint száz árnysebrű, felismerhetetlen lélek ült, akik partot érve az emberi alakjától még meg nem szabadult Dante köré gyűltek. Ekkor az egyik szellem átölelte – ezt a jelenetet idézi a levélíró –, mire szinte akaratán kívül Dante háromszor átölelte a test nélküli „árnyat”, saját magát ölelve, s ezután ismert rá benne barátjára, Casellára: „Szelíden intve szólt, hogy állanék meg. / Ekkor megismervén: ki? – könyörögtem, / ne szánjon egy kis pihenőt s beszédet...” (29. vsz. 85–87. sor). Casella ekkor elmeséli, régóta várja, hogy átvigyék a túlpartra, de az angyalok már többször megtagadták a Purgatóriumba való szállítását, „mert néki [az angyalnak] mindent Igazság sugall” (97. sor), de most felvesz mindenkít, aki könyörögve kéri. Dante arra kéri barátját, hogy énekeljen neki valamit, mire Casella elénekli „A Szelelem mely szólogat szívemben...” (112. sor) kezdetű dalt. Erre az angyal (az „aggastyán”) felszólítja a lelkeket, hogy induljanak el a hegy felé, ahol megvilágosodnak, és meglelik Istent.

Pokol fordításában – Dante komédiája 1. része, a Pokol, l. **2610.**, **2748.**

„oly forrón s nem kimérten” – a Purgatórium Második énekének 77. sorát idézi. A 26. versszak így hangzik: „S közelebb jutva, túl a többijén is, / átölelt egy, oly forrón, s nem kimérten, / hogy rábirt, hogy hasonlólt tegyek én is.” Barátja, Casella lelke öleli át Dantét ebben a jelenetben.

**2755. Babits – Szabó Lőrincnek,
Szekszárd, 1920. aug. 3. előtt**

Forrás

A 2756. levél alapján: „Ma kaptam meg a nyugtát, a pénzt felveszem és a lakbért d.u. kifizetem. Mért nem írsz arról, hogy mikor jössz meg?” Válasz Szabó Lőrinc júl. 26-án írott levelére (l. 2753.).

**2756. Szabó Lőrinc – Babitsnak,
Budapest, 1920. aug. 3.**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1169/5. – BMKL 9799.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintaírás. – A levél másik megszólítottja Komjáthy Aladár, azonban mivel a levélíró mindvégig BM-hoz szól egyes szám második személyben, helyesebbnek tartottuk egyedül BM-t megjelölni címzettként. A levél előzménye hiányzik (l. 2755.)

Magyarázatok

Szabó Lőrinc – l. 2607.

Mért nem írsz arról – BM és Komjáthy levele hiányzik, l. 2755.

Centrálban – Centrál Kávéház, l. 2648.

Földessy Gyula – Földessy Gyula, l. 2704.

Móricz Zs. – Móricz Zsigmond.

(életrajzot akar írni) – Móricz nagy terve volt Ady életművének részletes, dokumentált feldolgozása, komoly kutatást folytatott az Adyval közvetlen kapcsolatban lévő pályatársai – többek közt Földessy Gyula és Fenyő Miksa – Ady-anyagában, hogy minél több forrásra alapozhassa az Ady-életrajzát. A komoly kutatómunka ellenére végül nem írta meg az életrajzot, de jelentek meg Adyról szóló tanulmányai (pl. Adyról, Magyar fa sorsa, A költő harca a láthatatlan sárkánnyal, Mai napok. Ady, Ady Endre napja). A készülő „életrajzról” levelek és visszaemlékezések tanúskodnak. (Rádics 1993: 11.) Móricz a levelet követő napokban minden bizonnyal találkozott

is Földessyvel, s ekkor kérhette el tőle a BM-nak korábban kölcsönadott polemikus írását. Földessy a Móriczcal való egyeztetés után aug. 3-án azonnal levelet írt BM-nak, hogy elszánt pályatársának továbbíthassa a megjelenés előtt álló terjedelmes tanulmánya kéziratát.

maga írását – Földessy Gyula az Adyról szóló vitairatát adta át BM-nak, ezt kéri most vissza, hogy átadhassa Móricz Zsigmondnak. Vagy a még áprilisban megírt és Osvátnak átadott tanulmányról van szó (l. **2704.**, **2734.**), amelyet írója a NY-ban szeretett volna publikálni, majd októberben úgy döntött, hogy visszavonja a NY közlési jogát (l. **2787.**). Vagy a tavasszal elkészült tanulmánynak talán már könyv terjedelműre bővített változatát adta át személyesen BM-nak a nyár folyamán. Az 1920 nyarán még kéziratban lévő Földessy-kötet 1921-ben jelenik meg: *Ady-tanulmányok*, Bp., Ethika Tudományterjesztő és Könyvkiadó R. T., 1921. A kéziratban a Földessy és BM között 1919 augusztusától tartó Ady-polémia soron következő írásos darabja, ezért bocsátotta vitapartnere rendelkezésére Földessy a megjelenését megelőzően. Az Ady-polémiát Földessy Ady Endre című tanulmánya robbantotta ki, amely a Huszadik Század című folyóirat 1919. aug.-i Ady-émlékszámban jelent meg. BM a Tanulmány Adyról (NY, 1920. febr. 3–4. sz., 128–143.) című írásában szállt vitába Földessyvel, aki egy hosszabb tanulmányában, az Ady-tanulmányok című munkájában foglalta össze az Ady-verselésről alkotott koncepcióját. Földessy 1921-ben megjelent kötetére BM a Megjegyzések Földessy Ady könyvére (NY, 1921. márc. 16. 6. sz., 472–478.) című írásában reflektált. Az Ady-polémiáról l. **2670.**, **2681.**, **2704.**, **2734.**, **2786.** (Vö. Mercs 2010).

maradj – BM már július folyamán hazautazott Szekszárdra, és az egész augusztust ott töltötte, csak a hónap vége felé tért vissza a fővárosba.

Vén Tengerésről szóló verset – Samuel Taylor Coleridge Ének a vén tengerésről című hétrészes versét fordította le, amely még ebben az évben megjelent a NY-ban (NY, 1920. okt. 19–20. sz. 935–951.), majd 1921-ben önálló kötetben.

Tóth Á. – Tóth Árpád

D.ben – Debrecenben. Tóth Árpád aug. 3-án érkezett Debrecenbe. Erről másnap, 4-én levélben értesítette Vál Valériát és Bródy Pált is (l. Tóth 1973: 191., 192. levél).

Schöpflin – Schöpflin Aladár, l. **2611.**

már 1.-én kiment – l. **2757.**

levélírást – BM esetleges augusztusi levele nem ismert, és nincs egyértelmű utalás arra vonatkozóan, hogy írt volna Szabónak ebben a hónapban.

Recitativ – BM 1916-ban kiadott verseskötete (l. **2610.**), a Recitativ máso-

dik kiadása (l. **2759.**) jelent meg most: Recitativ, 2. kiad., Bp. Táltos, 1920. A kötet e levél szerint aug. 3-án jelent meg. (Az aug. 20-i Corvina jelzi a megjelenését).

**2757. Schöpflin Aladárné, Schöpflin Aladár
és mások – Babitsnak,
Balatonfüred, 1920. aug. 1. és 4. között**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1118/2. – Levelezőlap. – BMKL 9597.

Megjelenés

Schöpflin 2004: 208–209.

Megjegyzés

Ceruzairás. – Keltezés részben fpb., részben a tartalom és a **2756.** levél alapján. A BMKL 1920. aug.-ra keltezi. A fpb.-n feladási helyként Balatonfüred-fürdő szerepel. A bélyegzőn a keltezés olvashatatlan. A lapon Schöpflinné, Schöpflin, Györgyike és Fóthy üdvözlete és aláírása, valamint Erdős László, Poppovitsné és Poppovits aláírása. Rongált.

Magyarázatok

Schöpflin Aladárné – Schöpflin Aladárné Maderspach Irén (1887–1977)
Schöpflin Aladár felesége 1909. nov. 20-tól.

Schöpflin Aladár – l. 2611.

mikor jön Kenesére – a levelek arról árulkodnak, hogy BM nem tett látogatást Schöpflinéknél Balatonkenesén.

Györgyike – Maderspach Györgyi, Schöpflin Aladárné húga.

Aladárral – Komjáthy Aladár, l. **2611.**

Fóthy – Fóthy János, l. **2670.**

Poppovitsné – feltehetőleg Poppovits Frigyes Mirkó felesége.

Poppovits – feltehetőleg Poppovits Frigyes Mirkó budapesti kereskedelmi tanácsos, neves filatelista, aki 1916-ban a Magyar Postának adta el és ajánlódokta oda a bélyeggyűjteményét, amely az 1930-ban létrehozott budapesti Bélyegmúzeum alapgyűjteménye lett. A Poppovits-gyűjtemény a múzeum klasszikus bélyeg- és levélműanyagának szinte egészét képezi.

Erdős László – (1913–1997) író, költő, újságíró. Ekkor még gyerek volt.

**2758. Babits – Babits Sándornak,
Szekszárd, 1920. aug. 6. előtt**

Forrás

A 2759. levél alapján: „Még soraid vétele előtt jóval érintkezésbe léptem Sebestyénnel [...]”

**2759. Babits Sándor – Babitsnak,
Budapest, 1920. aug. 6.**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/183/13. – BMKL 4664.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Gépirás autográf kézirásos javításokkal, kiegészítéssel és aláírással: Sán. – Dr. Babits Sándor ügyvéd bélyegzett fejléccel ellátott név- és címjelzéses ügyvédi levélpapírján.

Magyarázatok

Babits Sándor – l. 2610.

soraid vétele – a levél hiányzik, l. 2758.

Sebestyén – Sebestyén Károly, l. 2727.

tervbevett regény fordítása – Alphonse Daudet *La petite paroisse* című regénye fordításáról van szó, l. 2739.

propozíciómat – propozíció (lat) előterjesztés, javaslat, indítvány.

igazgatóval – ti. a Pantheon Irodalmi Intézet Rt. (l. 2740.) vezérigazgatója, Ranschburg Viktor (1862–1930) könyvkiadói szakember, aki Németo.-ban tanulta ki a könyvkereskedői szakmát. 1884-től a Révai Testvérek könyvkereskedésének az alkalmazottja, majd Emich Gusztáv javaslatára 1891-től az Athenaeum Irodalmi és Nyomdai Rt. (l. 2636.) könyvkiadói osztályának vezetője, 1903-tól 1919-ig ügyvezető igazgatója volt. 1920-ban megalapította a Pantheon Irodalmi Intézet Rt.-t, amelynek vezérigazgatója volt. A Magyar Könyvkiadók és Könyvkereskedők, Zeneműkiadók és Zeneműkereskedők Országos Egyesülete könyvkiadói szakosztályán belül a nemzetközi kiadói kongresszus állandó irodájának ügyeit igazgatta ebben az időszakban (l. A Magyar

Könyvkiadók és Könyvkereskedők, Zeneműkiadók és Zeneműkereskedők Országos Egyesületének jelentése 1920. évi működéséről, Bp., Pallas Ny., 1921, 13.) *a bojkott megszüntére* – Babits Sándor levelében a nemzetközi szállítómunkás-bojkottról van szó, amelyet a nyugati hatalmak mondtak ki Magyarországgal szemben a fehérterror miatt. A bojkott kinyilvánító tulajdonképpen Ausztria és Magyarország között húzták meg a határt jún. 26-án, majd hivatalosan aug. elején véget is ért a bojkott. A trianoni békediktátum aláírása után kinevezett Teleki Pál miniszterelnök és Renner osztrák kancellár júl. második felében lebonyolított tárgyalásai vetettek véget a bojkottnak.

Recitativ – BM 1916-ban megjelent *Recitativ* című verseskötetének a 2. kiadásáról van szó, l. **2756**.

Laodomeia – BM drámája (l. **2620**.), amely a nyomdai munkálatok nehézségei miatt csak 1921. december legvégén jelenhetett meg. A címlapot Jaschik Álmós tervezte. Merített és famentes papíron különböző kötésben, valamint 500 amatőr példányban Jaschik Álmós saját színezésű illusztrációjával jelent meg. A Corvina 1921. dec. 30-án jelzi a megjelenését. (L. Babits 2003: 35–68., 431–569.)

Farkas – Farkas László (l. **2628**.), a Tálts Könyvkiadó alapító igazgatója.

Aladárnak – Komjáthy Aladár, l. **2611**.

Auróra Néninek – Babits Mihályné Kelemen Auróra, l. **2613**.

2760. Jochs József – Babitsnak, Budapest, 1920. aug. 7.

Kézirat

Redeti. – OSZK Fond III/1827/83. – BMKL 7174.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintairás.

Magyarázatok

Jochs József – (1902–1969) később piarista tanár (többek közt Kecskeméten és Szegeden), cserkészcsapat-vezető, aki még könyvet is írt a cserkészmozgalomról. *megszállva tartott felvidéken* – az I. világháborút lezáró trianoni békediktátum értelmében Csekszlovákiához csatolták a Felvidéket.

Folkmer Margit – ismeretlen.

Ch. Dickens – Charles Dickens (Charles John Huffam Dickens, 1812–1870) angol író.

Tristan Bernard – Tristan Bernard (Paul Bernard, 1866–1947) francia regény- és színműíró, újságíró, ügyvéd.

Rabindranath Tagore – Rabindranath Tagore (Rabindranáth Thákur, 1861–1941) bengáli (indiai) költő, író.

Em. Bontoux – Étienne Émile Marie Bontoux (1845–1921) francia filozófus, filozófiatörténész professzor.

S. Lagerlöf – Selma Ottilia Lovisa Lagerlöf (1858–1940) svéd író.

Marconi – Guglielmo Marconi (1874–1937) Nobel-díjas olasz feltaláló.

Sven Hedin – Sven Anders Hedin (1865–1952) svéd Ázsia-kutató, útikönyvíró.

Bleriot – Louis Blériot (1872–1936) francia mérnök, konstruktor, aviatikus, a repülés egyik úttörője.

Enrico Caruso – Enrico (Errico) Caruso (1873–1921) olasz operaénekes.

Bracco – Roberto Bracco (1861–1943) olasz író.

2761. Babits Sándor – Babitsnak, Budapest, 1920. aug. 12.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/183/14. – BMKL 4665.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Gépirás autográf tintairású névaláírással: Sán. – Dr. Babits Sándor ügyvéd bélyegzett fejléccel ellátott név- és címjelzéses ügyvédi levélpapírján.

Magyarázatok

Babits Sándor – l. **2610.**

klissé akasztja meg munkád gyors kiadását – klisé (fr) képek sokszorosítására szolgáló fémlemez, nyomólemez, nyomódúc. A Laodameia nyomdai munkálatai akadoztak (l. **2759.**), a kötet emiatt csak 1921 decemberében jelenhetett meg.

Farkas – Farkas László, l. **2628.**

Sebestyént – Sebestyén Károly, l. **2727.**

új regényben megegyezni – egy regényfordítás ügyében tárgyaltak a Pantheon Irodalmi Intézet Rt.-vel, l. **2740.**, **2759.** A két fél között mégsem született megegyezés, BM-nak végül nem jelent meg fordításkötete a kiadónál.

2762. Ady Endréné Boncza Berta – Babitsnak, 1919. febr.–1920. aug. vége között

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/2337/29. – BMKL 5259.

Megjelenés

Babits és Csinszka 2004: 93. (45. levél)

Megjegyzés

Tintaírás. – A BM és Boncza Berta közti levélváltás olyan leveleket is tartalmaz Boncza Bertától, amelyek egyrészt jellegüknél fogva nem tekinthetők levélnek, inkább üzenetnek, másrészt – részben információértékükből kifolyólag, részben azért, mert keltezetlenek – egyáltalán nem határolható be a keletkezési idejük. Tulajdonképpen az Ady Endre halálát követő hetektől egészen Boncza Berta és Márfy Ödön házasságkötéséig terjedő időszakban bármikor keletkezettek. Az egyes levelek keletkezési idejét ezért egységesen az 1919. febr.–1920. aug. vége közötti időszakban határoztuk meg. A gyakori találkozónak és a levelezésnek Boncza Berta házasságkötése vetett véget. Záróakkordja Boncza Berta levele, amelyben értesíti BM-t a házasságkötéséről (l. **2769.**), s BM viszontválasza (l. **2770.**). Az üzeneteket ezért közvetlenül a levelezést záró levélpár elé helyeztük. A BMKL 1919. ápr.–1920. ápr. közötti időszakra, a Babits és Csinszka 2004 pedig 1919-re keltezi az üzeneteket. A leveleket a Babits és Csinszka 2004 szerinti sorrendben közöljük. A Babits és Csinszka 2004 1919-re keltezett üzenetei közül azt az egy üzenetet nem közöljük itt (l. Babits és Csinszka 2004: 99., 51. levél), amely tartalma alapján sorozatunk előző kötetében kapott helyet (l. BML 1918–1919: **2538.**). A további üzeneteket l. **2763.**, **2764.**, **2765.**, **2766.**, **2767.**, **2768.**

Magyarázatok

Ady Endréné Boncza Berta – l. **2627.**

Csinszka – Ady Endréné Boncza Berta, l. **2627.**

**2763. Ady Endréné Boncza Berta – Babitsnak,
1919. febr.–1920. aug. vége között**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/2337/20. – BMKL 5252.

Megjelenés

Babits és Csinszka 2004: 94. (46. levél)

Megjegyzés

Ceruzairás.

Magyarázatok

Ady Endréné Boncza Berta – l. 2627.

**2764. Ady Endréné Boncza Berta – Babitsnak,
1919. febr.–1920. aug. vége között**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/2337/34. – BMKL 5264.

Megjelenés

Babits és Csinszka 2004: 95. (47. levél)

Megjegyzés

Ceruzairás.

Magyarázatok

Ady Endréné Boncza Berta – l. 2627.

**2765. Ady Endréné Boncza Berta – Babitsnak,
1919. febr.–1920. aug. vége között**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/2337/31. – BMKL 5261.

Megjelenés

Babits és Csinszka 2004: 96. (48. levél)

Megjegyzés

Tintaírás.

Magyarázatok

Ady Endréné Boncza Berta – l. 2627.

Cs. – Csinszka, *Ady Endréné Boncza Berta*, l. 2627.

**2766. Ady Endréné Boncza Berta – Babitsnak,
1919. febr.–1920. aug. vége között**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/2337/36. – BMKL 5266.

Megjelenés

Babits és Csinszka 2004: 97. (49. levél)

Megjegyzés

Tintaírás.

Magyarázatok

Ady Endréné Boncza Berta – l. 2627.

tanulni készülők – Csinszka Ady Endre halála után komolyabban kezdett foglalkozni a festéssel. Először Kernstok Károly (1873–1940) festő nyergesújfalui szabadiskolájába járt, majd a Budapesten működő Haris közí Szabadiskolában tanult festeni, ahol Kernstok, a Nyolcak vezetője volt az egyik vezető tanár. (Rockenbauer 2009: 97.) Minden bizonnyal az 1919–1920-ban végzett festészeti tanulmányai időszakában írta a levelet.

**2767. Ady Endréné Boncza Berta – Babitsnak,
1919. febr.–1920. aug. vége között**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/2337/40. – BMKL 5270.

Megjelenés

Babits és Csinszka 2004: 98. (50. levél)

Megjegyzés

Tintairás.

Magyarázatok

Ady Endréné Boncza Berta – l. 2627.

Kutyaházi – Boncza Berta kutyájáról van szó.

**2768. Ady Endréné Boncza Berta – Babitsnak,
1919. febr.–1920. aug. vége között**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/2337/38. – BMKL 5268.

Megjelenés

Babits és Csinszka 2004: 100. (52. levél)

Megjegyzés

Tintairás.

Magyarázatok

Ady Endréné Boncza Berta – l. 2627.

**2769. Márffy Ödönné Boncza Berta – Babitsnak,
Budapest, 1920. aug. vége**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/2337/4. – BMKL 5277.

Megjelenés

Babits és Csinszka 2004: 125. (63. levél)

Megjegyzés

Tintairás. – Keltezése részben a levélen, pontosítása a tartalom, a BMKL és a Babits és Csinszka 2004 alapján.

Magyarázatok

Márffy Ödönné Boncza Berta – Márffy Ödön (l. **2681.**) feleségül vette Ady Endre özvegyét, Boncza Bertát (l. **2627.**), aki ekkortól kezdve használta a Márffy Ödönné asszonynevet.

a napokban megesküdtem Márffy Ödönnel – házasságkötésükre 1920. augusztus utolsó napjaiban, egy forrás szerint 22. előtti napokban került sor (l. Babits és Csinszka 2004: 125.), de a napra vonatkozóan nincs pontos információnk. Csinszka ezt megelőzően, júl. közepén költözött ki a Veres Pálné utcai lakásból, s beköltözött Márffy Dráva utcai műtermes bérlakásába. Az esküvő után, aug. végén és szept. elején az emigrációba kényszerült Kernstok Károly nyergesújfalui birtokára utaztak nászútra, ahol a műteremben Márffy művészetének is hódolt. (Rockenbauer 2009: 102–105.)

2770. Babits – Márffy Ödönné Boncza Bertának, Budapest, 1920. aug. vége

Kézirat

Gépiratos másolat. – OSZK Fond III/2335/5. – A BMKL nem jelöli.

Megjelenés

Babits és Csinszka 2004: 126. (64. levél)

Megjegyzés

Gépiratos másolat. – Keltezés a tartalom, a Babits és Csinszka 2004 és a **2769.** levélben olvasható „bár egy kicsit haragszom rád hogy így hátat fordítottál, nem a nőnek, de a barátnak” gondolatra adott válasz egyértelmű egyezése alapján: „Hogyan mondhat sz olyant, hogy én »hátat fordítottam benned a barátnak«?” Ez a levél zárja az 1919–1920-ban BM és Boncza Berta között lezajlott levelezést. A verzón Tanner Ilona tintaírású rájegyzése: „Mihály levelei Csinszkához.” Az OSZK Fond III/2335. sz. pallium öt levél gépiratos másolatát tartalmazza a BM által Boncza Bertához írott levelek közül. Kárpáti Aurél minden valószínűség szerint tervbe vette a teljes Csinszka-levelezés kiadását, ami azonban valamilyen oknál fogva mégsem jelent meg könyv formájában. Az eredeti kéziratok kiléte és története jelenleg ismeretlen, feltáratlan. Annyi bizonyos, hogy a fennmaradt gépiratos másolatok a Kárpáti-féle könyvhöz készültek. Elképzelhető, hogy ezek a másolatok nem pontosan követik az eredeti levelek szövegét; Kárpáti mind

tartalmi, mind stilisztikai, mind helyesírási szempontból végezhetett rajtuk módosításokat. (Babits és Csinszka 2004: 139–142.)

Magyarázatok

Márfy Ödönné Boncza Berta – l. **2627**. A Márfy Ödönnel kötött házasságáról l. **2769**.

leveledet – Boncza Berta levelét l. **2769**.

„*hátat fordítottam benned a barátnak*” – BM Boncza Berta levelének (l. **2769**.) a következő gondolatára utal vissza: „bár egy kicsit haragszom rád hogy így hátat fordítottál nem a nőnek, de a barátnak [...]”.

„*gondolkodóba ejt és elszomorít*” – itt Boncza Berta levelének alábbi gondolatára (l. **2769**.) utal vissza: „Csinszka – a barát – sok mindent hall és lát ami gondolkodóba ejti és elszomorítja [...]”.

2771. Kecskés Lajos – Babitsnak, Mohács, 1920. aug.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1880/18. – BMKL 7418.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintairás. – A levél Ignotusnak is szól.

Magyarázatok

Kecskés Lajos – ismeretlen.

Ignotusnál – Ignotus, l. **2749**.

verseimet – a mellékelt versek nem maradtak fenn, és a NY Kecskés Lajos egy művét sem közölte.

2772. Fóthy János – Babitsnak, Kaposvár, 1920. szept. 4.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/458/1. – BMKL 5941.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintairás. – A rektón BM ceruzairású rájegyzése: „János u. 8.” A verzón továbbá ismeretlen személy ceruzairása.

Magyarázatok

Fóthy János – l. **2670.**

e verset – a vers kézírata nem maradt fenn, ezért nem tudni, melyik versét küldte el BM-nak. Legközelebb a NY-ban Ének az ifjuságról. (Szeszélyes változatok Puskin verseire) című hosszabb lírai ciklusának I–II. része jelent meg (NY, 1921. márc. 16. 6. sz., 416–420.), de feltehetőleg nem ezt, hanem egy rövidebb terjedelmű versét küldte el ebben a levelében.

A hókőzépi viszontlátásig – Fóthy szülővárosában, Kaposváron töltötte a nyarat, szept. közepére tervezte a visszautazást Budapestre, ahol életvitelszerűen élt (l. **2679.**, **2757.**).

2773. Kiss Ernőné Kelemen Brigitta – Babitsnak, Szekszárd, 1920. szept. 7.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1592. – Gyászjelentés. – A BMKL nem jelöli.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Nyomatott szöveg. – A gyászjelentést a szekszárdi Molnár-féle nyomda rt. készítette.

Magyarázatok

Kiss Ernőné Kelemen Brigitta – (? – 1937) BM távoli unokanővére a szekszárdi Kelemen vonalról; férje Kiss (I) Ernő (1863–1918) ügyvéd, főügyész volt, akivel öt gyermekük született. (L. BCSL 1996: 19–21.)

özv. szerepi Kelemen Lászlóné szül. Till Erzsébet – (1838–1920) BM rokona, aki a szekszárdi Kelemen családba házasodott be. Babits Mihályné Kelemen Auróra (l. **2613.**) unokatestvérének, Kelemen (II) Lászlónak a felesége, Kiss

Ernőné Kelemen Brigitta és Kelemen (III) Gyula édesanyja. (L. BCSL 1996: 19–21.)

örök nyugalomra helyezését – l. **2801., 2802.**

**2774. Alszeghy Zsolt – Babitsnak,
Budapest, 1920. szept. 8.**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/13/1. – BMKL 3892.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintairás. – A rektón továbbá BM ceruzairású rájegyzése: „II. Ilka tér 3”. BM válaszelevele hiányzik (l. **2777.**), azonban a levél létezését bizonyítja a **2778.** levél.

Magyarázatok

Alszeghy Zsolt – (1888–1970) magyar–latin szakos tanár, irodalomtörténész. 1919–1941 között a budapesti egyetem gyakorlógimnáziumának vezető tanára, címzetes igazgatója, a budapesti egyetem magántanára (1933-tól), majd rendes tanára (1941–1948), az MTA (lev. 1933, rend. 1947) és a Szent István Akadémia tagja.

Symonsnak Browning-könyvét – Arthur Symons (1865–1945) brit író, eszszéista, újságíró Robert Browning (1812–1889) angol költőről írt művéről, az *An Introduction to the Study of Browning*-ről lehet szó. A közelmúltban jelent meg az *Egy gondolában* című versfordítása (NY, 1919. jan. 1. sz., 24–31.; Pávatollak [Műfordítások], Bp., Táltos, 1920, 71–81.), és minden bizonnyal ekkor már dolgozott az 1912-ben a NY-ban megjelent Browning című esszéje átdolgozásán, bővített változatán (*Gondolat és írás*, Bp., Athenaeum, 1922, 158–163.).

Egyetemi Könyvtárban – ti. a jelenlegi ELTE Egyetemi Könyvtárban.

2775. Babits Angyal és Babits István – Babitsnak, Szekszárd, 1920. szept. 8.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/35/116. – BMKL 4223.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintaírás. – A 2. fólió verzóján továbbá Pista [Babits István] ceruzairású sorai és aláírása. Rongált.

Magyarázatok

Babits Angyal – l. **2609.**

Babits István – l. **2613.**

Imréék – Kelemen Imre és családja, l. **2623.**

Az a kis valami – Babits Angyal műfogsoráról van szó, amelynek elkészítésében és javíttatásában Budapesten élő barátnője, Landerer Elza (l. **2647.**) segített több alkalommal (l. **2647., 2654., 2666.**).

Landerer Elza – l. **2647.**

Rácz Bandi – l. **2615.**

Anyi – Babits Mihályné Kelemen Auróra, l. **2613.**

Anna – egy cselédlány lehetett, aki rövid ideig állt alkalmazásban Babitséknál.

Pisti – Babits István, l. **2613.**

most sem kapta meg katonáéktól az iratait – István tényleges leszereléséről szóló határozatát várják a hadsereg parancsnokságától, amelyet végül nov. 16-án állít ki a Tolnai Gyalogezred I. zászlóaljának parancsnoksága (l. **2743., 2823.**)
vizsgaival – Babits István Buday László (l. **2735.**) javaslatára le szeretné tenni a jogi vizsgákat a pesti jogi karon (l. **2743.**)

Feketéékkel – l. **2628.**

Kiss nagymama halt meg tegnap, holnap temetik – l. **2772., 2773.**

Aladár, Ali – Komjáthy Aladár, l. **2611.**

könyvmegrendelési kérelmemet – a Komjáthy számára elküldött könyvmegrendelési kérelem nem maradt fenn.

két kompendiumot – kompendium (lat) kivonatos, összefoglaló kézikönyv valamely tárgyról.

perrendtartást – jogi szakkönyv: Perrendtartás, Bp., Blau Ny., [1899].

Pista – Babits István, l. **2613.**

**2776. Babits Angyal – Babitsnak,
Szekszárd, 1920. szept. 10.**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/35/117. – Levelezőlap. – BMKL 4224.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintairás. – Zöldes színű, tintafoltos lapon; a bélyeg letépve.

Magyarázatok

Babits Angyal – l. **2609**.

Pisti – Babits István, l. **2613**.

levelem – l. **2775**.

Landerer Elzánál – Landerer Elza, l. **2647**.

az a kis tárgyacská – Babits Angyal műfogsora, l. **2647., 2654., 2666., 2775**.

Imrééknek – Kelemen Imre és családja, l. **2623**.

Anyi – Babits Mihályné Kelemen Auróra, l. **2613**.

katonai iratait – l. **2743., 2775**.

sorozásra – Babits Istvánt Kaposvárra hívták be sorozásra (l. **2788**.) A Kaposvári Magyar Katonai Körletparancsnokság intézte a hazaérkezett katonák sorozásának vagy végleges leszerelésének az ügyeit, valamint ők állították ki a hadifogságba jutásukról és a fogságuk alatt tanúsított viselkedésükről szóló igazolást is (l. Buda 2005: 601.).

**2777. Babits – Alszeghy Zsoltnak,
Budapest, 1920. szept. 8. után, 18. előtt**

Forrás

A **2778**. levél alapján: „Szíves levelét és ennek nyomán az Egyetemi Könyvtárban a Symons-könyvet is megkaptam.”

**2778. Alszeghy Zsolt – Babitsnak,
Budapest, 1920. szept. 18.**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/13/2. – BMKL 3893.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintaírás. – Aláírás: Dr. Alszeghy Zsolt.

Magyarázatok

Alszeghy Zsolt – l. 2774.

Szíves levelét – l. 2777.

Egyetemi Könyvtárban – ti. a jelenlegi ELTE Egyetemi Könyvtárban.

Symons-könyvet – l. 2774.

**2779. Bródy Pál – Babitsnak,
Balatonfüred, 1920. szept. 30.**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/315/1. – Képeslap. – BMKL 5328.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Ceruzairás. – Írás a képes oldalon is. A kép felirata: „A Balaton. Baross gözhajó.” A képes oldalon még Bródy Pál ceruzarajzai és nyilai. A képes oldal az „Ez a Regen!” szövegrésszel kezdődik.

Magyarázatok

Bródy Pál – (1898–1978) Bródy Sándor (l. 2830.) nagyvállalkozó fia. Dramaturg, rendező, színikazgató. A budapesti egyetemen jogi doktorátust szerzett. 1922-ben a Vígszínház dramaturgja, a következő évtől rendezője, 1929-től a Belvárosi Színház társigazgatója Heltai Jenővel és Lengyel Menyhérttel.

Dramaturgiai és irodalmi vonatkozású cikkei a NY-ban és más folyóiratokban Bolyai Pál néven jelentek meg.

íjf. Gaál Mózes – l. **2663.**

Regen – (ném) eső. A levélíró valószínűleg a képeslap képes oldalára rajzolt esőcseppekket jelezte németül.

2780. Andersen György – Babitsnak, Budapest, 1920. okt. 3.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/20/3. – BMKL 3921.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintairás. – A Nap szerkesztősége nyomtatott fejléces levélpapírján.

Magyarázatok

Andersen György – l. **2687.**

összegyűjtött verseimet [...] legyen kegyes elő szót írni – Andersen György 1920. márc. 10-i levelében (l. **2687.**) kérte meg BM-t, hogy írjon előszót második verseskötete elé, ezt a kérését ismétli meg most BM korábbi válasza hiányában. BM megírta az előszót, s a kötet még ebben az évben megjelent (Andersen György: *Tovább! 1915–1920. Versek*, Bp., Kultúra, 1920.)

konveniál – (lat) megfelel, tetszik, kedvére van, alkalmas (neki).

a fenti lap szerkesztőségébe – A Nap című politikai napilap Budapesten jelent meg, a lapszerkesztőség a Rökk Szilárd utcában volt. Andersen György újságíróként dolgozott a lapnál.

Szabó Lőrinc – l. **2607.**

2781. Babits – Klein, Stefan I.-nek, Budapest, 1920. okt. 5. előtt

Forrás

A **2782.** levél alapján: „Komjáthy Úr levele vétele után rögtön írtam a Kurt Wolff cégnek”. – A hiányzó levelet minden bizonnyal Komjáthy Aladár (l. **2611.**) írta

BM kérésére. Elképzelhető, hogy arról a levélről van szó, amelyre Komjáthy az [1920. júl. 11. után] kelt levelében utal (l. **2746.**) Ebben az esetben a hiányzó levél az 1920. júl. 11. után, de okt. 5. előtti időszakban kelt. Mivel nem állíthatjuk teljes bizonyossággal, hogy a két említett – Komjáthy által írott – levél azonos, a **2782.** levél datálása alapján adjuk meg a feltételezhető keletkezési idejét.

2782. Klein, Stefan I. – Babitsnak, Frankfurt am Main, 1920. okt. 5.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/735/7. – BMKL 7637.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintaírás. – A levél előzménye hiányzik (l. **2781.**). A levélre adott válasz is hiányzik (l. **2784.**), de létezését alátámasztja a fordító 1920. okt. 21-én kelt levele (l. **2785.**)

Magyarázatok

Klein, Stefan I. – l. **2619.**

Frankfurt am Main – Németország délnyugati részén, Hessen tartományban, a Majna folyó alsó szakaszán fekszik, az ország ötödik legnagyobb városa. *Komjáthy Úr* – Komjáthy Aladár, l. **2611.**

levele – l. **2781.**

Kurt Wolff cégnek – Kurt Wolff (1887–1963) irodalomtörténész 1913-ban alapította meg lipcsei kiadóvállalatát, a Kurt Wolff Verlagot. A 20. század egyik legjelentősebb német expresszionista könyvkiadója volt, amelyet azonban gazdasági nehézségek miatt fel kellett számolni 1930-ban. Kurt Wolffék elsősorban kortárs szépirodalmi műveket és művészettörténeti témájú könyveket jelentettek meg, elindítottak egy könyvsorozatot (*Der Jüngste Tag*) és egy modern irodalmi és művészeti folyóiratot, a *Geniust* (l. **2619.**), amelynek három száma jelent meg 1919 és 1921 között. A kiadó csődje után Wolff Angliában és Franciaországban élt 1931–1941 között, majd New Yorkba emigrált, ahol bekapcsolódott az európai irodalom kiadásába. A Kurt Wolff Verlag BM több művét is kiadta Stefan I. Klein német fordításában.

tantiemek – tantième (fr) a kiadás bevételeiből a szerzőnek fizetett százalékos jogdíj, osztalék.

nagy német könyvkiállításnál – a Frankfurti Könyvvásár zajlott ekkor, amely Németország legnagyobb múltú nemzetközi könyvvására. Az első könyvmustrát 1454-ben rendezték meg. A könyvvásár a 19. sz.-ban elvesztette a jelentőségét, majd az I. világháború után megpróbálták újraéleszteni a hagyományt, s 1919. okt. 1–10. között megrendezték az 1. Frankfurti Nemzetközi Vásárt azzal a céllal, hogy minden tavasszal és ősszel megrendezik majd. 1920. okt. 3–23. között – vagyis levelünk keletkezésekor – a 3. Frankfurti Nemzetközi Vásár keretében tartották meg a Das Deutsche Buch elnevezésű rendezvényt. A könyvkiállítást nem kereskedelmi célból rendezték meg, hanem inkább azért, hogy „politikai és gazdasági ambíciók szolgálatába állítsa a könyv kulturális jellegét”. A vásár keretprogramjaként könyvszakmai tanácskozásokat is tartottak. (WEIDHAAS, Peter, A Frankfurti Könyvvásár története, ford. DRASKÓCZY Piroska, Kossuth Kiadó, Bp., 2008, 7., 9–10., 123., 126–127.)

a leszámolás alig fog október közepe előtt megtörténni – a Kurt Wolff Verlag nov. első felében küldte meg Stefan I. Kleinnek a BM szerzői honoráriumáról kiállított elszámolást, a fordító ezt nov. 15-én továbbította BM-nak (l. 2799.). Minden bizonnyal a Stefan I. Klein fordításában megjelent novellák (l. 2619., 2643.) és A gölyakalifa (l. 2610., 2619.) című regény után járó honorárium elszámolásáról van szó.

novelláskönyvet – a fordító minden bizonnyal nem tudott megegyezni sem a Rowohlt kiadóval, sem a Kurt Wolff kiadóval BM novelláskötetének a megjelentetése ügyében. BM-nak legközelebb 1926-ban jelent meg német nyelvű novelláskötete Kentaurenschlacht címmel Stefan I. Klein fordításában. A fordító már 1919 őszétől készült BM német nyelvű novelláskötetének az összeállítására (l. 2619., 2628., 2643.), sőt 1919 tavaszától folyamatosan kérte BM-t, hogy küldjön neki novellákat, mert el tudná helyezni a fordításukat különböző német folyóiratokban, és ezek a publikációk megkönnyítenék a majdani novelláskötet németországi népszerűsítését (l. BML 1918–1919: 2284., 2430., 2453., 2581., 2482., 2484., 2494., 2500., 2572.). 1919-ben a Kurt Wolff kiadóval tárgyalt a novelláskötet ügyében. A német lapokban megjelent novellák utáni elszámolásról l. 2799.

Ernst Rowohlt-cég – a Rowohlt Verlag kiadóvállalatot Ernst Rowohlt alapította 1908-ban Lipcsében, ahonnan 1919-ben Berlinbe tette át a kiadó székhelyét. A kiadóvállalat ma is létezik, több kiadót foglal magában.

fordításomban Révész Béla „Vonagló falvak” című regénye – Révész Béla (1876–1944) Vonagló falvak című regényének (Bp., Pallas ny., 1914.) német

fordítását készítette el és jelentette meg ebben az évben. Béla Révész: *Ringende Dörfer. Ein Ungarischer Roman*, Ernst Rowohlt Verlag, Berlin, 1920.

a regényt – két készülő regényről lehet szó: a Timár Virgil fiáról és a Kártyavárról, azonban végül egyik regényfordítás sem a Kurt Wolff kiadónál jelent meg. Legutóbb (1920-ban) A gólyakalifa című regénye (l. **2619.**) jelent meg Stefan I. Klein fordításában a Kurt Wolff kiadónál, amelynek nagy sikere volt. Talán a már készülő Timár Virgil fia (Bp., Athenaeum, 1922.) című regény fordítására készült ekkor, amely végül 1923-ban jelent meg egy müncheni kiadónál (Michael Babits: *Der Sohn des Virgilius Timár. Novelle*, übers. von Stefan I. Klein, München, Musarion, 1923.). Valószínűbb azonban, hogy a Kártyavár című regényéről van szó. BM néhány éve már dolgozott a regényen, a NY folytatásokban közölte az első fejezeteit, ezért Klein 1919 tavaszától érdeklődött a folytatás iránt (l. BML 1918–1919: **2481.**). A regény munkálatai azonban annyira elhúzódtak, hogy Klein német fordítása csak 1926-ban jelenhetett meg egy berlini kiadónál (Michael Babits: *Das Kartenhaus. Der Roman einer Stadt*, übers. von Stefan I. Klein, Berlin, Spaeth, 1926.) A két párhuzamosan készülő regény fordítása esetében az a legvalószínűbb tehát, hogy Stefan I. Klein ekkor (1920 őszén) még a Kártyavár fordítására készült, de mivel a Timár Virgil fia munkálatai hamarabb zárultak le, BM előbb ennek a regénynek a fordításával bízta meg Kleint, majd a Kártyavár munkálatainak a befejeztével ennek a regénynek a fordítási jogát is átengedte neki. A fordító a Kurt Wolff cég feltételezhető elutasítása után minden bizonnyal más kiadóknak is ajánlatot tett egy novelláskötet és egy regény együttes megjelentetésére (ahogy írta a levelében: „Ha a novelláskönyvet és a regényt együtt lehetne kihozni, ennek a két könyvnek okvetlenül nagy sikere lenne.”), amelyet végül a berlini Spaeth kiadó vállalt (a Kentaurenschlacht és a Das Kartenhaus is náluk jelent meg 1926-ban).

Révész Béla novelláskönyvét – Révész Béla: *A nagy börtön* (Bp., Révai Ny., 1907.) című novelláskötetének Stefan I. Klein által készített német fordítását a Kurt Wolff Verlag adta ki 1920-ban. Béla Révész: *Der grosse Kerker. Erzählungen*, Kurt Wolff Verlag, München, 1920.

Fordított Horvát Henrik verseiből – Horvát Henrik (l. **2608.**) műfordító tudomásunk szerint nem adott ki fordításkötetet BM verseiből. Legutóbb, *Neue ungarische Lyrik in Nachdichtungen* (Georg Müller Verlag, München, 1918.) című műfordításkötetében több versfordítást jelentetett meg BM-től (A gazda bekeríti házát; A lírikus epilógja; Aranyfürdő, aranyeső, Danaé; Az őszi tücsökhöz; Csendéletek; Éjszaka; Fortissimo; Gáláns ünnepség; Goltai csárda; Hiszekegy; In Horatium; Itália; Siremlék; Strófák a wartburgi

dalnokversenyből; Szonettek; Téli dal; Theosophikus énekek). Később is jelentek meg német nyelvű versfordításai a költőtől.
írja meg postafordultával – a levél hiányzik, l. 2784.

2783. Gellért Oszkár – Babitsnak, Budapest, 1920. okt. 11.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/498/5. – BMKL 6176.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintairás. – A NY nyomtatott fejléces levélpapírján.

Magyarázatok

Gellért Oszkár – l. 2659.

Osvátról – Osvát Ernő, l. 2670.

nagyon betegen – Osvátot, aki 1919. jan.-ban megvált a NY-tól, majd 1920 januárjában visszatért a lap szerkesztőségébe, még ebben az évben spanyolnátha támadja meg, majd vesegyulladásos rohamai miatt beszállítják a miskolci Erzsébet Kórház sebészetére, ahol két veseoperációt végeznek rajta. Füst Milán a Naplója szept.-i bejegyzésében így ír Osvát betegségéről: „Osvát szegény! – Messze innen egy nagy kórteremben sír! [...] Mily borzasztóan nézett ki! S hogy oda volt híres lelkierője, – mennyire nem tudott uralkodni magán! – S hogy ragaszkodik az élethez – jobban talán, mint én ragaszkodnék! – »Csak jó helyre tegye!« mondta rimánkodva a tapaszt rákó ápolónőnek. – S mily furcsa, hogy aznap, mikor megtudtam, hogy beteg – egész éjjel róla álmodtam... – Egy este imádkozás után mély meghatottsággal: most nem magamért imádkoztam!” (Osvát... 1985: 258.) A szerkesztő a kórházból bizalmasával, barátnőjével, Gyulai Mártával levelezik. Gyulai Márta szept. 27-én írt levelében arról értesíti Osvátot, hogy kellő felügyelet mellett engedélyezhetik az otthoni kezelését: „Megkérdeztem egy orvost a Maga esetéről, a legfontosabb szerinte a gondos kezelés. Kérem, gondoljon erre! Nem kellene-e egy specialista véleményét kérni (a tanár nem tudom ottvan-e még?). És végreis a hazautazás sem lehetetlen. Áldozatokkal jár persze, de minden más szempont háttérbe szorul amögött, hogy a gondos kezelés itt föltétlenül megvolna.” (Osvát... 1985:

420–421.) Okt. 9-én szombaton – két nappal e Gellért-levél megírása előtt – Osvát visszautazik Pestre, a pályaudvarról Gellért kíséri haza beteg szerkesztőtársát (erre utal Gellért ebben a levelében). Osvát Ernőt azonban rövidesen beszállítják az Irgalmasrend budai kórházába. Itt rendezi be a szerkesztőséget, s látogatási időben itt keresik fel a fiatal írók. Ettől kezdve életét a betegsége határozza meg (l. Fráter Zoltán 1987: 169–170., **2800.**)

szerkesztőségbe – ti. a NY szerkesztőségébe (Bp., VI. ker. Vilmos császár út 51. III. em.)

**2784. Babits – Klein, Stefan I.-nek,
Budapest, 1920. okt. 5. után, 21. előtt**

Forrás

A **2785.** levél alapján: „köszönöm levelét.”

**2785. Klein, Stefan I. – Babitsnak,
Frankfurt am Main, 1920. okt. 21.**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/735/8. és III/735/2/b. – BMKL 7638.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintaírás. – A levél melléklete (OSZK Fond III/735/2/b) a Kurt Wolff Verlag Stefan I. Kleinhez intézett német nyelvű levelének BM-ra vonatkozó kivágott részlete a rektón és a verzón. A BM-ra vonatkozó német nyelvű levélrészlet szövege:

„[rektón:]

Herrn

Stefan I. Klein,

Davos-Platz,

Villa Columbia / Schweiz.

Sehr geehrter Herr!

Sie werden, wenn Sie sich in unsere Lage versetzen |:<...>|, dass wir mit einer

Entscheidung bezüglich der Annahme des Romanes von Babits und der kleinen Erzählung von Révész etwas zögern. Der „Storchkalif“ wird noch von anderen Lektoren des Verlages gelesen. Wir selbst sind auf das Urteil dieser Herren sehr gespannt, da wir im Hause von dem Roman einen sehr guten Eindruck gewonnen haben, [...]

[verzón:]

Wir sind überzeugt, dass Sie diese unsere Gründe einsehen und unser Zuhalten nicht als ein Hinauszögern sondern als ein gründliches Wägen ansehen werden.

Also: Über den „Storchkalif“ erhalten Sie in Kürze (sobald wir die von uns eingeholten Urteile vorliegen haben), entscheidende Nachricht – eventuell telegraphisch. Wagen der Erzählung von Révész bitten wir Sie, noch so lange zu warten, bis wir in den Roman desselben Autors Einblick genommen haben. Es hängt also von Ihnen ab, diese Sache zu beschleunigen. Eventuell können Sie uns ja schon die erste Hälfte dieses Romanes zusenden, damit wir in der Lage sind, die Lektüre gleich zu beginnen. Mit vorzüglicher Hochachtung [...]

A német nyelvű melléklet fordítása:

„[rektón:]

Stefan I. Klein úrnak,

Davos tér,

Villa Columbia /Svájc

Igen tisztelt Uram!

Ön |:<...>:| fog, ha a helyzetünkbe képzele magát, hogy némileg habozunk Babits regényének és Révész kis elbeszélésének elfogadása ügyében. A „Gólyakalifá”-t még a kiadó más lektorai is elfogják olvasni. Magunk is izgatottan várjuk ezen urak ítéletét, hiszen a regény ránk személy szerint igen kedvező benyomást tett, [...]

[verzón:]

Meggyőződésünk, hogy Ön belátja indokainkat, és kivárásunkat nem elodáznak tekinti, hanem alapos mérlegelésnek.

Tehát: A „Gólyakalifá”-ról rövidesen (amint az általunk kért vélemények előttünk lesznek) döntő értesítést fog kapni – esetleg táviratban. Ami Révész elbeszélését illeti, kérjük, várjon még addig, amíg betekintést nem nyertünk ugyanezen szerző regényébe is. Tehát az ügy előmozdítása Öntől függ. Eset-

leg küldje el nekünk a regény első felét, hogy egyúttal ennek az olvasását is elkezdhessek.

Kiváló tisztelettel [...]"

(*Matyikó Alinka fordítása*)

Magyarázatok

Klein, Stefan I. – l. **2619.**

Frankfurt am Main – l. **2782.**

levelét – a levél hiányzik, l. **2784.**

Kurt Wolff cég ma jött levelét – a fordító mellékelte a német Kurt Wolff kiadó (l. **2782.**) levelének BM művére vonatkozó részleteit, melynek szövegét és fordítását l. a Megjegyzésben.

regény fordítását – a fordító BM készülő regényét (a Timár Virgil fiát vagy a Kárvavárat) szeretné minél hamarabb megkapni (l. **2782.**)

„Insel-Verlag” – az Insel Verlag könyvkiadó vállalatot a Die Insel című 1899-től megjelenő művészeti havilap szerkesztői alapították 1901-ben Lipcsében, a kiadó ma is létezik (székhelye ma Frankfurtban van). Alapításuktól kezdve hivatásuk a klasszikus és kortárs német és világirodalom, valamint művészeti témájú könyvek megjelentetése.

három legendáját – nem tudni, BM mely három elbeszélését szerette volna megjelentetni a fordító az Insel-Bücherei sorozatban, mert a német kiadó végül nem adta ki a novelláit. A tervezett nagyobb terjedelmű novellafordítás-kötete – amire utal a levélben – Kentaurenschlacht címmel jelent meg 1926-ban a Spaeth kiadónál (l. **2782.**)

„Insel-Bücherei” – az Insel-Bücherei az Insel Verlag könyvsorozata, a kiadó 1912-ben indította el.

essaykötetnek – BM-nak nem jelent meg német nyelvű esszékötete, sem a Kurt Wolff Verlagnál, sem más kiadónál Stefan I. Klein fordításában.

Révész Bélának mostanában két kötete jelent meg németül – l. **2782.**

**2786. Földessy Gyula – Babitsnak,
Budapest, 1920. okt. 22.**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/459/3. – BMKL 5950.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintairás.

Magyarázatok

Földessy Gyula – l. **2704.**

Ön tanulmányára – BM: Tanulmány Adyról, NY, 1920. febr. 3–4. sz., 128–143. (L. **2670.**, **2681.**, **2704.**)

értekezésemet – Földessy Gyula: Ady-tanulmányok, Bp., Ethika Tudományterjesztő és Könyvkiadó R. T., 1921. (L. **2734.**, **2756.**) A könyv a kiadó Ethika-könyvtár sorozatában jelent meg.

Ethika részvénytársaságnak – az Ethika Tudományterjesztő és Könyvkiadó Rt. tudományos könyveket – elsősorban humántudományi szakkönyveket – adott ki 1921 és 1924 között. Sorozatai: Ethika-könyvtár, Az Ethika tudományos gyűjteménye.

a mi perünk – BM és Földessy között 1919 augusztusa óta folyik az Ady-polémia Ady szimbolizmusáról és újszerű verseléséről (l. **2704.**, **2756.**) BM válasza az Ady-tanulmányokra, amely egyben a vita zárlata: Megjegyzések Földessy Ady-könyvére, NY, 1921. márc. 16. 6. sz., 472–478.

Tass-affér – a NY 1920. jún.-i számában három vers jelent meg Tass József szerzői név alatt: Szózat, A reményhez, Könyörgés (563–565.) Földessy Gyula azt hitte, hogy BM verseit publikálták álnév alatt (l. **2734.**), és a nyilvánosság előtt is vállalta és terjesztette ezt a véleményét. Tass Józsefről (1894–1958) azonban – aki egyébként ezekkel a versekkel mutatkozott be a NY-ban – bebizonyosodott, hogy nem BM álneve, hanem létező személy, aki hivatásos jogászként verset is írt. Földessy Gyula közleménye nyomán Gulyás Pál felvette Tass Józsefet a Magyar írói álnév lexikonba (Bp., Akadémiai, 1956) BM NY-ban használt álneveként.

2787. Babits István – Babitsnak, Szekszárd, 1920. okt. 25. előtt

Forrás

A **2788.** levél alapján: „kérdi hogy megkaptad-e express levelét?” A hiányzó, azonban megírt és BM-nak elküldött levél létezését egyértelműen bizonyítja Babits István levele (l. **2792.**). A levél tehát semmiképp sem azonosítható egyik korábban írott, s általunk ismert levéllel sem, hanem egy okt. 25. előtt néhány nappal írt levélnek kellett lennie, amely nem maradt fenn.

**2788. Babits Angyal – Babitsnak,
Szekszárd, 1920. okt. 25.**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/35/163. – Levelezőlap. – BMKL 4225.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintaírás. – Aláírás nélkül. Keltezés fjb. és a tartalom alapján.

Magyarázatok

Babits Angyal – l. **2609.**

Pisti – Babits István, l. **2613.**

Aladárnak – Komjáthy Aladár, l. **2611.**

katonaságát igazoló iratot – l. **2776.**

szerezzétek meg ezt az írást – Babits István pár nappal később felutazott Pestre orvosi kivizsgálás céljából. Az első napokban BM-llyal és Komjáthyval lakott, és közös programokat szerveztek, azonban az egyetemi ügyeit valamiért mégsem intézte el ottjártakor (l. **2792.**) Miután hazautazott Szekszárdra, levélben sürgették BM-t, hogy Komjáthy minél hamarabb szerezze meg a pesti jogi kar engedélyét arról, hogy még ebben a félévben letehesse a vizsgáit (l. **2796., 2798.**) Az egyetem minden bizonnyal még ősszel engedélyezte a vizsgái teljesítését – erről nem maradt fenn írásos forrás –, de végül mégsem decemberben vizsgázott, mert valamiért januárra halasztották a vizsgáit. Erről jan. 7-i levelében (l. **2823.**) értesítette BM-t. *express levelét* – István sürgönye hiányzik, l. **2787.**

**2789. Babits István – Babitsnak,
Budapest, 1920. okt. 30.**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/41/89. – Levelezőlap. – BMKL 4335.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Ceruzairás. – Aláírás: Pista. Keltezés a levélben és fpb. alapján. Fakult.

Magyarázatok

Babits István – l. 2613.

jöjj be hozzám – Babits István az őszi kaposvári sorozás után (l. 2776., 2788.) nov. utolsó napjaiban utazott fel Budapestre, hogy alapos orvosi kivizsgálásnak vessék alá (l. 2790., 2791., 2792.) annak érdekében, hogy diagnosztizálják, egészségi állapota miatt alkalmatlan a további katonai szolgálatra, és véglegesen leszerelhesse jogi tanulmányait, majd munkát vállalhasson. BM öccsét 1920. márc. 17-én Nikolszk-Usszurijszkben, a hadifogságban súlyos ideggyengeség (neurastenia gravis) kórképpel rokkanttá nyilvánították. Végleges leszerelése érdekében ezt a diagnózist itthon meg kellett erősíteni, a kivizsgálását a Tolnai Gyalogezred parancsnoksága rendelte el (l. Buda 2005: 178.), ezért utazott fel a pesti katonai kórházba, ahol az idegosztályra utalták be (l. 2788., 2792.) A kivizsgálás eredménye miatt nagyon aggódott, ezért hívta be a kórházba bátyját (l. 2790., 2791.) Labilis, zaklatott kedélyállapota miatt a család nagyon aggódott érte, mert napokig nem kaptak hírt felőle (l. 2792.). Babits István kivizsgálása feltehetőleg 1920 legvégén vagy 1921 legelején zárult le, ennek értelmében 12 hónapra betegszabadságra engedték. Erről a határozatról 1921. jan. 7-én (l. 2823.) értesíti BM-t.

pavillon – pavilon (fr) épületszárny, épületcsoport egyik tagja (pl. kórház területén).

Bur kocsival – a közhasználatban „búrkocsi” vagy „búrvasút” elnevezéssel illetett BÚR-vasút volt az első villamoshálózat a fővárosban. Az első villamosvonalat a századfordulón nyitották meg a Bp.–Újpest–Rákospalota vonalon.

2790. Babits István – Babitsnak, Budapest, 1920. okt. 30.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/41/39. – Levelezőlap. – BMKL 4336.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Ceruzairás. – Aláírás: Pista. Keltezés fpb. alapján.

Magyarázatok

Babits István – l. 2613.

**2791. Babits István – Babitsnak,
Budapest, 1920. okt. 31.**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/41/86. – Névjegykártya. – BMKL 4337.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Ceruzairás. – Babits István joghallgató névjegykártyáján. Keltezés a tartalom alapján.

Magyarázatok

Babits István – l. 2613.

Tegnap két levelezőlapot – l. 2789., 2790.

**2792. Babits Angyal – Babitsnak,
Szekszárd, 1920. okt. 30. – nov. 1. között**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/35/172. – BMKL 4226.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Ceruzairás. – Aláírás nélkül. Keltezés a tartalom alapján. A levél befejező része hiányzik, csonka.

Magyarázatok

Babits Angyal – l. 2609.

Pisti – Babits István, l. 2613.

felment Pestre [...] a katona kórházba – l. 2789., 2790., 2791.

irjatok nekünk – Babits István nov. 1-jén írt levelet édesanyjának (l. Buda 2006: 176–177., 106. levél), feltehetően miután elolvasták ezt a levelet. Babits István levele:

„Budapest, 1920. november 1.

Kedves Anyikám!

Sajnos már sokkal előbb kellett volna írnom, de a dolgok úgy alakultak, hogy az előző két nap szabadságolásban telt el, aztán meg bekerültem a kórházba s innen nem bírtam írni levélpapír hiányában. Vártam, hogy majd hoznak a városból, de hiába s most végre kölcsönzött papíron írok.

De hát leírom rendben azt, ami mindenben mostan átmentem. Földrészre Pestre, Misi lakására mentem otthon találtam, megkapta a sürgönyömet és várt rám. Igaz B[uda]pestig Mátyóky Döncivel utaztam együtt; jó volt mert átbeszélgettük az egész unalmas utat. Ő szegény megint az orra miatt jött fel Pestre; úgylátszik, minden hónapban van valami baj vele, most is operálják.

Másnap szerdán d. e. elvillanyosoztam ki Budára a 17. kórházba, onnan azonban a 16-osba utasítottak, mivel ottan idegosztály nincsen. Együttal megjegyezték, hogy ráérek holnap menni is. Eznap Aladárt fölkerestük az iskolájában és együtt ebédeltünk s vacsoráztunk vele. D. u. a Centrál Kávéházba mentünk, ahol jelenleg a nyugatosok szoktak tartózkodni; egy egész csomónak be kellett mutatkoznom. Végül Schöpflin Aladárral és Szabó Lőrincsel együtt vacsoráltunk és kedélyes beszélgetéssel töltöttük az időt.

Csütörtökön d. e. hosszú villamosozás után eljutottam a 16-os katonai [;Hungária ut. 107. sz.;] kórházba. Itt rettenetes ceremóniába került a felvétel. Épp ¾ órát vártam a felvételi irodán, onnan fürdőbe és fertőtlenítőbe kellett menni, a »növendék«-eknek (így hívják azokat, akik újonnan érkeznek állományba). Én egy kis borralaló révén szerencsésen elkerültem mindkettőt, ami igenfontos dolog, mert a desinfectio bizonyára tönkretette volna a ruháimat. Károm azonban így is volt: közben kivették a mellényem zsebéből a szép kis reichenbergi tükrömet, amit nagyon sajnálok.

Mostan a Pavillon II.-ben vagyok elhelyezve (ez az idegbetegek osztálya) 30. szobában egy csendőrtiszthelyetessel s egy román származású számvevő őrmesterrel, kivel sokat beszélek németül. A főorvos nagyon kedves fiatal ember, megvizsgált s úgy véleményezte, hogy nagyfokú vérszegénységem van s jó lenne ha az idegességemet kipihenném, azt ajánlotta, hogy pár hónapig álljak el a tanulástól. Afelől azonban biztosított, hogy szervi hibám

egyáltalán nincs, s így az idegbaj nem veszedelmes természetű. Kértem, hogy bocsásson el mielőbb ki a kórházból, ami azonban e hó 5.-e előtt nem lehetséges. Nehéz kivárni, mert itt benn elég unalmas s mivel fagyos idők járnak, ki sem szívesen megyek. A fő az, hogy a kosztal meg lehetek elégedve.

Misi jól van és jól viselkedik, ha vele vagyok nem enged semmit sem nekem fizetni. Úgy látszik most több elveszettnek vélt holmi előkerült s így Feketéék ellen nem dühög; s úgy látszik megalkudott a sorssal, hogy egyelőre nem válhat meg tőlük.

Ha pénteken kieresztenek, úgy Misihez megyek egy éjszakára és valószínű szombaton már haza is utazom. Ha esetleg nem érkeznék meg azért világeért se aggódjatok nem lesz semmi bajom.

Kezeiteket csókolja Nennével együtt szerető

Pistátok”

Imréék – Kelemen Imre és családja, l. **2623**.

Anyi – Babits Mihályné Kelemen Auróra, l. **2613**.

kiszuperálják – kiszuperál (lat) kiselejtez, katonai szolgálatból elbocsát.

2793. Mohácsi Jenő – Babitsnak, Bécs, 1920. nov. 1.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/901/3. – BMKL 8679.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintaírás.

Magyarázatok

Mohácsi Jenő – l. **2676**.

Das zweite Lebenre – Mohácsi Jenő A gólyakalifa című regényből írt német nyelvű szindarabot. A regény átdolgozásának és németországi színrevitelének a tervét febr. 25-i levelében (l. **2676**.) ismertette BM-lyal. A gólyakalifa korábbi filmverziója adta az ötletet arra, hogy színre vigye a regénytörténetet. Febr.-i levelében a német operalibrettő későbbi megírásának lehetőségét is felveti. BM valószínűleg gondolkodási időt kért válaszelevelében (l. **2694**.), mire Mohácsi tájékoztatta (l. **2697**.) a színmű pillanatnyi kidolgozottsági ál-

lapotáról: „A darabon, amelytől nagy sikert és sok pénzt remélek, rengeteget dolgoztam. Struktúrája kész. Címe: Das zweite Leben. Jövő hét végén falura megyek, hogy megírjam.” BM Babits Sándoron keresztül azonnal engedélyt adott a darab megírására, s Mohácsi azonnal kilátásba helyezte az alkotóútját (l. **2709.**, **2711.**). A színmű írásáról és a németországi színrevitel megszervezéséről BM április és november eleje között is kapott tájékoztatást. A Virradatnak adott interjújában (a júl. 9-i számban) is megemlíti (l. **2748.**), hogy A gólyakalifából épp színdarab készül Németországban.

Dr Marton Sándortól – Dr. Marton Sándor ügyvéd Mohácsi Jenő jogi képviselője, esetleg ügynöke lehet.

Otto Eisenditznek – Otto Eisenditz feltehetőleg a színmű német vagy osztrák lektora, esetleg a német színház dramaturga lehetett.

Dr Babits Sándor – Babits Sándor, l. **2610.**

2794. Rippl-Rónai József – Babitsnak, Budapest, 1920. nov. 6. után

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1079. – BMKL 9407.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Ceruzairás. – Aláírás: Jóskád. A Budapesti Székesfőváros Gázművei Vezérigazgatóságának Rippl-Rónai Józsefhez intézett, 1920. nov. 6-ra keltezett levelének hátoldalán. Ez a levél keltezésének az alapja.

Magyarázatok

Rippl-Rónai József – (1861–1927) festő, grafikus, iparművész. A müncheni képzőművészeti akadémián tanult (1884–1887). Párizsban ösztöndíjasként Munkácsy Mihály segédje volt, 1890 után tíz évig Neuillyben élt és alkotott, ekkor ismerkedett meg a Nabis csoport tagjaival. 1902-ben hazatért, és végleg letelepedett szülővárosában, Kaposváron. Közeli kapcsolatba került a NY-mozgalommal, Ady Endre barátja volt. A Magyar Impresszionisták és Naturalisták Körének (MIÉNK) alapító tagja (1907), a Képzőművészek Új Társaságának (KÚT) elnöke volt. Az 1920-as évektől gyakran állított ki a budapesti Ernst Múzeumban. Művészeti írói tevékenysége is jelentős.

pécsi levelet – a mellékelt pécsi levél nem maradt fenn, ezért nem tudni, ki írta és milyen tartalommal.

2795. Tanner Ilona – Babitsnak, Budapest, 1920. nov. 8.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond 172/75/2. – Levélfogalmazvány. – BMKL 10303.

Megjelenés

Koháry 1978: 1425., Téglás 2000: 55–56.

Megjegyzés

Ceruzaírás. – Aláírás: Tanner Ilonka. A levél a **2738.** levélhez kapcsolódik.

Magyarázatok

Tanner Ilona – l. **2738.**

lakásán háborgatom – mivel BM a júl. 12-i levele (l. **2747.**) óta nem jelentkezett a költőné versei ügyében, Tanner Ilona úgy döntött, hogy személyesen keresi fel a szerkesztőt a Reviczky utcai lakásán. Azonban mivel BM hosszú várakozás után sem érkezett meg, ezt az üzenetet és néhány kéziratos verset adott át Feketénének (l. **2628.**) (L. Téglás 2000: 14–15.)

verseim sorsáról – Tanner Ilona NY-nak beküldött verseiről l. részletesen a **2738.** és a **2747.** levél jegyzetét.

ismételten fordulok Önhöz – l. **2738.**, **2747.**

mellékelt verseket – nem tudni, mely versei kéziratát hagyta BM lakásán. Naplójában azt írja, hogy „néhány legújabb vers[ét]” vitte magával (l. Téglás 2000: 15.), de az sem elképzelhetetlen, hogy a NY-nak már elküldött, de válasz nélkül hagyott versei is közöttük voltak.

Új Idők – Új Idők, l. **2738.**

Hét – (A) Hét, l. **2738.**

közölte már néhány versemet – a megjelent verseket l. **2738.**

Szives válaszát – BM válaszlevele nem ismert. Minden valószínűség szerint nem adott írásos választ, ugyanis Tanner Ilona azt az üzenetet hagyta Feketénének (l. **2628.**), hogy néhány nap múlva ismét felkeresi a lakásán. Legközelebb nov. 12-én járt BM lakásán, ekkor ismerkedett meg BM-lyal és Szabó Lőrincével.

**2796. Babits István – Babitsnak,
Szekszárd?, 1920. nov. 1. után, 10. előtt**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/41/88. – Névjegykártya. – BMKL 4338.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintairás. – Aláírás: öcséd. Keltezés a tartalom alapján.

Magyarázatok

Babits István – l. **2613.**

Lőrinc – Szabó Lőrinc, l. **2607.**

Lőrinc kulcsát – István BM-lyal, Komjáthy Aladárral (l. **2611.**) és Szabó Lőrinc-cel lakott néhány napig, amíg Pesten volt orvosi kivizsgáláson (l. **2789., 2790., 2791., 2792.**), ekkor kaphatta meg használatra Szabó Lőrinc lakáskulcsát.

Alit – Komjáthy Aladár, l. **2611.**

egyetemi igazolást – a vizsgái letételéhez kért engedélyt, l. **2788.**

**2797. Komjáthy Aladár – Babitsnak,
Budapest, 1920. nov. 10.**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/753/23. – Meghatalmazás. – A BMKL nem jelöli.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintairás.

Magyarázatok

Komjáthy Aladár – l. **2611.**

**2798. Babits Mihályné Kelemen Auróra – Babitsnak,
Szekszárd, 1920. nov. 12.**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/179/121. – BMKL 4558.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintírás. – Aláírás a szövegben: anyád. A levél zárata vagy csonka, vagy a levélíró így tudta lekerekíteni a záró mondatot a fólió alján. A BMKL nem jelzi, hogy csonka lenne.

Magyarázatok

Babits Mihályné Kelemen Auróra – l. **2613**.

Pistinknek – Babits István, l. **2613**.

egyetemi dolgai – az egyetemi vizsgáival kapcsolatos ügyintézésről l. **2788**.

Aladár – Komjáthy Aladár, l. **2611**.

a katonaságnál leszerelik – a végleges leszerelése folyamatban van, a hivatalos igazolást nov. 16-án állítja ki a Tolnai Gyalogezred I. zászlóalj parancsnoksága, l. **2775., 2776., 2788., 2789**.

Kovácsné – Kovács Dávidné, l. **2726**.

Laci regénye – Kovács László (1890–1918) dr., ügyvédjelölt, Kovács Dávidné Nagy Lujza szekszárdi polgári iskolai igazgatónő fia, BM közeli barátja volt. Prózai művek írásával is próbálkozott, a NY-ban szeretne volna publikálni a novelláit (l. BML 1916–1918: **2004., 2005., 2006., 2007.**), de egy műve sem jelent meg a lapban. 1918. okt. 25-én halt hősiesen halált az olasz fronton (a gyászjelentést l. BML 1918–1919: **2347.**). A levélben említett kéziratban fennmaradt regénye nem jelent meg.

Leopoldnál – Leopold Lajos (l. **2615.**) minden bizonnyal vagy a Magyar Vöröskereszt Egyletnél, vagy a Tolna Megyei Takaré- és Hitelbanknál ajánlott fel Babits Istvánnak alkalmi munkalehetőséget, erről azonban nincs további információnk.

Szabó Lőrinc megkapta e kulcsát – l. **2796**.

**2799. Klein, Stefan I. – Babitsnak,
Frankfurt am Main, 1920. nov. 15.**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/735/9. – BMKL 7639.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintairás.

Magyarázatok

Klein, Stefan I. – l. **2619.**

Frankfurt am Main – l. **2782.**

„*Genius*”-ban megjelent *Mythológiáért* – a Mythológia című novella (l. **2610.**) Kurt Wolff Genius (l. **2619.**) című folyóiratában jelent meg, minden bizonynyal a félévente megjelenő folyóirat 1920. évf.-ának 1. vagy 2. félévi számában (a fordításról l. **2619.**, **2643.**) A fordító még 1919 áprilisában kért engedélyt a novella lefordítására és a Kurt Wolff kiadóvállalatnál való megjelentetésére (l. BML 1918–1919: **2494.**, **2500.**).

„*Frankfurter Zeitung*”-ban megjelent „*Karácsonyi Madonna*” – a Karácsonyi Madonna című elbeszélés (NY, 1909. dec. 16. 24. sz., 641–645.) (l. **2678.**) német fordítása: *Madonna der heiligen Nacht*, ford. Stefan I. Klein, *Frankfurter Zeitung*, 1919. dec. 24. 641. sz., 1–2.

„*Wieland*”-ban megjelent „*Kezdődik Elias testvér hites története*” – a Wieland című német művészeti és irodalmi hetilap 1915 és 1920 között jelent meg Lipcsében, főszerkesztője Bruno Paul volt. A Kezdődik Éliás testvér hiteles története című elbeszélés (NY, 1910. ápr. 1. 7. sz., 422–428.) fordítása 1920 folyamán jelenhetett meg, de erre vonatkozóan nincs pontos információkn.

Kurt Wolff cég leszámolását – a fordító már okt. elején jelezte BM-nak, hogy a Kurt Wolff Verlag bizonyosan késedelemmel fog elszámolni a számára kifizetett honoráriummal a frankfurti kiállítás miatt. Az elszámolás feltehetően az 1919-ben publikált novellák és A golyakalifa című regény honoráriumát érinti (l. **2782.**).

regényt – a fordító BM egyik készülő regényét (a Timár Virgil fiát vagy a Kárvavárat) szeretné németre fordítani, emiatt sürgeti a kézirat akár több részletben történő elküldését BM-nál, l. **2782.**

„*Magyar Dekameron*”-ban – a fordító a tíz kötetben megjelent Az Érdekes

Ujság Dekameronja. Száz magyar író száz legjobb novellája című könyvsorozatra gondol, amelynek darabjai 1913 és 1916 között jelentek meg a Légrády Testvérek kiadásában, Kabos Ede szerkesztésében. A kiadvány mindegyik író aláírt arcképét, saját szövegezésű önéletrajzát és egy novelláját közli. BM-t a II. kötet mutatja be: Az Érdekes Ujság Dekameronja II., szerk. Kabos Ede, Légrády Testvérek, Bp., é. n. [1913–1916], 25–42. BM aláírott portréfotóját (26.) egy esszészerű önéletrajz (27–28.) követi, majd a Novella az emberi husról és csontról című elbeszélése (29–42.) Önéletrajza:

„Születtem Szekszárdon, 1883. nov. 26-án... De ilyenformán, adatokkal aligha tudom ezt folytatni. Voltakép nincs életrajzom: sohasem történt velem semmi nevezetes. Azaz hogy *nekem* magamnak bizony elég nevezetes volt ez minden; de idegeneknek ezek nagyon is idegen adatok maradnának.

A gimnáziumot Pécsen végeztem: az apám ott volt táblabíró. Ő volt az első a familiából, aki a mindent felfaló állam szolgálatába hajtotta fejét; régebbi elődeim mind a jó meggyét szolgálták: Tolnavármegyét.

Az apám halála után a család Szekszárdra vonult vissza, a régi, kopott házba; én pedig professzor lettem és szerte jártam az országot. Meglaktam az Alföldet, és meglaktam a messze, oláh Erdélyt. Voltam Baján, Szegeden, Fogarason, Ujpesten és most Pesten vagyok. Baja, régi hajóváros, üres magtárakkal és kihalt Dunával; Szeged, friss paloták és szobrok a magyar Szahara közepén; Fogaras, hosszú fagyos telek, sanda bivalyok, havasok, magány; Ujpest, rögtönzött üzletváros, vegyes nép, jasszok, amerikaiassivárság. De most itt lakom, a szép Tisztviseletelen, a fővárosban és mégis kis városban, csendben.

Hogy éltem? Mit csináltam? Dolgoztam, ahogy lehetett, és a munkáim elbeszélnek az életemről, amennyit lehet. Egyéb mondanivalóm, mint amit ezekben elmondtam, nekem az életről nincs.

Ime, ennyi az én autobiografiám.”

A fordítónak minden bizonnyal egy ennél adatszerűbb és frissebb életrajzra volt szüksége a fordítások kiadásakor. Elképzelhető, hogy BM a legközelebbi, rövid terjedelmű levelében (l. **2815.**) az életrajza kérdésére is kitért, esetleg megadott néhány fontos életrajzi adatot, amely hiányzik a Dekameronban közölt életrajzból.

irja meg postafordultával – BM nem válaszolt erre a levélre, ezért a fordító dec. 16-án (l. **2808.**) megismétli a kérését („ma ismét arra kérem, legyen kegyes megírni [...]”).

**2800. Gellért Oszkár – Babitsnak,
Budapest, 1920. nov. 16.**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/498/6. – BMKL 6177.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintairás. – Alíráás: Gellért Oszkár. A NY nyomtatott fejléces levélpapírján.

Magyarázatok

Gellért Oszkár – l. **2659.**

alakulást – a NY részvénytársasággá alakulásáról van szó. Ahogy Gellért Oszkár is megírta a visszaemlékezésében, a NY anyagi helyzetéről egy „pénz-ember”, Knapp Miksa gondoskodott 1920 januárjától októberéig, s a lap szerkesztője ismét Osvát Ernő lett 1920. jan.-tól. Miután 1920 októberében részvénytársasággá alakult a NY, 1921. ápr.-ban a részvények fele egy fakitermelő vállalat tulajdona lett, a másik felét Fenyő Miksa tulajdonolta. Gellért, aki ellen ekkor még bűnvádi eljárás folyt – emiatt hivatalosan nem tölthetett be vezető szerepet a NY-nál, bár Osvát jobbkeze volt –, ekkor azt javasolta, hogy válasszák be Móriczt, a lap főmunkatársát is az igazgatóságba, aki azonban a Gellértnek okt. 7-én írt levelében visszautasította a felkérést: „Kedves Barátom,

nagyon sajnálom, hogy lehetetlen ma a Nyugat r. t. megalakulásánál ott lennem. Nagyon sajnálom, mert bár az igazgatóságnak, nem is ép elvi okok, de az írói műszer-érzékenység miatt tagja nem lehetek, de mint író az eddigi viszonyban képzelem magamat a jövőre is a Nyugattal. Sőt az eddigieknél nagyobb tervekkel szeretnék részt venni a lap életében s azokról mielőbb óhajtok beszélni Veletek.

Kérlek, adjátok át üdvözlétemet a társaságnak

Móricz Zs.

Bp., 1920. X. 7.”

(Gellért 1958: 397., Móricz 1963: 147., 140. levél.)

A nov.-i tárgyalás nem vezetett érdemi eredményhez, azonban nov. 23-án bejelentették, hogy a NY felelős szerkesztője Osvát Ernő és BM, akik vállalták a kiadással járó felelősséget is (l. BFL IV/1.407/b, érkezett 1920. nov.

25-én.) Az új részvénytársaság megalakulására 1921. ápr. 1-jén került sor. (L. Buda 2000: 63–67., Gellért 1958: 396–397.)

Hartenstein úr – Hartenstein Jenő a Hazai Fatermelő Részvénytársaság igazgatója volt, akivel a NY szerkesztői 1920 őszétől folytattak tárgyalásokat a lap működtetéséről. Az 1920. nov.-i tárgyaláson ugyan még nem sikerült elérni a NY részvénytársasággá szervezését, azonban 1921. ápr. 1-jén Hegedűs Gyula közvetítésével a Hazai Fatermelő Részvénytársaság és az Orion Részvénytársaság közreműködésével megtartották az alakuló ülést. Az új vállalat neve Nyugat Kiadó és Irodalmi Részvénytársaság lett, melynek igazgatóságában mindkét részvénytársaság és a NY képviselői kaptak helyet (Fenyő Miksa, BM, Osvát Ernő, Schöpflin Aladár, Hartenstein Jenő, Hegedűs Gyula, Fodor Oszkár, Fodor Miklós, Horváth Imre és 1922-től Gellért Oszkár). A társaság elsődleges célja a NY kiadása volt, azonban lehetőségük volt az Rt. tőkéjét könyvek, folyóiratok, irodalmi és tudományos művek kiadására is fordítani. Hartenstein Jenő 1921. ápr. 1. és 1925. máj. 30. között volt a NY Rt. igazgatóságának tagja és elnöke. A NY anyagi helyzete azonban továbbra is bizonytalan volt; hiába alapították meg a könyvkiadói osztályt, nyitottak könyvesboltot és színházjegyirodát 1924-ben, az előfizetők száma és a bevétel így is nagyon alacsony maradt. Az 1925. máj. 30-i rendes közgyűlés hozott nagy változásokat az Rt. működésében, ugyanis az előző évi beszámoló után az igazgatósági tagok egy része, a Hazai Fatermelő Rt. és a Vegypapír- és Papírneműgyár Rt. képviselői lemondtak tisztségükről, többek közt Hartenstein Jenő is ekkor lépett ki a NY Rt. igazgatóságából. Helyükre a Genius Kiadó (l. **2805.**) és az Orion Rt. vezetőit – dr. Káldor Miksát (l. **2805.**), Keppich Gyulát, Jármái Dezsőt – nevezték ki igazgatósági tagnak, valamint Barcza Bélát (l. **2805.**) a felügyelőbizottság tagjának. (L. Buda 2000: 63–77., 165–166.)

Schöpflint – Schöpflin Aladár, l. **2611.**

Seemann-kávéházban – a Seemann Kávéház (V. Bajcsy-Zsilinszky út 70.) kezdetben az Operaház mellett (VI. Andrássy út 20.) működött, 1890-ben költözött új helyére. 1908-tól Gál Arnold vezette. 1920-tól a szemközti házban volt a NY szerkesztősége, így hamar törzsasztaluk lett a lap íróinak. A NY szerkesztőségi fogadóórákat is tartott itt (l. Szentcsanak-Hargittay 1997: 261.). Levelében Gellért vezetői egyeztetésre hívja össze a szerkesztőséget, mielőtt megbeszélésre mennének a faipari vállalat vezérigazgatójához, Hartenstein Jenőhöz a NY részvénytársasággá alakulása ügyében.

Osváttal – Osvát Ernő, l. **2670.**

verseket – a NY dec.-i számában megjelenő BM-versek kéziratát sürgeti Gellért Oszkár: Háborús detektívhistória, Énekek éneke. Salamon király könyvéből,

Szerelmi vers, Csillagokig!, Könyvek unalma, Isten fogai közt (NY, 1920. dec. 23–24. sz., 1078–1081.) Ezzel a versválogatással népszerűsítették a karácsony előtt megjelenő Nyugtalanság völgye (l. 2812.) című új verseskötetét.

**2801. Babits – Kiss Ernőné Kelemen Brigittának,
Budapest, 1920. nov. 22. előtt**

Forrás

A 2802. levél alapján: „Fogadd mindannyiunk részéről hálás köszönetünket meleg, résztvevő soraidért.”

**2802. Kiss Ernőné Kelemen Brigitta – Babitsnak,
Szekszárd, 1920. nov. 22.**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1729/98. – Levélkártya. – BMKL 7598.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintairás. – A BMKL tévesen a Fond III/1927. palliumot jelöli meg lelőhelyként.

Magyarázatok

Kiss Ernőné Kelemen Brigitta – l. 2773.
résztvevő soraidért – a levél hiányzik, l. 2801.
anyám[...] itt hagyott minket – l. 2773.

**2803. Babits Angyal, Babits István
és Babits Mihályné Kelemen Auróra – Babitsnak,
Szekszárd, 1920. nov. 29.**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/35/28. – Levelezőlap. – BMKL 4227, 4339, 4559.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintáírás. – A rektón és a verzón Babits István címzése, kézírása és aláírása, továbbá a verzón Babits Angyal és Babits Mihályné Kelemen Auróra kézírásos sorai és aláírása. Keltezés fpb. alapján.

Magyarázatok

Babits Angyal – l. **2609**.

Babits István – l. **2613**.

Babits Mihályné Kelemen Auróra – l. **2613**.

Születésnapodra – BM születésnapja nov. 26-án volt. Ebben az évben töltötte be a 37. életévét.

Angyal – Babits Angyal, l. **2609**.

karácsonyi viszontlátásig – BM ebben az évben nem utazott haza karácsonykor, l. **2813.**, **2814.**, **2823**.

öcséd – Babits István, l. **2613**.

anyád – Babits Mihályné Kelemen Auróra, l. **2613**.

2804. Babits Sándor – Babitsnak, Budapest, 1920. dec. 2.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/182/2. – BMKL 4666.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintáírás. – Névaláírás helyett szignó: Sr. Babits Sándor ügyvéd nyomtatott névjelzéses ügyvédi levélpapírján. A verzón továbbá BM ceruzáírású számozása, portrérajza és feljegyzése: „Reisnar 3000 pna = csak kötte á 1400 – 2.”

Magyarázatok

Babits Sándor – l. **2610**.

Athenaeummal – Athenaeum Irodalmi és Nyomdai Rt., l. **2636**.

elállási jogot – az Athenaeummal A gólyakalifa (l. **2610**.) második kiadására

kötötték meg az ellárási jogról szóló szerződést, arra az esetre, ha a kiadó mégsem teljesítené az 1916-ban kiadott regény újranyomását. A regény sokszorosítása akadályokba ütközött a háború kitörése után, és azóta is húzódik a második kiadás megjelenése, azonban a könyv 1921 elején mégis megjelenik az Athenaeumnál (l. 2811.).

Farkassal – Farkas László, l. 2628. A Táltos Kiadó esetében a Laodameia (l. 2759.) című dráma nyomdai munkálatai akadoznak (l. 2759., 2761.), ezért merül fel a kiadóval kötött szerződés felbontásának az eshetősége. A könyv végül 1921 decemberében jelenik meg a Táltos Kiadónál (l. 2759.)

2805. A Genius Könyvkiadó Rt. – Babitsnak, Budapest, 1920. dec. 8.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1761/16. – BMKL 6375.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Gépirás bélyegzővel és cégszerű aláírással. – Az aláírás nehezen olvasható ki, a BMKL szerint Káldor [Miksa] és Barcza [Béla] aláírása szerepel a kiadó bélyegzője mellett, azonban a levélen egyetlen aláírás szerepel, az írásképp alapján a [Barcza] cégszerű aláírás. A kiadó nyomtatott fejléces levélpapírján. A BMKL tévesen keltezi a levelet 1920. december 3.-ra, amely félreolvasás a bélyegző kissé elmosódott állapotának tudható be.

Magyarázatok

Genius Könyvkiadó Rt. – a Genius Könyvkiadó Rt. (1920–1933) Lantos Adolf antikvárius és kiadó (l. 2610.) cégéből alakult Káldor Miksa kezdeményezésére. A magyar- és a világirodalom klasszikusainak műveit, valamint jelentős kortárs írók és költők munkáit adta közre. Irodalmi vezetője Bálint Lajos volt. Több könyvsorozatot indítottak: Genius könyvtár (1920–1923), Nagy Írók – Nagy Írások (1921–1926), A Regényírás Művészei (1921–1926), Miniatur Könyvtár, Szabad Iskola. A kiadó könyveinek nagy része a Franklin, Globus, Hungária, Jókai, Korvin, Világosság és Weiss L. nyomdájában készült. A kiadót 1930-ban Lantos Adolf szerezte meg, majd 1933-ban a Révai Testvérek Irodalmi Intézet Rt.-be olvadt be.

Goethe: Napló – a Goethe-kötetet BM ekkor fordította a Genius Kiadó számára. A levélírás időpontjában a fordítási és kötetkiadási munkálatok utolsó fázisában volt a könyv. Johann Wolfgang Goethe: A napló, ford. BM, ill. Prihoda István, Bp., Genius, Weiss Ny., 1921. A kötetért Vég Guszta munkája. A kötet a Nagy Írók – Nagy Írások sorozatban jelent meg 1921 első hónapjaiban. Az amatőr változatban kiadott kötet 1–100-ig sorszámozott példányban, többszínű levonatokkal tokban, a többi tok nélkül került forgalomba. Valamennyi példányt aláírta BM és az illusztrátor. Az 1–100. példányhoz a rajzokat külön mappában is mellékeltek. A tok egész pergamenből készült, és Weiss László tervezte. (Szi Rezső, A Genius–Lantos Kiadó, Magyar Könyvszemle, 1969/4., 395–396.)

Káldor igazgató urunknak – Káldor Miksa vállalkozó, aki – könyvszakmán kívülként – 1920. márc. 10-én alakította meg hivatalosan a Genius Könyvkiadó Rt.-t, melynek alapítója és tulajdonos igazgatója volt 1920–1931 között. A Nyugat Kiadó és Irodalmi Rt.-ben 1925-ben szerzett részvényeket a Genius Kiadó számára. A NY Rt. 1925. máj. 30-án tartott rendes közgyűlésén – amikor a korábbi támogatók, a Hazai Fatermelő Rt. és az Orion Rt. vezetői kiléptek az igazgatóságból – többek közt Káldort is megválasztották igazgatósági tagnak, majd jún. 10-én aláírásukkal hivatalossá tették a cégjegyzést. A jún.-i NY-számon Fenyő Miksa helyett már a Nyugat Kiadó és Irodalmi Rt. volt feltüntetve kiadótulajdonosként, s igazgatóként Káldor Miksa. A Genius és a NY együttműködése anyagilag könnyebb időszakot hozott el a NY számára, újból havi két lapszámot tudtak megjelentetni. Idővel ismét veszteséges lett a NY, ezért Káldor 1928. nov.-ben eladta a Genius Kiadó könyvtárát és minden jogosítványát a Lantos-könyvkereskedésnek (l. 2610.) A NY-ot ekkor ismét Fenyő Miksa mentette meg a felszámolástól. Káldor Miksa 1930-ig még ügyvezető igazgatóként működött a NY Rt.-ben, majd miután 1930-ban végleg kivonult az Rt. vezetőségéből, 1931-ben újabb vállalkozásba kezdett, megalapította saját kiadóvállalatát, a Káldor Könyvkiadóvállalatot. (L. Buda 2000: 76–81., 165–167.)

Centrálban – Centrál Kávéház, l. 2648.

[Barcza] – Barcza Béla a Genius Kiadó munkatársa, majd a Nyugat Kiadó és Irodalmi Rt. felügyelőbizottsági tagja volt Káldor Miksa kiadótulajdonosi időszakában, 1925. máj. 30. és 1930 között. (Buda 2000: 77., 166–167.)

2806. Babits István – Babitsnak, Szekszárd, 1920. dec. 10.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/41/81. – Levelezőlap. – BMKL 4340.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintairás. – Keltezés a tartalom alapján. A levélszöveg a lap mindkét oldalán. A szöveg első fele – amely a megszólítást követi – a verzón, második fele – az utólag ráírt üzenet – a rektón, a címzéses oldalon olvasható. A bélyegző letépvé.

Magyarázatok

Babits István – l. **2613.**

télikabát – amíg Babits István hadifogságban volt, édesanyjuk hosszas rábeszélés után még 1917–1918 telén BM-nak adta kisebbik fia Szekszárdon hagyott télikabátját, nehogy tönkremenjen használatlanul (l. BML 1916–1918: **2002.**, **2032.**, **2033.**, **2040.**). Mivel Babits István csak 1920 nyarán tért haza a hadifogságból, egészen idáig nem volt szüksége a télikabátjára, s BM a fővárosi lakásában tárolta.

„elnök ur” műhelyében – André István (l. **2708.**) szabóműhelyében készítették a kabátjukat Babitsék.

Karácsonyra – BM ebben az évben nem utazott haza Szekszárdra karácsonykor, l. **2813.**, **2814.**, **2823.**

Aladárt – Komjáthy Aladár, l. **2611.**

fáradzásait – rendszerint Komjáthy Aladár segített Babits István egyetemi ügyeinek az intézésében, többek közt a vizsgákkal kapcsolatos információknak nézett utána (l. **2788.**), és a tankönyvek beszerzésében is segített.

2807. A Keletmagyarország szerkesztősége – Babitsnak, Budapest, 1920. dec. 10.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1902/27. – BMKL 5686.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Gépirás tintairású névaláírásokkal: Gál Sándor, Dr. Király Aladár. – Az Erdélyi Magyar–Székely Szövetség nyomtatott fejléces levélpapírján. Az aláírások mellett az Erdélyi Magyar–Székely Szövetség és a Keletmagyarország szerkesztősége bélyegzője. A BMKL az Erdélyi Magyar–Székely Szövetséget jelöli meg feladóként, azonban mivel a levélírók a szövetség lapja számára kérnek írást BM-től, a Keletmagyarország szerkesztőségét tekintjük feladónak. A gépirásos szöveg elmosódott, nehezen olvasható.

Magyarázatok

Keletmagyarország – az Erdélyi Magyar–Székely Szövetség hivatalos közlönye, hetilap, amely Budapesten jelent meg 1920–1922-ben, szerkesztője Rákóczy Imre volt.

Erdélyi Magyar–Székely Szövetség – az I. világháború után Romániához csatolt székelység érdekeinek képviselésére létrejött egyesület a székelység kultúráját, történelmét népszerűsítette és ápolta. A szövetség székhelye Budapesten volt (VI. ker. Andrásy út 93.). Ismeretterjesztő előadásokat tartottak, és 1920-ban megindították Az Erdélyi Magyar–Székely Szövetség könyvtára című könyvsorozatukat, amelyben néhány Erdély történelmével kapcsolatos könyvet jelentettek meg. Újságjuk az 1920-ban megindított rövid életű Keletmagyarország volt.

oláh bocskor – „román talpsaru”. Az Erdélyt megszálló, sztereotipikus módon műveletlennek és szegénynek tartott („bocskoros”) románokra utal a levélíró ezzel a burkolt jelzővel.

trianoni gyászos írás – az I. világháborút lezáró trianoni békediktátumról van szó, amelyet 1920. jún. 4-én írtak alá a Versailles melletti Trianon-palotában. A békediktátum értelmében Erdélyt is Romániához csatolták (l. **2611.**).

kálváriáján – kálvária (lat) Kálvária hegy Jeruzsálem mellett; átvitt értelemben: szenvedések sorozata, kínszenvedés, hányattatás, pokoljárás.

pár sor írást [...] karácsonyi számunkban közreadhassuk – a Keletmagyarország 1920. karácsonyi száma dec. 25-én jelent meg. BM-nak nem jelent meg írása ebben a számban.

Gál Sándor – az Erdélyi Magyar–Székely Szövetség elnöke. Minden bizonnyal arról a Gál Sándorról van szó, akit az 1918. nov. 9-én Budapesten – Erdély területi integritásának megtartása céljából, s a független Székely Köztársaság megalapításáért – megalakult Székely Nemzeti Tanács (1918–

1919) egyik első alelnökévé választottak (l. FRÁTER Olivér, A Székely Nemzeti Tanács megalakulása és tevékenységének főbb területei (1918–1919), Székely Nép, 2010. nov. 19., 2–3.)

Dr. Király Aladár – az Erdélyi Magyar–Székely Szövetség ügyvezető igazgatója. Háromszék vármegye főispánja volt, 1936-ban halt meg.

2808. Klein, Stefan I. – Babitsnak, Frankfurt am Main, 1920. dec. 16.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/735/10. – Levelezőlap. – BMKL 7640.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintairás. – Keltezés fpb. alapján és a levélszövegben. Stefan I. Klein minden bizonnyal azért ismétli meg a BM-hoz intézett kérését, mert BM nem válaszolt az ezt megelőző – feltehetően a nov. 15-én kelt (l. 2799.) – levélére.

Magyarázatok

Klein, Stefan I. – l. 2619.

Frankfurt am Main – l. 2782.

ismét arra kérem – Stefan I. Klein korábbi levelét l. 2799. BM erre a levélre már válaszolt, de a levél nem maradt fenn, l. 2815.

megkapta-e a négyszáz márkát – a fordító BM-hoz írott nov. 15-i levelében (l. 2799.) jelzi, hogy a mai napon (vagyis nov. 15-én) elpostázta a Mythológia és a Kezdődik Éliás testvér hiteles története című novellái német fordításának a megjelenése után járó 400 márka honoráriumot (l. 2799.). BM a hiányzó válaszlevelében (l. 2815.) feltehetőleg röviden jelzi, hogy megérkezett hozzá a 400 márka: „örülök, hogy a 400 márkát megkapta” (l. 2816.).

új regénye – Klein BM egyik készülő regényének a lefordítására készül, ennek a szerzői kéziratát várja (l. 2782.).

**2809. Dóczy Jenő – Babitsnak,
Budapest, 1920. dec. 18.**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/381/1. – BMKL 5555.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintaírás.

Magyarázatok

Dóczy Jenő – (1891–1937) író, kritikus, irodalomtörténész. Jogi egyetemet végzett Budapesten. A földművelésügyi minisztérium alkalmazottja volt. 1928-ban nyugdíjba vonult, majd a Mezőgazdasági Múzeum könyvtárát vezette. Kritikusí módszere Gyulai Páléhoz állt közel. Ady baráti köréhez tartozott, és nagy szerepet vállalt az Ady-kultusz terjesztésében. 1925–1933 között a *Magyarság* című lap belső munkatársa volt, írásai a NY-ban, az Új Magyar Szemlében és a Napkeletben jelentek meg.

replikámmal – replika (fr) csattanós válasz, visszavágás..

Szabó Lőrinc – l. **2607.**

winkjeiből – wink (ném) intés, kis figyelmeztetés.

opportúnus – (lat) alkalmas, időszerű, célszerű; opportunist: megalkuvó, elvtelenül alkalmazkodó személy.

Konjunktura-embernek – konjunktúra (lat) körülmények kedvező találkozása, előnyös helyzet, gazdasági fellendülés. Értelme itt: megalkuvó ember.

rezervált – rezervált (lat) tartózkodó, kimért, óvatos.

Milotayék – Milotay István (1883–1963) publicista, szerkesztő. A jogászdoktori oklevél megszerzése után Szabolcs megyei tisztviselő, 1907-től a Budapesti Hírlap munkatársa. 1914-től az Új Nemzedék főszerkesztője. 1920-tól az általa alapított *Magyarság*, 1934-től az Új *Magyarság* felelős szerkesztője. 1920–1922-ben nemzetgyűlési, 1933-tól országgyűlési képviselő. 1947-ben Brazíliába menekült, majd 1956-ban Svájcban telepedett le.

Centralba – Centrál Kávéház, l. **2648.**

intrikálj – intrikál (fr) áskálódik, ármánykodik, csejt sző.

obskurus – obskurus (lat) sötét, zavaros, kusza (ügy); ismeretlen, kétes hírű, gyanús (személy).

principiumnak – princípium (lat) elv, alapelv, vezérelv; (filozófia) kezdet, alap-ok, ősök, végök.

kanti álláspont – Immanuel Kant (1724–1804) filozófus. A gyakorlati ész kritikája (1788) című munkája szerint az embert a kötelessége szabadítja ki a véletlenszerű, empirikus meghatározottságok kötöttségéből. A kategorikus imperatívusz mint észelv a kötelességet materiális meghatározó okok nélkül teszi lehetségessé.

imperatívusa – imperatívusz (lat) parancsoló szükségszerűség, kénytelen-ség; parancs.

vice versa – (lat) kölcsönösen, és viszont; fordítva.

Ignotusról – Ignotus, l. **2749**.

belesodródott a politikába – BM-t a Tanácsköztársaság alatt nevezték ki a pesti bölcsészkar tanárává. Ebben a félévben egy irodalomelméleti előadást (Az irodalom elmélete) és egy Ady stílusgyakorlat-semináriumot indított, mindkét kurzusán sok hallgató vett részt. Bár politikai szerepet nem vállalt, ebben az időszakban is a szellem szabadságát hirdette. Mint a Tanácsköztársaság által kinevezett egyetemi tanárt a bukást követően elbocsátották az egyetemről, kizárták a Petőfi Társaságból (l. **2626.**, **2669.**, **2670.**). Az a vád érte, hogy először támogatta a kommunistákat (a vörösterroret), majd a jobboldali ellenforradalom (a fehérterror) mellé állt (l. **2608.**, **2656.**, **2657.**) (L. Sipos 2008: 49–57.) Erre utal Dóczy Jenő a levelében.

eklatáns – (fr) csattanós, meggyőző, világos, ékesszóló; ragyogó, nagyszerű, pompás; kirívó, szembeszökő, szembetűnő.

Új Magyar Szemle júliusi és augusztusi számában megjelent cikksorozat – az Új Magyar Szemle című budapesti politikai, irodalmi és közgazdasági folyóiratnak több folyama is volt. Az 1920–1921-ben megjelent havilapot 1920-ban Blaskovich Sándor, 1921-ben Pethő Sándor szerkesztette. Dóczy Írók és irodalom című két fejezetre tagolt írása két részletben jelent meg az 1920. júliusi és augusztusi számban.

Szabó Dezsőről – Szabó Dezső, l. **2608**.

Szomoryról – Szomory Dezső (1869–1944) író, színpadi szerző, újságíró. 1908-tól a NY köréhez tartozott. Az 1910-es és 1920-as években élesen bírálta a magyar társadalmat, elsősorban a vidéki és budapesti polgárságot, ami miatt sokan támadták. Többek közt Ignotus, Kassák és Kosztolányi állt ki mellette.

Szép Ernőről – Szép Ernő (1884–1953) költő, író, sanzonszerző. A NY-nak (1908-tól) és Az Estnek (1910-től) kezdetektől állandó munkatársa. 1920–1921-ben Bécsben élt emigrációban.

a kurzus delén [...] ezekről olyan hangon írni – Dóczy Jenő említett cikkében

BM-ről, Móriczról, Ignotusról, Szép Ernőről írt. A felsorolt szerzők vagy emigrációban éltek, vagy a politikai rendszer ellenségeinek számítottak.

2810. Oláh Gábor – Babitsnak, Debrecen, 1920. dec. 21.

Kézirat

Eredeti. – MTA Ms 4703/249. – BMKL 8950.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintáírás. – Szabó Lőrincné és Gáborjáni Klára tulajdonából (1970–1972). Szakadt.

Magyarázatok

Oláh Gábor – (1881–1942) író, költő. A Petőfi Társaság tagja. A budapesti egyetemen szerzett magyar–latin szakos diplomát. A Négyesy-szemináriumokon ismerkedett meg BM-lyal és a NY majdani első nemzedékének tagjaival. A népnemzeti hagyományok jegyében indult írói pályája; Juhász Gyula invitálása ellenére sem csatlakozott A Holnap köréhez. 1914 előtt Rákosi Jenő Adyval szemben próbálta meg felhasználni saját irodalmi és irodalompolitikai céljaira. 1918-ban a Károlyi-párt híve volt, az őszirózsás forradalom mellé állt. A Tanácsköztársaság idején szóba került egyetemi tanári kinevezése is a debreceni egyetem bölcsészkarán, Kardos Albert szorgalmazta az alkalmazását. Az Arany János utáni magyar irodalom, az irodalomtörténet elmélete és stílusgyakorlatok irányítása lett volna az oktatási feladata, azonban a hatalmi viszonyok és a román csapatok bejövetele megghiúsította a kinevezését. Oláh végül a doktori címet sem szerezte meg. BM és Oláh 1920 körüli kapcsolata források hiányában nem rekonstruálható. Annyi bizonyos, hogy a Debrecenben élő Oláh az 1920-as évek elejétől az irodalmi élet perifériájára szorult, s 1921 után hosszú időre megszakadt a kapcsolata a NY-tal. BM és Oláh kapcsolata 1928-ban, BM 25 éves írói jubileuma idején éledt újjá, azonban intenzív emberi-szakmai kapcsolat sosem alakul ki közöttük. (L. TÓTH Endre, *Oláh Gábor élete*, Debrecen, 1980, 219–220. TÓTH Endre, Babits Mihály és Oláh Gábor kapcsolata leveleik tükrében, *Kritika*, 1980/8., 18–22. Utóbbi forrás nem közli jelen levelünket).

volna-é a Nyugat-ban hely egy hosszabb regényem folytatólagos leközlésére? A két forradalom regénye. – a NY nem közölt folytatásos regényt Oláh Gábertól, feltehetőleg azért, mert az ekkoriban írott prózai művei erőteljes és nyílt kritikát fogalmaztak meg az aktuálpolitikáról, alapvetően a háborúról és a forradalmakról, s emiatt a cenzúra igyekezett megakadályozni művei közlését. A NY szerkesztői, köztük BM feltételezhető elutasítását az is kiválthatta, hogy Oláh írásainak nagy része a politikailag elkötelezett orgánumban (Virradatban, Új Magyar Szemlében) jelent meg ezekben az években. Oláh Gábor minden valószínűség szerint az egyik 1918-ban befejezett regényét ajánlotta fel a NY számára folytatásos közlésre. Az 1918-ban még kéziratban lévő egyik regény eredeti címe a Lázár feltámadása volt, amelyet később a Fekete angyal címre változtatott. A háborúellenes regényben azt akarta megmutatni, „hogyan torzult el sokszor a legönfeláldozóbb katona is forradalmárrá”. Hasonló témát dolgozott fel az Álmodó magyarok című regényében, melyet a „forradalmak mozaikképének” szánt. *Szegény magyarok* – Oláh Gábor korábbi, kétkötetes regénye. Szabó Lőrinc – l. 2607.

2811. Az Athenaeum Irodalmi és Nyomdai Rt. – Babitsnak, Budapest, 1920. dec. 22.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1437/14. – BMKL 3991.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Gépírás tintairású névalírásokkal. – Cégszerű aláírások: Lasswitz, Köves. A két aláíró neve nehezen olvasható, feloldásuk a BMKL alapján. Az Athenaeum Irodalmi és Nyomdai Rt. könyvkiadó osztályának nyomtatott fejleces levélpapírján. Rongált, az írás megfakult.

Magyarázatok

Athenaeum Irodalmi és Nyomdai Rt. – l. 2636.

„*Gólyakalifára*” – l. 2610.

Nelsonéknak – az Athenaeum minden bizonnyal a Thomas Nelson Publisher nevű brit kiadóval kötött szerződést A gólyakalifa megjelenítésére a háború

kitörése előtt. A levél alapján valószínűsíthető, hogy az Athenaeum hivatalosan is felbontotta az angol kiadóval kötött szerződést.

a mult évi december hó 3.-án kötött szerződésünk – A gólyakalifa kiadási jogáról kötött szerződésről van szó, l. **2636., 2642.** (A korábbi szerződéseikről l. **2610.**)

második kiadás – l. **2804.**

Lasswitz, Köves – Lasswitz Kálmán és Köves Dezső, feltehetőleg az Athenaeum Kiadó könyvkiadó osztályának vezetői vagy jogügyi képviselői. A kiadóról szóló szakirodalomban nincs róluk információ, még név szerint sem említik őket, azonban ezekben az években több BM-nak írt levél alján szerepel az aláírásuk. Különböző tisztségeket töltöttek be A Magyar Könyv- és Zeneműkereskedő Alkalmazottak Országos Egyesületében: Köves Dezső egy időben elnöke, Lasswitz Kálmán pedig alelnöke volt (l. KISZLINGSTEIN Gusztáv, A Magyar Könyv- és Zeneműkereskedő Alkalmazottak Országos Egyesületének („Csak szorosan”) negyvenéves története 1843-tól 1913-ig, Bp., Athenaeum Ny., 1913.)

2812. Békássy Istvánné Bezerédj Emma – Babitsnak, Sennye, 1920. dec. 22.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/255/12. – BMKL 5057.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintaírás.

A levél elején olvasható két német nyelvű verssor a Carmen Novum (később Egy filozófus halálára) című vers 27–28. sorának a fordítása:

„... oder wie Töne in Großen Grotten, oder wie Licht im Spiegelsaal
maßgerecht Gewebe webet aus dem strahlgebornen Strahl...”

A két verssor a magyar eredetiben:

„vagy mint nagy barlangban a hangok, vagy tükrös szobában a fény
egymásból születő sugaraknak mért szövevényeit szövén”

Magyarázatok

Békássy Istvánné Bezerédj Emma – l. **2707.**

Sennye – mai nevén: Zsennye. Község a mai Vas megyében, a Sorok patak rábai torkolatánál található. A települést 1273-ban említik először. A mai Zsennye szellemi és kulturális múltja iránti tiszteletből a község nevét a Békássy Istvánné leveleiben előforduló változat szerint, Sennyeként tüntetjük fel. Békássy Istvánné még 1919 áprilisában arról írt BM-nak, hogy a senyneyi kastélyt és a birtok egy részét kultúrházként ruházná rá a környék lakóira, valamint művészek és tudósok használhatnák pihenő- és alkotóházként (l. BML 1918–1919: **2480.**).

új verseskötetéről – BM: Nyugtalanság völgye, Bp., Táltos, 1920. A Corvina dec. 31-én jelzi a kötet megjelenését, azonban Békássyné utalása és a verseskötetre reflektáló többi levél (l. **2813.**, **2817.**, **2818.**) arról árulkodik, hogy a könyv már megjelent a karácsonyt megelőző hét folyamán.

„*Carmen Novum*” – BM Carmen Novum | lyrico-philosophicum című verse, melynek alcíme In Memoriam Aemilii LASK | professoris philosophiae Heydelbergensis | Obiit Pro Patria Anno 1915. | In Galicia | (Szilasi Vilmosnak). A vers a NY 1917. márc. 1-jei, lefoglalt számában jelent meg először (5. sz. 496–498.) A Fortissimo című vers miatt márc. 6-án újranyomtatott lapszámban ez a BM-vers következik a két üres oldal után. A költő a kötetbe válogatáskor megváltoztatta a vers címét, s Egy filozófus halálára címmel (de azonos alcímmel) közölte először a Nyugtalanság völgyében (Bp. Táltos, 1920), majd a Versek. 1902–1927. (Bp. Athenaeum, 1928, 272–276.) és a Babits Mihály összes versei. 1902–1937. (Bp. Athenaeum, 1937, 248–250.) című gyűjteményes kötetekben. Békássy Istvánné már az 1917. márc. 27-én írott levelében (l. BML 1916–1918: **1902.**) reflektált a versre, amelyet a NY-szám bezúzása miatt levélben kapott meg a költőtől a Fortissimo című verssel együtt. A következőképpen fogadta a verset: „Azt is meg kell írnom hogy régen nem éreztem oly mértékben azt az örömet amit a Szép megérezése okoz mint a megjelent verse a »Carmen Novum« olvasásakor. Az elvont gondolkodásnak, ennek a tökéletesen-szép folyamatnak költőileg megéneklése már magában véve is gyönyörű dolog, s az így megéneklése! Sokat lehetne erről a versről írni, milyen távol »vistä«-kat nyitnak egyes sorai lépten-nyomon. Ritka szépségű mű ez.”

az írást melyről márciusban beszéltem – minden bizonnyal az 1920. ápr. 10-én kelt levelében (l. **2707.**) foglalt utalásra céloz: „Azután írtam valamit, amit talán a Nyugat közölne?”

Jani – Békássy János, Békássy Istvánné fia, Békássy Ferenc öccse, aki angol feleségével Angliában telepedett le.

Feri angol írásait – Békássy Ferenc (l. **2707.**) angol nyelvű művei (versei és aforizmái) 1925-ben jelentek meg Angliában: *Adriatica and Other Poems*,

szerk. Virginia és Leonard Woolf, bev. F. L. Lucas, Hogarth Press. London, 1925.

Dickinson – feltehetően Goldsworthy Lowes Dickinson (1862–1932) brit történész, az Apostolok társaságának egykori tagja (l. még BML 1918–1919: **2239.** levél utalását).

Feri új verseskönyvéből, sem az életleírásból – BM nem állított össze kötetet Békássy Ferenc verseiből, és nem írta meg az életrajzát sem. Békássyné akarta megírni fia életrajzát (l. **2707.**). Ő állította össze a Békássy Ferenc műveit tartalmazó köteteket is. A munkához folyamatosan kérte BM segítségét. Azt remélte, ha BM meglátogatja a sennyei kastélyban, akkor beszélgetéseik inspirálni fogják őt a munka befejezésére.

egypár versemet – a mellékelt versek nem maradtak fenn, ezért nem tudni, mely verseit küldte el a költőnek. A lapban egyetlen verse, A keresztfa előtt jelent meg évekkel később Rosti Magdolna álnéven.

2813. Babits – Babits Mihályné Kelemen Aurórának, Budapest, 1920. dec. 24. előtti napokban

Kézirat

Eredeti. – Babits Mihály Emlékház (Szekszárd) 76. 3. 1. – BMKL 2809.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintaírás. – Autográf ceruzairású kiegészítéssel és névaláírással. Keltezés a tartalom alapján, valamint az 1. fólió rektójának jobb felső sarkában olvasható, [Vendel-Mohay Lajosné] ceruzairású datálása alapján: „1920 Karácsony tájt.” Babits István tulajdonából (1976). Nagyon foltos. A levél előzménye minden bizonnyal Babits István dec. 10-én írott levele (l. **2806.**) A levélre adott válasz minden valószínűség szerint a **2814.** levél.

Magyarázatok

Babits Mihályné Kelemen Auróra – l. **2613.**

új könyvem – új verseskötete, a Nyugtalanág völgye, l. **2812.**

Imrééknél – Kelemen Imre és családja, l. **2623.**

Komjáthyéknál – Komjáthy Aladár, l. **2611.**

Sanyiéknál – Babits Sándor, l. **2610.**

Pisti – Babits István, l. **2613**.

disznóságokból – a család disznóvágásra készült karácsony előtt, erről értesítette BM-t öccse a dec. 10-i levelében (l. **2806**.)

Nennének – Kelemen Ilona, l. **2615**.

2814. Babits István – Babitsnak, Szekszárd, 1920. dec. 23.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/41/90. – Távirat. – BMKL 4331.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Gépirás. – A levél gyűrött, szakadt. A magyar nyelvű feladóvevényen a keltezés csonka. A feladás helye leszakadva. A levél szövege két, a feladóvevényre ragasztott csikon van. – Keltezés a tartalom alapján. A BMKL keltezése Szekszárd, 1916 után. Az 1920. dec. 23-i keltezést több tényező is alátámasztja. Egyrészt az, hogy Babits István 1920. júl. 13-án tért haza a frontról (l. **2743**.), másrészt az üzenet kontextusa arról árulkodik, hogy a levél a családi szokások ismeretében karácsonykor született, harmadrészt a levél egyes szám első személyű megszólítottja BM, ami egyértelművé teszi, hogy BM és Tanner Ilona 1921. jan. 15-én kötött házassága előtt kelt a levél.

Magyarázatok

Babits István – l. **2613**.

üennepluenk – ünneplünk.

2815. Babits – Klein, Stefan I.-nek, Budapest, 1920. dec. 27. előtt

Forrás

A **2816**. levél alapján: „köszönöm levelét”.

**2816. Klein, Stefan I. – Babitsnak,
Frankfurt am Main, 1920. dec. 27.**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/735/11. – BMKL 7641.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintaírás.

Magyarázatok

Klein, Stefan I. – l. **2619.**

Frankfurt am Main – l. **2782.**

levelét – BM rövid válaszlevele a fordító nov. 15-én (l. **2799.**), majd – válasz hiányában – dec. 16-án (l. **2808.**) írott levelére. A levél hiányzik, l. **2815.**

levelét nagy érdeklődéssel várom, [...] mikor küldi az új regényt? – BM nem válaszolt erre a levélre, ezért a fordító 1921. jan. 19-én (l. OSZK Fond III/735/12; BMKL 7642) megismételte a készülő regény kéziratára vonatkozó kérését azzal a kiegészítéssel, hogy nemcsak a svájci kiadó érdeklődik a regény iránt, hanem a Kurt Wolff kiadó is hajlandó lenne együtt kiadni a novelláskötetet és az új regényt.

„*Golyakalifát*” – A golyakalifa, l. **2610. 2619., 2782.**

**2817. Dóczy Jenő – Babitsnak,
Budapest, 1920. dec. 28.**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/381/2. – BMKL 5556.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintaírás.

Magyarázatok

Dóczy Jenő – l. **2809.**

új verseskönyvét – Nyugtalanság völgye, l. **2812.**

„Élettörédek”-et – BM Költészet és valóság. Élettörédek című elbeszéléséről van szó, amely a NY 1921. jan. 1-jei számában jelent meg (43–46.) Az 1921. évfolyam első lapszáma minden valószínűség szerint 1920 decemberének utolsó napjaiban jelent meg – ez gyakori eljárás az időszaki kiadványok esetében –, ezért olvashatta a levélíró dec. 28. előtt.

A multkori levelemből – l. **2809.**

adresszálnám – adresszál (fr) címez, irányít (levelet, megjegyzést, figyelemztetést); megszólít.

ingeniumával – ingenium (lat) tehetség, lángelme, lángész.

2818. Gellért Oszkár – Babitsnak, Budapest, 1920. dec. 30.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/497/1. – BMKL 6178.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintáírás. – A NY nyomtatott fejléces levélpapírján.

Magyarázatok

Gellért Oszkár – l. **2659.**

Nyugtalanság Völgyét – Nyugtalanság völgye, l. **2812.**

magam új könyvével – Gellértnek 1921-ben nem jelent meg könyve. A későbbi új könyve minden valószínűség szerint a Testvérbánat csillaga. Régi és új versek 1900–1922 című verseskötet, amely végül 1922-ben látott napvilágot.

az Előszót, a Szálló nap után-t, a Strófák-at egy templomhoz, és a többiekét, ahogy itt következnek: Egy filozófus halálára, A Jóság dala, Uj esztendő, Fortissimo, Az óriások költögetése, A régi kert (II.), Reggel, Szíttál-e lassú mérgeket?, A könnytelenek könnyei, Csak a dalra... – Gellért Oszkár minden BM-kötet megjelenése után köszönőlevelében megírta, mely versek tetszettek neki legjobban a könyvből. Most is így járt el, s ezeket a verseket emelte ki cím szerint.

**2819. Pintér Ferenc – Babitsnak,
Rákospalota, 1920. dec. 30.**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1017/1. – BMKL 9126.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintaírás.

Magyarázatok

Pintér Ferenc – (1895–1932) író, költő. A proletárelét élményeit dolgozta fel műveiben. A Tanácsköztársaság után egy évig börtönben volt; szabadulása után újságíró volt a Világnál, majd tisztviselő. József Attila és eszmetársai körében tűnt fel, első novelláját a NY közölte. Éhen halt.

naplónak [...] pár töredékét – nem tudjuk, BM milyen véleményt alkotott a naplótöredékről, de a NY-ban nem jelent meg.

véleményéről – BM válaszelevele nem ismert. Elképzelhető, hogy szóban üzent Komjáthy Aladárral.

Aladár – Komjáthy Aladár, l. **2611.**

**2820. Tanner Ilona – Babitsnak,
Budapest, 1921. újév**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond 172/76/3. – Névjegykártya. – BMKL 10305.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintaírás. – Aláírás helyett nyomtatott név: Tanner Ilonka. A névjegy rektóján még Tanner Ilona későbbi ceruzairású rájegyzése: „Mihálynak küldtem 1921 újév”. Az OSZK-ban őrzött dosszié elején minden levélhez kommentár tartozik. Ehhez a levélhez a következő megjegyzést fűzték: „1921 újévre üdvözlét Ilonka névjegyen Mihálynak. 49 napja ismeri és 13 nap múlva a felesége lesz.”

Magyarázatok

Tanner Ilona – l. 2738.

2821. Tanner Ilona – Babitsnak, Budapest, 1920. jan. első fele

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond 172/76/4. – BMKL 10304.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Ceruzairás. – Keltezés a tartalom alapján. A BMKL 1920-ra keltezi. A levélüzenet egy darabkája, csonka. A rektón a csonka szöveget Tanner Ilona a későbbiekben rekonstruálta. A rektón továbbá BM tintairásával: „Majd adok! | Mihály”. A verzón BM ceruzairásával: „III alsónadrág – | III zsebkendő | <III> pár harisnya | II puhagallér | I nappali ing | II törölköző”. A verzón még Tanner Ilona későbbi ceruzairású megjegyzése: „Szerelmeslevelemet így láttam viszont asszonykoromban nagytakarításkor.”

Magyarázatok

Tanner Ilona – l. 2738.

itt vagyok – naplójában – melynek datálási adatai megbízhatatlanok – úgy emlékezik vissza erre az üzenetre, hogy jan. 6-án hagyta BM íróasztalán, miután Szabó Lőrincel (ekkor már vőlegényjelöltjével) nem találták otthon.

2822. Vészi Margit – Babitsnak, Róma, 1921. jan. 5.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1357/1. – BMKL 10469.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Gépirás tintairású kiegészítéssel és névalírással. – Az aláírás alatt autográf tintairású kiegészítés. Bélyezett név- és címjelzéses levélpapíron: MARGIT VÉSZI | Roma, Via Villa Patrizi, 1.

Magyarázatok

Vészi Margit – (1885–1961) író, újságíró, festő. Vészi József (1858–1940) lánya, első férje Molnár Ferenc (1906–1910) volt. Párizsban tanult festeni és énekelni, majd Az Est riportere lett, bejárta Európát. Az I. világháború alatt haditudósító volt. Második férjével, Paolo Mantica báróval Olaszországba ment, majd miután elváltak útjaik, eleinte Olaszországban vezette a saját irodalmi kiadóját, fordított, és magyar írók műveit próbálta kiközvetíteni. Innen Londonba, majd New Yorkba költözött, később Hollywoodban filmgyárakban dolgozott.

kiadó – Vészi Margit Olaszországban megalapította a saját irodalmi kiadóját, magyar műveket közvetített külföldre idegen nyelvű fordítás és terjesztés céljából.

„*Gólyakalifa*” – A gólyakalifa (l. 2610.) olasz fordítása elkezdődött Vészi Margit római kiadójának a megbízásából. A mű azonban csak másfél évtizeddel később jelent meg egy másik olasz kiadónál (Babits Mihály: Il Califfo della Cicogna, trad. Irene Kristóf, Armando Tibaldi, pref. Ignazio [Ignác] Balla, Milano, 1934.)

Banca Commerciale Italiana, Agenzia di Città 4.-nál – az Olasz Kereskedelmi Bank fiókjának a címe Rómában, ahol Vészi Margit kiadójának a pénzügyeit kezelték.

Kaffka Margit ügyében – Kaffka Margit (1880–1918) író, költő. Tanítói diplomát szerzett, és eleinte leányiskolai tanárként dolgozott, majd 1916-ban nyugdíjazását kérte. Írói kibontakozása a NY indulásával esett egybe, a lap egyik főmunkatársa volt a tízes években, egészen haláláig. 1918-ban a Vörösmarty Akadémia tagjává választották, majd novemberben fiával együtt spanyolnáthával került kórházba, s december elején mindketten belehaltak a betegségbe. Vészi Margit az író műveinek külföldi terjesztésére próbál engedélyt kérni a hagyatéka kezelőjétől, édesanyjától, valamint a műveit kiadó Pallastól.

Pallastól – Pallas Irodalmi és Nyomdai Rt. (l. 2628.) Vészi Margit kiadója a Pallasszal akart megegyezni abban, hogy az általuk kiadott és terjesztett Kaffka Margit-könyvek külföldi terjesztési jogára adjon neki engedélyt.

urammal – minden bizonnyal volt férjéről, Molnár Ferenc (1878–1952) íróról van szó.

„*Hangyaboly*” – Kaffka Margit kisregénye: Hangyaboly, Bp., Nyugat Kiadó, Pallas, 1917.

„*Kis emberek, barátocskáim*” – Kaffka Margit játékkönyve: Kis emberek, barátocskáim, illusztr. Jeges Ernő, Bp., Pallas, 1918.

**2823. Babits Angyal, Babits István,
Babits Mihályné Kelemen Auróra
és Kelemen Ilona – Babitsnak,
Szekszárd, 1921. jan. 7.**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1729/13. – BMKL 4334., 4552. és 7442.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintairás. – Keltezés a tartalom alapján. 1921. jan. 27-én BM-nak négy családtagja írt levelet, egyetlen levélpapírra. A levelet természetesen egy levélként adták postára. A levélpapíron az egymást követő levélrészek sorrendje a következő: Kelemen Ilona, Babits István, Babits Angyal és Babits Mihályné Kelemen Auróra levele. Babits Angyal levelét a BMKL önálló tételként nem jelöli. A levélírást kezdő Nenne (Kelemen Ilona) – mivel újesztendő elején jártak – minden bizonnyal megszokásból nem 1921-re, hanem 1920-ra keltezte levelét. A levelek tartalmából azonban egyértelműen kiderül, hogy e közös családi írás 1921-ben keletkezett. Babits István ugyanis 1920 januárjában nem tartózkodhatott Szekszárdon, hiszen ekkor még fogolytáborban volt.

Magyarázatok

Babits Angyal – l. **2609.**

Babits István – l. **2613.**

Babits Mihályné Kelemen Auróra – l. **2613.**

Kelemen Ilona – l. **2615.**

a Te Dantéd gyönyörűségeivel – Dante komédiájának 2. része, a Purgatórium fordításáról (l. **2610., 2620.**) van szó, amelyből BM személyesen vitt családtagjainak nyári szekszárdi hazautazásakor (l. **2736.**).

újabb értékes könyveddel – Nyugtalanság völgye, l. **2812.** BM a karácsony előtti napokban írott levelében (l. **2813.**) adott hírt édesanyjának a frissen

megjelent verseskötetéről: „Egy új könyvem most jelent meg, a napokban küldöm haza más küldeni valókkal együtt.”

„*a pókhalóra harmat esett*” – a Nyugtalanság völgyében (l. **2812.**) megjelent Emlékezés című vers első sorát idézi: „A pókhalóra harmat esett: / bús unalmamra egy könnyecsepp ma este.” (51.)

hiányoztál az ünnepekbe – BM nem utazott haza Szekszárdra 1920 karácsonyán (l. **2806.**, **2813.**, **2814.**).

drasztikus gyógymódnak veted alá magad – l. **2813.**

a Nenne – Kelemen Ilona, l. **2615.**

a vizsgám – Babits István – feltehetőleg még 1920. nov.-ben vagy dec.-ben – megkapta az engedélyt vizsgái letételére, l. **2788.**

a felülvizsgálatom [...] megtörtént – Babits István a végleges leszerelése végett járt orvosi vizsgálatokra 1920 őszén, l. **2776.**, **2788.**, **2789.**

Könyvednek – Nyugtalanság völgye, l. **2812.**

Alit – Komjáthy Aladár, l. **2611.**

a szép kis könyvednek – Nyugtalanság völgye, l. **2812.**

szélszűnet – a háború kitörése óta a gazdasági nehézségek miatt több alkalommal előfordult, hogy rövid időre bezárták a közintézményeket (többek közt az iskolákat), mert nem tudták biztosítani a fűtőanyagot.

miután ennek okát tudom – BM ekkori betegségéről l. **2813.**

Dr<á>gits – Dragits Imre (1853–1937) szekszárdi járási orvos, virilista, 1909 és 1925 között Tolna vármegye tiszti főorvosa. Évtizedekig Babits Mihályné és Kelemen Ilona orvosa volt, s BM-t is gyermekkorától gyógyította.

szép kis könyvecskét – Nyugtalanság völgye, l. **2812.**

de én a másokra is számítottam – nem tudni, hogy BM melyik művére számított, ugyanis a költő minden új művéből adott tiszteletpéldányt a családtagjainak, s az év második felében – miután visszatért Pestre a szekszárdi nyaralásból – csak a Recitativ (Táltos, 1920; l. **2756.**) és A pokol (Révai, 1920) második kiadása jelent még meg.

2824. Babits – György Oszkárnak, Budapest, 1921. jan. 11. előtt

Forrás

A **2825.** levél alapján: „Nagyon köszönöm kedves leveledet.”

**2825. György Oszkár – Babitsnak,
Székesfehérvár, 1921. jan. 11.**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/532/2. – BMKL 6544.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintairás.

Magyarázatok

György Oszkár – l. **2712.**

leveledet – a levél hiányzik, l. **2824.**

jönni fog a Nyugatban is – a levél hiányában (l. **2824.**) nem tudni, hogy a Verlaine-fordítások NY-beli közléséről van-e szó, vagy esetleg más fordítását, írását szerette volna publikálni a folyóiratban. A költő-műfordítótól ugyanis semmi sem jelent meg a NY-ban ezekben az években.

Verlaine-fordításokat [...] a teljes Sagesse szövegét; csak a Choix-ból fordítottam – Verlaine 1881-ben megjelent Sagesse című három nagy egységből álló vallásos ihletésű, zsolozsmaszerű költeményeket tartalmazó kötetét kezdte fordítani, egyelőre a válogatott verskiadás (vagyis a Choix [de poèmes]) alapján. György Oszkár teljes kötetfordítása csak 1926-ban jelenik meg: Paul Verlaine: Jóság, ford. György Oszkár, Bp., Mentor, 1926.

Rózsavölgyi – a Rózsavölgyi és Társa zeneműkiadót az 1800-as évek közepén Pesten alapította meg Rózsavölgyi Gyula (1822–1861) és Grinzweil Norbert (1823–1890). 1858 után több kisebb kiadó és üzlet megvásárlásával gyarapodott; száz évig a legjelentősebb magyar zeneműkiadó volt. A magyar zenei szakirodalom kiadását is támogatta, és az első hazai hangversenyrendező vállalkozás volt. György Oszkár Verlaine-kötetét mégsem ők adták ki.

**2826. Babits – Tanner Ilonának,
Budapest, 1921. jan. 12.**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond 172/74/2. – Névjegykártya. – BMKL 3808.

Megjelenés

Koháry 1978: 1425., Téglás 2000: 56.

Megjegyzés

Tintairás. – Írás BM névjegykártyájának a rektóján és a verzóján. Keltezése Tanner Ilona ceruzairású rájegyzése, valamint a tartalom alapján. A kártya rektóján Tanner Ilona későbbi ceruzairású datálása: „1921. jan. 12.”, valamint a boríték verzóján megjegyzése: „Megismerk. M. | 1920. nov. 12.” A boríték bélyeg nélküli. A kártyán a nyomtatott névjelzés ceruzával áthúzva.

Magyarázatok

Tanner Ilona – l. **2738.**

holmikért – BM a jan. 11-i Centrál-beli találkozó után – amikor bejelentették az eljegyzésüket – arra kérte menyasszonyát, hogy másnap, vagyis jan. 12-én mondjon fel a munkahelyén, és költözzön a Reviczky utcai lakásba. Jan. 12-én reggel a szokott módon köszönt el a családjától, s indult a Külügyminisztériumba. Majd a munkaidő lejárta után BM telefonhívására, s ezt követően a minisztériumba küldött hordár kíséretében – aki ezt az üzenetet hozta BM-től – az összekészített csomagjaival együtt beköltözött BM lakásába. (Téglás 2000: 50–52.)

te „tavaszi iramlásodat” – Tanner Ilona kéziratos naplója szerint ez az idézet egy ekkoriban írott verséből való: „[...] s már jött a hordár, Mihály névjegyével (mely írás sokáig egyetlen írásom volt tőle): várlak téged, s »tavaszi iramlásodat«! (célzás egy új versemre).” (L. Téglás 2000: 52.) Nem tudni, melyik verséből való az idézet, ugyanis az 1920-ban és az 1921-ben megjelent versei (l. **2738.**) egyikében sem található meg ez az idézet szó szerint, azonban az is elképzelhető, hogy BM emlékezetből, tartalmilag idézte a verset, de – a jellegzetes idézési szokásának megfelelően – ennek ellenére kitétte az idézőjelet. Az sem kizárt, hogy Tanner Ilona BM tanácsára átirta ezt a versrészletet, esetleg a vers végül nem jelent meg nyomtatásban. Tematikája alapján lehetséges, hogy a Hivatlan jöjjön az élet című verse alábbi sorát próbálta idézni: „Könnyű ajkának aprózó csókjai mint tavaszi eső folynak körül” (NY, 1921. máj. 16., 750.)

2827. A Bibliofil Társaság – Babitsnak, Budapest, 1921. jan. 12.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1053/1. – BMKL 5209.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintairás. – Reiter László bélyegzett név- és címjelzéses levélpapírján.

Magyarázatok

Bibliofil Társaság – a Magyar Bibliophil Társaság (1920–1945) a művészi szempontból értékes könyvek előállítását, gyűjtését, terjesztését támogató egyesület volt. Célja a művészi magyar könyv megteremtése és megkedveltetése, a könyvgyűjtők és könyvkedvelők érdekeinek védelme, a közzététel javítása, a hazai könyvtárak gyarapításának támogatása volt. Könyvritkaságokat, évenként illetményköteteket, évkönyveket adott ki. Pályázatok alapján nyilvánították bibliofil (l. **2619.**) jellegűnek a legjobb kiadványokat. A könyveiket Dézsi Lajos, Ferenczi Zoltán és Végh Gusztáv gondozta.

Elek Artur – Elek Artúr (1876–1944) író, szerkesztő, művészettörténész, fordító. 1908-ban Az Ujság képzőművészeti rovatvezetője, alapításától a NY kritikus, esszéírója, novellistája; főmunkatárs. A Magyar Művészet, a Magyar Génusz, a Figyelő munkatársa is volt. 1921-ben alapította meg a Műbarát című folyóiratot. Baumgarten-díjas (1929, 1930, 1931).

1920 nov 18-án kelt bejelentését [...] nyomtatványokat – a társaság 1920. okt. 17-én tartotta alakuló ülését, amelyen Elek Artúr is részt vett alapító tagként, majd – miután a Belügyminisztérium nov. 8-án jóváhagyta az alapszabályt – ebben a minőségében ajánlotta BM felvételét a tagok sorába. BM a megkeresését követően rendes tagként csatlakozott a társasághoz.

Reiter László – l. **2683.**

2828. Babits – Ismeretlennek, Budapest, 1921. jan. 15. előtt

Kézirat

Eredeti. – MTA Ms 5699/105. – Névjegykártya. – BMKL 3235.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Ceruzairás. – A névjegykártya felirata: Babits Mihály. Ceruzairás autográf aláírással a kártya verzóján. Keltezés a tartalom alapján. A BMKL [1921. jan. 15. körül]-re keltezi a levelet.

Magyarázatok

a házassági <diszpenzá> kihirdetés alóli diszpenzációt – diszpenzáció (lat, jog) felmentés, mentesítés valamely jogszabály hatálya alól; (vallás) házassulandók felmentése az előzetes (háromszoros) kihirdetés alól. BM az esküvő előtti napok valamelyikén a VIII. kerületi előljáráson kérte a diszpenzációt annak érdekében, hogy katolikus lévén feleségül vehesse protestáns valóságú menyasszonyát. A házasságkötésükre jan. 15-én zárt körben került sor a VIII. ker.-i előljáráson, Szabó Lőrinc és Komjáthy Aladár tanúskodása mellett (l. **2831.**). Az esküvő után nem sokkal elutaztak Szekszárdra (jan. 21–29. között), majd márciusban egy hónapos olaszországi utazást tettek. A fiatal pár másfél évvel később a Baross utcai templomban tartotta az egyházi esküvőjét. (Szabó 2001: 300. Téglás 2000: 49., 57.)

2829. Bródy Pál – Babitsnak, Bécs, 1921. jan. 16.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/315/2. – BMKL 5329.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintairás. – A levélszöveg alatt BM ceruzairásával: „I. Schottenbastei 4 III 11.”

Magyarázatok

Bródy Pál – l. **2779.**

sok-sok boldogságot – BM és Tanner Ilona házasságkötésére 1921. jan. 15-én került sor (l. **2828.**).

2830. Bródy Sándorné – Babitsnak, Budapest, 1921. jan. 17.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/316/1. – BMKL 5333.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintairás. – Monogramjelzéses levélpapíron: „: B · S ·” A levélíró tévesen keltezte a levelet 1920-ra. A tartalom alapján mindenképpen [1921. jan. 17.] a kelte, ugyanis BM és Tanner Ilona 1921. jan. 15-én kötött házasságot (l. 2828.)

Magyarázatok

Bródy Sándorné – Bródy Sándornak, a Magyar–Osztrák Szénkartell alelnökének felesége. A Bródy család két gimnazista fiát tanította ekkoriban Tóth Árpád, innen az ismeretségük BM-lyal és Szabó Lőrincsel. *házassága* – l. 2828.

Ki hitte volna, mikor pár hét előtt itt nálunk tréfásan elbeszélték Lőrincz gyors kihurcolkodását – Bródy Sándor és felesége minden szombaton kávézásra és alkalmanként vacsorára hívta többek közt BM-t, Szabó Lőrincet és Tóth Árpádot. Néhány héttel korábban, amikor Bródyéknál szóba került Szabó Lőrinc kiköltözése BM lakásából, még Szabó Lőrinc menyasszonya volt Tanner Ilona, erre utal Bródyné („komoly következményei”). A két fiatal házassági szándékát akkor minden bizonnyal nem fedték fel, ezért a levélíró arra következtet, hogy már hetekkel korábban BM és Tanner Ilona eljegyzése és közelgő házassága miatt tervezték a fiatal költő kiköltözését. Az esküvő előtt néhány nappal jelentették be Bródyéknál BM-ék házasságkötésének hírét: „Minden szombaton Tóth Á. és néhány intimusa, így Nagy Zoltán, M. és én stb. állandó vendégként meg voltunk hívva feketére (s néha vacsorára is) Bródyékhoz. Itt volt az én tisztem, hogy a házasságkötést hírül adjam. A dolog annyiban volt fontos, mert így mi indíthattuk el a pletykahullám gyűrűit, márpedig bízni lehetett benne, hogy a Tóth–Bródy-hír, legalább tudatosan nem fog torzítani azon a beállításon, amelyet kap, és amely nyilván napokig az egyetlen forrása lesz a kíváncsiság kielégítésének. / Én fél tizenegykor elővettem az órát, felálltam az asztal mellett és figyelmet kérve teljes komolysággal megtettem a bejelentést. Senki nem hitte egyetlen szavamat sem. Legkevesbé Pádiék; ami nem csoda, hiszen ő naponta járt

a Centrálba. De bizonykodtam és közelebbi közléseket tudtam tenni a tervekről (olaszországi nászút), a másnapi újsághírről és az új asszony személyéről. Itt már el kellett kezdeni a hozzám fűződő kapcsolat kódosításához, átmagyarázásához. Magától értetődik, hogy ½ 11-től kezdve más téma nem forgott szőnyegen, csak ez, a hihetetlen. Végre mégis kezdték hinni, hogy nem ugratás az ügy.” A fiatal költő 1920. júl. 2-től lakott BM Reviczky utcai lakásában, erre azonban rosszul emlékezik vissza: „[...] M. meghívására a Reviczky utca 7.-be költöztem. Ez 1919 őszén volt [...]” Szabó Lőrinc elköltöztetésére (a levél tartalma ellenére) az esküvő előtt még nem került sor. (Szabó 2001: 300–301.)

2831. Borosnyai Károly – Babitsnak, Miskolc, 1921. jan. 17.

Kézirat

Redeti. – OSZK Fond III/1650/13. – BMKL 5298.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintairás.

Magyarázatok

Borosnyai Károly – (1879–1966) történelem–földrajz szakos tanár. 1902-től 1919-ig a szegedi állami főgimnáziumban tanított. Baráti kapcsolatban volt az ugyancsak Szegeden tanító BM-lyal; egy hónapig mindketten a Szent György u. 11.-ben laktak, egymás melletti szobákban.

most olvasom az újságban, hogy megházasodtál – BM és Tanner Ilona házasságkötésének (l. **2828.**) hírét Schöppflin Aladár jelentette be a Szózat című lap 1921. jan. 15-i sz.-ban (szombati szám, 5. l.): „Babits Mihály megnősült. Babits Mihály, a költő csütörtökön házasságot kötött a VIII. kerületi anyakönyvvezető előtt Tanner Ilonkával. A költő olvasói, tisztelői között örvendetes meglepetést fog kelteni ez a hír, mert most a költő lírája előreláthatólag új hanggal fog szaporodni: a boldog szerelem hangjával. A menyasszony bájos, egészen fiatal, szép szőke lány, azt mondják róla, akik ismerik, hogy maga is tehetséges poéta s a házasságot is a poézis hozta össze. Az irodalom érdekében reméljük, meg fog ismétlődni az az anekdota, amely Musset és George

Sand megismerkedéséről maradt fenn. Az Éjszakák költőjét egy estélyen a Revue des deux Mondes szerkesztője mutatta be a már akkor világhírű regényírónőnek s ők azonnal meleg beszélgetésben merültek el. A szerkesztő pedig örvendező, büszke arccal ment át a szomszéd szobába és kezeit dörzsölve mondogatta az ott lévő társaságnak: Összehoztam őket... Micsoda pompás kéziratok lesznek ebből a lapom számára. A fiatal költőpár rövid idő múlva nászútra Olaszországba készül, ahol Babitsnak elintéznivaló dolgai is vannak: most van munkában egy tekintélyes római könyvkereskedő cégnél a Gólyakalifa regényének olasz fordítása, amely előreláthatólag épp olyan sikert fog szerezni írójának és a magyar irodalomnak olasz földön, mint amilyet a német kiadás aratott.” (Idézi Szabó 2001: 470–471.) Feltehetőleg ezt az újsághírt olvasta két nappal később a levélíró. Hogy elkerüljék a nyilvánosságot, Schöppflin az előre megbeszéltek szerint szándékosan tévesen adta meg a költő és menyasszonya polgári esküvőjének a dátumát, amelyre valójában a hirdetés megjelenésének napján, jan. 15-én szombaton került sor (l. **2828.**). *Dante Paradicsomát* – Dante komédiája 3. A Paradicsom fordítására utal, l. **2741. kis feleséged** – Babits Mihályné Tanner Ilona, l. **2738.**

2832. Rozsnyay Kálmán – Babitsnak, Szeghalom, 1921. jan. 19.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/1091/2. – BMKL 9454.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintairás.

Magyarázatok

Rozsnyay Kálmán – (1872–1948) 1899-ig van der Hoschke. Író, újságíró, műfordító, színész. A budapesti Mintarajziskolában, majd a budapesti színművészeti akadémián és Rákosi Szidi színiiskolájában tanult. Rövid ideig színészként dolgozott; az aradi Alföld segédszerkesztője lett, majd néhány évig Londonban színészkedett és fordított. Prielle Kornélia színésznő (1905–1906) és Dapsy Gizella írónő (1910–1941) volt a felesége. Adyval és Juhász Gyulával Nagyváradon ismerkedett meg. Fontos szerepet játszott a hazai ex

libris-készítés meghonosításában. 1942-ben Nagyvárad városának ajándékozta Ady-relikviáit.
Házasságod – l. 2828.

**2833. György Oszkár – Babitsnak,
Székesfehérvár, 1921. jan. 20.**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/532/3. – BMKL 6545.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintaírás.

Magyarázatok

György Oszkár – l. 2712.

Házasságod – l. 2828.

**2834. Dienes Barna – Babitsnak,
Budapest, 1921. jan. 24.**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/371/1. – BMKL 5481.

Megjelenés

Téglás 1982: 129–130.

Megjegyzés

Tintaírás. – Aláírók: Barnus és Ilus. A levélszöveg fölött még BM ceruzairású rájegyzése: „II. Bimbó u. 15. IV/8.”

Magyarázatok

Dienes Barna – ifj. Dienes Barna – Barnus – (1895–1950) id. Dienes Barna fia, Dienes Pál, László és Kató testvére. Barátságot kötött Szabó Lőrincsel, aki húga osztálytársa volt. A budapesti egyetem magyar–francia szakára járt.

Menyasszonyával, Révész Ilonával 1914-ben Párizsban voltak tanulmányúton, amikor kitört a háború, Dienes Barna 1919 augusztusáig raboskodott Averyonban. Hazatérése után azonnal megesküdtek. Gyurka fiuk halála után, 1921 márciusában Amerikába vándoroltak ki, ahol Dienes Barna református lelkészi képesítést szerzett, lelkészként tevékenykedett, majd egyetemen is oktatott. Filmforgatókönyveket és színműveket is írt. Buenos Airesben halt meg.

szerencse kívánság – BM és Tanner Ilona házasságkötéséhez gratulál, az esküvőről l. **2828.**

Gyurka – Dienes György, ifj. Dienes Barna és Révész Ilus első gyermeke, aki 1920 nyarán született, azonban nyolchónapos korában váratlanul meghalt. Valószínűleg ennek hatására döntött úgy a házaspár márciusban, hogy kivándorol Amerikába, ahol 1925-ben egy lányuk született.

Ilus – Révész Ilona (1894–1981) ifj. Dienes Barna felesége. A budapesti Iparművészeti Főiskolán diplomázott. Először Dienes Valériától tanulta az orkesztikát, majd Párizsban Isadora Duncannél folytatta mozgásművészeti tanulmányait. Völegénye franciaországi raboskodása idején megismerkedett a Dienesék lakásán gyakran vendégeskedő BM-lyal, akinek később több versére készített koreográfiát. Férje argentinai halála után visszaköltözött New Yorkba, ahol sikeres festőművész lett.

2835. Kovács Dávidné – Babitsnak, Szekszárd, 1921. jan. 25.

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/787/3. – BMKL 8148.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintairás.

Magyarázatok

Kovács Dávidné – l. **2726.**

megházasodott – l. **2828.**

Lacikám – fia, Kovács László, l. **2798.**

**2836. Kaposy József – Babitsnak,
Budapest, 1921. jan. 28.**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/672/9. – BMKL 7321.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintaírás.

Magyarázatok

Kaposy József – l. **2650.**

a nyugalanság völgyéből megtaláltad a helyes utat a nyugalom völgyébe – ezzel a költői képpel – amely a költő Nyugalanság völgye (l. **2812.**) című verseskötete címére játszik rá – BM és Tanner Ilona házasságkötésére utal (l. **2828.**).

**2837. Franyó Zoltán – Babitsnak,
Bécs, 1921. jan. második fele, 15. után**

Kézirat

Eredeti. – OSZK Fond III/464/7. – BMKL 5997.

Megjelenés

Kiadatlan.

Megjegyzés

Tintaírás. – Keltezés a tartalom alapján. A levélíró BM jan. 15-én lezajlott házasságkötésére utal („hogyan él megváltozott – és bizonyára előnyére megváltozott – életviszonyai között?”), s minden bizonnyal az eseményt követő napokban vagy hetekben írta ezt a gratulációt is tartalmazó levelét. A BMKL az [1920]-as évre keltezi a levelet. A 2. fólió verzóján BM ceruzaírással rájegyzése: „Lipót körül 8.”

Magyarázatok

Franyó Zoltán – (1887–1978) műfordító, költő. Rövid katonai szolgálat után

Az Est, a Hét és a NY munkatársa lett. 1919-ben a Vörös Lobogót szerkesztette. A Tanácsköztársaság leverése után Bécsbe emigrált, ahol az egyetemen keleti nyelveket hallgatott, és több lap munkatársa volt. 1921-ben önálló kötetben jelentette meg Ady-fordításait. 1923-ban tért haza Aradra, számos napilapot és folyóiratot alapított (Genius, Új Genius), szerkesztett. Műfordítói munkássága jelentős.

a „Nyugat”-ban olvastam, hogy új verseskötönyve jelent meg – a Nyugtalan-ság völgye (l. **2812.**) című karácsony előtt megjelent verskötete ismertetőjét olvasta, amelyet Szabó Lőrinc írt a NY 1921. jan. 1-jei sz.-ba: „Nyugtalan-ság völgye”. (Babits Mihály legújabb versei. Táltos, 1920.) (47–51.)

egy példányba a nevét – nem tudni, hogy BM küldött-e Franyónak dedikált példányt a verseskötetből.

zavaros és fájdalmas napokban – Franyó a Tanácsköztársaság bukása után (1919. aug. után) Bécsbe emigrált. A levélírás időszakában még mindig emigrációban élt, ennek tudhatók be az élethelyzetére vonatkozó nagyon negatív utalások a levelében.

megváltozott – és bizonyára előnyére megváltozott – életviszonyai – BM és Tanner Ilona jan. 15-i házasságkötésére utal (l. **2828.**)

SZAKIRODALMI RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE

Ambrus 1963	<i>Ambrus Zoltán levelezése</i> , s. a. r. FALLENBÜCHL Zoltán, Bp., 1963.
Babits 1978	BABITS Mihály, <i>Esszék, tanulmányok I–II.</i> , s. a. r. BELIA György, Bp., 1978.
Babits 1997	BABITS Mihály, <i>A gólyakalifa</i> , s. a. r. ÉDER Zoltán, <i>Kártyavár</i> ; s. a. r. Babits Kutatócsoport, Bp., 1997.
Babits 2001	BABITS Mihály, <i>Timár Virgil fia</i> , s. a. r. SIPOS Lajos, Bp., 2001.
Babits 2003	BABITS Mihály, <i>Drámák</i> , s. a. r. VILCSEK Béla, Bp., 2003.
Babits és Csinszka 2004	<i>Kedves Csinszka! Drága Mis! Babits és Csinszka levelezése 1919–1920</i> , 2. jav. kiad., s. a. r. NEMESKÉRI Erika, Bp., 2004.
BBIBL 1998	<i>Babits Mihály Bibliográfiája</i> , összeáll. STAUDER Mária, VARGA Katalin, Bp., 1998.
BCSL 1996	<i>A Babits család levelezése</i> , szerk. BUDA Attila, Bp., 1996.
BJKL 1959	<i>Babits–Juhász–Kosztolányi levelezése</i> , szerk. BELIA György, Bp., 1959.
BMKL	<i>Babits Mihály kézíratai és levelezése (Katalógus) II–IV.</i> , összeáll. CSÉVE Anna, KELEVÉZ Ágnes, MELCZER Tibor, NEMESKÉRI Erika, PAPP Mária, Bp., 1993.
BML 1890–1906	<i>Babits Mihály levelezése 1890–1906</i> , s. a. r. ZSOLDOS Sándor, Bp., 1998.
BML 1912–1914	<i>Babits Mihály levelezése 1912–1914</i> , s. a. r. PETHEES Nóra, VILCSEK Andrea, Bp., 2007.
BML 1914–1916	<i>Babits Mihály levelezése 1914–1916</i> , s. a. r. FODOR Tünde, TOPOLAY Ágnes, Bp., 2008.
BML 1916–1918	<i>Babits Mihály levelezése 1916–1918</i> , s. a. r. MAJOROS Györgyi, TOMPA Zsófia, TÓTH Máté, Bp., 2011.

- BML 1918–1919 *Babits Mihály levelezése 1918–1919*, s. a. r. SIPOS Lajos, Bp., 2011.
- Buda 2000 BUDA Attila, *A Nyugat Kiadó története*, Bp., 2000.
- Buda 2005 „Áll az idő és máll a tér.” *Babits István levelei a keleti frontról és a hadifogságból 1915–1920*, szerk. BUDA Attila, Bp., 2005.
- Buda 2006 „Különös emberi háló”. *Ami a Babits család levelezéséből kimaradt*, s. a. r. BUDA Attila, Bp., 2006.
- Cartledge 2009 CARTLEDGE, Bryan, *Trianon egy angol szemével*, ford. BÁNKI Vera, Bp., 2009.
- Csekő 2006 CSEKŐ Ernő, „Mélyen tisztelt földim.” *Ifj. Leopold Lajos és Babits Mihály barátsága*, Múlt és Jövő, 2006/2.
- Csiszár-Vendel 1991 „Dallá ringott bennem a kétség és a láz.” *Babits Mihály és Török Sophie szekszárdi levelei*, szerk., bev. tan., VADAS Ferenc, s. a. r. CSISZÁR Mirella, VENDEL-MOHAY Lajosné, Szekszárd, 1991.
- Éder 2002 ÉDER Zoltán, *Régi napok illata. Babits-tanulmányok*, Bp., 2002.
- Fráter 2000 FRÁTER Olivér, *Erdély román megszállása 1918–1919-ben*, Kisebbségkutatás, 2000/2.
- Fráter Zoltán 1987 FRÁTER Zoltán, *Osvát Ernő élete és halála*, Bp., 1987.
- Gellért 1958 GELLÉRT Oszkár, *Egy író élete. 1902–1925*, I. köt., Bp., 1958.
- Gergely–Izsák 2000 GERGELY Jenő–IZSÁK Lajos, *A huszadik század története*, Bp., 2000.
- Horthy 1990 HORTHY Miklós, *Emlékirataim*, szerk. ANTAL László, a jegyzeteket írta SIPOS Péter, Bp., 1990.
- Jankovics 2001 JANKOVICS József, *Babits Mihály fegyelmi büntetésének revíziós eljárása ismeretlen dokumentumok tükrében*, ItK, 2001/1–2.
- Jászi 2001 Jászi Oszkár *naplója*, s. a. r. LITVÁN György, Bp., MTA Történettudományi Intézete, 2001.
- Jelenits 2009 JELENITS István, *Miért nagy vers Babits Mihály Miatyánkja?*, Vigilia, 2009/2.
- Kabdebó 1970 KABDEBÓ Lóránt, *Szabó Lőrinc lázadó évtizede. 1918–1928*, Bp., 1970.

- Kardos 1972 KARDOS Pál, *Babits Mihály*, Bp., 1972.
 „... kínok és álmok közt...” „... kínok és álmok közt...” Czeizel Endre, Gyenes György, Harmati Lidia, Németh Attila, Rihmer Zoltán, Sipos Lajos, Szállási Árpád *Babitsról*, szerk. SIPOS Lajos, Bp., 2004.
- Király 1982 KIRÁLY István, *Intés az őrzőkhöz. Ady Endre költészete a világháború éveiben 1914–1918*, I–II., Bp., 1982.
- Koháry 1978 KOHÁRY Sarolta, *Babits Mihály és Török Sophie levelei*, Kortárs, 1978/9.
- Konok 2010 KONOK Péter, *Az erőszak kérdései 1919–1920-ban. Vörösteror – fehérterror*; Múltunk, 2010/3.
- Kosztolánczy 2008 KOSZTOLÁNCZY Tibor, „Voltunk már királyok *Bergengóciában*”. Osvát Ernő, *Babits Mihály és Kassák Lajos 1918–19-ben = Közéletések... Babits Mihály életművéről születésének 125. évfordulóján*, szerk. NÉDLI Balázs, PIENTÁK Attila, SIPOS Lajos, Szombathely, 2008.
- Kosztolányi 1996 KOSZTOLÁNYI Dezső, *Levelek – Naplók*, s. a. r. RÉZ Pál, Bp., 1996.
- Markó 2006 MARKÓ Csaba, *Prohászka politikai és közéleti szerepvállalása 1920 és 1922 között = Prohászka Ottokár – püspök az emberért*, szerk. MÓZESY Gergely, Székesfehérvár–Budapest, 2006.
- Mercs 2010 MERCS István, *Különper a Különvélemény előtt. Földessy Gyula és Babits Mihály Ady-polémiája az 1920-as évek elején = „Nyugat csapatjának keleti zászlója”: Tanulmányok a Nyugat keletmagyarországi kötődéseiről*, szerk. MERCS István, Nyíregyháza, 2010.
- Móricz 1963 MÓRICZ Zsigmond *levelei*, I. kötet, s. a. r., jegyz. F. CSANAK Dóra, Bp., 1963.
- A Nyolcak 2010 *A Nyolcak*, szerk. MARKÓJA Csilla, BARDOLY István, Pécs, 2010.
- Osvát ... 1985 *Osvát Ernő a kortársak között*, vál., s. a. r. KÖSZEG Ferenc, MÁRVÁNYI Judit, előszó BENEDEK Mihály, Bp., 1985.

- Orvos 2006 ORVOS Levente, *Prohászka Ottokár és a zsidókérdés = Prohászka Ottokár – püspök az emberért*, szerk. MÓZESSY Gergely, Székesfehérvár–Budapest, 2006.
- Pomogáts 2010 POMOGÁTS Béla, *Erdély sorsáról Trianonban = Erdélyről Trianonban*, s. a. r., a bev. tanulmányt és az utószót írta POMOGÁTS Béla, Marosvásárhely, 2010.
- Rába 1983 RÁBA György, *Babits Mihály*, Bp., 1983.
- Rádics 1993 RÁDICS Károly, *Móricz Zsigmond levelesládája*, Bp., 1993.
- Rockenbauer 2009 ROCKENBAUER Zoltán, *A halandó múzsa. Ady özvegye, Babits szerelme, Márfy hitvese*, Bp., 2009.
- Romsics 2005 ROMSICS Ignác, *Magyarország története a XX. században*, Bp., 2005.
- Salamon 2001 SALAMON Konrád, *Nemzeti önpusztítás 1918–1920*, Bp., 2001.
- Schöpflin 2004 SCHÖPFLIN Aladár *összegyűjtött levelei*, s. a. r. BALOGH Tamás, Pécs, 2004.
- Sipos 1976 SIPOS Lajos, *Babits Mihály és a forradalmak kora*, Bp., 1976.
- Sipos 1978 SIPOS Lajos, *Adatok Babits Mihály házasságáról*, Dunatáj, 1978/2.
- Sipos 1998 SIPOS Lajos, *A Nyugat „csendes válsága” 1923-ban = A Nyugat-jelenség (1908–1998)*, szerk. SZABÓ B. István, Bp., 1998.
- Sipos 1999 SIPOS Lajos, *Babits és a Békássyak*, Irodalomismeret, 1999/1–2.
- Sipos 1999 I–II „*Engem nem látott senki még.*” *Babits-Olvatókönyv*, I–II., szerk. SIPOS Lajos, Bp., 1999.
- Sipos 2008 SIPOS Lajos, *Babits Mihály*, Szekszárd, 2008.
- Sipos 2010 SIPOS Lajos, *Az elérhetetlen eszmény. A Napkelettől a Magyar Szemléig*, Tekintet, 2010/5.
- Sipos Balázs 2011 SIPOS Balázs, *Sajtó és hatalom a Horthy-korszakban*, Bp., 2011.
- Szabó 1979 ÉRLEŐ diákévek. *Naplók, levelek, dokumentumok, versek Szabó Lőrinc pályakezdésének éveiből, emlékezések az 1915–1920-as évekről*, összeáll., s. a. r., a bev. tanulmányt és a jegyzeteket írta KABDEBÓ Lóránt, Bp., 1979.

- Szabó 2001 SZABÓ Lőrinc, *Vers és valóság. Bizalmas adatok és megfigyelések*, s. a. r. LENGYEL Tóth Krisztina, KISS Katalin, Bp., 2001.
- Széchenyi 2006 SZÉCHENYI Ágnes, *Iparbáró, mecénás, filozopter. Kornfeld Móric 1882–1967* = KORNFELD Móric, Trianontól Trianonig. Tanulmányok, dokumentumok, közreadja SZÉCHENYI Ágnes, Bp., 2006.
- Szentes–Hargittay 1997 SZENTES Éva–HARGITTAY Emil, *Irodalmi kávéházak Pesten és Budán. Irodalom a kávéházban – kávéház az irodalomban*, Bp., 1997.
- Téglás 1981 MŰVÉSZEK levelei Babitshoz, s. a. r. GÁL István, TÉGLÁS János, Bp., 1981.
- Téglás 1982 DIENESÉK levelei Babitshoz, s. a. r. TÉGLÁS János, Bp., 1982.
- Téglás 1996 A vádlott: Babits Mihály. Dokumentumok 1915–1920, s. a. r. TÉGLÁS János, Bp., 1996.
- Téglás 1997 Babits és a Petőfi Társaság, s. a. r. TÉGLÁS János, Bp., 1997.
- Téglás 2000 „most én vagyok hang helyetted...” Török Sophie Babits Mihályról, s. a. r. TÉGLÁS János, Bp., 2000.
- Téglás 2007 TÉGLÁS János, *Babits-epizódok*, II., Bp., 2007.
- Tompa 2011 TOMPA Zsófia, *Búvópatak vize csillan – Szabó Lőrinc ez idáig rejtőzködő [első fennmaradt] levele Babits Mihályhoz*, Irodalomismeret, 2011/4.
- Tóth 1973 TÓTH Árpád levelei, s. a. r. KOCZTUR Gizella, KARDOS László, Bp., 1973.
- Török Sophie 2010 Török Sophie naptárai, I–II., szerk., a szöveget gondozta, a jegyzeteket és a bev. tanulmányt írta PAPP Zoltán János, Bp., 2010.
- Ungvári 1959 UNGVÁRI Tamás, *Adalékok Babits Mihály pályaképéhez (1918–1919)*, ItK, 1959/2.
- Valachi 2006 VALACHI Anna, „Amit szívedbe rejtesz...” József Attila égi és földi szerelmei, Bp., 2006.

EGYÉB RÖVIDÍTÉSEK

a. m.	= annyi mint
ang	= angol
BM	= Babits Mihály
Bp.	= Budapest
ELTE	= Eötvös Loránd Tudományegyetem
é. n.	= az év megnevezése nélkül
épb.	= érkezési postabélyegző
ford.	= fordította, fordítása
fpb.	= feladási postabélyegző
fr	= francia
gör	= görög
h. n.	= a hely megnevezése nélkül
ill.	= illetve
i. m.	= idézett mű
It	= Irodalomtörténet
ItK	= Irodalomtörténeti Közlemények
kiad.	= kiadás
l.	= lásd
lat	= latin
MTA	= Magyar Tudományos Akadémia
ném	= német
NY	= Nyugat
nyj	= nyelvjárási szóforma
ol	= olasz
OSZK	= Országos Széchényi Könyvtár
PIM	= Petőfi Irodalmi Múzeum
PPKE	= Pázmány Péter Katolikus Egyetem
s. a. r.	= sajtó alá rendezte
szerk.	= szerkesztette
ti.	= tudniillik
ua.	= ugyanaz
uo.	= ugyanott

uő	= ugyanő
vál.	= válogatta
vő.	= vesd össze

MUTATÓK

LEVÉLMUTATÓ

Az első szám a levél, a második a rá vonatkozó jegyzet oldalszáma.

1919

2607.	Szabó Lőrinc – Babitsnak Budapest, 1919. szept. 15.	7	225
2608.	Babits – Író- és költőtársainak Budapest, 1919. szept. 15. vagy szept. 15. után	7	227
2609.	Babits Angyal – Babitsnak Szekszárd, 1919. szept. 17.	11	230
2610.	Babits Sándor – Babitsnak Budapest, 1919. szept. 17.	11	232
2611.	Zsolt Béla – Babitsnak Nagyvárad, 1919. szept. 19.	12	235
2612.	Babits – Babits Mihályné Kelemen Aurórának Budapest, 1919. szept. 17–23. között	14	242
2613.	Babits Mihályné Kelemen Auróra és Babits Angyal – Babitsnak Szekszárd, 1919. szept. 23.	14	242
2614.	Egyedi László – Babitsnak Tuzsér, 1919. szept. 25.	15	244
2615.	Babits Angyal – Babitsnak Szekszárd, 1919. szept. 26.	16	245
2616.	Fodor Dezső – Babitsnak Purkersdorf, 1919. szept. 26.	17	247
2617.	Babits – Ambrus Zoltánnak Budapest, 1919. szept. 30.	17	248
2618.	Klein, Stefan I. – Babitsnak 1919. okt. 4. előtt	18	250
2619.	Klein, Stefan I. – Babitsnak Todtmoos, 1919. okt. 4.	18	250

2620.	Beck Gyula – Babitsnak Vác, 1919. okt. 13.	19	252
2621.	Szúdy Elemér – Babitsnak Budapest, 1919. okt. 15. előtt	20	255
2622.	Szúdy Elemér – Babitsnak Budapest, 1919. okt. 16.	21	256
2623.	Babits Angyal – Babitsnak Szekszárd, 1919. okt. 20.	21	257
2624.	A Révai Testvérek Irodalmi Intézet Rt. – Babitsnak Budapest, 1919. okt. 21.	22	258
2625.	Babits Sándor – Babitsnak Budapest, 1919. okt. 23.	22	260
2626.	A Petőfi Társaság – Babitsnak Budapest, 1919. okt. 30.	23	260
2627.	Babits – Ady Endréné Boncza Bertának Budapest, 1919. nov. 2.	23	262
2628.	Babits – Komjáthy Aladárnak Szekszárd, 1919. nov. 3. és dec. 5. között	24	264
2629.	Csorba Géza – Babitsnak Budapest, 1919. nov. 3.	26	268
2630.	Laziczius Gyula – Babitsnak Budapest, 1919. nov. 17. előtt	26	268
2631.	Babits – Laziczius Gyulának Budapest, 1919. nov. 17. előtt	27	269
2632.	Laziczius Gyula – Babitsnak Budapest, 1919. nov. 17.	27	269
2633.	Fenyő Miksa – Babitsnak Párizs, 1919. nov. 19.	28	270
2634.	Forst Károly Frigyes – Babitsnak Budapest, nov. 21.	28	271
2635.	Csoma Mária – Babitsnak Budapest, 1919. nov. 22.	30	272
2636.	Babits Sándor – Babitsnak Budapest, 1919. nov. 24.	31	273
2637.	Ady Endréné Boncza Berta – Babitsnak Budapest, 1919. nov. 26. előtt	31	274
2638.	Babits Sándor – Babitsnak Budapest, 1919. nov. 29.	32	274

2639.	A Középiskolai Tanári Fegyelmi Bizottság – Babitsnak Budapest, 1919. nov. 29.	33	275
2640.	Babits – Ady Endréné Boncza Bertának Budapest, 1919. dec. eleje	33	276
2641.	Klein, Stefan I. – Babitsnak Todtmoos, 1919. dec. 9.	34	276
2642.	Babits Sándor – Babitsnak Budapest, 1919. dec. 10.	34	276
2643.	Klein, Stefan I. – Babitsnak Todtmoos, 1919. dec. 10.	35	277
2644.	Babits Mihályné Kelemen Auróra – Babitsnak Szekszárd, 1919. dec. 12.	35	278
2645.	Veér Imre – Babitsnak Budapest, 1919. dec. első fele	36	279
2646.	Ady Endréné Boncza Berta – Babitsnak Budapest, 1919. dec. 15. után	37	279
2647.	Babits Angyal – Babitsnak Szekszárd, 1919. dec. 17.	38	281
2648.	Szabó Lőrinc – Babitsnak Budapest, 1919. karácsony előtt	38	281
2649.	Ady Endréné Boncza Berta – Babitsnak Budapest, 1919. karácsony	39	283
2650.	Barabás Atala – Babitsnak Budapest, 1919. dec. 27.	39	283
2651.	Laziczius Gyula – Babitsnak Budapest, 1919. dec. 27.	40	284
2652.	Laziczius Gyula – Babitsnak Budapest, 1919. dec. 27. után	40	285
2653.	Babits – Babits Angyalnak és Babits Mihályné Kelemen Aurórának Budapest, 1919. dec. 28. előtt	42	285
2654.	Babits Angyal és Babits Mihályné Kelemen Auróra – Babitsnak Szekszárd, 1919. dec. 28.	42	286
2655.	Veér Imre – Babitsnak Budapest, 1919. dec. 31.	44	287
2656.	Hevesi Gyuláné Stern Jolán – Babitsnak Bécs, 1919. dec.	44	287

2657.	Szamuely Tiborné Szilágyi Jolán – Babitsnak Bécs, 1919. dec.	45	289
2658.	Kosztolányi Dezső – Babitsnak Budapest, 1919 vége – 1920 eleje	47	291

1920

2659.	Ismeretlen – Babitsnak [Szekszárd], 1920. jan. 1. után	48	292
2660.	Dunand, Raymonde – Babitsnak Budapest, 1920. jan. 2.	51	294
2661.	Babits – Dunand, Raymonde-nak Budapest, 1920. jan. 2. után	52	295
2662.	Dunand, Raymonde – Babitsnak Budapest, 1920. jan. 2. után	52	296
2663.	Ifj. Gaál Mózes – Babitsnak Budapest, 1920. jan. 9–14. között	52	296
2664.	Ady Endréné Boncza Berta – Babitsnak Budapest, 1920. jan. 20. után	53	297
2665.	A Petőfi Társaság – Babitsnak Budapest, 1920. jan. 27. előtt	55	298
2666.	Babits Angyal – Babitsnak Szekszárd, 1920. jan. 28.	55	299
2667.	Czakó Ambró – Babitsnak Budapest, 1920. febr. 11.	56	300
2668.	Babits – Ady Endréné Boncza Bertának Budapest, 1920. febr. 14.	57	301
2669.	A Petőfi Társaság – Babitsnak Budapest, 1920. febr. 17.	58	302
2670.	Szabó Lőrinc – Babitsnak Budapest, 1920. febr. 22.	58	303
2671.	Szeben Károly – Babitsnak Budapest, 1920. febr. 22.	61	308
2672.	Babits – Ady Endréné Boncza Bertának Szekszárd, 1920. febr. 22. után	61	309
2673.	Babits Sándor – Babitsnak Budapest, 1920. febr. 23.	63	309

2674.	Babits – Komjáthy Aladárnak Szekszárd, 1920. febr. 25. előtt	64	310
2675.	Komjáthy Aladár – Babitsnak Újpest, 1920. febr. 25.	64	311
2676.	Mohácsi Jenő – Babitsnak Bécs, 1920. febr. 25.	66	312
2677.	A Vasárnap – Babitsnak Bécs, 1920. febr. 26.	68	313
2678.	Szabó Lőrinc – Babitsnak Budapest, 1920. febr. 28.	69	314
2679.	Fóthy János – Babitsnak Kaposvár, 1920. febr. második fele	71	315
2680.	Tamás Ernő – Babitsnak [Budapest?], 1920. febr. második fele–márc. 4. között	71	317
2681.	Ady Endréne Boncza Berta – Babitsnak Budapest, 1920. febr. vége	72	318
2682.	Babits – Osvát Ernőnek Budapest, 1920. febr. után	74	320
2683.	Ady Endréne Boncza Berta – Babitsnak 1920. márc. eleje	75	321
2684.	Babits – Ady Endréne Boncza Bertának Budapest, 1920. márc. eleje	76	322
2685.	Babits – Szabó Lőrincnek Szekszárd, 1920. márc. 2. előtt	76	322
2686.	Özv. Brandeisz Ferencné Frey Melanie – Babitsnak Bonyhád, 1920. márc. 4.	77	322
2687.	Andersen György – Babitsnak Budapest, 1920. márc. 10.	78	323
2688.	Babits – Tamás Ernőnek Budapest, 1920. márc. 18.	79	324
2689.	Babits – Beck Gyulának Budapest, 1920. márc. 26. előtt	79	325
2690.	Beck Gyula – Babitsnak Vác, 1920. márc. 26.	79	325
2691.	A Vasárnap – Babitsnak Bécs, 1920. márc. 26.	80	326
2692.	Babits Mihályné Kelemen Auróra – Babitsnak Szekszárd, 1920. márc. 27.	81	326

2693.	Babits – Özv. Brandeisz Ferencné Frey Melanie-nak Budapest, 1920. márc. 31. előtt	82	327
2694.	Babits – Mohácsi Jenőnek Budapest, 1920. márc. 31. előtt	82	327
2695.	Özv. Brandeisz Ferencné Frey Melanie – Babitsnak Budapest, 1920. márc. 31.	82	327
2696.	A Magyar Királyi Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium – Babitsnak Budapest, 1920. márc. 31.	83	328
2697.	Mohácsi Jenő – Babitsnak Bécs, 1920. márc. 31.	84	329
2698.	Ady Endréné Boncza Berta – Babitsnak Budapest, 1920. márc.	85	330
2699.	Jaschik Álmos – Babitsnak Budapest, 1920. ápr. eleje	85	330
2700.	Babits és Komjáthy Aladár – Babits Angyalnak Budapest, 1920. ápr. 4. előtt	86	331
2701.	Török Károly – Babitsnak Budapest, 1920. ápr. 4.	87	332
2702.	Babits – Ady Endréné Boncza Bertának Budapest, 1920. ápr. 4. után	88	333
2703.	Ady Endréné Boncza Berta – Babitsnak Budapest, 1920. ápr. 4. után	89	334
2704.	Földessy Gyula – Babitsnak Budapest, 1920. ápr. 7.	89	335
2705.	Hendel Ödön – Babitsnak Újpest, 1920. ápr. 7.	90	336
2706.	Földessy Gyula – Babitsnak Budapest, 1920. ápr. 7. után	92	338
2707.	Békássy Istvánné Bezerédj Emma – Babitsnak Budapest, 1920. ápr. 10.	93	339
2708.	Babits Mihályné Kelemen Auróra és Babits Angyal – Babitsnak Szekszárd, 1920. ápr. 11.	94	341
2709.	Babits – Mohácsi Jenőnek Budapest, 1920. ápr. 14. előtt	95	343

2710.	Kaposy József – Babitsnak Budapest, 1920. ápr. 14.	95	343
2711.	Mohácsi Jenő – Babitsnak Bécs, 1920. ápr. 14.	96	343
2712.	György Oszkár – Babitsnak Budapest, 1920. ápr. 15. vagy ápr. 15. után	96	344
2713.	Babits – Hendel Ödönnek Budapest, 1920. ápr. 20. előtt	97	345
2714.	Hendel Ödön – Babitsnak Újpest, 1920. ápr. 20.	97	345
2715.	Fekete József – Babitsnak Budapest, 1920. ápr. 28.	97	345
2716.	Babits – Lesznai Annának Budapest, 1920. ápr.	98	347
2717.	Lesznai Anna – Babitsnak Budapest, 1920. ápr. után	99	347
2718.	Babits – Szabó Lőrincnek Budapest, 1920. máj. eleje	99	347
2719.	Földessy Gyula – Babitsnak Budapest, 1920. máj. 3.	99	348
2720.	Babits Angyal és Babits Mihályné Kelemen Auróra – Babitsnak Szekszárd, 1920. máj. 4.	100	349
2721.	A Magyar Királyi Államrendőrség Főkapitánysága Idegenek Ellenőrzési Osztálya – Babitsnak Budapest, 1920. máj. 4.	102	351
2722.	Babits – Kornfeld Mórícénak Budapest, 1920. máj. 5. előtt	102	352
2723.	Graf Ferenc és Petzl, A. – Babitsnak Budapest, 1920. máj. 5.	102	352
2724.	Kornfeld Mórícné – Babitsnak Budapest, 1920. máj. 5.	103	352
2725.	A Révai Testvérek Irodalmi Intézet Rt. – Babitsnak Budapest, 1920. máj. 7.	103	353
2726.	Babits Mihályné Kelemen Auróra – Babitsnak Szekszárd, 1920. máj. 9.	104	354
2727.	Sebestyén Károly – Babitsnak Budapest, 1920. máj. 10.	105	355

2728.	Babits Angyal és Babits Mihályné Kelemen Auróra – Babitsnak Szekszárd, 1920. máj. 17.	105	355
2729.	Szabó Lőrinc – Babitsnak Debrecen, 1920. máj. 22.	106	356
2730.	Gáspár Macza – Babitsnak Debrecen, 1920. máj. 26.	107	357
2731.	Babits – Szabó Lőrincnek Budapest, 1920. máj. 27. előtt	109	358
2732.	Szabó Lőrinc – Babitsnak Budapest, 1920. máj. 27.	109	359
2733.	Babits – Ady Endréné Boncza Bertának Budapest, 1920. máj.	111	361
2734.	Földessy Gyula – Babitsnak Budapest, 1920. jún. 6.	112	362
2735.	Babits Mihályné Kelemen Auróra – Babitsnak Szekszárd, 1920. jún. 22.	113	363
2736.	Babits Angyal és Babits Mihályné Kelemen Auróra – Babitsnak Szekszárd, 1920. jún. 25.	114	365
2737.	Babits Mihály és Komjáthy Aladár – Babits Angyalnak Budapest, 1920. jún. 25. után	117	367
2738.	Tanner Ilona – Babitsnak Budapest, 1920. jún. 30.	118	368
2739.	Giesswein Sándor – Babitsnak Budapest, 1920. júl. 1.	120	371
2740.	A Pantheon Irodalmi Intézet Rt. – Babitsnak Budapest, 1920. júl. 1.	120	373
2741.	Gárdonyi Géza – Babitsnak Eger, 1920. júl. 3.	121	374
2742.	Babits és Komjáthy Aladár – Babits Angyalnak Budapest, 1920. júl. 3. előtt	122	375
2743.	Babits Angyal – Babitsnak Szekszárd, 1920. júl. 3. után	122	375
2744.	Beczássy Judit – Babitsnak 1920. júl. 8. körül	123	377
2745.	Marconnay (Rupprecht) Tibor – Babitsnak Budapest, 1920. júl. 11.	123	378

2746.	Komjáthy Aladár – Babitsnak Budapest, 1920. júl. 11. után	125	379
2747.	Babits – Tanner Ilonának Budapest, 1920. júl. 12.	126	380
2748.	Beck Gyula – Babitsnak Vác, 1920. júl. 12.	126	380
2749.	Bónis József – Babitsnak Miskolc, 1920. júl. 13.	128	383
2750.	Pintér Jenő – Babitsnak Budapest, 1920. júl. 18.	129	384
2751.	Márai Sándor – Babitsnak Heidelberg, 1920. júl. 21.	129	385
2752.	A Magyar Nemzeti Múzeum Országos Széchényi Könyvtára – Babitsnak Budapest, 1920. júl. 23.	130	387
2753.	Szabó Lőrinc – Babitsnak Leányfalu, 1920. júl. 26.	130	388
2754.	Erdős Renée – Babitsnak Budapest, 1920. júl.	131	388
2755.	Babits – Szabó Lőrincnek Szekszárd, 1920. aug. 3. előtt	132	390
2756.	Szabó Lőrinc – Babitsnak Budapest, 1920. aug. 3.	132	390
2757.	Schöpflin Aladárné, Schöpflin Aladár és mások – Babitsnak Balatonfüred, 1920. aug. 1. és 4. között	133	392
2758.	Babits – Babits Sándornak Szekszárd, 1920. aug. 6. előtt	134	393
2759.	Babits Sándor – Babitsnak Budapest, 1920. aug. 6.	134	393
2760.	Jochs József – Babitsnak Budapest, 1920. aug. 7.	136	394
2761.	Babits Sándor – Babitsnak Budapest, 1920. aug. 12.	136	395
2762.	Ady Endréne Boncza Berta – Babitsnak 1919. febr.–1920. aug. vége között	137	396
2763.	Ady Endréne Boncza Berta – Babitsnak 1919. febr.–1920. aug. vége között	138	397

2764.	Ady Endréné Boncza Berta – Babitsnak 1919. febr.–1920. aug. vége között	138	397
2765.	Ady Endréné Boncza Berta – Babitsnak 1919. febr.–1920. aug. vége között	138	397
2766.	Ady Endréné Boncza Berta – Babitsnak 1919. febr.–1920. aug. vége között	139	398
2767.	Ady Endréné Boncza Berta – Babitsnak 1919. febr.–1920. aug. vége között	139	398
2768.	Ady Endréné Boncza Berta – Babitsnak 1919. febr.–1920. aug. vége között	139	399
2769.	Márfy Ödönné Boncza Berta – Babitsnak Budapest, 1920. aug. vége	140	399
2770.	Babits – Márfy Ödönné Boncza Bertának Budapest, 1920. aug. vége	141	400
2771.	Kecskés Lajos – Babitsnak Mohács, 1920. aug.	142	401
2772.	Fóthy János – Babitsnak Kaposvár, 1920. szept. 4.	142	401
2773.	Kiss Ernőné Kelemen Brigitta – Babitsnak Szekszárd, 1920. szept. 7.	143	402
2774.	Alszegehy Zsolt – Babitsnak Budapest, 1920. szept. 8.	144	403
2775.	Babits Angyal és Babits István – Babitsnak Szekszárd, 1920. szept. 8.	145	404
2776.	Babits Angyal – Babitsnak Szekszárd, 1920. szept. 10.	146	405
2777.	Babits – Alszegehy Zsoltnak Budapest, 1920. szept. 8. után, 18. előtt	147	405
2778.	Alszegehy Zsolt – Babitsnak Budapest, 1920. szept. 18.	147	406
2779.	Bródy Pál – Babitsnak Balatonfüred, 1920. szept. 30.	148	406
2780.	Andersen György – Babitsnak Budapest, 1920. okt. 3.	148	407
2781.	Babits – Klein, Stefan I.-nek Budapest, 1920. okt. 5. előtt	149	407
2782.	Klein, Stefan I. – Babitsnak Frankfurt am Main, 1920. okt. 5.	150	408

2783.	Gellért Oszkár – Babitsnak Budapest, 1920. okt. 11.	151	411
2784.	Babits – Klein, Stefan I.-nek Budapest, 1920. okt. 5. után, 21. előtt	152	412
2785.	Klein, Stefan I. – Babitsnak Frankfurt am Main, 1920. okt. 21.	152	412
2786.	Földessy Gyula – Babitsnak Budapest, 1920. okt. 22.	153	414
2787.	Babits István – Babitsnak Szekszárd, 1920. okt. 25. előtt	153	415
2788.	Babits Angyal – Babitsnak Szekszárd, 1920. okt. 25.	154	416
2789.	Babits István – Babitsnak Budapest, 1920. okt. 30.	155	416
2790.	Babits István – Babitsnak Budapest, 1920. okt. 30.	155	417
2791.	Babits István – Babitsnak Budapest, 1920. okt. 31.	156	418
2792.	Babits Angyal – Babitsnak Szekszárd, 1920. okt. 30. – nov. 1. között	156	418
2793.	Mohácsi Jenő – Babitsnak Bécs, 1920. nov. 1.	157	420
2794.	Rippl-Rónai József – Babitsnak Budapest, 1920. nov. 6. után	158	421
2795.	Tanner Ilona – Babitsnak Budapest, 1920. nov. 8.	159	422
2796.	Babits István – Babitsnak Szekszárd?, 1920. nov. 1. után, 10. előtt	159	423
2797.	Komjáthy Aladár – Babitsnak Budapest, 1920. nov. 10.	160	423
2798.	Babits Mihályné Kelemen Auróra – Babitsnak Szekszárd, 1920. nov. 12.	160	424
2799.	Klein, Stefan I. – Babitsnak Frankfurt am Main, 1920. nov. 15.	162	425
2800.	Gellért Oszkár – Babitsnak Budapest, 1920. nov. 16.	163	427
2801.	Babits – Kiss Ernőné Kelemen Brigittának Budapest, 1920. nov. 22. előtt	163	429

2802.	Kiss Ernőné Kelemen Brigitta – Babitsnak Szekszárd, 1920. nov. 22.	163	429
2803.	Babits Angyal, Babits István és Babits Mihályné Kelemen Auróra – Babitsnak Szekszárd, 1920. nov. 29.	164	429
2804.	Babits Sándor – Babitsnak Budapest, 1920. dec. 2.	165	430
2805.	A Genius Könyvkiadó Rt. – Babitsnak Budapest, 1920. dec. 8.	165	431
2806.	Babits István – Babitsnak Szekszárd, 1920. dec. 10.	166	433
2807.	A Keletmagyarország szerkesztősége – Babitsnak Budapest, 1920. dec. 10.	167	433
2808.	Klein, Stefan I. – Babitsnak Frankfurt am Main, 1920. dec. 16.	168	435
2809.	Dóczy Jenő – Babitsnak Budapest, 1920. dec. 18.	169	436
2810.	Oláh Gábor – Babitsnak Debrecen, 1920. dec. 21.	172	438
2811.	Az Athenaeum Irodalmi és Nyomdai Rt. – Babitsnak Budapest, 1920. dec. 22.	173	439
2812.	Békássy Istvánné Bezerédj Emma – Babitsnak Sennye, 1920. dec. 22.	174	440
2813.	Babits – Babits Mihályné Kelemen Auróranak Budapest, 1920. dec. 24. előtti napokban	175	442
2814.	Babits István – Babitsnak Szekszárd, 1920. dec. 23.	176	443
2815.	Babits – Klein, Stefan I.-nek Budapest, 1920. dec. 27. előtt	177	443
2816.	Klein, Stefan I. – Babitsnak Frankfurt am Main, 1920. dec. 27.	177	444
2817.	Dóczy Jenő – Babitsnak Budapest, 1920. dec. 28.	177	444
2818.	Gellért Oszkár – Babitsnak Budapest, 1920. dec. 30.	178	445

2819.	Pintér Ferenc – Babitsnak Rákospalota, 1920. dec. 30.	179	446

1921

2820.	Tanner Ilona – Babitsnak Budapest, 1921. újév	180	446
2821.	Tanner Ilona – Babitsnak Budapest, 1920. jan. első fele	180	447
2822.	Vészi Margit – Babitsnak Róma, 1921. jan. 5.	180	447
2823.	Babits Angyal, Babits István Babits Mihályné Kelemen Auróra és Kelemen Ilona – Babitsnak Szekszárd, 1921. jan. 7.	181	449
2824.	Babits – György Oszkárnak Budapest, 1921. jan. 11. előtt	183	450
2825.	György Oszkár – Babitsnak Székesfehérvár, 1921. jan. 11.	183	451
2826.	Babits – Tanner Ilonának Budapest, 1921. jan. 12.	184	451
2827.	A Bibliofil Társaság – Babitsnak Budapest, 1921. jan. 12.	185	453
2828.	Babits – Ismeretlennek Budapest, 1921. jan. 15. előtt	185	453
2829.	Bródy Pál – Babitsnak Bécs, 1921. jan. 16.	186	454
2830.	Bródy Sándorné – Babitsnak Budapest, 1921. jan. 17.	186	455
2831.	Borosnyai Károly – Babitsnak Miskolc, 1921. jan. 17.	187	456
2832.	Rozsnyay Kálmán – Babitsnak Szeghalom, 1921. jan. 19.	187	457
2833.	György Oszkár – Babitsnak Székesfehérvár, 1921. jan. 20.	188	458
2834.	Dienes Barna – Babitsnak Budapest, 1921. jan. 24.	188	458

2835.	Kovács Dávidné – Babitsnak Szekszárd, 1921. jan. 25.	189	459
2836.	Kaposy József – Babitsnak Budapest, 1921. jan. 28.	189	460
2837.	Franyó Zoltán – Babitsnak Bécs, 1921. jan. második fele, 15. után	190	460

A LEVELEK ÍRÓI

*A számok a levelek sorszámaát jelölik;
ha egy levelet többen is írtak, mindegyik névénél szerepelnek.*

A Bibliofil Társaság	2827	2720, 2728, 2736, 2743, 2775,
A Genius Könyvkiadó Rt.	2805	2776, 2788, 2792, 2803, 2823
A Keletmagyarország szerkesztősége		Babits István 2775, 2787, 2789,
2807		2790, 2791, 2796, 2803, 2806,
A Középiskolai Tanári Fegyelmi		2814, 2823
Bizottság	2639	Babits Mihály 2608, 2612, 2617,
A Magyar Királyi Államrendőrség		2627, 2628, 2631, 2640, 2653,
Főkapitánysága Idegenek		2661, 2668, 2672. 2674, 2682,
Ellenőrzési Osztálya	2721	2684, 2685, 2688, 2689, 2693,
A Magyar Királyi Vallás- és Köz-		2694, 2700, 2702, 2709, 2713,
oktatásügyi Minisztérium	2696	2716, 2718, 2722, 2731, 2733,
A Magyar Nemzeti Múzeum Ország-		2737, 2742, 2747, 2755, 2758,
gos Széchényi Könyvtára	2752	2770, 2777, 2781, 2784, 2801,
A Pantheon Irodalmi Intézet Rt.	2740	2813, 2815, 2824, 2826, 2828
A Petőfi Társaság	2626, 2665, 2669	Babits Mihályné Kelemen Auróra
A Révai Testvérek Irodalmi Inté-		2613, 2644, 2654, 2692, 2708,
zet Rt.	2624, 2725	2720, 2726, 2728, 2735, 2736,
A Vasárnap	2677, 2691	2798, 2803, 2823
Ady Endréné Boncza Berta	2637,	Babits Sándor 2610, 2625, 2636,
2646, 2649, 2664, 2681, 2683,		2638, 2642, 2759, 2761, 2673,
2698, 2703, 2762, 2763, 2764,		2804
2765, 2766, 2767, 2768		Barabás Atala 2650
Alszegehy Zsolt	2774, 2778	Beck Gyula 2620, 2690, 2748
Andersen György	2780, 2687	Beczássy Judit 2744
Az Athenaeum Irodalmi		Békássy Istvánné Bezerédj Emma
és Nyomdai Rt.	2811	2707, 2812
Babits Angyal	2609, 2613, 2615,	Bónis József 2749
2623, 2647, 2654, 2666, 2708,		Borosnyai Károly 2831

- Özv. Brandeisz Ferencné
 Frey Melanie 2686, 2695
 Bródy Pál 2779, 2829
 Bródy Sándorné 2830
 Czako Ambró 2667
 Csoma Mária 2635
 Csorba Géza 2629
 Dienes Barna 2834
 Dóczy Jenő 2809, 2817
 Dunand, Raymonde 2660, 2662
 Egyedi László 2614
 Erdős Renée 2754
 Fekete József 2715
 Fenyő Miksa 2633
 Fodor Dezső 2616
 Forst Károly Frigyes 2634
 Fóthy János 2679, 2772
 Földessy Gyula 2704, 2706, 2719,
 2734, 2786
 Franyó Zoltán 2837
 Ifj. Gaál Mózes 2663
 Gárdonyi Géza 2741
 Gáspár Macza 2730
 Gellért Oszkár 2800, 2783
 Giesswein Sándor 2739
 Graf Ferenc 2723
 György Oszkár 2712, 2818, 2825,
 2833
 Hendel Ödön 2705, 2714
 Hevesi Gyuláné Stern Jolán 2656
 Ismeretlen 2659
 Jaschik Álmos 2699
 Jochs József 2760
 Kaposy József 2710, 2836
 Kecskés Lajos 2771
 Kelemen Ilona 2823
 Kiss Ernőné Kelemen Brigitta 2773,
 2802
 Klein, Stefan I. 2618, 2619, 2641,
 2643, 2782, 2785, 2799, 2808,
 2816
 Komjáthy Aladár 2700, 2737,
 2742, 2746, 2797
 Kornfeld Mórinné 2724
 Kosztolányi Dezső 2658
 Kovács Dávidné 2835
 Laziczus Gyula 2630, 2632, 2651,
 2652
 Lesznai Anna 2717
 Márai Sándor 2751
 Marconnay (Rupprecht) Tibor
 2745
 Márffy Ödönné Boncza Berta 2769
 Mohácsi Jenő 2676, 2697, 2711,
 2793
 Oláh Gábor 2810
 Petzl, A. 2723
 Pintér Ferenc 2819
 Pintér Jenő 2750
 Rippl-Rónai József 2794
 Rozsnyay Kálmán 2832
 Schöpflin Aladár és mások 2757
 Schöpflin Aladárné 2757
 Sebestyén Károly 2727
 Szabó Lőrinc 2607, 2648, 2670,
 2678, 2729, 2732, 2753, 2756,
 Szamuely Tiborné Szilágyi Jolán
 2657
 Szeben Károly 2671
 Szűdy Elemér 2621, 2622
 Tamás Ernő 2680
 Tanner Ilona 2738, 2795, 2820, 2821
 Török Károly 2701
 Veér Imre 2645, 2655
 Vészi Margit 2822
 Zsolt Béla 2611

A LEVELEK CÍMZETTJEI

A számok a levelek sorszámaát jelölik.

- Ady Endréné Boncza Berta 2627,
 2640, 2668, 2672, 2684, 2702,
 2733
 Alszeghy Zsolt 2777
 Ambrus Zoltán 2617
 Babits Angyal 2653, 2700, 2737,
 2742
 Babits Mihály 2607, 2609, 2610,
 2611, 2613, 2614, 2615, 2616,
 2618, 2619, 2620, 2621, 2622,
 2623, 2624, 2625, 2626, 2629,
 2630, 2632, 2633, 2634, 2635,
 2636, 2637, 2638, 2639, 2641,
 2642, 2643, 2644, 2645, 2646,
 2647, 2648, 2649, 2650, 2651,
 2652, 2654, 2655, 2656, 2657,
 2658, 2659, 2660, 2662, 2663,
 2664, 2665, 2666, 2667, 2669,
 2670, 2671, 2673, 2675, 2676,
 2677, 2678, 2679, 2680, 2681,
 2683, 2686, 2687, 2690, 2691,
 2692, 2695, 2696, 2697, 2698,
 2699, 2701, 2703, 2704, 2705,
 2706, 2707, 2708, 2710, 2711,
 2712, 2714, 2715, 2717, 2719,
 2720, 2721, 2723, 2724, 2725,
 2726, 2727, 2728, 2729, 2730,
 2732, 2734, 2735, 2736, 2738,
 2739, 2740, 2741, 2743, 2744,
 2745, 2746, 2748, 2749, 2750,
 2751, 2752, 2753, 2754, 2756,
 2757, 2759, 2760, 2761, 2762,
 2763, 2764, 2765, 2766, 2767,
 2768, 2769, 2771, 2772, 2773,
 2774, 2775, 2776, 2778, 2779,
 2780, 2782, 2783, 2785, 2786,
 2787, 2788, 2789, 2790, 2791,
 2792, 2793, 2794, 2795, 2796,
 2797, 2798, 2799, 2800, 2802,
 2803, 2804, 2805, 2806, 2807,
 2808, 2809, 2810, 2811, 2812,
 2814, 2816, 2817, 2818, 2819,
 2820, 2821, 2822, 2823, 2825,
 2827, 2829, 2830, 2831, 2832,
 2833, 2834, 2835, 2836, 2837
 Babits Mihály író- és költőtársai
 2608
 Babits Mihályné
 Kelemen Auróra 2612, 2653,
 2813
 Babits Sándor 2758
 Beck Gyula 2689
 Özv. Brandeisz Ferencné
 Frey Melanie 2693
 Dunand, Raymonde 2661
 György Oszkár 2824
 Hendel Ödön 2713
 Ismeretlen 2828
 Kiss Ernőné Kelemen Brigitta 2801
 Klein, Stefan I. 2781, 2784, 2815

Komjáthy Aladár 2628, 2674
Kornfeld Móréné 2722
Lazicius Gyula 2631
Lesznai Anna 2716
Márffy Ödönné Boncza Berta
2770

Mohácsi Jenő 2694, 2709
Osvát Ernő 2682
Szabó Lőrinc 2685, 2718, 2731,
2755
Tamás Ernő 2688
Tanner Ilona 2747, 2826

A MŰVEK MUTATÓJA

A számok a oldalszámot jelölik.

Ady Endre

Vers

A fekete zongora 128, 383–384

A Halál rokona 383

A téli Magyarország 384

Búgnak a tárnák 100, 349

Magyar jakobinus dala 128, 384

Özvegy legények tánca 99, 100,
349

Verseskötet

A halottak élén 334

Az Illés szekerén 384

Az utolsó hajók 335

Vér és arany 383

Andersen György

Vers

Önarckép 324

Verseskötet

Beszélgetés az Úristennel 324

Csókok 324

Ölelés 324

Tovább! 324, 407

Anonymus

Próza

Gesta Hungarorum 239

Arisztophanész

Dráma

A békák (Batrakhoi) 297

A béke (Eiréne) 297

A darázsok (Szphékesz) 297

A lovagok (Hippész) 297

A madarak (Ornithesz) 297

A nők ünnepe (Thesmophoriazusai)
297

A nőuralom (Ekklesiiazuszai) 297

Akharnaibeliek (Akharnész) 297

Felhők (Nephelai) 297

Lüszisztraté 297

Plutosz 297

Babits Mihály

Vers

A Danaidák 289

A „Fiamhoz” 238

A gazda bekeríti házát 410

A Jóság dala 179, 445

A könnytelenek könnyei 96, 179,
205, 344, 445

- A lírikus epilógja 410
 A régi kert 179, 445
 [A veranda hűvös már...] 320
 Ady Endrének 1911 107, 357
 Áldás a magyarra 229
 Arany Jánoshoz (Egy megzavart
 verselő a XX. században) 107,
 357
 Aranyfürdő, aranyeső, Danaé 410
 Az óriások költögetése 179, 205,
 445
 Az őszi tücsökhöz 410
 Bilincs ez a bánat 281
 Carmen Novum → Egy filozófus
 halálára
 Csak a dalra! 179, 205, 445
 Csendéletek 410
 Csillagokig! 429
 Detektivhistória
 (Háborús detektivhistória) 428
 Egy filozófus halálára
 (Carmen Novum) 129, 174,
 219, 386, 440, 441, 445
 Egy szomorú vers 108, 358
 Éjszaka 410
 Előszó (Nyugtalanság völgye) 179,
 310, 445
 Emlékezés 181, 450
 Énekek éneke.
 Salamon király könyvéből 428
 Fortissimo 19, 179, 254, 410, 441,
 445
 Galáns ünnepség 410
 Golgotai csárda 410
 [Gunnyasztva múzsám,
 szárnya tollpíhéi...] 205
 Háborús detektivhistória
 → Detektivhistória
 [Hazám ma mikor...] 205
 Hiszekegy 410
 Húsvét előtt 19, 253
 In Horatium 410
 Isten fogai közt 429
 Itália 410
 Játszottam a kezével 254, 261, 270,
 289
 Könyvek unalma 429
 Miatyánk 230, 464
 Reggel 179, 205, 445
 Síremlék 410
 Strófák a wartburgi dalnokversenyből
 410, 411
 Strófák egy templomhoz 179, 445
 Szaladva fájó talpakon... 205
 Szálló nap után 179, 445
 Szerelmes vers (Szerelmi vers) 429
 Szittál-e lassú mérgeket? 179, 205,
 445
 Szonettek 411
 Téli dal 411
 Téli képzetek 315
 Theosophikus énekek 411
 Új esztendő 179, 445
Verseskötet
 Herceg, hátha megjön a tél is! 24,
 232, 253, 266, 268
 Levelek Iris koszorújából 12, 234,
 268, 288, 361
 Nyugtalanság völgye 178, 182, 189,
 202, 209, 217, 220, 267, 310,
 383, 386, 429, 441, 442, 445,
 449, 450, 460, 461
 Recitativ 12, 19, 64, 127, 133, 135,
 202, 209, 233, 253, 254, 310,
 311, 382, 391, 392, 394, 450

Fordítás

Browning, Robert

Egy gondolában 403

Dante Alighieri

Isteni Színjáték 220, 222, 232,
234, 253, 254, 266, 284, 290,
325, 338, 342, 345, 350, 353,
363, 368, 374, 381

Pokol 127, 129, 131, 209, 222,
234, 253, 259, 272, 284, 290,
310, 343, 381, 385, 389, 450

Paradicsom 19, 121, 127, 187,
222, 254, 374, 381, 382, 457

Purgatórium 19, 80, 94, 97,
100, 118, 120, 126, 131, 205,
209, 217, 220, 222, 232, 234,
254, 266, 310, 325, 338, 342–
343, 345, 350, 368, 372, 381,
385, 389

Goethe, Johann Wolfgang von

A napló 165, 209, 310, 432

Kant, Immanuel

Az örök béke 235

Shakespeare, William

A vihar 17, 34, 202, 234, 249,
277, 290

Szonettek 108, 358

Fordításkötet

Erato 64, 310, 311, 358

Pávatollak 24, 59, 70, 202, 208,
209, 233, 265, 266, 274, 305,
310, 315, 358, 403

Baudelaire, Charles

A Romlás virágai

[Szabó Lőrincsel

és Tóth Árpáddal közösen]

127, 205, 219, 226, 381

Poe, Edgar Allan

Groteszk és arabeszk 11, 233

Wilde Oszkár verseiből 310

Próza, dráma, tanulmány, esszé, kritika

A férfi Vörösmarty 254

A gólyakalifa 12, 18, 25, 34, 66,
67, 173, 177, 180, 181, 202,
209, 216, 233, 234, 246, 251,
252, 266, 277, 310, 312, 329,
344, 382, 409, 410, 413, 420,
421, 425, 430, 439, 440, 444,
448, 457, 463

A Jézust kereső kisfiú 252

A literátor 315

A presztizs. Írta ifj. Leopold Lajos
247

A torony árnyéka 205

A veszedelmes világnézet 24, 252,
265

Arckép. Egy regényből 209

Aranygaras 252

Az angyal 252

Az erdő megváltása 252

Az igazi haza. Cikk a Szózatról
199, 207, 217, 229, 275, 304,
329, 351

Az irodalom elmélete 328, 437

Az egyetlen verseskönyv

[Juhász Gyula kötetéről] 205,
254

Az ifjú Vörösmarty 254

Az írástudók árulása 229

B. F. huszárönkéntes:

elesett az északi harctéren

1915. június 218, 339

Browning 403

- Dante hat soráról
[Az Isteni színjátékban
található, szinte lefordíthatatlan
részletről] 205
- Egy Zrínyi-regényről. Laczkó Géza:
Német maszlag, török áfium
110, 205, 360
- Előszó (Petőfi Sándor: Szilaj Pista.
Salgó, Bp., Amicus, 1920) 130,
319, 321, 387
- Halálfiái 246, 306
- [Irodalom és Társadalom] 229
- János és Péter 252
- Karácsonyi Madonna 162, 202, 252,
425
- Karinthy: Holnap reggel.
Madách-színház 254
- Kárvavár 209, 234, 252, 382, 383,
410, 414, 425, 463
- Kassandra 252
- Kezdődik Éliás testvér
hiteles története 162, 202, 252,
425, 435
- Költészet és valóság.
Élettörédek 178, 205, 211,
445
- Laodameia 19, 135, 202, 217, 253,
310, 330, 395, 431
- Magyar költő kilencszáztizenkilencben
44, 199, 205, 206, 209, 218, 255,
267, 272, 279, 288, 289, 303
- Megjegyzések Földessy Ady-könyvére
217, 391, 415
- Mese a Dekameronból 25, 252, 266
- Munkások 252
- Mythológia 11, 18, 25, 35, 162, 202,
209, 233, 251, 252, 266, 277,
425, 435
- Nagy Sándor öregkora 205
- Novella az emberi husról és csontról
426
- Odysseus és a szirének 252
- Petőfi és Arany 254
- Rostand 254
- Szerelem 252, 266
- Tanulmány Adyról 72, 205, 217,
304, 318, 335, 391, 415
- Tariel, a párdücbőrös lovag 254
- Tenyérsziget 252
- Timár Virgil fia 209, 252, 382, 410,
414, 425, 463
- Úzd ki vasvillával... 252
- Próza*
- Gondolat és írás 252, 383, 403
- Irodalmi problémák 112, 254, 363
- Karácsonyi Madonna 70, 127, 202,
208, 209, 233, 266, 315, 382
- Kentaurenschlacht 233, 251, 252,
266, 277, 409, 410, 414
- Baudelaire, Charles**
- Verseskötet*
- A Rómlás virágai (Les Fleurs du mal)
127, 205, 219, 226, 381, 382
- Beczássy Judit**
(Szobotka Katalin)
- Próza*
- Mari néni 377
- Tóth Eszter élete és halála 377
- Békássy Ferenc**
- Verseskötet*
- Adriatica and other poems 441

- Elmerült sziget 339 (The Rime of the Ancient Mariner)
 Fantáziák és gondolatok 339 132, 391
- Próza*
 A magyar költészet 1906 óta 340
 Browning, az íróművész 340
- Próza-kötet*
 Írókról és irodalomról 339
- Békássy Istvánné Bezerédj Emma**
 (Rosty Magdolna)
- Vers*
 A keresztfa előtt 341, 442
- Benedek Marcell**
- Fordítás*
 Daudet, Alphonse
 A kis parókia 373
- Bhagavad-gítá 121, 374**
- Browning, Robert**
- Vers*
 Egy gondolában (In a Gondola) 403
- Brunetière, Ferdinand**
- Próza*
 L'évolution des peurs dans l'histoire
 208
- Coleridge, Samuel Taylor**
- Vers*
 Ének a vén tengerésről
- Czakó Ambró**
- Próza*
 A vallás a kommunista társadalomban
 301
 Don Quijote 301
 Easter Eve 301
 Jegyzetek Az ember tragédiájához
 301
 Philosophy of Religion 301
- Fordítás*
 Kutter, Hermann
 A szociáldemokrácia
 és a kereszténység: nyílt szó
 a keresztény társadalomhoz 301
- Dante Alighieri**
- Vers*
 Isteni Színjáték
 (La Divina Commedia) 112,
 127, 220, 222, 232, 234, 253,
 254, 266, 284, 290, 325, 338,
 342, 345, 350, 353, 363, 368,
 374, 381
 Pokol (Inferno) 127, 129, 131, 209,
 234, 253, 259, 272, 284, 290,
 310, 343, 381, 385, 389, 450
 Paradicsom (Paradiso) 19, 121, 127,
 187, 254, 374, 381, 382, 457
 Purgatórium (Purgatorio) 19, 94, 97,
 100, 118, 120, 126, 131, 205, 209,
 217, 220, 232, 234, 254, 266,
 310, 325, 338, 342–343, 345,
 350, 368, 372, 381, 385, 389

Daudet, Alphonse*Próza*

A kis parókia (La petite paroisse)
120, 373, 393

Dehmel, Richard*Vers*

Tikkadt levegő (Drückende Luft)
226
Ének a fiamhoz (Lied an meinen Sohn)
226

Dénes Zsófia*Próza*

Akkor a hársak épp szerettek...
Legendaoszlató emlékezések
és dokumentumok Ady
váradi életéről 320
Élet helyett órák 280

Déry Tibor*Próza*

Lia 293

Dienes Valéria*Próza*

Ilyennek láttam... 211

Dóczi Lajos*Fordítás*

Goethe, Johann Wolfgang von
Vándor éji dala
(Über allen Gipfeln...) 292

Dóczy Jenő*Próza*

Írók és irodalom 171, 437

Dutka Ákos*Próza*

Ady halálhíre 328

Egyedi László (Ujfalusi)*Próza*

A vén kopó 245
Április 245
Ősz 245
Tavaszi séta egy lánnyal 245

Erdély Jenő*Próza*

A front lelke 326

Fitzgerald, Edward*Fordításkötet*

The Rubáiyát of Omar Khayyám 59,
69, 127, 226, 235, 282, 305, 314

Fodor Dezső*Verseskötet*

Élet előtt 248

Fóthy János*Vers*

Ének az ifjuságról (Szeszélyes
változatok Puskin verseire) 402

Földessy Gyula*Próza*

Ady Endre 338–339, 392

Ady Endre édesanyja 335

Ady Endre édesapja 335

Ady és a zsidóság 335

Ady: Rövid dalok.

Válasz Kardos László bírálatára
335

Az ismeretlen Ady 281

Felelet Babits Mihálynak 335, 349

Próza

Ady-tanulmányok 132, 217, 391,
415

Fülep Lajos*Próza*

Szabó Dezső regénye.

Az elsodort falu 206

Füst Milán*Próza*

Napló 411

Gellért Oszkár*Vers*

Neuilly 292

Verseskötet

Testvérbánat csillaga 445

Régi és új versek 1900–1922 445

Fordítás

Goethe, Johann Wolfgang von

Vándor éji dala

(Über allen Gipfeln...) 336

Próza

Egy író élete. 1902–1925 427, 428,
464

Naplómból, – onnan (1919) 208

Goethe, Johann Wolfgang von*Vers*

A napló (Das Tagebuch) 165, 209,
310, 432

Vándor éji dala (Ein gleiches
[Wandrer's Nachtlied II.]) 47,
90, 91, 216, 291, 336, 338

Gömöriné Maróthy Margit*Fordítás*

Bhagavad-Gítá: az isteni ének 374

György Oszkár*Fordításkötet*

Baudelaire, Charles

A rossz virágai 381–382

Verlaine, Paul

Jóság 451

Heinrich Gusztáv*Próza*

A német irodalom története 306

Herczeg Ferenc*Dráma*

Híd 229

Horthy Miklós

Próza

Emlékirataim 193, 194, 464

Horvát Henrik

Fordításkötet

Neue ungarische Lyrik in
Nachdichtungen 226, 411

Ignotus

Próza

A fekete zongora
[Ady Endre verséről] 384

Jászi Oszkár

Próza

Napló 236, 237, 464

Kaczér Illés

Próza, dráma

Khafrit, az egyiptomi asszony 313
Megjött a Messiás 313
Tűz, Gólem ember akart lenni 313

Kafka Margit

Próza

Hangyaboly 181, 449
Kis emberek, barátocskáim 181,
449

Kant, Immanuel

Próza

A gyakorlati ész kritikája
(Kritik der praktischen Vernunft)
437
Az örök béke (Zum ewigen Frieden)
235

Katona József

Dráma

Bánk bán 312

Király György

Próza

A 48-as forradalom legendája.
Szabó Ervin poszthumusz
művéről: Társadalmi
és pártharcok a 48/49-es
magyar forradalomban 294
Zrínyi és a reneszánsz 360

Klein, Stefan Isidor

Fordítás

Babits Mihály
Das Kartenhaus (Kártyavár)
252, 410
Der Sohn des Virgilius Timár
(Timár Virgil fia) 252, 410
Der Storchkalif (A gólyakalifa)
209, 233, 251, 312, 413
Kentaurenschlacht 233
Madonna der heiligen Nacht
(Karácsonyi Madonna) 425

Révész Béla
Der grosse Kerker (A nagy börtön)
410

Fordításkötet

Babits Mihály
Kentaurenschlacht 251, 252,
266, 277, 410, 411, 415

Kornfeld Móric

Próza

Trianontól Trianonig 194, 467

Kosztolányi Dezső

Vers

Jajveszékélő magyar romokon 226
Régi, boldog idill 226
Egyre közelebb 226
Együgyű dal 226

Fordítás

Dehmel, Richard
Tikkadt levegő 226
Ének a fiamhoz 226
Goethe, Johann Wolfgang von
Vándor éji dala
(Über allen Gipfeln...) 292
Rilke, Rainer Maria
A szerető 226

Próza

A huszonhét éves költő 226
Horvát Henrik antológiája 226
Tanulmány egy versről
[Johann Wolfgang Goethe
Ein gleiches c.
(Wandrer's Nachtlid II.),

„Über allen Gipfeln...” kezdetű
verséről] 47, 291, 292, 307, 337

Kovács Mária

Vers

A könny 305
Ha követsz... 306
Hová? 306
Mindent elveszek tőled 305, 306
Néma perc elégiája 306
Ünnep 306
Visszanézek... 306

Kristóf Irén

Fordítás

Babits Mihály:
Il Califfo della Cicogna
(A gólyakalifa)
[Armando Tibaldival közösen]
448

Kutter, Hermann

Próza

Sie müssen 301

Laczkó Géza

Próza

Német maszlag, török áfium 110,
205, 361
Önvallomás egy könyvről.
Andersen György első versei
324
Sors bona, nihil aliud! 360

Laziczius Gyula*Vers*

[A gyerekisten megúnta...] 40–41
[Ahol erős hegyek nem ingadoznak...] 41

Leopold Lajos*Próza*

A presztízis 247

Lesznai Anna*Verseskötet*

Édenkert 99, 348

Lindholm, Inga*Fordítás*

Babits Mihály
Stoirk-kalifen (A gólyakalifa)
209, 251, 312, 414

Lukács György*Próza*

Az utak elváltak 319

Madách Imre*Dráma*

Az ember tragédiája 301, 312, 358

Mahábhárata 374**Márai Sándor***Próza*

Egy polgár vallomásai 251
Babits Mihály az egyetemen.
„Az író a nagy Magányos...” 386

Prózakötet

Írók, költők, irodalom (2002) 386

Marconnay Tibor (Rupprecht)*Vers- és elbeszéléskötet*

A diadal és egyéb dolgok 123, 378

Mikes Kelemen

Törökországi levelek 358

Missiomi, Melchior*Próza*

Vita di Dante Alighieri 56, 202, 301

Mohácsi Jenő*Próza, dráma*

Das zweite Leben (A második élet)
[dráma BM A gólyakalifa c.
regénye alapján] 84, 157, 202,
312, 329, 420, 421
Stefan I. Klein fordításai 251

Móricz Zsigmond*Vers*

Zrínyi 360

Fordítás

Goethe, Johann Wolfgang von
Vándor éji dala
(Über allen Gipfeln...) 336

Próza

A költő harca a láthatatlan sárkánnyal
390
Ady 390
Adyról 390
Légy jó mindhalálig 362
Magyar fa sorsa 390
Mai napok. Ady Endre napja 390

Musset, Alfréd de

Vers

Éjszakák (Nuits) 457

Nagy Zoltán

Vers

Levél Tóth Árpádhoz 109, 359

Oláh Gábor

Próza

Álmodó magyarok 439
Fekete angyal 439
Szegény magyarok 439

Omár Khájjám

(Ghiyāth al-Dīn Abū al-Faṭḥ
ʿUmar ibn Ibrāhīm
al-Nisābūrī al-Khayyāmī)

Versgyűjtemény

Robāʿiyyāt 39, 59, 69, 127, 226, 282,
305, 314

Papp-Váry Elemérné

Sziklay Szeréna

Magyar hiszekegy 332

Petőfi Sándor

Vers

Salgó 319, 321, 387
Szilaj Pista 319, 321, 387

Pintér Jenő

Próza

A magyar irodalom története 384

Poe, Edgar Allan

Prózai írások gyűjteménye

Groteszk és arabeszk (Tales of the
Grotesque and Arabesque)
11, 233

Prohászka Ottokár

Próza

A kommunizmus bukása után 195

Reményik Sándor (Végvári)

Verseskötet

Segítsetek! Hangok a végekről
1918–1919 198

Révész Béla

Próza

Vonagló falvak 150, 152, 409–410

Próza

A nagy börtön 410

Rilke, Rainer Maria

Vers

A szerető (Die Liebende) 226

Rohde, Erwin

Próza

Der Griechische Roman und seine
Vorläufer 105, 355

Rolland, Romain

Próza

Híres emberek (Vies des hommes
illustres) 73, 74, 319
Michelangelo élete
(Vie de Michel-Angelo) 73, 319

Sas Ede

Próza, dráma

Bolond Istók [forgatókönyv] 299
Megfagyott gyermek [forgatókönyv]
299
Petőfi [forgatókönyv,
Hevesi Sándorral közösen] 299
Rin-Tin-Tin és az ő kis gazdája:
egy farkaskutya kalandos
története 299

Shakespeare, William

Versgyűjtemény

Szonettek (Sonnets) 108, 226, 358

Dráma

A vihar (The Tempest) 12, 17, 34,
202, 234, 249, 277, 290

Symons, Arthur

Próza

An Introduction to the Study of
Browning 144, 147, 403, 405,
406

Szabó Dezső

Próza

Az egész emberért 206, 228
Az elsodort falu 60, 206, 228, 308

Szabó Ervin

Próza

Társadalmi és pártharcok a 48/49-es
magyar forradalomban 294

Szabó Lőrinc

Vers

Augusztus 226
Karambol 226
Novus nascitur ordo 226
Záporban 226

Fordítás

Coleridge, Samuel Taylor
Ének a vén tengerészről 132,
391

Fordításkötet

Baudelaire, Charles
A Romlás virágai [BM-lyai]

és Tóth Árpáddal közösen]
127, 205, 219, 226, 381
Omár Khájjám–Fitzgerald, Edward
Rubáiját 39, 59, 69, 127, 226,
282, 305, 314
Shakespeare, William
Szonettek 226
Verlaine, Paul
Nők 59, 70, 306, 315

Próza

Bizalmas adatok és megjegyzések
215, 454, 456
Kisnapló 282, 297, 315, 316, 322

Szúdy Elemér

Próza

Amit az élet gondol 255
Jártamban véres földeken 255
Tavaszberebére 255

Tamás Ernő

Verseskötet

Elmúlt csodák 79, 317, 325
Idegen istenek 325
Nem lehet örülni 324

Próza

Szédületben az élet 324

Tass József

Vers

A reményhez 362, 415
Könyörgés 362, 415
Szózat 363, 415

Verseskötet

Szoríts kezét 363

Tibaldi, Armando

Fordítás

Babits Mihály: Il Califfo della Cicogna
(A gólyakalifa) [Kristóf Irénnel
közösen] 448

Tóth Árpád

Fordítás

Goethe, Johann Wolfgang von
Vándor éji dala
(Über allen Gipfeln...) 337

Fordításkötet

Baudelaire, Charles
A Romlás virágai [BM-lyal
és Szabó Lőrincsel közösen]
127, 205, 219, 226, 381

Próza

Két alkalmi versfüzerről 307
Kosztolányi Goethe-cikkéről 307,
337
Magyar humoristák 307
Ottlik László: Síró sugarak 307

Török Sophie

Vers

Én megálltam az időben 371
Hadd mentlek meg magamtól 371
Hivatlan jöjjön az élet 371, 452
Ilyen az, ha csúcsra értünk 212, 370
Lejárt az időnk, kedvesem 371
Most hallgatni kell... 371

S az örök perc ver tovább... 371
Tapossatok bele a csöndbe! 371
Vészes ez a perc 371

Verseskötet

Asszony a karosszékekben 369
Értelm és helyetted 369
Öröme születted 369
Sírátó 369

Próza

Hintz tanársegéd úr 221, 369

Próza

Boldog asszonyok 369
Nem vagy igazi! 369

Ujfalusi → Egyedi

Verlaine, Paul

Verseskötet

Nők (Femmes) 59, 70, 306, 315
Jóság (Sagesse) 183, 184, 451

Vörösmarty Mihály

Vers

Szózat 217, 304, 329

Dráma

Csongor és Tünde 312

Zigány Árpád

Próza

Litteratura ungherese 234

Zsolt Béla

Vers

Spanyol história 13, 241, 242

Verseskötet

Minden hiába 242

Dráma

Forgószeél 13, 241

NÉVMUTATÓ

A számok az oldalszámot jelölik.

- ABAFFY Gyula (Abafi) 38, 43, 281, 286
- ÁBRÁNYI Emil 203, 228, 346
- ADY Endre 30, 59, 72, 88, 89, 125, 128, 132, 142, 200, 201, 205, 206, 209–211, 217, 225, 226, 230, 238, 240, 263, 264, 268, 272, 273, 280, 281, 304, 318, 319, 320, 328, 333–335, 338–340, 349, 353, 357, 362, 363, 383, 384, 390, 391, 396, 398, 400, 415, 421, 436–438, 457, 458, 461, 465, 466
- ADY Endréné BONCZA Berta (Csinszka, MÁRFFY Ödönné) 23, 25, 31–33, 37, 39, 53–54, 57, 61, 63, 72, 74–76, 85, 88, 89, 111, 137–141, 201, 204, 209, 210, 217, 219, 228, 229, 262–264, 267, 274, 276, 279–281, 283, 289, 297, 298, 301, 309, 311, 318–322, 330, 333–335, 361, 362, 396–401, 463
- AGYAGFALVI HEGYI István 198
- ALPÁR Ignác 346
- ALSZEGHY Zsolt 144, 147, 403–406
- AMBRUS Gizella →
FALLENBÜCHL Tivadarné
- AMBRUS Zoltán 17, 203, 228, 248–250, 263, 273, 463
- ANDERSEN György 78, 148, 149, 217, 323, 324, 407
- ANDRÁSSY Katalin, gr.
→ KÁROLYI Mihályné
- ANDRÉ István 94, 342, 433
- Anna, cselédlány a Babits-családnál 145, 405
- ANONYMUS 239
- ANTAL László 464
- APPONYI Albert, gr. 197, 331, 332
- ARANY János 19, 49, 98, 254, 297, 338, 357, 438
- ARISZTOPHANÉSZ
(ARISTOPHANES) 52, 296, 297
- ARISZTOTELESZ 358
- BABAY Géza 198
- BABITS Angyal
(ANGYUS, KISS Istvánné) 11, 14, 16, 21, 22, 36, 38, 42, 43, 55, 86, 94, 95, 100, 101, 104, 105, 106, 113, 114, 116, 117, 122, 145, 146, 147, 154, 156, 161, 164, 181, 182, 219, 220, 230–232, 238, 242–247, 257, 258, 278, 281, 285, 286, 299, 300, 311, 331, 341, 342, 349, 351, 354–356, 365–368, 374–377, 404, 405, 416, 418, 419, 429, 430, 449

- BABITS István (1895–1983)
 (Pisti, Pista) 14, 16, 36, 43, 66,
 81, 86, 94, 100, 101, 104, 106,
 113, 114, 117, 118, 122, 145, 146,
 147, 153–157, 159, 160, 161,
 164, 166, 176, 181, 182, 202,
 219, 220, 222, 232, 243, 244,
 246, 247, 278, 286, 311, 320,
 327, 331, 342, 349, 350, 356,
 357, 363–367, 376, 377, 404,
 405, 415–419, 423, 424, 429,
 430, 433, 442, 443, 449, 450,
 464
- BABITS István Rezső (1933) 222
- BABITS Mihály István (1844–1898)
 243, 246
- BABITS Mihályné
 KELEMEN Auróra (Anyi)
 14, 16, 35, 42, 81, 94, 100, 104,
 105, 113, 114, 115, 135, 145,
 146, 157, 160, 164, 175, 181,
 182, 219, 220, 231, 238, 242,
 243, 246, 247, 265, 278, 285,
 286, 308, 326, 327, 341, 348,
 349, 354–356, 363–367, 394,
 402, 404, 405, 420, 424, 429,
 430, 442, 449
- BABITS Mihályné TANNER Ilona
 → TÖRÖK Sophie
- BABITS Olga 243
- BABITS Sándor (1886–1949)
 (Sanyi) 11, 22, 24, 31, 32, 34,
 35, 63, 76, 94, 134–136, 158,
 165, 176, 202, 220, 232–234,
 243, 244, 260, 265, 273–277,
 309, 310, 322, 329, 342, 344,
 364, 373, 376, 377, 393–395,
 421, 430, 442
- BABITS Sándor József (1850–?) 232
- BABITS Sándorné
 GROSZBAUER Erzsébet 232
- BACSO Béla 59, 195, 305
- BAJZA József 250
- BALÁZS Béla 280, 298, 346
- BALÁZS Sándor 377
- BÁLINT Lajos 431
- BÁLINT O. 69, 315
- BALLA Ignác 448
- BALMONT, Konsztantyin
 Dimitrijevic 27, 270
- BALOGH Tamás 466
- BÁNFFY Miklós, gr. 200
- BÁNKI Vera 464
- BÁNÓCZI László 298
- BARABÁS Atala 39, 40, 283, 475
- BARÁTH Terézia
 → GÁBORJÁNI SZABÓ
 Lőrincné
- BARBUSSE, Henri 261, 282
- BARCZA Béla 165, 428, 431, 432
- BARDOLY István 465
- BARRETT BROWNING, Elizabeth
 → BROWNING, Elizabeth
- BARTA Lajos 328
- BARTHOS Indár 275
- BARTONIEK Géza 346
- BÁTHORI István, erdélyi fejedelem
 241
- BAUDELAIRE, Charles 127, 205,
 219, 226, 265, 381
- BAYROS, François de 311
- BECK Gyula 19, 20, 79, 80, 126,
 127, 218, 234, 252–254, 325,
 380, 381
- BECZÁSSY Judit 123, 377
- BÉKÁSSY Ferenc 93, 174, 218,
 339, 340, 441, 442
- BÉKÁSSY István 340

- BÉKÁSSY Istvánné
 BEZERÉDJ Emma 93, 174, 175,
 218, 339–341, 440–442, 466
 BÉKÁSSY János 174, 441
 BELIA György 463
 BENÁRD Ágoston 332
 BENCZELITS Erzsébet
 → GEIGER Gyuláné
 BENEDEK Elek 318
 BENEDEK Marcell 298, 328, 373
 BENEDEK Mihály 465
 BENEŠ, Eduard 197
 BERÉNY Róbert 319
 BERGSON, Henri 244, 330
 BERNARD, Tristan 136, 395
 BERNINI, Giovanni Lorenzo 337
 BESANT, Annie 374
 BETHLEN Gábor, erdélyi fejedelem
 241
 BETHLEN István, gr. 199, 331,
 353
 BEZERÉDJ Angéla 341
 BEZERÉDJ Emma
 → BÉKÁSSY Istvánné
 BEZERÉDJ Emma
 BEZERÉDJ György 339
 BIKAI János 359
 BIMBIS → KELEMEN Imre
 BÍRÓ Lajos 302
 BÍRÓ László 240
 BLAKE, William 307
 BLASKOVICH Sándor 437
 BLÉRIOT, Louis 136, 395
 BOBULA Ida 198
 BOCCACCIO, Giovanni 381
 BOCSKAI István, erdélyi fejedelem
 241
 BODOR Aladár 43, 286
 BOLYOS Benő 364
 BONCZA Berta
 l. még TÖRÖK Károlyné
 BONCZA Miklós 263, 333
 BÓNIS József 128, 383, 384
 BOROS János 370
 BOROSNYAI Károly 187, 215, 217,
 456
 BORTNYIK Sándor 306
 BOUTROUX, Étienne Émile Marie
 136, 395
 BÖHM Vilmos 237
 BÖLÖNI György 319
 BRACCO, Roberto 136, 395
 BRANDEISZ Béla 323
 BRANDEISZ Ferenc 323
 BRANDEISZ Ferencné, özv.,
 FREY Melanie 77, 82, 322, 323,
 327
 BRASSAI Sámuel 338
 BRĂȚIANU, Ion 197
 BRÓDY Pál 148, 186, 214, 215,
 391, 406, 454
 BRÓDY Sándor, író 230, 273, 389
 BRÓDY Sándor, nagyvállalkozó
 406, 455
 BRÓDY Sándorné 186, 215, 455
 BROWNING, Elizabeth
 (BARRETT BROWNING) 215
 BROWNING, Robert 144, 215,
 340, 403
 BRUNETIÈRE, Ferdinand 208
 BRYCE, James Viscount 197
 BUDA Attila 222, 232, 243, 244, 246,
 287, 350, 356, 364, 376, 405,
 417, 419, 428, 432, 463, 464
 BUDAY Dezső 43, 194, 219, 286,
 290
 BUDAY Kálmán 95, 342
 BUDAY Klára 43, 286

- BUDAY László 113, 117, 219, 365,
367, 376, 377, 404
BUDAY Mária 365
BUHARIN, Nyikolaj Ivanovics 293
BURGER Géza → POLGÁR Géza
- CARTLEDGE, Bryan 197, 236, 237,
464
CARUSO, Enrico 136, 395
CASELLA 131, 132, 389
CATULLUS, Gaius Valerius 265
CLERK, Sir George Russel 372
COLERIDGE, Samuel Taylor 391
CZAKÓ Ambró Lajos 56, 300
CZEIZEL Endre 465
CZELLÁR Ferenc 361
CZELLÁR Ferencné
→ DIENES Kató
CZENDER [?] 95, 342
CZIGÁNY Dezső 319
CZÓBEL Béla 319
- CSANAK Dóra, F. 465
CSÁSZÁR Elemér 59, 87, 129, 236,
261, 305, 332
CSEH Lajos 275
CSEKŐ Ernő 247, 464
CSEMEZ József, id. 364, 365
CSEMEZ József, ifj. 113, 364
CSERNY József 194
CSÉVE Anna 222, 463
CSINSZKA → ADY Endréne
BONCZA Berta
CSISZÁR Mirella 330, 331, 367,
464
CSOBANOGLU Babér Gidki [?]
98, 346
CSOMA Mária 30, 31, 272
CSORBA Géza 26, 268
- CS. SZABÓ László
→ SZABÓ László, CS.
- D'ANNUNZIO, Gabriele 124, 378
DANTE Alighieri 12, 19, 56, 80,
112, 121, 129, 132, 187, 202,
205, 217, 232, 234, 241, 253,
254, 259, 266, 272, 273, 284,
290, 301, 325, 336, 338, 342,
343, 345, 350, 353, 363, 368,
372, 374, 381, 384, 385, 389,
449, 457
DANTON, Georges Jacques 49, 293
DAPSY Gizella,
ROZSNYAY Kálmánné 215, 458
DAUDET, Alphonse 120, 373, 393
DAVID, Jacques-Louis 337
DEDEK Crescens Lajos 39, 196,
284
DEHMEL, Richard 69, 226, 314
DÉNES Zsófia (Zsuka) 37, 54, 280,
298, 320
DÉRY Tibor 48, 293, 294, 306
DÉZSI Lajos 453
DICKENS, Charles 136, 395
DICKINSON, Goldsworthy Lowes
174, 442
DIENES Barna 188, 189, 215, 361,
458, 459
DIENES Barnáné → RÉVÉSZ Ilona
DIENES György 188, 459
DIENES Kató, CZELLÁR Ferencné
111, 361, 458
DIENES László 198, 216
DIENES Pál 198, 216, 244, 266,
267, 270, 361, 458
DIENES Valéria (GEIGER Valéria)
14, 16, 211, 216, 244, 246, 267,
459

- DÓCZY Gedeon 358
DÓCZY Jenő 169–172, 177, 178,
217, 436, 437, 444, 445
DRAGITS Imre 182, 450
DRASCHE-LÁZÁR Alfréd 332
DRASKÓCZY Piroska 409
DUNAND, Raymonde 51, 52,
294–296
DUNCAN, Isadora 459
DUTKA Ákos 119, 198, 328, 369,
370
ÉDER Zoltán 261, 269, 314, 336,
463, 464
EGYEDI László (UJFALUSI László)
15, 244, 245
EISENDITZ, Otto 157, 421
ELEK Artúr 185, 263, 453
ELIOT, Thomas Stearns 340
EMICH Gusztáv 393
EÖTVÖS József, br. 299
EÖTVÖS Loránd, br. 346
EPERJESSY István 287, 364
ERDÉLY Jenő 81, 326
ERDÉLYI József 198
ERDŐS László 134, 392
ERDŐS Renée 131, 132, 212, 217,
388, 389
ÉRI Mária 143
ERKEL Ferenc 250
ETTER Géza 105, 355
FALLENBÜCHL Tivadarné
AMBRUS Gizella 249
FALLENBÜCHL Zoltán 249, 463
FALUS Elek 254
FARKAS Ferenc 198
FARKAS László
→ INÁRCSI FARKAS László
F. CSANAK Dóra
→ CSANAK Dóra, F.
FEHÉR Árpád 370
FEHÉR Dezső 320
FEHÉR Dezsőné (FEHÉRNÉ) 74,
320
FEKETE József 97, 98, 345, 346
FEKETE, múzeumi szolga 24, 25,
42, 64, 89, 94, 116–118, 146,
265, 311, 366
FEKETÉNÉ, BM mindenese 25, 42,
64, 117, 146, 201, 278, 314, 422
FENYŐ Miksa 23, 28, 130, 207,
208, 263, 270, 388, 390, 427,
428, 432
FERENCZI Zoltán 453
FITZGERALD, Edward 282, 305
FLAUBERT, Gustave 373, 382
FODOR Dezső 17, 247, 248
FODOR Miklós 428
FODOR Oszkár 428
FODOR Tünde 2, 223, 463
FOLKMER Margit 136, 395
FORD, Ford Madox 340
FORST Károly Frigyes 28, 29, 218,
271
FORSTER, Edward Morgan 340
FÓTHY János 60, 71, 134, 142,
143, 217, 307, 315–317, 392,
401, 402
FÖLDESSY Gyula 89, 92, 99, 100,
112, 132, 153, 217, 335, 338,
339, 348, 349, 362, 363, 383,
390, 391, 414, 415, 465
FÖLDI Mihály 25, 64, 119, 216,
267, 311, 316, 369, 370
FÖRDÖS Dezső 365
FÖRDÖS István 365
FRANYÓ Zoltán 190, 215, 221, 460

- FRÁTER Olivér 435, 464
 FRÁTER Zoltán 412, 464
 FREY Melanie
 → BRANDEISZ Ferencné, özv.
 FRIED János 235
 FRIEDRICH István 193, 203, 228,
 257
 FRIEDRICH, Caspar David 91,
 337
 FÜLEP Lajos 206, 389
 FÜREDI Richárd 318
 FÜST Milán 208, 411
- GAÁL Mózes, ifj. 52, 104, 148, 296,
 297, 354, 407
 GÁBORJÁNI SZABÓ Lőrincné
 BARÁTH Terézia 214
 GAJDUSEK 86, 331
 GÁL Arnold 428
 GÁL István 467
 GÁL Sándor 168, 434
 GALLÉ Tibor 364
 GÁRDONYI Géza 121, 203, 217,
 228, 230, 374, 375, 377
 GÁSPÁR Macza 107, 108, 357
 GEIGER Edit 244
 GEIGER Gyula 244
 GEIGER Gyuláné
 BENCZELITS Erzsébet 244
 GEIGER Valéria → DIENES Valéria
 GELLÉRT Oszkár 48–50, 110, 151,
 163, 178, 179, 207, 208, 216,
 255, 263, 292, 293, 336, 411,
 412, 427, 428, 445, 464
 GEORGE, Stefan 219
 GERGELY Jenő 194, 198, 464
 GÉZA, I., magyar király 238
 GIESSWEIN Sándor 120, 217,
 371, 372
- GOETHE, Johann Wolfgang
 von 47, 90, 91, 165, 209, 265,
 291, 307, 310, 336, 337, 432
 GOMBOCZ Zoltán 346
 GONCOURT, Edmond de 373
 GONCOURT, Jules Alfred Huot de
 373
 GÖMÖRYNÉ Maróthy Margit 374
 GRAF Ferenc 59, 102, 103, 306,
 352, 360
 GRASSALKOVICH Antal, gr. 249
 GRESZLER Jenő 33, 275
 GRINZWEIL Norbert 451
 GROSZBAUER Erzsébet
 → BABITS Sándorné
 GULYÁS Pál 415
- GYENES György 465
 GYERGYAI Albert 346
 GYÖRGY Oszkár 96, 183, 184, 188,
 215, 216, 344, 381, 451, 458
 GYULAI Márta 411
 GYULAI Pál 436
- HAJDINGER Gyula 275
 HAJÓS Alfréd 359
 HALÁSZNÉ, a szekszárdi polgári
 leányiskola tanára 104, 354
 HALLER István 84, 328
 HARGITTAY Emil 428, 467
 HARMATI Lidia 465
 HARTENSTEIN Jenő 163, 428
 HATVANY Lajos, br. 89, 198, 216,
 230, 294, 334, 347
 HAVAS Irén 216
 HECKENAST Gusztáv 338
 HEDIN, Sven Anders 136, 395
 HEGEDŰS Gyula 428
 HEGEDŰS Sándor, ifj. 23, 262

- HEINE, Heinrich 265
 HEINRICH Gusztáv 60, 69, 226, 306, 314
 HÉJJAS Iván 194, 199, 286
 HENDEL Ödön 90, 97, 217, 336–338, 345
 HERCZEG Ferenc 199, 203, 212, 228, 229, 261, 370, 382
 HEVESI Gyuláné STERN Jolán 44–45, 218, 287, 288
 HEVESI Sándor 250, 298, 299
 HEVESY Iván 69, 314, 320
 HOFFMANN, Josef 248
 HOFMANNSTHAL, Hugo von 298, 307
 HOITSY Pál 203, 228
 HOLLÓS Korvin Lajos 307
 HOLLÓS Máté 307
 HOLLÓSSY Simon 298
 HOLUB Bozsenna 143
 HOLUB József 95, 342
 HOMÉROSZ 338
 HORÁNYI Károly 223, 306
 HORATIUS Flaccus, Quintus 337
 HORTHY Miklós 193, 194, 196, 198, 372, 464
 HORVÁT Henrik (HORVÁTH) 10, 13, 75, 76, 150, 203, 226, 230, 241, 322, 410
 HORVÁTH Imre 428
 HORVÁTH János 292, 346
 HUSZÁR Andorin 115, 366
 HUSZÁR Károly 193, 196, 275, 328, 372
 IGNOTUS (VEIGELSBERG Hugó) 128, 142, 171, 205, 263, 294, 383, 384, 401, 437, 438
 ILLYÉS Gyula 240, 306, 360
 INÁRCSI Farkas László 59, 135–137, 165, 266, 306, 311, 394, 395, 431
 ISTVÁN, I., Szent, magyar király 241
 ISTVÁN, V., magyar király 241
 IZSÁK Lajos 194, 198, 464
 JAKAB Ödön 204
 JANKOVICS József 229, 304, 464
 JANUS Pannonius 238
 JÁRMAI Dezső 428
 JASCHIK Álmos 85, 86, 217, 253, 298, 330, 394
 JÁSZI Oszkár 198, 216, 236, 237, 246, 315, 319, 347, 464
 JÁSZI Oszkárné → LESZNAI Anna
 JAURÈS, Jean 125, 379
 JEGES Ernő 449
 JELENITS István 464
 JÉZUS Krisztus 66, 252, 271, 272
 JOCHS József 136, 394
 JOHN Maynard → KEYNES, Lord
 JÓKAI Mór 72, 261, 318, 338, 431
 JOSIPOVICH 36, 278
 JÓZSEF Ágost,
 Habsburg-Lotharingiai, fhg. 193
 JÓZSEF Attila 446, 467
 JÓZSEF Jolán 212
 JUHÁSZ Géza 267
 JUHÁSZ Gyula 198, 205, 208, 216, 240, 332, 336, 438, 457, 463
 KABDEBŐ Lóránt 306, 388, 464, 466
 KABOS Ede 426
 KACZÉR Illés 68, 81, 205, 313, 326
 KAFFKA Margit 180, 212, 273, 448, 449
 KAKUSZI B. Péter 386

- KÁLDOR Miksa 165, 428, 431, 432
 KANT, Immanuel 235, 437
 KAPOSY József (KAPOSI) 39, 92,
 95, 189, 190, 217, 284, 338,
 343, 345, 460
 KAPU Zoltán 364
 KARAFIÁTH Jenő 332
 KARDOS Albert 438
 KARDOS László 335, 467
 KARDOS Pál 260, 465
 KARINTHY Frigyes 47, 254, 273,
 307
 KÁRMÁN Tódor 198
 KÁROLYI Gyula, gr. 193
 KÁROLYI Mihály, gr. 194, 206, 216
 KÁROLYI Mihályné
 ANDRÁSSY Katalin, gr. 247
 KÁRPÁTI Aurél 400
 KASSÁK Lajos 198, 216, 280, 306,
 360, 437, 465
 KAZINCZY Ferenc 107, 108, 212,
 215, 357, 369
 KAZINCZY Ferencné
 TÖRÖK Sophie 369
 KÁZMÉR Ernő 119, 369, 370
 KEATS, John 265
 KECSKÉS Lajos 142, 401
 KEÉRI-SZÁNTÓ Andor 235
 KÉGL Sándor 121, 374
 KELEMEN Brigitta
 → KISS Ernőné
 KELEMEN Endre 143
 KELEMEN Gizella (Lici) 113, 365
 KELEMEN Gyula 403
 KELEMEN Gyuláné 143
 KELEMEN Ilona (Nenne) 16, 17,
 43, 113, 115, 176, 181, 217, 219,
 220, 246, 287, 350, 366, 443,
 449, 450
 KELEMEN Imre (Bimbis) 21, 43,
 104, 113, 145, 146, 157, 176, 246,
 257, 258, 278, 287, 327, 354, 365,
 376, 404, 405, 420, 442
 KELEMEN Imréné
 WEININGER Gizella 143, 113,
 258, 287, 365
 KELEMEN József 243
 KELEMEN Józsefné
 RAÁ CZ Cenci 243
 KELEMEN Kornél 332
 KELEMEN László 402
 KELEMEN Lászlóné TILL Erzsébet
 143, 219, 402
 KELEVÉZ Ágnes 222, 463
 KEPPICH Gyula 428
 KERÉKGYÁRTÓ Árpád 275
 KERNSTOK Károly 210, 289, 319,
 398, 400
 KERTÉSZ Manó 40, 284
 KEYNES, Lord (John MAYNARD)
 339, 340
 KIRÁLY Aladár 168, 205, 434, 435
 KIRÁLY György 50, 59, 110, 214,
 294, 306, 360
 KIRÁLY István 280, 298, 465
 KISMARTY-LECHNER Jenő 318
 KISS Dezső 198
 KISS Ernő 143, 403, 404
 KISS Ernőné KELEMEN Brigitta
 143, 163, 164, 402–404, 429
 KISS Gábor 198
 KISS István 143
 KISS József 212, 282, 370
 KISS Magda 143
 KISZLINGSTEIN Gusztáv 440
 KLEBELSBERG Kunó, gr. 293
 KLEIN, Stefan Isidor 18, 24, 25, 34,
 35, 126, 149–153, 162, 168, 169,

- 177, 202, 209, 217, 233, 250–252,
265, 266, 276, 277, 312, 379, 382,
386, 408–414, 425, 435, 444
- KNAPP Miksa 427
- KOCZTUR Gizella 467
- KODÁLY Zoltán 298, 346
- KÖGLER Antónia
→ TANNER Béláné
- KOHÁRY Sarolta 368, 422, 452,
465
- KOHLER asszony,
SZABÓ Lőrinc szállásadónője
60, 307
- KOLLONITS Zsigmond, gr. 325
- KOMJÁTHY Aladár 12, 20, 24, 25,
33, 37, 53, 59, 64, 66, 69, 74,
76, 86–88, 92, 94, 99, 100, 106,
117, 122, 125, 126, 131, 132,
135, 146, 150, 154, 159–161,
166, 176, 179, 182, 201, 202,
208, 211, 212, 214, 215, 219,
220, 233, 238, 247, 251, 252,
255, 256, 258, 264, 265, 276,
280, 297, 300, 306, 310–311,
314, 316, 319, 320, 322, 327,
331, 334, 338, 342, 348–351,
354, 356, 360, 365, 367, 368,
371, 375, 377, 379, 380, 388,
390, 392, 394, 404, 407, 408,
416, 423, 424, 433, 442, 446,
450, 454
- KONOK Péter 194, 465
- KORNFELD Móric 194, 353, 353,
467
- KORNFELD Móricné
WEISS Marianne 102, 103, 217,
352–353
- KORNIS Gyula 261
- KOSZTOLÁNCZY Tibor 208, 465
- KOSZTOLÁNYI Dezső 7, 10, 47,
48, 50, 51, 198, 199, 203, 208,
215, 216, 222, 226, 227, 230,
247, 273, 291, 292, 294, 307,
332, 336, 337, 340, 362, 378,
386, 437, 463, 465
- KOVÁCS Dávidné NAGY Lujza
104, 113, 161, 189, 215, 231,
354, 365, 424, 459
- KOVÁCS László 161, 189, 215,
231, 354, 424, 459
- KOVÁCS Mária 59, 208, 305
- KOVALOVSKY Miklós 298
- KOZMA Andor 203, 228
- KŐSZEG Ferenc 465
- KÖVES Dezső 173, 439, 440
- KRISTÓF Irén 448
- KRÚDY Gyula 256, 273, 303
- KRÜGER Aladár 304
- KUCZOR Julia 143
- KUN Béla 50, 237, 238, 293
- KUNCZ Aladár 346, 362
- KUNFI Zsigmond 290
- KUTTER, Hermann 301
- LACZKÓ Géza (LATZKÓ) 13, 40,
110, 205, 241, 263, 284, 324,
346, 360
- LAGERLÖF, Selma 136, 212,
395
- LAJOS, XVI., francia király 293
- LAMPERT Ferenc 102, 200, 348
- LANDERER Elza Margit 38, 42,
43, 55, 145, 146, 281, 286, 300,
404, 405
- LÁNG József 223
- LANTOS Adolf 235, 431, 432
- LÁNYI Sarolta 294
- LASSWITZ Kálmán 173, 439, 440

- LÁSZLÓ, I., Szent, magyar király 241
- LÁZÁR Andor 332
- LÁZÁR Ferenc 332
- LAZICZIUS Gyula 26–28, 40–42, 217, 268–270, 284, 285
- LEICHT Lajos 104, 350, 354
- LEICHT Lajosné LEOPOLD Róza 101, 350, 354
- LENDVAI István 58, 59, 194, 199, 304
- LENGYEL TÓTH Krisztina 467
- LENIN, Vlagyimir Iljics 293
- LEOPOLD Gusztáv 246
- LEOPOLD Lajos, ifj. 16, 36, 43, 101, 104, 116, 161, 246, 247, 278, 287, 350, 354, 366, 424, 464
- LEOPOLD Róza
→ LEICHT Lajosné
- LERMONTOV, Mihail Jurjevics 307
- LESZNAI Anna, JÁSZI Oszkárné 98, 99, 212, 217, 319, 347
- LICHTMANN Anna
→ TÓTH Árpádné
- LICI → KELEMEN Gizella
- LINDHOLM, Inga 209
- LLOYD GEORGE, David 196
- LÓCZY Lajos 332
- LŐRINCZ Ernő
(LŐRINC, RÉVAI-LŐRINC)
59, 103, 306, 315, 354
- LUKÁCS György 216, 288, 298, 319
- LUKÁCS, Szent, evangélista 271
- LYKA Károly 119, 369, 370
- MACZKÓ György 287, 364
- MADÁCH Imre 358
- MADAI Gyula 308
- MADERSPACH Györgyi 133, 392
- MADERSPACH Irén
→ SCHÖPFLIN Aladárné
- MAJAKOVSZKIJ, Vlagyimir Vlagyimirovics 307
- MAJOROS Györgyi 463
- MAJTÉNYI Károly 341
- MANTICA, Paolo 448
- MÁNYOKY Ödön 419
- MÁRAI Sándor 129, 218, 219, 251, 385, 386
- MARCONI, Guglielmo 136, 395
- MARCONNAY Tibor
(RUPPRECHT) 123–125, 218, 219, 378, 379
- MÁRFFY Ödön 73, 140, 141, 210, 211, 263, 319, 321, 330, 387, 396, 400, 401, 466
- MÁRFFY Ödönné BONCZA Berta
→ ADY Endréné BONCZA Berta
- MÁRIA Antoniette
(MARIE Antoinette),
francia királyné 49, 293
- MARKÓ Csaba 196, 465
- MARKÓJA Csilla 465
- MÁRKUS László 298
- MÁRKUS, a Globus Nyomda tulajdonosa 74, 320
- MARTON Sándor 157, 158, 312, 421
- MÁRVÁNYI Judit 465
- MÁTÉ, Szent, apostol, evangélista 271
- MÁTYÁS, I., magyar király 241
- MATYIKÓ Alinka 223, 414
- MAUPASSANT, Guy de 346, 382
- MAYER Ottó 364
- MEDGYASZAY Vilma 230
- MELCZER Tibor 222, 463

- MERCS István 391, 465
 MIKES Kelemen 108, 358
 MIKLÓS Andor 273, 307
 MILOTAY István 170, 304, 332, 436
 MILTON, John 382
 MISSIONI, Melchior 56
 MOHÁCSI Jenő 66, 67, 82, 84, 85, 95, 96, 157, 158, 202, 216, 233, 251, 312, 313, 327, 329, 343, 344, 420, 421
 MOHOLY-NAGY László 74, 198, 306, 319
 MOLNÁR Ferenc 230, 448
 MÓRICZ Zsigmond 58, 69, 110, 132, 171, 199, 204, 226, 240, 261, 263, 273, 302, 307, 309, 312, 316, 319, 328, 336, 360, 362, 388, 390, 391, 427, 438, 465, 466
 MÓZESSY Gergely 466
 MUNKÁCSY Mihály 421
 MUSSET, Alfred de 215, 456, 457
 MUTH Mihály 298
- NADÁNYI Zoltán 235, 240
 NÁDASS József 294
 NAGY Csabáné 223
 NAGY Gusztáv 319
 NAGY Lajos 110, 360
 NAGY Lujza → KOVÁCS Dávidné
 NAGY Zoltán, irodalomtörténész 223
 NAGY Zoltán, költő, kritikus, ügyvéd 109, 214, 261, 359, 455
 NÉDLI Balázs 465
 NÉGYESY László 87, 216, 332, 438
 NEMESKÉRI Erika 222, 228, 463
 NÉMETH Andor 306
- NÉMETH Attila 465
 NENNE → KELEMEN Ilona
 NIETZSCHE, Friedrich 355
- OLÁH Gábor 172, 216, 438, 439
 OLLÉ Szabolcs 223
 OMÁR Khájjám 39, 59, 69, 226, 282, 305, 314
 ORBÁN Dezső 319
 ORBÁN Emma 122, 375, 377
 ORVOS Levente 195, 465
 OSTENBURG-MORAVEK Gyula 305
 OSVÁT Ernő 59, 69, 74, 89, 92, 119, 151, 163, 206–208, 216, 221, 263, 305, 314, 320, 321, 335, 338, 339, 344, 369, 371, 386, 391, 411, 412, 427, 428, 464, 465
 OTTLIK László 307
 OVIDIUS NASO, Publius 337
- PÁDI → TÓTH Árpád
 PAIS Dezső 346
 PAKOTS József 58, 299, 303
 PALÁGYI Lajos 198, 302, 303
 PANNI, Ady Endréné Boncza Berta szobalányának, Vonyicának a kislánya 73, 318
 PAP Zoltán 23, 262
 PAPP Mária 222, 463
 PAPP Zoltán János 222, 467
 PAPP-VÁRY Elemérné 198
 PARTOS Adél (Adus) 43, 286
 PÁTER Ervin 240
 PATTANTYÚS-ÁBRAHÁM Dezső 193
 PÁTZAY Pál 210
 PAUL, Bruno 425

- PAULAY Ede 250
 PEIDL Gyula 193
 PEKÁR Gyula 261, 305, 382
 PETERDI Andor 127, 381
 PETHES Nóra 223, 463
 PETHŐ Sándor 332, 437
 PETŐFI Sándor 19, 167, 200, 230, 254, 261, 299, 302, 319, 321, 387
 PETZLNÉ GRAF Amália (Petzl A.) 102, 103, 110, 352, 360
 PIENTÁK Attila 222, 465
 PINTÉR Ferenc 179, 446
 PINTÉR Jenő 129, 217, 275, 305, 384, 385
 PLATÓN 358
 POE, Edgar Allan 11, 233, 265
 POLGÁR Géza (Burger) 25, 266
 POMOGÁTS Béla 197, 466
 POÓS Katalin 223
 POPPOVITS Frigyes Mirkó 134, 392
 POPPOVITS Frigyesné 134, 392
 PÓR Bertalan 319
 PÓSA Lajos 72, 318
 PRIELLE Kornélia 457
 PRIHODA István 432
 PRISTLEY, John Boynton 340
 PROHÁSZKA Ottokár 39, 195, 196, 203, 228, 284, 465, 466
 PRÓNAYÉK 110, 361
 PURJESZ Lajos 315, 328
- RAÁ CZ Cenci
 → KELEMEN Józsefné
 RÁBA György 466
 RÁCZ Bandi 16, 145, 246, 404
 RÁDICS Károly 390, 466
 RAFFAELLO Santi 337
 RAITH Tivadar 39, 282
- RÁKÓCZI Ferenc, II.,
 Magyarország és Erdély fejedelme 358
 RÁKÓCZI György, I.,
 erdélyi fejedelem 241
 RÁKOSI Jenő 45, 199, 203, 228, 289, 438
 RÁKOSI Szidi 457
 RANSCHBURG Viktor 373, 393
 RÉDEY Tivadar 201
 REITER László 75, 130, 185, 321, 387, 453
 REMÉNYIK Sándor 198, 220, 240
 RENNER, Karl 394
 RÉTI István 85, 330
 RÉVAI-LŐRINC → LŐRINCZ Ernő
 RÉVAI Sámuel 235
 RÉVÉSZ Béla 150, 152, 409, 410, 413, 414
 RÉVÉSZ Ilona 189, 215, 459
 RÉZ Pál 465
 RIHMER Zoltán 465
 RILKE, Rainer Maria 219, 226, 307
 RIPPL-RÓNAI József 158, 289, 421
 ROBESPIERRE, Maximilien de 49, 293
 ROCKENBAUER Zoltán 398, 400, 466
 RODIN, Auguste 298
 ROHDE, Erwin 105, 355
 ROLLAND, Romain 73, 261, 319
 ROMSAUER Lajos 275
 ROMSICS Ignác 196, 372, 466
 RÓNAY László 386
 ROSTAND, Edmond 254
 ROSTI Magdolna (Rosty)
 → BÉKÁSSY Istvánné
 ROTTENBERG Vilmos 364
 ROZVÁNYI Vilmos 110, 360

- RÓZSA Miklós 370
 RÓZSAHEGYI Kálmán 212
 RÓZSAVÖLGYI Gyula 451
 ROZSNYAY Kálmán 187, 215, 457
 ROZSNYAY Kálmánné
 → DAPSY Gizella
 RUPPRECHT Tibor
 → MARCONNAY Tibor
 RUSSELL, Bertrand 340
- SAJÓ Sándor 198, 275
 SALAMON Konrád 237, 466
 SÁLI Erika 223
 SAND, George 215, 456, 457
 SÁRKÖZI György 59, 200, 208,
 220, 306, 316, 362
 SAS Ede 55, 299
 SCHAHA Béla 275
 SCHÖPFLIN Aladár 13, 60, 69, 91,
 110, 133, 134, 163, 201, 214–216,
 240, 263, 307, 311, 314, 316,
 317, 328, 338, 360, 389, 391,
 392, 419, 428, 456, 457, 466
 SCHÖPFLIN Aladárné
 MADERSPACH Irén 133, 392
 SEBESTYÉN Károly 105, 121,
 134, 137, 355, 374, 393, 395
 SHAKESPEARE, William 108,
 226, 234, 249, 265, 290, 358
 SHAW, Bernard 261
 SÍK Sándor 198
 SIMONYI–SEMADAM Sándor
 196, 328, 332
 SIPOS Balázs 292, 466
 SIPOS Iván 240
 SIPOS Lajos 200, 208, 212, 215,
 222, 223, 227, 261, 267, 288,
 289, 293, 320, 325, 328, 329,
 340, 344, 380, 437, 463–466
- SIPOS Péter 464
 SOMLÓ, kiadói munkatárs 63, 310
 SOMOGYI Béla 59, 195, 305
 SOMOGYVÁRY Gyula 198
 SPÓNER Andor 292
 STAUDER Mária 222, 463
 STEINDL Imre 359
 STERNERÉK 95, 342
 STERN Jolán → HEVESI Gyuláné
 STRAUSS, Richard 345
 STRINDBERG, August 298
 STROMFELD Aurél 237
 SULICA Szilárd 130, 387
 SUPKA Géza 328
 SWINBURNE, Algernon Charles
 265
 SYMONS, Arthur 144, 147, 403,
 405, 406
- SZABÓ B. István 466
 SZABÓ Dezső 7–10, 23, 39, 59, 60,
 110, 171, 193, 196, 199, 203, 206,
 226–229, 256, 264, 284, 305,
 307, 308, 346, 360, 382, 437
 SZABÓ Ervin 215, 246, 247, 294,
 315
 SZABÓ György 115, 116, 225, 366
 SZABÓ Károly 15, 245
 SZABÓ László, Cs. 340
 SZABÓ Lőrinc 7, 8, 10, 24, 25, 38,
 39, 58–60, 64, 69–71, 76, 85, 99,
 103, 106, 107, 109, 111, 127,
 130–133, 149, 159, 161, 170,
 172, 186, 198, 201–203, 208,
 210–215, 219–222, 225–229,
 242, 258, 264, 267, 281, 282,
 296–298, 302–307, 309–311,
 314–317, 320, 322, 347, 348,
 352, 354, 356–362, 381, 388,

- 390, 407, 419, 422–424, 436,
438, 439, 447, 454–458, 461,
464, 466, 467
- SZABOLCSKA Mihály 203, 228
- SZAKÁCS Andor 20, 21, 256,
257
- SZÁLLÁSI Árpád 465
- SZAMUELY Tibor 198, 237
- SZAMUELY Tiborné
SZILÁGYI Jolán 45–47, 218,
288–290
- SZÁSZ Károly 292
- SZATHMÁRY István 198
- SZEBEN Károly 61, 204, 218, 308
- SZÉCHENYI Ágnes 194, 353, 467
- SZÉCHENYI István, gr. 229, 249
- SZEKFŰ Gyula 292, 346
- SZENTES Éva 428, 467
- SZÉP Ernő 171, 212, 437, 438
- SZIGLIGETI Ede 250
- SZÍJ Rezső 432
- SZILÁGYI Jolán
→ SZAMUELY Tiborné
- SZILASI Vilmos 198, 216, 293, 441
- SZINI Gyula 298, 362
- SZOBOTKA Katalin
→ BECZÁSSY Judit
- SZOMBATFALVY Albert 88, 333
- SZOMORY Dezső 171, 437
- SZŐKE Mária 223
- SZTRÓKAY Kálmán 328
- SZÚDY Elemér 20, 21, 58, 255–257,
303
- SZÚDY Eleménné 219
- TABÉRY Géza 236, 240
- TAGORE, Rabindranath 136, 395
- TAMÁS Ernő 71, 79, 317, 324
- TANNER Béla 211
- TANNER Béláné
KÖGLER Antónia 211
- TANNER Ilona → TÖRÖK Sophie
- TARNOVSZKY Géza 236
- TARNOVSZKY Gézáné 12, 236
- TASS József 112, 362, 415
- TÉGLÁS János 199, 200, 202, 204,
211, 213, 222, 227, 254, 260,
262, 267, 268, 275, 287, 289,
298, 302, 303, 308, 309, 328,
351, 361, 368, 422, 452, 454,
458, 467
- TELEKI Pál, gr. 196, 197, 331, 332,
372, 394
- TENNYSON, Alfred 265
- TERSÁNSZKY Józsi Jenő 319
- THEOKRITOSZ 265
- TIBALDI, Armando 448
- TIHANYI Lajos 73, 74, 306, 318,
319
- TILL Erzsébet
→ KELEMEN Lászlóné
- TIZIANO Vecellio 337
- TOMAJI Attila 386
- TOMPA Mihály 338
- TOMPA Zsófia 225, 227, 228, 463,
467
- TOPOLAY Ágnes 223, 463
- TORMAY Cécile 199, 212, 292,
382
- TÓTH Árpád (Pádi) 60, 107, 109,
127, 133, 198, 208, 214–216,
219, 226, 261, 291, 307, 332,
336, 337, 359, 381, 382, 391,
455, 467
- TÓTH Árpádné LICHTMANN Anna
(Annus) 109, 359
- TÓTH Béla 253
- TÓTH Endre 438

- TÓTH Eszter 307, 359
TÓTH István 281
TÓTH Magdaléna 223
TÓTH Máté 223, 463
TÖRÖK Károly 37, 73, 87, 88, 280, 318, 332, 333
TÖRÖK Károlyné Boncza Berta 87, 219, 280, 298, 333
TÖRÖK Sophie
 l. még KAZINCZY Ferencné
TÖRÖK Sophie (Tanner Ilona) 118, 120, 126, 159, 180, 184, 200–202, 211–215, 217, 221, 247, 262, 263, 266, 284, 285, 291, 294, 306, 319, 330, 331, 335, 341, 344, 347, 352, 355, 360, 368–371, 380, 381, 400, 422, 443, 446, 447, 451, 452, 454–457, 459–461, 464, 465, 467
TURAI Laura 223, 295, 296
TÜRR Tamás 223

UJFALUSI László
 → EGYEDI László
UNGVÁRI Tamás 227, 467
URBÁN László 386
URMÁNCZY Nándor 332

VADAS Ferenc 464
VAJDA János 346
VÁL Valéria 391
VALACHI Anna 212, 467
VARGA Katalin 222, 463
VARGHA Gyula 346
VEDRES Márk 54, 73, 75, 76, 298, 319, 321, 322
VEÉR Imre 36, 37, 44, 121, 279, 287

VÉGH Gusztáv 432, 453
VEIGELSBURG Hugó
 → IGNOTUS
VEIGELSBURG Leo 383
VENDEL-MOHAY Lajosné 330, 331, 367, 442, 464
VEREBI VÉGH Gyula 93, 341
VERLAINE, Paul 59, 70, 183, 216, 265, 306, 315, 346, 451
VÉRTESY Gyula 302
VÉSZI József 307, 448
VÉSZI Margit 180, 181, 447, 448
VILCSEK Andrea 223, 463
VILCSEK Béla 463
VILLAIN, Raoul 379
VITÉZ János 238
VONYICA, Boncza Berta cselédje 54, 298, 318
VÖRÖSMARTY Mihály 19, 234, 254, 304, 329

Walter von der
 VOGELWEIDE 265
WEIDHAAS, Peter 409
WEININGER Gizella
 → KELEMEN Imréné
WEININGER Sándor 258
WEISS László 431, 432
WEISS Manfréd 353
WEISS Marianne
 → KORNFELD Móricné
WELLS, Herbert George 261, 373
WILDE, Oscar 27, 29, 265, 270, 271, 310, 382
WITTGENSTEIN, Ludwig 340
WOLFF, Kurt 150, 152, 162, 409
WOOLF, Leonard 340, 442
WOOLF, Virginia 339, 442

WORDSWORTH, William 29, 265, 271	ZSIGMOND, Luxemburgi, magyar, német, cseh király, német-római császár 241
ZÁDOR István 209, 353	ZSIRAI Miklós 346
ZEMPLÉNI Árpád (Imrey) 346	ZSOLDOS Sándor 223, 463
ZIGÁNY Árpád 12, 234	ZSOLT Béla 12, 13, 235, 236, 238–242
ZOLA, Émile 373	ZSUKA → DÉNES Zsófia
ZOLNAI Béla 69, 314	
ZRÍNYI Miklós, gr. 110, 360, 362	

TARTALOM

LEVELEK	5
JEGYZETEK	
Babits Mihály levelezése 1919–1921	193
Babits lakása, életkörülményei, egészségi állapota	200
Babits és az irodalmi társaságok	203
Babits és a Nyugat	205
Babits művei magyarul és idegen nyelven	208
Babits és Ady Endréné Boncza Berta	209
Babits és Tanner Ilona találkozása	211
Babits barátai, ismerősei, tisztelői	215
Családi levelek 1919 szeptemberétől 1921 januárjáig	219
„Kívánom azonban, hogy minden jól menjen...”	220
Jegyzetek a levelekről	225
Szakirodalmi rövidítések jegyzéke	463
Egyéb rövidítések	468
MUTATÓK	
Levélmutató	473
A levelek írói	487
A levelek címzettjei	489
A művek mutatója	491
Névmutató	505

Babits Mihály 1920 körül
(Eredetije az Országos Széchényi Könyvtár kéziratárának tulajdonában)

Kedves Mihály!

Kapjon Erőket, Kőntölaingó Derróvet
nemben légy óvatos és semmi
első figyelmeztetést ne tégy, amit
fel lehetne használni ellened.
Vigyázz! Kőntölaingó most nagyon
fel van papírtávozva. D. u. 3-ór
bemegegy hozzád. Lidőzöl
ipig. 12. 15.

Mab.

Szabó Lőrinc levele Babits Mihálynak, 1919. szeptember 15.
(Eredetije az Országos Széchényi Könyvtár kéziratárának tulajdonában)

Cenzurat: Avram.

NYUGAT

FŐSZERKESZTŐ: IGNOTUS * SZERKESZTŐ: BABITS MIHÁLY

FŐMUNKATÁRSÁK:

AMBRÚS ZOLTÁN, ELEK ARTÚR, GELLÉRT OZSKÁR, LACZKÓ GÉZA,
MÓRICZ ZSIGMOND, SCHÖPFLIN ALADÁR

TARTALOM:

BABITS MIHÁLY: Magyar költő kilenc- C. 3. 3.: A readingi fegyház balladája.
száztizenkilencben.
Tóth Árpád fordítása.
HELTAI JENŐ: Öreg Marci. (Vers.) KARINTHY FRIGYES: Csáth Géza.
LACZKÓ GÉZA: A leszerelt. (Elbeszélés.) CHOLNOKY LÁSZLÓ: Fehér tuba-
SZÉP ERNŐ: Itt volt benn a szívem- rózsza. (Elbeszélés.)
ben. (Vers.) TELEKES BÉLA: Ády emlékének. (Vers.)
SCHÖPFLIN ALADÁR: Balalajka. MÓRICZ ZSIGMOND: A magyar költő.

FIGYELŐ:

ZEMPLÉNI ÁRPÁD két levele a Nyugathoz. — BABITS MIHÁLY: Az egyetlen ver-
sekönyv. — FÜST MILÁN: Csehov: Egy öregember iratai. — BÁLINT ALADÁR:
Az Ernst-muzeum csoportkiállítása. — BÁLINT ALADÁR: Régi olasz rézkarcok.

FÖLDI MIHÁLY: KÜLFÖLDI SZEMLE:

Tolsztoj naplója. — Simmel. — Lindau. — Heine-emlék. — A nap hősei.

ELŐFIZETÉSI ÁRA
1919. NOVEMBER ÉS
DECEMBER HÓRA
: : 20 KORONA : :
EGYES SZÁM ÁRA
: : 12 KORONA : :

KIADÓHIVATAL: VI. VILMOS CSÁSZAR-ÚT 51.
TELEFON: 63-50.

: : MEGJELENIK : :
1919. ÉVBEN 2-SZER.
ÖSSZEVONT SZÁM-
MAL, A KÉT HÓNAP
: KÖZPÉN : :
SZERKESZTŐSÉG
: : BUDAPEST, VI. : :
VILMOS CSÁSZAR-ÚT 51. III. EM.

XII. ÉVFOLYAM.

1919. NOVEMBER.

14-15. SZÁM

Ára 12 korona.

*Nyugat 1919. novemberi számának címlapja
(Eredetije az Országos Széchényi Könyvtár tulajdonában)*

az ifjúság nagy ragaszkodása, annyi várakozás s bizalom ott tartott.
A Katedrán, hova a z o k tettek...

... Engedd meg, nemzetem: magamról beszélék,

Babits Mihályról,

egész személyesen: mert visszafojthatatlanul lírikus vagyok, és egyéni bánat tép, egyéni emlékek fojtogatnak, egyéni tiltakozás robban ki belőlem. Miért tettek ők engem a Vörös Mesterré? Nem tagadnám és nem szégyenleném, de a valóság az, hogy nem voltam az ő elveik embere — még elveiké sem — még eleinte sem.

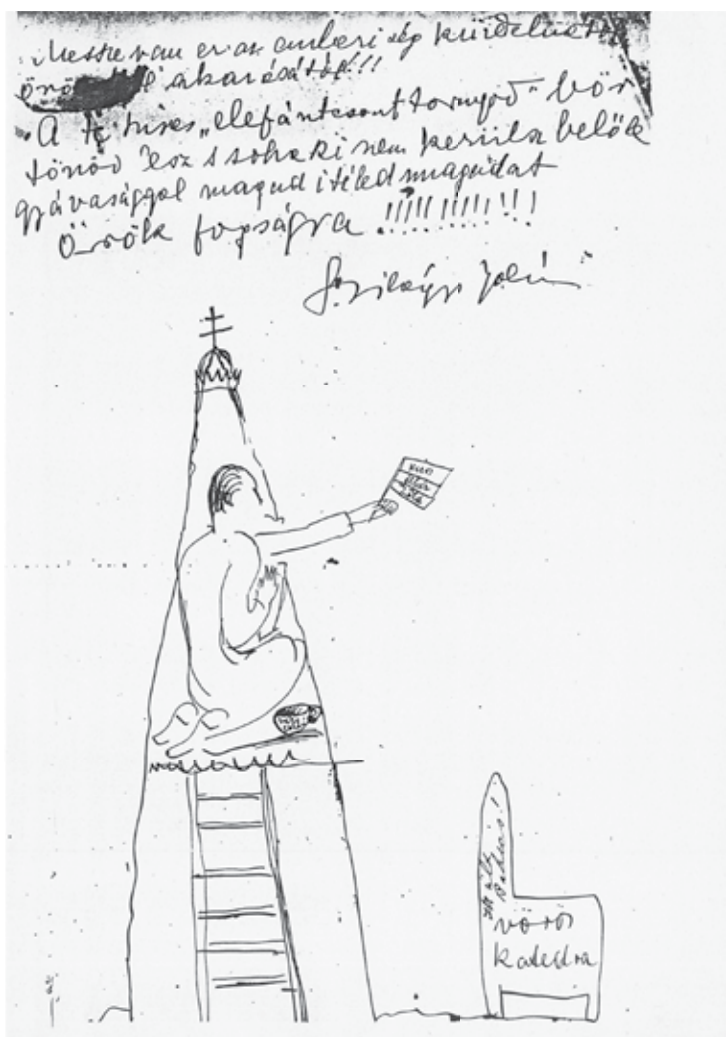
Ma is emlékszem a tavaszi estére — egy-két héttel az ő diktatúrájuk előtt — amikor eljött hozzám a két Barát: a szélkakas Költő, minden világnézetek lovagja, s az esoterikus Filozófus, az elvarázsolt gondolatgombolyító. Úgy volt ő elvarázsolva, hogy csomót látott ott is, ahol nem volt, s csomót kötött, ahol bontani vélte, a Költő pedig, szegény szélkakas, neki forogni kellett minden szélre, mert azt hitte, hogy minden szél az Istentől jó, ez volt a vallása. Én sokat hadakoztam velük azelőtt a papíroson, mert nem voltak egészen ártalmatlanok a papíroson. Mégis hozzám jöttek, bizva liberálizmusomban és lovagiasságomban, amelynek sok jelét adtam velük szemben is, kértek, hogy vegyem fel az üldözött kommunisták ügyét, lépjek be pártjukba: akik szenvednek egy szent Eszme miatt, akiket akkor börtönről börtönre vertek és hajszoltak, vagy kergetve bujkálniuk kellett. De én nem tettem ezt.

— Ez az eszme énnekem nem eszmém — feleltem. — Mert ez az eszme jogosnak hirdeti az Erőszakot és veszedelmes a Szabadságra. Én pedig a Szabadság híve vagyok és ellensége az Erőszaknak.

Néhány nap múlva a szél-sárkány költőt és a gombolyag filozófust fölvitte a szél a Hatalom polcára. Csináltak ekkor egy loyális gesztust, s engem, akit előbb már sok lelkes kívánság és jóakarató buzgalom az Ifjúság mesterévé jelölt — fölültettek a Vörös Katedrára. Nekik vált dicsőségükre, nem nekem. Loyális akartam mégis lenni én is — loyális nem velük, hanem a Forradalommal — mert még ott melegegett együgyű poeta-szívekben, ott melegegett a lelkes ifjúságban, ott melegegett a «nemzet lelkében» a virágos, vértelen októbertvégi nap emléke, mely megszabadított a háborútól. S elgondoltam, mily forradalmi a Tudomány, mily forradalmi maga az Igazság, mely nem kérdezi a főnálló hatalmat, nem tekint a megszentelt előítéletekre: hozza az újat, s önmagától omlik szét a régi: — erre gondoltam, és akkor ott egy szép megnyitó frázisban meghajtottam a «Tudomány komoly zászlóját a Forradalom vörös lobogója előtt».

... Ó jaj! így hajtogattuk egymás előtt a zászlókat, különböző loyális gesztusokkal, bolondul, mint a vak színészek, akik nem látják,

Magyar költő kilencszáztizenkilencben. (Vita és vallomás, részlet)
(Eredetije a Nyugat, 1919. novemberi, 14–15. számában)

Szamuely Tiborné Szilágyi Jolán levele Babits Mihálynak,
1919. december (részlet)
(Eredetije az Országos Széchényi Könyvtár kéziratárának tulajdonában)

PETŐFI TÁRSASÁG

BUDAPEST,
VI. BAJZA-UTCA 21.

Igen tisztelt Tagtárs !

*A Petőfi Társaság e hónap 21-én azonban
délután 5 órakor a Nemzeti Múzeum igazgatósági szobájában
rendkívüli közgyűlést tart, amelynek tárgya az igazoló
bizottság jelentése.*

Kérjük feltétlen megjelenést.

Budapest, 1920. február 17.

Kollegiális tisztelettel

Babits
titkár

*A Petőfi Társaság levele Babits Mihálynak, 1920. február 17.
(Eredetije az Országos Széchényi Könyvtár kéziratárának tulajdonában)*

Nagyságos Uram!

Mindenekelőtt mély
köszönetem fejezem ki Nagyságodnak, hogy
sálasra málátott. A város gimnáziumának most
én vagyok a leg-újabb diákja. Együttel édesítőn
köszönök, hogy itt az iskolázásunk körében nagy
örömet keltenek az a hír, hogy Sándor II. Ötödik nem-
zedéke megjelenik. Időig mint egy 25-30-as korúak
fel, hogy sokkal megérte. Nagyon kérem; mi-
előtt a mi megjelenésüNK sorsát egy új-jövőt
küldeni, hogy köszöneteket én is egy két embert.
Bádog leme, ha az a körben teljesül. Különösen
csodálom azaim és tanáraink rajuk mindkét művel.
A Gedei Társaság megérte egy új-jövőt,
hogy egy Babits Mihályt Tűzai sorból kérem,
de az új-jövő sorsát én is nem zárhatom ki.

Barabás névvelél nem rendel

Köszönet híre

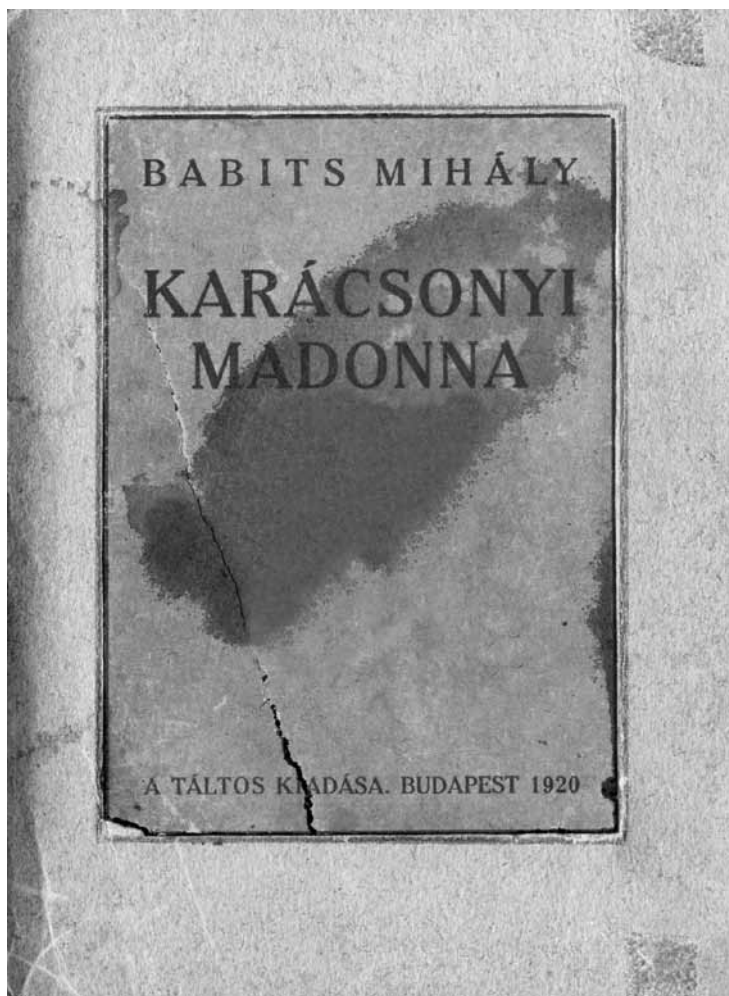
Beck Gyula
1920. márc. 26.

Válasz: Országos Széchényi Könyvtár.

Ötödik: Még egy kéresem fordulok Nagyságodnak.
Engedje meg, hogy sorsát önökben egyszer semleges
és történelmet leírjak.

B. Gy.

Beck Gyula levele Babits Mihálynak, 1920. március 26.
(Eredetije az Országos Széchényi Könyvtár kéziratárának tulajdonában)

Babits Mihály novelláskötetének borítója

B A B I T S M I H Á L Y

NYUGTALANSÁG
VÖLGYE

A T Á L T O S K I A D Á S A B U D A P E S T

Babits Mihály 1920-ban megjelent verseskötetének borítója

DANTE
A PURGATORIUM
FORDITOTTA
BABITS
MIHÁLY

RÉVAI-KIADÁS

*Dante komédiája 2. A purgatórium 1920. évi kiadásának borítója
(Eredetije az Országos Széchényi Könyvtár tulajdonában)*

11

Igen tündelt Berkenkő Ur!

Kérem bocsássa meg nekem, hogy ismeretlenül beköszöntök a saját lapjaitra, úgyis tudom, hogy talán még sem könnyű indokolni, miért fordulok éppen Önhez - de tudom, ebből a számból, abból, ahová kerültem, csak ez Ön jóindulatán lehetetlen segítségre bízni.

Tíz évig írtam, vagy százötven darab verset, amikből bár még nem is teljesen kiforrottak, de a kiadásra már felkészülten írtak - természetesen, természetesen, min betöltik valamit lelkemre is békébe. De ahhoz hittem volna, hogy milyen nehézségekkel kell megküszömbölnem, mert dacára annak, hogy verseimet mindenhol elfogadják és szinte büszkén dícsérve hangoztatják, a kiadás már egy év óta hiába várom. Nem beszéltem a saját erős hitéről, amit lelkembe vettem, és lehet kiadás is, de hiába, földi, dühös, irak oly erősen kiadottak.

(Párizsban)

Tanner Ilona levele Babits Mihálynak, 1920. november 8. (részlet)
(Eredetije az Országos Széchényi Könyvtár kéziratárának tulajdonában)

II. Bimbósa 15. 11/2, Budapest 1924. jan 24

Kedves Mihály!

Elkezdve jóváírni bár, de a szerencse kíván -
 saj rose kétső. Jo' ha jút belőle minden nagyra
 nyíra.

Kadd mondjuk meg mi is, hogy önöknek az
 önműködés, s boldogp' ten a boldogságod. A bibli-
 ngyis fra'is és konvenció. Mit is mondhatna
 a harmadik, az idegen — a kettőnek?

Antt. b'nyoka salt körbe. Ő is boldogságot a-
 kas kívánni?

Dehogy. Csak kacag és nikkaltorik, két övön-
 kös kérevel kalinyál fölfele. Kiabál és nevet a
 szemre.

B'nyoka él — boldog mest él, imil annál is,
 hogy él.

Ő ezt sepeti. Vagy csak mi értjük így? Mindeny-
 ként vannak percek az életben, amelyeként end-
 mes élni.

S kívánságunk nektek is mindereket a fűvesen egy-
 nemi emberi percekkel.

Barnus és Ilus.

Dienes Barna levele Babits Mihálynak, 1921. január 24.
 (Eredetije az Országos Széchényi Könyvtár kéziratárának tulajdonában)

*Babits Mihály és Tanner Ilona esküvői képe, 1921. január közepe
(Eredetije az Országos Széchényi Könyvtár kéziratárának tulajdonában)*

3500 Ft

ISBN 978-963-446-666-6

9 789634 466666